

Mikołaj Rej
Zwierciadło

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Mikołaj Rej *Dzieła*

oprac. Małgorzata Pierzgałska, Regina Kozubowska, Piotr Małek

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-00-9

---

strona: kt

1: **Zwyerciádło**

2: **álbo kftałt w którym káždy ftan fnádnie fie mo=**

3: **że fwym fprawam iáko we źwierciedle przypátrzyć.**

4: #Zá fzczeńnego pánowania flawnego krolá

5: Zygmuntá Auguftá krolá Polfkiego/ Ro=

6: ku po národzeniu Páńfkim 1567.

7: ¶Omnia probate quod melius est tenete.

8: To ieft nawiętfzy rozum możelz temu wierzyć/

9: Kto fie vmie w fwych fprawach nadobnie rozmierzyć.

10: Oftátká fie dohádyway.

11: **LECTORI BENIGNO**

12: **Andreas Tricefius.**

13: T nil vtilius benigne LECTOR,

14: Sic ob multiples sales, iocoſq̃,

15: Nil feſtius his leges libellis.

16: Quos REIVS pater elegantiarum,

17: REIVS Sauromatum decus perenne,

18: Diuini ingenij penu recludens

19: Dextro numine dat fuis Polónis.

20: His lætus fruere, & beata REIO

21: Vati tempora comprecare vitæ,

22: Plures ille tibi vfui futuros

23: Edat ingenij vt fubinde fætus.

24: Pánie młody/ Strzeż fie fzkody/

25: Dla vrody/ Bo przygody/

26: Czynią wrzody/ Iáko wody/

27: Gdzie złe brody/ Skąd więc fmrody/

28: Z złey gofpody/ Gdzie fkubą brody/

29: S piekłą zálátuią.

30: Mijay.

31: Cum Gratia & Priuilegio.

strona: ktv

1: **Ná Lodzią Herb ftárádawny w Polfcze.**

2: grafika

kolumna: a

1: **R**ozliczne ná fwiecie szkody/
2

2: Ale fnadź nawiętŕze z wody.

3: Bo tá wftáwicznie płynie/

4: A nie ieden ná niey zginie.

5: Rozum ludzki potym ŕpráwił/

6: Iż Lodzią ná tho nápráwił/

7: Iż co ná wodach pływáią/

8: Bępieczni ná niey bywáią.

9: W Polfcze zacni ten Herb máią/

10: Ktorzy bępiecznie pływáią/

11: W cnotach/ w ŕławach/ w poćciwoćci/

12: Nie boiąc ŕie nawáłnoćci.

13: Ani żadney ŕzpetney burze/

14: Wznoŕząc żagle ŕwe ku gorze.

15: Iż ŕie żadny nie ochynie/

16: Ták dawno tá Lodzia ŕłynie.

17: A káżdý ŕtan zacny bywa/

18: Ktory ná tey Lodzi pływa.

19: Dziŕ zacni z Gorki pánowie/

20: Są ieý przednieýŕzy wodzowie.

21: A bępiecznie w niey pływáią/

22: Co to w Polfcze wŕzyŕcy znáią.

23: Wiátr im szkodliwy nie szkodzi/

24: Káždy do portu vgodzi.

25: A dopłynąć nie zamieszka/

26: Kędy sławá s cnotą miefzka.

kolumna: b

1: Nuż wy też drudzy stanowie/

2: Bierzcie to ná przykład sobie.

3: Wiátrom fie nościć nie dáycie/

4: A do portu fie pytaycie.

5: Gdzie sławá s cnotą wyfiádlá/

6: Náuczyć was obieciádlá/

7: Ná każdą poćciwą spráwę/

8: Skąd macie mieć wieczną sławę.

9: Boć o was y o nas idzie/

10: A światu tey nędzney gnidzie/

11: Nie dáycie fie márníe zwodzić/

12: Boć wam wierę będzie szkodzić.

13: Bo to co fie wam kęs byłfzczy/

14: Pewnie was potym wynifzczy.

15: Jedno cnotá trwa ná wieki/

16: Tey vzywaycie opieki.

17: Bo świat to morze burzliwe/

18: Nie iedność Lodziam szkodliwe.

19: Wfzytkimbyć fie nam ochynąć/

20: Chcemyli brzegu dopłynąć.

21: Bo iefli portu chybiecie/

22: Coż dobrego vczynicie/

23: Sámi leda gdzie zginiecie/

24: A sławę s cnotą miniecie.

25: Przewieś przewieś.

strona: A2

- 1:** Iáfnie wielmożnym pánom
2: panom Hrábiom z Gorki/ pánu Lukafzowi
3: Woiewodzie Poznánfkiemu y Stárofcie Buškiemu/ pánu
4: Andrzejowi Stárofcie Gnieźnieńfkiemu y Wáleckiemu/ pá
5: nu Stániśławowi Stárofcie Kolfkiemu/ Pilfkiemu/
6: y Mofzyńfkiemu etc. pánom fwym závždy
7: miłościwym y láfkáwym.

- 8:** **A** Cz nie táyna ieft nie thylko w Pol=
9: fzcze ále y v iných poſtronnych narodow ftá
10: rożytna zacność domow y narodow W. W.
11: Nie táyne też fą y w fících ludzi zacne/ fławne/
12: á poćciwe ſpráwy y obyczáie W. W. ktore iefzcze od młodo
13: ſći W. W. nie tylko iż fławnie obiáfnione były/ áleby ie by=
14: li fobie mogli brác ná kftákt á ná ćwiczenie nie thylko ludzye
15: młodzi/ ále pewnie y dobrym baczeniem ozdobieni. A thego
16: mi zda mi fie zá pochlebftwo żaden fłuźnie przyczyść nie bę=
17: dzie mogł/ gdyż mię s tego dobrze wyfwiádfzyć mogą ci co
18: fie temu lepiej niżli ia przypátrzyli/ y głoſno o tym mowią y
19: powiádáią. Ale ácz oná fławá przodkow W. W. y tákże y
20: terazeyfza zacnych fthanow W. W. fławnie thrwa y długo
21: trwác muſi. Lecz iáko mądrzy powiádáią/ iż fie czáfy záv=
22: żdy mienić muſzą/ á my też pewnie z nimi tákże fie mienić mu
23: ſimy/ á czo nie bywa dla ludzkiej dłuźfzey pámięci piſmem
24: podpárto/ wfzytko z odmiennoſcią czáfow fnádnie s pámię
25: ci ludzkiej może być odniefiono. A iż ty kfiáfzki/ ktore wła
26: fnie może zwác żwierciádfiem człowieká poćciwego/ gdyż
27: we żwierciadle gdzie brudno á gdzie krzywo może wfzytko
28: vpátrzyć/ á vpátrzywfzy popráwić/ teraz nowo fą ná fwiát

- 29: wydáne/ nie zdáło mi sie áby miały być łufzniey komu przy=
30: piáne á przywłafzczone nád zacny łtan W. W. Ktore Pan
31: Bog y zacnoćią/ y dołtoieńłty/ y poććiwemi łpráwámi/
32: y łławnemi żywoty ozdobić raczył. Iż czego kto łobie nie do
33: czcie w kłiąłzkach/ niech sie ołthátká dopáłhrzy ná vććiwych
34: łpráwach á zwyczáioch W. W. A ktemu niech będzie długa
35: pámieć połpołu s kłiąłzkámi W. W. ná łwiece odmien=
36: nym. Acz ták rozumiem iáko káżdá rzecz ná łwiece tákże y ty
37: kłiąłzki łędziogo y podłędká o łobie mieć mułzá/ á nie káżde=
38: mu sie podobáć będą/ ále gdyż nie z ładnego vgonku/ ani po=

A ij

żytku/ áni

strona: A2v

- 1: żytku/ áni z ładney niepotrzebney łławy łą ná łwiát wydáne
2: tylko s łzczyrey żyććliwoćći bráćciey łwey á narodowi Pol=
3: łkiemu. Niechże wierę dobry brát rozumie á łzáczuie iáko ra=
4: czy/ boć teź to záprawdě drudzy nie z ładney zazdroćći czy=
5: nią/ iedno iżby to rad w łobie vkazał iżby to łepiey vmiał kie
6: dyby chciał. A włzákoź iełliby mu sie co nie zdáło/ áwo ia po
7: żyććę piorká/ o pápir teź łnádnie/ niechże łobie popráwi ábo
8: z nowu nápiłze/ iáko mu sie nalepiey będzie zdáło. A iákom
9: widziál ná iednym zacnym domie ty wirłzyki nápiłáne:
10: Sobiem k woli budowál łzácuy iáko raczył/
11: A ná łwym więć popráwił co nie k myłli baczył.
12: Táke ia teź tego káżdemu łnádnie dopułzczám. A teź Pczołá
13: nie ták łzkodliwie vkáłi iáko łírzeń. Pczołám tedy o tym ia
14: bęczeć dopułzczám. Bo pocććiwy człowiek rownie iáko łir=
15: łzeń ná łwem poććiwym przełtawá/ á nie bierze nigdy mio=
16: du s cudzego gniazdá/ y nie káłá áż go rozdraźniá. Thyłko
17: prołzę moich miłóććiwych pánow áby tho odemnie W. W.
18: iáko od żyććliwego łławy y długey pámiećći W. W. wdzie=

- 19: cznie przyięto było/ *quia aurum & argentum non sunt mihi, quod*
20: *habeo hoc vobis do.* A przy tym y fam siebie tak iakom z daw=
21: na zwykł iako on Elchines/ kthory gdy Sokratefowi dıci=
22: pułowie vpominki dawali powiedział: iż nie mamci co inſze
23: go dác/ álec dawam fam siebie. Iako to Sokrates wdzięcz=
24: nie od niego przyiał á prawie go łobie iako za ſyná wziął to
25: tam o tym hiſtoria ſwiadłzy. Przy tym day Pánie Boże W.
26: W. długie á ſzczęśliwe przy dobrym zdrowiu pánowanie.
27: Datá z Kołowá dzień ſwiętego Ianá krzćicielá.
28: Roku 1567.
29: Życzliwy iſcie na wſzem
30: ſłuźebnik W. W.

strona: A3

1: **Proemium/ to ieſt krotki wy=**

2: **wod co ty kłięgi w łobie zámykáiá.**

- 3: **S** Tárzy oni Philozophowie zacni
4: pogánłcy/ nie wiedząc nic ani o Bogu/ ani o
5: woley Bożey/ ani o zakonie iego/ tylko ſie tak
6: przyrodzonemi cnotami ſprávuiąc/ kto czy=
7: tał ich ſprávuy moze ſie iſcie podziwować/ po
8: myſliwłzy łobie co to byli za ludzie/ á iako cnotliwych/ pobo
9: żnych á poćciwych obyczáiow y vzywáli y w nich ſie zácho=
10: wywali. Ale iż ſwiat iako ieſt odmienny y z dziwnemi ſprá=
11: wami ſwemi/ to iuż iáwnie á prawie na oko widzimy/ że za
12: odmienností czálow iego y dziwnieyſzy ludzie náſtawáią/
13: y dziwnie ſie mieſzáią z obyczáymi ſwemi. A mali ſie praw=
14: dá rzec/ za łalką Bożą/ ácz y práwá Pánłkie y práwá wedle
15: biegu ſwiátá tego ſłuźnie poſtánowione á znácznie obiáľnio
16: ne mamy/ przedię co dáley tho w gorłze á w záwikłánłſze ſie

17: Íprawy y vdawamy y beŕpiecznie ich vzywamy/ á trudno ŕie
18: iuż ty kołá ledá iáko záhámowác máią. A to nam wŕzytko ro
19: zumki náŕze nowo wymyŕlne/ omylne poŕstawki/ pychá á ŕło
20: wká przekeŕlowáne czynią. Czego nie thák przodkowie náŕzy
21: vzywáli/ co ŕie y s ŕtárego piŕmá ich vkázuie iż po proŕtu mo
22: wili/ ále ŕtátecznie przy tym co ich poćciwemu ŕtanowi na=
23: leżało y ŕtali y mocno tego vzywáli. A iż wŕzyŕcy narodowie
24: ięzyki ŕwemi ŕprawy/ cnoty/ y poćciwe obyczáie dla pohá=
25: mowánia ŕwowlnego przyrodzenia ludzkiego y piŕáli y ná
26: piŕmiech potomkom ŕwym zoŕtáwiáli/ iednochmy my Pola=
27: cy w ŕwym ięzyku práwie zádrzemáli/ á máło piŕmá mamy
28: ktoreby nas wżdy theż czálem pohámowác mogło/ iákoby=
29: chmy wżdy w roŕtropney ŕłuŕznoŕci ŕpraw/ zwyczáiow/ y po
30: ŕtępkow ŕwych poćciwie vzywác mogli. Bo iáko inŕzy naro=
31: dowie o nas o Polakoch piŕzą/ iż trudno má być kthory na=
32: rod ták s przyrodzenia do káżdego obaczenia ták przykłon=
33: ny iáko ieŕt narod náŕz Polŕki/ ná ktorákolwiek ŕtronę ŕtárá
34: nie á ćwiczenie ŕwe będzie obroćić chciáł. A gdyż o to nic nie
35: dbáią ci ktore Pan Bog y náukámi ozdobić y vbłogoŕłáwić
36: raczył/ áby piŕániem ŕwym álbo rozważnym vpominániem
37: ŕwym ludzi przeŕtrzegáli z ich powinnoŕci/ tedy wżdy niech
38: kámienie woła. Tedy mi ŕie s tey przyczyny zdáło/ ácz pro=

A iij

ŕtakowi

strona: A3v

Proemium.

1: ŕtakowi á nieuczónemu/ przypátruiąc ŕie ŕpráwám á obyczá
2: iom ludzkim/ náŕluchawáiąc ŕie też częŕthokroć czo poćciwi
3: miedzy ŕobą gánią á przy czym też ŕłuŕznie przeŕtawáią/ á co
4: ŕłuŕznie pochwalono y pogániono być może/ áby ŕie też wżdy
5: co o tym nápiŕáło/ iákoby też wżdy poćciwy Polak/ gdyż to

6: káždy łłufźnie zeznać muŝi iż iefth s przyrodzenia cnotliwy/
7: łwe łprawy á łwe poćciwe poŝtępki łtánowić y ku iákiemu=
8: by ie końcowi rozważeniem rozumu przywodzić miał/ y iá=
9: ko iefth powinien w nich łie y záchowác y łthánowić/ áby v=
10: miał. A ták to máłe nápińanie ktore łie zámýka w tych to kłię
11: gach/ o poćciwym záchowániu/ o cnotliwym łtánowieniu
12: żywotá człowieká poćciwego podawamći przed oczy two=
13: ie moy miły łłáchetny Polaku/ ácz proŝtym łzyrmem ále dali
14: Bog życzliwym od proŝtego nápińáne. Ale gdyż cie Pan Bog
15: obdárzyć raczył s przyrodzenia roŝtropnym baczeniem/ ták
16: iáko to y ini narodowie zeznawáią/ ták rozumiem że łobie o
17: łtátká s łwego wważonego rozmyŝłu dołóżyć będziefz vmiał/
18: y łławę/ y myŝł łpokoyną/ y żywoth poćciwy/ y Pánu Bogu
19: wdzięczną ofiárę/ iákożeŝ łie o to łtárác powinien/ okázác y
20: vczyńić będziefz vmiał. Co ináczey być nie może/ iedno iż mu
21: ŝiŝ temu łwowlnemu oŝłowi á temu tępemu ciáłu łwemu
22: viąc obroku/ á dodávác mu oŝtrog/ y przypátrowác mu czę
23: łto munŝtuku/ áby łwowlnie nie buiáło. A ták gdi będziefz
24: thy kłięgi czedł/ thedy wiedz iż łą ná trzy części rozdzielone.
25: Pirwŝa część iefł od vrodzenia człowieká iákie łą przypad=
26: ki iego/ y iákie ma być ćwiczenie y wychowánie iego áż do lat
27: ŝrzednich iego. Druga część iefth od ŝrzednich lat iego iáka
28: ma być łprawy około niego/ i iákie máią być poŝtępki iego y
29: łtánowienie poćciwego żywotá iego. Trzecia część iefł gdy
30: iuż przydzie do wieku oŝtátecznieyŝzego á do poćciwych á łze
31: dziwych lat łwoich/ iáko też thám iuż ma w rozmyŝlnym ży=
32: wocie łwoim á w poćciwey powinności łwoiey á w boiáz=
33: ni Bożey łtánowić ony wdzięczne/ łpokoyne/ á łzedziwe czá=
34: ły łwoie/ á iáko łie nie ma łękác áni przypadkow żadnych te=
35: go łwiátá/ áni łzedziwoŝci łwey/ áni onego oŝtátecznieyŝze=

- 36: go ftráchu/ ktory nas iuz ma w doprowadzić do inżzego krole=
37: Ítwá á do inżzych rofkofzy niźli fą fwiátá tego. Co ták rozu=
38: miem iż cżtác powoli lepiej to będziefz vmiał rozważyć niźli
39: iákoć tu ieft krotko wywiedziono/ Vale.

strona: A4

- 1: **AD EFFIGIEM NOBILISSIMI VIRI D.**
2: **NICOLAI REII POETARVM POLONICORVM**
3: **PRINCIPIS,**
4: **Andreae Tricesii Epigramma.**

5: grafika

- 6: Effigies tua talis erat diuine POETA
7: REIE, fenectutis venerandæ in limine primo,
8: Luſtra tu egiffes cûm fauſto ſydere vitæ
9: Iam duodena, vicens animis, & corpore firmo.
10: CHRISTE tuo Vati placidam largire fenectam,
11: Viuat vt ille diu Patriæ, feroq; ſoluta
12: Carne petat fedes ſacra illius vmbra beatas.

13: **ANNVS NATALIS EIVSDEM**

- 14: numerorum literis comprehenſus.
15: DICat Io Vates, VitaLes eXIt In a Vras
16: DIVIno eXCellens ReIVs IngenIo.

A iiiij

strona: A4v

1: **ELOGIVM EIVSDEM.**

- 2: Sydereus ſemper Reio nunc gloria cælo
3: Conſpicietur erit quæ ſua donec apex

4: **CANON.**

- 5: Conſtrue ſic alios quo det conſtructio verſus,
6: Verborum ſenſus ſic tibi planus erit.

7: **SYMBOLUM EIUSDEM.**

8: DEVS.

9: Adeſto adiutor ô

10: R eſpice adiuto R pia vota noſte R

11: E t tibi fiſum E xcipias benign E

12: I n tua dextra eſt I nopis potent I

13: Vita Sal VSq.

14: Do Zacie Wrodzonego Sláhcicá Polſkiego

15: Mikołáyá Reyá z Nagłowic.

16: MI łośnierny wieczny Pan dáćci wiele raczył/
17: A práwie żadną rzeczą tu cie nie przebaczył.

18: KO chác ſie przodkiem możełz w dziateczkach vćciwych/
19: Ktore noſzą twarz y ſtan przodków twych poćciwych.

20: LA ſká Boża obfita to ſprawiła tobie/
21: Iż w nich teraz w ſwych leciech roſkoſzuiełz ſobie.

22: Y daćci ktemu doſyć doczeńey moźności/
23: Ktorac tak przypadála dla twoiey godności.

24: REy bowiem iáko mowią ty ſam w Polſzcze wodziłz/
25: W náſzym Polſkim ięzyku ty ſam przodkiem chodiłz.

26: ZNa ią cie wſzelkie ſtany/ y ná pieczy máia/
27: Tak wieldzy iáko máli w tobie ſie kocháia.

28: Gło ſna ieſt ſławá w Polſzcze rozumu twoiego/
29: Wízakoż to ieſt nawięťſza iż znałz Páná ſwego.

30: WI ele błędow dziefiełznych imo ſię pułzczáiać/
31: Prawdziwey wieczney ſkáły mocno ſie trzymáiać.

32: CZ o Pan Bog niechay zdárzy żebyś ná tey ſkále/
33: Dom ſwoy mocno zbudował á miełzkał w nim trwále.

34: ZNa ią cie wſzelkie ſtany/ y ná pieczy máia/
35: Tak wieldzy iáko máli w tobie ſie kocháia.

36: Gło ſna ieſt ſławá w Polſzcze rozumu twoiego/
37: Wízakoż to ieſt nawięťſza iż znałz Páná ſwego.

38: WI ele błędow dziefiełznych imo ſię pułzczáiać/
39: Prawdziwey wieczney ſkáły mocno ſie trzymáiać.

40: CZ o Pan Bog niechay zdárzy żebyś ná tey ſkále/
41: Dom ſwoy mocno zbudował á miełzkał w nim trwále.

42: ZNa ią cie wſzelkie ſtany/ y ná pieczy máia/
43: Tak wieldzy iáko máli w tobie ſie kocháia.

44: Gło ſna ieſt ſławá w Polſzcze rozumu twoiego/
45: Wízakoż to ieſt nawięťſza iż znałz Páná ſwego.

46: WI ele błędow dziefiełznych imo ſię pułzczáiać/
47: Prawdziwey wieczney ſkáły mocno ſie trzymáiać.

48: CZ o Pan Bog niechay zdárzy żebyś ná tey ſkále/
49: Dom ſwoy mocno zbudował á miełzkał w nim trwále.

50: ZNa ią cie wſzelkie ſtany/ y ná pieczy máia/
51: Tak wieldzy iáko máli w tobie ſie kocháia.

strona: A5

1: Pokazánye krotkie czo kthore

2: Kfięgi w ſobie zámykáia.

3: # Pirwłznych Kfiąg Kápitulum pirwłze.

- 4: Iáko y przecz Pan Bog ftworzył fwiát y człowieká.
- 5: Iáko y przecz Pan ftworzyć raczył człowieká.
- 6: Przech żonę ftworzyć raczył Adámowi.
- 7: Przech czárt zwiodł człowieká.
- 8: Iáko y w iákicy rozności narod ludzki rozmnażał fie ná zie=
: (mi.
- 9: O rozności ftanow niebieskich/ á ftąd y ludzkich.
- 10: Człowiek według biegow niebieskich rodzić fie musi.
- 11: Co spráwuie czterzy wilgotności w człowieku.
- 12: ¶ Kápitulum Wtore.
- 13: Iáko Pan Bog obaczywfzy rozność przyrodzenia ludzkie=
14: go/ y rozumem y przykazánim fwym ozdobić y prze=
15: ftzegąc go raczył.
- 16: Iáko Pan podpieraiąc rozumu dał iefzcze ktemu przykázá=
: (nie fwoie.
- 17: Bog nie chce áby kto złym był.
- 18: ¶ Kápitulum Trzecie.
- 19: Iáko máią rodzicy ftárác fie o wychowanie młodych dzia=
20: tek swoich/ y iáko máią rozeznować przyrodzenie ich.
- 21: Iedłá iákie máią być dzyeciom dawáne.
- 22: Vbiory iákie máią być dziećinne.
- 23: Iákiego preceptorá młodym dzyeciom ftukác.
- 24: ¶ Kápitulum Czwarte.
- 25: Iáko fie ma dzieciátko vczyć o Pánu Bogu/ y o boiáźni iego
26: rozumieć/ co fie y ftárfzemu przygodzić może.
- 27: Iáko prawdziwe písmá rozeznować mamy.
- 28: Iáko rozumieć o Iftności Bożey.
- 29: Iáko fá trzy ftanowie w iedney Iftności Boftwá.
- 30: Iáko ieft Bog złym frogi/ á dobrym miłofierny.
- 31: O co mamy prośić Oycá fwego niebieskiego.

- 32: Co mowimy do Oicá to bełpiecznie mowić możemy do Sy
33: ná y do Duchá fwiętego.
34: ¶ Kápitulum Piąte.
35: Iáka ieft rozność w przyrodzeniu ludzkim.
36: Iákich náuk do wolnego żywotá potrzebá.
37: Bez fkutku słowká fárbowane nic nie fá.
38: Iákiego ćwiczenia máią życzyć poćciwi rodzicy dziathkom
: (fwoim.
39: Iáko rozmowy poćciwe młodemu bywáią pożyteczne.
40: Iáko przy pámięci co ieft potrzebnieyłego zachowywác
41: mamy.

Kápitulu=

strona: A5v

Pokazanie
krotkie co w łobie

- 1: ¶ Kápitulum Szofte.
2: Iáko młody człowiek ma fie do cudzych kráiołw przeieździć.
3: Vwaziwłzy mieyfce gdzie fie obroćić iák fie tám łprawowác
4: Iákich obyczáiołw wzywác miedzy połtronnymi narodi.
5: Co ieft zá wádá młodości ludzkiey.
6: Iako s połtáwy poznác łpráwy młodego człowieká.
7: ¶ Kápitulum Siodme.
8: Kto wiele chce widzieć/ trzebá teź o tym wiele rozumieć/ y iá
9: ko fie młody człowiek w połtronnych kráiołch záchowy=
: (wác ma.
10: Iáka chorobá tákiego iey lekárzá potrzebá.
11: Snádnie włzytko w łobie połtánowi kogo rozum rządzí.
12: ¶ Kápitulum Ółme.
13: Iáko cnotá z rozumem y fortuná roznemi gołścińcy chodzą.
14: Cnotá wielka krolowa.

- 15: Pan młody s czym ma do domu przyiechąć.
- 16: Do domu przyiechawszy co pan młody czynić ma.
- 17: ¶ Kápitulum Dziewiąte.
- 18: O dworłkim y żołnierskim łtanie.
- 19: Stan Rycerłki iáki iełt.
- 20: Zołnierze ná leży co czynią.
- 21: Przyiechawszy z żołnierłtwá iáko łie Rycerłki człowiek ma
: (záchowác.
- 22: # Wtorych Kłiąg Kápitulum Pirwłze.
- 23: O łrzednim wieku żywotá człowieká poćciwego/ zwłáfczá
- 24: o pirwłzym połtánowieniu iego.
- 25: Iákim kłtałtem ma młody człek łzukác ożenienia łwego.
- 26: Rownemu z rownym ożenienie nalepłze.
- 27: Iáko iełt wdzyęcłne małżeńłtwo zgodne.
- 28: W iákim iełt omierzeniu żywot bezzakonny v Pána.
- 29: Práwá pogáńłkie ná gwałtowniki małżeńłtwá.
- 30: Zoná dobra dar Boży.
- 31: ¶ Kápitulum Wtore.
- 32: Iáko łie ma poćciwy w powinnołci łwey záchowác/ połtá=
33: nowiwlży iáki táki łtaniczek łwoy.
- 34: Godnołc łwá iáko powinien poćciwy záchowác. Támze o
35: vrzędzie Połełłkim/ y iáko wiele ná nim należy.
- 36: Iákiby połeł miał być wedle cnoty.
- 37: Iáko łtárzy ludzyc cnoty łtrzegli.
- 38: W przypáđłych vrzędziech iáko łie poćciwy záchowác ma.
- 39: ¶ Kápitulum Trzecie.
- 40: Kogo Pan Bog pozowie do Rády á do łpraw Koronnych
41: ábo iákiego páńłtwá inego/ iáko ma łwoy łtan poćciwy
42: w tym vrzędzie záchowác.

strona: A6

które Księgi zamykają.

- 1: Iáko ma wierna á poćciwa Rádá rádzić pánu fwemu.
- 2: Ieśli Rádá vćciwa obaczy w pánu złą wiarę álbo máłe dbá
- 3: nie o boiaźń Bożą/ co czynić ma.
- 4: Iáko poćciwa Rádá ma vpomináć páná s fprawiedliwo=
: (ści.
- 5: Pogánfcy krolowie iáko ftrzegli fprawiedliwości.
- 6: Iáko páná przeftzregáć z vporu/ álbo gdyby práwá gwałcił
- 7: poddánym fwoim.
- 8: Iáko ieft wielka rzecz miłość pánfka v poddánym.
- 9: Pan káždy fláby bez miłości poddánym
- 10: Mocne mury miłość poddánym.
- 11: Iáko páná przeftzregáć s fwowolnego żywotá.
- 12: Pogánfcy krolowie iáko fie wżeteczeńftwá ftrzegli.
- 13: S pychy iáko Senator poćciwy páná przeftzregáć ma.
- 14: Lákómftwo iáko fzkodliwe pánu káždemu/ y iáko go s thego
- 15: przeftzregáć.
- 16: Iefliby Senator widział pochlebftwo około páná/ iáko go
: (przeftzregáć ma.
- 17: Nafzkodliwze źwirzę pochlebcá.
- 18: Rzemieflá pochlebnikow.
- 19: ¶ Kápitulum Czwarte.
- 20: Iáko fie ma poćciwy Sláhcic w fwym fláhectwie zácho=
21: wác/ y co ieft práwe fláhectwo.
- 22: Práwe fláhectwo iákie być ma.
- 23: Pogánfcy ludzie iáko cnotámi vmieli fláhectwo pokriwáć.
- 24: Szára pychá iáko fzkodliwa.
- 25: Pan fie ná pychę nafrozey gniewa.
- 26: Sláhcicowi poćciwemu nic fkromna wřpaniłość nie wá=

: (dzi.

27: ¶ Kápitulum Piąte.

28: Iáko poćciwy człowiek wŷytki cnoty w łobie zdobić powi=

29: nien/ á napirwey Ńpráwiedliwość.

30: Iáko bárzo tym Ńwięty m klenotem Ńpráwiedliwością nied=

31: bále zát rzálamy.

32: Spráwiedliwy nigdy nie záf rálowác nie może.

33: Iáko poćciwy człowiek zazdrość w łobie hámowác ma.

34: ¶ Kápitulum Szofte.

35: Iáko łákomŃtwo ieŃt Ńzkodliwy przypadek/ y iáko nie go po=

36: ćciwy przeŃtrzegác ma/ y s ktorych przyczyn nam przy=

37: padać muŃi. A pirwŃza przyczyna koŃzt dziwnych wbio=

: (row.

38: Poiázdy koŃztowne.

39: KoŃzt á rozlicznoŃc potraw wymyŃlnych iáko ieŃt Ńzkodliwy

40: A to druga przyczyná łákomŃtwá.

MnieyŃzych

strona: A6v

Pokazánie

krotkie co w łobie

1: MnieyŃzych Ńtanow w potráwach wymyŃły.

2: RoznoŃc potraw tákże roznoŃc Ńzkod y wrzodow czynić mu

: (Ńi.

3: Przyrodzenie náŃze rozne á záf wkláne/ rozne teŃ w łobie Ńprá

4: wy mieć muŃi.

5: Trzecia á Ńlufzna przyczyná do łákomŃtwá y do złego żywo

6: tá/ niepomerne pijańŃtwo.

7: Iáko pijánice noc ze dniá łobie czyniá.

8: W opilŃtwie czás márnje ginie poćciwemu.

9: ¶ Kápitulum Siodme.

- 10: Iáko iuż zá ty mi/ iáko chmy słyfzeli/ wżeteczny mi przypadki/
11: przypada on grzech szkodliwy łakomstwo/ á zá nim py=
12: chá/ á potym rofsterk á zwádá.
13: Lákomic sie trudno počciwym może rozumieć.
14: Pan łakomstwo zázwdy ná wielkiew pieczy miał/ y frodze zá
15: nie karał.
16: Nie máfz żadney trudności czegobychmy sie dla łakomstwá
: (nie wazyli.
17: Kto pomni ná počciwą sławę/ Inádnie łakomstwo zwycięzj
18: Człowieká zábawionego niewolą fwiátá tego dla łakom=
19: ftwá/ trudno go dobrym człowiekiem włafnie zwác.
20: Przeto nam łakomstwo pánuie/ iz nie wierzymy áni cnocie/
21: áni obietnicam Bożym.
22: ¶ Kápitulum Ofme.
23: Iáko počciwy człowiek pychę y ine wżetheczeńftwá z niey
24: przypádle ma w łobie y fškromić/ y iáko sie iey przeftre=
: (gác.
25: Przodkowie náfzy fwięci iáko pychy vzywáli.
26: Czemu sie nam pychy chce.
27: Co sie kolwiek ná fwiecie dzieie/ ciálu sie kwoli dzieie.
28: Zadna rzecz nie ieft zła ktora bywa rozumem fpráwowána.
29: Iáko s pychy wzgárdzenie rofcie/ á z wzgárdzenia nieprzy=
30: iaźń á zwádá/ á iáko sie tego počciwy przeftzegác ma.
31: Może być krotofilá bez szkodliwych żártow.
32: Rozne poftáwy gniewliwych.
33: Człowiek nie może rázem wftykiego w łobie vfkromić.
34: Pirwze przypadki przyrodzenia náfzego nie fá w náfzey mo
: (cy.
35: To nalepfzy doktor co sie sam vleczy.
36: ¶ Kápitulum Dziewiáte.

- 37: Tām iuz będzie iáko po tych wśzytkich przypadkoch poćciwy
38: człowiek on szkodliwy przypadek gniew w łobie y vkro=
39: ćić/ y vmiárkować/ y iáko fie w nim ma y obchodzić y
: (łpráwować.
40: Iáko łą szkodliwe przypadki z gniewu.

Gniew

strona: b

które Księgi zamykają.

- 1: Gniew á rozniewanie łą od łiebie rozne.
2: Kto chce łnádnie rozumem káżdą rzecz pohámowana może
: (być.
3: Y bączny człowiek rozniewać fie musí/ ále z rozumem.
4: Mądrego człowieká gniew iest potrzebny.
5: Człowiek mądry złym s poćciwym karaniem iest iáko Do=
6: ktor chorym z łágodnym lekárstwem.
7: Wádá iż człowiek podobieńftwu wiele wierzy.
8: Wśzytki grzechy łmiertelne gniew w łobie zamyka.
9: ¶ Kápitulum Dziełiąte.
10: Gdy iuz wiemy iáko szkodliwy iest gniew/ tedy fie trzeba łtá
11: ráć iáko á czym gi w łobie miárkować mamy.
12: Pirwłze/ wtore/ trzecie/ czwarte lekárstwo ná gniew.
13: ¶ Kápitulum Iedennałte.
14: Tām iuz będzie iáko poćciwy człowiek vważywłzy wyłtępki
15: y ich przeltroge/ iáko fie záfie ma cnotámi łpráwować/
16: á napirwey łwiętą prawdą.
17: Co iest prawdá.
18: Iáko prawdę od fáłłzu rozeznáć.
19: Rołtropny ma pilno vpátrowáć co pod pokrywką wre.
20: Iáko łtałość s prawdą łpołu s łobą rołthą/ á iáko prawdá
21: bez niey trudno ozdobna być ma.

- 22: Frálowny dwie łobie łzkodzie czyni z iedney.
- 23: Włpaniła mył co czyni.
- 24: Stałemu fercu włztyko rowno.
- 25: Státeczna mył zówždy wełoła.
- 26: ¶ Kápitulum Dwunałte.
- 27: Iáko gdy iuż kto vchodząc zbytkow wyłzłzey nápiłánych/ á
- 28: imie łie cnot/ to iełt prawdy y łtałóci y inych/ thedy mu
- 29: iuż do tego y przyiacielá trzebá. A tám iełt náuká/ y iáko
- 30: go poznáć/ y iáko łie przeciw niemu záchowáć.
- 31: Rozliczny kłtałt przyiacioł iáko rozeznáć/ á nápirwłzy po=
: (chlebny.
- 32: Drugi bywa przyiaciel zálecány.
- 33: O práwym przyiacielu/ y iáko go poznáć/ y iáko go chowáć.
- 34: Spráwym przyacielem rozmowy ábo biełiády iákie bywá
: (iá.
- 35: Dla rozważenia łłow náturá nam włzy y rozum dáłá.
- 36: Rozny głos iełt práwego á omyłnego przyiacielá.
- 37: Iáko łtátecznie miłóć á przyiaźń ludzie pogáńłcy chowáli.
- 38: ¶ Kápitulum Trzynałte.
- 39: Połthánowiwłzy iuż łobie práwá przyiaźń człowiek poćci=
40: wy iákiego teź żywotá ma wzywáć/ y iáko ma włzem do=
41: bry być/ y iáko á gdzye ma rołthronie dobrodzieyłtwy
42: łwemi łzáfowáć.

b

Dobro

strona: bv

Pokazanie

krotkie co w łobie

- 1: Dobrodzieyłthwá co nas nic nie kołztuiá/ á przedłię łie nam
: (oddáią.
- 2: Dobrodzieyłtwá łpołeczne poćciwe y potrzebne.

- 3: Sroga kaźń włytyd ná złego.
- 4: Dobrodzieyftwo káźde z ochotą wdzięcznieyftze.
- 5: Co komu przyftoi to mamy przeń czynić.
- 6: Są też dobrodzieyftwá w nádzieię fowitego zyftku.
- 7: ¶ Kápitulum Czternafte.
- 8: O niewdzięczności dobrodzieyftwá/ y ftąd to przychodzi.
- 9: Przyczyny niedbáłości dobrodzieyftwá.
- 10: Są też dobrodzieyftwá co zá nie láią y dziękuia.
- 11: To nalepftze dobre co fie wftzem przygodzi.
- 12: ¶ Kápitulum Piętnafte.
- 13: Gdy fie kto ftára áby fie vkazał wftzem dobry/ iáko tego vzy=
: (wác ma.
- 14: Przy ftawie ma káždy mocno ftac.
- 15: Człowiek poćciwy ma być iáko iáfna fwiecá.
- 16: Márnotrata á Skępiec z iednego domu ida.
- 17: ¶ Kápitulum Szefnafte.
- 18: Iáko pocćciwy człowiek iuż w ftużnych ftprawach poftáno=
19: wiony/ pomierneho á pobożnego goftpodárftwá ftwego
20: ma roftropnie vzywác.
- 21: Rok ná czterzy części rozdzyelon.
- 22: Wiofnę kto niedbále opuści/ sílá ná tym należy.
- 23: Pczóli/ owce niemály požitek vczynić mogá/ tákze ine rzeczy.
- 24: Láto gdy przydzye co z nim czynić.
- 25: Iefienne roftkofty/ goftpodárftwá y krotofile.
- 26: Zimá co zá pożytki y co zá roftkofty w fobie ma.
- 27: Zywności dziwne vbogich ludzi.
- 28: ¶ Kápitulum Siedmnafte.
- 29: Iáko iuż poćciwy człowiek pofthánowiwtzy około fiebie y
30: goftpodárftwo y ine ftprawy ftwoie/ ma ftpokoynego ftá=
31: niku ftwego vzywác.

- 32: Czytać poćciwemu kto umie iest rzecz bárzo potrzebna.
- 33: Koniá/ zbroie/ y inych rzeczy poćciwemu fprobować iest po
: (trzebna rzecz.
- 34: Co nas w niedbáłość przywodzi.
- 35: Nic lepszego w káżdym żywocie iedno rádość á pociechá.
- 36: Chwałą prawdziwa á omylna.
- 37: # Trzecich Kłiąg Kápitulum Pirwíze.
- 38: O człowieku poćciwym ná co fie iuż rozmyflác ma/ przyfzed
fzy ku trzeciemu/ to iest/ ftárlzemu wieku fwoiemu.
- 40: Rozboynicy człowieká poćciwego co fortunie przyflugią.
- 41: Obrońce człowieká poćciwego co cnocie przyflugią.

Rozmyfl

strona: b2

ktore Kłięgi zámykáią.

- 1: Rozmyfl flufzny ftátecznego człowieká.
- 2: Iákie Pan záwždy baczenie miał ná fzedziwe látá.
- 3: Iáko Pan ftáre á fzalone karał.
- 4: Krześcijáński ftárzec iáko fie fprawowác ma.
- 5: Co sobie ftárzec do poćciwego żywotá ná pomoc brác ma.
- 6: Wiará/ nádzieiá/ láfká/ máią tez fwe pánny flúżebne.
- 7: ¶ Kápitulum Wtore.
- 8: Iáko w zawod wlyfcy do krefu bieżymy.
- 9: Iáko nas písmo niepotrzebnemi flugámi zowie.
- 10: Iáko nas czás iáko złodziey okrada.
- 11: Pokoy od fwiátá rozny s pokojem duflznym.
- 12: ¶ Kápitulum Trzecie.
- 13: Iáko fie tu rownych ftráchow boimy/ o wietfze niedbamy.
- 14: Stałemu fercu nigdy nic nie ftráfzno.
- 15: Wiek człowieczy iest iáko rok bieżący.
- 16: ¶ Kápitulum Czwarde.

- 17: Iáko poćciwy człowiek przyzędzfy klátom swoim ma stan
- 18: swoy spráwować/ y iáko sie ma ná przyzłą drogę swo=
- 19: ię rozmyflác.
- 20: Kto iest práwie błogoflawiony/ á práwą drogą chodzi.
- 21: Kázde przyrodzenie musi miec przyfádę w sobie.
- 22: Zábawiony swiátem málo sie ná co przygodzié może.
- 23: Powázny stan niczym nie może byé zátwozon.
- 24: ¶ Kápitulum piáte.
- 25: Iż mądrosć á rostopnośc rozne są sobie w spráwach swych
- 26: Przyzedzfy ku látom co ma poćciwy miec ná pieczy.
- 27: Człowiek powázny iáko sie ma záchowác.
- 28: Bog z dáleká wżytko wpátruie.
- 29: Zbytνια dobroć szkodliwa.
- 30: Wspaniła mysl y wkładnośc ma we wżem byé wważána.
- 31: ¶ Kápitulum Szofte.
- 32: Iż swiáth bez przygod byé nie może/ y iáko sie w nich ciełzyc
- 33: y státecznie trwác mamy.
- 34: Szkodá sie o to fráfowác co sie wroćic nie może.
- 35: Przyrodzeniu gwałt rozumem czyniéc mamy.
- 36: Zadny czas náłz od przygod nie iest bełpieczny.
- 37: Y niebo/ y ziemiá/ y swięci są przygodam poddáni.
- 38: Gdy swięci á zacni ludzie bez przygod byé nie mogą/ przecz=
- 39: że sie fráfowác mamy.
- 40: Przykłády ná fráfunk z ludzi pogánfkich.
- 41: Przykłády ná fráfunk z ludzi zacnych zakonu stárego.

b ij

Ná swie

strona: b2v

Pokazanie

krotkie co w sobie

- 1: Ná swiecie nic nie máłz coby sie odmieniéc nie miało.

- 2: Iáko mądry przygody łobie rozważać ma.
- 3: ¶ Kápitulum Siodme.
- 4: Iż łą niektorzy/ iż nie thylko ná przygody/ ále y ná krotkość
- 5: żywotow łwych łie fráfuią/ będąc łobie łami krzywi.
- 6: Człowiek łobie łam krzyw w vkroceniu żywotá łwego.
- 7: Siedm łmiertelnych grzechow iáko żywot płuią.
- 8: Przecz źwirzeta niektore dłužey żywą niż człowiek.
- 9: Natrudnieyze rzemieřło náuczyć łie dobrze żyć.
- 10: Są drudzy co łie ráduią iż im czas pętko zbiega.
- 11: O przyřzłych rzeczach nikt nie myřli.
- 12: Niefzczęfny to ieřt co w márnym proźnowaniu czas tráci.
- 13: Poćciwy iáko łobie ma pámięć á dobrą łlawę czynić.
- 14: Czým łie ma łtary leczyć ná złe łprawy łwoie.
- 15: ¶ Kápitulum Ófme.
- 16: Przecz łie przed łtárořcią á przed łmiercią trwoźymy.
- 17: Chytróřcią moc moźe zwyciężyć.
- 18: Druga y trzecia przyczyná przecz łie łtárořci boimy.
- 19: ¶ Kápitulum Dziewięte.
- 20: Czřwarta przyczyná przecz łie ludzie przed łtárořcią wzdry=
- 21: gáią. A tám będzie iáko łie łmierci nie łkąc.
- 22: Czemu łie tego łkąc co powinnie być muři.
- 23: Poćciwemu przecz ma być łmierć łtrářzna.
- 24: Y pogáni y czarci łmierci nie gánili.
- 25: Czárci zá skarb ludziom łmierć dawáli.
- 26: Nierozmyřnym łmierć łtrách/ rozmyřnym krotofilá.
- 27: Mądry co łobie o łmierci rozważać ma.
- 28: ¶ Kápitulum Dziewięte.
- 29: Gdy iuź poćciwy człowiek rozważy powinnořć łmierci/
- 30: iáko ieř ma czekác/ y iákiego żywothá do czáfu łwego
- 31: przyřzłego vżywác ma.

- 32: Stárego rozliczne pociuchy.
33: Czytánie wielka rofkofz.
34: Stáry wiek w dziwney obronie Páńfkiey.
35: Przypadki fwiátá tego nic wiernemu nie ftráfzne.
36: Złym czemu Pan dobrze czyni.
37: Nie dziwne fpráwy Páńskie kto fie im przypátrzy.
38: Są rzeczy dobre co fie złemi zdádzą.
39: Stały niczegoy fie nie boi.
40: # Zámknienia Kfiąg Kápitulum Pirwfeze.
41: Iáko fady Páńskie fą nieomyłne.

Kto fie

strona: b3

ktore Kfięgi zámýkáią.

- 1: Kto fie chce fądom Páńskim przypátrzyć.
2: Iáko ieft zacne kroleństwo Polfkie.
3: ¶ Kápitulum Wtore.
4: Izby fie náłázły przyczyny dobrej fpráwy/ by ludzie chcieli
5: Skarb pófpolity iákoby fie zámnożyć mogł.
6: ¶ Kápitulum Trzecie.
7: Rycerfki ftan iákoby fie też ku rządowi przyczynić miał.
8: Máło ich co fie s chucią o Rzeczpófpolitą ftaráią.
9: ¶ Kápitulum Czwarte.
10: Iz gniew Páńfki nigdy bez przyczyny nie przypádnie.
11: We wżytkich ftaniech máło fpráwiedliwości.
12: ¶ Kápitulum Piąte.
13: Iákie chytre podftępki miedzy ludźmi powftály.
14: To dziś rozum podftąpić kto kogo może.
15: Wízyfcy fie niespráwiedliwością wwikłáli.
16: Włódárze Páńfcy duchowni iácy fą.
17: ¶ Kápitulum Szofte.

- 18: O Ípráwách Koronnych y o powinnoŝciach ich.
- 19: Kogoźby o nierząd winować.
- 20: Íako poboźni dárow Páńfkich vzywáią.
- 21: Przecz od dawnych czáfow nic ŝie ŝlufznego v nas poŝtáno=
22: wić nie może.
- 23: ¶ Kápitulum Siodme.
- 24: Co zá przyczyny ŝą gniewu Páńfkiego nád námi.
- 25: W piŝmie ŝwięty máló mędrowác potrzebá.
- 26: Íako gniew Páńfki vbłagác.
- 27: ŝwiátoŝć ciáłá y krwi Páńfkiey íako rozumieć.
- 28: ¶ Kápitulum ófme.
- 29: Co czynić w tych obłędnoŝciach ŝwiátá tego. **AOPHTEGMATA.**

kolumna: a

- 1: O Cnocie/
2: O Spráwiedliwoŝci/
3: O Stałoŝci/
4: O trzeźwoŝci á miernoŝci/
5: O bączney roŝtropnoŝci/
6: O wŝzethecznym beŝpieczeń=
7: Ítwie/
8: O ŝkromnoŝci á o vporze/
9: O prawdzie á nieprawdzie/
10: Pochlebŝtwo co íeŝt/
11: Márnokratnik á ŝkępiec/
12: Trzeźwy á pijánicá/

kolumna: b

- 1: Pyŝzny á pokorny/
2: Íako poćciwy ma w ŝobie o=
3: bacząc iż íeŝt człowiek/
4: O práwym ŝláhectwie/

5: O wżeteczności á niedbáło=

⋮ (ści

6: O pracy á o próżnowániu.

7: Lepiey być dobrym s cnoty

8: niż s ftráchu.

9: Rzeczpołpolita á práwá.

10: Sumnienie á przyrodzenie.

11: Zazdrość á życzliwość/

12: O práwiech z wolnością.

Bbb iij

strona: B3v

Pokazánie

krotkie co w łobie

kolumna: a

1: O przełożonych z niższemi/

2: O bogaczu z vbogiem/

3: Warchoł á Spokoyny/

4: Pokoy z Walką/

5: O łzczęściu z niełzczęściem/

6: Przypadek z Nadzieią/

7: **AOPHTEGMATA** krotłze.

8: Cnotá z Niecnotą/

9: Prawdá z Nieprawdą/

10: Spráwiedliwość z krzyw=

⋮ (dą

11: Miłofierdzie s frogofcią/

12: Trzeźwość z opilftwem/

13: Stałość z odmiennością/

14: Rołtropność z niedbáłością

15: Nádzieią z wątpliwofcią.

- 16: Wiara z niedowiarstwem/
17: Zyczliwość z nieżyczliwością
18: Hojność z łakomstwem/
19: Pokora z Gniewem/
20: Mierność z obżarstwem/
21: Ręczy z Leniwym/
22: Wierność z zazdrością/
23: Poćwiwość z nieczytota/
24: Wkładny s pyłznym/
25: Swowolny s tym co w gro
: (zie.
26: Wspaniły s ponurym/
27: Zywot poćwiwy s wżetecz=
: (nym
28: Stateczny z wichrowatym.
29: Prawdziwy s pochlebca/
30: Dobry á Zły/
31: Vczynny nieuczynnym/
32: Ostrożny á niedbaly/
33: Niefortunny s fortunnym/
34: Zyczliwy s požadliwym/
35: Ostrożność z zwyczajem/
36: Czas krotki á dlugi/ Wierny z niewiernym/
37: Ieżdzały z domowym/
38: Sławny z niesławnym/
39: Chędogi z plugawym/
40: Trzeźwy z opiłym/

kolumna: b

- 1: Myfliwy z niemyfliwym/
2: Szczebetliwy z milczącym/

- 3: Vbogi z Bogátym/
- 4: ¶ **AOPHTEGMATA** poćciwe
- 5: ná ołoby rozne.
- 6: Krol s pánem Rádny/
- 7: Pan fwiecki z Bifkupem/
- 8: Sałiad z Opátem/
- 9: Ziemiánin z Dworzáninem/
- 10: Domowy z Zołnierzem/
- 11: Stároftá s Poborcą/
- 12: Podłkárbi s Mytnikiem/
- 13: Ziemiánin s Stároftą/
- 14: Pan s Plebanem/
- 15: Stároftá z Burmiłtrzem/
- 16: Woiewodá z Ráyćami/
- 17: Ziemiánie s Połty/
- 18: Woyt s Pánem/
- 19: Pan z Vrzędnikiem/
- 20: Kráwiec s pánem/
- 21: Páchołek s pánem/
- 22: Podwoiewodzy s Kupcem/
- 23: Gość z Gołpodarzem/
- 24: Vrzędnik z Młynárzem/
- 25: Zak z Mnichem/
- 26: Kátolik s Trideitą/
- 27: Bifkup s Kánoniki/
- 28: Rotmiłtrz s towarzyfzmi/
- 29: Prokurator s Sędzią/
- 30: Spokoiny s Prokuratorem/
- 31: Doktor s pánem/
- 32: Krámárká z ziemiáninem/

- 33: Szynkarz s pánem/
- 34: Máfztálerz s pánem/
- 35: Vrzędnik s Pánem/
- 36: Páni s pánią ftárą/
- 37: Chłop s kácžmarką/
- 38: Zwodnicá z Dworzáninem/
- 39: Gretá z Neta/
- 40: Gołpodarz z żydem/
- 41: Gołpodarz z gracžmi.

strona: B4

ktore Kfięgi zámykáia.

- 1: #Apophtegmatá álbo wirłze ná rozmáite gmáchy/
- 2: ná Ratułze/ ná groby/ ná łyżki.
- 3: #Przemowá krotka do poćiwego polaká z wypifá=
- 4: niem obyczáiw niektorych narodow.
- 5: #Zbroiá pewna káždego Rycerzá Krześcijánłkiego.
- 6: #Zegnánie s fwiátem tegož co ty kfięgi pifał.
- 7: #Náoftátek żywot iego.

8: #Do tego kto ma wolą czyść ty Kfięgi.

- 9: **P** Rzetoć dano ty Kfiąłzki ábyś fie rozmyłłał/
- 10: A co ieft poćiwego ábyś pilno kryłłał.
- 11: Pomniąc ná prętkość wieku iáko z wodą płynie/
- 12: Iedno ławá poćiwa tá nigdy nie ginie.
- 13: Pomniąc tež ná odmienność fwiátá mizernego/
- 14: A iáko ná nim nie máłz nigdy nic pewnego.
- 15: Bo nie dufay fortunie choć cie kęs popieści/
- 16: Tá łáłká iey áni wzwielfz gdyć zginie bez wieści.
- 17: Ták rádżęc w káždey łprawie rozumu fie chwyty/
- 18: A do cney poćiwości á łlawy fie pyty.

- 19: Abowiem sławą wieczną która jest kwiat cnoty/
20: Piękniey twoy łtan ozdobi niż złote forboty.
21: Nie folguy przyrodzeniu wżák znalazz sprawy iego/
22: To cie więcey do złego ciągnie niż dobrego.
23: Nie wierz świeckim przypadkom/ nie dufay fortunie/
24: Bo cie tá w łas zawiódzły ni wzwiezł kiedyć dunie.
25: Bo choćbyś ty nabórzey pieścił przyrodzenie/
26: Przedię cie to pociągnie ná swoie ćwiczenie.
27: Nie pomoże Wilkowi choć mu mięśń dádzą/
28: Przedię mu młode kozy przed oczymá wádzą.
29: A iáko go powoli wypuścżą s powrozá/
30: Alic wnet kwiknie świniá álbo wrzafnie kozá.
31: Kijemże tego wilká co cie wiedzie k złemu/
32: Niechci nic nie przekaża poćciwemu twemu.
33: Vczyń gwałt przyrodzeniu á niech cie nie rządzi.
34: Bo ktoć mu da śwá wolą wierz mi káždy zbłądzi.
35: Y fortunie omylney też nie zázwdy dufay/
36: Rádzzey cnego rozumu s poćciwością słuchay.
37: Bo tá śnádnie vwiedzie przyśmáki dziwnemi/
38: A gdzie sie ochyniemy áni łámi wzwiemy.

strona: B4v

- 1: Nie dáżyze sie vwodzić s swey poćciwey drogi/
2: Widziłz żeć o cię idzie nieboże vbogi.
3: Bo gdzie s cnoty poćciwey á z rozumu spádniesz/
4: Nie ledá iáko wierz mi co s tym czynić zgádniesz.
5: Nie bądź Wirzbową witką która ták vroście/
6: Gdzie ią z młodu náchylą/ á też miewa gofcie.
7: Káždy gáłęzi łamie wiedząc iż nie rodzą/
8: Więć ią y kijem tłuką y kozy ią głódzą.
9: Lecż bądź drzewem Cedrowym które swe wonności/
<http://rcin.org.pl>

- 10: Podawa z Libáńfkich gor ku ludzkiey wdzięczności.
11: Cień rofkofzny ze wŕzech ŕtron roŕpufzczáiąc s ŕiebie/
12: Tákże niech wonności cnot zálátuią s ciebie.
13: A pod ŕwym tákże cieniem zákriy kogo możelz/
14: Sobie w ŕławie á iemu w potrzebie pomożelz.

15: **#Ku Książkam krotka przemowá.**

- 16: Coż miłe Książki zaŕz ŕie precz bierzecie/
17: A ná wŕze ŕtrony ŕnadż ŕie roznieść chcecie/
18: Nie wiecie iákie ŕwiát ma rozboyniki/
19: Zmylą wam ŕzyki.
20: Bo zazdrość márna ná goŕcińcu ŕtoi/
21: Ktora cney cnocie wiele złego broi/
22: A wiedząc pewnie iż od niey idziecie/
23: Kijem weźmiecie.
24: Swawola ŕprofna co ludziom ŕmákuie/
25: Wierzcie mi iż tá też o ŕobie czuie/
26: Wiedząc iż ludzi ciągniecie ku cnocie/
27: Być wam w kłopotcie.
28: Bo ty dwie pánie ták ná ŕię łáfkáwy/
29: Ciągnąc kŕwey myŕli wŕzytki ludzkie ŕpráwy/
30: Zacna fortuná iż im pochlebuie/
31: Tá was popłuie.
32: Ale wam rádzę obroćcie ŕie tędy/
33: Gdzieby ominąć ty rozliczne błędy/
34: Gdzie ná goŕcińcu ŕławá s poćiwoŕcią/
35: Idźcie s chćiwoŕcią.
36: Nie wŕtráfzać was żadni rozboynicy/
37: Gdy ći poćiwi będą ŕpołu wŕzyfcy/
38: A iefli wiernie pomogą cney cnocie/
39: Być im w kłopotcie.

strona: 1

Lift 1.

1: Księgi Pirwsze żywota czło=

2: wiekã pocźciwego/ iãkie ma być ftánowanie y

3: záchowanie spraw y żywota iego/ pocźawfzy od vrodzenia

4: iego aż do śrzednich lat iego.

5: Kápitulum I.

6: Iãko y przecź Pan Bog raczył swiãt

7: ftworzyć y człowiekã.

8: grafika

9: **B** Og wfzechmogący/ kthorego

10: sprãwy/ sãdy/ á ná wżem dziwne po=(*marg*) Sprãwie Pãñ

: fkiey nikth fie

: przypãtrzyć nie

: może. (-)

11: shtëpki sã/ áni rozmierzone/ áni żãd=

12: nym rozumem ogãrnione być mogã/

13: gdy raczył swiãt sftworzyć/ to iest zie=

14: mię/ niebo/ morzã/ y ine przypãdłości

15: ná niebie y ná zyemi/ ktorey dziwney

16: sprãwie żãdne fie oko przypãtrzyć/ áni

17: żãdny rozum przydziwowãc fie nie może. A wżytko to co=

18: kolwiek oczymã sftwemi widzyeć/ y rozumem rozeznãc może=

A

my/ to

strona: 1v

Księgi Pirwsze

1: my/ to sftworzyć raczył ku czci á ku chwale sftwoiey. A przypã

2: truiãc fie tey dziwney sftprãwie/ co dãley to więcey fie o tym

3: zãmýllãwãc musĩmy. A iź ná niebie wielkã á rozlicznã á dzi

- 4: wną rozność duchow świętych/ to iest Anyołow y Archán=
5: yołow/ ku czći á ku służbie fwey fthworzyć raczył/ niechciał
6: też tego zaniechác/ áby też y s tey márney zyemie/ thák iáko
7: Bogu wŕzechmogácemu/ powinna cześć á chwałá ząwždy
8: íść nie miáá.

9: #Iáko á przecz Pan fтворzyć ra=

10: czýł człowieká.

- 11: **A** 2 Ták też potym fтворzyć raczył y człowieká/ á thák go
12: fтворzył y w niewinności/ y w dołtoieńftwie/ y w fwiąto=
13: bliwości/ y w niefmiertelności/ máło nie iáko y Anyoá / ták(marg) **Pfal. viij. (-)**
14: iáko y Dawid fwięty tego nadobnie w pińaniu fwym doło=
15: żył: iedno iz rozno/ thego w widomym ciele/ á Anyoá záfie
16: w niewidomym duchu. Tho iáko tego nędznego człowieká
17: był ná they zyemi poftánowić raczył/ y iáko mu był poddał
18: wŕzytko pod moc y pod poŕłuźeńftwo iego/ to iuz tám pińmá
19: y hiŕtorie/ kto czytał/ fzyroko o tym poŕwiadczáią y wyzna=
20: wáią. Iáko też záfie/ chcąc áby wiedział on nędznik iz iest (marg) **Priecz Pan zá=**
: kazał Adámo=
: wi drzewá. (-)
21: creáturá á iz ma páná nád ſobą/ wŕzytko mu poruczywŕzy á
22: podrzuciwŕzy pod poŕłuźeńftwo iego/ w Ráyu go/ dziwne=
23: mi rofkofzámí ſpráwionym/ poftánowić raczył/ áby iedno
24: ták był ſobie nád nim rofkofzował w oney niewinności iego
25: tedy mu iednegoż drzewká zákazác raczył áby go nie ruŕzał/
26: áni owocu iego/ ktore drzewko przezwał drzewem żywotá/
27: powiedáiąc mu/ iz fkoro go fkofztuiefz iz wnet będziefz ſmier=
28: telny/ á ſmiercią będziefz vmorzon.

29: #Priecz żonę Pan fтворzył Adámowi.

- 30: **A** 2 Niehcąc go ták zaniechác iáko puŕtelniká/ powiedzyeć
<http://rcin.org.pl>

- 31: raczył: Iż zle mu być ták łámemu/ trzebá mu iákiego pod
32: pomożenia. Y wpiwłzy go twárdym łnem/ wyiáł kość z bo=
33: ku iego/ á łtworzył mu niewiáltę teź vrodą podobną k nie=
34: mu. Ten gdy łie obudził poznał iá wnet y powiedział: iż to
35: ieft iedná kość s kości moich. A tu wnet obaczyć káždy może
36: iáko iefth dułzá rozumna łkoro będzie do ciáłá wpufzczona/ (marg) Dułzá ieft zá=
: wźdy rozu=
: mna. (-)

37: tákże y w máłym dziecięciu/ iedno iż nie ma instrumenthow

iefzcze

strona: A2

żywotá człowieká

Lift 2.

pocźciwego.

- 1: iefzcze zrołłych/ przez ktoreby on rozum iey y oná nielmier=
2: telność okazać łie miáłá. Tákże mu potym onę niewiáltę dał
3: zá żonę/ áby łie rozmnażał z nich on narod ludzki/ ku czći á ku
4: chwale iego.

5: #Przecź czárt zwiodł człowieká.

- 6: **D**łabeł potym on Anyoł łprofný/ kthory dla pychy á dla
7: niepołłufzeńłtwá był łtráczon z niebá/ gdyż był pirwey
8: Anyołem łwiátłości/ á w wielkiew łáłce v Páná tego/ gdyż
9: ten Pan pychy á niepołłufzeńłtwá żadnemu łtworzeniu prze
10: pułzczáć nie raczy/ wiedzáč onego człowieká w oney łáłcze
11: Páńskiew/ y boiáć łie áby mu w niebie nie połiadł onego miey(marg) *Przecź czárth*
: zwiodł czło=
: wieká. (-)
12: łcá iego/ náđzyewáiáć łie iefzcze kiedy przysć ku łáłce Páń=
13: łkiew/ wnet oná łroga zázdrołciá wzrułżony łtárał łie pilnie
14: o to/ áby był onego nędzniká mogł iáko zwieść z onego połłu

15: ŹeńŹtwa iego/ á iźby go omierźił Pánu Źwemu. Widząc onę
16: niewiáftę iuź mdleyźzego przyrodzenia niźli onego człowie=
17: ká/ wnet Źie o nię pokuŹił/ y powiedział iey: Y wiecieź wy cze
18: mu wam Pan thego drzewá zákazał álbo owoczow iego?
19: wieǹcie iź to drzewo ieŹt tákiey mocy/ iź ŹkorobyŹcie go Źko=
20: Źztowáli/ wnetbyŹcie Źie Źtáli wieŹzczemi/ á wnetbyŹcie wie=
21: dzieli co ieŹth złe á co dobre. Oney nieboźáthku záchciało Źie
22: być práktykarká á wieǹzyeć przyŹzłe rzeczy/ wneth wrwála
23: iáblko y ŹkoŹztowála/ á námowiála onego nędzniká iź go theź
24: ŹkoŹztował/ ták iź potym dowieǹział Źie co ieŹt złe (ku kthore=
25: mu przyŹzedł) á co ieŹt dobre/ ktore był vtrácił. Táke wnet
26: nieboźátko poznał Źmiertelność Źwoię/ poznał wŹtyd nágo=
27: Źci Źwoiey/ á iuź chodźił iáko błędny w roŹpáczy Źwoiey. To
28: iuź pothym iáko Źie náđ nim zmiłowáć/ zgromiŹŹy go Pan
29: raczył/ á iáko mu záŹię nálaźł drogę do miłofierǹzya Źwego/
30: y iáko onego ŹproŹnego zwodniká w oŹobie wężowey prze=
31: kłáć raczył/ y iáko onemu nędznikowi dał otuchę o miłofier=
32: dzyu Źwoim/ y iáko miáło náŹtác potomŹtwo z narodu iego/
33: ktore Źie miáło pomŹcić oney nieznoŹney krzywdy iego/ tho
34: iuź táđ o tym Źzyroko hiŹtorie Źwiádczą/ ták iáko Źá o tym Źá
35: my w Źobie nápiŹáne.

36: #Iáko y w iákiey roznoŹci narod ludz=

37: ki rozmnaźał Źie ná zyemi.

A ij

A gdy iuź

strona: A2v

Kłięgi PirwŹze

1: **A** Gdy iuź then narod nędzny ludzki począł Źie rozmnaźáć
2: ná zyemi/ wedle woley á Źpráwy Pána tego/ pátrzay w iá=
3: kiey roznoŹci potym y przyrodzenia y obyczáiow po Źwiecie(*marg*) Iáko Źie rozno

☐ ludzie rodzą. (-)

☐4: fie dziwnemi kftały rozmnożył. Bo fie ieden rodzi frogi dru

☐5: gi dobrotliwy/ ieden pyłzny drugi pokorny/ ieden hoiny dru

☐6: gi łakomy/ ieden opiły drugi trzeźwi/ ieden mądry á vważ=

☐7: nie roftropny drugi záfię głupi á tępy á s przyrodzenia ni ocz

☐8: niedbály. A ták aż do inżych przypadkow przyrodzenia ro=

☐9: znego/ ktorym fie káždy ktho iedno chce fnádnie przypátrzyć

☐10: y podziwować może: to wżytko rázem tenże włzechmogący

☐11: Pan przy tymże ftworzeniu niebá y zyemie fpráwić y poftá=

☐12: nowić raczył. A zowiemy to łácińfkim ięzykiem **fatum**, to ieft(*marg*) Co ieft

☐ **fatum**. (-)

☐13: wyrokiem á wiecznym dekretem wielmożności iego.

☐14: A iáko co raz rzekł/ y iáko czo kthoremu ftworzeniu przy=

☐15: włazczyć raczył/ tákże fie iuż to koło wiecznie á nieodmien=

☐16: nie toczyć muśi aż do fwięthey woley iego/ á do fkończenia

☐17: fwiátá wżytkiego/ ták iáko łam o tym iáfnie powiedzyeć ra(*marg*) **Matth. xxiiij.**

☐ **Marc. xiiij.**

☐ **Luc. ij.** (-)

☐18: czył: iż niebo y zyemiá przeminać może/ ále fłowá á dekrethá

☐19: iego nieomyłne nigdy fie zmienić áni przeminać nie mogą.

☐20: Pátrzayże iáko tu widzimy ná tey nędzney zyemi rozmá=

☐21: ite rozności w przyrodzeniu/ ták miedzy żwirzety/ tákże mie

☐22: dzy rozlicznymi ptaki/ rybámi/ drzewy/ y miedzy ziołj rozmá

☐23: gitemi/ thák iż kážde ftworzenie wedle náturey fwey á wedle

☐24: onego raz vczynionego twárdego dekretu Páńfkiego muśi

☐25: vżywać obyczáiw y przyrodzenia fwego/ á nigdy fie iuż za

☐26: dne ináczey odmienić nie może iuż ták aż do fkończenia fwiá=

☐27: tá wżytkiego.

☐28: **#O rozności ftanow niebieskich/**

☐29: **á ftąd y ludzkich.**

30: **A** Gdy ták mocne poftánowanie widzisz w roznoſcyach
31: ftworzenia fwiátá tego/ coſ rozumiesz o onych mocach niebie
32: ſkich/ w iákich ie dziwnych roznoſciach/ ſprávach/ y można
33: ſciach ten Pan wedle woley ſwey ſwiętey poſthánowić ra=
34: czył. O czym nam dziwno y myſlić y mowić/ bo thego rozum
35: człowieczy żaden właſnie nigdy zrozumieć nie może. Acz te=
36: go potym Pan z łáſki á z miłofierdzya ſwego ludziom vczó=
37: nym á łáſką iego ozdobionym dopuſcił był pothroſze rozu=
38: mem doſiádz y wyrozumieć. A iáko iuſ wiesz y widzisz iż ro=
39: zne ſą przyrodzenia w káżdym ftworzeniu ná ziemi/ tákże też(marg) Roznoſć bie=
: gow niebie=
: ſkich. (—)

tám ſą

strona: A3

żywotá człowieká
pocźciwego.

1: tám ſą wierz mi dziwnie roznieyſze/ y dziwnemi ſprávami
2: y obdárzone y rozłádzzone/ ták iż też iedny ſą plánety dobro=
3: tliwe á drugie ſroſſze/ thákże áſ do inſzych poſtępkow/ czego
4: ſie iuſ wſdy ludzie pocźſci z łáſki Páńſkiej y dopátrzyli y po
5: troſze wyrozumieli.
6: A iż poſpolicie pan ná gorze á podleſzy ſtan nádole pozo=
7: ftáwác muſi/ á przedſię oney gory zwirzchnoſcią rządzony
8: ſprávowan być muſi. Tákże theſ y w thym porządku then
9: wſzechmogący Pan ſprávieć y poſthánowić raczył/ iż ſprávie
10: wſzy thy dziwne biegi á ty rozne plánety niebieſkie/ ktore ſie (marg) Plánety ziemie
: rządzą. (—)
11: vſtáwicznie s tym niebem toczą/ ktorego tu pocźſci kęſ wi=
12: dzimy około tey máłey á okrągley zyemie/ ná ktorey ieſtech=

- 13: my rozfiiani wżędy/ á gmerzemy około niey nie ináčzey ied=
14: no iáko mrowki rozfypane około iákiewy gory/ thedy z iákiem
15: przyrodzeniem píanetá ná ktorą część oney zyemie náłtapi/
16: tákiez fie też íprawy y wżytki poštěpki wedle przyrodzenya
17: oney píanety miefzác y broić mużą.

18: #Człowiek wedle biegow niebieskich

19: rodzić fie musi.

- 20: **A** Tákiez y człowiek gdy fie tám ná ten čás vrodzić mu fie
21: przytrefi/ iuż wedle ípraw y przyrodzenia oney píanety s tá
22: kiemiż fie obyczáyimi y poštěpki vrodzić muśi. A to ieft **præde**
23: **ftinatio**, co zowiemy przeyrzeńie Páńskie/ onym mocnym de(marg) **Prædefstinatio** co
ieft, (–)
24: krethem Páńskiem raz vczynione/ iż fie człowiek nędzny z o=
25: ney raz nádanej onym rozny m píanetam mocy rodzi ábo zły
26: ábo dobry/ ták iáko máło nie w káżdym rozne przyrodzenia
27: widamy. Tákiez to ftąd przypádnie/ iż fie stánie potym ábo
28: godnym ábo niegodnym łáłki Páńskiewy/ iefliże temu wczás
29: rozumem á boiáźniá Bożą zábyeżeć nie będye vmiał/ oba=
30: czywży s przypadkow nie dobrze poştánowione przyrodze
31: nie swoie/ ták iáko o tym y niżej wślyżymy. Boćby to niepo=
32: trzebna pracza byłá tego ták wielmożnego Boştwa/ áby po
33: piáci ábo po sześci tyfięcy lat o namnieyżym człowieczku od
34: pocżátku fwiátá wiedzieć á poştánowić miał/ iáko fie kto v=
35: rodzić miał/ y z iakiemi obyczáyimi. Ale iáko raz rzekł á iáko
36: raz poştánowił y mocnym fwym dekretem vtwardził y zápie
37: czętuwał/ tákiez fie to iuż ták aż do fkończenia fwiátá zówždy
38: toczyć y íprawowác muśi.

Księgi Pirwíze

1: #Co spráwue cztery wilgotno=

2: ści w człowieku.

3: **P** Atrzayże záfię iuż ku tey spráwie dziwney niebiefkiey co

4: záfię z nowu do tákiego nędznego á zámiefzánego przyrodze

5: nia náznego przypada. Abowiem to iest rzecz nieomylna/ iż

6: ciało człowiecze s tych sie czterzech wilgotności rodzić mu=

7: ści/ to iest/ ze krwie/ s kolery/ flegmy/ á z melánkoliey. Tho(marg) Czterzy wilgo=

8: tności w czło=

9: wieku. (-)

10: iuż wiemy Inádnie co iest krew á co iest flegmá/ ále melánko

11: lia iesth iákaś lipkość á klijowáthość po ciele á po członkoch

12: człowieczych rozlana/ ktora też ma niemáło mocy swoiey. A

13: kolerá to iest z gołą zołć/ ktorą częstokroć y w káżdym žwi=

14: rzęciu widzamy.

15: A ty czterzy wilgotności Ią sobie bárzo rozne y sprzećiw=

16: ne. Bo krew czyni człowieká wesołego/ hoynego/ wspaniłe=

17: go. Kolerá pyłznego á zuchwáłego. Flegmá záfię leniwego/

18: ospáłego/ bládego. A Melánkolia frálownego/ á rzadko we

19: sołego. Otoż kthoraby kolwiek tylko Iámá człowiecze ciało

20: opánowáIá/ pewnieby ie Inádnie vmorzyIá álbo bárzo ze=

21: pIowáIá. Ale to Pan nadobnie támże przy Iтворzeniu czło=

22: wieká poItánowić raczyI/ iż zÁwždy iedna ku drugiey przy=

23: mieszána być muI/ ták iż chłodna gorącą chłodzi/ á gorąca

24: theż záfię chłodney zÁgrzewáć muI/ thákże sie wždy iedná z

25: drugiey Inádnie w Iwym przyrodzeniu vmiárkowáć może/

26: thák iż on człowiek y w spráwach Iwych/ y w przyrodzeniu

27: Iwym/ y w zdrowiu Iwym/ ná czo go ony náthury ciągná/

28: wždy nieiáko vmiárkowáńIzy y pomiernieIzy sIác sie może.

- 27: A Inádnie to káždy obaczyć może ktorego przyrodzenia w
28: nim więcey zoftawa/ y ná co go ciągnie/ y iákie fie w nim o=
29: byczáie y przypadki według náтуры onych wilgotności oká=(*margin*) Iáko poznác
: náturę człowie
: czą. (-)
30: zowác y ftánowić będą/ á połpolicie w pijánym narychley
31: to poznác bywa. Bo Koleryk wnet z myllą śwą wzgorę wy
32: leći/ wnet chce być hetmánem/ á choć nic nie máłz, przedfię fie
33: łobie pánem zda. Krewnik záfię wesoł/ łkacze/ miłuię/ obła=
34: pia/ dałby bárzo rad káżdemu by iedno co miał. Melánkolik
35: záfię lámentuie/ włzytko mu niewczás/ włzytko fie mu krzy=
36: wdą widzi. A Flegmátik záfię chrapie/ łápi/ łpi/ á ná brzuch
37: pluie/ á przedfię y omácnie koflá podle fiebie máca.

Kápitulu=

strona: 4

żywotá człowieká

Lift 4.

poczćiwego.

1: Kápitulum II.

2: Iáko Pan Bog obaczywłszy rozność przyro=

3: dzenia ludzkiego y rozumem y przykazánien

4: swym ozdobić y przeftrzegác go raczył.

5: grafika

6: **P** Rzypátruyże fie pilno/ gdy iuż tę od

7: miennosc wízechmogący Pan á to zámiełzá=

8: nie w człowieczym narodzie obaczyć raczył/

9: niechciał ták tego nędznego człowieká zanie=

10: chác/ iáko inego błędnego żwirzenciá/ ktore tyl=

11: ko ták żywie iáko go iego nieme przyrodzenie ciągnie/ ále mu

12: dał duchá rozumnego/ ták iáko o onym Adámie czytamy/ iż (*margin*) **j. Moizefzow. ij.**

1: Dufzá iest zá=

2: wždy żywiąca. (-)

13: wpuścił weń Pan duchá żywiącego/ to iest duchá rozumne=

14: go á roftropnego/ áby tu łwe to źwirzące ciáło ták onym ro=

15: ftropnym duchem rządzil á fprawował/ áby áni tym biegom

16: niebieskiem/ áni themu záwikłánemu thák iákochmy słyzeli

17: przyrodzeniu łwemu nie dał łie rządzić á vności od pocźci=

A iij

wey po=

strona: A4v

Księgi pirwsze

1: wey powinności łwoiey/ ále iáko twárdym munłztukiem o=

2: nym łwątym rozumem włzytko w łobie hámował y łtáno=

3: wił/ gdzyeby go áłbo ony biegi niebieskie/ áłbo ono iego zá=

4: wikłáne przyrodzenie do czego ciągnęło niełufznego áłbo

5: nieprzyłtoynego człowieczeńłtwu iego.

6: **#Iáko Pan podpieraíac rozumu dał ie=**

7: **fzczę ktemu przykazánie łwoie.**

8: **W** Ważayże dáley co ten dobrotliwy Pan iefzczę ktemu v=

9: czynić raczył/ nie dufáiac y rozumowi y cnoce ták onemu zá

10: wikłánemu przyrodzeniu człowieká nędznego/ iżby thákie

11: przyrodzenie tylko cnotą á rozumem w łobie pohámować á

12: pomiárkowác miał/ ále ktemu iefzczę przydał frogie przyka (*marg*) **Przecź Pan dał**

1: przykazánie. (-)

13: zánie łwoie/ dał rozność dziwnych náuk/ kthore łie rozłiały

14: po włzemu łwiátu/ rozważnie przyłtrzegáiac tego nędznego

15: człowieká/ iáko miał gwałt czynić tym twárdym przypad=

16: kom przyrodzenia łwego/ á iákoby łie miał fprawowác/ á=

17: by wždy y Pan miał chwałę y pocźciwość z niego y s pocźci=

18: wych á s poboźnych łpraw y z obyczáiow iego. A on też nę=

- 19: dznik áby y ławę/ y wdzięczność/ y zdrowie wždy iáko tá=
20: ko záchował fprawuiąc fie rozumem á boiáźnią Bożą/ także
21: ku czći fwoiey y ku dobremu mnimániu fwemu.
22: Coż iefzcze dáley vczyńić raczył/ nie dufáiąc oney krewko
23: ści á odmienności iego/ záłożył nań frogi zakład á fthráźny(marg) Zakład frogi
: ná przykazá=
: nie. (-)
24: dekret/ fzyroce mu tho ná pífmie podawłzy/ iż iefli fie nie bę=
25: dzie záchowywał wedle przyfioieńftwá fwego/ á wedle o=
26: ney fwiętey woley iego á mocnego poſthánowienia iego/ iż
27: frogą ſmiercią vmrzeć muſi/ y doczeńną y wieczną. Docze=
28: ſną tu gdj fie dużá miła rozdzieli s tym ſmiertelnym ciálem.
29: Wieczną zálię gdy powſtánie s tymże ciálem á ltánie ná ſá=
30: dzie Páńfkim/ tám iuż ma być ná wieczne męki y potępienie
31: zdaná y ſkázaná poſpołu y s tym ciálem fwoim. A iefliże fie
32: záchowa w thym żywocie wedle cnotliwego powinowác=
33: twá fwoiego/ á wedle woley á rofkazánia Páná fwoyego/ á
34: zgwałci w ſobie ono fwowolne przyrodzenie fwoie/ tedy ni
35: gdy nie vmrze iedno ták przeſtápi s tego żywotá omylnego
36: á doczeńnego do żywotá onego wiecznego/ iemu od wiekow
37: z dziwnemi rofkofzámí zgotowánego á pewnie obiecánego.
38: A ácz thu do czáfu to mizerne ciáło w ziemi zoſtánie/ á iáko

ſmácznym

strona: 5

żywotá człowieká
pocźciwego.

Liſt 5.

- 1: ſmácznym ſnem wfpokoiono będzie/ ále dużá oná wdzięcz=
2: na iuż będzie w ręku Páńfkich/ ták iáko Sálomon o tym na=(marg) **Mądro. iij.** (-)
3: dobnie nápiſał/ á iuż będzie w wielkiej rádoſci á w opiece
4: Páńfkiej czekálá onego wdzięcznego poſpołu y z onym ciá=
<http://rcin.org.pl>

5: łem śwym ktore było do cząfu w ziemi zořtáło miłóściwego

6: záwołánia śwego/ ktore iuż ma s pewnych obietnic Pán=

7: ťkich iż będye wiecznie łobie s Pánem śwym krolowála á

8: rořkoczowála y z onym nędznym ciálem śwym.

9: **#Bog nie chce áby kto złym był.**

10: Niechayże tego thák nikt nie mowi/ Ey, by był Bog nye=(*marg*) Bog nie prá=

: gnie śmierci złe

: go. (-)

11: chciał/ nie byłbych ia był nigdy złym áni bych był potę=

12: pion. Pewnie iż tego Bog nie chce/ á owřzem fie o to řtára y

13: vpomina/ áby był káždy dobrym/ á iżby był zbáwion/ bo do

14: řiebie wřzytkich nie brákuiąc żadnym řtanem iáwnie á iáńnie

15: powoływa/ á chce áby byli wřzyřcy zbáwieni/ gdzie ono mo

16: wi: Podźcie do mnie wřzyřcy ktorzyřcie řie vpracowáli/ á ia(*marg*) **Matth. xj.** (-)

17: miłóściwie y ochłodzę was y pocieřę was. Powieda głoř=

18: no: Iż ia niechcę řmierci áni potępienia grzeřznego/ tylko cze=(*marg*) **Ezech. xxxij.**

: **Zaha: j.** (-)

19: kam by řie náwrocił á żył żywotem wiecznym. Woła: Ná=

20: wroćcie řie do mnie wřzyřcy/ náwrocę řie ia teź do was. Toć

21: iuż táł do złych á do grzeřznych woła áby řie vználi/ boć do=

22: brył náwrocenia áni vznánia iuż nie potrzebá/ bo tego do=

23: kładáć raczy: Iż ielli řie náwroćcie do mnie/ iuż onych prze=

24: řzłich złořci wářzych nigdy pámiętać nie będe. A co tákich mi

25: łóřciwych obietnic iego mamy od Prorokow ná řwiát wy=

26: wołánych/ y vřty iego řwiętemi pořwiádczonych/ á ktoby ie

27: wyliczyć mogł.

28: A nákoniec on Moizeřz nieomyłny pořeł iego/ ktory iuż má

29: ło nie głořne pořełřtwá ludowi onemu ktore wiodł z Egiptu

30: przynořł od niego/ gdy im przynořł ná kámiennych tabli=

- 31: cach iáwną wołą á rofkazanie święte iego/ tedy im tho thák
- 32: mocnie zápieczętował: Iz iefli fie tak záchowywać będziecie
- 33: wedle woley á náuki moiey kthorą do was połyłam/ thedy
- 34: wżytki błogofławieństwá ná was przypádną ná ziemi y ná(marg) Błogoflá=
: wieństwo do=
: brego á pom=
: ftázłego.

v. Moize. xxviiij. (-)

- 35: niebie/ ktore im tám Moizefz ná ten czás fzyroko wyliczał/ y
- 36: nam potomkom ich fą iáfnie ná písmie zoftáwione. Doklá=
37: dáiąc też tego: Iz iefliże tym wzgárdzicie/ á nie będziecie fie
- 38: chceć záchowác wedle woley á rofkazania mego/ tedy też te

go pew=

strona: 5v

Księgi Pirwíze

- 1: go pewnie bądźcie iści/ iz ná was wżytki przeklęctwá przy=
2: pádną co ich iedno ieft ná ziemi y ná niebie/ ktore im też tám
- 3: wżytki fzyroko wyliczał y opowiedział. A ná koniec tym zá=
4: wiązał: Iz otho wam kładę przed oczy wálze przeklęctwo y(marg) **v. Moize. xxx. (-)**
- 5: błogofławieństwo/ złe y dobre/ obierayciefz fobie co chcecie
- 6: wedle woley fwoiey.
- 7: Niechże tu nie mowi złodziey/ oy by był Bog nie chciał te
- 8: dybych ia był nie był złodzieiem/ áni bych był wifiał. Niech(marg) Zły niech fi^e
: nie fkarży iz tak
: Bog chciał. (-)
- 9: że tu nie mowi zábijak/ łákomiec/ wydzierácż/ pijániczá/ by
- 10: był Bog nie chciał nie był bych ia był táki/ bo to nieprawdá/
11: ktoby tak tę dobroć wieczną Bofką potwarzác chciał. Wi=
12: dzifz iz iáwnie Bog niechce być przyczyńcą grzechu twoiego
- 13: áni kátem nád tobą/ gdzie wżedy á wżedy łáfkáwie á miło

- 14: ściwie vpominác káždego raczy/ ábyś fie obaczył w grzechu
15: swoim/ á odwrócił fie od niego/ á on zázwdy chceć być miło
16: ściwym Bogiem y nie wlpomináćci żadnego przelźłego wy
17: łtepku twoiego. A ktemu woła ná iednego nie kradń/ ná dru
18: giego nie zábijay/ ná trzeciego cudzego nie požaday/ áż thák
19: y do inźzych. Ale ono złe przyrodzenie twoie w ktorymeś fie
20: vrodził/ y ony złe czáły twoie pod ktoremiś vrodził/ ták
21: zgwałciły y rozum y cnotę twoię/ żeś wzgárdził y to łáfká= (marg) Złe przyrodze=
: nie zgwałci ro
: zum y cnotę. (-)
22: we nápomínánie Páná fwego/ y sławę swoię/ y niebefpie=
23: czeńłtwo żywotá swoiego/ á vdałes fie zá złym á fwowol=
24: nym rozmyśłem fwym/ boć do złego wolno kiedy chceś/ gdiż
25: odstąpiśz cnoty y vpominánia Pánłkiego/ bo iuż tákiego ná
26: żadney pieczy Pan nie ma kthory fie vda zá fwowolnym ro=
27: zmyśłem swoim. Ale gdi od złego odwróciśz nogę swoię/ ták
28: iáko o tym písmo powiáda/ o łnádnie cie wnet duch Pánłki
29: przywiedzie ná drogi słufzne/ s ktorych iuż nigdy vpáść áni
30: fie obładzić nie będziefz mogł.
31: Ano powiedáli o iednym kupieckim człowieku/ á to byłá
32: íście rzecz prawdziwa/ iż gdy mu fie fyn vrodził/ iż zwiódł
33: práktyki á ludzie vczone/ áby mu rozłádek vczynili o przypa
34: dkoch przyśzłych á o przyrodzeniu fyná onego. Tedy fie ná
35: iedno wśzyfcy zgodzili/ iż ma ták być frogie przyrodzenie ie=
36: go/ iż nigdy náfycon krwie być nie będzie mogł/ á nielza ied=
37: no muśi być álbo kátem álbo iákim łrogim rozboynikiem.
38: Ten łobie nieborak ono lekce poważił á miał to łobie zá plo=
39: tki. Potym gdy iuż począł on chłopiec podraśtác/ co potkał
40: máłego/ álbo łzczenie/ álbo kozłę/ álbo kotkę/ tho wnet ściał

strona: 6

żywotá człowieká
poczćiwego.

Lift 6.

- 1: álbo zábił. On ociec vbogi obaczywřzy ono złe przyrodze=
2: nie iego/ pořłał wnet záfię po onyřz doktory co mu o onym fy
3: nu powiádáli/ y rádził fie ich coby s tym czynić miał/ powie
4: dáiąc im iż iuż tego iáwnie doznał czo mu o onym řynu iego
5: praktykowáli y powiedáli/ profząc ich áby mu rádę dáli iá=
6: koby ono złe przyrodzenie řyná onego wřdy mogło być czym
7: vmiárkowáne á vřkromione. Tám fie ná tho thák zezwolili
8: wřzyřcy/ áby go dał do rzeźniká gdzieby nawięcey bydlá bi=
9: iano. On pořłuchawřzy vczynił ták iáko mu rádzili. Ten po=
10: tym z oná wielką rádořciá rzezał/ bił/ tłukł ony kozy/ ony bá
11: rány/ ony cieleťá/ ták iż w łobie vřkromił onę złá á iádowitá
12: náture řwoię oná krwiá bydlęcá/ iż z niego był potym y do=
13: bry y bárzo bogáty człowiek/ z onego przedřięwziętego rze=
14: mięřlá řwego. A ták niech tego nikt nie powieda áby przyro
15: dzenie mocy nie miało/ ieřliže cnotá á rozumem nie będzie po
16: wřciágniono á záhámowano.

17: Kápitulum III.

18: Iáko máią rodziczy řthárác fie o wychowánie

19: młodych dziattek řwoich/ y iáko máią roze=

20: znawác przyrodzenie ich.

21: grafika

A ták ro=

strona: 6v

Kłięgi Pirwřze

- 1: Ták rodzicy poczćiwi gdy fie im ro=
2: dzą dziatki/ máią pilnie obaczác/ ieřli nie s plá

- 3: net tedy wždy s przyrodzenia ich/ ku czemu by
- 4: fie ná potym spráwy ich y poštěpki ich pocią=(*marg*) Iáko poznác
- : przyrodzenie w
- : dzyecięciu. (-)
- 5: gác miály Bo fnádnie Koleriká poznafz y po
- 6: sierści/ bo fie vrodzi czarno/ Melánkolik lifowáto/ Flegmá
- 7: tyk bládo/ Krewnik z bialá rumiáno. A tákże wnet y s przy=
- 8: padkow y z młodych iefzcze obyczáiow dziećinnych fnádnie
- 9: fie obaczyć może ku czemu fie ktorego przyrodzenie ściąga.
- 10: Bo fie będye krewnik wnet wřzytko śmiał á igrał/ flegmátik
- 11: śpał á drzemał/ kolerik fie gniewał/ melánkolik fie frálował/
- 12: á wřzytko mu fie niewczás będye zdáło. A iefli mu ktemu do
- 13: dařz pokármu tákiegoż/ thedy iedno z drugim pomiefzawřzy
- 14: fie/ iefzcze będye więtfzą moc w onym przyrodzeniu miáło.
- 15: A ták pánie mátki/ á zwłáfzczá ktore fą przyrodzenia dobre=
- 16: go/ bázoby dobrze áby fámy dziatki fwe y karmiły y wycho
- 17: wywály. A iefliże by ták być nie mogło/ tedy ifcie pilnie trze=
- 18: bá řzukać mátki nie kordiaczney/ nie melánkoliczney/ nie frá(*marg*) Mámká iáka
- : ma być. (-)
- 19: fowney/ ále coby bylá przyrodzenia dobrego/ obyczáiow v=
- 20: czćiwych/ ktora áby wnet obaczála/ ku czemu by fie przyro=
- 21: dzenie dzieciátká onego ściągáło/ iefli ku gniewu/ iefli ku o=
- 22: śpálřtwu/ iefli ku zbytniemu płáčzowi álbo lámentowi/ te=
- 23: dy go potrořze nie gniewem/ nie fukiem/ ále iákoby igrániem
- 24: á nadobnym á łágodnym vpominániem pohámowác/ á po
- 25: trořze go od onego przyrodzenia iego odwodzić będye po=
- 26: trzebá/ áby fie wždy w nim potrořze řkromiły ony przyrodzo
- 27: ne przypadki iego. Bo widzifz y wořk poki miękki tedy w fię
- 28: rychley pieczęć przymie niřli kiedy řřwárdnieie.

30: **T** Eż gdy fie iuż imie dziecię ieść/ trzebá mu y pokármy ro(marg) Pokármy dzye
: ciom iákie. (-)

31: zeznawác według przyrodzenia iego. Bo iefli koleryk/

32: nie dáyże mu pokármow gorących/ także y melánkolikowi/

33: bobyś iefzche bárziewy podpalił onego gorącego przyrodzenia

34: iego. Iefliże też flegmátyk/ nie dáyże mu też rzeczy s przyro=

35: dzenia záziębłych/ bobyś także iefzche więcey popráwił tępo

36: ści y gnufności iego/ á nie pieść też názbyt przyrodzenia ie=

37: go/ nie zufeczkámi/ nie thymi wymyflonemi pieścidłki/ nie

38: winki też/ á iefli tedy bárzo rzadko y máło/ bo y mdleyfze bę=

dzie/ y żo

strona: 7

żywotá człowieká

Lift 7.

poczćiwego.

1: dzie/ y żołądek czemu z młodu przywyknie tego mu fie záv=

2: żdy będzie chciało. A potym gdy przydzie ná grubfze potrá=

3: wy tedy y s trudnością ie będzie przechowywác mogło/ y o=

4: nemu żołądkowi rospiefzczonemu závždy káżdá rzecz záfzko

5: dzieć więcey będzie moglá/ niżli owemu fękowátemu co przy

6: wyknie z młodu y złemu y dobremu. A możemy fie w thym y

7: widomemi rzeczámí fpráwić. Pátrż ná thy kráie gdzie cze=

8: brem piwo piją/ á páni mátká y w fześciniedzielach donice z

9: grzankámí czáfem náchyli/ iácy fie chłopy by Zubrowie ro=

10: dżá/ bo iefzche w brzuchu vtyie iáko profię/ vrodzi fie iáko cie

11: lę/ á vrofcie iáko Woł. Páthrzze záfię ná owy winarze iáko

12: chodzą iáko kokofzki z zádrobionemi twarzyczkámí/ á ledwe

13: go połowicá ná fwiecie/ á y miedzy chłopy iuż dziś vrodzi=

14: wżego naydzie niżli miedzy tą rospiefzczoną fláchtą/ czo fie

15: winki á pápinki zádrobili.

16: #Vbiory iákie máią być dziećinne/ y

17: ćwiczenie obyczáíow młodych.

- 18: **N**ie więzyłz mu názbyt z młodu knefliczków/ bryżyczków
- 19: pńtrych fukienek iáko profięciu/ bo iáko fie thego z młodu
- 20: náuczy/ ták mu fie to w pámięć wbije/ y ták mu fie tego ná po
- 21: tym zázwdy będzie chciało/ á ftąd mu y śwawola ná potym
- 22: y wżeteczeństwo fnádnie rość będzie mogło/ á wżák mu to
- 23: y nápotym nie zginie gdy iuż ku lepszemu obaczeniu przycho=
- 24: dzieć będzie. Potym gdy iuż będzie podraśtać nie trzebá (*marg*) Od czego dzye=
- : cię prześtrze=
- : gác. (-)
- 25: go też názbyt w grozie chowác/ bo oná młodość iego/ gdyż
- 26: ielzche śmyły łábe we mdłym cieie być mużą/ tedy zbytnią
- 27: grożá á fráfunkiem fnádnie może być zgwałcona/ iż pothym
- 28: zázwdy ftráfzliwa/ tępá á głupia być muśi. Ale bez zbytniey
- 29: grozy á bez fráfunku nadobnym nápominániem przedię mu
- 30: potroźze trzebá wymowác obrokow/ áby nie rośło iáko wirz
- 31: bá/ ktorá iáko náchyli tákże też rość będzie. Tákże go też iuż
- 32: będzie trzebá ftrzedz od głupich á od plugáwych chłopiáth/
- 33: od zbytniey czeládzi/ bo co z młodu widzi/ śłyfzy/ tho mu fie
- 34: fnádnie wbije w onę młodá pámięć iego/ y thákże z nim bę=
- 35: dzie rośło. Bo y od ftárfzych to ślychamy/ iż lepiey tho więc
- 36: pámięćáią co fie z młodu około nich działo/ niżli co przed má
- 37: łym czáfem czynili. Boć może dzieciátko czyfcie fie igraiąc y
- 38: paciorká y łácińfkich słow wiele náuczyć/ y a b c d bárzo mu

B

fie to fná=

strona: 7v

Księgi Pirwíze

- 1: fie to fnádnie ygráiąc w pámięć wbić może. Nie dáyże mu

2: też wiele ledá częgo łzczebiotác/ iáko tho ini bárzo rádzi wi=
3: dżą/ á zową to łzpaczkíem/ bo iáko mu tho w obyczáy wni=
4: dzie/ tedy mu potym s tego włzeteczeńłtwo vrołcie/ ktorego(marg) Mátki dzye=
: wki częgo má=
: ią vczyć. (-)
5: go potym trudno oduczýć będzie. Tákże theż y pánie mátki
6: około dzyeweczek łwych powinny tákíeż pilność mieć/ gdyż
7: to iełt narod mdły á ná włzytko łnádnie náłomny. Abowim
8: wierz mi iż młode wychowáníe rołtropne síłá pothym oby=
9: czáiow dobrych ná łtárość káżdemu vmnożyć może. A wida
10: my to y miedzy rodzoną brácią/ iż ieden domá zle á łwowl
11: nie wychowány iáki iełt brzydki w obyczáiach łwoich/ iáko
12: iełt niedbály w łprawach łwoich/ iż włzytko łnádniey y vtrá
13: cíć y łam łie w niwecz obroćć może. A drugi ktory będzie do
14: brego á pocźciwego wychowánia włzytko ono zá nim cho=
15: dząc pozbiera. A przytym rozna wdzięczność y rozne vwa=
16: zenie obyczáiow v ludzi pocźciwych będzie iednego niź dru=
17: giego.

18: #Iákiego preceptorá młodym dzye=

19: ciom łzukác.

20: **P** Oтым gdy iuż dzieciátko podrołcie/ iż mu łie iuż łmyłły
21: y przyrodzenie lepiej łtánowić będzie/ łthárayże mu łie
22: pilno o iákiego cnotliwego/ łtátecznego/ trzeźwego/ á po=
23: miernego preceptorá/ áby náuki łłufzne y obyczáynie pocźci=
24: we mógł z niego brác y obacźác. A nalepiey go domá do czá=
25: łu pochowác/ bo wždy y rodziczow y precepthorá potrołze
26: łie przełtrzegác będzie/ y lepłzy wczás w łwym młodym wy
27: chowáníu mieć może/ y wždy z onemi łprołnemi chłopięthy
28: łzkolnemi połpołu rość nie będzie/ y ich obyczáiow łobyę do

- 29: młodey głowy nie nábije. Bo to być ináčzey nie może/ iákie
- 30: towarzysztwo tákie też y obyczáie poľpolicie bywáią/ á wżák(*marg*) Iákie towarzy
- 31: two tákie oby=
- 32: czáie. (-)
- 33: to y miedzy starzymi widamy. Abowiem to ieŧ rzecz pew=
- 34: na/ w iákie obyczáie młodość dziećinna będzie podaná/ tákie
- 35: długo y pámiętác y wżywác ich będzie. A mozym baczyć y po
- 36: młodym drzewie/ ktore im nalepiey wżczepiono á opráwio=
- 37: no będzie tym narychley y vroćcie y wdzięczne owoce ůnád=
- 38: niey może podác s fiebie. Thákże y po młodym koniu y po i=
- 39: nych źwirzétach. Nie dáyże fie z nim z młodu łámác twárde
- 40: mi á wichrowáthem i náukámi/ boć mu ůnádnie w młodey

głowie

strona: 8

żywotá człowieká

Lift 8.

poczćiwego.

- 1: głowie wŧzytko pomieľzáią/ ále co napilniey vczyć go czyść
- 2: á piŧác/ á potroľze ŧłowá ná polłki ięzyk wykłádác/ coby mu
- 3: ku cnotham á ku poczćiwym obyczáiom ono młode przyro=
- 4: dzenie przywodziło. Boć wierę Grámmátiká z Logiká nie=
- 5: wiem y ŧtáremu by fie czálem nie vprzykrzylá.

6: Kápitulum III.

7: Iáko fie ma dzieciátko vczyć o Pánu Bogu y

8: o boiáźni iego rozumieć/ co fie y ŧtár=

9: ŧzemu przygodzić może.

10: grafika To ieŧ napilnieyŧza/ áby dzieciátko

11: ktore iuż ku lepŧszemu rozumowi będzie przy=

12: chodziło/ vczyło fie rozumieć co ieŧ Bog/ á co

13: ieŧ wola iego. Gdiż iáko Sálomon piŧze/ iź to(*marg*) **Przipo. j.** (-)

- 14: ieft nawiętzfy początek káždey mądrości po=
15: znać Bogá á vczyc fie boiázni iego. A iáko Dawid powiá= (marg) **Pfal. viij.** (–)
16: da/ iż y od dziathek słących iuż idzie chwałą Pánu Bogu ná
17: wyfokości. Ale iż w tych zámieszáných czáliech fwiá=
18: tá dzifieyfszego ifcie nie káždy fie będzie vmiął fnádnie s tego
19: wypráwić co ieft Bog/ y iáka ieft h iftność iego y wielmoż= (marg) Trudno fie s
: te^{go} wypráwić
: co ieft h Bog. (–)
20: ność iego/ y co ieft wola fwięta iego/ y iáko iá rozumieć/ y iá

B ij

ko iey

strona: 8v

Księgi Pirwíze

- 1: ko iey wżyzfcy słufznie powinni być mamy/ y trzebá fie w tym
2: káždemu pilnie obaczáć/ á nie vnośić fie zá pímy y zá wymy
3: sły roznemi á dziwnie záwikłánemi/ iedno fthredz mocno
4: słow á dekretow Páńfkich/ kthore nieomylnie wyfzły przez
5: Duchá fwiętego z vft Prorockich y Apoftolfkich/ y z vft wła
6: fnych tego dziwnego Boftwá człowiczeńftwem zákritego/
7: á pilnie ie rozeznawáć á vważáć fobie.

8: #Iáko prawdziwe pílmá rozeznawáć mamy.

- 9: **B**O ácz ludzie rozni roznych pílm y roznych náuk fwiáth
10: pełen rozfypáli/ ále iż byli ludzie/ też fie iáko ludzie vno=
11: śić mogli. Ale iako nas Duch fwięty nadobnie náuczyl/ áby=(marg) Co ieft h duch
: prawdy. (–)
12: chmy káždego duchá y káždego pílmá słucháli/ ále iżbychmy
13: to pilnie rozważáli ktory ieft duch y ktora náuká s prawdy/
14: powiedáiąc/ iż żaden duch nie ieft s prawdy/ iedno ten ktori(marg) **j. Teff. w v.**
: **j. Ian w iiij.**
: **Galat. w j.** (–)

- 15: powieda łczyre łłowá Páńłkie á nie żadnych inych wymy=
16: łłow łwiátá tego. A inłzego czo/ by teź y Anyoł z niebá sftą=
17: pił/ á powiedał nam/ niźli tho co ieft przez Duchá łwiętego
18: ná łwiát wywołano/ tedj temu nie mamy wierzić/ y owłzem
19: przeklináć iáko rzeczy nieprawdziwe á omyłne od łwiáthá
20: wymyłłone.
21: A ták iźby teź y preceptor o tym wiedział/ y dziecię áby łie
22: tego od niego wczýło/ iź wedle zgody piłma łwiętego tu przez
23: Duchá łwiętego ná łwiát iáwnie á iáłnie wydánego/ iź Bog(*marg*) Bog iefth ift=
: ność. (-)
24: ieft iftność dziwna żadnym rozumem nie ogárniona/ włzech
25: mogáca/ naleplża y namoźnieylża. Ktory włzytko wie y wi=
26: dzi ták ná ziemi iáko y ná niebie/ y włzytko rżądzi á łprawu=
27: ie wedle woley á zdánia łwego/ kthorego żadne oko nie wi=
28: dziáło áni żadny rozum łłufźnie dofiádz nie mołł/ áni go ża=
29: dne piłmo wyiáłnić áni wypiláć mołło/ thylko iź łie nam
30: przez łłos łwoy/ y przez rozłiczne łłofy Prorockie/ przez Du
31: chá łwiętego nieomilnie ná łwiát wydáne poczęłci obiáwić
32: raczył/ á nákoniec náwięcey przez onego iedynego łyná łwe (*marg*) Syn z Oyczem
: od wiekow. (-)
33: go/ ktory z nim od wiekow w iedynołci Bołtwá łpołeczne=
34: go záwždy był/ y tu łie ná łwiát w człowieczeńłthwie łwym
35: okazáć raczył/ ktorj był práwy obraz á wyobráżenie iego/ ták
36: iáko Páweł łwięty y ini Apołtołowie łzyroko o thym piłáli/ (*marg*) **Kołołł. w j.** (-)
37: náiiáłniey łie nam obiáłnić y oznaymić raczył. Gdyź tho łam
38: ten łwięty á iedyny Pan iáłnie powiedáć raczył: Iź kto mnie

widzi wi=

strona: 9

żywotá człowieká

Liłt 9.

pocźciwego.
<http://rcin.org.pl>

1: widzi widzi y oycá moiego. Abowiem ia y ociec thedy iedno(*marg*) **Ian xiiij.**

2: **Ian viij.** (-)

2: ieftechmy/ tho ieft iedynego á społecznego Boftwá zówzdy

3: Ípołu vzywamy. A tuchmy íe wždy potrofze s tey trudności

4: wywiedli/ iż wždy chociay ták z dáleká o tey wielmożności y

5: mowić y rozumieć możemy/ wiarą zupełną á nieomylną o=

6: ítátká dokládáiąc.

7: **#Iáko rozumieć o íftności Bożey.**

8: 2 N Ie dáyce íe vvodzić tym nowotnym á wymyflnym ro

9: zumkom/ ktorym podobno tego potrzebá/ áby imi ízyr=

10: mowáli/ áby ten Bog żadney íftności nie miał/ bo powiedá

11: iá iż iey w písmie nie máíz. Ale iż wiemy pewnie iż Bog ieft/

12: tedyć wždy czokolwiek iefth/ wždyć muśi mieć íftność iáká/

13: ácz powiedáią iż to ieft philozophia/ ále tę philozophią íam=

14: że ten Pan potym iáínie wyłóżyć raczył. A iż Bog pewnie

15: ieft/ bychmy też o tym żadnego písmá nie mieli/ tedy przypá=

16: trzywfzy íe dziwnym ípráwam iego/ ktore on żadnym rozu

17: mem nieogárnione ípráwuie/ tuż iáwnie przed oczymá náíze

18: mi ná ziemi y ná niebie/ tedy temu beśpiecznie możemy wie=

19: rzyć iż ieft/ y był/ y będzie ná wieki wieczne.

20: Y dobrze íe tey możności iego przypátrzyli oni przodko=

21: wie náízy rozlicznemi kítały/ ále nawięcey v gory Synái/(*marg*) **Przodkowie ná**

2: **ízy iáko íe Bo=**

2: **gu przypátrzy=**

2: **li.** (-)

22: gdy mowili Moizefzowi/ iż nam tylko iedno o tym Bogu po

23: wiedafz iż ieft/ á my ánichmy go nigdy widzieli/ ánichmy ie=

24: go głófu íłyfzeli. Powiedział im Moizefz: Iż nágotuycie íe (*marg*) **ij. Moiz. xx.** (-)

25: wfzyfcy ná iutro/ pewnie go ná tey gorze widzieć będziecie/

26: y głos iego wśłyżycie/ iedno sie blisko gory nie przyśthępuy=
27: cie/ ábyście śmiercią nie pomarli. A ielzche sie było nic nie sftá
28: ło á iuz sie byli bárzo potrwożyli y polekáli. Ráno iutro ięła
29: sie oná gorá trząść/ potym sie ogniem łrogiem záпалиá/ po=
30: tym poczęły z niebá pádác okrutne łyfkáwice/ trzáfkáwice/ y
31: pioruny/ ták iż iuz oni ludzie nápoły byli pozdycháli od łtrá=
32: chu/ y pytáli Moizefzá coby sie to działo. Powiedzyał im/ iż
33: to iuz Pan idzie aby z wámi mowił/ á iżbyście głos iego śly=
34: śzeli. Potym wśyfcy vpádli przed Moizefzem próżąc go á=
35: by Bog z nimi nie mowił/ áby y głófu iego nie ślyśzeli/ powie
36: dáiąc iż pewnie pozdychamy. Pothym łam Moizefz śzedł do
37: Páná ná gorę/ y támże sie s pánem rozmowił o czym było po
38: trzebá. A thám beśpiecznie doználi oni przodkowie náłzy iż
39: Bog ieft/ á iż ieft dziwna iftność iego y śpráwá iego.

B iij

Táże też

strona: 9v

Kfięgi pirwŕze

1: Táże też przedtym gdy Pan thegoż Moizefzá pošyłał do
2: Fáraóná/ áby lud iego wolno pošcił z Egiptu/ kthory iáko(marg) **ij. Moize. iij.** (–)
3: tám był záłzedł zá Iozefem to iuz o tym łá historie. Tedi gdi
4: Páná pytał Moizefz iákieby było imię iego/ y od kogo pošel=
5: łtwo śpráwowaćby miał/ powiedáiąc iż to łrogi krol/ iáko
6: mu ia nie będę vmiał powiedzieć od kogom przifzedł/ pewnie
7: bez pošty nie będę. Powiedział mu Pan: Iż iam ieft ktom (marg) Imię Pánńkie
8: lam ieft. (–)
9: ieft/ y to ieft imię moie/ y ták mu powiedz: Iż kazałci to poš=
10: wiedzieć ten ktory ieft. Tu iuz ślyśzyłz iż sie Pan iftnoćią zo=
11: wie gdy powieda iż mie ták zowá ktory ieft. Bo być iftność
12: iáka tám nie byłá/ pewniećby iuz też tám y iefth nie był/ y nic
nie było.

13: #Iáko są trzy Ńtanowie w iedney

14: iŃtności BoŃtwá.

- 15: **L**ecz iużby to łácnieyfza rozumieć y wierzyć iż Bog iest i=
16: Ńtność/ ále iáka to iest iŃtność iuż to nie náłzego rozumu.
17: Ale to iefzcze przytrudnieyfzym będzie/ iż w tey iŃtności tego
18: dziwnego BoŃtwá są trzy Ńtanowie (bo mędrkowie záká=
19: zuią mowić trzy perfony) to iest ociec Ńyn y duch Ńwięty/ á ci
20: trzy Ńtanowie Ńwięci oną dziwną iŃtnością BoŃtwá onego
21: ogárnieni są/ iednoŃtáyney woley/ iednoŃtáyney mocy/ iedno
22: Ńtáyney władzey/ iednegoż doŃtoieńŃtwá y **blógoŃławieńŃt=**
23: **Aá [!]** / iedneyże chwały y máieŃtathu/ á przedŃię iedno są/ iáko
24: tego Ian Ńwięty poŃwiádczył. A to iedno á czoż inŃzego ma= (*marg*) **j. Ioann. v. (-)**
25: my rozumieć iedno ieden Bog/ gdyż tego piŃmá mocnie po=(*marg*) Chociay trzy
: są Ńtanowie á=
: le iedno Bo=
: Ńtwo. (-)
26: Ńwiadczáią/ y tákże Ńyná prawdziwym Bogiem zowá iáko
27: y oycá/ tákże y Duchá Ńwiętego. Bo ieflibychmy tylko oycá
28: Bogiem chcieli s tey iedności wydzielić/ iużćiby żadnym o=
29: byczáiem drugi być nie mógł. A thubychmy wielką krzywdę
30: vczynili Synowi gdybychmy mu to odŃięl czo miał od wie=
31: kow/ y co mu wŃyŃhki piŃmá z dawná poŃwiádczyły iż iefth
32: práwy Bog. A iefliże mu tho przywłáŃczymy/ iákoż rádzi y
33: nie rádzi muŃimy/ tedyćby iuż byli dwá álbo trzy bogowie.
34: Ale nalepiey z Ianem Ńwiętym pomy zgodą/ iż ci trzy iedno
35: są. A to iedno á iákoż ináczey rozumieć mamy iedno iż iedno
36: wŃyŃkich á Ńpołeczne BoŃtwo. A Ńtąd iuż muŃimy rozumieć
37: iż to iest iedyny/ wierny/ á práwy Bog/ Ociec Syn y Duch
38: Ńwięty/ chociay w troiákim Ńtanie ále w iedney iŃtności.

strona: 10

żywotá człowieká

Lift 10.

pocźciwego.

- 1: O wierz mi iż tho był dobrze obaczył on chytry wąż áon(*marg*) Czárt iáko to
: obaczył iż ci
: trzy iedno fą. (-)
- 2: czart íprzećiwnik narodu ludzkiego/ iż ci fwięći trzy ítano=
3: wie fą w tey iedney íftności Boftwa/ gdy do oney Iewy w
4: Ráiu mówił rádzącz iey áby iábłko wrwála y íkofztowála/(*marg*) **j. Moize. iij.** (-)
5: powiedáiąc iey/ iż niewiecie czemu wam tego iábłká zákaza
6: no/ iż íeft wiefzcze/ íkorobyćcie go íkofztowáli będziecie iáko
7: bogowie/ á będziecie wśzytko wiedzieć y złe y dobre: ácz tho
8: mędrkowie wykłádáią iż to mówił czárt dla tego będzycie
9: iáko bogowie iż ich dwoie było Adam y Ewá. Ale tu trudno
10: mędrkowác/ bo to iáwnie Pan potym wnetże íam wyłóżył/
11: iż íie ty íłowá nie ku Adámowi áni ku Ewie íciągály/ iedno
12: ku onemu troiákíemu ítanu w iedney íftności Boíkiey będa=
13: cem/ gdy vyrzał Adámá ímętnego á iuż prze ono niepoílu=
14: ízeńítwo z Ráiu wygnánego/ tedy powiedzieć raczył: Onoż
15: íi on Adam ktorj chciał być iáko ieden z nas wiedząc złe y do
16: bre. To tu iuż trudno mędrówác/ bo byś chciał rzec iż tho ku (*marg*) **j. Parali. xvij.**
: **ij. Parali. vj.** (-)
- 17: Anyoóm mówił tedj trudno/ bo powieda pímo/ iż żaden ku
18: tobie nie íeft podobien Pánie. Y pátrż wnet/ chocia y tu Pan
19: nie w iedney oíobie mowi/ á przedíę tho iedną íftnością zá=
20: zdobić raczył/ gdy rofkázuie Anyoóm áby Ray zówárli/ te=
21: dy tám nie ítoi/ iż mówili Pánowie/ ále rofkazał Pan Anyo
22: łom. A thu íie iuż ínádnie káždy może wypráwić/ iż ci fwięći
23: trzy ítanowie od wiekow fą w iedney íftności Boftwá/ ie=

- 24: dney woley/ władzey/ y dziwnego máyestatu. Gdyż Ian s. (*marg*) **Ioann. j.** (–)
- 25: iáwnie o Synu powieda/ iż iákoż od wńzech początkow był
- 26: w Boſtwie ſłowem/ á to ſłowo ząwždy było prawdziwym
- 27: Bogiem. Niechayże thu kto chce wywráca ſobie iáko chce/
- 28: nam nielza iedno przy ſzczyrej prawdzie piſmá ſwiętego prze
- 29: ſtawáć.

30: **#Iáko ieſt Bog złym frogi/ á do=**

31: **brym miłofierny.**

- 32: **A** 2 Tak przypátrziwſzy ſie temu dziwnemu á nigdy nieſkoń
- 33: czonemu Boſthwu/ nielza iedno iż ſie go muſimy vczyć
- 34: bać iáko Bogá wńzechmogącego á Bogá ſtráźliwego y ná
- 35: złe bárzo ſrogiego/ przed kthorym drżą wſzyłcy mocarze ná
- 36: niebie w piekle y ná zyemi. A iáko piſmo powiáda/ iż bárzo (*marg*) **Zidow x.** (–)
- 37: ieſt rzecz ſtráźliwa wpáść w możne ręce iego/ bo y vmie ſie
- 38: pomſćić/ y dłuگو pámięta. Iáko ono mamy hiſtórią o onym

B iiij

nędznym

strona: 10v

Kłięgi Pirwłze

- 1: nędznym krolu o Achábie ktory kwoli żenie dał zabić niewin
- 2: nego człowieká o właſną winniczę iego/ iáko ſie Pan ſrodze(*marg*) **iiij. Kro. xxj.** (–)
- 3: pomſcił nád nim á nád oną wżeteczną żoną iego/ ták że wła (*marg*) iáko Bog ieſt
- 4: ſtráźny. (–)
- 4: ſni pſi ich łeptáli krew ich/ á gnoiem ſie ſtály ciála ich ná o=
- 5: neyże winnicy o ktorą dáli zabić człowieká niewinnego.(*marg*) **iiij. Kro. ix.**
- 6: **iiij Kro. x.**
- 7: **ij. Parali. xviiij.** (–)
- 6: A wńzákoż ieſzcze nie doſyc ná tym było/ ábowiem potym po
- 7: niemáłyich czáliech zábito kilkánafcie wnukow iego/ toż tám
- 8: dopiro Pan powiedzieć raczył/ iż ſie iuż teraz nácieſzyła du=

- 9: Iżá moiá nád domem Achábowym. A ták sie przypátrzn iáko
- 10: to iest frogi Bog ná złościwego/ á ftráfzna iest rzecz rozgnie
- 11: wác go/ á wpásć ná pomftę w frogie ręce iego.
- 12: Pátrzayże zálię s tey frogości iáko iest miłofierny/ gdy po
- 13: wiedác raczy: Iż ilekroć sie kolwiek nędzniczek obaczy w v=(*marg*) **Eze. xviiij.** (–)
- 14: padku swoim/ á zawała do mnie o miłofierdzie moie/ tyle sie
- 15: rázow będę powinien nád nim zmiłowác/ á nigdy nie wfpo=
- 16: minác przefzłych złości iego. Patrzayże iáko nas wdzięczne=
- 17: mi fynacżki fwemi zowie/ á nam sie dopufzcza miłofiernym(*marg*) **Ian xiiij.**
- : Iáko Bog iest
- : miłofierny.
- : **Luk. xj.** (–)
- 18: oycem swym zwác/ dokládáiąc tego: Iż oczkolwiek mie pro=
- 19: śić będziecie wfzytko dla was vczynię. Powiedáiąc: Iż gdy
- 20: zem oycem wálzym iest/ ázafz iest ktory ociec táki ná zyemi/
- 21: ktory gdyby go dziecię iego prośilo o chleb iżby dał kámień?
- 22: álbo gdyby go prośilo o rybę iżby mu dał iálczorkę? Powie
- 23: dáiąc: iż iefli oycowie wálzy fą dziathkom swym miłofierni
- 24: ná ziemi/ iżem ia wam nie rowno miłofiernieifzym oycem ná
- 25: niebie. A iefzcze tego popráwuiąc powiedác raczy: Iż by má(*marg*) **Ifa. xlix.** (–)
- 26: tká opuścila dzieci swoie ná ziemi/ ia was nigdy nie opufz=
- 27: czę. A tu sie podziwuy iáko to Pan dobrotliwy/ ácz iest złym
- 28: ftráfzliwy/ iáko możny Bog/ ále dobrym tho iuz ftyfzyfz iáko
- 29: iefth dobrothliwy iáko miłofierny ociec wdzięcznym dziat=
- 30: kom swoim.

31: **#O co mamy prośić Oycá swego**

32: **niebieskiego.**

- 33: Gdy iuz wiemy iż iest ták miłofierny á ták dobrotliwy/
- 34: á iż sie Oycem náfzym miłościwym być ozywa/ wołay=

35: myłz do niego iáko do dobrotliwego oyczá łwego/ á vczmy

36: lie iefzczé z dziećniłtwá wyznawác tey łwiętey możności te=

37: go dziwnego Bołthwá iego/ á próśmy go vftáwicźnie/ áby

38: nas pod mocą/ pod obroną/ á pod krolełtwem łwym vftá=

wicźnie

strona: 11

żywotá pocźciwego

Liłt 11.

człowieká.

1: wicźnie chowác raczył/ áby nam żadna moc w imię iego ni= (marg) Prośbá do oy=

2: cá niebieskiego (-)

3: gdy nie ftráźna byłá/ áby námi żadna władza áni żadna nie

4: poboźna zwirzchność nie władáłá/ iedno moc á krolełthwo

5: łwięte iego. A w thym krolełtwie iego/ á w tey opátrznóści

6: iego á w bełpieczeńłtwie náłzym áby lie miedzy námi łwięci

7: ło ono od wiekow łwięte á błogołłáwione imię iego/ á wola

8: łwięta iego áby lie włzędy łzyrzyłá ták ná niebie iáko y ná zie

9: mi. Prośmyłz go áby nas raczył opátrowác potrzebámi do

10: czelnem iáko miłóściwy ociec dziatki łwoie/ wedle woley á

11: miłofierdzia łwego. Prośmyłz go áby nam raczył odpułz=

12: czác przelstępk i náłze/ gdyż zázwždy vpadáć mułsimy przed má

13: yełtatem iego w złółciach náłzych s przyrodzenia łkázonego

14: łwego. A my teź bądźmy powinni tákże włzytko odpułzczác

15: winowáycom náłzym/ dla imieniá iego łwiętego w czymby

16: nas niełłufznie obrázili. Prośmyłz go áby ná nas niedopułz=

17: czał żadnych pokus ktoreby nas miály odwodzić od łwięte=

18: go Bołthwá iego/ ábo nam przekaźác do łwiętego miłofier=

19: dzia iego/ ále iżby nas zbáwił odewłzytkiego złego/ gdyż ielł

20: iego moc/ iego władza/ iego krolełtwo ná niebie y ná ziemi/

21: á żadny nas mocz s tego wybáwić nie moźe opocz tey dzi

22: wney mocy łwiętego Bołthwá iego.

22: #Co mowimy do Oycá tho bęspiecznie mowić

23: możemy do Syná y do Duchá świętego.

24: ABowiem co mowimy do Oycá/ to bęspiecznie też może=

25: my mowić y do Syná y do Duchá świętego/ gdiż to ięft

26: iedno wieczne á nigdy nierozdzielne Bořtwo/ gdiż Syná pi (marg) Bořtwo ie=

: dno á nieroz=

: dzielne ięft.

: **Eza. w ix.** (-)

27: Imo święte ná wielu mieyřcach także oycem zowie. Bo go E

28: záiářz głóśnie wyřławił ięřczę przed národzeniem ięgo/ Iż fie

29: nam to vrodzi Bog mocny á ociec wieku przyřzłego. Gdiż go (marg) **Zidom. w j.**

: **w Přal. C j.**

: **Ian w j.** (-)

30: też także piřmá zowá wřzędę řtworzycielem iáko y Oyczá/

31: bo iářnie Ian święty piřze iż przezeń wřzytko řstáło fie ięft/ á

32: bez niego nigdy fie nicz nie řstáło/ á thákrze y ná wielu miey=

33: řcach inych. Także y o Duchu świętym Dawid powiáda: Iż (marg) **Přal. Ciij.** (-)

34: gdy wyřleřz Duchá řwego świętego Pánie/ wřzytki rzeczý bę

35: dá řtworzony á práwie odnowiřz wřzytkę oblicznořć ziemię

36: A tak gdyż nam to iářwnie á iářnie piřmá święte pořwiad=

37: czáiář/ iż Syn y Duch święty řá z Bogiem Oycem w iednym

38: Bořtwie/ w iedney mocy/ w iedney woli/ y w iednym dořto=

ieńřtwie

strona: 11v

Kłięgi Piřwřze

1: ieńřtwie iáko nam tego y ten święty Syn á Pan nářz řam mo

2: cnie pořwiadczać raczy: Iż ia á Ociec iedno ięřteřmy. A O= (marg) **Ian viij.**

: **Ian xiiij.**

: **Luk. v.** (-)

3: ciec we mnie á iam w Oycu záiářzdy ięft. A ktho widzi mnie

- 4: widzi y Oycá mego. A iefli Ociec ożywia/ tedy ia theż oży=
5: wiam. A iefli Ociec grzechy odpuścza/ thedy ia też odpuśc=
6: czam. A komuż należy ożywić y grzechy odpuśczać iedno
7: Bogu? A s tych przyczyn możemy nic nie wątpić/ iż Syn O=(*marg*) Iż fyn ieft prá=
8: wy Bog. (–)
9: ciec y Duch święty/ iż to ieft ieden á prawdziwy Bog/ á wízy
10: śczy śą onym dziwnym á żadnym rozumem nierozmyślnym
11: Boftwem śpołu ogárnieni. A chcemyli tego iefzcze łobie y pi
12: śmy poprąwić/ iż Syn był ząwždy y iefth práwy Bog/ ślu=
13: chaymy Ianá świętego co nam o tym powieda ták piźąc: Iż(*marg*) **j. Ioann. iij.** (–)
14: w tymechmy poználi miłość śczyrą Bożą/ iż on zą nas poło
15: żył żywot śwoy. Toć iuż nie Ociec położył zą nas żywothá
16: śwego/ iużci też nie Boftwo/ ále ono człowieczeństwo święte
17: ktore było iednymże Boftwem ogárnione pośpołu z Oycem
18: y z Duchem świętym. A ná drugim mieyfczu tákże powieda:(*marg*) **j. Ioann. v.** (–)
19: Iż bądźmy wítawicznie w Pánu náłzym pánu Kríftuſie/ kto
20: ry ieft prawdziwym Bogiem y żywotem wiecznym. A Pá=
21: weł święty pátrz iáko też thákże o tym do Tytuſá piźe/ mo=
22: wiąc: Iż w tym śie nam okazała miłość á ľáfkáwość zbáwi(*marg*) **Titu. iij.** (–)
23: ciela náłzego Bogá/ iż nie z vczyńkow náłzych/ ále z miłofier
24: dzia iego ieftechmy zbáwieni. Tákże też ná drugim mieyfczu
25: mowi: Nie kuście Kríftuſá iáko go niektorzy ná puźczy ku=(*marg*) **j. Cor. x.** (–)
26: śili/ co Moizefz iáńnie wykłáda iż Bogá kuśili. A coź tu rze
27: cze mędrék álbo on wymyśląc co go máluie dziwnemi prze=
28: zwifki/ zowąc go niedośkonáłym Bogiem/ iedno Bogiem z
29: Bogá pochodzącym/ czo powieda iż iedno Ociec ieft Bog/
30: toćby iuż Syn żadnym obyczáiem Bogiem być nie mógł/ bo
31: by iuż był drugi. A gdzieżby śie ty mocne piſmá podzyały/ kto
32: re tu śłyżymy iż Syn ieft prawdziwy Bog/ á ieden w iedno
33: śtáynym Boftwie z Oycem y z Duchem świętym.

33: Ale my będąc tak pewnemi piłmy vtwirdzeni/ nie dáymy
34: fie ledá wiatrom zwodzić/ á ſtoymy przy wiernym Koſciele
35: Krześciáńſkim/ ktory tak o tym nierozdzielnym Boſtwie od
36: wiekow rozumiał/ y thák przy tym y dziś vřtáwicznie ſtoi/ y
37: wiecznie ſtać będzie. A żaden narod aż do tego czáſu od tego(marg) Heretikowie co
: czynią. (-)

38: fie nigdy nie oderwał/ chyba to teraz kęs płochych główek.
39: Wřzák fie o to pokuřzáli Ariani álbo oni Iulianowie/ możni
40: Ceřarze/ y wiele dziwnych Heretykow/ áby byli to ſwięte á

ſpołeczne

strona: 12

żywotá człowieká
pocźciwego.

Liřt 12.

1: ſpołeczne Bořtwo kiedy rořtárgnęli/ á nigdy nic temu vczy=
2: nić nie mogli/ bo trudno rękę podnieść przeciwko Bogu wřze
3: chmogácemu. A beřpiecznie záwždy wołáć możemy do tego
4: ſpołecznego á nigdy nierozdzielnego Bořtwá/ Boże Oycze
5: nářz kthoryř ieřt ná niebie/ niechay fie będzie ſwięćiło miedzy
6: námi ſwięte imię twoie/ á niech fie ná wřzem dzieie ſwięta á
7: nieodmienna wola twoiá/ tak ná ziemi iáko y ná niebie. A pe
8: wnie w káżdych prořbach wyřłuchani będziemy. A iřz łobie k
9: temu możemy bráć ná pomoc ono niewinne człowięzeńřth=
10: wo Páná nářzego tymże ſpołecznym Bořtwem ogárnione/
11: boć Bogá nie zwano Ieżulem Kriřtulem/ iedno człowięzeń
12: řtwo Páná nářzego/ á przedřię w tho imię muři klękáć káźde
13: koláno niebieřkie ziemřkie y piekielne.
14: A gdy fie iuř tego dzieciátko potrořze náuczy iáko ma rozu
15: mieć Bogá/ y iáko ieřt złym řrogim Bogiem/ á dobrym oy=
16: cem miłofiernym/ iáko do niego wołáć/ y iáko imieniá ſwię=
17: thego iego łobie ná pomoc wzywáć/ y iáko mu dufáć będzie

- 18: miało/ tu iuż potym y do inych náuk będzie InádnieyŹy przy=
19: łtęp miało. Niechże go z młodu nie báwią owemi Grámmá
20: tykámi/ Logikámi/ Aritmetykámi/ boć to y ná łtáre przytru=(*margin*) Czego łie dzye=
: cię vczyć ma. (-)
21: dniefzym/ álbo owemi záwikłánemi Poeckiem i fábułámi.
22: Bo á co mu potym iáko Circes ludziom głowy odmieniáłá/
23: álbo iáko Vlixes pływał/ álbo co Helenká broiłá/ ábo co Pe
24: nelope czyniáłá/ ácz to potym powoli gdy łie iuż czego inźego
25: poduczy nie wádzi łobie dla krotofile czytác. Ale niech czyta
26: hiłtorie onych zacnych pirwźyich ludzi/ iáko łie onemi dziw=
27: nemi rozumy łpráwowáli/ iáko niczego y inźego nie pátrzá=
28: li iedno łławy/ cnoty/ á pocźciwości/ iákie były dziwne łprá
29: wy y żywoty ich/ á ni ku czemu łie inemu nigdy nie łciągály/
30: iedno ku cznocie/ á ku łławie wieczney łwoiey. A nie czynić
31: gwałtu zbytniego w przyrodzeniu/ bo więc widamy drugie
32: iź łie ták zácztá álbo zámýłłá że y od pámięci odchodzą á om
33: dlewáią/ co tho nápotym oney młodey fántáziey wiele zá=
34: łzkodzić może.

35: **Kápítulum v.**

36: **Iáka iest rozność w przyrodzeniu**

37: **ludzkim.**

Abowiem

strona: 12v

Kłięgi Pirwźe

1: grafika

2: Bowiem kto łie chce przypátrzyć iá

3: kiemi dziwnemi przypadki náturá náłzá záwi

4: kłána á zámotána iest/ ma łie czemu podziwo

5: wác. Bo pátrż iź łie iednemu chce gołpodár=

- 6: łtwa/ drugiemu koniá á łzárłzuná/ drugiemu
7: práwá/ drugiemu pokoiu á czytánia/ drugiemu tańczu/ má=
8: łzkáry/ drugiemu opilłtwa á cekláciey/ więc łzymirłthwá/
9: więc rozmaitych połkokow. Owo iáko Mędrzec nápiłá/
10: Iż káżdego to do łiebie ciągnie kto łie w czym kocha. A czym
11: że ty chući náłze rozne/ á zwałzczá kthoreby były łzkodliwe/
12: okroćić mamy? iedno rozumem á rołtropnym wważeniem?(*marg*) Z náuki wiele
: przypada. (-)
13: Co nam niłkąd inąd łnádniey przypáść nie może/ iedno z ná
14: uk pocźciwych á z włtáwicznego ćwiczenia. Bo łie iuż łthąd
15: łnádnie náuczyć możemy iáko łwoy łthan pocźciwie zácho=
16: wác/ iáko łie rzeczy łzkodliwych á niepocźciwych przełtrze=
17: gác mamy/ iáko przyrodzenie łwoie náłomne/ gdj nas do cze
18: go niełłuznego wiedzic/ zgwałćić á zwyciężyć mamy/ iáko
19: łzczęćcie y niełzczęćcie wważác mamy/ iáko łie przyłzłtych przy=
20: padkow łękáć nie mamy/ gdyż widzimy iż włztyko łá rzeczy
21: nieobáććnie przemináć/ tylko co łobie w głowie włcielemy/
22: to z námi záwždy y włtác y wkláść łie mułi. A iáko Dioge=
23: nes on wielki Mędrzec powiedział/ iż ia wiele mam naprzod
24: gdy rády łłuzney dołthác nie mogę/ iż łie łam s łobá rozmo=

wię/ y łam

strona: 13

żywotá człowieká

Liłt 13.

pocźciwego.

- 1: więc/ y łam łie łiebie poráđę. A też ia fortuny nie pátrzę kiedi
2: przychodzi/ ále kiedi odchodzić ma/ bo łie thám dopiro iey
3: włztyki łkutki okázác mułzą.
4: Alexándér wielki powiedziałią iż łie nigdy nie wkládl áż pir
5: wey miecz pod podułzkę włóżył/ á z drugiey łtrony kłięgi/ bo
6: bárzo rad wiele czyłá. A łthądze mu oná iego wielka dziel=(*marg*) Czytánie czyni

⌚ ćwiczenie. (–)

7: ność y ćwiczenie przychodziło/ czytając sprawy onych wiel=
8: kich krolow y mocarzow co też przed nim bywali. Philip o=
9: cieci jego wielki krol Macedoński/ gdy mu przynieiono no=
10: winę iż mu się był ten syn Alexander vrodził/ tedy powie=
11: dział: Iżem rad synowi/ álem temu rádzy iż Aristoteles żyw
12: á iż się za czałow jego vrodził. Bo ácz mi dał Bog syná/ ále
13: ielzche niewiem iákiego/ ále ten może mi go takim synem v=
14: czynić náukami y wychowaniem swym/ iż pewnie mogę wie
15: rzyć iż będzie miał z niego syná godnego.
16: Abowiem tenże to Aristoteles tak to więc w swych rozmo
17: wach rozważał/ iż ia wolę mieć rozum á náukę niż bogáctwo
18: bo mię to snadnie opuścić może/ ále to oboie aż mię do grobu
19: doprowadzić musí/ á z niewolniká wolnym zázwdy vczy=
20: nić może. Bo ten co s stráchu á poniewoli musí dobrym być/ (*margin*) Zli niewol=

⌚ nicy. (–)

21: iuz iest niewolnikiem v żywotá swego. Ale tho iest prawie
22: wolny/ który s cnoty á s státecznego rozmyślu swego dobro
23: wolnie vmie dobrym być. Abowiem stára tho oná przypo=
24: wieść iest: Iż przestáli dobrzy zle czynić rozmiłowawszy się
25: cnoty. Przestáli theż y zli zle czynić ále s przestráchu iákicy
26: pomfity. O świętyśz to stan kto się tak vmiárkuie iż się sam roz
27: ładzi á postánowi sprawy swe/ iż nikomu nic winien nie by=
28: wa/ ten się iuz stráchu żadnego nie boi. A ktho się stráchu áni
29: żadney przygody nie boi/ iuz złey myfli nigdy być nie może.
30: A kto iuz złey myfli być nie może/ iuz nie może być ináczey/ ie=
31: dno iż zázwdy wesołych á bezpiecznych czałow vzywác mu=
32: si. A to iest żywot prawie błogóślawiony/ który się nigdy ni
33: ocz nie záfrásuie/ bo się iuz taki nie boi áni ładú/ áni żadnego
34: vrzędú/ áni mu zábiegájąc dutkuie. Nie boi się áni mieczá á=

- 35: ni żadnego nieprzyacielá/ bo go iuż mieć nie będzie/ tylko fo=
36: bie siedząc z bełpiecznym funnieniem á z wefołą myflą/ czá=
37: fow fwych wdzięcznych á fpokoynych vżywać będzie/ á za=
38: dny mu ná łtronę dármo nie vpłynie.

39: #Iákichże náuk do wolnego żywotá potrzebá.

C

A iákichże

strona: 13v

Księgi Pirwfze

- 1: **A** iákichże fie náuk do ták fwiętych obyczáiw álbo thák
2: wdzięcznego żywotá pytác álbo fie ich vczyć małz? Pe=
3: wnieć nie Grámmátyki/ kthory tylko łzczebiotác á łfowek o=
4: bleśnych wykręcác vczyć/ y to z niemáłym zátrudnieniem gło
5: wek młodych/ kthorey fie potym y powoli náuczyć może/ gdy
6: weźmie pochop z onych dziwnych wymowiec/ á z onych pię=
7: knych łfow łácińskich/ kthorym y końca niemáłz. Nie máłzci
8: Grámmátyki we Włofkiem/ w Niemieckim/ álbo thákże w
9: Tureczkim y w Tátárfkim ięzyku/ á wždy fie go Polak thák
10: włańnie náuczyć łnádnie może/ iákoby fie tám y vrodzić miał
11: Theż y Logiká niewiem czoby nam do Polłkiego ćwiczenia
12: wiele pomoc mogłá/ kthora też nie vczyć iedno wykrętnych łfo
13: wek/ iákoby s prawdy nieprawdę vczynić/ á prawdę z nie=
14: prawdy: á też dobremu przyrodzeniu z łálki Bożey máło fie
15: tego vczyć potrzebá. Naydzie dziś drugiego/ chocia y fie pro
16: łtaczkim widzi/ iż to ták dobrze będzie vmiał wykręcić/ iáko
17: wierę nánauczeńłzy Miłtrż w Kollegium.
18: Bo ácz tho zowá wyzwolonemi náukámi/ Grámmátikę/
19: Logikę/ Retorikę/ Muzikę/ Aritmetikę/ Geometriá/ y Áłtro=
20: nomią/ á łą to náuki powaźne á trudne. Są też drugie iáko=
21: by iuż od fwiátá wymyflone/ iáko Málárfłwá/ Snycárfł=

- 22: wá/ Złotnictwá/ Szyrmirśtwá/ y inych wiele. A káždy ktho
- 23: fie nacź ćwiczy/ á co mu fie podoba/ tho fie iuż w tym kocha y
- 24: ćwiczy. Ale ku poczćiwemu żywotowi żadne nie fą náuki po
- 25: trzebnieyfe/ iedno kthore fą rozumem rośtropnym á powa=(*marg*) Náuki pożyte=
: czne. (-)
- 26: źnemi cnotámi ozdobione. Iáko iest śpráwiedliwość/ ftha=
27: łość/ rośtropność/ pomierność: przy tym też miłofierdzie/ ftá
- 28: theczność/ á rozmyślne wważenie w káżdey poczćiwey śprá=
29: wie swoiey/ á iżby fie śam w łobie śłużnie rozładzić/ á iáko o=
30: no powiádáią fwą fie włafną piędzią rozmierzyć vmiał: te=
31: dy tákie náuki człowieká káżdego wdzięcznego/ poćiwego/
32: ślawnego/ y ná wżem pięknie pośtanowionego/ fwiátu vka=
33: zác będą mogły.

34: **#Bez skutku śłowká fárbowáne nic nie fą.**

- 35: Bowiem czo pomogą wyśtáwne á ony záfárbowáne z
- 36: Grámmátiki śłowká/ iefli prawdá á skutek dáleko fie z ni
- 37: mi mija? Są práwie iáko gdy ná fię kto cudną fźátę oblecze/
38: á błotem ią vplufka/ álbo pierzem náśtrzępi. Albo co pomo=

że Geome=

strona: 14

żywotá poczćiwego

Liśt 14.

człowieká.

- 1: że Geometria iż fie kto náuczy fwiátá ábo cudzych gruntow
- 2: rozmierzác gdy fie śam rozmierzyć poczćiwie nie vmie/ álbo
- 3: y tego gruncíku co mu Pan Bog dał áby go vmiał poboźnie/(*marg*) Nic náuki nie
: pomogą bez do
: brego rozmy=
: śłu. (-)
- 4: pomiernie/ á śpokoynie vżywác/ wedle Krześcijáńfkiey po=

- 5: winności swoiey. Albo co też pomoże komu vmieć Astrono=
6: mią/ to iest/ z biegow niebiefkich przyśzłe á przypádłe rzeczy/
7: á on y tych co przed oczymá ma nie vmie vżyć áni rozeznąć.
8: Drży gdzie sie nie máłz czego bać/ á ráduie sie gdzie sie czáfem
9: nie máłz czemu názbyt rádowác. Bo sie wnet boi ledá nędz=
10: nego przełtráchu dla iákiego błáhego vřczyrbienia nędzney
11: máiętności swoiey. A nie boi sie vřczyrbić sławy/ cnoty/ bo=
12: goboyności/ álbo infzych zacnych przypadkow pocźciwego
13: żywotá swego. Albo iż sie náuczy z Muzyki śpiewác/ á dru=
14: gi przed nim bárzo szpetnie wrzeszczy. Albo sie náuczy z Ary=
15: tmetyki iáko czudze tyliące rozmierzác/ á swoiey trochy roz=
16: mierzyć nie vmie/ iákoby iey pobożnie/ pomiernie vził wedle
17: śtanu swego.
18: Vczy sie záfię drugi szymierśthwá/ áno by sie lepiej vczyć
19: tych śztuk wypráwić/ ktoreby były nadobnemi obyczáymi o=
20: zdobione y przychędożone/ ktorymby sie ludzie y dziwowáli/
21: y z nich przykłády bráli. Vczy sie drugi iáko koniá munśztu=
22: kiem záłomić/ iáko mu gi przypráwić/ y iáko im záthacząc/ y
23: iáko go z rázu wybość/ áno by sie pirwej náuczyć iákoby śwá
24: wolá á wřzeteczność w łobie záłomić/ á krygu ná nię przypá
25: trowác/ álbo iáko sie wybość ze złych/ á s swowolnych oby=
26: czáiw swoich/ kthore mu wiele śzkodzą/ y wiele do dobrej
27: sławy przekażáią. Vczy sie drugi rozmaitych potraw á przy
28: śmákw wymyślác/ á tego sie nie vczy/ czo mu s tych wymy=
29: śłow śnádnie przypáść może. Bo naprzod śprośna vtrátá/ á
30: potym śmętno vbośtwo/ potym přetkie á márne śkáżenie ciá=
31: lá. Bo chociay iuż nie fráncuzy/ nie guzy/ nie wrzody/ nie ple
32: ury/ nie koliki/ tedy przedfię thępość/ gnuśność/ niksćemność/
33: á wřzytkim omierzenie/ to nas pewnie nie minie/ y inych wie
34: le nadobnych przypadkow/ iáko drapánie/ chrapánie/ śapá=

- 35: nie/ Inádnie przypásć może.
- 36: Y fábułyćby máło wádzily/ wiedzieć o fwiecie/ o morzu/
- 37: iákie niebezpieczeństwa sie tám vkázuią/ iákie tám fá fkáły/ y
- 38: zawroty/ czo sie o nie okręty rozbijáią/ álbo też zátapiáią/ iá=
- 39: kie sie thám dziwy álbo spiewáiące Syreny vkázuią/ kiedy=
- 40: bychmy też to sobie rozmyfláli/ w iákiem też tu niebezpieczeń

C ij

ftwie mo-

strona: 14v

Księgi Pirwłze

- 1: ftwie morzá thego á fwiáthá tego obłudnego pływamy/ ná(marg) Przykłády s fá
- 2: buł. (-)
- 3: ktorym nic pewnego áni bezpiecznego nie máłz/ iákie fkáły y
- 4: zawroty około siebie mamy/ iż áni zwiemy gdzie sie zánurzyć
- 5: mamy. Iákie też tu Sireny około nas hárcuią/ á ielzche chy=
- 6: trzyfze niż morfkie/ iákoby nas vřpić á w czym podeydz mo=
- 7: gły. Bo ftądby wždy y ćwiczenie rořło/ y rozumby sie polero
- 8: wał/ bochmy też iedno thym rozni od inych źwirzát. A iefli
- 9: pływamy po frogim morzu/ grzebiemy sie pod grubą á cięż=
- 10: ką zyemię/ fzukáiąc nędznego iákiego wřpomożenia fwego/
- 11: dálekoby sie nam tám owřzem przyřtało grześć gdzie nam to
- 12: dármo przychodzi. Gdyź Pan nieomylnie bogáctwem á po
- 13: cćiwořciámi ozdobić obiecał dom káźdego cźłowieká po=
- 14: cćiwego á fobie wiernie dufáiącego. A tu iuź mařz bárzo Iná
- 15: dną drogę y bárzo łácny hándel do wřpomożenia fwego.
- 16: Bo tákżeć to wřzytko zá iedno poydzie/ choćbyř też cźytał
- 17: y namędrřze Philozophy/ y nazacnieyřze řpráwy onych dziw
- 18: nych ludzi/ ktorzy dzielnořciámi fwemi á řpráwámi fwemi
- 19: řwiát y rozmáite kroleřtwá pořiadáli/ álbo też tákżeć o tym y
- 20: młode ludzi będziefz vczył y ćwiczył/ iefli fobie y im też nie ro
- 20: zważyřz trzeźwořci/ cźuynořci/ dziwnych řpraw/ cźnoth/ po=

21: miary/ y inych przypadkow onych ludzi zacnych tymi cnotá=

22: mi ozdobionych/ wŕzytko to iedno iákobyś groch miothał ná

23: fciáne/ iefliże tego nie będziefz vważał á nie rozmyŕlał fobie.

24: #Iákiego ćwiczenia máią życzyc pocźciwi

25: rodzicy dziatkom swoim.

26: Tak pocźciwi rodzicowie máią tho fobie ifcie pilnie v=

27: wazác/ w iákcie ćwiczenie á w iákcie ŕprawy dziathki fwe

28: wpráwować máią/ gdiż fie przirodzenie náŕze rodzi iáko go

29: ła tabliczká/ á co ná niey nápiŕzą to iuż thák záwždy ná fobie

30: nieść muŕi. Boć mądrość ná ŕwiecie iefth iákoby iákci ozdo= (marg) Mądrość iefth

: cel wŕzytkich

: ŕmyŕow. (-)

31: bny ratuŕz w iákim zacnym mieŕcie/ rozlicznemi cnotámi iá=

32: ko on ratuŕz wieżyczkámi ofádzona. A náuki pocźciwe/ á ćwi

33: czenia roŕtropne ŕą iákoby goŕcińce do onego miáltá z rozli=

34: cznych ŕtron/ ktore łącwie/ kto ma bączność roŕtropną prze

35: wodnikiem/ doprowádzą do ratuŕzá onego. A tám iuż mie=

36: dzy onemi wieżycámi roŕkoŕznemi/ tho iefth miedzy cnotámi

37: onymi/ pewnie fobie znajdziefz ŕpokoyną goŕpodę do káźde=

38: go pocźciwego poŕtánowienia żywotá ŕwego.

Potym

strona: 15

żywotá pocźciwego

Liŕt 15.

człowieká.

1: Potym gdy iuż też oná młodość podraŕtác będziefz niewá=

2: dzi mu też poczedŕzy fobie czego potrzebá náuczyc fie y koniká

3: ofieść/ y iáko fobie ná nim poigrác/ á iákoby gi theż czáŕu po=

4: trzeby obrocić. A iefliby mogł y drzeweczko znieść/ tedy y to

5: niewádzi z nim fobie poigrác/ ręką vważác do pierŕcionká ál

- 6: bo do czapeczki pomierzyć/ á poduczać fie z młodu coby fie y
- 7: nápotym przygodziło. Theż mu niewádzi czáfem s poczci=(*marg*) Młodemu fzko
- : dá kázdego czá
- : fu vpuścić. (–)
- 8: wym á nie z opiłim towarzyłstwem poliedzieć/ pomowić/ po
- 9: żártowác/ bo łtąd y ćwiczenie y záchowanie ná potym y zná
- 10: iomość rofcie. Niewádzi mu też czáfem pouczyć fie y polzyr=
- 11: mowác/ y polkakác/ y ná lutence pográc/ włzytko to łą pocz=
- 12: ćiwe zabáwki. Azażby lepiej leżał iáko wieprz w bárłogu/ á
- 13: márnie czás trácił/ co iełt drogi klenot/ á kthory iuż vpłynie/
- 14: iuż fie nigdy ná zad wroćić nie może/ á nic nie może być łzko=
- 15: dliwłzego młodemu człowiekowi iáko nikczemne próznová
- 16: nie. Bo to widamy y w konioch y w inych źwirzėtoch iż im ie
- 17: naczęłciey ćwiczą á wypráwruią/ tym też naofobnieyłze by=
- 18: wáią. A kiedy będzie łtał iáko woł/ tedy też z niego iáko woł
- 19: będzie. Owo y ogień im mu naczęłciey łuchych drew przykłá
- 20: dáią tym záwždy naiálnieyłzy bywa. Abowiem á czym fie i=
- 21: nym młody człowiek naprędzey ozdobić ma/ iedno nadobną
- 22: łpráwą około łiebie/ ktora niłkąd inąd przypáść nie może/ iá
- 23: ko s porzádneho ćwiczenia. A do tego iuż y ine cznoty łnád=
- 24: nie przypáść będą mogły/ ktore kázdy łtan ná włzem nadob=
- 25: nie ozdobić y ofłáchćić mogą.
- 26: A włzákoż y w czytániu/ y w kázdey łpráwie łzkodá przy= (*marg*) Miárá w káz=
- : dey rzeczy ma
- : być chowáná. (–)
- 27: rodzeniu gwałtu czynić/ á w kázdey rzeczy dobrze iełt rołtro
- 28: pnego pomiáru vzywác. Bo y háwtowánie/ y kázda łubtył=
- 29: na robotá záwždy piėknieyłza bywa/ ktora powoli á z rozmy
- 30: łłem bywa robiona. Y dełzcz pomierny tedy záwždy piėkniej
- 31: ziołá ożywia y zázieniewa niźli ow gwałtowny/ bo gwał=

- 32: towny álbo potłucze álbo z błothem pomieszá. A cokolwiek
33: gwałtownie do przyrodzenia przypádnie/ y wzrok do oczu/
34: y słuch do wízu/ nie może ták słufznego rozładku dáć/ iáko gdy
35: tho powoli y obaczono y rozważono będzie. Bo y Mędrczy
36: ták o tym piśzã/ iż káżdá rzecz gwałtowna nie może być iedno
37: łzkodliwa.

38: #Iáko rozmowy pocźciwe młodemu

39: bywáią pożyteczne.

C iij

A wízakofz

strona: 15v

Klięgi Pirwfze

- 1: **A** Wízakofz nie thylko czytánia/ ále y rozmowy pocźciwe
2: mogą niemáło ćwiczenia do rozumu podawáć/ gdiż ćwi
3: czenie przy rozumie iest iákoby nadobne kwiecie ná dobrym
4: łzczepie. Abowiem ták dawno powiádáią/ iż lepłzy iest zów
5: źdy żywy głos niż zdechła łkorá czo ią ná párgámin wyprá=
6: wuią. A wízakofz tego trzebá ftrzedz/ áby ony rozmowy nie
7: byłj wízeteczne á opiłe/ á nie ledá o czym/ iedno coby fie ku po
8: cźciwemu polorowánium á ćwiczeniu do rozumu przygodzi=(*marg*) Rozmowy iá=
9: kie być máią. (-)
10: ły. Iákie przed tym miewáli oni zacni ludzie/ oni mądrzy Fi
11: lozophowie/ ktorim fie y dziś ludzie dziwuią/ á práwie fie du
12: łzá cieřzy ony ich zacne rozmowy czytáiąc. A což kto fie im ná
13: on cźás oczywífie przyłuchawał/ podobno fie iefcze wię=
14: ce y wcieřzyć mógł. Bo tho y ták bez tego być nie mogło/ áby
15: w tákich mądrych á poważnych rozmowach cźáfem y poźár
16: tkow pomiernych nie było/ áby fie teź czym cźáfem duřzá vcie
17: řzyłá. Abowiem to iest wielki przyřmák y w czytánium y w ro=
18: zmowach gdy co dworckiego álbo cźtác ábo słucháiąc s ftro

18: ny przypádnie. Bo ták mądrzy powiedáią/ iż to iest ftáránie
19: nalepże/ ktore też wżdy czáfem iáką krotofilą bywa prze fá=
20: dzone. Bo by theż wżytko głowá miálá robić o wielkich/ o
21: trudnych/ á o poważnych rzeczach/ á nigdyby fie czym wżdy
22: nie wcielzyłá/ pewnieby trudno wytrwác mogłá. Y żelázo by
23: namięszłze gdy fie wftáwicznie á ciężko obráca/ pewnieby fie
24: rychło zrobiło/ by mu theż nie odpoczywał álbo go łoiem nie
25: podmázował.

26: #Iáko przy pámięci co iest potrzebniey=

27: fzego záchowywác ma sz.

28: **P**Rzytym też tho miey ná pieczy/ iż cokolwiek smácznego
29: przecźci sz álbo wślyczył sz/ niechże to nie będzie v ciebie iá=
30: ko miedziánym brzękiem/ ktory tylko iż mimo wśzy leći/ ále do
31: noś wżytko do onego wśzech smyśłow woytá á do woyto=(*marg*) Co ślyczył sz flu=
: fznego to pá=
: miętay. (-)
32: wey/ to iest do rozumu á do pámięci/ á co woyt rozezna iż po
33: trzebnego iest/ to woytowa niechay mocno fchowa y zápie=
34: czętuie/ bo to ták iuż będzie sz miał iáko w fkrzyni ku wierney
35: ręce fchowáney. Boć máło po tym byś nawięcey przeczedł y
36: prześluchał iestliżec to przy pámięci nie zoftánie/ thedy będzie
37: podobno ku onemu chłopu co milę idzie do kościoła/ y powie

da przy=

strona: 16

żywotá poczciwego
człowieká.

Liśt 16.

1: da przyśzedłszy do domu iż było czyfite kazánie. A kiedy go śpy
2: taż o czym/ tedy y śłowká nie vmie powiedzieć.
3: Abowiem pátrzay iáko pczółki/ choć niema twarz/ iáko fie

4: w tym wedle przyrodzenia swego nadobnie sprawuią. Na=
5: pirwey łobie wlepią nadobny plastrzik z wołku/ potym łie ro
6: zlecą po rozlicznych ziołach/ á co niepotrzebne to precz omiá
7: ią. A názbierawłszy miodu/ do onego plastrzika nánołzą/ á ná
8: nołwłszy potym nadobnie powirzchu zálepią. Táke też bá=
9: czny człowiek cokolwiek widzi/ łyłzy/ álbo przeczyta/ tho też
10: zebrałszy co s potrzebniełszych ziołek ma znieść do onego v
11: liku/ to iełt do rozumu/ á nadobnie pámięcią ono zálepić y zá
12: pieczętowác/ iżby to tám długo trwác mogło. A iáko pczół=
13: ká niepotrzebne zioła omija/ táke też ten czego mu nie trze=
14: bá długo pámiętać á coby mu łie w niwecz nápotym nie przy
15: godziło/ może obminiác/ á do vliká nie przyność ani chowác
16: Bo pátrż y ná muzykę gdy iey kto łłucha/ tedy łnádnie wyro
17: zumieć może łthrunę álbo piłczáłkę kthora rozno bęczy/ bo y
18: drugie głóły wnet pomiełza. Táke też náłłuchawłszy łie álbo
19: náczedłszy łie onych rozlicznych rzeczy/ łnádnie rozeznác czo
20: cudnie piłka á co nikczemnie bęczy. A to co cudnie piłka/ to
21: łobie y przy pámięci zachowác y pilno vważác/ bo łie to záw
22: źdy ku włzemu dobremu y ku pocźciwey łławie przygodzić
23: może.

24: **Kápitulum vi.**

25: **Iáko młody człowiek ma łie do cudzych**

26: **kráíow przeieździć.**

27: Gdy iuż łobie pan młody podrołcie:
28: á iákim thákim ćwiczeniem domowym wźdy
29: też łobie główkę náłzychtuie/ áby łie wźdy nie
30: wyrwał ledá iáko iáko wilk s łieci/ nie wádzi
31: mu łie też czáłem y do cudzych kráíow przeie=
32: chác/ á zwłázczá tám gdzie łá ludzie pomierni/ trzeźwi/ oby=

33: czáyni/ á iz fie rozumem á pocźciwemi náukámi paráią. Bo

34: to y domá częłto widamy/ iz máło nie w káżdym kráiu fą ro=(*margin*) Wroznych krá

: ioch rozne oby=

: czáie. (-)

35: znych obyczáíow ludzie. Bo iáko fie gdzie w kthorym kráiu

36: zámnoży opilłtwo á niepotrzebna włóczęgá/ to iuż tego má=

C iij

ią zá ni=

strona: 16v

Księgi Pirwłze

1: grafika

2: ią zá nikczemnego kto w onym łpołku nie bywa/ á tego też to

3: wárzyłtwá nie pomaga. Naydziesz też w drugim kráiu iz le

4: dá krzywdá ták będzie poważna/ coby ią mógł kilkiem łłow

5: odpráwić/ wnet iuż pánczerze łzoruią/ árkábuzy łzrobiuą/ hár

6: náłze łkrzypią/ áby iedno zwyczáíowi dofyć vczynić. A by

7: fie o tym piłác miáło iáko to iełt rzecz łzkodliwa/ y co w łobie

8: przynoší/ y ku iákiemu kończowi przychodzi/ wieleby czáfu

9: wziąć to mułiáło. Ale y bez piłmá łnádnie fie w thym káždy

10: obaczyć może co to iełt/ á zwłáłzczá iełli kto tego kołztował/

11: iáko to fą rzeczy y włtydliwe/ y brzydliwe/ y ludziom nie mo

12: gą być iedno iz bárzo przemierzłe/ á zwłáłzczá pocźciwym.

13: Naydziesz też w drugim kráiu gdzie fie kocerá zámnoży/ áno

14: łzkápy v zedłow powiáżáne łtoią/ áno fie łáncuchy taczáią/

15: łzáble fie waláią/ táłery fie kołáczą/ á rownie iákoby między

16: kotlarzmi ná grockiey vlicy łtał/ kto iuż tám w oney zgrái bę

17: dzie. To iuż też co fie s tego zámnaża ia o tym mowić niechcę

18: bo czáłem muší być potrołze y nieprawdy/ y márney vtráty/

19: y z onego niewyłpánia bládey á zápułłey twarzy/ y nieczu=

20: dney łławy. A przedię y pożytku iákiego trudno s tego ktho

21: ma vzyć. Bo tego wnet iedni rołpozyczáią á rzadko wrocą/

- 22: drugie fie też ná wczoráyfze długi rozleći/ drugie zá kártj/ dru
23: gie zá wino/ drugie też łługam/ kuchárkom/ dudom/ że więcz
24: tego ledwie trzecia część do mieřká wlezie/ y to iefzcze niepe=

wnie/ bo

strona: 17

żywotá człowieká

Liřt 17.

poczćiwego.

- 1: wnie/ bo będą zá nim z dáleká drudzy záchodźić iákoby one=
2: go ořtátká ná nim wyłudzić/ álbo záfię wygrác/ álbo wypo=
3: życząc/ á czáfem też y okrásć. Bo zleř nábył/ zle też zginác mu
4: ři. Naydzieř też drugi kray ták zápyřniály/ że w nim włzyt=
5: ko miłóřiwi pánowie/ by iedno kęř bobru do zawoyku przy
6: řzył/ á knáfel v řzyie powieřil. A bez kolebek/ bez Miedźwie=
7: dzi aż do kolan ná řzkapach/ á bez dziwnych přtroćin/ á zwła=
8: řzcza miłóřiwa páni/ iřcie fie nie ledá iáko vkaże.
9: A ták y w tym gdzie fie młody człowiek obroćić ma/ gdyż
10: y w czudzych kráioch tákże rozne obyczáie/ ma to pilnie łobie(marg) Dobrze fie czu=
: dzemi przygo=
: dámi karác. (–)
11: vważác/ á tych fie rádźić ktorzy wždy řwiát widáli. Bo ácz
12: człowiekowi poczćiwemu á bącznemu máło mogą ludzkie o
13: byczáie á zwłářczá přzemierzłe zářzkodźić/ y owřzem zádzi=
14: wowawřzy fie im/ może iefzcze w łobie y řwych łłufnym v=
15: ważeniem popráwić/ co to iřcie nie ledá co kto fie cudzemi ka
16: rze przygodámi. Abowiem záwždy tego zá chędořłżego má
17: iá co fiedzi miedzy okopciálemi řciánámi á nie vbruka fie/ ni=
18: řli tego co fiedzi zá kobiery álbo zá oponámi w brudney ko=
19: řzuli. A wřzákoź iź iefř náłomne przyrodzenie nářze/ záwždy
20: iednák káždemu lepiej być miedzy tákimi ludźmi/ s ktorych
21: by wždy y przykłádow dobrych náuczyć á rozmow fie nado

- 22: bnych á pożytecznych náśluchác mogł. A zbierác łobie czo po
23: trzebnieyźzego z nadobnych y przykłádow y rozmow y oby=
24: czáiow/ iáko pczółká zbyera łobie z nadobnych zyołek przy=
25: łmáki łwoie. Boć pewnie z łopianu/ áni s pokrzyw/ áni s pio
26: łunu nic nie przynieŝie. Tá¿e the¿ y báczny człowiek w káz=
27: dych przypadkoch łwoich łcie ma wważác co łopian á co po
28: krzywá.
29: Abowiemći nam nigdy z dobremi á s pocźciwemi rzeczá=
30: mi žadney burdy nie potrzebá/ iedno z niepocźciwemi á z nie
31: przyłtoynemi/ s thymi nigdy powážna cnotá/ áni łtania/ áni
32: przymierza/ áni zakłádu mieć nie mo¿e. A zázwdy chczeli łie
33: ná plácu zołtác w łwey łławie/ muŝi z nimi włtáwiczná bur=(*marg*) Cnotá z niecno
: tą zázwdy ma
: burdę. (-)
34: dę mieć. A iáko piŝá o Platonie o onym łławnym Mędrclu/
35: i¿ bárzo rad pátrzał ná ty łwowlne á włzeteczne krotofile á
36: łpráwy ludzkie/ to łie im włmiawłzy á nádziwowawłzy záłię
37: to powoli diŝcipułum przyłzedłzy rozwa¿al iáko to łá rzeczzy
38: zelżywe á łprołne/ á pocźciwemu nieprzyłtoyne/ áby łie s te=
39: go karáli/ á ná potym łie tego przełtrzegáli.

wVázy=

strona: 17v

Kłięgi Pirwłze

1: #Vwázywłzy mieyłce gdzie łie obroćić/

2: iáko łie tám łpráwowác.

- 3: Tákwwázywłzy iu¿ łobie mieyłce pocźciwe/ zá rádą ro=
4: łtropnych ludzi/ gdziebył łie iu¿ łłufźnie obroćić miał/ łtá
5: ray¿e łie ábył te¿ tám s tym hándlem łie vkazał ktorym tám
6: ludzie hándluia. Bo iefli łłyźyłz i¿ tám cnoty/ dobre obyczá

7: ie/ á ná wżem pomierne á pocźciwe śprawy także y náuki lu=
8: dziom śmákuią/ także śie też ty śtáray/ ábyś też tám przyiecha
9: wży s tákiemż śie śpráwámi okazał. Bo ácz nie może być ták
10: gruntownie/ á wżákoż gdj dobry bránt s śobą ze śrebrá przy
11: nieśieś/ iuż go tám będzie łączniey przyźłóćić y przyfárbowác
12: Ale ieśli s śzczyrą miedzią tám przyiedzyeś/ thákże też záśię z
13: miedzią do domu poiedzyeś. Bo iuż nie tylko ábyś śie thám(*marg*) Záchowanie
14: wżędy dobre. (-)
15: miał s tey miedzi przepolorowác/ áleć ieścze lepiey zárdze=
16: wieie. Bo gdy cie vyrzą niedbálczá á nikczemniká/ nie tylko
17: áby cie prześthregác álbo śie przeciwiác życzliwie mieli/ ále
18: ieścze s ciebie ofáték wyśmieią/ iáko to y domá częśto wida
19: my/ bo iuż tám nie będzieś miał ni brátá ni śwátá/ ieśli śobie
20: tego nadobnemi obyczáymi á pocźciwym záchowániem nie
21: śpráwiś. Bo iuż thám będzieś iáko on Miedźwiedź/ nie bę=
22: dzyeśli miał záchowánia s pocźciwych obyczáiow śwoich/
23: co im tám záśedśy kuglarze kugluią. Poki łáśzkuie á wzgorę
24: śkacze/ poty mu śie ludzie dziwuią: á kiedy go po vliczy wio=
25: dą/ tedy przed nim vciekáią. Albo iáko on pijánicá wśzetecz=
26: ny/ ktory po vliczach chodząc każe przed śobą w bęben kołá=
27: táć/ áby wżyścy nań pátrzyli/ á iego śie śzaleńśthwu dziwo=
28: wáli. Ano było dáleko lepiey áby był ná mieyścu dośiedział/
29: á nie czynił pośmiechu s śiebie. Iáko ono theż o iednym pijá=
30: nym powiádáli/ iż chodząc á záleciąc śie po kącicach powie=
31: dał: Iż nie wziębych thyfiącá złotych ábych nie miał iećác
32: do cudzych kráiów. Drugi mu śiedząc powiedział: Máło=
33: by nie lepiey ábyś nic nie wzyąwśy domá śiedział/ bo dośyc
34: iżći śie tu ludzie dziwuią/ nie trzebác do cudzych kráiów iez=
35: dzić.
36: A ták wmiárkowawśy śie tu nadobnie/ á pośtánowiwśy

36: w łobie myłł wspaniłą á obyczáie vcźiwe/ á doftawłzy kte=

37: mu łobie pomiernego á ftátecznego towarzysłtwá/ nadobna

38: tho iest rzecz młodemu człówiekowi do czudzych łie kráiow

przeieździć

strona: 18

żywotá człówieká

Liłt 18.

poczćiwego.

1: przeieździć/ á tám łie vkázác iákoby y łobie y oyczyźnie łwey

2: lekkości nie vcźynił. A przypátrowác łie onym pięknym/ po=

3: ważnym/ á fthátecznym łpráwám ludzkim/ á czáfu przedłię

4: dármo nie tráćić/ á báwić łie poczćiwemi łpráwámi ludzkie=

5: mi á náukámi potrzebnemi/ áby wždy łobie nádáremne pra=

6: ceý nie zádawał/ tłukáč łie po gorach/ po łkálach/ y po inych

7: mieýłcach niebełpiecznych. A potym ku łwey poczćiwey łła=

8: wie á rodzicom y inym powinowátym łwym s czálem łie zá

9: łię/ nadobnie łie pięknemi łpráwámi ozdobiwłzy/ do domu

10: łie záłię wroćił/ thák iżby łie ludzie przypátrowáli onym o=

11: zdobnym obyczáiom iego/ á on áby łie onemi brzydził ktho=

12: rych thu był miedzy inemi odiechał/ obaczywłzy iż łie nic nie

13: odmienił/ á iż przedłię w łwey kłobie łtoią.

14: #Iákich obyczáioł używác miedzy

15: połtronnemi narody.

16: **A** Gdy iuż tám w tych zacnych á obyczáynych kráioch bę=

17: dziełz/ nie rośće iáko krzywa łófná w boru/ kthora nic

18: więczey nie vmie iedno iż łie zyeleni/ á przedłię kole á łzyłzki

19: łmierdzące rodzi/ ktore łie ni nacź inłzego nie przygodzą/ ie=(*marg*) Młody łie ma

: łtárác áby dár=

: mo nie rołł. (-)

20: dno náieżywłzy łie ná ziemi dármo leżą. Ale rość iáko drzew

- 21: ko oliwne/ kthorego y liftki nadobnie pachną/ y cień s fiebie
22: wdzięczny podawaią/ y iągodki fie wždy ku ludzkiemu po=
23: żythku przygadzią. A pomni czymeś fthworzon/ y ná czoś
24: ftworzon. Boś ftworzon człowiekiem/ á máło nie iáko An=
25: yołem/ ozdobioneś rozumem/ czymeś rozny dáleko od inych
26: źwirząt. Nie chowáyże też tego rozumu/ ieflić gi Pan Bog
27: dał/ iáko czyżá w klatce/ ále fie fтары abyć zákwithnął pię=
28: knemi fpráwami á obyczáymi thwoiemi/ áby naprzod Pan
29: twój ktory cie ták ftworzył cześć á chwałę s ciebie miał/ przy
30: iaciele rádość á pociechę/ á ty też zálie poczćiwość á fławę.
31: Co cie oboie fnádnie wdzięcznym v wńzech ludzi vczynić bę=
32: dzie mogło.
33: Nie dáyże fie áni młodości/ áni złemu przyrodzeniu/ áni
34: złemu towarzystwu vwodzić/ bo wierz mi iż to wfzytko bár
35: zo twárdouści źrzebcy/ á trzebá ná nie nie ledá munftukow.
36: Abowiem ná coby cie przywieść mogli/ bárzo to trwa krot=
37: ko/ á bárzo długo fzkodzi/ czegobyś potym bárzo muiał zá=
38: łowác y bárzo fie wftydác. A nie trzebá ná to áni piłmá/ áni

przyklá=

strona: 18v

Księgi Pirwłze

- 1: przykłádom przywodzić/ kto iedno chce łácnichno fie temu
2: y domá przypátrzyć może/ z iákim ci wftydem tego ná ftá=
3: rość vżywaią/ ktorzy młodość fwą márnie á nierozmyflnie
4: vtracáią.

5: #Co ieft zá wádá młodości ludzkiey.

- 6: **A** Bowiem tá ieft wádá w przyrodzeniu człowieká mło=
7: dego/ iż nie tám gdzie rozum chce/ ále tám gdzie go ná=
8: łomne á fwowolne przyrodzenie/ nie ináčey iedno iáko zá

- 9: rękaw/ ciągnie. A ząwždy mu sie tego chce/ áby sie czemu no
- 10: wemu álbo przypátrowáło/ álbo go iákożkolwiek theż fko=
- 11: sztowáło/ á ząwždy iáko w kotle áby sie miefzáło. Bo ácz sie
- 12: trefi czáfem thák fláchetne przyrodzenie/ kthore bez wżego(marg) Troie przyro=
: dzenie. (-)
- 13: przymufzenia y zá máłym ćwiczeniem do cnoty á do dobrich
- 14: obyczáiow fámo sie pociągác będzie. Drugie sie zálie threfi/
- 15: ktore widząc w ludzioch sprofne obyczáie/ ktoremi sie zacni
- 16: á mądrzy brzydzą/ y od siebie ie odpycháią/ widzącz theż w
- 17: drugich piękne spráwy/ ktorym sie ludzie przypátruią/ y do
- 18: siebie ciągną/ y ielzche młodo w pocźciwości máią. Tedy to
- 19: sobie rozważywży/ bywa theż iákoby nieiákim przymufze=
20: niem do cnothy á do dobrych obyczáiow przyciągniono.
- 21: Trzecie zálie będzie ták złe á swowolne/ że go żadne przyklá=
22: dy/ áni złe áni dobre/ nie rufzą/ áż mu z brátem kijem muśi le=
23: kcią sylábizowác. Co ácz mu máło pomoże/ ále mu wždy do
- 24: czáfu wymie onych swowolnych obrokow iego. A ten zda mi
- 25: sie iż sie nágorzey vdał/ bo iuż to nędzne ćwiczenie/ ktore nie
- 26: s przyrodzoney cnoty/ ále z gwałtownego przymufzánia/ iá
- 27: ko táko wždy sie potrofze polorowác muśi.
- 28: Ale chociaybychmy iuż sobie ten śrzedni kítał obráli/ kto
- 29: ry nie z gwałthownego przymufzenia/ ále s pocźciwych y s
- 30: swowolnych obyczáiow ludzkich do cnoty á do dobrych o=
31: byczáiow nas pociąga. Tedy czytáiąc ony zacne/ mądre/ á
- 32: rozważne spráwy onych zacnych przodkow náfzych/ ktorzy
- 33: ielzche y dziś/ prze swe zacne á poważne spráwy/ iáko żywi(marg) Nie dármo sie
: ludzkiem oby=
: czáiom przypá
: trowác. (-)
- 34: miedzy námi flyną/ á pámięć ich nigdy vmrzeć nie może.

- 35: Przypátruiąc fie też y dzifiefyżym żywym/ w iákim wżetecz
36: ni fą v pocźciwych obrzydzeniu: á w iákiey záfię pocźciwi á
37: fkromni/ y powadze y baczeniu/ iefth fie czym y vřtráfzyć y
38: pociefzyć. A przypátrzywfzy fie temu/ nie być theż oną kozą
39: co dziurą przez płot ná kápuřtę pátrzy/ á tylko iż oczymá onę

fwoię

strona: 19

żywotá człowieká

Lift 19.

pocźciwego.

- 1: fwoię chuć odpráwi: ále ono czo vyrzyřz pocźciwego á pię=
2: knemi cnotámi záfárbowánego/ to łobie ták vmiłowác/ v=
3: cukrowác/ á mocno w pámięć záfzrobować mařz/ y thym fie
4: parác/ y thym fie báwić/ czymby fie on tway řtan pocźciwy
5: co napiękniefy záfárbowác á ozdobić mogł.
6: A gdy ták řpráwiř řtan řwoy y przyrodzenie řwoief/ tedić
7: iuż řadny čás dármo nie wynidzie. Bo przeřły čás będziefz
8: pámięthał y im fie ćwiczył s czytánia řpraw onych zacnych/
9: mądrych/ á powaźnych ludzi. Terázeřly s przypátrowá=
10: nia roznych obyczáiow ludzkich y złich y dobrych. Przyřly/
11: iż tho wřzytko w łobie nadobnie vmiárkuiefz s przypadkow
12: ludzkich/ coby nápotym tway pocźciwy řtan y zdoić y ofłá
13: chćić miáło/ ku czći á ku řlawie twoiefy/ áby też záfię pothym
14: ludzie tákiefz s ciebie przykłády bráli/ iáko ty teraz też z dru=
15: gich bierzeřz.
16: A wřzákoż nie tylko pátrż ná řłowká á ná podobieńřtwá/
17: řkąd mařz przykłády brác/ dogłáday rádzęć głębiey á prá=
18: wie do gruntu/ áby fie řłowká piękne tákże s pięknyimi řkutki
19: zgdázály. Aby fie y řpráwy/ y pořtháwy/ y řłowká práwie
20: řciągály do onego celu á do onego znáku/ gdzie cnoćie z ro=
21: zumem gořpodę zápiřano/ boć řzádko gdy pořpołu w iedney

- 22: goſpodzie nie ſtoią/ chybá iżby goſpodarz był nie potemu/ á
23: nie był goſciom rad. Bo widziſz iżec máło nie iednáki bláfk
24: od mofiádu iáko y od złotá. A ták rádżec nie ſpuſzczay ſie ná
25: bláfk/ probuy brántu/ boć więc ſilna omyłká w tym czáſem
26: bywa/ á miey zázwdy porfirius przy ſobie ow czarny kámyk
27: co złotá probuią/ z roſtropnego baczenia/ z vwáženia rzeczy
28: roznych s pilnoſciá ſpráviony.

29: #Iáko s poſtáwy poznác ſprávny

30: młodego człowieká.

- 31: Bowiem poſtáwy y ſprávny kázdego człowieká/ á zwłá
32: ſzcza młodego/ ſá teź iáko młode piwo álbo wino/ kto=
33: re gdy ſie tribuie/ wſzytko s ſiebie ná wirzch wyrzući. Abo=
34: wiem vmyſł ſtáteczny á w powážnym ciele poſtánowiony/
35: ieſt iákoby krol wſzytkim innym ſmyſłom y ſprávám człowie(marg) Rozum Krol
: inych ſmy=
: ſłow. (-)
36: ká onego/ á zwłáſzczá ktory ſie vda zá ſprávámí bącznemi/
37: cnotliwemi/ á ſobie ná wſzem przyſtoynemi/ tedyc ieſt prá=
38: wy krol ciáłá onego. Ale gdy ſie teź vda zá ſprávámí ſwo=

D

wolnemi/

strona: 19v

Klięgi Pirwſze

- 1: wolnemi/ plugáwemi/ á nieuczciwemi/ tedy nie ieſt krol/ ále
2: ſrogi tyran á kázca człowieká onego/ ktory go vſtáwicznie
3: kázi/ tępi/ á niſzczy. A popłowawſzy/ á pogwałciwſzy złemi
4: ſprávámí ſwemi práwá á wolnoſci iego/ práwie go przy=
5: wodzi w tyráńſtwo á w ſprofne poſłużeńſtwo ſwiátá tego
6: vniefionego/ y nieporzádných obyczáiw iego/ á nie ináczey
7: iedno iákoby go do Wáłach w niewolá záprzedał. A poznáſz

- 8: wnet y s poštawy śprawy y poštępki vmyŃlu vnieŃionego.
- 9: Bo poznafz wnet gniewliwego/ poznafz dobrotliwego/ po=
10: znafz Ńkapego/ tákże márnotrátneho/ poznafz Ńmętnego/ po=
11: znafz wesołego/ poznafz męznego/ poznafz boiázliwego/ á ták
12: że y od inych przypadkow przyrodzenia kázdego. Bo wnet
13: tępego á boiázliwego vřrzyŃz gdj co chce poważnego mowić
14: áliŃci on piętą wierci/ pálce Ńkubie/ brodę muŃzcze/ poŃtawki
15: Ńtroi/ rzkomo Ńzepluni/ vmizga Ńie iáko czáplá w kobielei/ á ká
16: źde Ńłowko ná troie przekaŃŃi. Ale gdzie vmyŃł Ńtáteczny po=
17: czćiwym vmyŃłem ozdobiony/ á iź ná Ńię nic wŃzeteczneho nie
18: czuie czegoby Ńie powŃtydáć miał/ tedy iuź y wzrok/ y Ńłowá/
19: y poŃtawá iáko v Orłá co wŃzytko w Ńłońce pátrzy/ á iáko v
20: onego Hetmáná ktory rycerŃtwu Ńwemu y Ńprawá y poŃtá=
21: wá Ńwoiá dobrej myŃli dodawa/ thákże teź ten onym czo go
22: Ńłucháć máią.
- 23: Tákże y w inych przypadkoch przyrodzenia náŃzego/ káz=
24: dy Ńnádnie poznáć moźe s poŃtawy á s poŃtępkow iego. A
25: they odmiány nic nam inŃzego nie czyni iedno odmiennóŃ á
26: nieŃtałoŃć Ńpraw náŃzych/ á nie vmiárkowanie Ńthátecznego
27: vmyŃlu náŃzego. A ieftechmy bárzo podobni ku onym Ńpro= (*marg*) VmyŃł od=
: mienny nie do=
: bry. (-)
- 28: chniáły m Ńciánám/ ktore bywáią po wirzchu kęŃ owym cien
29: kiem málárŃkim złotem powleczone/ pod ktorym złotem nie
30: máŃz nic iedno Ńzpetne drewno. Tákże vmyŃł náŃz tylko Ńie po
31: Ńtronach z rozmyŃłem Ńwym wierci/ á nigdy przy Ńtáteczney
32: ŃtałoŃci nie zoŃthánie/ á máło nie iáko Ńprochniáłe drewno/
33: tylko iź poŃtawká kęŃ iáko málárŃkim złotem będzie powle=
34: czony. A zá tym kęŃem omyŃnego á bliźczácego złotá á zá po
35: żądliwoŃciá iego/ ktora nigdy w náŃzym cieie Ńłufznie vmiár

36: kowána być nie może/ káždy vmyśl nász/ by też był naftalzy
37: y naftátecznieyfzy/ gdy mu gwałtu wielkiego rozum á cnotá
38: nie vczyni/ musí zázwdy być ták zámiefzány á záwiklány/ á
39: Ínádnie s powinności fwey poczciwey y vwiedziony y vníe=
40: liony. A fnadz bychmy fie w tym obaczyli/ iż w tey fkorze w

ktorey chodzi-

strona: 20

żywotá człowieká

Lift 20.

poczciwego.

1: ktorey chodzimy/ iedno ieden człowiek y ieden brzuch/ Ínadź(marg) Iednemu czło

2: wiekowi máło

3: trzebá. (-)

4: bychmy infzych vmyfłow byli. Gdyż ten ieden człowiek kie=

5: dyby fie z myflá ná niepotrzebne rzeczy nie vnošíl/ ná row=

6: neyby rzeczy mógł przeštác ku wczáfowi á ku pokoiowi fwe

7: mu/ á nierownoby mógł lepšzych czáfow vžyc/ niź w ták zá=

8: wiklánych á rozno rozniefionych rozmyflech fwoich. A the=

9: mu theż iednemu brzuchowi á czegoby więcej trzebá/ iedno

10: iáko żydowfkiey gęší/ nátkác fie áż do fzyie/ czegoby zázwdy

11: bez wielkich thrudności á bez zámiefzáney myfli mógł do=

12: wiešć. Ale iż fláchetne przyrodzenie nie šćirpi áby fie dáley y

13: wyfšzey ciągnác nie miáło/ chociay to będzye y z dziwnemi

14: trudnościami/ y z wielkim niebefpieczeńftwem iego/ y z wiel

15: kim zgwałceniem á zniewoleniem onego wdzięcznego żywo

16: tá poczciwego/ á zázwdy dobrá myflá ozdobionego y oflá=

17: chcionego.

16: Kápitulum vii.

17: Kto wiele chce widzieć/ trzebá też wiele o tym ro

18: zumieć. Y iáko fie młody człowiek w po=

19: ftronnych kráioch záchowywác ma.

- 20: **A** Tak gdy iuż tám będziesz między o=
21: nemi roznemi łtany/ y między roznemi łprá=
22: wámi y poštáwámi ich/ thuć łie będzie dopiro
23: pilno rozumu chwytać/ tuć dopirko trzebá bę=
24: dzie pilno y vważć y rozeznawć/ gdzie ielth
25: álchimia á gdzie práwy bránt/ to ielth/ gdzie łą prawdziwe/
26: cnotliwe/ á nieomyłne obyczáie. Bo wierz mi iż thám nay=
27: dziełz człowieká z rozmáitemi przypadki/ czoć łie vkaże iáko
28: Anyoł łwiatłósci ná połtháwie/ ále ná vmyłle radby cie y s
29: łkory wylupił. Tu iuż trzebá pilnie rozważć/ y s kogo przy
30: klády brác/ y komu dufć/ y kogo łobie zá przyiacielá rozu=
31: mieć y połthánowić. A nálazłzy dobrego/ cnotliwego czło=
32: wieká/ iuż łie go dziełz iáko muru/ á przypáthruy łie pilno y
33: łpráwam/ y poštáwam/ y włzytkim połthępkom iego/ ábył
34: tákże łwe obyczáie onemiłz ćwioczki iego zákował á mocno
35: záhartował w łobie/ iákoby łie potym ni ná czym nie połli=
36: znęły. Abowiem máłócbu pomogło choćbył widział

D ij

Etnę pa=

strona: 20v

Kłięgi Pirwłze

- 1: Etnę pałáiącą/ rzeki byłtrze ciekące/ morzá ony łrodze bu=
2: rzliwe/ Wieloryby po nich pływáiące/ Syreny łpiewáiące/
3: Kokodryły álbo Smoki latáiące/ miáftá/ zamki/ y páłacze
4: rozmáicie łie błýłzczące/ ielłi toż do domu w obyczáioch s fo(marg) Máłó pomoże
: co widzieć á nie
: rozumieć. (-)
5: bą przyniełiemy cochmy byli s łobą wzięli. Trzebá tám bę=
6: dzie czego inłzego pilnować więcey/ niłzi tylko tego czymby
7: łie oczy nápáłły/ pilnieyłza dáłeko czymby łie vmyłł nápáłł/

8: náciełzył/ á w nadobney íspráwie/ á w vcźciwych poštěpkoch

9: áby cie y íspráwił y poštěnowił.

10: #Iáka chorobá tákiego iey lekárzá potrzebá.

11: Bowiem pátrż gdy kto nogę złamie/ álbo fie s koniá ítłu

12: cze/ pewnie iuż nie ízuka áni málárzá/ áni háwtarzá/ ie=

13: dno co narychley co miřternieyřzego Cyruliká/ áby oney zá=

14: boláley przygodzie řwey co narichley mogł iáki ráfunek dáć.

15: Táke y káždy kto z záboláłym vmyřłem á z niedobrze poště=

16: nowionym przyrodzeniem gdzie przyiedzye/ iużci mu też nic

17: áni po málárzu/ áni po háwtarzu. Ale co? Szukay co nary=

18: chley takiego towarzysřtwá y tákich náuk/ cżymbyř ony řwe

19: záboláłe á nikcżemne obycżáie co narychley w łobie ozdobić

20: á wypolorowác mogł/ ábyř nie chodził iáko piąte koło mie=

21: dzy ludżmi/ ktore wřzytko z drogi zbiega á ledáiáko fie toczy/

22: áby fie y tám/ y do domu przyiechawřzy/ z nadobnemi á po=

23: ítanowionemi obycżáymi/ ozdobbnie potym vkázác mogł.

24: Bo będzieřli chciał poštěnowić w łobie pyche/ á vřrzyřz á

25: no iey tám więcey/ toć tu będzie trzebá rozřádku/ iż to przy=

26: padek niedobry/ chociay mu fie tám y w ozdobbnych ludzioch(*marg*) Z rzeczy przeci=

: wnych może

: przykład brác. (-)

27: przypátrziřz. A tu iuż zálie będzie trzebá y przeciwnego ćwi

28: czenia y przeciwnego towarzysřtwá ízukać łobie. Albo táke

29: będzieř chciał vřkromić łákomřthwo w łobie/ á vyrzyřz áno

30: go tám nierowno więcey/ thuć táke będzie trzebá mądrego

31: rozeznánia w łobie/ ábyř fie takim obycżáiom áni przypátro

32: wał/ áni fie ich vczył: á táke y do inřzych przypadkow řzko=

33: dliwych. Ale fie ty przypátruy ludziom pocżciwym/ pomier=

34: nym/ pobbżnym/ we wřzem nadobbnie poštěnowionym/ kto=

35: rich tám wżędj zñaidziełz dofyć. Tákże łie zábawiaj y náuká=

36: mi pocźciwemi á rozważnemi/ ktoreby w tobie nadobne cno

37: ty á pocźciwe obyczáie y łtánowiły y polorowáły. Tákże y

38: gniew/ tákże y márnotrátność/ tákże y nikkczemne próżnowá

nie á már

strona: 21

żywotá pocźciwego

Liłt 21.

człowieká.

1: nie á márne czáfu tráczenie/ pilnie łie łtáray iákobyś to s łie=

2: bie iáko wrzody álbo iáko ine náłzkodliwíze przypadki y wy

3: gnác y vleczýć mogł.

4: A thák pocźciwy młodzieniec/ á zwłáłzczá tháki ktoremu

5: wżdy przyrodzenie czego łzczęłliwego á bącznego dożyczy/

6: ma łie pilnie przypátrowác onym dziwnym á roznym łprá=

7: wam ludzkim. A nie thylko ma być thym pielgrzymem iż łie

8: tám zówłokł/ dáłeko mu to pilnieyłza/ áby włtáwicźnie wę=

9: drował po głowie á po rozmyłłe łwoim/ á rozłádki łobye w

10: niey powoli rozmyłłne czynił y rozmierzał/ ták iż czo ma być

11: łłuzłnie pogániono áby pogánić wmiál á thego łie przełtrze=

12: gał. A co też ma być łłuzłnie pochwalono áby pochwałáł á te

13: go łie mocno dzierzał y przy tym zołtawáł. Też áby to w ło=

14: bie y wważył y rołtropnie rozmiárkował/ czego łie bać á cze=

15: go łie nie bać/ czemu łie łłuzłnie rádowác á czym łie też nie ná

16: zbyt ciełzyć/ przypátrzywłzy łie odmienności łortuny. A wy

17: bierác łobie włzythko po ziarnku iáko ptháłzek wybiera mák

18: miedzy gorczyćámi/ czyniác łobie w głowie łwey rozważny

19: rozłádek/ y z obyczáiow y z rozlicźnych ludzkich przypad=

20: kow/ tákże y z náuk pocźciwych. A coby było niepocźciwego

21: á nieobyczáyneho to porzucić/ á coby było zálię wćciwego á

22: w nadobney łpráwie połtánowionego tego łie mocno dzier

23: żeć á łtátecźnie w łobie poštánawiáć.

24: #Snádnie wřzytko w łobie poštánowi

25: kogo rozum rządzi.

26: **A** Bowiem gdy iuź kto w łobie poštánowi y łprawki y po
27: łtawki łwe nadobne/ á łpráwuie łie cnothą á rozumem
28: w káżdym rołtropnym połtępku łwoim/ á iź to ludzie do nie
29: go obaczą/ iuź łie będzie káždy ćifnął do przyiáźni y do towá
30: rzyłtwá iego. A nie trzebá będzie do tego wiele przyłmákw
31: iáko drugim/ ktorzy łobie dzbanem/ chártem/ iáłtrząbem/ y
32: inemi vpominki przyiáźń iednáią. Iuź tám káždy dobrowol
33: nie łtára łie iákoby łie s takim pobrátháł. Iuź nieprzyiacielá
34: nigdy nie będzie miał. Abowiem á ktho łie nań tárgnie wi=
35: dząc onę nadobną á łkromną pomierność iego/ bo y nałroź=
36: łzy boiownik záwždy tego obmija kto łkromnie łtoi/ bo záw=
37: źdy tego pilnieyłzy kto mu łie łprzećiwi. Abowiem iuź tháką
38: rozważną łkromnołcią/ y inemi nadobnemi połtępki/ iuź nie

D iij

tylko mło=

strona: 21v

Kłięgi Pirwłze

1: tylko młody ále y łtáry łilá łobie y zwyciężyć y poštánowić
2: łnádnie będzie mógł. Abowiem wnet zwycięży rázem dwá
3: gniewy/ y łwoy y onego ktoby łie miał tárgnać nań. Zwycię (*marg*) Baczeniem łi=
4: łá zwycięży. (-)
5: ży w łobie łnádnie y łákomłtwo/ gdyż to łobie rołtropnie ro
6: zważy/ iź náturá człowiecza ná rownym á ná łłulźnym prze=
7: łtác może. Zwycięży káżdą łwowolną rołpułtnołć/ vważy=
8: wřzy to łobie/ iź tho cnotliwemu/ pocźćiwemu á łkromnemu
9: ielt włtyd á wielka ohydá iemu y łławie dobrej iego. Lekce
9: łobie powáźj y łzczęłcie y wřzytki odmiennołci iego/ wiedząc

10: że tho do cżáfu łtoi iáko zielone drzewko przy drodze. A iefli
11: ná nim owoc iáki vrołcie/ áliźci go kiymi wnet otłuką/ że ni
12: liłtku ná nim nie zołtánie ná źimę/ á ná Wiofnę záfię vźrzyłz
13: áno fie zieleni. Tákże też y piełczczołzkowie iego cżásem fie zá=
14: zielenią/ á cżásem ni liłtku ná żadnym nie naydziełz/ bo więc
15: łzpetnie z drugiego kwiatki opádną/ á cżásem zá nim y s ki=
16: iem biegáią/ áby to záplácił co ná tramie nákrýłłá.
17: A ták nadobnáć to iefł rzecz/ bo ták y fwięty Páweł vczy/(*marg*) **j. Tefł. v. (-)**
18: káźdey rzeczy pokuśić/ á ktora iefł nalepłza przy they mocno
19: zołtáwáć. Bo iáko łą rozne náтуры ludzkie/ tákże też rozne łą
20: y chući/ y rozumy/ y ćwiczenia wedle káźdey náтуры rozno=
21: ści. Bo fie iednemu chce vmieć łkákáć/ drugiemu łthreláć/
22: trzeciemu łzymowáć/ cżwartemu łpiewáć/ piłkáć/ ná lutni(*marg*) Zwyczáy á przy
: rodzenie wiele
: mogą. (-)
23: gráć. Owa káźdemu fie to podoba do cżego go zwyczáy á o=
24: no iego przyrodzenie ciągnie. A włzytko to nic pocźciwemu
25: nie wádzi/ á rownie to iefł ku innym pocźciwym łpráwám iá
26: ko przyłmáki do potraw álbo cukier ná kálzę/ chocia y ták ká=
27: łzá y łámá cżásem bywa dobra. A bowiem to łą przypadki do
28: fortuny potrzebne/ do rozumu máło. A bowiem łzukáiąć for
29: tuny/ cżymkolwiek fie kto może ozdobić/ tedy mu tho nic nie
30: wádzi. Bo ácz dobre iefł łrebro łámo przez łię/ ále iefłcze cu=
31: dniefze będzie y zacniefze/ kiedy go y tám y łám przyłłóci.
32: Tákże y cżłowiek pocźciwy/ iákiemifz fie kolwiek przypadki
33: kiloby foremne záfárbuie/ wdzięczniefzy bywa v tych co
34: ie fortuná pieści.

35: **Kápitulum viii.**

36: **Iáko cnotá z rozumem y fortuná roznemi**

37: **gościńcy chodzą.**

strona: 22

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liřt 22.

1: grafika

- 2: Bowiem pátrzay iáko Cnotá/ Ro=
3: zum/ á Fortuná dáleko roznemi gościńczy od
4: siebie ciągną/ tákże im teź roznego łtáránia y
5: roznych gołpod potrzebá. Bo fortuny trzebá
6: żeglarzowi/ oraczowi/ formánowi/ tákże y ká
7: źdemu rzemieńnikowi/ ktho sie ią para álbo kto iey łzuka. Ale
8: człowiek vmyłłu wielkiego/ ktory łobie przypadki ty Fortu=(*marg*) Iednemu ro=
: zum drugiemu
: fortuny potrze
: bá. (–)
9: ny lekce waży/ bo ty zá Cnotá á zá Rozumem łkákác mułżá/
10: iedno iż sie puści ná rzeczy rozważne/ ná rzeczy łobie ná po=
11: thym y oyczyźnie łwey potrzebne/ á s czálem przypadłe/ á z
12: dáleká/ iáko Orzeł z gory włzytko co sie k czemu łciąga prze=
13: páthruie/ iuż on máło łobie tych drobnych przypadkow od
14: łwiátá y od fortuny waży/ á máło sie ná to rozmyłła. Iuż sie
15: iedno o tho łtára iákoby nie iedno łobie/ ále włzytkim wedle
16: łtanu káżdego godnym á potrzebnym moęł być. Abowiem
17: záwždy to zacnieyłzy páłterz bywa/ ktory łtádo owiec páłie
18: niźli ten co iedno iednę kozę. Tákkże teź ten co y innym pożyte=
19: czny może być nie tylko iedno łobie. Abowiem co ciáło iedne
20: mu ozdobić może á záfárbowác łwiátá tego przypadki/ toć
21: iuż od Fortuny á od przypadku czáłow przyść może. Ale co
22: myłł włpaniłą fárbuie/ tám iuż nie ledá Cynobru potrzebá/

23: bo tám trzebá rozlicznych farb/ iákoby oná myłł štáteczna/ á

D iijj

ná żadną

strona: 22v

Klięgi Pirwíze

1: ná żadną łtronę nieuniefiona/ á rozumem ná ocel záhártho=

2: wána/ thák iákoby łie y w łzczęłciu y w niełzczęłciu ná żadną

3: łtronę nie połliznęłá/ pięknie ná włzem ozdobioná á záfár=

4: bowaná byłá.

5: Bo iuż tákiemu kto iuż ták štátecznie vmyłł łwoy záfárbu

6: ie/ włzytko mu záiedno łzczęłcie y niełzczęłcie/ ták mu łie mie=

7: dzy rożámi vkłásć y vłnąć iáko y miedzy pokrzywámi álbo

8: piołunem. Obudzi łie áno myłł oná włpaniła iáko Orzeł ku

9: gorze włzytko buiác chce/ á żadney iney rzeczy wıęcey ná pie=

10: czy nie ma/ iedno to napilniey coby cnotę á rozum vciełzyło.

11: A wierz mi iż y tám nie ledá muzyki potrzebá/ bo ci dwa pá=

12: nowie nie káżdemu kwoli łkaczą.

13: Abowiem pátrzay że y Málarz pirwey farb nie rozetrze/

14: áż łobie pirwey płotno álbo tablicę nágotuie/ y to co ma má

15: łowác iuż łobie w rozmyłłe łwym połtánowi. Y łtrzelec łu=

16: ku łwego nie pociągnie/ áż łobie pirwey cel vpátrzy do ktore

17: go łtrzelić ma. Y pílarz pápiru nie podniełie/ áż łobie pirwey

18: rozmyłłi co ná nim píłác ma. Thákże y mądry á rołłthropny(*marg*) Cnotá cel wıze=

ı go dobrego. (-)

19: człowiek/ gdy co rozważnego á štátecznego zácząć ma/ pir=

20: wey ma vważyć łobie cel/ do ktorego celu on łie iego záczęty

21: vmyłł pociągác ma/ áby dármo á ná wiátr nie łtrzelił/ álbo

22: iżby ledáczeo w łwym powážnym vmyłłe dármo nie málo=

23: wał. Aczći iełł celow dołyc rozlicznych łwiátá tego/ ále nie

24: włzytko potrzebnych. Ale to iełł cel napotrzebnieyłzy czło=

25: wiekowi powážnemu á poczćiwemu/ vpátrzywłzy łobie on

- 26: krzaczek gdzie łobie Cnothá nie ináčzey iáko piękna pápugá
27: gniazdo vwila/ thámže iuz onemi nadobnemi ftrzałeczkámi
28: rozumem záládzonemi ma pilnie vgadzić/ áby sie nigdy dá=
29: leko nie odftrzelił od niego.

30: #Cnotá wielka krolowa.

- 31: **A** Bowiem tá Cnotá iest ták można krolowa/ że iey wła=
32: dzey/ áni śmierć/ áni żadny ftrách nigdy przekázić nie mo
33: że. Bo chociay dziála trzáfkáią/ huffy sie miefzáią/ propor=(*marg*) Cnothá zacna
: krolowa. (–)
34: ce sie błýfkáią/ iuz ieden leży/ drugi ná tho mieyfće náftąpi/
35: wfzytko to tá można krolowa rządzi á fprawuie. Abowiem
36: fzyrokie iey kroleństwo iest/ ktore oná głósna fławá iáko trą=
37: bá brzmiącza po fwiátu roznośi. Drudzy sie z wielką rádo=
38: fcią ná hárce/ ná ftraży vprafzáią. Drugi próśi áby przed i=

nemi lu=

strona: 23

żywotá człowieká

Liřt 23.

poczćiwego.

- 1: nemi ludźmi naprzod chodził. Drugi áby sie pirwey potkał/
2: wiedząc iż czći á fławy ftąd doftác ma/ iuz mu nic nie ftráfz=
3: no/ iuz mu wfzytko wefoło. Pátrzayże ná piefzczofzki pániey
4: Fortuny/ á oni sie vbiegáią kto ma pirwey w thanku poľko=
5: czyć/ lofy miecą kto ma iutro wieczerezą fpráwić/ ktho sie ma
6: w máfzkárę vbrác. A ták tu obácź/ ták iákoś fłyfzał/ iż cnotá
7: z rozumem á thá omylna páni páni fortuna dáleko roznemi
8: gościńcy od siebie chodzą. Bo ten iuz czo tey pániey przyfłu=
9: guie iest iáko on kámień co przy drodze dármo leży/ włoży=
10: fźli gi do ognia będzie gorący/ włożyfzli gi do wody tedy bę=
11: dzie źimny/ á trudno ma być myfł iego fthátecznie ná iednę

- 12: łtronę poštánowiona.
- 13: Abowiem od tego ták zacnego celu á od tey fwiętey cno=
- 14: ty/ y od thákiego káždego kto łie około niey báwi/ dáleko ná
- 15: włchod/ ná zachod/ ná połnocy/ y ná południe/ á tákże y ná
- 16: włze łtrony cień zálátuie/ y tu ielzczę zá żywotá y po łmierci.
- 17: A łnadź ielzczę máło nie węczey po łmierci káždemu łwemu (*margin*) Sławá dáleko
: zálátuie. (–)
- 18: czyniąc niełmiertelná pámięć. A łnadź ielzczę thy nawięcey
- 19: zdobi/ ktorzy w pracach/ w trudnołciach/ w ránach/ á w po
- 20: czćiwych potrzebach przy niey zázwdy łławnie łtali. Bo ni=
- 21: gdyby byli dził ludzie nie wiedzieli co był Hektor/ co był A=
- 22: chilles/ czo był Alexánder/ czo był Herkules/ álbo on zacny
- 23: Priamus/ álbo oni dzielni á łławni Hetmáni Rzymłcy/ by
- 24: ich byłá tá fwięta krolowa oná zacná łławá nie ináčzey ie=
- 25: dno iáko złotá koroná nie vkoronowálá. O fwięteź to były
- 26: rány ich/ álbo ony trudnołci/ dla ktorych oná zacna łławá/
- 27: á łnadź áż do łkończenia fwiátá/ práwie ie żywo zołtáwiłá.
- 28: Aczći teź máią łławę y oni piełzczelzkwie pániey Fortuny/
- 29: on Heliogábálus/ on Sárdánápalus/ co nic inłzzego nie czy=
- 30: nili iedno z niewiáłtámi á s pochlebniiki pili/ połádkoch cho=
- 31: dzili/ á czáfem y kądziolki z nimi przádáli álbo wzorki łzyli.
- 32: Ale tá ich łławá bárzo łmierdzáca ielł/ á práwie iedno po=
- 33: czćiwym ludzyom ná przykłád zołtháwiona/ áby łie onemi
- 34: márnemi łprawámi ich brzydzili á zá nie łie włtydáli/ á pil=
- 35: nie łie tákich márných łpraw ich przełtrzegáli/ ktore ony włze
- 36: mu łwiátu ohydziły/ ołzkarádziły/ y w złej łławie zołtáwiłj.
- 37: Bo pátrzay/ chociaj nie mieli żadney burdy/ áni ran/ áni
- 38: guzow/ oni zacni Philozophowie wieku przełzłego/ áni łie
- 39: ná dziálá/ áni ná żadne połtráchy nie wyładzáli/ iáko był on
- 40: zacny Plato/ Sokrates/ Ewripides/ Xenofon/ Kato/ Ale

strona: 23v

Księgi Pirwłze

- 1: zawždy walczyli á wielką burdę wstáwicznie mieli z niecno=(*marg*) Mądry łta=
2: wny. (-)
- 3: tami á z rozmáitemi spráwami swiátá tego/ á s sprófnemi/ á
4: z obrzydłemi występki ludzkiemi/ rádami swemi/ spráwá=
5: mi swemi/ y pifmy swemi rozważnemi/ mární swiáth prze=
6: strzegáiąc: á widzisz przedsię iáką im oná szyroko po swiátu
7: lataiąca sławá wieczną pámięć wczyniła. Tákże y poczci=
8: wy człowiek/ iesli mu sie nie przytráfi burdy mieć o oyczyznę
9: swą/ álbo o Rzeczpospolitą swą z nieprzyjacielem iákim
10: do tego należącym/ niechże sie łamie á ma wstáwiczną burdę
11: z niecnotami márnemi swiátá tego/ á niech ie tępi/ niźczy/ á
12: záciera kędy może/ á s siebie niech innym piękny przykład da=
13: wa/ álbo thákież wczciwemi namowami swemi/ álbo y pi=
14: smem iesli może być/ áby sie ini tákże tego przesłrzegáli.

14: Pan młody s czym ma do domu przyiechác.

- 15: Ták y ty moy miły Pánie młody/ ktoregożkolwiek łta=
16: nu będziesz/ iesliże cie Pan Bog kiedy w iákie postronne
17: kráie álbo w rozne narody obroci/ mieyże też to ná pieczy co
18: przed tym też wielcy á zacni łtanowie miewáli. A nie dofyć
19: ná tym ábys sie tám iechał dziwowác wyftáwionym páła=
20: com/ álbo przed tym niewidomym kftátom/ ále sie przypá=
21: truy ludziom y ich kftátom á obyczáiom/ á zwłászczá takim/
22: ták iákoś y pirwey słyszal/ a ktorychbys miał słufzne przyklá
23: dy brác/ á háwtuy ie fobie mocno iáko wzory ná pámięci y
24: ná wmyśle swoim/ ábys ie długo pámiętać y rołtropnie ro=
25: zważác wmiál/ y drugim potym o nich powiadác. A też zá=

- 26: lię/ iákoż to ináczey nie może być bo wśzędy fą ludzie/ gdzie
27: vyrzyłz fprofne á brzydkie fprawy y obyczáie ludzkie/ ábyś fie
28: imi vmiał kárác/ fobie ie brzydzić/ y drugie potym z nich prze
29: ftrzegác.
30: A nie dáy czáfowi nigdy dármo vpłynąc/ widziłz żeć tho
31: fzkodliwa vtrátá kto czás márníe tráci/ bo fie iuż ten wroćić
32: nigdy nie może: á co godzinká ná zegarze vderzy/ to iuż czás(*marg*) Czáfz niech dár=
: mo nie vcho=
: dzi. (-)
33: przeminął/ á co dáley to do krefu bieżemy. A ták álbo czytaj
34: álbo fie wždy częgo vcż/ álbo fie czemu przypáthruy/ á roze=
35: znaway fobie/ vpátruiąc nadobnie czo lepśze á czo gorśze. A
36: ftáray fie iefzczé tám będąc/ ábyś w fkromności á w ftátecz=
37: nym káżdey rzeczy vważeniu/ á w nadobnych obyczáioch
38: tám wśzytkim wdzięcznym był. Boć iuż thám nic będzie po

pyśze/ po

strona: 24

żywotá poczćiwego
człowieká.

Liřt 24.

- 1: pyśze/ po zuchwálftwie/ po wśzeteczeńftwie/ gdyżeś fie tego
2: nápatrzył/ że táki nie tylko w cudzych kráioch ále y domá zá
3: wždy przemierzły á obrzydły bywa. A ftáray fie o tho/ ábyś
4: nie thylko s pořkoczki/ s perfumowánemi rękáwiczkámi/ ze
5: pftremi kábatki do domu przyiechał: ále ábyś vpřtrył nado
6: bnie vmyřł ftáteczny twoy cnotá/ náuká pomiáru/ á nado=
7: bnym ná wśzem pořtánowieniem twoim. A iřby s ciebie per
8: fumy zálátywály pięknych á vważonych obyczáiow twoich
9: á nie thylko z rękáwiczek twoich/ áby s ciebie obczy nadobne
10: przykłády bráli: á powinowáci twoi zápátrzywfzy fie ná cię
11: áby fie tobá cieřzyli/ gdy obaczá że wždy vmieřz o tym y mo=

- 12: wić coś widział/ y piękne sprawy w łobie okazać/ y to nado
13: bnie ozdobić/ że łie wždy będą s tego ciefzyli żeś wždy nie dár
14: mobith do domu przyjechał/ á iżeś łie nie darmo włoczył po
15: łwiátu. A tu łie iuż łobie będą wydzierać/ á tu łie iuż między
16: łobą będą w powadze mieć/ s tobą wdzięczne biefiady y ro=
17: zmowy miewać. A thy łie dopirko będziez przypátrował z
18: nowu onym łprofnym obyczáiom ktorycheś tu był odiechał/
19: pátrząc z dáleká ná drugiego/ á on łiedząc w kácie łeb łobye
20: łkubie á páznokcie łupi/ á krofthámi, odzieráiąc łobie s pál=
21: cow áż do drzwi łtrzela/ á kofel łmierdzący iákoż wczorá v=
22: łiadł podle niego/ tákże też łełcze podle niego leży.
23: bowiem łełlibyś też ták w łobie nic w obyczáioch ozdo=
24: łnego do domu nie przyniołł/ tylko to coś widał/ tedy row=
25: nie iákobyś we łwierciádło pátrzył/ á vmuškawłzy łie/ á po=(*marg*) Kto co widział
: trzebá pámię=
: táć. (–)
26: práwiwłzy łobie łzuprinki/ á otárfzy gdzie brudno/ wnet má
27: ło odłzedłzy włzytkiegobyś zápomniál. Bo ták to połpolicie
28: bywa/ iż nie tylko zábrukánia ále y twarzy łwey włáfney ká
29: źdy/ máło odłzedłzy/ zápomni. Bo vyrzyłz thám sílá kugla=
30: rzow/ sílá mátáčow/ sílá wyludáčow: á trzebá tám pil=
31: nie s tábulátury łtępác á pilnie łobie vważác iáko czo wyro=
32: zumieć. Bo mozeć łie y tym podziwowác/ á wyrozumiałwłzj
33: co złe pogánić/ á co dobre to pochwalić y przy łobie mocno
34: záchowác. Bo bierzeć też pčołá y ná łmiecioch y ná gnoiu y
35: ná błocie/ ále coź bierze? pierzgę ktora łie ni nacź przygodzić
36: nie moze: á s potrzebnych ziołek tedy zbiera wdzięczny á po=
37: trzebny miód. Tákkże też ty tám przypátroiąc łie rozlicznym
38: łspráwám ludzkim łnádnie będziez mołł rozeznác co pierz=
39: gá á co wdzięczny miód.

Księgi Pirwłze

1: #Do domu przyechawfzy co pan

2: młody czynić ma.

- 3: **P** Otym gdy iuz do domu przyedziefz s tákimi piękniemi
4: ták iákoś fłyfzał fpráwámi fwemi/ możefz wielką pocie=
5: chę powinowátym fwym vczynić. Nie odmieniayże fie iáko
6: Márzeć ná Wiofnę/ gdzie iednego dnia będzie y defzcz y iá=
7: fno y krupy/ ále ftoy ftátecznie przy onych fwych pocźciwych
8: obyczáioch/ á nie dá y fie młodości áni onemu nowemu tho=
9: wárzyftwu vnośić. Abowiem iefli z nimi s przodku nie bę= (*marg*) Iáko towárzy=
: fthwá vzywác. (-)
10: dziefz pić/ grác/ ceklowác á łotrowác/ wnet cie będą Wło=
11: fzkim álbo Niemczykiem zwác. Wnet będą mowić iż tho s
12: tego nic dobrego nie będzie/ bo wżytko fántáftykuiąc ftró=
13: ną chodzi. Ale fie ty nic temu nie przeciw/ bo gdić fie pochwi
14: li lepiej przypátrzą y s poftępkow y rozmow y s pięknych
15: obyczáio w twoich/ vyrzyfz w iákicy miłości y w iákicy po=
16: wádze potym miedzy nimi będziefz. Bo możefz thy fobie bez
17: wżetecznego opilftwá álbo nikczemney biefiády záchowá=
18: nie vczynić: iedno tefaczkciem/ gdy przed nimi fztuczkę nado=
19: bną wypráwifz: drugie też pofkokiem/ drugie też lutenką/ á
20: nawięcey wdzięcznemi rozmowámi/ gdy im to będziefz po=
21: wiedał o czym nie fłyháli/ álbo tho im okázowál częgo nie
22: widáli/ álbo też czáfem im czytał o czym pirwey nie wiedzie
23: li: bo to fą wdzięczne przyf máki v ludzi/ á przyrodzenie fie w
24: tym kázde kocha kiedy co nowego widzi álbo fłyfzy.
25: A nawięcey przyiacielom á powinowátym vmiey to oká

- 26: zowác coś powinien. Nie bądźże też zalię iáko dármo leżące
- 27: drewno/ pytay fie o zwyczáioch oney oyczyzny swoiey/ py=
28: tay fie o íprawach Rzeczyoópolitey/ pytay fie w iákim prá=
29: wie siedziłz/ á stáray fie ábyś nicz nie opuścił czoś powinien
- 30: Bogu/ fobie/ przyiacielom/ y oyczyznie swoiey. Nie lenuyże
- 31: fie theż przyiacielowi ku káżdey pocźciwey pośludze iego.
- 32: Wiedźże też o koniku/ o słuźce/ o swych rzeczkach/ áby cie ná(marg) Co młody do=
: má ma działác (-)
- 33: wżem ludzie ználi w onych postronnych obyczáioch chędo=
34: źnie ochędoźnego/ y w domowych też zalię íprawach dbále=
35: go á nie dármo leżącego. Tedy s siebie ná wżem á ná wżem
- 36: wdzięczne gronká vkażeśz wżytkim ludziom oney nie daw=
37: no zrośley młodosći swey/ thák iż z wielką sławą y miłością
- 38: od wżech ludzi vżywiełz onych młodych czáfow swoich.

Kápitu=

strona: 25

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liřt 25.

1: Kápitulum ix.

2: O Dworřkim y Zołnierřkim řtanie.

3: grafika

- 4: **P** O tym ieřliźecby fie domá vprzykrzy
- 5: ło/ á chciałbyś fie też przypátrzyć thu domo=
6: wym obyczáiom oyczyzny swoiey/ á zdáłoć=
7: by fie álbo do dworá/ álbo w řtan Rycerřki/
8: álbo zołnierřki vdác. Ieřliźe fie vdařz do dwo
9: rá/ tedy wierz mi iż tám trzebá s tábulátury řtěpác/ á máło
- 10: tám nie więťřzey ořtroźności będzie potrzebá niźli w cudzych
- 11: kráioch/ bo tám loquebantur varijs linguis, á rozmáitich řpraw

- 12: y obyczáiw tám ludzi znaydziesz. A trzebá tám pilnie vpá=
13: trowác gdzie ftępic/ iáko po grudzie bofemi nogámi/ bo tám
14: sílna grudá á sílny mroz około ciebie s pirwotku będzie.
15: A wierz mi iż thrzebá wielkiego vważenia káżdey rzeczy y
16: wielkiej roftropności niźli fie tám wśzytkiemu przypátrzyfz.
17: Bo będziec fie zdáło iż cie wnet wśzyfczy chwalić y miłowác(marg) Przypadki

: dworńkie. (-)

- 18: będą/ miedzy fię cie pociągác będą/ áno wierz mi iż cie thák
19: będą nośic po kołędzie/ iż fie długo nie obaczyfz czo fie s tobá
20: dzieie. A zwálzczá iefli iefzcze będziefz miał iáki dośthátczek
21: około fiebie. Thu cie iedni pociągná do miłości/ drudzy do

E

muzyki/

strona: 25v

Księgi Pirwfe

- 1: Muzyki/ drudzy cie pilno będą námawiác ábyś z nimi po=
2: grał/ á nie będziefzli chciał o pieniądze/ więc o rofkazanie.
3: Ty będziefz mnimiał ábyć fie miał kázác oblápic wygrawfzy
4: á onci káze polác po pieczeniu á po gárnec winá. A ták dzi=
5: wnych á dziwnych przypadkow/ niźli fie dobrze przypátrzyfz
6: figlom dworńkim/ będzie około ciebie.
7: Ale fie przedfię nic nie flizay ná tey gołoledzi/ ftoy przedfię
8: mocno przy onym przedfięwzięciu fwoim/ á długo fie rozmy
9: flay niźli co mař vczynic. A cnoty/ prawdy/ miáry ftrzeż pil=
10: nie iáko oká w głowie. A pomierná á pocźciwą vkładno=
11: fcyá záchoway fie káżdemu/ czyń pocźciwość káżdemu/ nie
12: mów zle głośno ni o kim/ choćiby fie też co do kogo nie podo
13: báło/ á zwálzczá iefli s kim práwego beřpieczeńřthwá álbo
14: iákiego řpołku nie mař. A ieflibyś też miał s kim iákie iuż be= (marg) Iáko fie v dwo
: rá záchowác. (-)
15: řpieczne á prawdziwe towarzřfstwo/ toś iuż tám winien po=

16: miernie á pocźciwie przeltrzedz go w thym coby fie ludziom
17: do niego nie podobáło/ ábyś tym nie obráził oney fántáziez
18: iego. Boć to iest przyrodzenie káždego/ iż mu fie wżytko do
19: liebie podobác będzie/ chociay s thegoż drugiego máło przed
20: tym karác będzie. Ale iákoś słyfzał/ káždey rzeczy pomiernie
21: vżyway á roftropnym vważeniem/ boć fie tám rychley o pra
22: wdę rozgniewáią/ niżli chociaybyś co cudnym á niedomyfl=
23: nym pochlebftwem záfárbował. Nie kriyże fie też w ką w=
24: dle ftaniku fwego/ y nie żáłuy thám dáć gdzie ma być słuźnie
25: dano. A wżákoż to vważay/ áby fie gębá z miefzkim zgadzá
26: lá/ á nie dáy iey naprzod wyfkákowác. Bo iákoć przodek we
27: źmie/ iuż pothym miefzká ledwie kijem do krefu dopędziłz. A
28: wżákoż vważay czáfy/ á to czyní co należy y doftátkowi twe
29: mu/ y ftanikowi twemu. Bo będziefzli fie ciągnął nád ftanik
30: pocźciwy fwoy/ oŧrzegay potym áby fie około ciebie niepra
31: wdá nie zámnożyła. Bo táki iuż muśi iednemu dáć á drugie=
32: mu wziąć/ & mille modis muśi przyczyn ízukác/ gdzye wzyąc
33: tu wziąć/ gdzie iuż zwyczáy á przyrodzenie ná kieł wędzidło
34: weźmie.
35: Páná fwego y powinności swoiey kthorąc poruczą bądź
36: wiernie pilen/ y ná iáką cie kolwiek poŧługę wyłádzá iuż czá
37: íu ŧtrzeż ábyś iej nigdy nie omieŧzkał. Bo tu iuż vczyniłz y cno (*marg*) **Pilność Páná**
: **dobrego czyni.** (–)
38: cie dofyć/ á páná fobie rychley ŧpowinowáciŧz. Bo tho ftára
39: przypowieść/ **Satis petit qui bene feruit**, to iest/ Máło mu trze=
40: bá prośić ktho pilnie służy/ bo íam pan rad y nie rad/ widząc

ŧtáteczną

strona: 26

żywotá pocźciwego

Liŧt 26.

człowieká,
<http://rcin.org.pl>

- 1: ftáteczną pilność twą/ domyślić fie musi/ ábyś znał kádkę ie=
2: go. A iáko ftára przypowieść/ iż pilnemu słudze zázwdy ro=
3: ście guz ná brzuchu/ á leniwemu ná grzbiecie. A gdy fie ták bę
4: dziełz spráwować/ tedy mocno onemu pirwżemu ćwiczeniu
5: pothkówek przytwirdziłz/ iż fie rzadko będyełz mógł polli=
6: znać/ bo zázwdy więcey mogą dwá niżli ieden. Tákże y thy
7: gdy to dwoie ćwiczenie poiednałz/ y ono ftóre swoie cudzo=
8: ziemskie/ y to teraz nowo nábyte/ siła będziełz miał naprzod.

9: **#Stan Rycerki iáki ieft.**

- 10: Ieśliby cie theż w stan Rycerki álbo ten żołnierki myśł
11: wiodła/ wierz mi y thámbyś fie nie práwie zle vdał. Bo
12: tám znajdziełz y dworftwo/ y towarzyftwo/ y ćwiczenie/ á
13: śnadź máło nie potrzebnieyfe niżli v dworá. Bo fie tám ná=
14: uczyłz gofpodárftwá/ bo fie iuż swym stanem thám/ nie iná=
15: czeý iáko we wsi gofpodárftwem/ musiłz opiekáć. Iuż fie
16: tám náuczyłz pomiernego śzáfárftwá/ boć tego będzie potrze(marg) *W żołnierftwie*
: co czynić. (–)
17: bá/ bo tám trudno iáko domá do śpizárniey. Náuczyłz fie ćir
18: pliwości/ náuczyłz fie spráw Rycerfkich/ náuczyłz fie około
19: koni/ około sług/ y około inych potrzebnych rzeczy spráwy á
20: opátrności/ á śnadź máło nie rychley niżli w oney dworfkiej
21: zgrái dármo leżącey. Bo ieślić fie trefi być w ciągnieniu/ te=
22: dy iuż tám wielka rofkofz pátrzyć ná ludzi/ pátrzyć ná sprá=
23: wy/ pátrzyć ná huffy pięknym porządkiem poftępując/ náśłu
24: chác fie onych wdzięcznych trębáčzow/ bębnow/ pokrzykow/
25: áż ziemiá drży/ á ferce fie od rádości trzęfie.
26: Przydziełz do stanu/ nie trzebáć iuż będzie oliwek/ limonij
27: áni kápárow dla przyśmákow/ iáko onemu domá leżacemu
28: á rospiełzczonemu brzuchowi. Bo powiádáią iż to nawdzię

- 29: cznieyſzy przyſmák żołądkowi przegłodzenie. Boć ſtanie zá
- 30: limonią y zá kápary oná wdzięczna przeiezdzká z miłym to=
- 31: wárzyftwem/ żeć tám ſmácznieyſza będzie wędzonká á kálfá(marg) Przyſmák do
- : chući przegło=
- : dzenie. (-)
- 32: niżli gdybyś leżał zá piecem ná ſciánę nogi wznioſł/ á w kob=
- 33: zę gráiąc czekáiąc rychłoli obiad dowre/ niżlićby przynieſio=
- 34: no biyankę z márcepanem. Abowiem ono powiedáli o ied=
- 35: nym Opácie/ kthory ſobie był ſtrácił chuć do iedłá/ iż iechał
- 36: do cieplic áby był ſobie chuć náprawił. Potkał go ieden Ry=
- 37: cerfki człowiek nie dáleko zamku ſwego/ pytał go do kąd ie=
- 38: dzieſz miły kſze Opácie? Powiedział mu iż do cieplic/ ábych

E ij

ſobie

strona: 26v

Kłięgi Pirwſze

- 1: ſobie mogł chuć náprawić w żołądku/ bo nie mogę iádác/ á
- 2: będzie mie tho koſztowało namniey tyfiącz złotych. Powie=
- 3: dział mu on Ryczerfki człowiek: A miły kłięże czemuż ná tho
- 4: ták wiele nákládaſz? ſprawię ia to tobie zá dwie ſcie złotych/
- 5: iedno poiedz zemną ná moy zamek/ bo ia tám mam ná to nie
- 6: rowno lepſze przyprawy niżli w ciepliczach. Przyiecháli ná
- 7: zamek/ zámknął Mnichá w komnácie/ y nie dał mu nic ieść
- 8: tego dnia. Przyſzedł do niego ráno/ pytał go/ kłięże Opácie
- 9: á nie poprawiło ſie wam nic? Powiedział Kłiędz/ iż bárzo
- 10: máło. Powiedział mu pan iż będzie dalibog dobrze. Drugie
- 11: go dnia nie dał mu tákże nic ieść. Ráno przyſzedł/ kłiędz mu
- 12: powiedział iż mu ſie iuż ieść záchciewa. Przedſię mu nie dał
- 13: nic ieść. Trzeciego dnia iuż ná vrząd nie ſzedł do niego. Alic
- 14: kłiędz wynurzywſzy łeb s komnáthy woła/ Prze miły Bog
- 15: daycie co ieść. Potym przyſzedł do niego pan/ Otoż widziſz

16: kfięże iż ia to lepiej vmiem lekárstwo niż w cieplicach/ dayże
17: dwie łcie złotych á iedź do domu z oštátkiem. Y także fie sítá=
18: ło. A ták widziłz iż przemorzenie iest czyſty przyſmák do ie=
19: dła.

20: #**Zołnierze ná leży co czynią.**

21: **A** Le iżechmy máluczko odſtąpili od zołnierſkiego náſzego
22: chlebá/ iuzechmy ſłyżeli iákie roſkoſzy á iákie krotofile ſą
23: w ciągnieniu miedzy Rycerſkimi ludźmi. Pátrżayże záfię/
24: gdy iuż potrzeby nie będzie/ á rozłożą ie po leżach/ iákiey tám
25: dopiro roſkoſzy y ćwiczenia vżywác będą. Azałz tám nie ro
26: ſkoſz máią gdy fie do iedney goſpody s potraweczkámi nado
27: bnemi znoſzą? Azałz tám nie będą wdzięczne rozmowy á o=
28: ny poczciwe zártý? że więc iáko ono powiedáią y gębá fie do
29: brze nie zákrzywi od ſmiechu: ácz też thám y kofel y zołędny
30: tuz wielkie záchowánie miewáią: ále gdy ták/ iákoſ ſłyſzał/
31: záchowálz ná wżem ſtátteczną pomiárę w łobie/ nic to tobie
32: wſzytko ſzkodzić nie będzie: bo trudno tego/ powiedáią/ do
33: tańcá ciągnąc/ kto nierad ſkacze.
34: Potym záfię ná wdzięczne fie przeiażdżki roziádą/ drudzy
35: do zawodow/ drudzy też z iákim myſliwſtem/ drudzy theż z
36: łukow ſtrzeláią/ kámieñmi drudzy miecą. Owa tám żadny(marg) Krotofile zoł=
37: : nierſkie. (-)
38: čás bez wždy iákiey krotofile być nie może. A ták y tám bę=
39: dąc wſzytko łobie vważay/ vpátruy/ á obieray łobie coć fie le
pſzego podoba/ á przy czym ſnádnie zołtác małz. A to napil=

nieyſza/ á=

strona: 27

żywotá człowieká

Liſt 27.

poczciwego.

- 1: nieyfa/ ábyś łobie nadobną wkładnością á pocźciwym zá=
2: chowánem miłość v wŕzytkich iednał. Bo przidą iákie trwo
3: gi/ przydą poŕtráchy/ iuźci káždy będzie rádźił iáko fie ŕprá=
4: wowác małz/ iuźci będzie ŕławy życzył/ iuź Boże vchoway/
5: przygody ochotnie cie ratuie. A tho napilniey vważay/ ábyś
6: w ten czás pomniał ná ŕławę á ná pocźciwość ŕwoię/ wŕzák
7: wieŕz iákie tá záuwždy przyŕmáki y ozdoby ludzyom czyniá.
8: Nicći o ráne/ bo fie tá łácnó zgoi: nicći o więzienie/ bo komu
9: obiecał Bog nigdy nie zginie: niczci y o ŕmierć/ ábowiem ni=
10: gdziey lepiej áni pocźciwiey nie możeŕz zápieczętowác żywo
11: tá ŕwego. Azáŕz gi gdzie lepiej ŕtrácić w iakiey niepocźciwey
12: biefiedzie? álbo opiwŕzy fie gorzáłki?
13: A to záuwždy miey ná pieczy/ gdy tám vyrzyŕz áno drapią
14: biorą á ŕzárpią niewinne ludzi á ich máiętności/ bo tho ieŕt
15: ŕtáry zwyczáy woienney/ chociay fie łzy leią/ chociay głófy áz(marg) *Pláczu fie ma*
16: *ŕtrzedz żołnierz. (-)*
17: pod niebo o pomŕŕthę krzyczą. Aleć ia rádźę byś miał przem=
18: rzeć y ze ŕzkápami/ kędy możeŕz oftrzegay fie tego/ á byś miał
19: y iednę ŕuknię przedác á w drugiey fie do domu wroćić/ the=
20: dyć to lepiej będzie/ niżli głos niewinny á przekłętwo ná fie
21: puŕścić. Bo wierz mi iż to Pan Bog ná wielkiey pieczy ma/ á
22: iáłnie powieda: Gdy záuwoła do mnie vbożuchny o krzywdę
23: ŕwoię/ ia muŕzę pomŕścicielem *ie^{go}* być. Bo wierz mi iżci fie to
24: ŕowicie oddác muŕi/ álboć ŕzkápy pochromieią/ aboć potym
25: y z goŕpodą zgoráią/ ábo cie okrádną. Owa áni obaczyŕz iá
26: ko to Bog ŕowito záwetuie/ á pomŕci fie krzywdy onego nie
27: winnego. A przedię to y onemu ŕowito nágrodzi/ bo to ieŕt
28: ŕwięte przyrodzenie iego.
29: A nadobnie o tym on Roterodan ŕławny człowiek iáko=
30: by s poŕmiewiŕkiem iákim nápiŕał/ powiedział: Iż przyŕzedł

- 30: drab chromy do gośpodarzá fkađ był pirwey wyfzedł/ y py=
31: ta go gośpodarz: A miły drabie od nafeś wyfzedł iáko Mer=
32: kuriufz pod pirzem/ á teraześ przyfzedł iáko Wulkanus co po
33: wiedáią o nim chromy piekielny kowal? Drab powiedział:
34: Nie maľz fie czemu dziwowáć/ ták muśi być ná woynie. Py=
35: ta go gośpodarz: A czemużeś wždy thák odárto przyfzedł s
36: tey woyny? á wřzák tám wyřluguia? Powiedział drab: Y ia
37: ciem był wyřluzył/ ále fie iedno przepiło/ drugie fie teź prze
38: gráło. Pytał go gośpodarz: Iż podobnoś teź drugie řtráwił?
39: Powiedział drab: Oy com miał řtrawić/ chyba ná piwie/ bo

E iij

tám nie

strona: 27v

Księgi Pirwřze

- 1: tám nie trzebá nic kupowáć/ wolno tám bráć řwinie/ owce
2: kury/ geři/ gdzie kto co znajdzie. Rzekł gośpodarz: Ale to cu(*marg*) Spowiedź mni
: fka. (-)
3: dze, a Pan Bog nie kazał ruřzác cudzego. Powiedział drab:
4: Niewiemći ia iefli cudze/ ále ták tám iefł ten obyczáj ná woj
5: nie/ á teźem fie tego wczorá řpowiedáł przed Miniřtrem co
6: iefł u Fránciřzkanow/ co powiedáią iż ma táki liřł z Rzymá
7: iż by y diabłá ziadł tedy ma moc rozgrzeřzyć. Pyta go gořpo
8: darz: A iákoź cie rozgrzeřzył? Drab powiedział: A to mi ka=
9: zał řufzyć trzy piątki y czřtherzy řřzody/ á dwie řřzy náiać/ á
10: coř mi mrućzał nád głowá kryřłáiać mi po czele. Pytha go
11: gośpodarz: Ale nie wiefz co mowił? Powiedział drab: Y czo
12: mam wiefz ić/ wřzák wiefz że ia nie vmiem po Lácinie ni řłó
13: wká. Rzekł gośpodarz: A ieflić ták rzekł/ iákiemeř tu łotrem
14: przyřzedł tákiem cie zářię odřylám/ w imię oycá y řyná y du=
15: chá řwiętego. Rzekł drab: Wiereř ia niedbam czo on mowił
16: to mowił/ tylko iż mi iuź wřzytko odpuřcił. Rzekł gośpodarz:

17: Aleście fie to o cudze iednáli/ á Bog przyiąłi to wdzięcznie
18: iednánie wálze? Powiedział drab: Tegoć ia niewiem ieflic
19: miał od Bogá iákie lifthy/ ále wiem iż miał od Papieżá. Ale
20: což mnie do thego kiedy mię on rozgrzezył. Powiedział mu
21: gołpodarz: Idziłz miły drabie/ iáka była łpowieđz tákie teź
22: rozgrzeźenie/ áleć wam pewnie y z mnichem być v dyablá.
23: A ták y ty moy miły brácie miey ná to baczenie/ ábyś theź
24: ná taką łpowieđz y ná tákie rozgrzeźenie nie przyłzedł/ á nie
25: iednay fie z mnichem o cudzą łzkodeę/ ráđłzey onemu nędzniko
26: wi opraw á nágrođz iáko mozełz/ áby cie przed Pánem Bo=
27: giem twoim rozwiązał/ bo tymći to rzeczo= / cokolwiek ná
28: ziemi związecie/ będzie związано ná niebie.

29: **#Przyiechawłzy z żołnierłtwá iáko fie**

30: **Rycerłki człowiek ma záchowác.**

31: **A** Gdyć Pan Bog zálie pozdárzy przyiechác do domku
32: twoiego/ mieyze to ná pilney pieczy/ ábyś ni w czym nie
33: był przykry rodzicom twoim/ ábyś ie ná włzem w pocźciwo(*marg*) Rodzice mieć
34: : w pocźciwołci. (–)
34: łci miał/ tákieź y czeładce łwoiey to pilnie rołkázował. Abo
35: wiem wiefz iáki łrogi Pan ná tho zakład záložyc raczył/ po=
36: wiefziąc: Iż miey w pocźciwołci rodzice twoie chcełzi dłu
37: go żyw być ná ziemi. Teź y inłzym powinowátym łwym zá=
38: choway fie czym mozełz/ y iáko mozełz/ áby cie y miłowáli/ y

włpoma=

strona: 28

żywotá człowieká
pocźciwego.

Liłt 28.

1: włpomagáli/ y łławili/ y s ciebie fie ciełzyli. Teź nie leź domá
2: dářmo iáko niepotrzebne drewno/ miey fie teź czáłem do ko=

- 3: niczká/ do zbroiczki/ y do inšzych potrzebnych łobie rzeczy/ á
- 4: pytay łie o powinnołciach łwoich/ iáko łie małz y w práwie
- 5: łwoim/ y w inych pocźciwych łprawach łwoich záchowy=
- 6: wác. A nie bądź iáko grábarz/ co dáley nic nie vmie iedno z
- 7: rydlem á z motyką.
- 8: A tho miey ná pilney pieczy/ ábył czytał kiedy moželz/ bo
- 9: widzifz iź káždemu zwyczáy łtoi zá drogie przyrodzenie. Bo
- 10: iákoć to ze zwyczáiu wypádnie/ iuź wiedz żeć potym kfiáłzki
- 11: będa wárczáły ná cię/ á trudno łie zwyczáiowi odiać. Ano
- 12: Ligurgus gdy Spártany wpráwował w práwá y w pocź=
- 13: ciwe obyczáie/ tedy łie im to trudno s przodku zdało. Ten ka
- 14: zał vchowác dwoie chárciąg rownych. Iednego gdy przy=
- 15: wiedziono pułzczał do kotła do tłuftey parzey/ drugiego pu=
- 16: łzczał zá záiacem złomiwfzy mu nogę iź go záwždy vgonił. Potym gdy práwá miáftu
- oddawał kazał ony chárty obu=
- 17: dwu wolno pułcić. On ieden iáko zwykl w kociel łeb wnu=
- 18: rzył/ á drugi wnet záiaczá vgonił. Y rozwodził im to/ iź wi=
- 19: dziecie co to iełt zwyczáy. Y wy poki łie nie zwyczáicie thym
- 20: ták dobrym á pocźciwym rzeczám/ pothy łie wam będa tru
- 21: dne zdáły.
- 22: A ták teź ty moy miły bráćie/ gdyć dał Pan Bog dorość y
- 23: pocźciwych lath/ y dałci doczekác y pocźciwych obyczáiw
- 24: twoich/ nie bądźże tym chártem czo tylko wnurzywfzy łeb w
- 25: kociel nie vmie nic dáley iedno łie w bárłog po vfzy zágrześć
- 26: ále áłbo czythay/ áłbo łie bałw miedzy pocźciwemi ludźmi/ á
- 27: czytay Philozophy/ czytay ony powázne hiłtoryki/ boć má=
- 28: ło po tym iź łie dowiełz iáko Vlifles po morzu pływáł/ áłbo
- 29: iáko Circes głowy odmieniáła/ radźzey to vważay/ iáko thy
- 30: tu vftáwicźnie po morzu pływáłz tego łwiátá burzliwego/
- 31: á odmieniay łobie głowę bez Circefy w pocźciwe á w łław=

32: ne obyczáie twoie/ á ták będzie z áwždy sławna twoiá mło=

33: dość/ ktorey z áwždy z rokkoľz á wżyc mozeľz/ y ty y powino=

34: wáci twoi.

35: #A tu gdy iuż ieť krotce wypifan żywot młodego á po=

36: czćiwego człowieká ielzche od dziećinftwá iego/ y iáka ielth

37: náturá iego/ á iákiemiby teź wędzidły pohámowána moglá

38: być/ y iákie máiá być íprawy pocźiwe y wychowánie iego/

39: iuż fie teź piorko muśi obroćić do drugiego wieku człowieká

E iij

pocźiwego

strona: 28v

Klięgi Pirwfze

1: pocźiwego/ iáko fie ma w írzednich leciech íwych záchowác

2: áż do ítárzkiego wieku íwego/ áby fie młodźzy ítárźym ćwi=

3: czył/ á ítárzy teź w íobie obyczáioiw poprówował

4: coby mu fie do młodźzego niepodobało.

5: **A tu iuż maľz wirfzyki o młodości czło=**

6: **wieká pocźiwego.**

7: **K** Toby fie chciał przypátrzyć młodemu człowieku/

8: Iego dziwnym poľtepkom y dziwnemu wieku.

9: Moze fie podziwować odmiennocíam fwiátá/

10: Y iáko nam wychodzą náľze młode látá.

11: Proľto fie ten błędny fwiát ták obchodzi z námi/

12: Iáko gdy fie w ízelinie wilk goni z kozámi.

13: Ták to wiek íękowáty by drewno głogowe/

14: A kedy ie obroćiľz tu z ákłoc gotowe.

15: A guzy po nim wľzędzie íiedzą we trzy rzedy/

16: Tákzeć po młodym pánie rozmáite błedy.

17: A ínadźby ínadniey vpáść z áiáćá płochego/

18: Niż gdy íwá wolá weźmie ľeb chłopá młodego.

- 19: Lecz y lafká głógowa gdy iey przychędoży/
20: Nadobnie oftrugawłzy kořteczką obłóży/
21: Ochotnie z nią řtáruřzek podrygáiąc chodzi/
22: Y tá m kędy vmyflił powoli vgodzi.
23: Tákżec páná młodego gdy go przychędoży/
24: Nadobnie przyřkrobawłzy kořteczką obłóży/
25: A żelařkiem ná końcu nadobnie zákuie/
26: Wnet y ná gołoledzi potym nářz hárcuie.
27: Bo gdy z niego by z głógu řpádnie oftra **cutis**,
28: Bá wnet z niego **baculus** będzie **fenectutis**.
29: Acz řą jedná k niektorzy co to z Bogá máią/
30: Iż řwá młodość w řkromnořci pięknie wychowáią.
31: Ale nigdy nie wádzą źrzebcowi oftrogi/
32: Tákżec w grozie pan młody nie ták bywa řrogi.
33: Pihet pihet poganiay.

strona: 29

Liřt 29.

- 1: A tu řie iuż poczną Wto=
2: re Křięgi żywotá pocźciwego człówieká/ iáko od
3: práwiwłzy w pocźciwym wychowániu młode lá
4: tá řwoie/ á przyřzedłzy ku lepřzemu obaczeniu/ iá
5: ko w řrzedniem wieku ma pocźciwie řthanu řwe=
6: go vżywáć/ y czym gi ozdobić/ y iáko ma vważáć
7: co ieřt przyřtoynego á co ieřt řzkodli=
8: wego iemu.
9: Stet quilibet fortiter in vocatione řua.
10: Bráćie pářz wřzák nie orzeřz co řie s tobą dzieie/
11: Pářz iáko řie w pocźciwym wřzytko pięknie řmieie.
12: Pářzże też w niepocźciwym iáko wřzytko mdleie/
13: Stańże mocno przy cnoćie niech kto chce řzáleie.

- 14: Hámuy z gory/
15: Szánuy fłkory/
16: Puść zá gory/
17: Szpetne chmury/
18: Bo fwiát bury/
19: Szuka dury/
20: By cie fnury/
21: Y zá mury/
22: Związał po fwey woli.
23: Chytry był.

strona: 29v

1: **Do tego coby miał wołą czyść ty wtore kłięgi/**

2: **miásto Proemium.**

- 3: Hcefzli fie podziwować obłędnemu wieku/
4: Y to co z nim przypada káżdemu człowieku.
5: Przeczcíłz ty Wtore Kłięgi łtanu poczcíwego/
6: Iákie máią być fpráwy w cnym żywocie iego.
7: Bo młodość w pirwłzych kłięgach iuż ieft odpráwioná/
8: Iáko ma być w człowieku młodym łtanowioná.
9: Tám fie máło náuczyć może s tego wieku/
10: Bo widzifz co fie broi we młodym człowieku.
11: Też nie siedzi w fwym práwie bo młodości iego
12: Trzebá pilnie przełtrzegáć by źrzebcá płochego.
13: Abowiem by thy z gory wolno puścił kołá/
14: Trudnoby iuż hamowáć fwowolnego wołá.
15: Lecż gdy iuż k látom przydzie á iż fie obaczy/
16: To iuż też iego miłość cíłzey kroczyć raczy.
17: A ták ty Wtore kłiáńzki fą wydáne ná to/
18: Iáko gdy Wiofná minie á náłtánie Látó.

- 19: Tedy fie z onych burzek śnádnie wŕzytko zmieni/
20: Wŕzytko pięknie zákwitnie wŕzytko fie zieleni.
21: Bo tu śą wypifáne śrzednie ludzkie látá/
22: Iáko ich kto ma vżyć w obłędności świátá.
23: A iáko ma vfkromić w łobie czáfy wŕzytki/
24: Y iáko ma obaczác łzkody y pożytki.
25: Y iáko ma pocźciwie śwoy łtan ná wŕzem chowác/
26: Y iáko ma śwą cnotą rołtropnie łzáfowác.
27: A ták przecźci nie łzkodác wazyć tey godziny/
28: Bo y o łobie znadziefz tám pewne nowiny.
29: Gdy weyrzyłz w ludzkie łpráwy iáko we źwierciádło/
30: Poznałz gdzieć fie rumieni á gdzieć teź nábládło.
31: Poznałz gdzieć co przywrzáło do vmyłtu twego/
32: Gdy poznałz obłędności świátá omylnego.
33: Boć lepiej kto cudzemi przypadki fie karze/
34: Niźliby ták łam łiedział iáko gil ná włparze.
35: Bo gdy poznałz z ludzkich łpraw ich cnoty y zbytek/
36: Tu iuź łácno obaczyłz co czyni pożytek.
37: Lecź rádźeć dzierz fie cnoty by piyány muru/
38: Niechcełzli mieć z nietrefnych przymowek kápturu.
39: Mądrze gol.

strona: ...

1: Ná Herb Korab.

- 2: **G**dy Pan Bog fie był ná świát ták rozgniewał łrodze/
3: Gdyź łwowlonie żywące závždy nędzá głódze.
4: Zátopić gi wodámi łtráfzliwemi raczył/
5: A iáko zwykł wiernych łwych przedłię nie przebaczył.
6: Vpátrzywłzy Noego w iego łtáteczności/
7: Pátrz iáką drogę znalazł wwieść go s łrogości.

- 8: Kazał mu Archę śprawić/ nowiná tho była/
9: Ktoreyby froga wodá nigdy nie topiła.
10: Ten beśpiecznie w tey łodzi y z rodem śwym pływał/
11: Y tám sie był przypławił gdzie pirwey nie bywał.
12: Ludzie potym rozumni z oney przykład bráli/
13: Budowali Korabie co też w nich pływali.
14: Lecz iż sie mieniá czáły y przezwiłká rzeczy/
15: Tákże to słowo Koráb iuz ná máley pieczy.
16: Potym ludzie Rycerfcy co sławy śzukáli/
17: Ná tych sławnych Korabioch po fwiátu pływali.
18: Kráiny vpátruiąc sławnie posiadáli/
19: A rozlicznych dzielności swoich vzywáli.
20: Tákże im też Korabie zá herby dawano/
21: W ktorých cnotę á dzielność w zacnych śprawach zna=
: (no.
22: Aż y do náłzey Polfki ten Koráb przypłynął/
23: Ktory był wżędy zacny y tu niezle śłynął.
24: Bo ile Korábczykow tych w Polfcze widamy/
25: Máło ich próżnujących márníe pewnie znamy.
26: Bo pływáią w śwych cnotach zacności śzukáiąc/
27: A co sławie przyśtoi tho ná pieczy máiąc.
28: A bychmy w tym przykładu nie mieli inźzego/
29: Jedno ten śláchetny dom narodu Lałkiego.
30: Iáko ten Koráb zacny s tego domu płynie/
31: A nigdy sie ná śtronę ni w czym nie vchynie.
32: A day Boże by długo w Polfcze v nas pływał/
33: Y sławy śwey záczędey ták z dawná vzywał.

strona: ...

1: grafika

strona: ...

1: Jáfnie Wielmożnemu Pánu

2: Olbrychtowi z Laská/ Pánu ná Kieżmárku y

3: ná Rytwiániech/ Woiewodzie Siráckiemu etc. Pánu

4: fwemu ząwždy **łáfkáwewu [!]** .

5: **I**Z w tych kńięgach iest wypifány tro=
6: iáki wiek człowieká łtanu poćciwego/ to iest/
7: młodość y wychowanie iego/ potym łrzedni
8: wiek łprawy tákże y poštepkki iego/ á pothym
9: łtárość záziembła/ thákże też iáko człowiek vćciwy ma łie w
10: nim záchowác/ á pobożnie á poćciwie czáłow łwych áż do
11: záwołania łwego vżywác. A gdy przyłżło do tego łrzednie
12: go wieku/ niechciáło mi łie tego zániechác/ ábych tu Wielmo
13: żności twej wlpomionác nie miał/ widzác że práwie teraz
14: ná tym czáfie łtoifz/ á zwłázczá w ty czáły zámielzáne/ ktore
15: łie máło nie po włzem łwiece y w náłzey też Polłzczę poczę=
16: ści poiawiáią/ á bliłko tego iż iuż Pan záczyná ony obietni=
17: ce poiawiác/ ktore má okazác przed łwiętym przyłciem łwo
18: im. Azáłz iuż nie powłtał brát ná brátá? Azáłz łie nie miełzá=
19: iá krolełtwá? Azáłz nie iest vćiśniona łpráwiedliwość? A=
20: záłz nie rołtá blużnirłtwá przeciwo Pánu y przeciwo Kri
21: łtułowi iego? Azáłz ktora Rzeczłpolita ná łwiece w łtá=
22: tecžności łwey zołtáła áby łie zámielzác nie miáła? Azáłz iuż
23: nie iest krwią niewinną okropion włzythek łwiáth? A nie=
24: wiem częgo iuż inłzego czekamy/ iedno oney thrąby kiedy łie
25: nam każą porwác á zábieżęc drogę przychodzącemu Pánu
26: łwemu. A iż to znam/ nie s pochlebłtwá bo mi thego nie po=
27: łrzebá/ ále y z włáfnego rozwáżenia/ y s powiełci ludzkich/
28: iż W. thwoię Pan Bog nie ledá dáry á vpominki obdárzyć
29: raczył. Bo y dáleko bywaáz y dáleko páłrzyłz/ y tho włzytko

- 30: widzisz y rozumiesz/ co Rycerzki á poćciwy człowiek widzieć
31: á rozumieć ma/ y czo Krześcijánkiemu á cnotliwemu czło=
32: wiekowi widzieć y rozumieć należy. Przetom cie thu wípo=
33: mionął/ áby rozważywłszy wiek fwoy/ ná kthorym cie Pan
34: Bog teraz práwie ná włzytko y zdrowiem/ y mocą/ y rozu=
35: mem/ y dzielnością ozdobić raczył/ ábyś przepátrował rze=
36: czy przyśzłe/ boć iuż ty co przeminęły máło fie nam w co przy
37: godzić mogą/ tylko ábychmy z nich vćciwe przykłády bráli/
38: á co było złe ábychmy fie tego nápotym przeftrzegáli/ á prze=

ítrzegá=

strona: ...v

- 1: ítrzegáiąc popráwowáli. Ale iż iuż idą podeyrzáne wieki
2: iákies/ tu włáfnie czáfowi teraz W. twoiey przyśtoi/ ábyś y
3: ítan fwoy poćciwy ták vważác y miárkowác raczył/ y Rze=
4: czypóspolitey ták záwikłáney/ á fnadź ku gniewowi Páń=
5: íkiemu náklónioney/ ták zábiegác raczył/ iákoby fie s ciebye
6: vkazał on mąż co o nim Dawid powiádał/ ktory iáko drze=
7: wo Cedrowe kwitnie w domu Páńskim/ á żadnemu wichro
8: wi nie da fie nie tylko wywroćić/ ále y ná ítronę zákołyfác.
9: A tu dopiro okazałsz y ozdobiłsz ono słowo Lafki/ ktore z daw=
10: ná nigdy nie próznováło/ iedno záwždy służyło w wielkicy
11: poćciwości y łobie á sławie fwey y Rzeczyóspolithey. Bo
12: ácz cztąc ten Wthory wiek człowieká poćciwego máło fie o
13: tym W. W. náuczyć możelz/ bo fie thu máluie álbo figuruie
14: człowiek vćciwy żywotá pomierneho/ ípokoyneho/ y káżdá
15: przyśtoyność iego. Ale że przychodzimy ná thákie czáfy y ná
16: tákie wieki/ że takiego ítanu człowiek tylko łobie dobry á po=
17: żyteczny być może/ ále záwikłánem czáfom máło/ fnadź nam
18: będzie pochwili więczy potrzebá ludzi Rycerzkich á niżli
19: Bárnádynow/ ácz to iáko Pan Bog raczy wśzyfcy ná má=

20: łey pieczy mamy/ iefzcze sie ciefzymy omylnym pokoiem do=
21: czelnym náfzym/ ácz iuz y w tym pokoiu bárzo iákoś z dru=
22: gich leći wełná/ á płatnieyfzy v nas fnadź wykrethácź z wi=
23: chrowátą głowką niźli Ricerfki człowiek z buławą. A wízá
24: koź nie długo czekác iz fámí ná fię nárzekác muśimy/ zechmy
25: zápomnieli onego wirfzyká co Mędrzec mowi: Iz to fzczeńli=
26: wa Rzeczpośpolitha co czáfú pokoiu rozmyfla sie ná niepo=
27: koy á boi sie trwogi/ bo iuz wízedy á wízedy oblany fą krwią
28: gránice náfze/ iedno nam Polakom iáko profszakom Pan fol=
29: gowác raczy. A wízákoź iuz fą znáki/ iz iuz iáko Prorok piíze
30: pociąga ná nas łuku fwego y ftrzałę náłożył/ á pewnie vgo=
31: dzie vmie gdzie iedno będzie raczył. A przetom thu W. W.
32: zániecháć niechciał w tym śrzednim wieku/ ábyś nie zánie=
33: chawał powołánia fwego/ gdyż cie Pan Bog [et ad forum](#)
34: [et ad corum](#) powołać raczył/ to ieft/ y do rády y do zwády/
35: ábyś temu fwemu wiekowi dármo vpływác dác nie raczył/
36: gdyż widziłz czáfy przyfzłe zec o płatne idą/ ábyś sie wždy z
37: dáleká ftárał/ czymby y Pan Bog nád tymi czáfy y nád tym
38: wiekiem był vciefzon/ y fławá oná ftárożytna domu y prze=
39: zwilká twego fławna zoftála/ y Rzeczpośpolita náfzá wždy
40: teź s tego iaką pámiątkę á pociechę brála. Co w tobie rácz v
41: twirdzić á ozdobić Bog Ociec Syn y Duch s. Bog ná wie
42: ki błogofławiony. Amen. Dan s Tyńcá etc.
43: W. W.
44: fługá ifcie życzliwy.

strona: 30

Lift 30.

1: Kápítulum I. Wtorych kfiąg

2: O śrzednim wieku żywotá poczćiwego człowie=

3: ká/ zwłáfzczá o pirwfzym poftáno=

4: wieniu iego.

5: grafika

6: Gdyżechmy iuż odpráwili pir

7: wízy wiek człowieká młodego/ to iest

8: od národzenia iego áż do średniego

9: wieku iego/ gdzie sie iuż wypisáá wízy

10: tká młodość iego/ y wychowanie iego

11: y przyrodzenie iego/ ćwiczenie/ náuki/

12: y wízytki postępkí iego. Iuż theż poy=

13: dziemy do tego/ iáko gdy człowiek po

14: czćiwy iuż przydzie do wieku postánownieyřzego/ to iest/ do

15: wieku średniego/ ktoregoż kolwiek łtanu będzie/ iáko wiek

16: on łwoy/ y ony czáfy łwoie/ áż do łtárości łwoiey/ około sie

17: bie łpráwować y łtanowić ma/ czoby było y ku dobrej łła=

18: wie iego/ y ku pocźciwości iego.

19: Bo ácz łá łtany rozne/ y ná rozne łpráwy/ vrzędy/ y rozli

20: czne postępkí/ wedle łpráwy łwiátá tego/ dziwnie rozłádo

21: ne/ á wízákoż iuż łtan narodu łopolitego/ thák mi sie zda/ iż

22: iest włánie ná czterzy części rozdzielony/ tho iest/ łtan mał=

żeńłki/

strona: 30v

Kłięgi Wtore.

1: żeńłki/ łtan wdowi/ łtan dziewiczy/ á czwarthy łtan bezza=

2: konny á łobie wolny. A miedzy tymi wízytkimi łtany żaden(*marg*) Czworáki łtan

3: łudzki. (–)

4: sie lepiej Pánu Bogu nie podoba/ y żaden nie iest pocźciw=

5: łzy/ thák ku pobożnemu żywotowi/ iáko też y ku innym łprá=

6: wam łwiátá tego/ iáko łtan małżeńłki.

7: A ták gdy iuż pan młody przydzie do łat łwych dołkonál=

- 7: łzych/ tho ieft/ do lat wieku śrzedniego/ nielza iedno iż fie iuż
8: musi ftárác kędy dáley fwe koła toczyć ma/ á iáko fie poftá=
9: nowić y vmiárkować/ iákoby iuż dáley żywot fwoy w po=
10: ćciwym opátrzeniu á w pobożnym poftánowieniu rządzić
11: y fprawować miał. A poftánowienie iego żadne pocźciw=
12: łze/ przyłtoynieyłze/ áni pobożnieyłze być nie może/ iedno fo=
13: bie wziąć żonkę pocźciwą/ á w boiáźni Bożey wyćwiczoną.
14: A w oney nadobney fpołeczności ftárác fie o to ze włzytkiey
15: pilności/ iákoby wždy ony látá fwe/ y látá dálłze ktore go iuż(marg) Stan małżeń=
16: fki nalepłzy. (-)
16: dáley do krefu wiodą/ ták wiodł/ thák fprawował/ iákoby
17: wždy w nich żywot fwoy ftánowił ku czći Pánu Bogu fwe=
18: mu y ku pociefze powinowátym fwoim/ á tákże y ku czći á ku
19: łlawie fwoiey/ tákże iefliby fie do thego pozdárzył ku łłuzbie
20: Rzeczypołpolitey y oyczyźnie fwoiey/ á ftąd y ku podpárciu
21: y ku porządkowi lepłzemu dobrego mienia łwego. Czo fie w
22: żadnym innym ftanie włzytko záwrzeć áni łłuznie połtháno=
23: wić nie może/ iedno w tym ftanie ktory fie Pánu Bogu podo
24: ba/ y kthoremu záwždy hoyne błogofławieńłtwo obiecuie/
25: gdyż łą nigdy nieomyłne obietnice iego.

26: #Iákim kftałtem ma młody człek

27: łzukác ożenienia łwego.

- 28: Ieśliże iuż ták myłł fwą s przeyrzenia Bożego poftáno
29: wiłz/ thu fie dopiro będzie pilno trzebá wygilkác á ro=
30: łtropnie vważác/ iákiego towarzyszá/ y z iákimi obyczáy=
31: mi łobie go łzukác/ y obierác małz. Bo wierz mi iż tu iuż nie o
32: rękaw idzie ále o całą łuknię/ bo to nie do iutrá ma być/ ábo
33: wiem y w tym łą dziwne rozmyłły ludzkie. Ieden łobie łzu=
34: ka żony z wielkich łtanow/ nádziewáiąc fie s tego y powagi

35: y tytułow y rozmnożenia iákiego domowi íwemu doftác.

36: Drugi záfię niedba ni ocz/ iedno iż mu fie czo z miłości á z do=

37: brey myfli ták bez wízego rozmyfłu vpodoba/ to iuż wiedzye

38: iáko kozę zá rogi. Drugi záfię niedba áni o miłość áni o po=

wagę/ á=

strona: 31

żywotá człowieká

Lift 31.

poczćiwego.

1: wagę/ áni o vrodę/ áni fie żadnym obyczáiom przypátruiąc/

2: kiloby miálá ze dwie wśi á w trzeciej połowicę/ by też byłá

3: y gárbátha/ y zádna y głupia/ tedy iednák będą powiedác iż

4: fie bárzo dobrze ożenił. Tákże też y dziewczki gdy kto dawa zá

5: mąż/ theż fie rzadko rozmyfla ná obyczáie/ ná wychowánie/

6: kiloby miał połczwarty wśi/ tedy wnet powiedáią iż bárzo

7: dobrze ízlá/ bo fie mu iefzcze po mácierzy we dwu wfiach do=

8: ftánie. Ano dobrze powie iż ízlá po mácierzy/ bo po roku na=

9: dáley/ álic náfz pan buia po miáfteczkach/ á páni theż do pá=

10: niey mátki ná mięłopufty. A thák zda mi fie iż ci wízfycy nie

11: práwie do celu dobiegli co fie ták ożeniáią.

12: Bo ow co fie z wielkiego ftanu ożenił/ nie może być ináczey

13: áby wždy ftaniku íwego iáko ták przyniewolić nie miał/ bo

14: iuż y więtfzym kofztem/ y w więtfzey powadze/ y w więtfzey

15: trudności onę miłościwą chowác muśi/ niżli powinien we=

16: dle ftaniku íwego. Iuż czyrwony rząd muśi być ná woźniki

17: á niedźwiedzie do kolan/ á kobierce s kolebki wywiefzay z o=

18: bu ftron/ á gałki áby fie ze wízech ftron błýfzczáły. Iuż dwie

19: fłużbífthe á trzecia coby im kwokálá/ á trzy bramy áby były

20: ná kázhdey. Iuż fciány obbić muśi/ iuż s połmiłki kápuftá

21: Przyiedzie gość/ iuż go w więtfzey cerimoniey chowác muśi (*marg*) Nierowne⁸⁰ fta

: nu żoná nie do=

⌚ bra. (-)

- 22: bo iuż muśi być wino/ y z bożą męką málowána fkleniczá/ y
23: kálfzá ryżowa ná wieczęzą/ bo fie iuż ięćzmięń dla pániey nie
24: godzi. Przyedzie záfię Szwagier w kilkudziefiát koni/ tho
25: iuż ná fześć miśz zárębuy/ iuż włzytkim rowno náleway/ bo ká
26: źdy będzie z liśim kołnierzem/ trudno będzie poznác kye pan.
27: Drugim teź do wśi obroki daway/ owfá dofypuy/ że go le=
28: dwe gąfiętom kęs ná Wiofnę zoftanie/ y tho w pudle gdzye
29: pod dáchem/ áby go nie nálezyono. Przyedzye teź záfię pan
30: Zięć do páná Szwagrá/ álic konie w kárcźmie y s páchołki/
31: przywitáią go wźdy/ o witayże pánie Zięćiu/ sfiądźże pánie
32: Zięćiu/ náleyże teź prze páná Zięćiá. A ná wieki nie fpytáią ie
33: fli iadł pan Zyęć/ álbo gdzie konie fthoiá/ że czáfem nieborak
34: Zięć y ná czczo fie vpije/ y tákże y fpác do brogu gdzie polezie.
35: A konik/ chártek/ ptałzek/ iefli fie co v páná Zięćiá przytrefi to
36: iuż nie iego/ páná Szwagrowo/ y iuż fie thák káżdemu wy=
37: mawiác będzie.
38: Ow teź záfię co fie z miłości ożeni/ to teź żadnym obyczá=
39: iem dłuęo w dobrym ftanie trwác nie moźe/ bo będą pręth=

F

kie wy=

strona: 31v

Księgi Wtore

- 1: kie wymowki/ á nie wziąłem nic po tobie. Tákte teź záfię oná
2: będzie powiedáłá/ á ktoź cie prośił ábyś mię był poymował.(*marg*) Z miłości zóná
⌚ kto ią poymie. (-)
3: Bo powiedáią miedzy głodnemi nie dłuęo miłości trwa/ á
4: fnađ y ledá muchá ie czáfem zwádzi. A thám iuż áni gofpo=
5: dárftwo/ áni żadna rzecz w dobrym poftánowieniu być nie
6: moźe. Olimpia Alexándrá wielkiego mátká/ gdy iey powie=
7: dziano o iednym dworzáninie zacnym Alexándrowym iż fie

8: także z miłości á nierozmyślnie ożenił/ y z lekkiego ftanu żonę
9: poiął/ powiedála: Iż fie ten tylko oczymá ożenił/ ále by fie był
10: infzych smyśłow rádził/ podobnoby mu były tego nie dopu=
11: ściły.
12: Ow też záfię drugi co fie tylko ná grzegorze álbo ná waśił
13: ki rozmyflał/ nie vpátruiąc sobie áni vrody/ áni obyczáiw/
14: áni porządku żadnego/ tám też spráwá dobra trudno ma dłu
15: go być. Bo iáko páni pánu nádmierznie/ á pániey też pan/ bo
16: to ináčzey nie może być/ iefli obaczy iż pan wichruie/ tho iuż
17: poydą káżdij w fwą. Pan do fąfiádá záiedzie/ to iuż tám trzy
18: dni piye/ do targu záiedzie ledwe fie czáfem w tydzień wroći/(*marg*) Dla Bogáčz=
: twá zoná. (–)
19: á páni też do pániey mátki/ álbo theż gdzie do fąfiády/ á czá=
20: fem fie też przygodzi/ iáko ono ftára przypowieść/ iż fie mi=
21: tręgá miedzy nimi zámnoży/ pan fie imie woytowey/ á páni
22: woytá/ więc pan wlecze do woytowey/ á páni też náfy pie
23: len wor woytowi/ áż więc czáfem y krup nie doftanie do ká=
24: łze ná wieczęzą. A woyth powieda iż fie mitręgá żywi. Ale
25: boday zábit y s taką mitręgą/ bo wietfza mitręgá w dworze
26: kiedy iuż w pudle nie máłz nic.

27: #Rownemu z rownym ożenieie nalepfze.

28: Le iefli iużesák ná tym fwą myfl poftánowił/ iż w tym
29: pocźciwym ftanie chcelz żywot fwoy poftánowić/ á fta
30: niku fwego pomiernego/ poważnego/ ftátecznego/ y bogoboj
31: nego wżyć/ ízukayze sobie żonki fthaniku sobie rownego/ wy=
32: chowania á ćwiczenia roftropnego/ obyczáykow nadobnych
33: á wftydliwych/ á pomocy wždy iákiey iáka może być/ bo po
34: wiedáią iż to fą przyfmáki do dobrego ożenienia/ vrodá/ o=
35: byczáie/ przyiaciele/ á pomoc. A nie záwodźze fie ná wielkie

- 36: trudności/ ná wielkie zgráie/ ná wielkie kofzty/ boć máło po=
37: tym iż bęben przed tobą kołáce á furná wrzefzczy á chłopi fie
38: po płociech wiefzáią vkázuiąc łobie gdzie thu pan młody ie=

dzie. Bo

strona: 32

żywotá człowieká
pocźciwego.

Liřt 32.

- 1: dzie. Bo znaydziefz v drugiego co ná tę przeieźdzkę á ná przy
2: nośiny połagu mu nic nie zořthánie/ y będzie długo fypiał aż
3: do południá/ bo go kurek żadny nie obudzi. Ale ty nie rozmy
4: łłaiąc fie áni ná żadne zbytnie miłofci/ áni ná żadne powa=(*marg*) Ożenie
: wdzięczne. (-)
5: gi/ áni ná żadne řpadki álbo wielkie pomoczy/ gdyć fie iuż w
6: obyczáioch y w vrodzie y w pocźciwych przijaciołoch vpo=
7: doba pocźciwa dzieweczká/ mieyże ty páná Bogá dziewofłę
8: bem/ á Anyofy iego řwáty/ á bez wřzech wielkich zalotow v=
9: czynń powinności řwey Krześciáńfkiey dořyc/ wziąwřzy s řo
10: bą prziiacielá álbo dwu/ á to co byś miał ná bębny ná furny
11: álbo ná opierzone řwáty vtráćić/ lepiej iż tym łobie podpo=
12: mořelz gořpodářtwá řwego. A támci iuż Pan Bog pozdá=
13: rzy wedle obietnicz řwoich/ że z onym miłym á wdzięcznym
14: á łobie rownym towarzyřzem řwoim vżywiefz długo rořko=
15: řznego żywotá řwego/ y wřzytkoć fie řporzyć y mnozić będzie
16: około ciebie/ iáko ono powiádáią/ iáko wianki wił. Bo czo
17: ieřt po długim żywocie ieřli nie będzie wdzięcznego á miłego
18: pořtánowienia około niego?

19: #Iáko ieřt wdzięczne małżeńřwo zgodne.

- 20: **B** O to łobie řnádnie káždy vważyć moře/ iákie rořkofzy/
21: iákie miłe przypadki s tákiego wdzięcznego řtanu káż=

- 22: demu przypadac mogą. Iuż przygodá/ iuż chorobá/ iuż káz=
23: dy niedoftátek lżeysz byc musi niżli komu inemu/ gdy iuż ie=
24: dno drugiego onym wdzięcznym vpominániam ciełzy/ rátu=
25: ie/ y czym może wfpomaga. Iuż zázwdy dwoiá rádość y zá
26: łość dwoiá pośpołu s sobą chodzi. Iuż zázwdy wfzytko śpo=
27: ro/ bo iedno drugiego o wfzytko śie rádzi/ wfzytko śie nado=
28: bnie á roftropnie śtánowi/ wfzytkiego śie á wfzytkiego śpo=
29: ro przymnaża. Przyiedzie przyiaciel/ iuż mu miło ná onę na
30: dobną zgodę á ná onę wdzięczną śpołeczność páthrzyć/ áno (*marg*) Iáka rośkořz
: wzgodzye máł=
: źenfkiey. (-)
31: mu oboie wśługuią/ oboie wdzięczną ochotę vkázuią/ thák iż
32: ná rowney rzeczy przy oney ochocie woli tám kázdy zořtác/
33: niżli ondzie gdzieby mu y korcem záfępiwfzy nos dořypowa
34: no. #Nuż gdy śie też
35: záfię gdzye miedzy ludzi trefi oná thák wdzięczna á zgodli=
36: wa pará/ w iákiey pocźciwości/ w iákiey powadze y w ba=
37: czeniu ofobnym v kázdego byc musi. Iuż śie tu do nich wfzy=
38: ścy kupią/ iuż tu z nimi śobie nadobne rozmowki máią/ iuż śie

F ij

tu śobie

strona: 32v

Księgi Wtore

- 1: tu śobie ledá czemu wfmieią. A oni dwa gdy śie trefi miedzy
2: ludźmi czo s sobą rozno chodzą/ á iáko wilcy z dáleká ná fię
3: zágładaią/ też śie im ludzie iáko wilkom z dáleká dziwuią/ y
4: owfzem śie ich śtrzegą/ á żonam vcźciwym zákázuią áby s tá
5: kiemi towárzyřtwá nie miewály/ á ich śie onych záfępionych
6: obycźaiow nie vczyły.
7: Nuż záfię w domku śobie mieřzkaiąc táki pocźciwy řtani=
8: czek/ ázařz máło rořkořzek řwych nadobnych pomiernie vřyc

- 9: może? Azaż sobie nie máią onych nadobnych przechadzek po
10: ładkoch po ogrodkoch swoich? Iuż oboie grzebą/ ochędażá=
11: ią/ opráwuia/ łzczepią/ ziołeczka ładzą/ áno wšytko łporo/
12: áno fie wšytkiego z wielką ochotą y doźrzyć y o wšytko łtá
13: rąc fie chce. Iuż przyłzedłszy do domeczku áno chędogo/ áno
14: wšytko miło/ kąfeczek chociay rowny ále chędogo á łmącz=
15: no wczyniony. Iuż obrufek biały/ łżeczka miłeczka nadobnie
16: vchędożona/ chleb nadobny/ iárzynki pięknie przypráwione/
17: krupeczki bieluchne á drobniuczko vłiane/ kureczki łłściuch=
18: ne. Owa w káždy kącik gdziekolwiek weźrzył wšytko mi=
19: ło/ wšytko iákoby fie łmiało/ á wšytko wdzyęcźniey niźliby
20: v drugiego ná trzy miły nákládano.
- 21: Nuż gdy ielcze owi przyrodzeni błazenkowie á owy dzia
22: teczki wdzięczne przypádną/ gdy iáko ptałzátka około łtołu
23: biegáiąc łwirkoćą/ á około nich kugłuią/ iáka to ielł rołkołz
24: á iáka pociechá. Iuż iedno weźmie drugiemu poda/ thedy fie (*marg*) Dzyatki iáka
: rołkołz. (–)
- 25: tu łobie vrołkołzuią/ to fie thu im iáko nalepłzym błazenkom
26: vłmieią. A ono gdy iuż imie mowić tedy leda co bełkocze/ á
27: przedię mu nadobnie przyłtoi. Tu iuż pátrząc ná onę łwoię
28: pociechę iákoż nie máią Pána Boga chwalić? iákoż mu dzie=
29: kowác nie máią? A pan też nie może iedno wdzięcznemi oczy
30: má ná onę taką łpołeczność y ná onę ofiárę łwoię kthorą mu
31: podawáią w pocźciwym rozrodzeniu łwoim pátrzyć/ y im
32: wedle obietnic łwych błogółáwić. Abowiem to mocno zá=
33: łlubić raczył takimu káżdemu łtanowi/ kto fie w nim wier=
34: nie/ poboźnie/ pomiernie/ á wedle woley iego záchowywác
35: będzie/ iż bogáctwo á pocźciwość około nich zázwdy zám=
36: náżác fie będzie/ á obiecuie fie łtrzedz y rozmnażác obory ich/
37: łtodoły ich/ gumná ich/ tak iż w obłitości zázwdy będą vzy= (*marg*) Błogółáwień

1: ńtwá ńtanu mał

2: żeńfkiego pocż=

3: ćiwego. (-)

38: wác dobrodzieyńtwá iego/ á ziemiá im dobrowolnie zów=

39: źdy będzie rozmnażáá potrzebne owocze swoie. Zonka oná

iego bę=

strona: 33

żywotá pocźćiwego

Lift 33.

cźłowieká.

1: iego będzie iáko winna máćicá podawáiąc wdzięczne gron

2: ká/ y Pánu Bogu ku czći á ku pociefze onemu towarzysźowi

3: ńwemu. Dziaćki będa iáko oliwne gałáćki około ńtołu iego. (marg) **w Pfal. Cxxvij.** (-)

4: A ńam w ńwey ńtałóći ńthánie iáko drzewo Czedrowe nád(marg) **w Pfal. xCj.** (-)

5: piéknym zdroiem mocno ńtoiaće/ ktore iuż ńadnym wichrem

6: nigdy poruńżono być nie może. A iákifż żywoth próżę cie? A

7: iákiefż wdzięcznieyńże mieńżkánie może być cźłowieká pocźci=

8: wego zá żywotá tego niepewnego ńwego? iedno ten ktorego

9: Pan Bog opiekáńnik iefń/ á ktory ńobie mieńży wńzytkimi ńta

10: ny nawdzięczniey vpodobáć raczył.

11: **#W iákim iefń omierżeniu żywot bezza=**

12: **konny v Pána.**

13: **A** Bowiem pátrżay ábo czythay/ iáko żywot ńwowlolny/

14: thák w zakonie iáko bez zakonu żywiący/ był záwżdy v

15: Pána y wńzytkiego ńwiátá/ thák v ludzi pogáńńkich iáko y v

16: Krześćijáńńkich/ w wielkim omierżeniu. A iáko záńię pocźci=

17: wy był w wielkiej powadze y ná wielkim baczeniu. Acźby o

18: tym było wiele pińác/ á wńzákoż iednáć krotko tego dotkńáć

19: może. Czytay iedno o Heńterze/ czytay o Sarze/ czytaj o Zu(marg) **Heńter.**

1: **j. Moize.**

⌚ **Daniel.**

⌚ **j. Krolew.**

⌚ **Tobias**

⌚ **j. Moize.** (–)

20: zánnie/ czytay o oney Annie pániey fwięthey Sámuelowey

21: mátce/ czytayże o Tobiaľzu/ czytay o Izááku/ y o inych fwię=

22: tych ludzioch/ iáko im Pan Bog zázwdy błogofłáwił/ y w iá

23: kiey ie łáfce fwey zázwdy záchowywác raczył/ á iáko ie záv

24: źdy s kázdey przypáďtey przygody z wielkimi ich pociechá=

25: mi wywodzić raczył/ y iáko dziwnie rozmnażał rozmáite po

26: ciechy á vřtáviczne rádości ich. Czytayże zálię o onym vbo= (marg) **ij. Krolew.**

⌚ **iiij. Krolew.** (–)

27: gim Dawidzie/ czytayże o Sálomonie co sie był ná fwáwo=

28: lą á ná wřzeteczność vdał, Czythayże zálię o onym nędznym(marg) **Tamze**

⌚ **j. Krolew.**

⌚ **iiij. Moize.**

⌚ **Tamze xxv.**

⌚ **kap.** (–)

29: Achábie y oney řprořney źenie iego/ Czytayże o Saulu/ czy

30: tayże o onych przodkoch nářnych o co ie wężowie ognifci ką=

31: íali/ álbo co Finees káplán vczył/ y iáko to wdzięcznie Pan

32: Bog od niego przyiáł/ gdy dwoie záltawřzy ná řwowlnym

33: grzechu/ oboie mieczem ku ziemi przebił. Czytayże co sie řtá

34: ło onym řwowlnym řynom onego fwiętego řtárego zako=(marg) **j. Krolew.** (–)

35: nu Heli Biřkupá/ iáko wiele dla kázdego s tych řwowlni=

36: kow ludzi pogineł/ y iákie nád řobą pomřty bráli/ y iákie by

37: wály řpráwy y dokończenia ich. A tám sie náuczyłz ná iákim

38: zázwdy był baczeniu řtan pocźciwy v tego Pána/ á ná iákim

Księgi Wtore

- 1: też zalię łtan łwowlonie á bez zakonnie żywiący.
- 2: Czytayże zalię iáko piłmo łwięthe włzędy á włzędy názy=
3: wa żonę pocźciwą á pobożnie wedle woley Páńłkiey żywią
4: cą. A iáko też zalię niepocźciwą/ plugáwą/ á łwowlonie ży=
5: wiącą. Bo owę zowie okrałá domu łwoiego/ iálną pocho=(*marg*) **Przipo. xxxj**
- : Przewiłká do=
: brey á złey żony (-)
- 6: dnia/ wieżyczką nadobną s Słoniowych kości zbudowaną
7: á powiádaiąc iż zapłáty tákicy pocźciwey żony nie naydzie
8: tu ná ziemi ledá gdzie/ áżby iey mułiał łzukác áż ná ołtátecz=
9: nych kończynach łwiátá. Czytayże zalię iáko zlą/ łwowloną
10: á plugáwą piłmo też plugáwie przeżywa. Bo iá zowie łwi=
11: nią w bramkę vbrána/ á pierścień złoty w nozdrzach nołzą=(*marg*) **Przipo. xj. (-)**
- 12: cą/ ktora przedię ząwždy w gnoiu dłubie. Zowie iá złodziey
13: ką/ łotrynią/ ktora okrada y Bogá y mężá łwego/ á iest łkaż=
14: cą y domu łwego/ y łławy łwoiey/ y włzytkiego narodu łwe
15: go. Czytayże zalię iákie łzpetne pomłty á łrogie karánie tákice
16: ząwždy brály nád łobą/ y iákie bywały dokończenia ich/ ták
17: iż pi łwie náiadáli łćirwow ich/ á robaczy łie thuczýli z onych
18: łwowlonych á s plugáwych żywotow ich.

19: **#Práwá pogáńłkie ná gwałtowniki.**

- 20: Zytayże zalię pogáńłkie práwá y zwyczáie/ iáko łie okołó
21: tákich plugáwych łwowlonic ząwždy záchowáli. Pátrz
22: Kumanowie prółci pogáńłscy łudzie/ niewiedzác nic áni o
23: zakonie áni o boiázni Bożey/ iákie ná tákice łwowlonice byli
24: práwá połtanowili/ Iż gdzie iuż tháką włzethecznicę prze=
25: łwiádcżono/ tedy iá ná ołlicę oczýmá do ogoná włádzono y
26: przywiázano/ y ná rynek przywiedziono/ ząwołáwłzy áby

- 27: fie wżycy zelzli á temu fie dziwowáli. Pothym ná nię ielit á
- 28: plugáwych kifzek náwiefzano/ á płucá iey plugáwe ná głowę(marg) Pogánłkie prá=
: wá ná fwowol
: ne niewiáfty. (-)
- 29: włożono/ thákże ią potym po vlicach wodzono/ á chłopięthá
- 30: fwowolne błotem/ kápuftámi zgniłemi/ y czym mogły zá nią
- 31: cífkály/ tákże ią iuz potym áż do śmierci oflicá zwano. A by=
32: łá iáko káth álbo hecel/ iż żadny z nią pocźciwy człowiek áni
33: pocźciwa żoná żadnego ſpołku áni towarzyſtwá áni rozmo
34: wy nie miewáli. O ſiłażby teraz po thy czáfy oflic trzebá/ á
35: ſnadź y krowy ledweby temu náftárczyły.
- 36: Czytayże záfię iákie theż práwá były wítáwione ná fwo=
37: wolniki/ tákże też tákie/ iákiegożkolwiek ſtanu by też y krole=
38: wicem był. Czytay co fie ſtáło Tárquiniufowi krolewico=

wi w Rzy

strona: 34

żywotá człowieká

Liſt 34.

pocźciwego.

- 1: wi w Rzymie/ co był oney pocźciwey żenie Lukreciey gwałt
- 2: vczyńił/ iáko był ſzpetnie zelżon y z wielką lekkofcią y s pán=(marg) Práwá ná fwo
: wolniki. (-)
- 3: ſtwá wygnan. Dionizius on okrutnik Syrákuzáńłki/ cho=
4: ciay był złym á fwowolnym pánem/ pátrżay co ſynowi zá tá
5: kież wżeteczeńſtwo vczyńił. Kazał gi wneth poimáć/ y wy=
6: wieść ná plác/ y ſciáć. Pánowie y człowiek poſpolity ledwo
7: go od oney ſmierci wypłákáli. Przedfię gi kazał do přęgye=
8: rzá przywiążác/ y ták okrutnie bić/ áż ledwie żyw zoſtał. Y
9: kazawłzy go potym przywieść pytał go/ ieſliſ thy kiedy ſły=
10: chał o mnie/ ábych ia był kiedy co ták wżetecznego vczyńił?
11: Powiedział mu ſyn: nic fie temu nie dziwuię/ boſ oycá kro=

12: lem nie miał. Powiedział mu ociec: y ty pewnie oyczá krolá
13: mieć nie będziefz/ iefliże fie tego kiedy drugi raz dopuścífz.
14: Zeleuchus Lokreńfki krol ná tákie fwowolniki tákże też tá
15: kie práwo wywołác dał/ Iż ktoby fie thákiego fwowolnego
16: wżeteczeńftwá á gwałtu dopuścífł/ áby mu były oczy wyię=
17: te. Trefiło fie ná iego niefzczęfście/ iż fyn iego/ ktorego iedne=
18: goż miał/ przefłąpił ono práwo/ á wziął gwałthem mężowi
19: żonę. Wnet go kazał poimác á do ftołká przywięzáć/ á poślá
20: po Cyruliki áby mu oczy wyięli. Pánowie fie wnet wżyfcy
21: zbiegli/ pofpolity człowiek fie też z wielkim płáczem zbieżał/
22: bo był ofobny młodzieniec ktorego ludzie bárzo miłowáli/ á
23: iedenże fám był ktory iuż miał być dziedzicem kroleftwá one
24: go/ ták że go z wielką trudnofcjá á z wielką pracą wypláká=
25: li. A wżákoż im powiedział krol: Iż niccy wam nie pomogá
26: namocnieyfze práwá/ iefli ich fámi ftrzedz nie będziecie/ á fá
27: mi ie fobie gwałćić będziecie. Ale iżem ia iefł ftróżem práwá
28: niechcę áby fie ná czym gwałćić miáło. Y kazał wneth ftołek
29: podle onego fyná przywięzánego poftháwić/ y powiedział
30: im: Niechże będzie dla was miłofierdzie/ á dla mnie fpráwie
31: dliwość. Y kazał wnet Cyrulikowi áby mu iedno oko wyięł
32: á fynowi drugie. A tu pátrż w iákiefy to były powadze prá=
33: wá v ludzi pogáńfkich/ ledwoby ták dziś y miedzy Krześci=
34: iáńfkiefi tego fie dopátrzył.
35: Pytáli iednego thámże Láczedemończyká: A v was co zá
36: práwo iefł wftáwiono ná thákie fwowolne ludzi? Powie=
37: dział/ Iż nie máfz práwá żadnego/ ábowiem też y tákich lu=
38: dzi miedzy námi nie máfz. Pytáli go: A iákoż tho może być/ á
39: wżák wżędy ludzie? Ten powiedział: A toć prawdá żeć y v

Księgi Wtore

- 1: nas fą ludzie/ ále żywą fkromnie/ pobożnie/ poczcíwie/ nie ob
2: żarle/ nie opile/ á tak fnádnie tego wżeteczeństwa mogą być
3: prażni. A to iest ifcie prawdá. Ale gdy sie przypátrzył ná ná (*marg*) Swowolne ży
: cie fwowolny
: żywot czyni. (–)
4: íze Lácedemońkie biefiádj/ iákie opilstwa/ iákie obżárstwa/
5: iákie wżeteczeństwa sie miedzy ludźmi rozmnożyły/ możez
6: im odpuścić iż nie żywą iáko Lácedemończyczy. Ale gdyby
7: też tak poczcíwie á pomiernie á fkromnie żyli iáko támci flá=
8: chetni narodowie/ podobnoby też tego síła sie wfkromić mo=
9: gło. Ale iuż trudno ty pokrzywy wpleć/ musiałyby ie moty=
10: ką mocno wykopác. Ale z láłki Bożey żadney motyki áni za=
11: dney grozy v nas ná ty pokrzywy nie máłz/ wolno im zára=
12: ítać iáko chcą. Y owżem tego czyłtym páchołkiem zową kto
13: sie nawięcey w ty opilstwa á w ty wżeteczeństwa nabespie
14: czniey wdawa.

15: #Zoná dobra dar Boży.

- 16: Ták iesłize cie ták Pan Bog poştánowić raczył/ że iuż vy
17: dziełz/ ták iákoś słyłzał/ thákiego wżetecznego żywota
18: íwego/ á poştánowisz staniczek fwoy w poczcíwym małżeń
19: ítwie świętym/ s takim wdzięcznym towarzyszem/ ták iákoś
20: iuż o nim wyłszey słyłzał/ tedy iuż wiedz że tego wdzięcznego(*marg*) Zoná dobra od
: Bogá. (–)
21: vpominku/ á tego ták zacnego klenotu nie małz ni od kogo in=
22: szego/ iedno od fámego Bogá. Bo słuchay cóc Sálomon on (*marg*) **Przipo: xix.** (–)
23: wielki mędrzec krol y prorok o tym ták pewnie powieda: Iż
24: bogáctwo y ine przypadki y poczcíwości wżytkoć sie to mo
25: że od ludzi przytráfíc/ ále zoná dobra á poczcíwa to wiedz żeć

- 26: tá pewnie od Bogá tobie ielt daná.
- 27: A gdyż tho pewnie wiefz iż ten fláchetny klenot twoy dar
- 28: Boży ielt/ vmieyże też nań tákie baczenie mieć iáko ná dar bo
- 29: ży á ná człowieká Bożego/ á nie dáy mu nigdy przyczyny złe
- 30: go przykłádu s siebie/ ták w gniewie iáko też w iákiey niedbá
- 31: łości/ thákże też y w inych przypadkoch pocźciwemu małżeń=
- 32: łtwu łzkodliwych. A chcefzli áby oná bylá tobie wierna/ łkro
- 33: mna/ trzeźwia/ we włzem pomierna/ thákże fie też ty zácho=
- 34: way przeciwo niey/ y tákie iey przykłády s siebie daway. A
- 35: nie vkázuy iey żadnego nietrefnego podobieńftwá po łobie.(*marg*) Zły przykład
- złego czyni. (-)
- 36: Bo to łtára oná zwykła przypowieść/ coby tobie nie miáło
- 37: być miło/ tego drugiemu nigdy nie działáy. A to vważay/ á=
- 38: bys nie vpadł w gniew Boży/ gdyż wiefz iż żadny grzech bez

pomłty

strona: 35

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liłt 35.

- 1: pomłty być nie może/ áby záfię z oney wdzięczney łpołeczno=
- 2: łci iáki rołterk á iáki rozruch w domu fie twym nie zámno=
- 3: żył/ boć iuż ná tho áni píłmá áni przykłádom nie trzebá/ czę=
- 4: łto fie temu przypátrzyć możełz/ iáka to ielt łroga pomłtá/ ko
- 5: go iá Pan Bog pokarác będzie raczył. Bo iuż zła łlawá/ iuż
- 6: přętkie vbołtwo/ iuż wzgárdzenie v ludzi/ iuż nędzny/ mizer=
- 7: ny/ á trołkliwy vłtáwicźnie żywoth/ iuż niebełpieczeńłtwo
- 8: zdrowia/ iuż fie s káźdego kátá łtrzedz mułłz. A łnadź lepfze
- 9: go łwiátá wilk z wilczycá w łefie vżywą/ niźli tám gdzye fie
- 10: ten wrzod niełłáchetny zámnoży. A ták to pilnie vważay ło=
- 11: bie/ á łtáray fie pilnie o to/ iákobyś łobie ták pięknego łtaniku
- 12: łwego/ y ták wdzięcznego żywotá łwego niczym nie przeká=

13: źił.

14: Kápitulum II.

15: Iáko fie ma počciwy w powinności fwey zácho=

16: wác/ poftánowiwszy iáki táki ftaniczek fwoy.

17: grafika

18: Gdzie cie iuż z łálki fwey Pan do te=

19: go przywieść będzie raczył/ iż iuż poftánowifz

20: około siebie poczciwy á pomierny ftaniczek

21: fwoy/ pomniłz też iuż ná coś ftworzon y wy=

ftáwion

strona: 35v

Księgi Wtore

1: ftáwion ná fwiát od Paná twego/ y coś powinowát iemu/

2: y coś też powinowát cnoście fwej/ y coś też powinowát Rze

3: czypośpolitey y oyczyźnie fwey/ w kthorey cie kolwiek twoy

4: Pan poftánowić raczył. Tákże też coś powinien rodzicom y

5: powinowátym fwoim. Stárayże fie wždy ábyć ząwždy ná (*marg*) Powinność flá

6: chćicá poczci=

7: wego. (–)

8: łcienie zbroiczká chędogá wifiałá/ koniczek ná ftaniu ząwzđj

9: gotowy był/ boć tego ząwždy potrzebá y dla fwey y dla Rze

10: czypośpolitey pośługi. Służká áby też wždy ząwždy był po=

11: czciwy/ nie opiłj/ nie wżeteczny/ ále coćby fie *et ad forum et ad*

12: *corum* iáko ono ftára przypowieść przygodził/ to iest/ tobye

13: ku czći y ku pośłudze tákże/ y czáfu potrzeby przypádłey. Stá

14: rayże fie o przyiaźń nie tylko powinowátych fwych ále y po=

15: ftronnych/ áby cie wżyfcy miłowáli/ łławili/ czćili/ ważyli/

16: boć fie to ząwždy przygodzić może/ y ku potrzebie domowey

17: y czáfu káżdey przygody przypádłey. A toć nífkąd fnádniey

- 16: przypaść nie może/ iedno gdy będziesz żył pobożnie/ fkromnie
17: á ná wżem pocźciwie káždemu fie záchował/ á nikomu nigdj
18: nic winien nie zoftał/ á s káždym fie fam bez práwá/ bez przy
19: mużenia/ iedno wedle Bogá á fwiętey prawdy iego/ y rozłą
20: dził y poftánowił.
21: Czyńże kędy możelz wżędy á wżędy gwałt przyrodzeniu
22: fwemu/ wiefz żeć to ząwždy ku gorżemu niż ku lepżemu przy
23: kłonne ieft. Vczże fie pilno ábyś ząwždy zakon Boży/ práwo
24: poľpolite/ á powinność fwą we wżem ftátecznie záchował.
25: A wedle náuki páńfkiej ábyś káždemu záchował co czije ieft/
26: co należy Bogu to Bogu/ á co Cefárzowi to Cefárzowi. To(marg) **Matth. w. xxij.** (–)
27: ieft/ co należy fąfiádowi to fąfiádowi/ co należy kmiotkowi
28: to kmiotkowi/ czo należy fłudze álbo robotnikowi to niechay
29: będzie iego. A iáko Pan rofkázuie áby fłóńce nie záchodziło (marg) **Moiz. w. xxiiij.** (–)
30: w ręku twoich zapłáty iego. Vczże fie ná wżem nadobney po
31: miáry y powinności fwoiey/ ták w życiu fwoim iáko y w i=
32: nych poftępkoch twoich. A tego pilnie ftrzeż áby gębá nigdy (marg) **Powinność**
: cnoty. (–)
33: przed mieżkiem wzawod nie wyfkákowála/ boć to twárdo=
34: ufty źrzebiec/ á iákoć ná kryg weźmie/ iuż go y ku gorze trud=
35: no záhámowác będziesz mogł. A kogo możelz rátuj czym mo
36: żełz/ iefli nie máięthnością álbo wždy wfpomożeniem iákim/
37: tedy wždy rádá álbo pomocą/ á nie żáluy dla niego ofádnić
38: koniká fwego/ bo maż zą to pewną obietnicę Páńfką/ żeć zą
39: to tyle troie nágradzić y náporzyć obiecał.(marg) **Luk. w. vj.** (–)

Záłamuy=

strona: 36

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liřt 36.

- 2: wości ciełefne/ boć to iest siłny nieprzyiaciel poczciwey fła=
3: wye twoiey. Bo cie tho ząwždy będzie wiodło ná pychę/ ná
4: gniew/ ná pomfę/ ná łakomstwo/ ná opilstwo/ ná obzárft=
5: wo/ y ná inſze przypadki ktore fie iemu podobáią/ á kthore fą
6: ohydne y ſzkodliwe poczciwemu ſtanowi twoiemu. Bo wi=
7: dzifz iz cie Pan Bog ſtworzyć raczył ku czći á ku chwale ſwo(marg) Człowiek ku An
: yołowi podo=
: byeń. (-)
8: iey/ á nie ku lekkości ſwoiey/ á ſtworzył cie ná podobieństwo
9: do Anyoła/ á máło cie/ iáko Prorok powiáda/ vniżyc od nie (marg) **Pfal. viij.** (-)
10: go raczył. Pomniſz ſobie iefli Anyołowi przyſtoi łotrować/
11: álbo wſzetecznego á ſwownego żywotá vżywác/ bo pew=
12: nie gdzie fie w to wdałz/ y Bog fie ciebie záprzy á nie będzie o
13: tobie nic chciał wiedzieć/ y prętką lekkość y oſławę będzieſz
14: około ſiebie miał/ y o niey fie ząwždy oſłuchawác będzieſz.
15: Boć nie dármo ſwięty Páweł piſze/ iz wſzeteczni/ pijánice/ (marg) **Zidom xiiij.** (-)
16: y ine ſwowniki frodze będzie Pan ſądził ná ſądzie ſwoim:
17: to iest/ iefli fie nie vznáią á ták będą w tym trwác/ á nie nay
18: dą miłofierdzia Páńskiego zá żywotá ſwego.

19: **#Godność ſwą iáko powinien poczciwy zácho=**

20: **wác. A tu będzie y o vrzędzie poſelfkim/**

21: **y iáko wiele ná nim należy.**

- 22: **S** Tárayze fie też záfię/ ábyś fie nie názyt domem obár=(marg) Poſeł. (-)
23: łóżył/ ábyś nie był tylko iáko wieprz w karmniku/ álbo
24: iáko ſuchy pień ná roli co fie on pługi ząwadzáią. Wiedz też
25: w iákim práwie ſiedzifz/ y czo iefth powinność twoiá/ ábo=
26: wiem widziſz iz kázde práwo by było namocnieyſze iáko bę=
27: dzie ná ſzrot puſzczono/ á poważną roſtropnoſcią nie będzie
28: opátrowano/ kázde fie zelżyć muſi y bárzo oſłábieć muſi.

- 29: A przeto ná to łą vczynione Seymy/ áby ci ktorzy práwy á
- 30: łprawiedliwościami ludzkimi łzáfuią/ gdzieby s praw po=
- 31: łpolitych wykraczáli/ á łprawiedliwości ludzkie tymby łie o=
- 32: belżyć miály/ áby byli s thego pohámowáni/ y onemi wędzi=
- 33: dły ná nie z dawná vftáwionemi y nápińánemi/ áby byli po=
- 34: wćiągnieni. Y dla tego ná tho miedzy łobą ludzie pocźciwi
- 35: połty obieráią/ áby łami wielkimi zgráiami á s łzkodami ná(marg) Połeł iáko wiel
- ki vrząd iełt. (-)
- 36: to wńyłcy nie ieździli/ á tym połłom iuź czoby łami łprawo=
- 37: wác mieli to im poruczáią/ tego łie zwierzáią/ á zową ie na=
- 38: dobnym przezwiłkiem/ to iełt/ łtroźmi Rzeczypołpolitey.

A ták ie=

strona: 36v

Kłięgi Wtore

- 1: A ták iełłicy łie teź kiedy trefiło ná tym vrzędzie być/ izbyć
- 2: łie brácia twoi zwierzyli ták wielkiego kłenotu łwego/ to iełt
- 3: práwá á wolności łwoich/ tu wierz mi iz trzebá mądrze go=
- 4: lić/ bo iuź tám mułzą przypadác rozmaíte pokuły/ y pogroź=
- 5: ki/ y obietnice/ bo tám o dziwne á o rozne łtany poydzie/ mu=
- 6: łiź tám nie iednego dzwonká rułzyć/ á trzebá tám pilno łło=
- 7: wká rołtrzygác co ktho mowi. Bo będzieć łie zdáło iz bárzo
- 8: dobrze ku Rzeczypołpolitey/ á zeymiełz pokrywkę álić pióło
- 9: nek miáłto łzálwiewy w garku. A ták thu vważay co iełt łła=
- 10: wá á pocźciwość ty napřednieyłze dwa kłenoty/ ábył ie po=
- 11: łóżył ná wadze z nędznym á rownym pożytkiem/ iełzće kte=
- 12: mu włtydem á lekkością záfádzonym/ łam to v łiebie vważ/
- 13: iełłiby dáłeko s kłoby nie wybiły.
- 14: Bo vważ łobie o czo tám idzie/ iedno łobie pomyłł ktoć łie
- 15: zwierza/ y częgoć łie zwierzáią. Boć łie zwierzáią oni zacni
- 16: á poważni Rycerłcy łtanowie/ zwierzáiac łie oni wdzięczni

- 17: bráciá á powinowáci twoi. Pátrrze czegoć fie zwierzáią. (*margin*) Ocz pośłowi
18: idzye. (–)
- 18: Zwierzáiąc fie praw á wolności swoich. Zwierzáiąc fie má
19: iętności á gardł swoich. Pátrzayże iáka tho iest rzecz wielka
20: á poważna/ á mogłby ią włáfnie iákim *lacrofanctum* názwać.
21: A iáko ią czáfem drudzy szafuiemy/ á iáko fie w niey zácho=
22: wywamy/ to iuz Pan Bog niech rozeznawa/ bo ten wśyftko
23: wie/ widzi/ á nic przed nim zátáiono być nie może. Bo ią tak
24: zátzrąfamy czáfem/ nie ináčzey iáko owym plugáwym ogo=
25: nem liśim co im ławy pocieráią. Abowiem fnádnie fie tego
26: káždy dopátrzy/ niech iedno przypádnie ledá prywatká/ á nie
27: tylko iuz swoiá włáfna/ ále niechay rufzą mnichá/ kfiędzá/ pá
28: ná/ ftárofty/ Woiewody/ álbo vrzędniká iákiego/ álbo theż
29: szwagrá/ zięciá/ álbo powinowátego iákiego/ wnet wślyfzyfz
30: przętką obmowę/ przętkie á vporne záfádzienie/ y czáfem niepo
31: mierne pośwarki/ by też to dobrze miáło być y z obráżeniem
32: Rzeczypośpolitey/ kiloby iákiey wiofki do czáfu podzierzeć
33: dano/ álbo w nádzieię kłofia iákiego. A což gdy iuz przydzye
34: o śwá włáfná/ to iuz tám rzkomo táiemnicámi bywa zákry=
35: to/ á przedię wśyfcy wiedzą/ bo písmo powieda/ iż nie máfz
36: nic tháiemnego coby fie wyiáwić nie miáło. A sławá y zła y
37: dobra iesth bárzo głośny dzwon/ á brzmi ná wśyftki strony
38: śzyroko.

39: #Iákiby pośeł miał być wedle cnoty.

A tak po=

strona: 37

żywotá człowieká
pocźciwego.

Liśt 37.

- 1: A tak poćciwy człowiek/ ktoryby tak zacny vrząd á prá=
2: wie iáko iáką śwíątość/ á zwłáfzczá ku cnotie śwey zwierzo=

- 3: ny/ ná fię wziąć miał/ pewnie fie ma rozmyślić czo ná fię bie=
4: rze/ á iefzczę ná mieyfcu pilnieby fie miał rozładzić s cnotą á
5: s funnieniem swoim/ iefli mu tego wiernie pomagać będą.
6: Bo iefliby obaczył iż mu iáko vřtronicby miałj/ á iżby fie dąć
7: miały zwieść tám tym rozlicznym przypadkom światá tego
8: lepieyby dáleko domá s poćciwą łławą zołtác/ niż fie z niepo
9: ćciwą á s řprofną ohydą á s tháiemnemi przymowkámí/ á
10: řnadź y z niebefpieczeńřtwem zdrowia do domu wroćić. Bo
11: iuź táki człowiek miałby włáfnie być iáko Anyoł Boży. Abo(marg) Pořel miał by
: być iáko Anioł
: Boży. (-)
12: wiem iefli káždy cnotliwy á bácźny człowiek powinien řta=
13: niczek řwoy ták opátrowác/ ták zdobić/ ták vważác/ iákoby
14: gi káždemu z ořobná dobrym/ cnotliwym/ á ná řwzem nado=
15: bnie ozdobyńm vkazał/ á iefliże to powinien z iedney ořoby
16: řwoiey/ coź rozumieř gdy ony wřzytki powáźne á zacne ořo=
17: by weźmie ná pracą á ná opiekę řwoię/ ktorzy fie cnoćie iego
18: zwierzyli onych nařłáchetnieyřzych klenotow řwoich/ to iefř/
19: praw/ wolnořci/ gardł/ y máięthnořci řwoich. A nákoniecz
20: pátrź miedzy vcźciwemi řtany kto tylko iednego zdrádzi/ ál=
21: bo fie przeciwo iednemu niepoćciwie záchowa/ z iákim wřti
22: dem á z iáką lekkořcią tego vřzywác muři. A coź owřzem ták
23: wiele řthanow zdrádzić/ křthorzy mu powierzywřzy gardł y
24: máięthnořci řwoich/ iecháli do domkow řwych cieřzac fie ná=
25: dzieię cnoćy iego. A on iuź tám y práwy ich řzáfuię/ y nowe
26: ná nie vřtawia wedle zdánia řwego.
27: Abowiem łákomřtwo wielki tho iefř á moźny pan. A pe=
28: wne zá niepewne řtráćić nie bárzo to rozum iefř. A thám fie
29: iuź czeģo pewnego nádziewa/ á thu do domu przyiechawřzy
30: nie mářz fie iuź czeģo nádziewác. Ale by fie obaczył iż thu nie

- 31: rowno pewnieyŹe. Bo iuŹ pewna Źawá/ pewna wielka po=
32: ćciwość/ pewna miłość á wdzięczność v ludzi/ pewne obie=
33: tnice Páńskie kthore wiernemu á cnotliwemu nieomylnie Źá
34: obiecáne. A pewne teŹ záŹię pomŹty ktore złościwego nigdy
35: mináć nie mogá.
36: Abowiem pátrzay iáko ieft márna rzecz/ gdyby kogo po=
37: tkáło iákie dobrodzieyftwo od kogo/ áby zá to wdzięczno=
38: ści iákiey vkázáć nie miał. Ale záŹię teŹ nierowno Źprofniey= (marg) Sprofna rzecz
: cnotę záprze=
: dáć. (-)
39: Źza/ dobrodzieyftwo iákie wziáć od kogo/ á cnotę/ Źawę/ y

G

dobre

strona: 37v

Księgi Wtore

- 1: dobre mnimánie zá nie záprzedáć/ á dáć Źie zwyciężyć á od=
2: wieść od poczciwey przyŹtoynoŹci Źwoiey. Bo kto wŹdy iuŹ
3: nieobácznie vpádnie/ á potym Źie obaczywŹy iuŹ tego drugi
4: raz przeŹtrzega/ iuŹ tákiemu to wŹdy bywa y v ludzi y od Bo
5: gá odpuŹczono. Ale kto dobrze rozmyŹlnie/ chocia y widzáć
6: iáwná zelżywość Źwá/ zŹá Źawę Źwá/ y bliŹki vpádek Źwoy/
7: á przedŹię hárcuie cnotá Źwá iáko Źiwym ná kleparzu/ á prze
8: márn y iáki á krotki pożytek Źwoy/ zdrádzi napirwey Źam Źie=
9: bie/ Źawę y powinnoŹć Źwá/ zdrádzi przyiácioły y ine zacne
10: Źtany ktorzy mu Źie tego powierzyli/ zdrádzi RzeczpoŹpoli=
11: tá/ zdrádzi potomŹtvo Źwoie/ á wyda wŹzytko práwie iáko
12: ná mięŹne iátki/ o iuŹ tákiemu nie tylko áby tho odpuŹczono
13: być miáło/ áleby Źpráwnie táki miał być wypędzon záwŹdy
14: od ŹpoŹku ludzi poćciwych/ iáko pářzywa Źzkápá/ áby Źie y
15: inŹe Źtádo od niego nie popŹowáło. Bo iuŹ thám Źkázony v=
16: myŹł á niepoćciwe ferce być muŹi. Abowiem Źtáteczny vmyŹł

17: á poćiwe ferce nigdy fie zá żadne fkárby w niewolą záprze=
18: dáć nie może/ á zwłafzczá czymby miáło wfczzyrbic poćiwey
19: przyftoyności swoiey á flawy swoiey. Abowiem kámién ni
20: gdy fie płomieniem nie zápali/ iedno márne fmieci ktore fie ni
21: nacž nigdy przygodzić nie mogą.
22: Ale fie fnađž drugiemu ták zda/ iż lepŹze iedno dziś niŹ dwo
23: ie iutro/ á co ia mam to ia mam/ á po moiey fmierci niech chce
24: li y niebo vpádnie á Skowronki potłucze. Y nádziewa fie iż
25: tym nędznym podpomoženiem/ y fam tu zá żywotá fwiáthá
26: może wżyc/ y potomftwo fwe opátrzyć. O nędznefz to twoie
27: wżycie czáfow twoich bys fie obaczył/ y to omylne podpomo
28: żenie potomftwá twego. Bo obáčž iedno w iákiey flawie/ y
29: w iákiey poćiwości/ y w iákiey miłości tego czáfu twego nę
30: dznego á bárzo krotkiego wżywałfz/ y w iákich práwiech y w
31: iákich wolnościach potomftwo fwe zoftáwuiefz/ co y fámi y
32: s tym wŹytkim áni fámi zwiedzá iáko márnne potim zginá.
33: Y choćby teŹ nie zginęli vpadkiem RzeczypoŹpolitey od cie=
34: bie zgwałconey á zle poŹtánowionej/ ále zginá onym nieo=
35: mylnym dekretem PáńŹkim/ iż zle nábythego trzeći dziedic
36: nie pożywie.

37: #Iáko stárzy ludzie cnoty ftrzegli.

38: Pátrzay ná ony poćiwe ludzi wieku ftárego/ iáko v fie
39: bie thák powáŹne klenoty vwaŹáli. Czytay zacž Cicero

RzymŹki

strona: 38

żywotá pocžciwego

LiŹt 38.

człowieká.

1: RzymŹki gárdło dał/ zacž Sokrates w Atenach/ zacž Sene
2: ká/ wŹytkoć dla flawy á dla poćiwości/ iż Źtali mocno przy

- 3: cnoce á przy wolności Rzeczypospolitey. A toć ie też thám
- 4: wielkie dobrodzieyſthwá potykáły/ á wždy woleli y páńſt=
5: wá y gárdlá potrácić/ á ſławę ſobie nieſmiertelną zoſtáwić/
6: ktora y dziś po ſwiecie iáko żywa lata y wiecznie láthác bę=(*marg*) V ſthárych lu=
: dzi cnotá powa
: zna bylá. (–)
- 7: dzie. A ty ſwoię dla kęſá nędznego pożytku dobrowolnie á z
8: dobrym rozmyſłem błotem á ſmierdzącym gnoiem zágrze=
9: baſz/ á práwie iákobyſ ſie wſtydził iákoby zá iáki zły vczynek
10: zá nię. Czytayże záſię w iákiey Kátiliná álbo inſzy burzyce á
11: ſkażce Poſpoliteyrzeczy ſławie zoſtawáli/ y ku iákiemu koń=
12: cowi przychodzili/ wſzák ſie tho iuż y zá náſzey pámięci y po
13: ſtronach y v nas potroſze działo.
- 14: Diogenes on ſławny Philozoph/ kto o nim czyta/ tám ſie (*marg*) Diogenes iáko
: wzgárdził zło=
: to. (–)
- 15: náſłucha w iákiey wadze v niego złotá álbo bogáctwá były/
16: áby ſie był miał dáć vwieść od przyſtoynoſci ſwoiey/ boby
17: go był bárzo rad Alexánder wiele złothem odkupił/ áby był
18: chciał być przy nim/ á odtápił od przedſięwzięcia ſwego. Y
19: gdy mu zoſtáwił odieżdzáiac bryłę złothá/ ſzedſzy do morzá
20: wrzucił ie w głąbokoſci/ powiedáiąc: Iż lepiej iż ia ciebie v=
21: topię/ niżlibyſ ty mnie vtopić miáło. A co wiedzieć ieſliby ſie
22: ná potym moie poćiwe przyrodzenie dla ciebie nie wnioſło?
23: Y wiele tho kroć potym Alexánder mawiał: Iż bych nie był
24: Alexándrem niczymbych nie rádſzy był iáko Diogeneſem.
- 25: Sokrates on też drugi zacny Philozoph/ gdy poń poſłał(*marg*) Sokrates iáko
: wzgárdził vpo
: minki. (–)
- 26: Archezilaus zacny krol/ áby był z nim miał rozmowy około

27: poştánowienia kroleştwa űwego/ y około powinowácthwá
28: krolewűkiego űwego. Po długich rozmowach gdy iuż So=
29: krates miał odiechác/ thedy mu krol kazał wielkie vpominki
30: przynieść. Then zádziwowawűzy fie powiedział: A iákoż ia
31: to mam brác czego oddác nie mogę? á teź mi fie zda że m ia to
32: bie krolu więcey dał niżli thy mnie dawasz. Bo ia thobie da=
33: wam rzeczy nieűmiertelne/ ktore cie y ku űławie/ y ku zacno=
34: űci/ y ku tákiem űpráwam/ przez ktore wiele złotá nábyć mo=
35: że/ przywodzić będą/ á áż s tobą y do grobu wniść muűzą/ A
36: ty mnie dawasz rzeczy doczeűne/ nikczemne/ á krotko trwáia=
37: ce. Ktore nie tylko áby mie ozdobić miáły/ ále owűzem wię=
38: cey zelżyć/ á s poćciwego vmyűlu mego á s űtałego przedűe=
39: wzięcia mego/ ktoregom ia ni náczym inűzym iedno ná cno=
40: cie záfádził/ űnádnieby mie zwieść mogły.

G ij

strona: 38v

Kłięgi Wtore

1: Ale ach nieűtotyűz wieleli dziś tákich Sokrateűow ná űwie
2: cie znaydzie. A űnadź dziś nie trzebá wiele złothá/ áni wiele
3: klenotow ná to ważyć/ vwiedzie nas űnádnie ledá czácźko/
4: álbo ledá iáka lekka obietnicá/ iż űobie dla niey lekce poważy=
5: my co naűláchetnieyűze ony klenoty űwoie/ cnotę á długą űla=
6: wę űwoię/ á nic nie dbamy iáko Sokrates/ áby z nami wűtą
7: piá do grobu. A chocia y to iáwnie á iáűnie ludzie widzą/ zá
8: űłoniwűzy przedűe pűiná oczy/ day dwie ná łęk. A tháki nieo=
9: bácźny człowiek iuż dwiemá űzkodzi/ y űobie iż fie vwieść da/
10: y onemu co mu pozwoli rzeczy űzkodliwych á iemu nieprzy=
11: űtoynych. A ták ty moy miły poćciwy człowiecze ktoregoź=
12: kolwiek űtanu ieűteű/ bądź ná tym vrzędzie/ bądź teź y bez v=
13: rzędu/ wważay pilno á pomyűlay űobie czo to ieűt űławá/ cno=

14: tá/ á poćciwość/ á dzierz fie tego mocno iáko pijány plothá/

15: boć wżytko ine fnádnie zginąć może/ iedno cie tho ma aż do

16: grobu doprowadzić.

17: #W przypadłych wrzędziech iáko fie

18: pocźciwy záchowác ma.

19: **N** Vż ieflicby fie też przytrefiło/ iżbyś ná iáki wrząd ziemfki

20: álbo ná iákikolwiek infzy/ álbo ná pobory/ álbo ná iákie

21: infze Rzeczypospolithey fpráwy był powołan á potrzebo=(*marg*) Wrzędnik niewolnik. (-)

22: wan/ ieflibyś mogł bez tego fie obeydź thedyćby máło nie le=

23: piey. Ale iefli fie nie będziefz mogł fwey woley odiać/ bo flá=

24: chetne przyrodzenie nie dopuści kthoremu fie wżytko buiác

25: chce by orłowi ku gorze/ thedy pilno rozmyflay á roftropnie

26: wważay/ iáko fie małz w tym bez obráżenia cnoty záchowác/

27: bo wierz mi iż to trudny węzeł á trudno gi rozwiązać/ ácz to

28: iuż nędzny żywot ktory fie w iáką niewolą dla rownego po=

29: żytku záprzedawa/ bo iuż tám co napřednieyfze klenoty czło

30: wieká poćciwego záprzedáne być muflą. Naprzod wolny

31: żywot/ bo iuż muśifz liczyć y Cizioianus y godzinki/ ábyś po

32: winności fwey nie omiefzkał. Pothym theż y sumnienie. Bo

33: byś nacnotliwżym był/ nie może to być áby cie nie vniofły ál

34: bo dobrodzieyftwá iákie/ álbo vpominki iákie/ álbo theż po=

35: ftráchy iákie/ ábo powinności/ ábo infze przypadki/ ázac má=

36: ło takich naieznikow około takiego więc páná hárcuie.

37: Nuż záfię ápellácie ná Seymiech álbo ná wiecoch wyprá

38: wowác/ álbo fie s poborow wylicząc/ álbo iáko mowią re=

fpondowác/

strona: 39

żywotá człowieká

Lift 39.

pocźciwego.

- 1: Ípondowác/ iuż fie ráchowác/ iuż przymowki ćirpieć/ á by fie
2: też y napoćciwey w tym záchował/ iáko wrotá nowe zbudu
3: iefz álbo komin zmuruiefz/ iuż bez przymowki być nie może.
4: Iuż wnet powiedáią iż znác ná nim vrząd álbo pobory. A=
5: leć to fnadz iednák czáfem y bez kuńsztu bywa/ bo iuż pobor=(*marg*) Poborczá. (-)
6: cá álbo iego piśárze im może ná Woycie nawięcey wytárgo
7: wác á wyciągnąc to nawiętfze miłterftwo/ choć będzie dále
8: ko nierowno z Vniwerfałem. Aleć też y Woyt chociay fie wi
9: dzi profta fkowerá da czáfem chytrym poborcą o ziemię.
10: Powiedáli o iednym/ iż gdy płácono po grofzu od głowy/ te
11: dy fie zmowił z Gromádą/ iż iutro kiedy będę oddawał po=
12: bor áby nie było iedno fto pogłowia we wśi/ á drudzy niech
13: fie rozlázá álbo ná orzechy álbo ná robothy/ á pod przyfięgá
14: oddawano. Tedy názáiutrz przyniośł do poborce ftho gro=
15: fzy. Powiedział mu poborcá/ á miły woycie wřzák to wiel=
16: ka wieś/ iefť tám kilká fet pogłowia. Powiedział woyt z o= (*marg*) Woyt we wśi. (-)
17: ná zákrzywioná poftáwą iáko proftaczek/ Byłoć miły pá=
18: nie byłoć kráfřzzey czeládzi niemáło/ áleć fie rozbiegło po ro=
19: botam/ y przyfiągł że ich theraz nie mářz we wśi iedno fto/ y
20: muřiał wziác biercá fto grofzy/ á Woyt zá ořtátek z gromá=
21: dą pił dwie niedzieli. Powiedáli też o drugim/ iż gdy płáco
22: no z ofiádłych łanow po kilku grofzy/ tedy fie też zmowił s łá
23: fiády/ áby ich názáiutrz trzey ná iednym łanie fiedziáło: przy
24: niośł też Woyt ledwe mnieyřzą połowiczę z onych ofiádłych
25: łanow. Powiedział mu poborcá: Woycie wielka tám wieś/
26: muři tám być więcey łanow. Powiedział Woyt thákze też z
27: głupią poftáwą: Tákci fie twey miłořci widzi iż wieś wiel=
28: ka/ iż fie rozrodziłá czeladká. Ale możefz temu wářzá Páńřka
29: miłořć wierzác iż v nas dziś trzey fiedzą ná iednym łanie. Y
30: przyfiągł Woyt że trzey dziś fiedzą v nas ná iednym łanie/ y

- 31: oddał iáko chciał pobor/ á potym pił zá oftátek z gromádzi=
32: cą kilká dni.
33: A ták w zaiemći fie ty kobyłki częfzą/ ále przedfię Bogá y
34: cnoty prózno ofzukác/ y ná Woytá y ná Poborczę wšytkie=(*marg*) Mythnik. (-)
35: go fie ludzie dowiedzą. Albo tákże tez y Mytnik/ á iákoż też
36: ten pobożnie może vzyć vrzędu śwego? bo ná iednym miey=
37: fcu ma pińárze/ to iuż tám *vix iuftus faluabitur*/ ledwe fie świę=
38: ty wybiega. Ná drugim mieyfcu naymie Burmińtrzewi/ ná
39: drugim Woytowi/ Burmińtrż żydowi/ żyd pińárzom poru=

G iij

czy/ á

strona: 39v

Księgi Wtore

- 1: czy/ á káżdá s tych chce zyfkác. A ná czymże ten zyfk ma być?
2: Nie wyorzeć áni z młyná wymierzy/ iedno czo z nędznych lu=
3: dzi iáko táko wyciągnác á wymęczyć może. A ták y káždy i=
4: ny vrząd niech fie tym nie chlubi/ áby tám beśpieczne funnie=
5: nie fpełná závždy á pobożnie zořtác miáło.
6: Pińzą o Sámnitoch/ iż gdy iákiegoś vrzędniká co tákież lu
7: dzi łupił obieřić chcieli/ tedy fie do tego trefił on Ezop rzko=
8: mo z głupiá chytry mędrzec/ y począł im báiiác o liřce/ powie
9: dáiąc im: Iż muřielifcie wy nie ťlychác o oney liřce co roznie
10: mogřzy fie leżáła w gorący dzień pod drzewem ná zieloney
11: trawie á muchy ią obliádły. Przyleciáła do niey froká y po=
12: wiedziáła iey: Ey miła ťiořtro thoż mařz kłopot przed thymi
13: muchámi/ chczefźze ie ia rořpędzę? Powiedziáła liřká: Nie=
14: chay miła ťiořtro/ bo odpędziřz thy co fie iuż nápiły/ przylecá
15: záfię głodne/ tedy więřłzy kłopot będę miáła. Tákuje y wy te
16: go obieřicie co fie iuż nápił/ á głodnego ná tho mieyřce pořá=
17: dzicie/ iefzczęc gorzej będzie/ y więřłzy kłopot ludzie będą mie
18: li. Y zwyciężeni Sámnitowie oná fábułá wolno go puřci=

- 19: li/ y vrząd wroćili/ á był z niego potym dobry człowiek.
- 20: Dionizius on okrutnik Sirákuzánki gdy iechał przez ry=
21: nek/ zábiegła mu bábá y prosiła go áby iey co dał. Y pythał
22: iey: A miła bábó á będziefz zá mię Bogá prosiła? Powiedziá
23: lá bábá iż będe bárzo rádá zá cię Bogá prosiła. Ale íście nie
24: dla ciebie krolu/ ále iżby po tobie ielzche gorłzy nie nátał. Ka
25: zał iey krol y dáć niemáło/ y wiele potym w łobie złych oby=
26: czáiw vfkromił. A ták nie możec to być/ niech fie tym chłu=
27: bi ktho chce iáko chce/ áby fie ná káżdym vrzędzie wnieść nie
28: miał/ á iżby gwałtu nie miał vczynić y wolnemu żywotowi
29: łwemu/ y łumnieniu łwemu.
- 30: A włzákoż pocźciwy człowiek gdy fie rozmyfli ná cnothę/
31: ná łlawę/ y ná boiaźń Bożą/ y tho włzytko w łobie vfkromić
32: może/ á w káżdey łprawie thák łumnienie łwe vmiárkowác
33: może/ że fie ná włzem może poboźnie y pocźciwie záchowác.
- 34: **Sed quis est & laudabimus eum.** Bo iefliże łam łwey cnoty prze=
35: łtrzegác powinien/ tedy owłzem páłác tákíe łtádo owieczek
36: Páńskich. A Pan woła/ biádá tobie co łupiłz/ ábowiem theż(*marg*) **Iefa. w xxxij. kap.**
(-)
- 37: thy pewnie złupion będziefz. A nie wynidziefz áż wroćifz do (*marg*) **Matth. w v. kap.**
- ⌚ Dobry fie łzerzy
⌚ a zły łam zgi=
⌚ nie. (-)
- 38: łamnieyłzego pieniáłzká. A iżby tho prawdá była/ puścmy
39: iuż chociay piłmo ná łtronę/ á vczyńmy łobie w tym łprawę

rzeczami

strona: 40

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liłt 40.

- 2: ſwiátá tego/ co ich y dzifia ieſt y co ich y przed thym iuż y zá
- 3: náſzey pámięci bywáło/ iefliże vyrzyłz dom ktory ze złego ná
- 4: bycia powftáły/ áby ſie dłuſgo roſkorzenić miał/ á márníe v=
- 5: páść nie miał. A iefliże kęś máło pokwitnie/ pátrżayże dłuſgo
- 6: li trwáć będzie/ álbo iefli ſie w tym rozráduie potomſtwo ie=
- 7: go. Pożrzyłz záfię ná dom z dawná pocźciwie záſádzony á
- 8: pobożnie ſpráwowány iefliże ſie nie zdobi/ nie kwitnie/ á nie
- 9: ſzyrzy z obietnic Páńfkich. A tho ſie koło iuż á do ſkończenia
- 10: ſwiáthá záwždy ták toczyć muſi. A nie dármó ífcie Prorok (*marg*) **w Pfalm. xxxvij. (-)**
- 11: ten głoſ ná ſwiát rozwołał: Iż byłem młod á ſtárzałem ſie/
- 12: wielem ſwiátá zwiedził y wielem widział/ álem tego nigdy
- 13: nie widział/ áby ſpráwiedliwy był kiedy opuſzczon/ á pokole
- 14: nie iego áby ſzukáło chlebá. A tom też widział iż złoſciwego
- 15: záwždy pobijáła złoſć iego.

16: **Kápitulum III.**

17: **Kogo Pan Bog pozowie do Rády á do ſpraw**

18: **Koronnych álbo iákiego páńſtwá inego/ iáko**

19: **ma ſwoy ftan pocźciwy w tym vrzę=**

20: **dzie záchowác.**

21: grafika

G iij

Tu iuż

strona: 40v

Kłięgi Wtore

- 1: **T**v iuż záfię iefliby cie pan obaczył(*marg*) Rádny pan. (-)
- 2: godnego do ſpraw ſwoich/ á poſádził cie w
- 3: Rádzie miedzy onemi ktorym ſie tu zwierzył
- 4: kroleſtwá ſwego álbo winnice ſwoiey/ thák
- 5: iáko on to ſam przezywác raczy/ tho ieſt/ w
- 6: Rádzie Koronney/ álbo iákiego páńſthwá inſzego/ iákoż ſie

7: słuźnie s thego żaden wymawiać nie ma/ gdy będzie włafne(marg) Iáko włafnie

: ktho ma rá=

: dzie záfieść. (-)

8: powołanie Páńskie. Bo komu da Pan ten funt/ to iest god=

9: ność pocźciwą/ nie każe go w ziemię zágrzebáć/ áni fwiecze

10: iáfney ciemnym naczyniem zákrywáć. Ale nie ták iáko dru=

11: dzy tę fláchetną fwieczę ná gorę wftáwiáią/ iedni pochlebft=

12: wy/ drudzy rozmáitemi przyczynámi/ drudzy pofulámi/ dá

13: ry/ á dziwnemi vpominki/ y rozlicznym zápobiegániem tego do

14: chodzą/ á práwie to iáko árendámi dzierzą. A thákie iuż pi=

15: smo wilki drapieźnemi zowie/ ktorzy nie drzwiami ále przez

16: dách á dziurámi do tey fwiętey owczárnicy Páńskiey włáżą(marg) **Ian w x. kapitule.** (-)

17: á przychodzą/ opócz włafnego záwołánia páńskiego: gdzie

18: by pan káždy miał ná to **ofobiwe** [!] baczenie mieć/ y kogo/ y iá=

19: ko do tego páłterftwá do siebie miałby przypuścić á powo=

20: łáć/ gdyż on iest dan przednieyřzym páłterzem páńftwá one=

21: go/ á wiele ná tym należy iemu/ bo w tym fkárbie záwártha

22: iest sławá iego/ á naprzod łáłká Páńska/ pocźciwość iego/

23: mocz y zwycięftwo iego/ prawdá y řprawiedliwość iego/ y

24: wřzytko řzczęłliwe pánowánie iego.

25: Abowiem słu chay iákie Pan znáki obwołáć dáł vpadku

26: kroleřtwá káżdego y s krolem iego/ á znáki iuż zgothowáne(marg) **Znáki gniewu**

: Páńskiego.

: **Ezai. w iij. kapitu.** (-)

27: ná pomřtę przyřłżego gniewu iego/ powiedáiąc: Iż gdy iuż

28: zá złości á zá nieřprawiedliwości będę miał wołá odmienić

29: páńftwo álbo kroleřtwo iákie/ á podáć ie ná łup/ á dáć ie po=

30: řieść inym narodom/ tedy napirwey wymę z niego mocne=

31: go/ mądrego/ porádnego/ prawdziwego/ řprawiedliwego/

32: ná twarzy y ná wřzech řprawach pocźciwego: á niewieřciu=

33: chow/ á ludzi nikičemnych náładzę ná mieyfcá ná ich/ ktorzy

34: prze złą fprawę á rádę fwą fámi ie fnádnie zágubić będą mo

35: gli.

36: A ták poczciwy człowiek káždj by też był y włáfnie do ták (*marg*) Pan rádny czo

: powinien.

: **j. Korin. w xj. ka.** (–)

37: zacnego/ á może rzec práwie święthego mieyfcá powołány/

38: ma fie ifcie ná czo rozmyflić/ á iáko święthy Páweł piŕze do=

39: fwiadź fam fiebie człowiecze w godności fwoiey/ ábowiem

widziŕz

strona: 41

żywotá człowieká

Liŕt 41.

poczciwego.

1: widziŕz o coć idzie/ czegoć fie Pan zwierza/ y coć porucza.

2: Zwierzać fie Pan napřednieyŕzego fkárbu fwoiego/ ftadká (*marg*) Komu fie Pan

: zwierza owie=

: czeń fwoich.

: **Przipo. w viij.** (–)

3: fwego á owieczek fwoich/ czo fam powiedáć raczy iż w tym

4: iełt nawiętfze kochánie iego. A czegoźci fie zwierza? Krwie

5: ich/ wolności ich/ gardł y máiętności ich/ á przy tym wielkie=

6: go ftanu/ oney ofoby ktorego ná mieyfcu fwym poładzić ra=

7: czył. Tuć fie też iuż zwierza cźci y flawy iego/ y wfzytkich po=

8: bożnych y poczciwych fpraw y połthępkow iego. Ale drugi

9: nic fie ná to nie rozmyfláiąc ćifnie fie do tego bez wźego ro=

10: zmyflu mieyfczá/ iáko kozá do wrzofu. Nic inŕzego przed fie

11: nie biorąc/ áni fie ná żadná powinność ná tey práwie fwią=

12: tości nie rozmyfláiąc, iedno tylko áby go miłościwym pá=

13: nem zwano/ á żonę miłościwą pánią/ iáką pánią Sierpłką

14: álbo Piczymierfką/ á iżby iedno ziemiánki pofiadálá. A iá=

- 15: ko żyw drugi ná fwym mieyfcu nie siedział/ áni słowká prze=
16: mowił.
- 17: A ták tu iuż nielza iedno y wolność fwą/ y sumnienie fwe/(*marg*) Czo powinnyen
: pocźciwy w rá
: dzye. (-)
- 18: y cnotę fwą twárdo iáko iákie więźnie káždy pocźciwy oko=
19: wác muśi/ y iuż tu nie pátrzyć áni ná priwaty/ áni názbyth
20: wielkich wczáfow swoich. Iuż tu iefliś zořtał tym winarzem
21: Páńskim trzebá robić á kopác w tey winnicy święthey iego/
22: áby w niey ony wdzięczne gronká Páńkie/ prze onę niedbá (*marg*) Trzebá nie pro
: żnowác w win=
: nicy Páńskiey. (-)
- 23: łość twoię/ márnje nie ofycháły/ ále iżby podawáły wdzięcz
24: ne s siebie owocze swoie. Bo słuchay frogiego dekretu Páń=
25: űkiego/ iż krwie namnieyřzego z nich chce pátrzyć z ręku two=(*marg*) **Ezechi. w iij.** (-)
26: ich. Iużci tám poydzie o cnotę twoię/ o sławę twoię/ o řtrá=
27: řzliwą przyřięgę twoię/ o on okrutny á řrogi řad Páńki/ kto
28: ry nie tylko dobre řpráwy twoie/ ále y nawięřzâ řpráwiedli
29: wość twoię drugi raz řie pořádzác obiecziue. A co iefzczę na=
30: więřzâ/ wziác ná opiekę wřzytki doległořci Koronne/ przy=
31: padki przyřzle/ y řkądby przypář miáły/ iáko im zábiegác/
32: y iáko o nich rádzic/ á nie thylko řobie ná nogi iáko paw pá=
33: trzyć/ ále dáleko trzebá latác z rozmyřłem swoim przeřtrze=
34: gáięc rzeçzy przyřzlych/ y theráznieyřzych/ iáko ie y miárko=
35: wác y řtánowic/ y co s czym nápotym çzynic/ y ná czo páná
36: przywodzic/ ták iákobyř w tym áni sławy řwey/ áni sumnie=
37: nia řwego/ áni oney řrogięy przyřięgi řwey nie vřzczyřbił.
38: A ktemu áby cie ludzie řobie iáko málowánego obrářká pál=
39: cy nie vkázowáli pořmiewáięc řie s ciebie.

Księgi Wtore

1: #Iáko ma wierna á pocźciwa Rádá

2: rádźić pánu fwemu.

3: **A** By iuż nic więczy nie było iedno łtan á ofobá Páńfka/
4: wierz mi iż to ieft twárdy á łękowáty pień rádźić y my=
5: flić o tym. A wielkie to ieft *lacrofanctum* ná ziemi/ bo ieft człó
6: nek Boży/ przeźrzeniec/ powołániec/ y pomázániec iego/ gdiż
7: wiemy co ná tym łtanie káždemu Páńftwu wiele złego y do
8: brego należy. A wiemy iákie páńftwá prze złe krole vpadá=
9: ły/ thák s pílmá zakonu łtárego/ iáko y z inłzych hiłtoriy po=
10: gáńfkich/ y ná co też y łámi przychodzili. Abowiem páná ká=
11: źdego vmyłł ieft iáko płomień ktory fie záwždy ku gorze cią=
12: gnie/ kiedy do niego dobrych drew przykłádáią. Ale iefłize
13: mu też mokrych á łápiących przyłóżą/ thedy fie też wlecze po
14: ziemi z dymem połpołu. Thákże też dobra rádá pánu káźde=
15: mu/ álbo z nim ku gorze leći/ álbo fie z dymem po ziemi wło=
16: cży.
17: A tu pilnie pátrż iáki tho ieft połtrách/ vřzawłzy w pánu
18: wáde iáką/ gdyż to nie tylko o iego ofobę idzie/ ále o włzytki
19: y o cię łáme go/ nie przełtrzedz go. Ano cnothá/ áno łtráźna
20: przyłięgá/ áno bolácze łumnienie/ áno pocźciwa powinność
21: iáko młotem pocźciwego człowieká tłucze á do tego pocią=
22: ga/ áby nie drzemał/ áby nie vlegał á zá drugie fie nie zálłá=
23: niał/ á zwálzczá gdy przydą przed oczy ony łrogie przełtrá
24: chy á ony nieomyłne dekrethá Páńfkie/ czo fie więc dzyáło y
25: nád ludźmi y nád krolełtwy/ á iákie fie okrucieńftwá okázo=
26: wály záwždy nád włzyłtkiemi narody dla złóści á niełprá=(*marg*) Dwa łtráchy o
: prawdę. (–)

- 27: wiedliwości krolow á kfiążat państw onych/ iáko frodze pu
28: łtofzály/ iáko fie zamki y miáltá mocne wywráćály/ iáko fie
29: krew niewinna lań/ iáko obcy á nieznáiomí narodowie mie
30: łcá ony poñiadáli/ kto o thym czyta pewnie káżdemu zádrży
31: weńná/ y włofy fie ná łbie náieżá.
32: Pátrzayże drugiego przełtráchu/ weźrzawłzy onemu łro=
33: giemu pomázáńcowi Bożemu w oczy/ bo niech on będzie na
34: dobrotliwłzy/ przedłię ma cóś Bożego á łtráźnego w łobie/
35: á pewnie iáko ono powiedáią iż mułi mieć wilcze włofy mie
36: dzy oczymá/ iáko fie óń pokułić/ iáko go łtofowáć álbo vpo
37: mináć/ A on iednym weźrzeniem łrogiem/ łnádnie káżdemu
38: vmyłł iłcie odmienić może. A włzákoż miedzy dwiemá rze=

czámi

strona: 42

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liłt 42.

- 1: czámi łtráźnemi á złemi mądry człowiek záwždy mniefy ło=
2: bie złá obiera. A ták lepiey wždy doczeńny połtrách człowie
3: ká łmiertelnego ná máły czás odniełć ná łobie/ niźli połtrách
4: á przekłętwo wieczne onego Bogá niełmiertelnego/ w kto=
5: rego ręce łtráźna rzecz ielt wpałć/ ták iáko o nim piłmá po= (*marg*) **Zidow w x.** (-)
6: wiedáią/ połtrách łtráźliwey przyłięgi iego/ połtrách cnoty
7: y łumnienia pocźciwego/ połtrách bliłkiego á pręthkiego v=
8: padku pańłtwá onego/ tákież y domku twoiego/ potomłtwá
9: twoiego/ y ciebie łámega.

10: **#Iełli Rádá vcźciwa obaczy w pánu złá wiá=**

11: **rę ábo máłe dbánie o boiaźń Bożá/**

12: **co czynić ma.**

- 13: **A** 2 **Ták iełlibył w pánu obaczył/ álbo iáká złá wiáreę/ álbo**

- 14: mále dbánie o boiaźń Bożą/ thedy łobie vważywłzy on
- 15: pirwłzy połtrách o kthorymeś iuż łłyzł/ vważywłzy też on
- 16: łrogi głos onego połłá Páńłkiego wielkiego/ ktoremu to ka=(*marg*) **v. Moize. w xvij.**
- : **Iozue w j.** (–)
- 17: zał obwołáć włzem krolom á kłiążetom/ áby nigdy kłiąg za=
- 18: konu Bożego nie wypułzcźáli z ręku łwoich/ á zówždy łie w
- 19: nim ćwiczłly y we dnie y w nocy. Tákże y głos onego Dawi (*marg*) **w Płalm. xxij.** (–)
- 20: dá łtráłznego/ ktory wołá łrodze ná krole á ná kłiążetá: Oto
- 21: iuż teraz krolowie ziemłcy vcźcie łie á zrozumiewaycie wo=(*marg*) **Zadne pímo**
- : **nie pewniełłze**
- : **łedno z vłł pán**
- : **łkich.** (–)
- 22: łá Páńłką ktorzł łądziecie ziemię/ á vpadńcie przed nogi łego/
- 23: áby kiedy rozgniewawłzy łie nie wyrzućł was od obliczno=
- 24: łćł łwoiey. A co zówždy łrozłłzego bywáło v Páná tego/ á o
- 25: co łie zówždy wylewáłá krew niewinna po ziemi? á o czo łie
- 26: zówždy odmieniáły krolełtwá? łedno tám gdzie łie odmie=
- 27: niáłá wola Páńłka. Bo tám nie mowi Moizełłz áby krol no=
- 28: łłł kłięgi łákie od łwiátá wymyłłone/ ále kłięgi ná ktorich łełł
- 29: wola Páńłka nápiłána. A ktoreż łá pewniełłłze kłięgi? á kto=
- 30: raz łełł pewniełłłza náuká? łedno ktora połłłá z vłł onego łe=
- 31: dynego Syná Bożego nam tu obiecánego/ y ná łwiát ł thą
- 32: łwiętą náuką z oney wyłokiey rády łpołecznego Bołłtwá ze=
- 33: łłánego. Ktozey thák łrodze odmieniáć zákazano/ nie tylko
- 34: cźłowiek obłudny/ ále by Anyoł z niebá łłthąpił á powiełłł(*marg*) **Gala. w j.** (–)
- 35: nam czo łńłłłł/ kazano go nam przekłínáć á ni w cźym nie
- 36: wierzyć łemu.
- 37: Aby nic łńłłłł nie byłó/ łedno łobie włpomniawłłzy łáką

Księgi Wtore

- 1: frogą pomstę bieráli oni nędzni krolowie nád łobą/ kthorzy
- 2: wedle wymyślów swoich wymyfláli álbo odmieniáli wołą
- 3: Páńfką/ y wieleli kroć przodkowie náfzy bywáli dla thákich
- 4: krolow zówiedzeni w niewołą/ y wieleli rázow Sálomo=
- 5: now kołcioł złupion y zniścżon bywał. Abowiem to był fro=
- 6: dze Pan Sálomonowi powiedział kiedy mu gi dobudowa
- 7: wfy oddawał: Iż poty Sálomonie oko moje nád tym ko=(*marg*) **ij. Krolew. w ix.** (–)
- 8: łciołem będzie/ poki fie w nim będzie działá woła moiá. Ale
- 9: łkoro fie tu odmieni woła moiá/ tedy ia y kołcioł/ y lud połpo(*marg*) Strách odmie=
- 10: nić wołą Páń=
- 11: łką. (–)
- 12: łu z nim dam ná takie pohánbienie/ że ci co pozolthána będą
- 13: fie dziwować świftáiąc co fie tak dziwnego sftáło mieyfcu
- 14: temu. O naświftałżeby fie dziś wierz mi nie ieden/ ktoby fie
- 15: chciał przypátrzyć/ iáko fie frodze tá woła Páńfka ná wielu
- 16: mieyfcach odmieniłá. Albo też łobie wlpomni onego nędzne (*marg*) **j. Krole. w xxviii.**
- 17: (–)
- 18: go krolá Saulá/ ktory wzgárdziwfy wołą Páńfką vciekl
- 19: fie do czárownice/ co mu fie było sftáło/ y iáko wiele ludu zá
- 20: mordowano dla tego iego fwowolnego grzechu/ y iákie by=
- 21: ło dokończenie iego/ bo fie łam zábil/ y łzedł tám gdzie záłfu=
- 22: żył. A co fie takich rzeczy działó/ álbo co takich krolow pogi=
- 23: nęło/ kto czyta hiftorie tám fie náłfucha. A ná kimże to zależy
- 24: iedno ná pánie á ná Rádach iego? Ale Pan Bog z obiethnic
- 25: swoich łnadź nam wfytkim zátwárdzić łercá ráczył/ iż wi=
- 26: dząc nie widzimy/ á łyłzác nie łyłzemy/ áz fie podobno s tim (*marg*) **Ezai. w vj.** (–)
- 27: doczekamy łrogiey pomsty iego/ bo łą nieomyłne łłowá iego
- 28: Bo pátrząy záłię/ iáko Pan Bog wielbil á błogoláwił o=
- 29: ny łwięte krole/ ktorzy záłię nápráwowáli pomiełzáną łwię

27: tą wołą iego/ y chwałę iego. Niechay kto chce przeczyta íprá
28: wy onego krolá fwiętego Iozáphátá/ Azy/ Ezechiafzá/ Io=
29: ziafzá/ Iehu/ álbo onych fynow w Máchábeyfkich/ iákie zwy=
30: cięftwá bráli/ iáko fie im ízczeńściło/ iáko im Pan Bog błogo=
31: łłáwił/ y ludowi onemu ktory ná ten czás pod krolowániem
32: ich był. Owa iáko krotko íam to záwiázác raczył: Íz ktorzy (*marg*) **j. Krole. w ij.**

3: Rádá pocźci=

3: wa. (-)

33: mię wielbić będą/ thy ia też wielbić będę: á ktorzy wzgárdzą
34: wołą moię/ cí też v mnie będą wzgárdzeni. A thák pocźciwy
35: pan á cnotliwa Rádá nic fie nie lękáiącz żadnych przelétrá=
36: chow fwiátá tego/ á więcey máiąc ná pieczy ítrách Bogá ży
37: wiącego/ cnothę/ y powinność íwoię/ y vpadku przyfzłego/
38: ma nadobnie á pocźciwie páná vpominác/ przywodząc mu
39: ná pámięć píłmo fwięte/ y ítráfzne y pocieřzne przykłády z nie

go. A Bog

strona: 43

żywotá człowieká

Liřt 43.

pocźciwego.

1: go. A Bog wedle obiethnic íwoich da wdzięczność w twa=
2: rzy iego/ iáko dawał onym Prorokom ktore tákże połyłá v=
3: pominác írogie krole ony s íprofnych wyřtępkow ich. Iáko=
4: chmy fłyřzeli o Heliafzu/ o Moizeřfzu/ o Helizeuřzu/ y o inych.
5: A zapłátá pewna ífcie go nie minie/ y ty obietnice ktorechmy
6: niedawno fłyřzeli: Íz kto mię vwielbi/ iá go vwielbię: á ktho(*marg*) **Matth. w x. kapit.** (-)
7: mię będzie wyznawał przed ludźmi/ ífcie go ia theż wyznam
8: przed Oycem moim.

9: **#Iáko pocźciwa Rádá ma vpominác**

10: **páná s ípráwiędliwořci.**

- 11: **W**ięc też ząfię wierz mi iż y to nie ledá iáki drugi węzeł/ ie
- 12: flibyś páná widział á on máło dba o ludzką fpráwiedli
- 13: wość/ álbo fie też y fam odnosi od niey/ choćby też tho czynił
- 14: z iákiego nieobaczenia fwego/ á iákožby theż mogło śćirpieć
- 15: ono pocźciwe fumnienie twoie/ áby go s tego vpomionąć nie
- 16: miało/ pomniąc ony frogie dekretá Páńfkie/ czo ie ná ten zły
- 17: á frogi vczynek głośno wywołác dał/ ábo iákie fie frogie po
- 18: mfty y nád krolmi y nád kroleftwy rozlicznemi o thy nędzne
- 19: łzy ludzkie/ ktorzy byli w niespráwiedliwości vcífnieni/ dzie(marg) Iáki frogi
- : grzech nie=
- : fpráwiedli=
- : wość. (-)
- 20: wáły. Pomni iáko Izáiafz/ iáko Ieremiafz/ iáko Baruch/ iá=
- 21: ko infzy Prorocy frodze grożą á ftrafzliwemi głofy opowie=
- 22: dáią o tym frogim á niemilofiernym grzechu/ y wźędj á wźę(marg) **Iezus Sirach w**
- x.** (-)
- 23: dy opowiedáią/ iż dla niespráwiedliwości będziecie záwie=
- 24: dzieni w niewolą y s krolmi wáźemi/ dla niespráwiedliwo
- 25: ści będə odmieniony kroleftwá wáźe/ á obcy narodowie po
- 26: fiędą ziemię wáźę. Dla niespráwiedliwości zápádłá fie So
- 27: domá Gomorá. A powiáda Pan: Iż głos wołania ludzi v=
- 28: cífnionych przyźedł áž do Máyeftatu moiego/ poydę á do=
- 29: wiem fie co fie to tám dzieie. O moy miły Pánie toćbyś teraz
- 30: częfto mufiał biegąc po rozlicznych mieyfcoch/ dowieduiącz
- 31: fie co fie to dzieie/ widzącz á fłyźącz frogi płáčž á nárzekánie
- 32: vcífnionych owieczek fwoich.
- 33: WfpomniŹ ząfię czo fie sftáło onemu nędznemu krolowi
- 34: Achábowi thákze o niespráwiedliwość/ iż vczyił krzywdę
- 35: niewinnemu człowiekowi á wydárł mu/ kwoli fprofney á

36: łwowloney żenie/ włafną winnicę iego/ iáko były łrodze ie=

37: go woyłká z rołkazánia Pánłkiego porázone/ iáko łam már=

38: nie zábit/ y oná łprołna żoná iego. Iáko pši ich włafni łeptá

H

li krew

strona: 43v

Kfięgi Wtore.

1: li krew ich á iáko łie sftáły gnoiem śćirwy ich ná oneyże win

2: nicy o ktorą dał zábić człowieká niewinnego. A co thego w (*marg*) Pomftá zá krzy

: wdę nie minie. (-)

3: piłmie znaydzie/ á łnadź y łtráłzno czytác/ iáko łie Pan záw=

4: żdy mścił tey łrogiey krzywdy łwoiey. Abowiem gdy dáley

5: tám będziefz czedł o łpráwiedliwości/ iákołchmy iá włzyłczy

6: łobie powinni welpołek/ tám łie náłłucháłz co pogáńłcy kro=

7: lowie czynili o niełpráwiedliwość/ nie máiac ielzłcze áni zá=

8: konu Bożego/ áni żadnego połtráchu ná łię/ iedno łámi ták s

9: cnot łwoich/ y iáko łie łámi w łwych łpráwiedliwołciach zá=

10: łhowáli. Vłłzyłzłz tám iáko łkory z iednych łupili co niełprá

11: wiedzliwie łádzili á łthołki z nich dziáłáli/ y ine łędzie ná nich

12: ładzáli/ iáko łynom włafnym oczy łupili/ iáko ie zá gárdłá

13: wydawáli/ iáko teź y łámi s łiebie łpráwiedliwość czynili.

14: #Pogáńłcy krolowie iáko łtrzegli

15: łpráwiedliwołci.

16: **A**ntigon krol kazał mándaty rołpiłác do włzyłklich miáłt

17: Iź łhociayby zá łmemi włafnemi pieczęciámi przyniefio=

18: no do was dekrétá iákie/ á nie łgadzályby łie s łpráwiedli=

19: wołcią/ nie przyymucie ich. Agełiláus gdy go pyłáli czo

20: ielł potrzebnieyłzego krolowi/ mocz czyłi łpráwiedliwołć?

21: Powiedział/ iż gdyby byłá włzędy łpráwiedliwołć po łwie (*marg*) Spráwiedli=

: wołć Krolow

⌘ Pogánfkich. (-)

22: cie/ nigdyby mocy nie było potrzebá/ boby iuż káždy tego zá=
23: chował przy tym czo czyie ieft. Phocion on zacny pan gdy
24: liedział ná łądzie/ przyzedł do niego Anthipater iego wielki
25: przyiaciel/ profząc go áby mu tám iákiemuś powinowáthe=
26: mu iego sfolgował ná łądzie. Powiedział mu Phocion: O
27: trudno ty mnie máłz łobie miły Antipater vczynić y przyia=
28: cielá y pochlebęcę/ muśiż ná iednym przełtác. A coby tego wy
29: liczył/ álbo co łie máło niżej o tym náłłuchałz o tákich łláche=
30: tnych pogánfkich kroloch/ ícieby łie mogli y Krześcijánłczy
31: z nich czálem počwiczyć. Albo iáko ono Philip wielki Má=
32: cedońłki krol co vczynił/ iáđac w miáłto w wielkim trium=
33: phie/ gdy zá nim wołáłá niewiáłtá/ prze Bog miły krolu v=
34: czyní mi łpráwiedliwość/ bomci iefłh wielką krzywdá vci=
35: łnioná. Powiedział íey: Iż widzifz iż theraz nie máłz czáłu.
36: Powiedziałá niewiáłthá: Iż nigdy łpráwiedliwość nie ma
37: pátrzyć czáłow/ á ták iefłiś ná to wyłáđzon/ álbo czyní łprá=
38: wiedliwość/ álbo przełtáń krolom być. Wnet łłiadłzy s ko=

niá vczy=

strona: 44

żywotá počźciwego
człowieká.

Liłt 44.

1: niá vczynił łpráwiedliwość oney niewiełcie/ powiedáiącz:
2: Iż przeciwo prawdzie wymowki nie máłz.
3: Bo páłhrz/ á łkąd ináđ pan álbo iákie kłiążę ma łobie mi=
4: łość ziednáć v poddáných iedno s łpráwiedliwości? Bo ie=
5: łli z hoyności álbo z łobrodzieyłtwá/ thego łie iuż włzyłtkim
6: dołtác nie może. Ale łpráwiedliwość łwięthá thá łie łeye iáko
7: iáłna wodá po ziemi/ á thá włzyłtki zniewolić muśi/ iż mułżá
8: onego páná y łławić y błogofławić. Bo iednemu łie łłanie

- 9: Íspráwiedliwość á wżyfcy mowią Boże mu miły zápłác. Y
- 10: nie dármo on Mędrzecz piíal onych wirfzykow po ściánach
- 11: Kfiążęcych:
- 12: Iż Íspráwiedliwość á łáfká to łá zamki Kfiążęce twárde/
- 13: A pomítá zázwdy przypádlá ná ony złe tyránny hárde.
- 14: Ale nam nie trzebá przykłádow pogáńfkich/ dofyc mamy
- 15: Írogich **dokretow** [!] Páńfkich ná the Íprofná ohydę vczynio=
16: nych/ dofyc ftráfzliwych głólow co nas s tego vpomináią.
- 17: A což potym/ ieftechmy prosto iáko oni co ráno trochę ná ka=(*marg*) Pan írodze gro
: **zi o nyefpráwie**
: **dliwość. (-)**
- 18: záníu popłáczą/ á k wieczoru fie Ípiją áż ieden drugiego nie
19: widzi. Tákże też o tych thák Írogich postráchoch gdy ftycha=
20: my/ tedy fie nam trochę wełbie zázwierci/ á iáko fkoro vkażą
21: zawoiek lií/ álbo fie vkaże iáki powinowáty/ áliíci ze wży=
22: tkiego nic. Ano Pan woła: Miłuycie Íspráwiedliwość co łá(*marg*) **Mądro. w j. kapit. (-)**
23: dzicie ziemię. Ano fie opowieda s Írogim łádem fwoim/ Iż
24: ia y Íspráwiedliwości wálze á nie tylko krzywdę znowu połá
25: dzác będę. A biedá wam co łádzicie złoíciwego zá dármi ie=
26: go/ á včífkacie šírotkę. Biedá wam co zowiecie dobre złym(*marg*) **Ezai. w j. kapitul.**
: **Ezai w v kapit.**
: **Ezai. w Lviiij. (-)**
- 27: á złe dobrym. Iáko y Ezáiálfz powieda od Páná: A co mnie
28: po połciech wálznych/ po ofiárach wálznych/ po wołoch/ po bá=
29: rániech wálznych? Ale czyńcie Íspráwiedliwość/ tedy też wá=
30: łzá Íspráwiedliwość wzeydzie iáko słońce przed oblicznoíciá
31: moią. To niechay będzie Pánu Bogu poruczono/ ten vmie y
32: vmiękczyć y zátwárdzić fercá ludzkie.

33: **#Iáko páná przeftrzegác z vporu/ álbo**

34: **gdyby práwá gwałcił poddánym fwoim.**

- 35: **N** Vż też ieflibyś páná widziál álbo fie w pychę vnořącz/
- 36: álbo vpor iáki przed fię biorąc/ álbo ná práwá á ná wol
- 37: ności poddánych máło dbáiąc/ ázáłzbyś miał być ták beřpie=
- 38: czney cznothy/ á fiedzác thák iáko máłowáne drewno á we=

H 2

wnątrz

strona: 44v

Księgi Wtore

- 1: wnątrz řprochniále/ ábyś s tego pocźciwego páná řwe^{go} prze
- 2: řtrzedz nie miał/ widząc thák řzkodliwe przymioty w nim/
- 3: řkądby y řławá iego/ y wřzythko řzczęćcie iego řnádnie vpáść
- 4: mogło. A iefzcześ ktemu przyřiągł *confulere & opponere fe* o ká
- 5: źdy táki řprořny przypadek pánřtwá onego. A gdzieźby thu
- 6: była przyřięgá twoiá? á gdzieźby tu było *opponere* twoie? Bo
- 7: gdy fie ná to rozmyřliř/ iż to *opponere* twoie ku czći á ku řła=
- 8: wie onego Páná twoiego/ y ku iego ná wřzem řzczęřliwemu
- 9: pánowánriu řciągáć fie będzie. A czegoź fie tu řękáć mař? ábo
- 10: czym fie tu řtrofowáć s tego mař?
- 11: Abowiem wřpomni řobie iefli fie ocz więcey Krzeřćiján=
- 12: řcy álbo pogánřcy krolowie řtáráli/ iedno áby byli mieli mi=
- 13: řość á řyczřliwość v poddánych řwoich. A tym závády y kro
- 14: řeftwá poliadáli/ y pánřtwá řwe rozřzyrzáli/ á řławę wiecz=
- 15: ná áź do dziřiefyřzycch czářow odnořili. A czym wielki Alexán(*marg*) *Alexánder* do=
- ř brociá řwiáth
- ř poliadł. (–)
- 16: der poliadł řwiát iedno miřořciá v poddánych řwoich? kto=
- 17: řzy by byli mieli y po trzy gárdłá rádziby ie byli przy nim po
- 18: řożyli. A czymże řobie to iedná? ničzymći inřzym iedno řprá=
- 19: wriedliwořciá á oná dobrořciá řwoiá ktorá wřzytkim vkázo=
- 20: wał/ á oná vkładnořciá řwoiá/ ktorey z nimi weřpoł vřywał

- 21: Ná ziemi z nimi iadał y fypiał/ wŷzytko z nimi nápoły dzielił.
22: Y gdy go pánowie karáli kiedy w űkárbie nic nie bywáło/ te
23: dy powiedział: Iż to pewnieyŷzy v mnie űkarb oto ći co ie wi=
24: dzicie/ ktorzy mnie wiele űkárbow rozmnożyć mogą. Tákże
25: iefli kroleűstwo ktore pofiadł/ w wielkiey űpráwiedliwoűci ie
26: chował/ á práwá y wolnoűci káždemu mocno dzierzał.

27: #Iáko iefť wielka rzecz miłość páńfka

28: v poddáných.

- 29: **A** Bowiem pan káždy v poddáných űwoich iefť iáko mą=
30: dry lekarz v chorych űwoich. Gdzye widzi iż może legu=
31: chnym lekárűstwem co zágoić/ tedy nie űieka/ nie pali/ áni przy
32: kremi prochy záfypuie/ á teź mu zá to chorzy y więcey powin
33: ni dáć/ y więcey dziękowác. Tákże teź mądry á dobry pan/
34: im nalzey moze rány á krzywdy poddáných űwých vűpokoić/
35: á wolnoűci y práwá ich w cáłoűci záchowác/ tym więtfzá v
36: nich űobie miłość á žyczliwoűć ziednáć moze. Abowiem czo
37: iefť űzczęliwűzego pánu álbo krolowi iedno miłość v poddá=
38: ných? Ano czytamy co był vczynił Zopirus on zacny Rycerz

rozmiło=

strona: 45

żywotá pocźciwego

Liťt 45.

człowieká.

- 1: rozmiłowawűzy űie páná űwoyego Dáriuűá/ gdy przez długi(marg) Wiele moze mi
: łość v poddá=
: ných. (-)
2: czás Bábilonu z wielkimi trudnoűciami nie mógł dobyć/ ten
3: urznáwűzy űobie gębę y nos vciekł do Bábilonćzykow/ po=
4: wiedáiac iż mię ten nieűláchetny á zły pan moy obrzezał/ žem
5: mu rádził áby was w pokoju zániechał. A wiedzieli iż to był

6: zacny człowiek w wojsce Dariuszowym. Oni mu wierzycy=
7: wżycy/ bo były wielkie podobieństwą do wiary/ uczynili go
8: wnet Starostą y Hetmanem/ á on pothym powoli miasto
9: Dariuszowi podał. A tak tu pilno patrz co to jest/ á iako tho
10: jest wielka rzecz miłość poddanych przeciwko panom swo=
11: im. A czo onych było czo sobie dla panow swych ręce palili/
12: gardła dawali/ á ktoby ich wyliczył. Ale też panowie vmieli
13: sie poddanym swym zachowywać: á zachowanie trudno
14: fkać inąd inądnie ma panu przypać/ iedno gdy pan wżem
15: dobrotliwy/ wżem rowno sprawiedliwy/ á iż wżem row=
16: no iako bogatemu tako vbogiemu prawo á wolność iego za
17: chowa. Boć hoynością albo dobrodzieystwy nie może być
18: żadnym obczyaiem wżem dobrym.
19: Bo też zaśię słychamy o złych/ iako ie poddani truli/ iako ie
20: marnie s państw wyganiáli/ potajemnie zabijáli/ ázaby sie
21: tu o tym mało napisać mogło. Iako byli oni Dioniziuszowie
22: oni Heliogabalowie/ oni Sardanapalowie/ oni Baltazaró
23: wie/ iakie pomsty bráli/ iaka była sława ich. A bychmy wię=
24: czej przykłądow nie mieli iedno z onego nieobacz nego syná
25: Salomonowego Roboama/ gdy odrzuciwszy stárą Radę
26: oycá swego/ á wśluchawszy mlódey rády pochlebniow swo
27: ich/ połamał prawá á wolności poddanym swoim/ powie=(*marg*) **iiij. Krolew. xij.** (-)
28: dając im: Iż was ociec moy chował pod biczem/ ále ia was
29: będę chował pod kijem. Wnet dziefięcioro pokolenie odstá=
30: piło od niego/ á obráli sobie krolá inego/ á on ledwe ná ied=
31: nymże pokoleniu dokonał żywotá swego. A tak patrz co tho
32: jest prawá gwałcić albo łamac poddanym swoim.
33: Patrz zaśię pogánfkich krolow/ thák iakoś y wyfżzey słycy=
34: szal/ czym sobie wycięzyli poddane swoje. Ano także Anty=
35: gon Aragoński krol gdy leżał pod Atenami á iuz ich miał do=
<http://rcin.org.pl>

- 36: być/ tedy mu pánowie powiedáli/ Iż musisz miłościwy kro=
37: lu dobywłzy miáftá tego mocno ie opráwić/ bo iefth nam ná
38: wielkiew przekázie. Powiedział Krol: Y iuz ia wiem iáko bę=
39: dzie mocne mury około tego miáftá vczynić. Pytáli go páno

H iij

wie/ á

strona: 45v

Księgi Wtore

- 1: wie: Aiáko? Powiedział Krol: Iż záchowác ie w łáfcze/ w
2: íspráwiedliwości/ á w wolnościach ich/ y iefzcze im ich wię=(*marg*) Pogáni iáko
: práwá poddá=
: nym dzierzeli. (-)
3: cey popráwić/ tedy to bárzo mocne miáfto będzie. Y także po
4: tym vczynił. Miáfto pothym widząc onę łáfkę iego/ y fámo
5: fie potym mocno opráwiło/ y mocno przy nim ftało/ á wiel=
6: ką mu miłość y ftałość fwą ná wízem okázowáło. Także A=
7: gezilaus Lácedemońki krol gdy pánowie prośili áby Spár
8: tę dał opráwić/ kazał wyniść wżytkim Spárthánom przed
9: miáfto we zbroi/ y vkazał ie pánom onym swoim/ powiedá=
10: iąc im: ázafz to nie fá mocne mury miáftá tego? kiedy ie ia bę
11: dę chował w łáfcze á w miłości/ w práwiech á w wolności
12: ich. Támże im wnet kazał piáć przywileie/ támże im poprá=
13: wił praw y wolności/ á oniby też byli zań y trzy kroć gárdlá
14: dáli.

15: #Pan káždy fłáby bez miłości poddáných.

- 16: Bowiem czo iefth pan álbo kfiążę bez miłości poddáných
17: swoich? rownie iáko fłup Mármorowy piękny ná iego
18: kftałt vkowány. Abowiem pyłzny á frogi krol á ten ktory fie
19: ftára o fkázenie wolności poddáných swoich/ nie ináčzey ftoi
20: iáko mármorowy fłup pośrzod páńftwá fwego/ á wżylczy

21: mu sie dziwuią á máło on dbáią/ ielzcze mu owłzem włzyfcy(*marg*) Pan zły iáko

⌘ fłup głuch. (-)

22: życzą áby sie co rychley wywrocił á obálił. Bo iuz tháki pan

23: nie moze mieć áni wierney rády/ áni żadney życzliwey pomo

24: cy od poddánych swoich/ bo iuz włzytkim serce y chuc vpáść

25: muśi/ iuz káždy przeklináiąc muśi sie rádłzey obroćić do płu=

26: gá niź do łzarłzuná/ iuz chociay poćichu thedy o nim włzyfcy

27: mowią/ włzyfcy łzepcą. Iuz choćby teź w nim były y niektore

28: łpráwy dobre/ iuz sie przy tych drugich y thy dobre omierzić

29: mułzą. Iuz tu o łobie teź poćichu rádźić mułzą. A prołto iáko

30: oná bábá Dioniziułowi zdrowia życzyłá/ powiedáiąc/ nie

31: dla niego/ ále by drugi był po nim gorłzy nie náłthał/ álbo sie

32: teź lepłzego nádziewáłá.

33: Boć krol álbo pan káždy łiedzi ná mieyłcu Bozym. A ielłi

34: ielł namielłnikiem Bozym/ miałłiby teź wđdy co Páńłkiego

35: mieć w łobie. Bo nie przetoć ielł Bog łławny iz ielł bogiem/

36: ále iz ielł dobry/ łpráwiedliwy/ miłofierny/ á káždemu mo=

37: cno práwá dzierzy/ y wolnołci nádáne iego. Bo ielłh złym

38: łrogim/ á dobrym wedle praw ich bárzo Bogiem dobrym á

39: miłołciwym.

Mocne

strona: 46

żywotá poczłiwego

Liłł 46.

człowieká.

1: #Mocne mury miłołć poddánych.

2: 2 **A** Ták toć łą moczne mury páná káždego/ toć ielł łławá y

3: łzczelne pánowánie iego/ miłołć á wierna žicłliwołć od

4: poddánych łwoich. Iuz mu nie trzeba łtrożá ná wiezy áni o=(*marg*) Mocne mury

⌘ Krolewłkie. (-)

- 5: koło koniá fwego/ bo go wzyfcy ftrzegá/ á wzyfczyby f nadz
- 6: rádzyey gárdlá dáli niżliby páná onego ták im wdzięcznego/
- 7: miał z iákicy ftrony y zły proch zálecieć. Iuż nie trzebá woy=
- 8: fka áni drabow nábywác/ zázwdy woyfko gotowe gdy bę=
- 9: dzie z miłości á nie s przymufzenia tego potrzebá. Iuż wzy=
- 10: fcy ledá zá liftkiem biežá/ á zá niewolá nos zwiešiwfzy po ká
- 11: ciech fie kryjá. Iuż fkarb zázwdy gothowy/ bo iuż przeciwko
- 12: tákemu pánu nic nie ciężko/ á wzytko miło vczynić. A czo z
- 13: niewoley á s przymufzenia/ iuż kázde fercze vpáść muš. Iuż
- 14: będzieli woyfko/ nie tákie iáko Alexándrowo/ co im dla mi=
- 15: łości páná fwego wzythko miło było/ bo iuż y fercze y fmiá=
- 16: łość vpáść muš. Dali tež kto co/ thedy s przekłeciem á ze zlá
- 17: wolá. A iákož fie tu fzcześnieć ma álbo może?
- 18: A ták ty cóš powinien nic fie nie lękay vpominác gdzye co
- 19: widzifz niethrefnego w pánu fwoim. Abowiem gdy fie po=
- 20: tym w tym obaczy/ będziefz zázwdy poważnieyfzy v niego/ á
- 21: vczynifz przedfię dofyć fláchetney powinności fwoiey y przy
- 22: fiędze fwoiey. Abowiem cnotliwemu nigdy cnotá ná złe nie
- 23: wyfzłá. Diogenes gdy przyiechał do niego Alexánder tedy
- 24: mu wiele mowił/ izeš fie vdał ná niefpráwiedliwość á ná łu
- 25: pieftwo ludzi niewinnych. Alexánder mu powiedział: Cze=
- 26: muř zemná ták befpiecznie mowifz? zař niewiefz žem ia krol?
- 27: Powiedział mu Philozoph: Wiem žeš krol/ ále kto ná fię nic(marg) Poczćiwy mo=
- : że fie nicžego
- : nie bać. (—)
- 28: złego nie czuie/ á czemu fie krolá ma bać? gdyż kázdy krol ma
- 29: być fpráwiedliwy. Powiedział mu krol: A więc fie mnie nie
- 30: boifz? Pythał go Philozoph: Powiedz mi iefliš zły álbo do=
- 31: bry? Powiedział mu Krol iżem dobry. Powiedział Philo=
- 32: zoph: O kiedyš dobry á czemuř fie ciebie mam bać? bo dobry

- 33: nie vmie nic złego vczynić: á zły y bez przyczyny tedy on fo=
34: bie znajdzie drogę iáko zle vczynić. Tákze potym zádziwo=
35: wawfzy fie krol oney ftáteczności iego/ dawfzy mu vpomin=
36: ki odiechał potym precz od niego/ y był w wielkies powadze
37: v niego. Tákze też ty vczyn moy miły Diogenefie/ ktoryskol=
38: wiek iest wierną rádą v páná fwego/ pewnie tákze pothym

H iij

gdy fie

strona: 46v

Księgi Wtore

- 1: gdy fie obaczy/ y odniefiesz łáfkę y vpominki od niego/ y bę=
2: dziefz w wielkies powadze v niego.

3: #Iáko páná przeftrzegáć s fwowol=

4: nego żywotá.

- 5: **T** Akże też záfię ieflibyś páná vyrzał iákim żywotem fwo=
6: wolnym/ niedbálym/ álbo niepobożnym żywácego/ á=
7: zażbyś go też flufznie s tego przeftrzedz nie miał? álbo y ktho
8: drugi komuby to należało? Wfpomniawfzy sobie Dawidá/(*marg*) Dawid iáko
9: był karan.

10: **ij. Krolew.** (–)

- 11: iáko wiele ludzi poginęło dla iego wyftąpienia fwowolne=
12: go z żywotá poczciwego/ co wziął zá pomfity zá tho/ iáko go
13: włafny fyn potym Abfálon máło o gárdło nie przypráwił/
14: iáko fie potym fynowie iego mordowáli/ iáko sobie fioftri ro
15: dzone wydzieráli/ y iáko ie niepoczciwie chowáli/ żony iego
16: pogwałćili/ y wiele złego w domu iego po fmierći iego y zá
17: żywotá iego iefzcze fie działo.

18: Albo tákze on poczciwy á mądrys krol Sálomon fyn iego/ (*marg*) Sálomon.

19: **iiij Krolew.** (–)

- 20: kthoremu w rozumie áni w bogáctwie fwiáth rownego nie

- 18: miał áni będzie miał/ á wždy fie był dał zwieść niewiaſtkam
19: á vnioſł fie ſzpetnie s pobożney powinności ſwoiey/ że był do
20: báltwánow przyſthąpił á do bogow do ich/ y iáko był w o=
21: mierzeniu Páńſkim/ y co fie też potym działo nád pothomſt=
22: wem iego/ to iuż tám wie kto czytał.
23: Tákże też on mizerny Báltázár/ kthory fie też był vdał zá(*marg*) Báltázár.

: **Dani. w v.** (—)

- 24: pijańſtwem ſwiátá tego/ opuściwſzy powinność ſwą krole=
25: wſką. Aż mu fie czáſu nalepſzey myſli ie^{go} vkażála ſroga ręká
26: ná ſcienie piſząca ty ſłowá: Mane tecel fares/ to potym mu
27: Dániel dziecę Duchem ſwiętym nápełnione wyłóżył/ iż thy
28: ſłowá to známionowály/ Iż prze wſzeteczny żywot twoy bę
29: dzie rozerwano kroleſtwo twoie. Y thákże fie ſtáło/ y ſam
30: ſrodze zginął/ y wiele ludzi dla onego iego ſwovoleńſthwá
31: poginęło/ y kroleſtwo iego było ſzpetnie roſtárgniono.
32: Albo thákże co fie działo onemu ſwovolnemu ludowi ná(*marg*) **iiij. Moizefzo. w**

: **xxv.** (—)

- 33: puſzczy/ gdy fie byli ſtowárzyſzyli z biálemi głowámi pogáń
34: ſkiemi/ iáko ie bitho mordowano/ áz Phiees kápłan dwoie
35: rázem przebił mieczem do ziemie/ toż mu to Pan Bog zá bár
36: zo wdzięczny vczynek przyczedł/ y vſmierzył dla thego wždy(*marg*) Heli y Synow
: iego karánie.

: **j. Krolew. w iiij.** (—)

- 37: był poczęści gniewu ſwego. Albo onym ſynom nędznym o=
38: nego Heli Biſkupá ſwiętego/ czo fie tákże vdáli byli zá ſwo=

wolnemi

strona: 47

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liſt 47.

- 1: wolnemi żywoty ſwemi/ że ie márnie było pomordowano/ y

2: wiele ludzi pobito/ y árchę wzięto. Thák ieść Pan Bog írogi
3: zówždy ná ludzie íwowlonie żywiące. A iefli ná kázdego z
4: ofobná/ tedy nie rowno więczey ná krole. Y iużby wždy iáko
5: táko by íam zá to vćirpiał/ iákoż go tho pewnie żadnego nie
6: minie/ ále y ludzie márníe gíną/ y kroleştwą vpadáią dla tá=
7: kich íwowlonych żywotow ich.

8: #Pogánfcy krolowie iáko íe wśzeteczeń=

9: ítwá ítrzegli.

10: No y pogánfcj krolowie nie máiac nic iedno cnotę przed
11: oczymá/ tedy íe tego wśzeteczeńştwą zówždy pilnie prze
12: ítrzegáli. Alexánder wielki gdy miedzy więźńmi przywie=
13: dzyono s Perfyey páńien nadobnych bárzo wiele/ niechciał
14: żadney widzieć/ á wśzákoż kazał íe w pocźciwości mieć i cho
15: wác/ powiedáiąc: Íż nie godzi íe temu kto íwiát zwycięży/
16: áby íe miał dáć białym głowam wyciężyć. Táкке Cyrus/
17: gdy táкке Pánteą piękną bárzo pánią poimawłzy gdzieś do
18: woýfká przywiedziono/ námawiał go Aráłpo pan ieden á=
19: by íą ogládał/ powiedáiąc mu iż godná oczu krolewłkich.
20: Powiedział krol: Íż ía wolę gwałt oczom vczynić niżli cno=
21: cie á krolewłkiey powinności íwey. Y kazał íą chowác pocź=
22: ćiwie/ y pothym íą wroćił mężowi íey. Abimelech krol gdy (*marg*) **j. Moize. w xx.** (-)
23: mu przywiedziono Abráámowę żonę, iż íe íey Abram był zá
24: przáł/ boiác íe áby go dla niey nie zábito/ bo była bárzo czu=
25: dna/ w iákíey íą pocźciwości chował/ y iáko potym Abráá=
26: má gromił iż mu tego nie powiedział áby była żoną íego/ po
27: wiedáiąc iżeś máło írogiej pomłty nie wwiodł ná dom moj
28: y wiecznie ná potomştwo moie.
29: A s tychby íe przykłádow krolom ábo kłiążęthom vzyć/ (*marg*) S czudzych íe
: przykłádow v=

⌚: czyć. (-)

30: iáko máią w pocźciwości chowác ty kołcioły Boże á połwieę

31: cone ciááá swoie/ gdyż iuż nie tylko o nie idzie/ ále o wżyſtek

32: lud im poruczony y kroleſtwá ich. Bo pewnie ieſlić ſie to o=

33: nym ludziom ieſzcze nie thák winnym nie zwożiło/ á coż ow=

34: ſzem tym co máią y pewną wiadomoſć o nieomylnych pom

35: łtach ſwoich y ludu ſwoiego/ y máiąc zakon Páńłki vſtáwi=

36: cźnie przed oczymá ſwemi. Nie dármo Dawid wołáł vpad (*marg*) **ij. Krole. w xxiiij.** (-)

37: ſzy ná twarz ſwoię gdy ſie niewinni wálili przed oczy=

38: má iego zá wyłtępek iego/ mowiąc: Y cźemułz ty karzełz moy

miły Pá=

strona: 47v

Kłięgi Wtore

1: miły Pánie coć nic nie winni? mnie oto rácz kárác comći wi

2: nien/ á com przeſtąpił ſwięte przykazánie twoie. Nie dármoć

3: wołáł: Iż iuż przed ſmętkiem wyſchły koſci moie/ á popiołem(*marg*) **w Pfalm. C j.** (-)

4: iełt potrzebion chleb moy/ á ze łzami ſie záwždy miełza nędz=

5: ne picie moie. Czuł ten co to iełt zá grzech/ á iáko iełt zań łtrá

6: ſzliwy gniew y nieomylna pomłtá v Páná.

7: A ták pocźciwy pan á zacna Rádá miałby ſłufznie zátulác

8: oczy pánu ſwemu pocźciwym vpominániem ſwoim/ áby nie

9: pátrzyły ná proźnoſć/ iáko tenże Dawid powiełáł/ á miał=(*marg*) **w Pfalm. Cxviiij.** (-)

10: by zálepiác iáko wołkiem Vlixes zálepiáł vſzy towarzyłzom

11: ſwoim/ áby nie ſłucháli głołow onych Siren pięknie ſpiewá

12: iących ná morzu/ ktore pięknym ſpiewániem ſwym vſypiaią

13: ludzi ná okręciech/ á potym ie vtapiáią. O łtráłznełz to Sy=

14: reny ſwiátá tego hárcuią á ſpiewáią około nas/ á trudno ſie(*marg*) Białęłowy

⌚: Syreny zyem=

⌚: łkie. (-)

15: im obronić/ iełli nie bęłdzie kto miał pilnej ſtraży około ſiebie/

- 16: áby nie wypadł s tego okrętu powinności fwoiey/ á łzpetnie
17: łie nie ochynął w frogiey pomłcie fwoiey. A iuż nie tylko łam
18: ále to iełt okrutnieyłza/ iż wiele niewinnych ludzi dla wyłtęp
19: ku iego frodze poginać mułi. A iáko Sálomon piłze: Strzeż
20: łie od niewiáły pięknie vbráney/ ázałz niewiełz iáko iuż wie=(*marg*) **Iezus Sirach w ix. (-)**

21: le ludzi dla niey frodze poginęło.

22: #S pychy iáko Senator poczćiwyy páná

23: przelstrzegáć ma.

- 24: **I**Elłizeby łie też w pánu álbo w kłiążęciu iákim pychá ál=
25: bo wzgárdzenie iákie okazało/ ma go przelstrzegáć pan
26: ábo Rádá iego z dáleká/ áby pomniał ná to/ iż nie łam przez
27: łię powłtał/ nie łam łie przez łię ná łwiát vrodził/ iełt creátu=
28: rá Boża/ á ná thym mieyłcu ná kthorym iełt nie łam przez łię
29: łiadł/ przez Páná połádzon. Niechże łie rozmyłła co ten Pan
30: iełt/ y co zá obyczáiow. Bo to obyczáy iego łwięty iełt/ iż zá(*marg*) **Iakub. w iiiij. kapi. Luk. w j. kapitul. (-)**

31: wđdy łie łprzećiwii hárdemu/ á zmiethuie go s łtolczá iego/ á

32: podwyłzłza pokornego. Niecháy łie rozmyłli iż nie tylko człó (*marg*) **Przecż Pan ni=**

komu nie prze=

pułzcza. (-)

33: wiekowi/ ále oney łłáchetney creáturze Anyołowi łwiátłó=

34: łćii tego przepułłćić nie raczył. Ale iáko Piotr łwięty piłze/ iż

35: łáncuchy go łtárgnáwłzy z mieyłcá iego dla pychy iego/ łtrą(*marg*) **ij. Piotr w ij. kapi. (-)**

36: ćił go z wyłokołłći ná záthráćenie. Niecháyże łie rozmyłli/ iż

37: przy vrodzeniu człowiek iełt iáko pijáná/ po vrodzeniu iáko

38: báńká ktora łie ledá wíchrem záchwiana wneth łtłuc może/

po łmier=

strona: 48

żywotá człowieká
poczćiwego.

Lift 48.

- 1: po śmierci smrod á pokarm robakom/ á obrzydzenie ludzkie/
2: á dużá wież to Pan Bog w iákim ftanie zořtác muři/ będąc
3: tym řprofnym grzechem zówikłána.
4: Niechay řie rozmyřli dłuęieli tu ieřt mieřzkánie iego/ y dłu=
5: goli tu będzie mu wolno ták nádymác tę pořtáwę řwoię. Nie
6: chay řie rozmyřli ná ony řłowá/ pámiętay człowiecze żeř po=(*marg*) **j. Moize. w iij.** (–)
7: pioł y w popioł řie obroćić mařz. Niech pomni ieřli řobie mo=
8: że y ná piądz przyczynić wieku řwego/ á ieřli wiek iego dłuřz=
9: řzy niź człowieká řtanu mnieřfzego. A ieřcze krotřzy/ bo gi řo
10: bie muři řtárgác to rozlicznymi řráfunki y myřleniem y řey=
11: my/ álbo teź rozlicznemi potráwámi/ gdyź rozlicznořć po=
12: traw czyni rozlicznořć wrzodow. Niechże řobie rozmyřli ie
13: řliże go do niebá podniořą czyli teź thák w ziemi zořtác muři
14: iáko naubořřzy/ y tákże iego kořci řmierdzieć będą iáko y na=
15: ubořřzego/ á ieřcze bárziej/ bo řie nápiły rozlicznych zbyth=
16: kow řwiátá tego. Ale toby ieřcze nic/ gdyby nań nie wyřřzy(*marg*) Pyřzni á moca=
: rze ciężey będą
: ćirpieć. (–)
17: řrogie dekretá Páńřkie/ y zá żywothá iego y po řmierci iego.
18: Bo po řmierci piřmo powieđa/ iż pyřzni mocarze mocnieřfze (*marg*) **Mádro. w vj.**
: **Luk. w xxiiij. ka.** (–)
19: teź męki ćirpieć będą. A czářu řádu Páńřkiego/ iáko piřmo po
20: wieđa/ iż krolowie á mocarze řwiátá tego będą řie thulác á
21: tłuc miedzy řkáłámi á miedzy gorámi/ prořzac ich áby ie zá=
22: kryły przed řrogiořcią řádu onego. A co ieřcze nařrořřza/ y ne
23: dznicy ich á poddáni ich/ co ich tu řobie zá nic nie mieli/ thák

24: iáko o thym Sálomon piŕze/ będą ie poŕządźć z oney ich py=(*marg*) **Mądro. w v. kapi.**

(-)

25: chy á łákomŕtwá á nieŕpráwiedliwoŕci ich. Othożeŕ nado=

26: bnie wygrał/ żeŕ ná mály czás nákrzywił noŕá twego á gęby

27: ŕwoiey ná wzgárdzenie bliźniego ŕwego á człowieká pocźci

28: wego.

29: A zá żywotá ielzche nie mnimay ábyć Pan vŕtáwicźnie ŕie

30: nie poŕmiewał s tey nádętey poŕtáwy iego/ iedno iż przeŕtał

31: iáwnych znákw á dziwow czynić/ áleć pewnie poćichu z ni=

32: mi nie zámieŕzka/ iáko tho częŕŕto widamy. Albo niech ŕobye

33: wŕpomni onego Nábuchodonozorá czo thákuje teź był pow=

34: ŕtał ná pycheź że ŕie kazał zá bogá chwalić/ thák iż go Pan ták(*marg*) **Daniel w iij. iij.** (-)

35: márnne ŕkarał/ że odŕthápiwŕzy od rozumu vciekł do láŕá/ y

36: przez niemáły czás iáko woł trawę á ŕiáno iadał z inemi by=

37: dlęty á ze źwirzęty leŕnemi. Abo niech wŕpomni ná ony Bá=

38: bilończyki czo chcieli murowáć wieźę do niebá/ iáko ie Pan(*marg*) **j. Moize. w xj.** (-)

39: ŕrodze roŕpoŕzyć raczył. Albo ná onego Achábá y ná onę pá

nią hár=

strona: 48v

Kłięgi Wtore

1: nią hárdą iego/ co ŕie iey ŕtáło gdy ŕie pyŕźnić chciałá/ y iá=(*marg*) **iiij. Krole. w xxij.**

2: **iiij. Krole. w ix.** (-)

2: kie iey było dokończenie.

3: **#Łákomŕtwo iáko ŕzkodliwe pánu káźdemu/**

4: **y iáko go s tego przeŕŕzegáć.**

5: **A** Lbo ielŕiby ŕie pan chciał vdáć w iákie łákomŕtwo/ tákuje

6: mu teź tyŕź ŕłowá moźe źyczliwa Rádá iego przypomi=

7: náć iáko y o pyŕze/ iáko ielŕt krotki wiek iego/ á záwźdy thego

8: obcy narod vzywał/ cokolwiek było z łákomŕtwá w káźdym(*marg*) **Łákomŕtwo**

9: brzydki grzech. (-)

9: ftanie nábierano. Bo dekret Páńfki iest/ iż zle nábytego nie

10: tylko sam co zle nábył/ ále y trzeći dziedzic nie pożywie. A íá

11: ko Pan nie każe sobie skárbić tu gdzie mol á rdzá wżytko po=(*marg*) **Matth. w vj.**

kap. (-)

12: gryzie/ ále tám ná gorze gdzie skarb wieczny á nigdy nie prze

13: brány iest. A then skarb nábycia łákomego nigdy ná dwoie

14: rozdzielon być nie może. Bo iefli gi tu ná ziemi záložymy/ iuż

15: nie może być pobożny/ iuż tám ten ná gorze zniśzczyć musi. Ie

16: fli gi też ná gorze záložyc chcemy/ iuż ten ziemski ná ziemi o=

17: słábieć musi. Bo iuż nie trzeba będzie łupieństwá/ áni niepo=

18: bożnego nábycia/ iedno pobożności á miłofierdzia. A ták nie

19: lza iednoć nam przy iednym zořtác. Obieraymyř kthory le=

20: přzy. Iedno iż o tám tym powiedáią/ kto fie on řtára/ iż then

21: ziemski řnádnie przypářć może. Ale trudno tu ná wiáreř/ le=

22: piey fie nam zda pewnikiem.

23: Nadobny ono byłá hánřzlak ná thy ziemskie łákomce oná(*marg*) Semirámis. (-)

24: Semiramis pogánřka Bábilońřka krolowa vczyniłá/ bo by

25: łá páni bário waleczná/ y wiele skárbow miáłá/ gdy kazáłá

26: ná řwym grobie wykowáć: Kto chce wiele skárbow dořtác/

27: ten kámieñ kář odwálic. Dárius Perřki krol gđj po iey řmier

28: ři dobył Bábilonu/ nálařł on napis ná onym kámieniu/ y ka=

29: zał gi odwálic nádziewáiąć fie tám skárbow. Y nálařł tha=

30: bliczkę mofiądzowá ná kořciach leżąć s tymi řłowy: Iř tho

31: musi być niecnotá/ co z vmářłych řzuka złotá. Závřtidawřzy

32: fie pořzedł precř. A dobrze ták ná łákomćá. A thák pocřćiwy

33: pan á pocřćiwa Rádá gdzieby widział s tym przymiotem pá

34: ná řwego/ řłufřnie go ma přefřtrzedz s tego/ gđyř to řá rzeczzy

35: krotkie á omyłne/ á wielkie obrzydzenie y v Bogá y v ludzi s

36: tego fie závřdy vmnořyc może.

strona: 49

żywotá pocźciwego

Liŕt 49.

cźłowieká.

1: #Ieŕliby Senator widział pochlebŕtwo około

2: páná/ iáko go przeŕtrzegáć ma.

- 3: **N** Vž iáko teź tho ŕćirpieć/ ieŕli pocźciwy pan álbo pocźci=
4: wa Rádá widzi to iáwnie około krolá álbo około iákie
5: go páná fwego áno ŕie około niego wieŕzáią podŕzczuwáćze/
6: podŕzeptáćze/ á pochlebny cy márnny/ wiodáć go ná ŕwowl=
7: ny żywot/ wiodáć go ná wzgárdzenie poddánych/ wiodáć
8: ná łupieŕstwo niepoboźne/ hydžáć do niego ludzi cnotliwe/ s
9: cžego y on teź ŕam ohydžon być muŕi v ludzi cnotliwych. A
10: iákochmy máło przed tym ŕłyŕzeli/ iž żadna nie ieŕt ŕzkodliw=
11: ŕza rzecz pánu iáko wzgárdzenie v poddánych/ tám iuž wŕzy
12: tko dobre iego y vpáŕć y odmienić ŕie muŕi. A ták niech káź=
13: dy ŕtan obacžy/ ieŕli ieŕt ktory narod ŕzkodliwŕzy káždemu pá
14: nu iáko narod ludzi tákich. A iáko o nich mądrzy ludžye pi=
15: ŕzą/ iž tácy ludžie gorŕzy niźli Krucy/ Bo krucy tylko po ŕmier=
16: ći ŕćirwu doiadáią/ ále ći ieŕzcze zá żywotá bárzo kluią á o=
17: cžy łupią káždemu tákiemu. A páná tákiego czo ŕie thákiemi
18: ludžmi báwi zowá owym drzewem co wyŕoko ná ŕkále ŕtoi
19: iž go žaden doleŕć nie može/ á piéknne owoce wiŕzą ná nim/ á
20: tilko iž ich wrony á ŕroki vžywáią.
21: Abowiem pátrž iáko ći krucy ieŕzcze zá żywotá kluią á lu=
22: pią káždego kogo ŕie imą/ á práwie wŕzytko co ieŕt nalepŕze=(*marg*) Pochlebny cy
: gorŕzy niź kru=
: cy. (-)
23: go to z niego odžieráią/ odiąwŕzy nadobną á pocźciwą ŕkro

- 24: mność/ wiodą go ná pychę: odiańwfy mu dobroć/ wiodą go
25: ná łakomftwo/ áby iedno łámi łupili: wiodą go ná łwowl
26: ny żywot/ áby go podpoiwfzy á przywiodłzy ná iákie wízete
27: czeńftwo rychley ná nim wyludzili á wyłzydźili. A mogłby
28: tákiego káždego pocźciwy pan/ dobrze go obaczywfzy/ kazác
29: obieśc/ iáko on páłterz pła obieśl czo mu iágnęta [!] iadał. A
30: gdy go pies pytał czemu mię wieśiż? ázałźci wilk nie więcey
31: krzyw? ia iżem kilko iágniát zyadł y chceż mię ftráćić/ á byś
32: obliczył coć wilk owiec álbo koz poiadł á wždy mu ćirpiż?
33: Powiedział mu páłterz: Iż nie ták mi wilk krzyw iáko ty/ bo
34: fie ia wilká ftrzege/ y mam go łobie zá nieprzyiacielá/ y cie=
35: biem dla tego chował ábyś mi nań pomagał. ále ciebie kar=
36: mię/ głaźczę/ w iednym domu zemną miełzkałz/ zwierzyłem=
37: ći fie włzytkiego/ á ty fie zemną łotrowłkie obchodziz/ á w o=
38: czy mi pochlebuiefz á poćichu mię zdradzałz/ podziłz ná gáłás
39: y obieśl go.

I

Nafzko

strona: 49v

Kłięgi Wtore

1: #Nafzkodliwfze źwirzę pochlebcá.

- 2: **D**logenełá onego łławnego Philozophá gdy pytáli kto=
3: re iełt nafzkodliwfze źwirzę ná łwiece/ tedy powiedział
4: iż pochlebcá/ dokłádáiąc tego: Iż fie kážde źwirzę froży á prá(marg) Pochlebnik iá=
5: ko łzkorpion. (–)
6: wie połtáwą łwą przełtrzege kiedyby miało obráźić/ ále ten
7: kiedy fie nalepiey włáši/ kiedy nawięcey s pokorną połtáwą
8: chodzi/ thedy fie go nawięcey ftrzedz potrzebá: á nie ináczey
9: iáko onego robaká iádowitego niedźwiadká/ czo pirwey ći=
10: chuchno przełize/ á pothym bárzo łzkodliwie vkáši. A trzech

- 10: rázem káfa tym iádowitym żądłem swoim tháki wżeteczny
11: człowiek/ bo káfa páná iż go ná złe spráwy przywodzi one=
12: mi obleśnemi słowy swemi/ káfa tego czo go do niego hydzi
13: á strofuie sam sie rzkomo przyśluguiąc/ káfa nędznik sam sie
14: bie/ á iefzcze śnadź szkodniey niż tych/ gdyż to nań wżyfcy ba
15: czą á ostroźniey sie go strzegą/ á pálcy go łobie s tyłu vkázu=
16: ią: bo on iedno tego śzuka áby komu co wzięto á iemu dano.
17: Alexánder wielki ten bárzo pilne oczy ná to miał/ áby był
18: poznał pochlebcę á práwego przyiacielá/ bo to trudny węzeł
19: ná páná/ y zázwdy kiedy mu kto co szeptał/ tedy drugie vcho
20: zálłonił/ powiedáiąc iż to drugie onemu chowam co mi po=
21: wiedaśz o nim/ iż też prześłuchawśzy go dowiem sie ktho mie=
22: dzy wámi prawdę powieda. A gdj był ránion strzałá v śztur
23: mu/ tedy sie zbieżeli pochlebce około niego powiedáiąc/ iáko
24: tho iest stráźliwa rzecz y záłofna ná Bożą krew pátrzyć/ bo
25: go s pochlebśtwá ziemśkim Bogiem zwáli. Ten powiedział(*marg*) Alexánder iáko
: sie s pochlebni=
: ki obchodził. (-)
26: iż możecie wy to bożą krwią álbo bożą ráną zwác/ álec mnie
27: przedię boli iáko człowieká. Tákież gdy przyśzedł do Delfos
28: do kościoła/ kfiádz go ieden przywitał synem Iowifzowym.
29: Ten powiedział/ áby ták było iáko powiedaśz Boże day to.
30: Abowiem Iowifz iest s przyrodzenia miłofierny/ dobrotli=
31: wy/ śpráwiedliwy/ wżem łáfkáwy/ áby sie też tho we mnie
32: ták okazało/ á iżbych sie weń vdał ták iáko mi winśzuiefz.
33: Poetá ieden w okręcie przynioł mu kfięgi áby łobie czytał/ á
34: by go nie tefzno. Y znalazł á on wypifał żywoth iego/ á po=
35: chlebśtwá przy tym wiele/ y wrzucił ie w morze/ á obroćiw=
36: śzy sie do pánow rzekł: Godnieyśzyby był sam wrzucenia w
37: morze/ ktory pochlebśtwem á nieprawdą śzkárádzi żywoty

38: czyie/ ábowiem nie mnie to ma być przczytano/ iedno Bo=

39: gu á wam sławnemu Rycerftwu memu.

Potym

strona: 50

żywotá pocźciwego
człowieká.

Lift 50.

1: Potym gdy go námawiáli pochlebcy áby był dał iáki słup

2: wielki poftáwić gdzie/ á ná nim obraz fwoy ná wieczną pá=

3: miátkę fwoię/ tedy im powiedział: Iż słup iest rzecz docze=

4: śna á nie wiecznie trwáiąca/ wolę ia thych słupow nábudó=

5: wác około siebie co sie nigdy nie obálą á wiecznie trwác bę=

6: dą/ to iest/ ieden s cnothy/ drugi s śprawiedliwości/ trzeci z

7: dobroći á z miłofierdzia/ czwarty ábych tho káżdemu zácho=

8: wał co czyie iest. A gdy sie ia tymi słupy oštáwiam/ to iest pe

9: wna rzecz iż sie nigdy nie obálą á wiecznie trwác będą.

10: O świętey pámięci słowá/ á mieliby ie sobie mocarze światá

11: tego piśác nád łozki fwemi/ á tákimi sie słupy oštáwiác ná

12: wieczną sławę á pámięć fwoię.

13: Thákże gdy Iuliufá onego cnotliwego Cefárzá w Rzy= (*marg*) Iulius Cefarz

: pochlebnikowi

: milczęć kazał. (-)

14: mie z wielkimi tryumphy koronowano/ przyśzedł też Poetá

15: ieden Połcenius s kfiázkámi czytáiąc wirsze co o nim przy o=

16: ney koronáciey złożył. Wślyśzawśzy Cefarz iáwne pochleb=

17: łtwo powiedział mu: Milcz teraz/ bo iefzcze niewiesz iáki bę=

18: dę/ rádźzey po śmierci mey tho záchoway/ thám mię będziefz

19: chwalił iesli sie co we mnie zá żywotá dobrego okázowác bę

20: dzie. Tákże też Diogenes wślyśzawśzy iednego á on Philipo

21: wi oycu Alexándrowemu pochlebował powiedział: Iż tho

22: bárzo śzpetna rzecz kto ze śrebrnych poźzew ołowianego mie

23: cżá dobywa.

24: Xerxes on wielki krol/ gdy był niezliczone woýfko ná Gre (*marg*) Xerxefá pochle

25: bnicy vwiedli. (-)

26: cią wywiodł/ tedy pochlebnyco około niego záfkákwáli po

27: wiedáiąc: Iżby trzebá y ſzyrfzego ſwiáthá y przeſtrzeńſzego

28: morzá ná takie woýfká. Powiedáli iżby tego przeſtrzeżác á

29: by ſie Grekowie nie dowiedzieli o takim woýfku/ bo pewnie

30: vcieką z máięthnoſciámi ſwemi/ á my nie będziemy mieli czo

31: brác. To thu ſobie miáftá zamki vpraſzáli. Iedenże ſie obrał

32: Lácedemończyk ktory mu powiedział: Krolu dla miłego Bo=

33: gá miey ſie ná pieczy/ bo áczci tho woýfko wielkie/ ále bárzo

34: nierządne á ſwowolne/ á thám przydzieſz ná ludzi rządne á

35: bárzo ſprávne. Potym tákże ſie ſtáło/ ony woýfká márnice

36: były rozgromione y ſproſnie porázone/ krol z wielką lekko=

37: ſcią ledwe viechał/ y potym on Lácedemończyk był w wiel=

38: kiej ſławie y powadze v niego. A tu pátrż co pochlebſtwo v=

39: mie á co prawdá/ bo tá záwždy gorá látác muſi iáko orzeł/

40: á gdzie ſie ſpuſci nielza iedno iáko orzeł ptakiem ták ſie też o=

41: ná ſławá á pocżciwoſcią obłowic muſi.

I ij

strona: 50v

Kłięgi Wtore

1: #Rzemieſlá pochlebnyco.

2: **A** Bowiem przypátrż ſie iedno tey ordzie/ iákich oni dziw

3: nych ſztuk á hánſzlakow w tym ſwoim rzemieſle vzywá

4: iá. Abowiem pátrż gdy pánu iákiemu álbo kłiężęciu co ſie fo

5: remnego pozdárzy/ álbo w turniru iákim/ álbo w gonitwie

6: iákicy/ iákoż to pocżciwemu pánu nic nie ſzkodzi kiedy oſtro=

7: źnie/ Boże vchoway dla iákicy przygody z nieſzczęfcia/ iáko

- 8: fie niedawno krolowi Fráncufkiemu sftáło/ tedy wnet ná=
9: fzczuwácze záfákuią/ więc thu łobie póćichu rzkomo fzepečą/
10: ále thák áby przedfię pan fłyfzał: Brácie á widziałeś/ toć tho(*marg*) Pochlebftwo
: dziwne rzemię
: fło. (-)
11: práwy Hektor. Albo iefli iáko pięknie ná nim fzáta leży/ tedy
12: tákże drugiemu fzepecie: á prawdá iz práwy Hifzpan. Bá pra
13: wdá nokciu iz Izpan/ bo by był iz chłop/ tedyby thák nie cho=
14: dził. Abo gdy przydzie iáka nowinká iz gdzie ludzi co vrwa
15: no álbo co poráżono/ áli z niego wnet Alexánder wielki.
16: A ták dziwnych á dziwnych naidziefz fztuk w tym iáfzczor
17: czym nafięniu/ ktoremi káfáią á fzczypią nie tylko páná ále y
18: wiele ludzi/ á nákoniecz y fámi fiebie. A ták iefli częgo trzebá
19: wielkiemu ftanowi/ tedy wierney rády á prawdziwego przy
20: iacielá czoby mu prawdę mowił. A nikomu ón nie trudney
21: iedno wielkiemu ftanowi. Bo iedni nie śmieią/ drudzy theż
22: folguią rzeczam fwoyem. A wielki ftan gdzieby fie thákiego
23: dopátrył á dofwiádczył práwego á życzliwego człowieká/
24: iżby mu prawdę mowił/ gdyż żadny przypadkow fwych oba
25: czyć nie może/ á káżdemu fie fwe fpráwy podobáią/ miałby
26: gi iáko ono powiádáią y w złoto okowác.
27: Abowiem podfzczuwácz á ná co on inego páná przywie=
28: dzie/ iedno ná złą fpráwę iego? fład mu y vpadek y zła fła=
29: wá fnádnie vroć może. A przedfię mu to nigdy ná dobre nie
30: wynidzie/ iáko onemu rodgifárowi czo był mofiádzowego
31: wołu wczynił tyránnowi/ co w nim ludzi męczyć miał/ y mu
32: fiał to vkázác fám iáko tho być miało. Y potym nápiáno ná
33: iego grobie: *Confilium malum confultori pefsimum*. To iefť/ zła
34: rádá zázwdy temu bywa náfzkodliwfa kto iá wymyfla.
35: Ale pocźciwy pan álbo pocźciwy człowiek fwiętá cnothą á

36: prawdą ozdobiony/ iuż nie vmie nicz mowić áni myflić/ ie=

37: dno co ławie á pocźciwości należy.

38: A ták tym ktorzy łą vcźciwi łtrożowie/ y ławy pánłkiey/

39: y łtanu pánłkiego/ trzebá tego pilnowác/ áby w káżdym v=

niełfieniu

strona: 51

żywotá pocźciwego

Łift 51.

człowieká.

1: niełfieniu nadobnie páná przełtrzegáli/ nie vpornie/ ále s przy

2: padku/ á pięknemi łłowy/ nie iáwnie ále poćichu/ y to z dále=

3: ká nań záłzedłzy/ á iákoby s požártku iákiego. Bo łtan wielki

4: może być łnádnie obráżony/ że mu przykre vpominánie może

5: więcey záłzkodzić niżli pomoc. Ale gdy łie pan vbłaga/ áłbo

6: przez iákíe przypowieści/ áłbo przez iákíe przythoczenie rze=

7: czy/ ku káżdemu łłufłznemu połtępkowi łnádnie może być przy

8: wiedzion. A czáłem też nie záwádzi y **opponere**/ bo przyłię=

9: gá doćifka.

10: A tego iłcie bądź káždy łft á pewien/ kthokolwiek łwięthą

11: prawdę á cnotę weźmie przed łię/ iźci záwždy gorą iáko ło=(*marg*) Prawdá wyłó

12: ko lata. (-)

12: koł látać mułi/ á záwždy łie włzem dobrým obłowić mułi.

13: A fáłłz/ á nieprawdá záwždy ponuro á niłko nád ziemią iá=

14: ko pułtołká włoczyć łie mułi/ tylko motyle á chrząłzcze łápá=

15: iąc. Bo prawdá łwięta chociay łie trochę zákryie iáko łłóń=

16: cze zá gorę/ ále pátrżay iáko záłię iáłno wzeydzie/ á záwždy

17: temu kto ią mowi iáłno łwiećić mułi/ y znácznie ná dobre zá

18: wždy wyniść mułi. Bo tego y łam Pan połwiádczyć raczył(*marg*) **Ian w xviiij. kap.** (-)

19: Iź kto s prawdy łeft ten prawdę mowi/ á łwiátłóść iego ni

20: gdy nie zginie. Iáko y Dawid píłze/ iź prawdá á łpráwiedli (*marg*) **w Pfalm. Lxxxiiij.** (-)

21: wość potkawłzy łie ná drodze obłápiły łie y pocáłowály łie/

22: bo fie to wŷytko práwie ná iednym gniaździe łągnie/ praw=

23: dá/ cnotá/ á fprawiedliwość. A kogo fie ty pánie imą/ może

24: fie fzczeńliwym zwác ná fwiecie.

25: **Kápitulum III.**

26: **Iáko fie ma pocźciwym fláchćic w fwym fláchecz=**

27: **twie záchowác/ y co ieft práwe fláhectwo.**

28: **A** Gdychmy iuż przebrnęli ftany á v=

29: rzędy y powinowátosci poŷpolite/ iuż też po=

30: my do pocźciwego fláchćicá/ co ieft powinien

31: y iáko fie w fwym ftanie ftánowić y záchowy

32: wác flufznie ma. Abowiem ná thym wŷytko

33: należy/ áby był żyw cnothliwym/ pocźciwym/ pobożnym/ á

34: pomiernym fwym żywotem/ nikomu nie fzkodliwym/ á káz=

35: demu wiernym á prawdziwym. A to ieft pewna á nieomył= (marg) Pocźciwy zá=

: wždy beŷpie=

: czen. (-)

36: na rzecz/ że ftan tákiego káždego/ w iákimkolwiek przypadku

I iij

będzie po=

strona: 51v

Księgi Wtore

1: grafika

2: będzie poftánowiony/ ząwždy kwitnąć muŷi/ á ząwždy flá=

3: wnym á ozdobywym okazác fie muŷi. A iáko o nim piŷmo po= (marg) **Pfal. xij.** (-)

4: wieda/ iż ząwždy ftanie miedzy infzemi ftany iáko drzewo

5: Cedrowe ná Libánfkich gorach/ ktore ofobnieyfzą zieloność

6: y wonność dawa s fiebie nád infze głuche á proŷte drzewá. A

7: nigdy od żadnego wichru poruŷon nie będzie/ á będzie ząw

8: żdy wdzięczny á znacźny miedzy wŷytkimi inemi ftany/ nic

9: fie nigdj nie lękáiąc oney ftárey przymowki fwieckiej: Iż kto

10: ná fię co czuie mnima áby o nim wŕzyłcy ſzeptáli/ iákoż to po=
11: ſpolicie bywa.
12: A ták iefliżeſ fláchćic/ żywże pocźćiwie iáko ná fláchćiczá
13: przyłfuŕze. Boć to łámo przezwiſko fláchćic záwždy ten de=
14: kret ná cię feruie/ ábyſ ſie záchował iáko fláchćic/ áby cie nikt
15: ni w czym winowác áni cie nietrefnie z iákich twoich niefo=
16: remnych przypadkow ſtrophowác nie mogł. Iefliżeſ teź ſta
17: nu mnieyſzego/ tákże áż do kmiotká/ przedfię káždy ſtan/ gdyż
18: iákożkolwiek záchowa powinnoſć ſwoię pocźćiwą/ poboż=
19: ną/ pomierną/ á nic ſie nie vnoſi od przyłthoynoſci ſwoiey/
20: iednoſtáyne przywileie ma od Pána ſwego nádáne/ gdyż v(marg) Sthany Bog
: nie brákuie.

: **w Pfalm. xcj.** (–)

21: niego bráku nie máſz/ gdyż tám nie máſz wymiánki iefli krol
22: álbo woiewodá/ ále zgołá Prorok powieda/ Iż ſpráwiedli
23: wy człowiek zákwitnie w zebrániu Páńłkim nie ináczey iá=
24: ko gáłáſ Páłmowa kwitnie ná drzewie ſwoim.

Práwe

strona: 52

żywotá pocźćiwego
człowieká.

Liſt 52.

1: **#Práwe fláchećtwo iákie być ma.**

2: **A** Wŕzákoż iefli kto będzie ozdobion ſtanem flácheckim/ iá
3: koż ſie iuż to z dawná ná ſwiece roznioſło/ thedyć iefzcze
4: nie to práwe fláchećtwo/ gdy cnotámi nie będzie ozdobione/
5: iż go ták zową/ álbo iż ſygnet z iákim herbem ná páłcu noſi/
6: álbo iż gi ná ſznorze ná ſzygi powieſi/ álbo iż ſie czyrwonym
7: álbo zielonym wołkiem pieczętuie/ álbo ná wrociech nado=
8: bnych ná tablicach herbow náwiefza ábo náprzybija/ álbo iż

- 9: fie chłubi dziady/ prądżady/ álbo inźzemi przodki fwemi/ toć
10: ielzche máło ná tym. Y owłzem iefliś fie ty wyrodził z nich iá
11: kiemi włzetecznemi obyczáymi fwemi/ thedyby ich fnadź le=
12: piey y nie wfpominác/ boś ie iuż zelżył/ á by byli żywi bárzo=
13: by fie gniewáli/ iż fie ich pothomkiem zowiełz. A ácz możelz
14: być twarzą álbo vrodą do nich podobien/ ále dáleko obyczá
15: ie od nich rozne. A niewiem by fie ciebie nie záprzeli/ ábyś im
16: co iáko żyw w rodzie być miał.
17: Abowiem śláhectwo práwe iefť iákaś moc dziwna á prá
18: wie gniazdo cnoty/ śławy/ káždey powagi y pocźciwości. A(marg) Śláhectwo
: práwe. (–)
19: kto to gniazdo ták zacne dobrowolnie śam przez śię śzkárádzi
20: iefť podobien ku owemu śmierdzącemu dudkowi/ czo y śam
21: śmierdzi y gniazdo fwe záwždy záplugáwi/ czego inźzy żad=
22: ny ptak nie czyni/ y owłzem ie śobie záwždy káždy chędoży.
23: Abowiem ná tych trzech rzeczach ten nazacnieyśzy klenot na=
24: leży/ ná zacności narodu zacnych przodkow śwoich/ ná ro=
25: śtropnym ćwiczeniu/ á tho nawięcey/ gdy tho ielzche ktemu
26: wśzytko ozdobnie á s piękniemi przyśthoynościámi vmie ná
27: śobie okázác.

28: #Pogańscy ludzie iáko cnotámi vmieli

29: śláhectwo pokrywác.

- 30: Bowiem pátrz ná ony pogańskie krole/ y ná ine zacne á
31: śławne ludzi/ iáko śtany fwe vmieli nadobniemi cnotá=(marg) Pámięć wiecz=
: na iáka być
: ma. (–)
32: mi fwemi pokrywác/ y iáko fie o to pilnie śtáráli. Alexánder
33: wielki/ Agezilaus/ Agáthokles/ y ini cnotliwi krolowie/ gdy
34: im pochlebne chcieli fwym kofźthem śłupy z ośobámi ich ko=

35: wác/ málowác/ ábo wyftáwiác/ tedy tego nigdy dopufzczác

36: nie chcieli/ powiedáiąc iż ten flup nikogo fláchćić nie będzie/

37: iedno temu flawę vczyni kto gi nadobnie vkował ábo záfár=

I iij

bował.

strona: 52v

Księgi Wtore

1: bował. Ale práwe fláhecthwo nie ná flupie áni ná żadnym

2: málowaniu należy. A káždy fthan ktory chce mieć wieczny

3: flup fwey pámięći/ niechże go wykuie s cnot/ á záfárbuie mi=

4: łofierdziem/ ftałością/ á fpráwiedliwością/ tedy to flupy fą

5: niedoczeńne/ á nigdy fie obálić nie mogą/ y owfzem będą zów

6: żdy aż do fkończenia fwiátá ftały.

7: Syripius dworzánin ieden w Atenach powiedział So=

8: lonowi onemu zacnemu Philozophowi/ byś nie był Ateńczy(*marg*) Solon á Siri=

: pius. (-)

9: kiem/ tedybyś ty był gdzie indziey prótem chłopem/ iedno i=

10: żeś rodem z Atheny/ thedy cie to ofláchćiło. Powiedział mu

11: Solon: Pewnie bych też był Syripiufem iżby mnie tho nicz

12: nie pomogło do ofláchcienia mego. A ty też dobrze byś był y

13: Ateńczykiem przedfiębyś był Syripiufem/ á takżećby też nic

14: nie pomogło. Znącząc tho/ iż nie narod/ nie mieyfće fláchći

15: człowieká/ iedno cnotá á obyczáie. Bo też podobno pan Sy

16: ripius muiał być niepráwie dobrze fktnerowáney cnoty.

17: Cycero on zacny w Rzymie gdy miał pofwarek s Sálu=

18: ftiušem/ tedy mu powiedział Sáluftius żeś ty z lekkiego do=(*marg*) Cicero á Sálu=

: ftius. (-)

19: mu powftał/ á nie dawno/ á chceś fie zemną równác/ á wieś

20: iáko ia z dawná z wielkiego narodu idę? Powiedział mu Cy

21: cero: Iż iefzcze ia ták wolę/ iż moy dom nie dawno powftał/

22: á przez mię iefzcze lepiej będzie ozdobion á ofláchczon. Ale

- 23: troy ácz dawno powstał/ ále bárzo schodzi/ á przez cię ielz=
24: cze bárziej będzie ohydzon y olzpecon.
25: A ták nie toć ielt fláchetwo zacność narodu/ piękna vro=
26: dá/ wspaniła poftawá/ wywieszzone herby/ wżytkoć to lą iá
27: ko iągody ná głogu/ chociay lie pięknie czyrwienieią/ ále fma
28: ku w nich żadnego nie máz/ á głog przedię drapie. Ale ktho
29: lie ozdobi cnotą/ pięknym ná wżem wmiárkowánim/ pocći(marg) Znáki fláche=
: ctwá práwe=
: go. (-)
30: wemi poštěpki/ nadobnemi á ozdobnemi spráwami/ ten ielt
31: iáko szczęp pięknie wżczępiony/ ktory s siebie nadobne iągod=
32: ki á wdzięczne owoce zázwdy podawác może. Abowiem iá
33: ko on miłtrż ktory wczyl Achilleśa/ gdzie też tám był drugi v=
34: czeń v niego Terfytēs/ nadobne o tym wirfzyki nápiśal/ gdy
35: lie Achilles poczynał okázowác w cnotach/ w pięknych oby=
36: czáioch/ máiac lie iuż ku pięknym spráwam á ku dzielnościam
37: A Terfytēs był leniwy/ plugáwy/ ospály/ á wżytko w kácie
38: śiedziál/ tedy tám o nich ták nápiśal:
39: Iż wolałbych zázwdy áby Terfites vrodził Achillem/
40: Niż Achilles Terfitem ktory kátá pilen.

Wolał=

strona: 53

żywotá człowieká

Liśt 53.

pocćiwego.

- 1: Wolałbych by Woł vrodził Ieleniá pięknego/
2: Niżby Ielen vrodził Wołu leniwego.

3: #Szára pychá iáko szkodliwa.

- 4: Wżákoż też kto będzie tym fláchetnym klenotem fláche
5: ctwem/ chociay y dobrimi cnotámi oládzony/ tedy mu

- 6: tego trzebá miedzy inżzemi przypadki pilnie przeftrzegáć/ á=
7: by w nim iáka szára pyfzka nie vroflá. Abowiem by sie też o
8: tym nic nie pífáło/ by też o tym nigdy nikt nic nie czytał/ tyl=
9: ko pátrząc ná dármozárdego chłopá/ káždy ten przypadek v
10: siebie fnádnie omierzić może/ bo sie ieft czemu y podziwować
11: y pófmiać/ y pokáráć/ y pomiárkowác/ y pohámowác.
12: A zwlászczá gdy iefzcze ktemu hárdy á vbogi/ to iuż tego z
13: dawnych przypowieści Bożym nieprzyjacielem zwáli. A(marg) Pyfznego poftá
: wy. (–)
14: pátrz iedno ná iego poftáwy/ iefliże sie nie máżz czemu y po=
15: smiać y podziwować/ á on idzye náwieszawfzy dziwnych
16: pftrych chobotow około siebie/ ná ludzi nie pátrzy tylko sam
17: ná sie pogláda/ cień vpátruie/ ípluwa choć mu nie trzebá/ rę=
18: káwicę s tey ręki ná kthorey fygniet seymie á w drugiey iá
19: dzierzy/ káfzle/ krzáká choć mu sie niechcze/ s kámyká ná ká=
20: myk ftápa/ kroku fttrzeże áby go nie zmylił/ ná páchołki sie o=
21: gláda iefli ie ma. Owa czożkolwiek pocznie tho wfzytko ku
22: íprofnemu á głupiemu chłopu á máło nie ku szalonemu bárzo
23: podobno. A iefli też iuż gdzie ná mieyfcu miedzy dobremi to
24: wárzyfzmi vfiedzie/ tedy iefli co mowi/ to iuż z oná przewło
25: ká/ z oná poftáwą/ z onym przekéfowánem słowek/ z onym
26: rzkomo záiąkowánem/ áby thák rozumiano iż z rozmyfłem
27: mowi. Páznokcie oględuie/ czápki popráwuie/ á łothrowie
28: mu siedząc pochlebuiá/ á ieden ná drugiego pogládáią/ á bár
29: zo go fnádnie ná wfzytko przywiódá/ iż im szynkuie/ álbo mu
30: sí poftáć po co iedno káżá.
31: Ale miły brácie czym sie ma pyfznić tá nędzna muchá? izáfz
32: nie tákże człowiek iáko y iny? á iefzcze w onych swoich oby=
33: czáioch íprofnieyfzy niżli iny. Izáfz sie nie ták rodzi iáko y i=
34: ny? Izáfz nie thák mrze y nie tákże w ziemi zgnije iáko y iny?

- 35: Ieſli go pſtrocciny álbo perfumy do tego vnoſzą/ ząwždy ſie
- 36: pocźciwi tego chronili y zą tho ſie wſtydáli. Sewerus Ce=
- 37: ſarz Rzymſki ząwždy w ſzäre y fukni chodził/ iednegoż krów(*marg*) Sewerus Ce=
- : ſarz pychą ſie
- : brzydził. (-)
- 38: cá/ iednegoż kuchárzá/ iednegoż bárwierzą ząwždy chował/
- 39: á powieďał iź mi nic po dwu kiedy mi to ieden odprąwić mo=

że. Ale

strona: 53v

Klięgo Wtore.

- 1: że. Ale iáko zą niego Rzeczpóſpolita ſtała/ iáko ſie cnothy z
- 2: niego y dobre obyczáie mnożyły/ to iuź tá m o nim ſzyczey hi=
- 3: ſtorie ſwiádczą. Agátokles on zacny krol iź był zduńſkiego(*marg*) Agátokles
- : Krol. (-)
- 4: narodu/ ząwždy garnek gliniány kazał ná ſłużbie miedzy fre=
- 5: brem ſtąwiác/ y z niego pijał/ áby pomniał ná ſthan ſwoy/ á
- 6: iżby go pychą nie vnoſiła. Y gdy dobywał iednego miáſthá
- 7: mocnego/ kiedy nań woáli ſzaleńcy z muru/ zduńczyku małz=
- 8: że gárnce co imi będzieſz ſwym żołnierzom płácił? nic go tho
- 9: nie rużyło/ nadobnie im odpowiedział/ iź nie mam gárncow
- 10: ále wámi im miáſto gárncow będę płácił. Y tákże ſie ſtáło/
- 11: bo ząwždy Bog tłumy hárdego á podwyſzſza pokornego.

12: **#Pan ſie ná pychę nafrozey gniewa.**

- 13: Nákoniec niewiem by ſie Pan ná ktory iny grzech ſuro=
- 14: wiew gniewał iáko ná tę ſproſną pychę/ y Anyoły z niebá
- 15: ón zmietował/ y krole moźne ząwždy ón niſzczył/ tępił/ w nie
- 16: wołą záprzedawał. Zrucił Roboámá/ zrucił Báltázará/(*marg*) Roboám/ Báł
- : tázár/ Nábu=
- : chodonozor. (-)

17: zrzucił Afweruśowę żonę/ zrzucił Nábuchodonorá rozum
18: mu odiawłzy/ ták iáko chmy iuż o tym y máło wyfłzzy fłyzze=
19: li. Y Alexánder wielki poki sie skromnie á pocźciwie zácho=
20: wał poty fwiát poñadał/ á skoro sie w pychę podnioł á w o=
21: pilftwo podał/ ták iż go iuż bogiem zwáli/ thák nátychmiał
22: márnie zginał/ y w niwecz sie potym páńftwo iego tákże dla
23: pychy á niezgody přetko obrociło.
24: A ná żadny pífmá frozey nie wołaią iáko ná ten obrzydły
25: y v Bogá y v ludzi grzech. Izáfz iákub fwięthy nie woła/ iż(marg) **Iakub w iij. kapi. (-)**
26: sie Pan záwždy fprzećiwi hárdemu/ á pokorne záwždy vpá=
27: true ná ziemi y ná niebie. Izáfz tákiego sam Pan nie zowie
28: trawą do czáfu zieloną/ kthora k wieczoru ma włchnąć á w
29: fprofny ftog ma być wrzucona. Izáfz nie wie gdzie bogaczá
30: pyfznego pogrzebiono? ázáfz niewie co sie Fáraonowi sftá=
31: ło? y záfz nie widzi iż pyfzny tylko chodzi do czáfu iáko kur v=
32: pftzony s poftawami fwemi/ álic pochwili ábo go iáftzrąb
33: do láfá wlecze/ ábo gi fzpetnie w kotle fkubą. A ták pocźciwy
34: człowiek ma sie ftrzedz tego fprofnego grzechu iáko naiádo=
35: witfzego wrzodu á fzkodliwego sobie.

36: **#Sláchćicowi pocźciwemu nic skromna**

37: **wfpániłość nie wádzi.**

A wízákoż

strona: 54

żywotá człowieká

Liśt 54.

pocźciwego.

1: **A** Wízákoż fláchćicowi pocźciwemu/ kthory iuż będzie v=
2: miał włkromić fzará á niepotrzebną pychę w sobie/ nicz
3: mu nadobna wfpániłość pomiernie ozdobiona nie wádzi/
4: kthora ma być iáko krzyfztał przeźroczyfta/ nicz do siebie áni

- 5: wżeteczney/ áni nieuczciwego nie przypuszczając/ która sie
- 6: zawnždy w powazney á roftropney myśli ciągnie iáko piękny(marg) Wspaniłość v=
7: ćciwa. (-)
- 7: płomień ku gorze. A wżákoż iáko w káżdey rzeczy tákże y w
- 8: tey zwłázczá trzebá ftrzedz nadobney á wważoney pomiárj/
9: gdyż to Mędrcy zawnždy onym łácińfkim wirszykiem naprze
10: dneiyfzą cnothą zwáli: *Modus omnium est pulcherrima virtus:*
- 11: gdyż káżda rzecz názbyt wysiłona zawnždy szkodliwa bywa.
- 12: Y koniowi ná zawodzie gdy mu wolno wędzidlá puszczą/ á
13: iż sie wysili/ tedy czáfem ledwe kłufem do krefu przybieży. Y
14: zboże wysilone nigdy plenne nie bywa.
- 15: A wżákoż też widamy owę západłą á nikczemną myśl/ iż
16: sie też ni nacz dobrego nie przygodzi/ gdy chłop siedzi iáko ko
17: zieł z zawieszoną brodą/ á ni o czym dobrym nie myśli/ iedno
18: tylko iáko kozieł o kápufcie/ á tylko tych lekkich rzeczy á tych
19: iedno co przed sobą widzi á ktore sie oczom podobáią pilnu
20: ie/ iż też iuż thám káżda wspaniłość vpásć muśi/ iuż ponuro
21: między ludźmi ozdobnemi chodzie muśi. A naczudnieyfzy
22: koń gdy go szpetną á zdrapaną gunią zákryią thedy y ószpe=
23: tnieie/ y nie ták dobrej myśli będzie. Tákte też myśl wspani=
24: ła człowieká poczciwego gdy będzie brudną ponurofcią á tę
25: pością pokryta/ thákże też szpetnieć y znikczemnieć muśi. A
26: wżákoż káżda rzecz to napiękniefza/ która bywa piękną po=
27: miernością ná wżem nadobnie ozdobiona.

28: **Kápitulum v.**

29: **Iáko poczciwy człowiek wżytki cnoty w sobie**

30: **zdobić powinien/ á napirwey sprá=**

31: **wiedliwość.**

32: Iż między wżyftkiemi cnotami be=

33: Ípiecźnie to káždy rzec muÍ/ íż to íeft naprzed=

34: nieyÍza cnotá ÍpráwiedliwoÍc/ á iuż íie do tey

35: wÍzytki íne cnoty Íciágáć muÍzå íáko rzeki do

morzá.

strona: 54v

Klíęgi Wtore

1: grafika

2: morzá. Bo gdzie záłtápi ÍpráwiedliwoÍc/ iuż vÍtác muÍ íá

3: komÍtwo/ iuż gniew/ iuż zazdroÍc. Bo kto będzie pomníá ná

4: ÍpráwiedliwoÍc/ wÍzytko tho w íim vpáÍc á vÍtác muÍ. A

5: ták pocżciwemu człówekwi íie ma býc íic ínzego ná wíę

6: tÍzey pieczy/ íedno tá Íwíęta á íaprzednieyÍza cnotá Ípráwíe

7: dliwoÍc. Przewo pocżciwy człówekw ma pilnie przefÍtrzegáć

8: áby go ání Ítan zádnj/ ání Íláchectwá/ ání zádna wÍpaníoÍc

9: od ínych cnot íie odciágáÍá/ á zwÍáÍzczá od tey Íwíętey Íprá

10: wíedliwoÍci/ á od tego wÍzech cnot práwego celu.

11: A ÍpráwiedliwoÍc íic ínzego íie íeft/ íedno tho káżdemu

12: przywÍáÍzczyć co czyíe íeft. Tákże pocżciwy káżdy człówekw/

13: íapirwey Íam íie íadobnie íozmíerzywÍzy á íozÍádzíwÍzy

14: íie w íumníeniu Íwoím/ íeÍliby co komu wíńíen zóÍtáÍ/ thedy

15: bez wÍzey írogoÍci práwá/ bez wÍzego przymuÍwienia/ íiał=(*marg*) Sam íie káżdy

: íobry ofádzíć

: ía. (-)

16: by íie/ y s íowíńnoÍci íoíáżní Íożey/ y s íowíńnoÍci cnoty/

17: káżdemu wÍpráwíedlíwíć/ á to káżdemu przywÍáÍzczyć co ko

18: mu Íłufznie íależy. Tákże y káżdy/ íeÍliby býł kto w twym ío

19: íuczeniu/ ták Íługá íáko íoddány/ Ítáray íie áby níkomu íic

20: wíńíen íie zóÍtáÍ/ á íżby káżdemu Íłufznie býło co komu íale=

21: ży nágródzono. Abowíem iuż tu dwu wciéÍzyÍz/ y owego co

22: mu íie krzywdá nágródzi/ y owego co býł krzyw/ íż íie iuż frá

23: łowác nie będzie/ á w pobożnym pokoiu łobie zołtanie. Abo=

24: wiem tho iuz wżyfcy wiemy/ że y v Bogá y v ludzi nie máfz

25: nic wdzięczniejfzego/ iedno dobrowolna á łwięta łpráwie=

dliwośc/

strona: 55

żywotá pocźciwego

Liłt 55.

człowieká.

1: dliwośc/ łkąd y pokoy/ y łlawá/ y miłóśc/ y ná wżem dobre

2: záchowanie káždemu łie v káždego łthanu łnádnie vmnożyc

3: może/ á ktemu łobie wdzięczny pokoy vczynić/ y myłł łwobo=

4: dną/ ktora iefł drożfza nád wżytko złoto.

5: Antiftenes on Atenieńki Mędrzec gdy go pytáli áby im

6: dał łwe zdanie/ iákoby káżda Rzeczłopolita nalepiey á na=

7: mocniey mogła być połtánowiona/ tedy ták powiedział: Iż

8: to może kilkiem łłow odpráwiono być. Abowiem to iefł na=

9: mocnieyfza Rzeczłopolita/ gdzie ná złego y ná dobrego ro=

10: wne baczenie bywa. Powiedzieli mu: To nie może być/ bo in (*margin*) Spráwiedli=

: wośc rowna

: káždemu być

: ma. (–)

11: łze baczenie muśi być ná złego/ á inłze ná dobrego. Powie=

12: dział Philozoph: Toć ia wiem/ ále ia powiedam iżby było ro

13: wne/ to iefł/ áby łie dobremu wedle cnoty iego rowno płáci=

14: łá dobroć iego/ á złemu wedle niecnoty iego áby łie też row=

15: no płáciłá niecnotá iego. Abowiem pátrż káżdy/ iż nie tylko

16: rozłzyrzzone krolełtwá/ álbo zacne á wielkie miáftá/ ále y na=

17: mnieyfzy dom człowieká pocźciwego/ iefłi bez tego zacnego

18: klenotu á bez tey łwiętey łpráwiedliwości łłufznie połtáno=

19: wiony być może? gdyż ná tym gniazdzie iuz káżdy wyłtępek

20: wltawác muśi/ á káżda cnothá zdobić łie muśi/ gdzie zły bę=

21: dzie karan á dobrj miłowan. Iuż zły muśi przeftać być złym

22: boiąc fie frogości karánia/ á dobry z miłości cnoty/ widzacz

23: iż go s tego y miłuią y ná pilney łálce y bączności máią.

24: #Iáko bárzo tym świętym klenotem íprá=

25: **wiedliwością niedbále zátrząfamy.**

26: **A** Le ách nieftotefz iáko tym świętym klenotem po ty czáfy

27: befpiecznie zátrząfamy/ to iuż káždy rozeznác może/ iefli

28: że thák iáko ten sławny Philozoph powieðał/ iżby ná żadną

29: ośobę iną bączność nie byłá/ iedno áby rowno złemu iáko y

30: dobremu wżytko fie oddawáło. Niechayże fie iedno vkaże (*marg*) Iáka dziś v

: nas ípráwie=

: dliwość. (–)

31: żydek z miřą ízáfřánu álbo s kilkiem par czyrwonych złotych

32: vyrzyřz álic wnet druga ťroná co z gołemi rękómá przyřřlá

33: będzie miáłá pewną dilácią/ álbo [ad deliberandum](#). Iuż drzwi

34: káždemu kthory przydzie s prózną dłonią záfwrte będą/ iuż

35: pewne poczekay do iutrá. A ínadź oni pogáni ná to záfwrdy

36: lepřřz pieczá mieli co o nich czytamy/ niřli my dziś Krzeřci=

37: iáni/ chociachmy poználi wolá Páńřką y řrogi gniew zá ten

38: grzech iego.

K

Antigon

strona: 55v

Księgi Wtore

1: Antigon on wielki krol gdj w mieřcie řadził krzywdy pod

2: dánych řwoich/ przyřzedł do niego człowiek ieden řkárzac fie

3: ná brátá iego rodzzonego ná Márřialřá. Przyřzedřzy Márři=

4: ařz do krolá prořil áby tę kauzę odłóżył do domu/ áby iey thu(*marg*) Antigon Krol

: iáko brátá řá=

: dził. (–)

- 5: iáwnie nie łądził przed ludźmi. Krol mu powiedział: Iż ie=
6: łliżeś nic nie winien/ tedy to lepiej thu ludziom okázác/ niżli
7: w złym mnímániu zołtác. Bo bych ia tám temu nalepłzą łprá
8: wiedliwość vczyńił/ thedy iednák y ty y ia bez mnímánia nie
9: będziemy. O mnie rzeką że pochlebił brátu/ á tobie rzeką żeś
10: łtronie winien zołtał. Y łądził wnet wedle práwá thák iáko
11: przyłtało.
12: Tráyan Cefarz/ gdy fyn iego biegáiąc ná koniu po rynku
13: łyná koniem rozráził vbogiej niewieście/ przyłzłá niebożąt=
14: ko płáčzliwa z onym rozráżonym dziecięciem łwoim do Ce=
15: łárzá. Wnet Cefarz kazał fynowi s koniá sfięć/ y wydał go(*margin*) Tráyan Cefarz
: iáko łyná łą=
: dził. (–)
16: zá gárdło oney niewieście/ powiedáiąc: Iżci inłzey łpráwie=
17: dliwości vczyńić nie mogę/ ále otoć wydawam fyná zá fyná
18: czyńże z nim co chcełz. Potym pánowie onę niewiáłtę wdáro
19: wáli/ vprošili/ że wypušciłá dobrowolnie ze włzyłtkiego ły=
20: ná Cefárlkiego.
21: Zelenchus tákże Lákońłki krol/ iż był práwo vłtáwił/ kto=
22: by komu gwałt iáki w domu vczyńił/ áby mu były oczy wyię
23: te. Syn iego teyże nocy wybiwłzy drzwi wziął gwałtem zo
24: nę mężowi. Wnet gi kazał krol poimác/ y przywázawłzy do(*margin*) Zelenchus theż
: łyná łądził. (–)
25: łtołká kazał mu oczy wyiáć. Pánowie zbiegli fie tákże y po=
26: łpolity człowiek/ ledwe go vprošili/ iż był iedynak/ y on mąż
27: mu iuż włzythko był odpušcił. Przedfię krol powiedział: Iż
28: mušić być łpráwiedliwość. Y wnet łobie kazał iedno oko wy
29: iáć á fynowi drugie. Pátrrze iáka tho byłá łpráwiedliwość
30: v człowieká pogáńłkiego.
31: Lagis Lákońłki krol/ gdy fie máthká iego przyczyniáłá zá

- 32: iednym poddánym/ áby mu wždy czo sfolgował ná łądzie/
33: powiedział: Iż gdym był pod poślufzeńthwem wálzým ro=
34: dzicow swoich/ tedym musiał to czynić cóście kazáli/ ále gdy(marg) Lagis Lákoń=
: fki Krol. (-)
35: łcie mię iuż puścili ná krolestwo/ tedym wam powinien pocz
36: ćliwość/ ále krolestwu łprawiedliwość. A teźście mie zów=
37: źdy vczyli ábych sie złego łtrzegł/ á dobrego ábych sie dzyer=
38: żał. A cobych ia mógł ná łwiecie gorłzego vczynić/ iedno gdi
39: bych obelżył álbo sfálżował łwiętą łprawiedliwość? ktora
40: iełt napřednieyłzy łkarb krolestwá káźdego.

Hárpa=

strona: 56

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liłt 56.

- 1: Hárpalus pan ieden prołł Philipá krolá Mácedońkie=(marg) Philip Máce=
: dońki Krol. (-)
2: go zá powinowátým swoim/ kthoremu tákże o pocźliwość
3: łzło/ áby mu wždy iáką w tym łáskę vkazał ná łądzie/ powie=
4: dáiąc/ iż wielka rzecz iełt pocźliwość/ áby go o tháką lekkość
5: iáwnie nie przypráwował/ á iżby to mogło być bez oławy
6: iego. Powiedział krol: Azáż nie podobniey iż ten oławę od
7: niełie ná łobie/ niźlibych ia ią będąc krolém odnieś miał? bo
8: by to żadnym obyczáiem ináczey być nie mogło/ kiedybych te
9: mu sfolgował/ á tego s płáczem á s krzywdą do domu ode=
10: łłáł/ áby mię ludzie zle nie łławili.
11: Egipłcy krolowie/ gdy przed nimi łędziowie przyłięgáli/ (marg) Egipłcy Kro=
: lowie. (-)
12: tedy tego zówždy kazáli przed łobą w przyłiędze dokłádác/
13: iż by dobrze y krol co rołkazał przeciwo práwu/ tedy tego łę
14: dzie nigdy nie mieli. Tákuje y Kámbifes krol/ gdy o iednym(marg) Kámbifes krol

⌘ Scytiyfkiey. (-)

15: fędziem doftátieczną fpráwę wziął/ iż niefpráwiedliwie ied=

16: nego ofądził/ wneth gi kazał żywo obłupić/ á onę fkorę wy=

17: práwiwfzy/ kazał z niey fthołek vczynić/ y iego fyná fędzyem

18: vczyniwfzy kazał ná oney fkorze poładzić/ á ná fthołku kazał

19: nápifác/ tego fie też ty záfwdy nádziejay co oycá potkáło.

20: #Spráwiedliwy nigdy fye záfrafó=

21: wác nie może.

22: 2 A Thu pátrzay ná iákiew pieczy miewáli ludzye pogáńfczy

23: ten ták zacny klenot fpráwiedliwośc fwiętą. Wiefz tho

24: Pan Bog my dziś ludzie Krześcijáńfcy iáko ią fzáfuiemy. A

25: le zda mi fie kto dziś záfóży ná grufzt ftebrnym grotem/ iż fná

26: dnie tę tarcz przebiję/ y gońcá zbodzie. A nie pomnimy ná to

27: nicz/ iż náfzá fkorá podobno iefzcze frozey z nas będzie czáfu

28: frogiego fądu Páńfkiego złupiona/ niżli z onego fędzyego

29: Kámbifełowego. Abowiem z żadnego nas grzechu Pan fro

30: zey nie obiecuie kárác y fądzić/ iedno s fprofney niefpráwie=

31: dliwości. Bo nie tylko nas álbo domy náfze/ ále krole wiel=

32: kie y s krolełtwy ich obiecuie niŹczyć á z gruntu wywrácác/

33: á ná frogi łup wydawác/ y infzemi narody ofadzác. Boć nie

34: dármo woła: Biedá wam ktorzy fądzicie záf dary złościwe=(*marg*) **Efa. w v. kapitu.** (-)

35: go/ biedá wam co czynicie s fwiátłości ciemnośc/ á s ciem=

36: ności fwiátłośc. Biedá wam co łupicie/ bo też pewnie fámí

37: złupieni będziecie. A iákoż fie tu nie lękác? á iákoż thu ná pie=

38: czy nie mieć tych ftráfzliwych pogrozek Páńfkich? wiefzacz

39: że pewne á nigdy nieomyłne fą.

K ij

1: A ták człowiek poczciwy słyżąc ták łrogie połtráchy Pán(*marg*) Belpieczny ży=
2: wot kto kázde=
3: mu praw. (-)
4: łkie/ słyżąc też thy łpráwy pogánłkie/ ná iákies pieczy v nich
5: zázwdy tá święta łpráwiedliwość bywála/ áczyby tho kázdy
6: y bez połtráchow/ y bez przykłádom/ thylko s łámey łczyrey
7: cnoty był powinien vczynić/ áby był ná wźem pilen tey łprá
8: wiedliwości świętey/ á łam łie napirwey rozłądził s łumnie=
9: niem łwoim/ bo tho natrudnieyłzy łąd/ łácnies ielzczę s kim
10: innym. A náłázłzy w łobie iáką przewáre/ áby kázdemu ná=
11: grodził á opráwił/ á vłpokoił łumnies łwoie/ á potym też
12: y kogo moze áby tákże ktemu przywiódl. To tu iuż cnotá/ łła
13: wá/ belpieczne łumnies/ łtrách dekretow Pánłkich/ belpie=
14: czny á łpokoiny żywot/ włzytko łpełná zołtánie. A ktoż bło=
15: gołłáwieńłzega á łpokoinyłzega żywothá vzyć moze náđ
16: człowieká tákies? ktory nic ná łobie nie zołtáwi czegoby łie
17: bał/ álbo o coby łie fráłowác miáł.

16: #Iáko poczciwy człowiek zazdrość w

17: łobie hámowác ma.

18: **A** Ták ielłize ielł łzkodliwa rzecz niełpráwiedliwość/ łzko
19: dliwa pychá/ ták iákochmy to iuż słyłzeli/ ále wierz mi iż
20: y tá páni co ią zazdrołcią zowá nie połłednieyłza miedzy ni=
21: mi/ á potrzebá łie iey poczciwemu łtanowi pilnie przelłtrze=
22: gác. Bo ielłi co łnádniey ohydzić moze człowieká/ tedy tá flá
23: chetna páni. A wierz mi iż ołłre bocce ma przyrodzenie/ czo
24: do niey tego tępego ołłá á tho człowieczeńłtwo náłze pilnie
25: przybáđáią. A włzák widamy łudzi/ y s połław ich/ iáko łie
26: więc tym márnym przypadkiem y hydzą y iáko go vziwáią.
27: Páłrz gđiby kto álbo vpráwá/ ábo ná iákies powázney łprá (*marg*) Połłtháwki zaz

⌚ dościwe=

⌚ go. (-)

28: wie/ y napięknief/ y nadokładnief mowif/ tedy go vyrzifz á

29: on ná drugiefgo pogląda/ oczkiem mruga/ gąbeczki zákrzy=

30: wia/ iákoby rzekf/ widzifz ifz ia wfzytko baczę y rozumief. A

31: potym przyfzedfzy do niego z wfmiechániefm powiefda: O by

32: był iefzczę owdzie trochę dorážíf/ ále fie nie obaczyf/ iákoby

33: fie tym zdobfąc ifzbych ia to lepiey vmiał. A kiefdyby go fpy=

34: tał częgo miał dorážíć/ pewniefby ze wfzytkiefgo nic nie było.

35: Albo niechay kto napięknief ná koń wfiefdzie/ ábo co ozdo

36: bniefgo vczynif/ bá wneth znaydzie fędziefgo y podfędká około

37: fiefbie. Ieden mowif ifz nie ták ma dzierzęc nogę w ftrzemiefniu/

38: drugi powiefda ifz nie ták miał kobiercá wwfzázć/ drugi záfię

powiefda

strona: 57

żywotá człowiefká

Lif 57.

poczfiwego.

1: powiefda ifz fie ten koń fpráwufie ále go on nie dobrze wiefdzie.

2: Iákoby rzekf káždy/ ifzbych ia vmiał lepiey/ á ifzby thák o nim

3: rozumiefano/ ánoby ze wfzytkiefgo nic nie było. A przedfię cir=

4: pi dwie fzkodzie/ y owiefgo iefli nie dudek/ co mu powiefda/ ifz

5: fie z niego powolfi nákufluief/ y owiefgo czo go fzácuief/ gdy fie

6: dowief potym/ málo mu zá to powinowát będfzie.

7: A wfáfnie to práwief dyabelfki grzech iefť/ ktory bezpotrze (*marg*) Zazdrość dya=

⌚ belfki grzech. (-)

8: bnief zařrzy nędzniefmu człowiefkowi tego czym iefť/ á ifz w lá=

9: fce wfiefłzey iefť v Páná niżli on. A naydziefz drugiefgo/ gdy

10: fie złe vrodzi v niego á v fáfifádá lepiey/ tedy fie gniefwa. Gdi

11: defzcz wfdfzi nie dáleko w fuchy czás/ á v niego go nie máfz te

12: dy láief. Albo gdy mu grad grochu przytlucze á drugiefmu nic

13: tedy mu nie miło/ á powieda álbo thylko ná mię dyabli oczy
14: przedárli. Tákże gdy mu bydło zdycha á v łąfiádá nic/ wzy
15: tko dyabły winuie á Bogu niczegoy niechcze go puścić. Ano
16: człowiek pocźciwy ma wzytko fkromnie zność czokolwiek
17: od Páná przypádnie/ bo to wzytko zá grzech zá iego iest. A
18: iefli to fkromnie zność będzie/ tedy mu to fowito pewnie bę
19: dzie nágradzono. A nie zaźrzeć ni w czym bliźniemu śwemu/
20: á ciefzyć fie Iopem á obiethniczámí Pánłkiemi/ iż Pan Bog
21: wziął Pan Bog dáć może/ y wzytko nágradzić wedle wo=
22: ley swoiey.

23: **Kápitulum vi.**

24: **Iáko łákomstwo iest szkodliwy przypadek/ y iá**
25: **ko fie go pocźciwy przeftzregáć ma/ y s kthorych**
26: **pryczyn nam przypadáć muśi. A pirwfza**
27: **pryczyná kofzt dziwnych vbiorow.**

5 **N**

Vż iefli fie w ktorym páńftwie álbo
28: kroleftwie rozmnoży á fkrzydłá swe roftoczy
29: on fprofný grzech łákomstwo/ tu iuż łobie ro=
30: zwáz/ w iáki zły á niepobożny przypadek tá=
31: kie páńfthwo zátoczyć fie muśi. Bo iuż y nie=
32: fprawiedliwość y łupieftwo nielza iż s tym pánem pośpołu
33: z nim ofieść muśi. Ale pátrż moy miły brácie iáko fie to wzy
34: tko zámnożyć nie ma pátrząc ná náłze kofzty/ ná náłze zbytki

K iij

ták w pi=

strona: 57v

Księgi Wtore

1: grafika

2: ták w picu iáko y w iedzeniu/ thákże teź w náłtrzępionych á
3: dziwnych przyprawach/ y w chodzeniu/ y w poieździech ná=

- 4: łzych/ ták iż iuż drugich y przezywać y w nich słuźnie chodzić
- 5: nie vmiemy.
- 6: bowiem pátrż gdy łobie wípomniłz ony dziwne czuhy/
- 7: ony fáłfáruchy/ ony s්රádiotki/ ony z dziwnemi kolnierzmi(*marg*) Dziwne száty y
- : dziwne prze=
- : zwifká. (-)
- 8: delie/ ony żupany/ ony rozliczne Włofkie Iszpáńfkie wymy=
- 9: sły/ ony dziwne páfzyczne/ fáiany/ kolety/ obercuchy/ áż dziw=
- 10: no y s්රáźno o nich mowić/ á drugich iuż áni zwác áni ich ło
- 11: bie rofkazác vmi/ iedno kráwcowi poruczý áby mu vczynił
- 12: iáko dziś nofzą. A theż słyfzę w postronnych kráioch gdzie łie
- 13: trefi káždy narod námáłowác/ tedy Polaká nágo máluia/ á
- 14: z nożycámi/ á poštaw sủkná przed nim/ kráyże łobie iáko ra=
- 15: czyfz.
- 16: Nuż záfię czo owych náftáło dziwnych pontalikow/ fere=
- 17: tow/ smálcowánych łáncufzkow/ pńtrych bieretkow z rozli=(*marg*) Pontáły
- : ferety. (-)
- 18: cznemi czętkámi. A Inadź iuż drudzy nie tylko ná głowie ále
- 19: y ná nogach ty pontáły á ty ferety łobie przyprávuią. A któż
- 20: łie temu przypátrzyć á przydziwowác może/ iákolichmy sủkry
- 21: sủáli ziemię y morze sủukáiac tych dziwnych wymysłów swo
- 22: ich/ á práwiechmy ią ludziom wydárli á lámichmy ią połie=
- 23: dli/ gdyż iest nam wśzytkim rowno daná. Pátrż záfię czo łie
- 24: sủkárbu Bożego popłue ná owy pozłóciłte nitki/ ná owy for=

boty/ ná

strona: 58

żywotá pocźciwego

Liłt 58.

człowieká.

- 1: boty/ ná owy teperelle/ ná owy dziwne tkánice/ ták szyte iáko
- 2: háwtowáne/ że iuż y málarze wzorow nie náftarczą wymy=

3: flác. Tákże też owy rozliczne petlice/ ftrzoki/ knáfle wymyfl=
4: ne/ dziwne fznury á v nich kutafy/ á kthoby fie tego náliczył á
5: nápamiętał.
6: A by dzieięć kroiow ná kázdy tydzień wymyflil tedy káz=
7: dy chwałą. Będzie iedná z długim kolnierzem aż do páfá/ to
8: powiádaią iż ták czyfcie/ chłop ozdobny/ od wiátru fie záflo=
9: ni kiedy trzebá/ y kijem we grzbiet nie ták bárzo puknie. Bę=
10: dzie zálię druga czo kolnierzá nie będzie v niey y ná pálczu/ á
11: przedię też ták czyfcie/ wolno mi fie obeyrzeć kędy chcę/ y iá=
12: ko chcę/ á przedię mię kolnierz w lzyię nie káfa. Będzie dru=
13: ga z długimi rękawy/ á czáfem y ze trzemi/ też ták powiedá=
14: ią czyfcie/ chłop znáczny ná koniu kiedy rękawy około niego
15: trzpiatáią. Będzie druga co iedno rękawiki do łokciá/ á theż
16: ták przedię czyfcie/ wolnieyfzym thák/ y fnádniey mi ná koń
17: wfieść. Więc będzie druga aż do fámeý ziemie/ to też ták czy=
18: fcie/ chłop fie zda vrodziwy/ y piefzo y ná koniu/ y przedię mi
19: wiátr około goleni nie ták hárcuie. Druga zálię będzie máło
20: nízey zá pás/ á przedię ták czyfcie/ y lžeyfzy człowiek y piefzo
21: y ná koniu/ y niczym fie nie zábáwi. Więcz będą oftrogi ná
22: puł łokciá/ to też ták czyfcie/ ozdobny chłop ná koniu/ y koniá
23: fie mocno imie/ y wfzytko czyfcie. Będą drugie ledwe ie przy
24: piętach znác/ á przedię czyfcie/ lžey mi ták/ y Boże vchoway
25: koniá odbyć tedy mi w trawie nie závádzá/ á przedię wfzy
26: tko czyfcie. Ia wierzę by kto pozłóciwfzy rogi ná łeb włożył/
27: tedy niewiem by nie powiedáli iż to ták czyfcie/ bo wfzytko
28: czyfcie by fie iedno czo dziś poiáwiło częgochmy wczorá nie
29: widzieli. A co ná to czyfcie wynidzie/ to iuż tám miefzek nie=
30: chay rěponduie. Bo ná owy choboty czo fie w nich pośládek
31: iáko korzec widzi/ co iedno od roboty wynidzie/ vbrałby fie
32: był zá to dobrze pirwey poczćiwy fláchćic y s czeládzia.

33: #Poiázdy kofztowne.

- 34: **N** Vż záfię poiázdy náfze/ koń zá pięć feth złothych/ rząd zá
35: drugie. Nuż owy álzbánty/ nuż owy kutafy/ nuż owy dzi
36: wne muchry/ ftrzępki/ áż dziwno pátrzyć ná ty ftráfzne wy=
37: myfły fwiátá tego. Bo áćći nam Bog ziemię ná to dał/ áby=
38: chmy tego vzywáli co fie ná niey y w niey rodzi/ ále bez wy=

K iiii

myfłow

strona: 58v

Księgi Wtore

- 1: myfłow dziwnych á bez płáczu ludzkiego. Bo czokolwiek s (*marg*) Poiázdy kofzto
2: wne. (-)
3: fłufzney pomiáry wykroczy/ tho iuż wfzytko grzech á ohydá
4: być muśi. Albo też owy rozliczne á dziwnie przyprávne ko
5: lebki z wywiefzánemi kobiercy/ z áltembáfowemi wezgłow
6: mi/ s fzarlátnymi poponámi/ z owemi pozłóćiftemi lewki. A
7: iáki to kofzt vczyni/ á co ná to wynidzie/ á iákoby to kto obli=
8: czyć miał. A iákoż fie tu proszę cie łákomftwo á łupieftwo zá
9: mnożyć nie ma? á iákoż tu prawdá á fprawiedliwość fpełná
10: zoftác może? á iákoż tu żywot wolny á wesoły zoftác może?
11: bo gdzie wziác tu wziác fas álbo nefas/ to iuż wfzytko o tym
12: wnurzywfyzy łeb w ziemię myflic muśi fkąd to wziác/ by też
13: czáfem y prawdy vfzczyrbic/ iákoby fie z inemi zrownác/ á o=
14: ney fzárey pyfze dofyć vczynic. Bo iuż thám wyborgowác á
15: nie zápłáćic/ wypożyczáć á nie wroćic/ wfzytko to być muśi.
16: A też kupcy bárzo fie czáfem ná tym hándlu omyláiá. Bo piż
17: ty co chcez ná tram/ ále ia też wiefz to Pan Bog kiedy dam.

17: #Kofzt á rozliczność potraw wymyfnych

18: iáko ieft fzkodliwy/ á to druga

19: przyczyná łákomftwá.

- 20: **P** Atrzayże zalię ná kołzt á ná dziwną vtrátę wymyflnych
- 21: potraw náłzych/ iefliże to nie iefł wielka przyczyná nie=
- 22: pobożnego żywotá náłzego. Przypátrż lie iedno owym dzi=
- 23: wnym połmiłkom á owym łprofnym wymyłom łwiátá dzi
- 24: łieyłzego. Pátrż ná owy rozmáite przyłmáki co ie łapory zo(marg) Pothráwy po=
- 25: : złoczyłte. (-)
- 25: wá/ á práwie łapory bo chłop po nich łápi ożárfzy lie iáko w
- 26: bárłogu kiernoz. Pátrżże ná potrzáłki rozłiczne/ pátrż ná po
- 27: złotki/ ná fárbý/ ná máłowánia dziwne/ á łnadźby ich mogł
- 28: nie zwác potráwámi/ ále obrałki iákiemi málowánemi. Ano
- 29: ná iedney miłie báran pozłóciłty/ ná drugiey lew/ ná drugiey
- 30: kur/ ná trzeciey páni iáka vbrána. Więcz dęby z żołądźmi/
- 31: więc z rozámi pozłóciłtemi/ więcz rozmáitemi kwiathki ze=
- 32: włząd ofádzonemi. Więcz pozłoty rozłiczne/ ony kury pozłó
- 33: ciłte/ ony orły/ ony záiące/ á potráwá w połrzodku zá dya=
- 34: błá łtoi/ oná záprzáła á łliłka/ dálekoby lepłza y łmáczniey=
- 35: łza byłá/ kiedyby iá s polewánego gárnká ciepłó ná połmiłek
- 36: wyłóżył.
- 37: Druga zalię będzie z pozłóciłtemi vłzymá/ co iefłcze w piá
- 38: tek wrzáłá/ to iá aż w niedziełę połtáwiá. Druga też s chle=

bá á z m

strona: 59

żywotá człowieká

Liłt 59.

poczłiwego.

- 1: bá á z migdałow á s klijem vlepiona/ to też tá od kilká dni bę
- 2: dzie łtałá. Nuż iefli pieczyłte będzie/ to też czekáiąc towarzy
- 3: łtwá iedno wyłchnie niź lie drugie vpiecze. Będzieli też iáka
- 4: wyborna pieczenia/ to zwirzchu iáko łkorupá/ á w połrzod=
- 5: ku mogłby iá iáłtrżábá nákarmić. A iákieź tho zdrowie ma

- 6: być moy miły brácie? á iákoż lie tu y miefzek poľpołu y s pá=
7: nem rozboleć nie muśi? á iákoż lie thu łákomftwo zámnożyć
8: nie muśi? á czáfem ná wieczierzą nie záfwdy poľmifki fpeľná
9: bęďą/ przijmie gi żydek bárzo rad chociay bęďzie wieprzową
10: pieczenia fmierdział/ ácz on fwiny nie iada.
11: Pátrrze iákiego tu zoľádká trzebá ná takie záfkljone á záf=
12: ziebľe potráwy/ álbo teź ná owy zápalone/ czo ie winy álbo
13: muľzkátellámi zálewáią. Więcz záfie znowu lać w gárdło
14: ony foki/ ony witpáchery/ ony rozekeri/ ony rywuły/ máľmá
15: zie/ muľzkátelły/ á iákoż tu chľop zgorzeć nie ma? á iákoż thu
16: moźe być dľugi żywot iego? á on iáko pies obźárły ledwo do
17: lezie do bárľogu fwego/ á dobrze iefzcze iż chľop támźe záfá=
18: zem záf ftoľem nie zdechnie.

19: #Mnieyfzych ftanow w potráwach wymyľły.

- 20: Ięć iuź y mnieifzego ftanu brácia náľzy ták lie tego chwy
21: ćili/ że nie znaydzieľz iuź dzie ledá ná bieľiedzie/ iedno ká
22: źda potráwá muśi przysć iáko Káfztelanká/ álbo fámotrze=
23: cia álbo fámoczwártá. Iuź to wźdy iáko tákó kiedy pieczy=
24: fte álbo co w roľole/ coby miáło być ná iedney miľie iż to ro=
25: zno rozľoźą/ iż bęďzie gęś ná infzey miľie/ kur ná infzey/ thákźe
26: teź mięľo álbo cietrzew ná infzey. Ale owy niewolnice co po
27: niewoli gdzie wziąć tu wziąć co máią po thym/ iż muľzą záf
28: pánem grochem álbo záf pánią kapuľthą wędrowáć? Więć (*margin*) Pan s pánią iá
: ko lie ráďzą o
: puľmifki. (-)
29: lie iuź tu páni s pánem iefzcze z wieczorá ráďzą/ co máią przy
30: grochu á co przy kápuľcie poľtáwić. Pan powieďa iżby do=
31: brze przy kápuľcie drugą kápuľtę chociay czárną. Páni záfie
32: powieďa iż dobrzećby/ ále rozynkow áni cukru nie mamy.

- 33: Ale wiecie co/ náfmażę ia ciałtká iákiego/ álbo myfzek ná fzał
34: wiey. To fie iuż ták fmażą/ pieką/ że máłlá w gárncu ná dru=
35: gą niedzielę bárzo máło zołtanie/ á fwięthy Woyciech wiefz
36: to Bog kiedy náłtanie/ niż fie drugie pocźnie zbirác.
37: Więć ony ferwety wyfzywane/ więć ony tuwálle z dziw
38: nemi wzory/ á iuż ręcznikow nie vmieią zwác/ więć ony líft=

wy w ko=

strona: 59v

Księgi Wtore

- 1: wy w koło około obruśow. A powiedáli ná iedną pánią/ iż
2: vřzřálá obrus z líftwami ná ftole v ziemiániná/ y powiedziá
3: lá oney ziemiáncę/ iż iuż niewiemy co mamy przed wami wy
4: myflác/ iuż mużę dáć perłowe lífthwy do obruśá vczynić. A
5: ziemiánká ftoiác powiedziálá: Więć my thez chočiai drob=
6: nieyfzemi perełkami miłóściwa páni/ ále przedfię w thenze
7: wzor co y W. M.

8: **#Rozność potraw także rozność fzkod y**

9: **wrzodow czynić muśi.**

- 10: Ták s tych dziwnych wymyflów á s tych dziwnych ro=
11: zności tych przyfmákw rozlicznych/ á co fie ma infzego
12: vmnożyć? iedno fprofna vtrátá/ á potym łákomftwo/ á po=
13: tym rozność wrzodow á przypadkow fzkodliwych rozlicz=
14: nych/ á przytym přętka á nieomylna pomftá Boża/ ktora zá=
15: wždy zá grzechem iáko chłopiec z mieczem chodzić muśi. Bo
16: możeli być fprofnieyfzy grzech iáko thákie plugáwe obzárft=
17: wo? częgo áni pies áni świniá/ áni żadne źwirzę nie vczyni/(*marg*) Obzárftwo
: fprofny grzech. (-)
18: áby miáło źręc kiedy mu fie niehcze. Iáko náłzy czynią/ iż
19: dzbanem leie w fię aż mu po vřzoch ciecze/ á oczy ze łbá dobrze

20: nie wylązą. A ktemu zálie przeklęctwo nędznych ludzi/ ktore
21: ząwždy ná trzy głofy do Bogá fpiewác muší. Iedni płączą
22: co ie ná ty zbytki połupiono. Drudzy płączą czo fie nie mogą
23: kęłá chlebá doćifnąć łobie kupić/ áno łzáfárze iefzcze przed
24: świtaniem w bronach łtoią/ co kto przyniefie to pochwyć/
25: á potym pieką/ wárzą/ ták iż ledwe y pší onych zbytkow do=
26: iadáią. A nędzni ludzie głod á wćilk ćirpieć mułzą.
27: A by teź żadney infzey pomłty z obietnic Páńfkich ći oźrál=
28: cy nie mieli/ iedno tę co tuź zá nimi chodzi. Bo pátrż wneth z
29: oney biefiády áno go iuź kátárrus męczy/ kolerá pali/ flegmá
30: duší/ oczy zášiniály/ nogi zápuchły/ brzuch iáko pudło/ łciáti
31: ká/ pedográ pewna. Ano mu łyropy w gárdło leią/ łkwárny
32: od trzeciego dnia w żołádku máćaią/ áno mu w brzuchu peł=
33: no á w miełzku nic nie máłz. Więc y to czáfem łtoi zá kwárta
34: ne/ áno dłuźnicy v drzwi zágládáią/ á on fie krije/ á on fie zá=
35: pała pšiná oczy záłloniwłzy/ á do iutrá odkłáda/ á powieda
36: iż mu pewne pieniądze z Gdańłká przyniołá/ á on thám nie=
37: ma ni kwartniczká. A przedfię gdzie wziąć thu wziąć k wie=
38: czoru z nowu náleway. Azaźby nie lepiey poboźney/ pomier=

ney/ poćci

strona: 60

żywotá poćciwego

Liłt 60.

człowieká.

1: ney/ poćciwey/ á nie oźárley biefiády y krotofile wzyć? á to ná
2: co poćciwłzego obroćić co ma być ná łprołne zbytki obroco=
3: no.

4: **#Przyrodzenie náłze rozne á ząwikłáne**

5: **rozne teź w łobie łprawy mieć muší.**

6: **A** Le iż przyrodzenie náłze rozne á dziwno ząwikłáne iefł/
2

- 7: też rozne przypadki ná łobie okázowác mułi. Bo łie ie=
8: dnemu podoba iedno/ drugiemu drugie. Przodkowie náłzy(*marg*) Przecz łtárzy lu=
: dzie długo łi=
: wi bywáli. (-)
- 9: oni łwięci/ nie máiąć áni pífmá/ áni ładnego vpominánia/ á=
10: ni praw ładnych włtáwionych ná łię/ tylko ták s przyrodzo=
11: ney cnoty łwoiej/ pátrż iáko pięknie/ trzeźwie/ poboźnie/ á ná
12: włzem pomiernie żyłi/ y ná włzem łie łpráwowali: á iáko dłu
13: go onych rołkołżnych/ wełółych/ wolnych/ á łzczyrych żywo=
14: tow łwych vżywáli. Ale iáko rozność obyczáíow ná łwiat
15: przypádlá/ tákże też zá nimi rozność we włzem odmienna iuż
16: we włzem przypáść mułiáá. Bo gdy nie bywáło thák wy=
17: myłnych potraw/ nie było też thák wymyłnych kuchárzow/
18: piekárzow/ tortárzow/ łmáżárzow/ ápthekárzow/ y inłzych
19: do ták wielkich zbytkow rozlicźnych rzemięłników.
20: Nie było też thák roznych á z dziwnemi wymyłły dokto=
21: row/ bárwirzow/ y dziwnych Cyrulikow. A czemu? Iż po=
22: mierne życie było/ pomiernemi też ziołki/ bez włzech trudnych
23: przypraw/ przypádlá chorobkę łobie łnádnie vleczyłi. Oprá(*marg*) Dziwne wrzo=
: dy dziwne le=kárltwá. (-)
- 24: wiłá to byłicźká/ bukwicźká/ kopytnicźek/ podroźnicźek/ y in=
25: łze drobne ziołká. Ale iáko náłtáá rozność wymyłnych po=
26: kármow y z dziwnemi przezwiłki/ tákże też náłtáły y dziwne
27: wrzody/ y z dziwnemi przezwiłki/ czo ich pírwey łłychác nie
28: bywáło. Tákkże theż y dziwne lekárltwá y z dziwnemi prze=
29: zwiłki náłtáły. A ktho łłycháł zá łtárych łiewow Kánkry/
30: Kárbunkuły/ Antráxy/ Fráncuzy y z dziwnemi potomki? ál=
31: bo tákkże w lekárltwiech bolum armenum/ ira pigra/ terra łi=
32: gillata/ reubarbarum/ reupontikum/ hermodaktilorum/ alki=
33: bingarum/ á kthoby ie wyłiczył? Co nie tylko po gorach/ po

- 34: I kálach I zukiáiąc ich I wiáth I kryfláli/ ále y pod zyemią y pod
35: wodą iuż ich zgmeráli/ á ná koniec ich y tám doftać nie mo=
36: gą/ ále ie y z miedzi/ y z żelázá/ y czálem ze złotá palą á dziw=
37: nie difilluią. A nie wślyfzyfz by kto dziś zacny ináčzey zdechl
38: iedno powiedzą/ iż byli tám ná iedney biefiedzie támże fie ro=
39: zniemogł/ tákżeć chárłał chárłał áżci poźedł.

A profto

strona: 60v

Księgi Wtore

- 1: A profto nic inżezgo nie czynią ci oźralcy iedno fie leczą á=
2: by kęs ozdrowieli/ á potym fie záfię kážą áby fie z nowu leczy
3: li. A iefli gwałt czynią thák fláchetnemu przyrodzeniu ciáła
4: Iwoiego/ á což rozumiesz iefliże też tám oná niewinna duży=
5: czká nápoły nie obumrze? widząc á czuiąc ták zbytnie á thák
6: nietrefne przypadki około fiebie. Bo iuż w tákich Ipráwach
7: dziwne roIpułności á Iwowoleńftwá zámnożyć fie muIżą/
8: s czego oná nędznicá zázwdy vtrapióna być muI/ á z wiel=
9: kim wItydem y z żálofcią vIwáwicznie vżywác tego muI/ á
10: oplákáwác to lámá w Iobie muI. Ale iako ftáremu á záftá=
11: rzálemu cielefñemu wrzodowi korrozywy y inych przykrich
12: rzeczy y gryżących kauteriej potrzebá/ tákżeby też temu zá=
13: Itárzálemu wrzodowi duIznemu/ zacnemu s cnoty á spoćci=
14: wości/ á mnieyIzemu też z grozy á s przymuIżenia/ lekárftwá
15: á ágáryku potrzebá.
16: A dobrze oni zacni ludzie ftárzy czynili/ gdj fie iuż tákie zby
17: tki poczęły zámnażác ná Iwiece/ thedy frogie grozy y frogie(marg) Iáko indziej
: karzą o pijań=
: Itwo. (-)
18: práwá ná to czynili y vIwáwiáli/ czego iefzcze y dziś w poćci=
19: wych á w pomiernych kráioch zacni narodowie vżywáią.

20: Boże vchoway w inych ftronach pijánego uyrzeć/ tho wnet
21: kijem podefzwy odbija/ álbo tám fchowáią gdzie pewnie le=
22: dwe drugiego dnia słońce ogląda. A w drugich kráioch thy
23: márnotráthy á fwowolne pijánice z okien wywiefzáią/ áby
24: fie im drudzy dziwowáli á imi fie karáli.
25: Scipio Afrikánłki on zacny Hetman Rzymłki/ gdy miá=
26: ftá ktore zwano Kártago bárzo mocznego dobywał/ Panię
27: iedno Rzymłkie támże leżac pod miáłtem prosił thowárzy=
28: szow ná wieczerzą/ y dał tám vczynić z oplátkow álbo z már
29: cepanow miáłto ná podobieńftwo miáłtá onego Kártágiń
30: łkiego. Támże potym/ gdy ie ná wet przynieftiono/ nożmi do
31: niego szthurmowáli/ y z łálki Bożey że go y dobyli. Hetman
32: dowiedziawłszy fie o onych zbytkach kazał mu co naprzedniej
33: szzego koniá wziąć/ powiedáiąc: Iż nie należało tobie pirwey
34: do szturmu przypułzczać y miáłtá dobyć niżli Hetmánowi.
35: A ták poćciwy człowiek vważywłszy łobie thy włtydliwe
36: zbytki/ co s thákiego wżetecznego obzárłtwá fnádnie przy=
37: pász mogą/ wziawłszy rozum/ cnotę/ á boiaźń bożą przed fie/
38: może to w łobie fnádnie záhámowác/ obaczywłszy co zá szko
39: dliwe przypadki s tego zázwdy przypadác mułzą. Obaczy=
40: włszy też iákie roskofzy s poćciwego/ s pomeznego/ á s pobo=

żnego

strona: 61

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liłt 61.

1: żnego żywotá thákże fnádnie przypadáią. Bo sławá dobra
2: łpełná/ zdrowie łpełná/ y miełzek nie ták rychło fkleśnie/ iáko
3: v Woytá názáiułtrz po śwíętył Marćinie kiedy z dworá i=
4: dzie. Boć y miełzek iełł dobry towarzyłz/ szkodá go ledá o co
5: gniewác.

6: #Trzecia á słuźna przyczyná do lákomstwa y

7: y [!] do złego żywota/ niepomierne pijaństwo.

- 8: 2 A Tu pátrzay iáko to nadobnym sequeńsem idzie. Bo s py (*marg*) Opilcy czo czy=
: nią. (-)
- 9: chy przypada zbytek á obźárstwo/ á z obźárstwa záfię co
- 10: napiękniefzy klenotek opilstwo íprośne á oźrálstwo. Abo=
11: wiem gdy iuż łobie tych tortow nápieką/ náfmáżą/ álbo theż
- 12: mniefzy ítanowie kreplow/ álec y pieczenia s cebulą po pro
- 13: ítu wierz mi iż też to nie zła pomocnicá do tego/ to iuż klęká=
14: ią á czáfem y krzyżem pádáią/ á po ziemi fie iáko bydło wała
- 15: ią leiąc łobie w gárdło. A będzie drugi trzy kroć z onym gár=
16: dłem zá węglem/ á íeźcze łobie dobrze gęby nie vthrze/ á iuż
- 17: woła náley drugą. Owa tylko bluią áby pili/ á piją záfię á=
18: by z nowu blwáli. A to ície íest ófobny przyfmák do dobrej
- 19: biefiády. Y powiedáią iż s tego záchowanie rofcie. A wźák
- 20: widamy to záchowanie. Bo więc iuż tám co miał íeden prze
- 21: cíwko drugiemu od roku/ á iż po trzeźwiu łobie thego zá nic
- 22: nie miał/ to fie tám wnet wźitko wípomienie/ y wnet fie krzi
- 23: wdą vczyni/ ták iż z onego wielkiego zálecánia/ á z onego brá
- 24: terftwa wielkiego/ wnet pan brát drugiego brátá pod ławą
- 25: máca. Więc y sługam/ choćby też czáfem drugi nie rad niebo (*marg*) Iáko páchołki
: pánowie poią. (-)
- 26: rak/ tedy mu dzbanem gwałtem będzie lał w gárdło: ípełniź
- 27: mi bo to zá zdrowie twego páná láfkáwego/ chociay do nie
- 28: go nikt píć nie będzie. A bárzo to pánu pomogło/ bo pan theż
- 29: gdzieś dawno zá płotem álbo pod ławą dyfzy.
- 30: Tho też nieborak on dzbanarz ledá gdzie we błocie fie po=
31: wáli/ támże y vńnie/ íuknią pomáże/ czapkę ítráci/ óstrogi mu
- 32: odbiorą/ z mieźká wźytko wydłubią/ á on nieborak mnima

- 33: by w łązni był/ á iżby go bárwierz golił/ áno mu pśi gębę liżą
34: Obudziwłszy fie więc fie tu ofkuba/ fukmánę vbłoconą zá rę=
35: kaw zá łobą wlecze/ nogi mu chodzą po kolędzie/ á przedfię
36: ná drugiego woła/ o Ianie zámiełzkałes czyftey biełiády/ to=
37: ciechmy thu byli wefeli/ bá y pánowieć fie podobno popili/
38: boć ich nie widáć. Aleś wesoł áno we łbie y w miefzku nic nie

L

máľz/

strona: 61v

Księgi Wtore

- 1: máľz/ łzczka/ zátacza fie/ łeb fie náieżył/ á łnadź dáleko wefel=
2: łzy bywáią wilczy w łefie/ y lepłzych krothofil vzywáią/ niż
3: ten fláchetny narod/ á to vćciwe Boże łtworzenie/ kthory fie
4: iuż wda w ten włzeteczny á práwie bydlęcy náłog á zwyczaj.
5: A iákież tu zdrowie ma być moy miły bráćie? iáki rozum?
6: iákie baczenie? áno fie wełbie miełza záváždy iáko w browá=
7: rze. Ano ieden zgore od goráćości/ drugi zgnije od drożdzy/
8: dolewáiąc záváždy tey łkorzáney becżki/ w ktorey vftáwicz=
9: nie kińnie/ á drożdze fie márne w żoładku vftawáią. Bo pátrż
10: pochwili álic mu leią fyropy w gárdło/ álic mu trą brzuch iá
11: ko łzkápie ná rupie/ álic ná łbie rogi guzy iáko v kozłá/ álic fie
12: twarz łwieći iáko kármázyn/ á nos iáko perełkami ofádził/
13: áliści chłopu chrapi w gárdle iáko naręczney łzkápie kiedy fie
14: ku gorze záciągnie/ áliści w miefzku nie máľz nicz/ ná łcienie
15: nie máľz nic/ ná grzbiecie niewiele czo fie włzythko przelało.
16: Przydzie potrzebá iáka dopiro fie wiercieć/ áno więc trudno (*marg*) Plugáľtwo o=
: piłego. (-)
17: kiedy fie nie máľz do czego rzucić. Bo zác tám będzie iákie o=
18: chędołstwo v thákiego páná? kofel brudny/ garnek o iednym
19: vchu/ w oknie wiechcie/ łthoł czámletowy/ bo włzędy wzory
20: po nim kędy fie piwo lało/ káchel gliną zálepiony/ ná łwie=

- 21: by mógł rzepy náfiac/ pościel brudna/ izbá zimna á nie vmie=
22: ciona/ iáfrzáb fciány popryfkał/ owa áz fie więc niechce z o=
23: nych rokkołzy od takiego páná. A on chodzi iákoby go teraz
24: zdun z gliny vlepił/ á niewie co ma rzec s łobą/ chyba potrá=
25: wy toć iuż tám rozliczne będą.

26: #Iáko pijánice noc ze dnia łobie czynią.

- 27: **A** Drudzy czáfem iuż fie im zda krotki dzień/ więcz opoń=
28: czámi zábiwłzy okná/ tho tak áz do drugiego dnia piją.
29: Kucharz też nie wiele fie vprácuie/ bo to kápułtą álbo iákim
30: káwálcem zimney pieczonki odpráwi. A iákoż tu poćiwym
31: żywotem zwác moy miły brácie thákie dziwne á wymyflne
32: obzárftwá? á on chodząc chrapi/ łápi/ pod ławę wlezie/ áni(marg) Zdrowie opiłe=
33: go. (-)
33: wie iefli iefł álbo iefli był człowiekiem/ áz mu fie to s trefun=
34: ku trefi iż fie wždy kiedy kęs oczy rozlepią. A łą podobni ku
35: tám tym ludziom co pod ziemią mieszkáią á łłóncá máło wi=
36: dáią. Albo ku onym żydowłkim gáfiorom/ co ie záflepiwłzy
37: gáiki im z ięczmieniá w gárdło tkáią áby rychley pothyły. A
38: włzákoż y cić pothyią/ álec íście nie przyrodzoną tłúftócią.

Bo nos/

strona: 62

żywotá pocźciwego

Liłt 62.

człowieká.

- 1: Bo nos/ gębá/ brzuch/ goleni/ włzytko fie to nádnie iáko pu=
2: dlá/ á pothym fie puka ná Wiołnę iáko młoda wirzbiná. A
3: práwie łobie nie biefiády ále iáwne obchody á groby iefzcze
4: zá żywotá gotuią/ á dobrze iż do nich tak żywo nie lázą. Má
5: iętności łwe y czáły ony wdzięczne żywotá poćiwego thák
6: márnie á łproflnie iáko ine nieme bydło trácą/ ktoreby fie nacž

- 7: lepszego y nacż pocźciwżzego przygodzić mogły/ gdyż czło=
8: wiek nie ftworzon iáko bydlę/ y dla tego go Pan Bog rozu
9: mem obdárzył áby z niego pociechę miał/ á on áby fie im theż
10: Íprawował wedle poćciwey powinności swoiey.
11: Bo pátrż naydziefzli thy co dobrego á poćciwego w opi=
12: łym człowieku/ bo fie iuż tám wżytki obyczáie muřą z becż=
13: ką zgádzác. Bo becżká kiedy kińnie tedy wżytko s fiebie mu=
14: śi ná wirzch wyrzucić. Tákże nář pan będąc w baczeniu v=(*marg*) Piyánego táie=
: mnicze. (–)
15: niołły/ álbo tákże od theyże becżki námowiony/ iuż czo łobie
16: wípomni tho ná wirzch wyrzuci/ iuż fie thám żadny łtan nie
17: wyfiedzi/ żadna táiemnicá nie zákryie/ y łam cokolwiek ná fie
18: wie nie trzebá bárnádyná ná łpowieź/ łnádnie on wżyłtko
19: wypowie. Iuż niethrefnych przymówek od niego ledá ocz
20: łnádnie fie nářłuchář/ bo mu fie by nalepiey wżytko opák wi
21: dzi/ s ktorych ácz fie bácżny do czáfu połmiać może/ ále kiedy
22: czego wiele á częłto/ tedy fie y namędrřzemu vprzykrzy. Tám
23: że fie nápátrzyř nadobnych łprawek y połthawek iego/ á on
24: chrapie iáko świniá kiedy fie drożdzy opije, á on łobie plucie ná
25: brzuch/ á fliny mu fie iáko zgrzebi z gęby włoką/ oczy fie iáko
26: v łzczurká kiedy z mąki wylezie błýřczą/ łukniřko popłufkał/
27: á czářem ie zá łobą po błotu wlecze/ pierza wełbie pełno/ więc
28: mruczy łam niewie co/ wżytkim łáie/ wżytkim przymawia.
29: Więcbyř go chciał poćciwemi łłowy álbo hámowác á co
30: wżdy z nim mowić/ á coż po tym kiedy mu nie rozumieć/ á on
31: klekce iáko bocian/ krząka iáko kiernoż. Więc mu fie tu zách=
32: ce łpiewác/ áłiści iáko cielę ryczy. Więc mu fie záchce w tha=
33: nek/ áłiści fie łliza iáko kozieł po ledzie. Więc mu fie záchcze
34: miłowác/ áłiści drzemie álbo vńnie ná łtole. A we wżytkich
35: łprawach łwoich podobnieyřy ku iákiey beřtiey niemey á ni

36: źli ku człowiekowi. A czegoż sie ty chcefz ná tákíey biefiedzye(marg) Piyány ku be=

: fthyiey podo=

: bień/ á nápoły

: vmárły. (-)

37: náuczyć? á czemuż sie chcefz przypátrzyć? áno nie tylko tháka

38: beftia/ ále zacni á mądry ludzie w takim fprofnym przypa=

39: dku vpadáli. Ktoby chciał liczyć ony Sámfony/ ony Alexán

40: dry/ ony Báltázary/ ony Herkulefy/ wżytko to pijańftwo á

L ij

bialegło=

strona: 62v

Księgi Wtore.

1: biaległowki poráziło. A to byli tácy mocarze że sie ze lwy/ s

2: fmkoci/ y z inemi okrutnemi źwirzety łamáli á bijáli. Y Noe=(marg) **j. Moiz. w ix. kap.**

(-)

3: go biefiády iefzcze y dziś dobrze przypłacamy. Bo tákiez z o=

4: pilftwá rozgniewawfzy sie ná fyná ná Chamá iż go nie zá=

5: krył/ przeklął go y wygnał go precz/ s kthorego sie potym ci

6: fláchetni pánowie Turczy á Táthárowie rozrodzili/ á iáko

7: ich miłości łálki vzywamy y po dziś/ to iuż wżyfcy wiemy.

8: **#W opilftwie czás márníe ginie poćiwemu.**

9: **A** No człowiek poćiwy á tho fláchetne ftworzenie fzkodá

10: y iedney godzinki áby ią miał márníe fthrácić/ á poplu=

11: fkác ią fprofnym plugawfthwem á wżeteczeńftwem iákim/

12: gdyż káżdá godzinká iákoźkolwiek nam/ á zwłafzczá w nie=

13: trefney fprofności/ vpłynie/ iuż nie náłzá ieft/ iuż ią pan dia=

14: beł zá fwą włafną pochwyći/ á ifcie sie w niey ofobliwie ko=

15: cha. A thák człowiekowi nic nie ieft droźfzzego iáko czás/ á

16: trzebá mu ftrzedz káżdey godzinki áby iey wżetecznie nie v=

17: puścił/ áby mu ten fláchetny klenot czás żywotá iego iáko po

- 18: wodzie lift nikczemnie á niepotrzebnie dármo nie wpłynął.
- 19: Azafz málo być może inákłych poćciwych biefiad y inák=
20: fzych zabáwek/ niżli ták práwie w thym iáko w obumárłym
21: ciele/ s ktorychby fie y ciáło trzeźwie y oná fláchetna duřzá v=
22: ciefzyć moglá. Abowiem iefli ciáło w tym ták fprofnym opi
23: łym przypadku nápoły iáko nieżywe ieft/ což rozumiefz o mi=(*marg*) Duřzá pocźci=
: wy więzień. (–)
- 24: łey á wdzięczney duřzycy/ iefli teř tám obumrzeć nie muři? fie
25: dząc w ták plugáwey wieży/ ktora ieft nie s tey gliny plugá=
26: wey zlepiona iáko to fprofne ciáło/ ále wyřzłá z onego grodu
27: niebieřkiego/ z onych pięknych żywotow á obyczáiw Anyel
28: fkich/ ktorey fie myřl zázwdy iáko płomień ku gorze ciągnie/
29: iákoř nie ma być řmętna řiedzác w thák plugáwym gmáchu/
30: rownie iáko poćciwy więzień w řmierdzącey wieży błotem
31: náplufkáney.
- 32: A wřzákoř y poćciwy więzień tedy fie wřdy řtára to przez
33: liřty/ to przez pořły/ iákoby wřdy řwe rzeczy řtánowił/ á po=
34: winnořci řwey dořyc czynił. Tákże theř ten nędzny á řmętny
35: więzień tá duřzá řwięta/ chociay bárzo zbolála w tym plugá
36: wym więzieniu řwoim/ przedię fie řtára á przedię iáko mo=
37: ze przeřtręga tego plugáwego á řprofnego gořpodarzá řwe=(*marg*) Duřzá iáko wię
: zień w ciele. (–)
- 38: go/ gdy fie theř kiedy obudzi/ áby fie vznał/ áby fie obaczył w

tey plugá=

strona: 63

żywotá człowieká
pocźciwego.

Liřt 63.

- 1: tey plugáwey řpráwie řwoiey. A což gdy on řprofny náłog/
2: ktory řnadř mocnieyřzy ieft niż przyrodzenie/ wřzytko popřu
3: ie/ á ná řadney rádnie nie przeřtánie onego więźniá řwego po

4: ćciwego/ ktory znaiąc to nigdy bez śmętku nie może być/ fie= (marg) Więzień w cie=

5: le. (-)

6: dząc w ták plugáwey á ciemney wieży/ bo fie iuż pewnie ná=

7: dziewa s ciemności thych docześniey do ciemności wiecz=

8: nych zá onym frogim dekretem Pánłkim iść/ kthory ná takie

9: niebáczniki obwołác dał tymi słowy: Iż biedá wam wżete=

10: cznicy ktorzy obráccacie dzień w noc/ á czynicie s światłości(marg) **Ezai. w v. kapitu.**

11: **Do Phili. wiiij. ka.** (-)

12: ciemności. Biedá wam kthorych brzuch Bogiem ielt/ á ni o

13: czym iedno o nim pieczę macie. Biedá wam ktorzy wftawa

14: cie ráno ná ożrálłthwo/ á bęben á piščzałká nád głowami

15: wáżymi. A iákoż fie thu nie ma obaczyć poćciwy człowiek s

16: ták sprofnych przypadkow/ słyszác o nich/ człowieká takiego

17: plugáwego/ y s ták srażnych dekretow Pánłkich/ chyba iż=

18: by Bog nie raczył/ á prawie gwałtem záślepił oczy iego.

19: **Kápitulum vij.**

20: **Iáko tu iuż zá tymi/ iákochmy słyszeli/ wżete=**

21: **cznemi przypadki przypádnie on grzech szk=**

22: **dliwy/ co gi zowá łakomstwo/ á zá nim**

23: **pychá/ á potym rofterk á zwádá.**

24: grafika

L iij

strona: 63v

Księgu Wtore

1: **A** Gdychmy fie iuż náśłucháli o tych

2: śláchetnych przypadkoch człowieczego przy=

3: rodzenia/ o obżárłthwie y o opilłtwie/ y o in=

4: śzych dziwnych á szkodliwych zbytkoch/ szk=

5: dach/ á rozlicznych vtrátach ludzkich/ tu iuż i=

- 6: náczey rozładzić tego nie możemy/ iedno iż s thego prętko v=
7: rość muśi on łprofny á nafczkodliwfy grzech/ ktory iest prá=
8: wie źrzodło á łthudnia włzytkich grzechow/ ono łprofne łá=
9: komłtwo. Abowiem iáko to ináczey być może/ iedno kto łie
10: vda ná zbytki/ ná kofzty/ ná vtráty/ nielza iedno muśi łzukác/(*marg*) Łákomego tru
: dno práwie do
: brym zwác. (–)
11: gdzie wziác tu wziác/ dobrzeli niedobrzeli/ kiloby łie przed=
12: łię kurzyło.
13: Powiedzze mi moy miły brácie/ iefliže to wolność czy nie
14: wola? iefliže to żywot dobry czyli zły? iefliže tám włzyłthko
15: łpełná co poćciwemu łtanowi nalezy czyli nie? Bo iuz thám
16: muśi ná kim może wylupić/ więc wylupić: ná kim może wy=
17: łudzić/ więcz wyludzić: ná kim wypożycząc/ więcz wypoży=
18: czác á nie wroćić. A iákož tu włafnie takiego kto może czło=
19: wiekiem dobrym zwác? gdyž łie do tego przymiełzác muśi y
20: nieprawdy/ y niecnoty/ y włzego niepobożeńłtwá. A nie trze
21: bá nam inłzych dowodow/ bo go y łam Pan dawno zá niedo
22: brego ołądził/ powiedáiąc: Iż złościwego łámá złość iego(*marg*) **Ezech. w xviiij. ka.** (–)
23: pobije. A biedá temu co łupi/ bo to ináczey być nie może iż też
24: y łam złupion być muśi. A łą tácy pánowie prołto iáko ony
25: łzkápy czo ie pięknie vbiorą/ á po máłey chwili ážci im áž do
26: krwi boki wybodą.
27: Abowiem pátrż iefli łie iuz w kim then łzkodliwy wrzod á
28: to niełzczęłne łákomłtwo zákorzeni/ á zwłafzczá w owych co
29: łie ni Bogu ni ludziom nie przygodzą/ iedno łiedzą v łkrzyń
30: łwoich iáko pśi ná łáncuchu/ á nie vżywą tego áni oni áni po(*marg*) Łákomic zle=
: go żywotá vży=
: wa. (–)
31: tomkowie ich. A iáko o nich Arifłoteles powieda: Iż łákom

- 32: cy nigdy nic lepszego zá ziwotow fwyh nie czynią/ iedno kie
33: dy pozdycháią. Abowiem iáko Mędrczy powiedáią/ Iż im
34: więcej komu złotá przybywa/ tym káždemu więtfza chuc do
35: niego rofcie. A ták tu vważ fobie/ iefliże tháki człowiek do=
36: brych czáfow vzyć może álbo nie? bo iuz thám biega łeb iáko
37: ná fzrobach myflac iákoby gdzie co záłápic/ álbo wyłupic/ ál
38: bo wyfzydzic/ álbo wylichwic/ álbo wykłámác. Iuz tám cno
39: tá gołotą/ á funnieniu też **ad banniendum** rok złożono. Owa

strona: 64

żywotá człowieká

Lift 64.

pocźciwego.

- 1: wżytko thám czo dobrze ná bárzo cienkiew nići záfieszono
2: być muśi.

3: **#Lákomiec sie trudno poćciwym**

4: **może rozumiec.**

- 5: Iákoż sie tu poćciwym człekiem táki pan zwác może? á
6: iákoż to z dobrym funnieniem może powiedziec/ iż do=
7: brego á cnotliwego żywotá vziwa? á gdziefz tu on nawdzię
8: cznieyfzy kwiát cnotá á fláhectwo flufznie záfkwitnac może?
9: gdy będzie tym iádowitym mrozem záfáżono? á gdziefz sie tá
10: kiemu co z obietnic Páńfkich flufznie poźczęścic może? gdyż(*marg*) **v. Moiz.wxxviiij.**
(-)
11: obiecał przeklinác dom iego/ pole iego/ ftodołę/ oborę/ y wży
12: tko zebranie iego. Iákoż ten może befpiecznie kthorego czáfu (*marg*) Lákomiec cze=
: go sie nádzie=
: wác ma. (-)
13: fwego vzyć? gdyż wie iż go Pan przeklina/ iż go odftąpił/ iuz
14: kto chce ten go łupic może/ iuz mu złodziey do okná záfłáda/

15: iuż kuglarz około niego chodzi áby ná nim co wylúdził á nie
16: wrocił. Abowiem łáčno tego dowieść/ bo mu iuż áni v prá=
17: wá/ áni v żadnego fądu nikt nie pomoże/ owłzem fie ielźcze z
18: niego wżyfcy połmiewać będą. A czegoż fie iuż on dobrego
19: dáley nádziejwać ma? bo zá żywotá połmiechu/ złey sławy/
20: wzgárdzenia wżędy vżyć muśi/ á potym wiecznego y pew=
21: nego onego zebránia łwego/ domu y potomstwa łwoyego/
22: łprofnego zátrácenia á w niwecz obrocenia. Azáż to iuż no=
23: winá? ázáz fie iuż oczy náłze máło thego ná páthrzyły? ábo=
24: wiem ten pan iuż iest iáko on báran miedzy owieczkami/ czo
25: im drábiną fiáno zákriyą/ więc owieczki miedzy fzczeble gło=
26: wy włożywży fiánko łobie wybieráią/ á pan báran z dáleká
27: łthoi/ álbo łomę álbo gnoy przegryzawa/ bo przed rogámi
28: nie może łbá miedzy fzczeble włożyć áby fiáná dofiągł. A sił=
29: ne rogi ten pan ma czo mu do fiáná nie dopuľzczą/ á teźby mu
30: go łzkodá/ dobrze mu ták gnoy przekęľowác.

31: #Pan łákomstwo záwždy ná wielkiej pie=

32: czy miał y frodze zá nie karał.

33: **B** O pátrz iáko Pan ten grzech záwždy ná wielkiej pieczy
34: miał/ á nigdy go nikomu przepuľcić nie raczył. Náá= (*marg*) Nááman Heth
: man Syriyľki. (-)
35: mán on wielki Hetman Syriyľki gdy vľtyľzał o Elizeufzu w
36: żydoľtwie/ iż to był wielki człowiek/ y wiele ludzi vzdrawiał.
37: A iż był okrutnym trędem záráżony/ iechał do niego nábra=

L iiij

wży zło=

strona: 64v

Księgi Wtore

1: wży złotá/ łzat/ y inych klenotow/ proľząc go áby go vzdro=(*marg*) **iiij. Krole. w v.** (-)
2: wił. Támi iáko mu fie Prorok kazał fiędm kroć w Iordanie

3: vmywác/ y iáko on trąd opadł z niego/ y co to známionowá
4: ło/ tho iuż támfą kto chce czytać historie ná to nápisáne. A
5: gdy iuż miał odiechác od onego Proroká/ chciał mu zořhá=
6: wić řzat/ złotá/ y inřzych vpominkow dořýć. Prorok niechciał
7: nic wziąć/ powiedáiąc iż řą nieprzedáyne dáry Boże. Y ie=
8: chał ták s tym on zacny człowiek tylko podziękowawřzy pro
9: rokowi onemu. Giezy řługá onego Proroká bieżał zá nim/ y
10: vgonił go/ y powiedział mu/ iż řie moy pan rozmyřlił/ y ka=
11: zał cie prořić ábyř mu pořłał funt złotá y iáką řzátę. Hetman
12: powiedział/ iż lepiej iż weźmiesz dwa funty y dwie řzacie.
13: Ten řługá potym wziąwřzy zákrył to/ Prorokowi nic nie po
14: wiedziawřzy. Teyże nocy wpađł nań on wřzytek trąd one=
15: go Hetmáná/ y ieřcze więřzy/ że był ták ořzpecony iż nieznác
16: było ieřli był człowiek álbo źwirzę/ y thákże iuż chodził z nim
17: aż do řmierci. Poznał potym Prorok co vdziáłał/ y on řie neř=
18: dznik potym przyznał ktemu.
19: Pátrzayże zářię/ gdy iuż řydowie weřzli do obiecáney zie=
20: mie/ á iuż był Moizeř vmárł/ á Iozue był ná iego mieyřczu
21: pořtáwion/ gdy obległ Ierycho/ tedy go iuż thám Pan náu=(*marg*) **Iozue w vj. kapit. (-)**
22: czył iáko go miał dobyć/ ále łácno było męđrowác bo řie řá=
23: my mury obalály. Támże mu Pan rořkazał gdy miářtá do=
24: bęđzie áby nic z niego nie brał/ iedno áby wřzytko pobił á po
25: palił/ tylko řrebro á złoto áby záchował ná naczynie ku chwa
26: le Páńřkiew. A gdy miářtá dobył tákże wřzytko vczynił. řyd
27: łákomiec ieden vkrađł płařcz řzárłatny y řponki złote/ y záko
28: pał w zięmię. Wnet řie Pan rozgniewał ná wřzytko wořřko/
29: iż ie ták vřtrářzył/ iż co pirwey dwa řydowie dzieřięć pogá=
30: now gonili/ tho w ten čás przed dwiemá pogánow řto řy=
31: dow vciekáło/ y wiele ludzi było z wořřká řydowřkiego po=
32: ginęło. Iozue vpađł ná twarz wołáiąc do Pána áby powie

33: dział przyczynę przecz sie tak rościagnęła szyroka pomsta ie=

34: go nad ludem Bożym. Powiedział Pan/ iż iesth złoczyńca

35: między wami co z łakomstwá przestąpił rozkazanie moje.

36: Wnet sie tu Iozue zawierciał/ wnet lofy puścił/ że onego ł=

37: komcá náleziono/ y wnet frodze kámieniem vtłuczono/ á też(marg) Iozue żydá v=

: kámienował o

: łakomstwo. (-)

38: wnet gniew Pánki wspokoił sie záfię nad ludem onym.

39: Ano wípomni sobie czo thákże Apóstołowie vczynili/ gdy (marg) **w Dzie. w viij. ka.** (-)

40: Symon czárnokfięznik do nich przyšzedł przyniošłzy im pie=

niędzy

strona: 65

żywotá poczciwego

Lišt 65.

człowieká.

1: niędzy niemáło/ áby mu Duchá świętego czo vprzedáli/ áby

2: też także dziwy mógł czynić iáko oni czynili. Nádziewiácz

3: sie łakomiec s tego wielki pożytek sobie vczynić. Słuchayże

4: co mu Piotr święthy powiedział: Pieniądze twoie niechay

5: tobie będą ná zátrácenie/ ábowiem fá drogie á nigdj nieprze

6: dáyne dáry Boże. A ten wnet padł zléknáwšzy sie tuż przed

7: nogámi Apóstołskimi y ftráźliwie zdechł/ y tuż go wnet šlu

8: dzy iego s košciolá wywlekli.

9: A gdziež fá dziś ci Elizeuřzowie? á gdziež fá tácy Apósto=

10: łowie? nie tylko áby miał kto dobrowolnie czo przyniešć á=

11: bychmy wziáć nie mieli/ ále by mogło być/ y s płáczem wyłu

12: pić/ y iákožkolwiek doštáć/ tedybychmy to bárzo rádzi vczy=

13: nili. Y nie bárzo drzem położyšzli czo podle siebie/ boć drugi

14: nie špi/ štrzež ábyš nie przedrzemał tego czoš położył. Azaš

15: dziś komu w pothrzebie iego/ á zwlářczá vbogiemu/ drzwi

16: gdzie otworzone štoię bez dárow? Azaž dziś vbogi człowie(marg) Dáry wielká

: mocz máią. (-)

17: czek rádę iáką álbo pomocz iáką znaydzie w iákim vpadku
18: swoim bez dárow? Owa iáko fthára przypowieść/ iż nędz=
19: nik zówždy potłoczony leży. Azaż dziś dziwnych náganiá=
20: czow nie máíz? áby nágnać gdzieby fkąd czo przypáść mo=
21: gło. Ano powiedáli o iednym pánie/ iż gdy vbogi kmiothek
22: przyłzedł do niego w iákieysi też potrzebie swoiey/ náftaw=
23: czy fie długo v drzwi połzedł do domu/ niechciano puścić. Po
24: tym pochwili przyłzedł wziąwfzy ná fię báráná/ á ftánąwfzy
25: v drzwi poczał báránowi ogon łámác/ á bárániłko też poczę
26: ło wrzełzczeń/ y kazano go wnet puścić/ y fpráwił sobie wfzy
27: tko co mu było potrzebá. Pothym przyłzedłszy do Gromády
28: żártował sobie s tego powiedáiąc: Iż iuż dawno pánu służeń/
29: dzień pilno robię/ nigdy niczego y nie zámiełzkał/ á wzdym
30: żadnego vrzędu nie wyłrzył. A moy Báran bá fkoro przy=
31: ftał teyże godziny zołtał otwiernym v páná.

32: #Nie máíz żadney trudności czegobychmy

33: fie dla łákomftwá nie wáżyli.

34: Le gdyż to ták do fwego przyrodzenia iáwnie znamy/ iż
35: odmienne iest/ á zówždy przykłonnieyfe iest do fwiátá
36: tego obłudnego/ y do nábycia omylnych przyfímákw iego/
37: niżli do cnoty á do poćiwego/ pobożnego/ á wolnego żywo
38: tá fwego/ toć tu iuż trzebá ołtrog/ toć iuż tu trzebá twárdego

leca há=

strona: 65v

Księgi Wtore

1: leca hámowác tego fwowolnego ołlá/ thuć iuż trzebá mył(marg) Poćiwe lepfze
: niż pożyteczne. (-)

2: więzác roftropnym baczeniem/ thuć iuż trzebá vftáwiczenie

- 3: pomnieć ná słowá ony Mędrcew onych czo ząwždy mocnie
4: przekládali poćciwe przed pożytecznym. Iákoż snadz nie tyl
5: ko mędrzec ále głupiec tákżeby tho był zeznać powinien. Bo
6: á zacźze ftanie pożyteczne byś go nawięcey nązbierał/ iefli po
7: ćciwego nie będzie/ iefli v ludzi ohydzon á zelzon będzie/ ie=
8: fli sławy nie będzie? iefli bełpiecznej wdzięczności nie będzie/
9: iefli tylko będzie/ chodził miedzy ludźmi iáko pies podtulá=
10: iąc pod fię ogon/ czuiąc to ná fie żeś komu ładło zyadł. A coź
11: ći będzie po onym pożytecznym/ ktore iáko kámienie ząwár=
12: te w kącie leży? áni Bogu s tego sławy/ áni tobie/ áni pożyt=
13: ku ludziom/ áni poćciwości. Abowiem iuż thám y wolność
14: onę złotą przy tym márnie trącić muśiś/ kthorą mądrzy lu=
15: dzie nád włytki fkarby fwiátá tego ząwždy łobie przeklá=
16: dáli.
17: Abowiem iefli tego rozumem á cnothą w łobie łámác nie
18: będziemy/ pewnie przyrodzenie náłze ząwždy w thym obłą=
19: dzie fie muśi. Pátrż ná naftárzszego człowieká/ iefliże fie iefz=
20: cze nie pyta á pilnie nie ftára o káżdą rzecz/ iákoby miał iefz=
21: cze tego do ftá lat vżywác. Ano thák połpolicie bywa/ kiedy
22: nawięcey chlebá nárobiemy/ áliści zębow nie będzie. Pátrż
23: iefli fie káždy nie pyta dobrzeli záfiano/ będąli co budowác/
24: iákoli fie woły máią/ czoli z Gdańfká ftychác/ po czemuli tho
25: ná tąrgu. A z mnieyłzych ftanow/ iuż nie máłz ták niepocźci=
26: wych y niepoboźnych queřtow/ dla požitku czegoby fie ludzie
27: nie wazyli. Iuż tho nic vkráść/ wyludzić/ wykłámác. Iuż fie(marg) Nicz trudnego
: dla łákom=
: ftwá. (-)
28: gornik grzebie pod ciężką ziemię/ choćay wie iż ich tám nie=
29: máło przed tym poginęło. Iuż fie márníarz s fwięthą Bár=
30: bąrką puści ná frogości morfkie/ choćay wie iż ich tám vftá

- 31: wicznie wiele tonie. Iuż bartnik słábemu łyczánemu powro=
32: zowi wierzy gárdłá fwego. Iuż drab lezie ná działá á ná pe
33: wną łmierć po drábinie ná mur/ á wśzytko w nádzieię poży=
34: thku iákiego. Iuż chłop dla łkory waży łie z Miedźwiedziem
35: łámác/ gárdło álbo łzpethne rány podiác. Iuż nie doieść/ nie
36: dopić/ nie dołpác. A nie máłz tey trudności czegobychmy łie
37: nie ważyli dla tego kęłá docześnego nędznego. Iuż zá pienią
38: dze otruc/ zdrádzić/ we łpiączki zábić/ mátká dziewczkę w łpro
39: łną niewolą záprzedác/ iuż hecel naidzie łługę co plá zá ogon
40: pod łukienicą wlecze/ iuż drugi zá káthem drábinę niełie. A

łnadź nie

strona: 66

żywotá pocźciwego
człowieká.

Łift 66.

- 1: łnadź niemáłz tákiedy niecznothy czegoby nędzne pieniądze á
2: márný á krotki pożytek áby ci dwa pánowie nie łprawili.
3: A iáko ieden zacny dworzánin mowił: Iż nie mogę tego v
4: łiebie ználeść czegoby mi nie dołtawáło. Poyrzę do łkrzynie
5: wedle mego łtanu wśzytkiego dołyc. Poydę do łtáyniey/ we
6: dle mey potrzeby koni dołyc. Poydę do kuchniey wśzytkiego
7: dołyc. Owa w ktory kąt kolwiek poźrzę tedy mi łie ták zda/
8: iż niemáłz wedle mego łtanu czegoby mi nie dołthawáło. A
9: wždy ná káždy dzień obbieżę wśzytki pány/ obbieżę trzy kroc
10: rynek/ łzukam ielzcze czegoś/ á łam nie rozumiem czego.
11: A pátrż bábá zdechła iuż nápoły/ będzeye nośiła pieniędzy
12: máchárzynie w zánádrzu/ á nie rułzy ich by miáła zdechnác
13: od głodu/ y thákże z nimi czáłem w bárłogu gdzie zdechnie/ á
14: przedię będzie álbo zwodziłá/ álbo czárowáłá/ álbo w gno=
15: iu gdzie wrzelzczącz ná mrozie zebráłá/ áby iey co ielzcze do
16: oney máchárziny przybyło. Plebániłko będzie łyfe/ oprzáłe

- 17: śiwe/ ma plebanią ná ktoreyby fie mógł dobrze mieć/ y śpo=
18: koynego żywotá wżyć/ dayże mu drugą. A iż mu w niey ktho
19: przekaża áliści fie on wlecze do Rzymá iákoby bocian wie=
20: lieni do cieplic/ á czáfem thámże zdechnie á do plebaniey fie
21: nie wroći.

22: #Kto pomni ná poćciwą ślawę śnádnie

23: łákomśtwo zwycięży.

- 24: **A** Le by káždy pomniał ná zacną ślawę śwoię/ pomniał ná
25: boiaźń Bożą/ pomniał ná wdzięczny á śpokoiny żywot
26: śwoy/ pomniał ná dzień iutrzejśzy iż nie iego ieśt/ áni wie czo
27: fie z nim iutro ma śtác/ á wważył śobie odmiennosc fortuny
28: iáko fie oná dziwnym kołem toczy/ á iż nigdy długo trwále
29: kroleśtwo iey być nie może/ pewnieby mu też mogło wiele o=
30: deydź they omylney chćiwości iego/ á pewnieby dał policzek
31: przyrodzeniu śwowlnemu/ á nie dałby mu fie ták iáko mie=
32: dźwiednikowi zá nos wodzić. Abowiem baczyć drugi/ y ro(marg) Łákomiec
: woyth we
: wśi. (-)

- 33: zumieć drugi/ iż to co mu Pan Bog dał/ iżby to dofyć było ná
34: wychowanie poćciwego śtanu iego/ y pomiernego żywothá
35: iego. Ale prośto ieśt iáko on woyt we wśi/ czo mu gromáda
36: mowiá: Miły woycie coźci też potym iż fie do thego dworá
37: ciñniez/ maź fie iáko człowiek/ maź wśzytkiego dobrego z lá=
38: Ńki Bożej dofyć/ y iefczebyś fie lepiej miał gdybyś śwego do

mku był

strona: 66v

Księgi Wtore

- 1: mku był pilen/ á przedię tám leziez/ więc przedię tobą robią
2: iáko ofłem ná káždy dzień/ á domá śiedząc dzień odrobiwśzy

- 3: miałbyś iuż łobie pokoy. Więc tám rychley nálóią/ á czółem
4: y we grzbiet fie doftanie. Powiedział woyt/ iżci to wřzyłtko
5: prawdá/ ále mi przedfię miło/ bo fie s pánem námowię/ á teź
6: mi to przedfię miło iż mię pánem woytem zową.
7: Tákże nam wřzytkimfie tego chce áby nas tymi mizerne=
8: mi woyty zwano. Nic to wolność ftráćić/ nic to wřtáwicz=
9: ney prace vřzywác/ nic tho w kázde fie trudnořci wdác/ opu=
10: ściwřzy onę wdzięczną wolność y fwobodę fwoię/ kiloby
11: nas woythy zwano/ á kilobychmy wřdy teź iákies řzárey py=(*marg*) Chce fie nam
: woyty być. (–)
12: řzki s tego iáko táko záżyli. Azář drugi nie rozřtháwia bro=
13: gow ná řzyrzá áby fie ich więczey zdáło/ á w drugim dziurá
14: áź do ziemie. Azář nie náwiefza kolnierzow Liřich páchoł=
15: kom ná řzyi/ á w tyle báran dyřzy: ázář gdzie wziác tu wziác
16: řzubá kunia być nie muři/ á w kálecie przedfię cyrographow
17: z minutámi pełno. Ale to nic kiloby nas woyty zwano/ á iż=
18: by rzeczono iż tho miłóřiwy pan idzie/ ánoby mu włáfniey
19: možono rzec/ iż to miłóřiwy niewolnik idzie řwiátá tego.

20: **#Człowieká zábáwionego niewolą řwiáthá te=**

21: **go dla łákomřtwá/ trudno go dobrim czło=**

22: **wiekiem włáfnie zwác.**

2

Ták zábáwiony człowiek řwiátem tym á przypadki dzi

- 23: wnemi y łákomemi zábawkámi iego/ trudno fie z rořtro
24: pnym baczeniem bá wierę y s cnotą y z wolnořcią nádobne=
25: go řywotá řwego zgodzić ma/ y trudno go iákoř włáfnie do
26: brym człowiekiem kto ma zwác. A to ieřt wřzytká przyczyná
27: tego/ iż nářzá náturá ieřt řámá w łobie ták bárzo záwikłána/(*marg*) Łákomcze tru=
: dno zwác do=
: brym człowie=

⌚ kiem. (–)

- 28: iż ty dwie rzeczy nigdy w niey obumrzeć nie mogą/ iżby ktho
29: rzekł by nawięcey miał iż iuż mam dożyć/ á iżby fie też kto zá=
30: fię ná blifką śmierć śwą rozmyślał/ iedno ták z dáleká ná nię
31: zągląda/ á do ftá lat ią prawie káždy vpátruie. Ano kthoby
32: fie ná to dobrze rozmyślił/ iż iedno dziś to nász čás włafny/
33: iutro iuż nie nász/ y nie wiemy czo ná nas przypáść ma/ álbo
34: co fie z námi sítanie.
35: A chociaiy to iáwnie widzimy iż thy trudne nábycia násze
36: fą iáko proch á márne śmiecie ná drodze leżące/ kthore ledá
37: wicher porwác y roznieść może/ A iákieiy trudności/ pracey/

złey sławy/

strona: 67

żywotá człowieká

Liśt 67.

poczćiwego.

- 1: złey sławy/ zniewolenia y niebeśpieczeństwá żywotá fwego
2: śláchetnego dla nich vżywamy/ Bog wie/ dobrze fie ná to ro
3: zmyśliwśzy/ mogli by to drugi s siebie otrząnąć iáko źimie s
4: płászczá śnieg przyśzedśzy do ciepłej iżby. Gdiż then záwždy
5: lepfzey rośkofzy vżywa co łobie w ciepłej iżbie fiedzi á grzan=
6: ki łobie do piwá kráie/ niż ten co po śzelinie biega śam niewie
7: czego śzuka/ á okiść mu zá śzyię páda.
8: Abowiem pátrż/ ták iáko ślychamy/ gdy fie okręt rozbije/ á
9: kto fie defzczki włápi wierz mi iż ten tłumokow nie wiąże oko
10: ło fiebie. Tákże y my moglibychmy fie rozmylić/ iż bárzo w
11: śłábym okręcie pływamy po tym burzliwym morzu świátá
12: tego/ á iuż ledwe fie defki nie chwythamy/ á przedfię tłumoki
13: wiążymy pilno około fiebie/ á wiesz to pan bog ieśli nas gdzie
14: y z defkámí śtráźnie nie zátopią. Ale to wśzytko nic/ śláche=
15: tne przyrodzenie wśzytko nam to fnádnie rozrádzi. A moglá(marg) Náthurá pir=

: wŕza iáko nas

: płáczé. (–)

16: by ná nas oná pirwŕza náturá náfzá rzewno záplákác/ w kto

17: reiechmy fie w niewinności vrodzili/ mowiac nam ty fłowá

18: O nędznicy nędzni/ iam was byłá nadobnie w niewinności

19: wáfzey ná fwiát poŕlálá/ á wyfcie to w fobie wŕzytko fpro=

20: fnie pomiefzáli. Azazem ia was byłá wypráwiłá z łákomft=

21: wem/ s pychá/ z obzárftwem/ álbo z inemi wyftępki fwiátá

22: tego? á wy niewiem gdziefcie fobie tego nábyli? A což wam

23: było y po rozumie/ y po cnocie/ com ia wam zá ofobliwe kle=

24: noty dáłá? gdyfcie tym wzgárdzili/ á niepoćciwiefcie w fo=

25: bie wŕzytko fplugáwili.

26: **#Przeto nam łákomftwo pánuie/ iż nie**

27: **wierzimy áni cnocie/ áni obietni=**

28: **cam Bożym.**

29: **A** Bowiem pátrz moj miły brácie co nam ták frodze gwał

30: cí to nędzne przyrodzenie náfze/ iż nie wierzy áni Bogu/

31: áni cnocie/ áni żadney poćciwey fprawie fwoiey/ iedno thák

32: ciálu á márnemu fwiátu dálichmy mocną poŕfeŕyá w fwo=

33: wolne rozmyŕły fwoie. Pan wołá/ nie fzukaycie fkárbow ná

34: ziemi kthore wam fnádnie rdzá y mol pogryzie. Ale iefli ich(*marg*) **Matth. w vj. kap.**

: Bog á cnotá iá

: ko zá nami wo łáią. (–)

35: fzukác álbo ie mieć chcecie/ fzukayciefz pirwey fkárbu niebie=

36: fkiego/ á ia wam to obiecuię iż wam ty wŕzytki ine rzeczy ná

37: ziemi fnádnie przypádná. A nie pewnyż to fkarb moy miły

38: brácie? á nie widamyfz tego iáwnie w poćciwych domoch/

Księgi Wtore

- 1: ktorzy sie spráwuią cnotą á boiáźnią Bożą/ iáko v nich káty
- 2: wżytki pełne/ á v łákomcá wżytko iáwnie ginie/ wżytko ni
- 3: łzczeie/ że czáfem/ iáko ono powiedáią/ niemáľz czym y kotki
- 4: s kátá wywabić. Pátrzayże záfię iáko też zá námi cnotá mi=
- 5: ła woła: Pomni co ielth poćciwość/ czo ielth sławá/ czo ielth
- 6: wdzięczność v ludzi/ czo ielth spokoyny á pomierny żywoth/
- 7: day temu sprófnemu łákomftwu pokoy/ á vciecz sie do rozu=
- 8: mu á do obietnic Bożych/ łáčnoć to wżytko przypádnię/ bę=
- 9: dzieľz wżythkiego dofyć miał/ á niżlibyś sie miał thym spro=
- 10: ńnym á niepoćciwym á niepobożnym łupieľstwem á łákom=
- 11: ńtwem báwić.
- 12: Ale iáko widzimy iż y w źwirzethach rozne przyrodzenia
- 13: łą/ tákże też y w náľzym nędznym narodzie rozne przypadki/
- 14: y przyrodzenie/ y obyczáie okázowác sie muľzą. Bo Lew/
- 15: Miedźwiedz/ przechodzą inľze źwirzeta mocą á łrogolcią/
- 16: Párdus czerstwoľcią/ Tygrys rychłolcią/ Linx wzrokiem/
- 17: Wieprz dziki łłuchem/ á tak áż do inľzych źwirzát. Tákkże też
- 18: y miedzy końmi y miedzy ptaki/ chociay będą iednákiey nátu
- 19: ry/ á wżdi widamy rozne náture: Ieden waśniwy/ drugi po
- 20: korny/ ieden rychły drugi leniwy/ ieden grędą drugi inocho=
- 21: dą/ tákże też ten náľz záwikłány narod. Ieden muśi być hoy=
- 22: ny drugi łákomiec/ ieden trzeźwi drugi opilec/ ieden łkrom=
- 23: ny pokorny drugi iádowity á gniewliwy/ áż ták y do inľzych
- 24: obyczáiw przyrodzenia náľzego. A thák mi sie zda iż sie nas
- 25: máľo inochodą puľzcza więcey grędą.
- 26: A czymże to ma być vmiárkowane? niczymći inľzym ied=
- 27: no rozumem/ cnotą/ á boiáźnią Bożą/ boć to łą napředniey
- 28: łze łkárby náľze/ á wżythko nam łnádnie zginác może/ iedno
- 29: to łámo nas do grobu doprowadzić ma. Thák iáko powie=

30: dał on Stylibon Mędrzec gdy wciekał iedno w kofzuli s po=(*marg*) Czo fą włafne fkárby náfze. (-)

31: gorzáfego miáfá/ tedy go záfował Demetrius/ powiedział

32: mu: Y czemuż mié záfuielz nie zgorzáfóć mnie mego nic/ wfy=

33: tkoć ia fwoie s fobą nofzê. Powiedział mu Demetrius: A coż

34: nośifz nieboże á to nie małz nic iedno kofzulê? Powiedział mu

35: Stylibon: Iż nofzê rozum/ cnotê/ fławê/ poćciwość/ á tho fą

36: włafne fkárby moie. A to co mi zgorzáfó toć było nie moie/

37: ták mi tego było fzczeńcie do czáfu pożyczýło. Otoż niezczê=

38: fcie fie z nim zwáfziwfy wfytko mi to wydárło. Ale fie mo

39: że fzczeńcie iefzcze fnadnie popráfwić/ iż mi tho wfytko w ry=

40: chle náfrodzić moze.

A ták kto

strona: 68

żywotáf pocźciwego

Liít 68.

człowiekáf.

1: A ták kto fie cnotáf á rozumem fpráfuiue/ fnadnie wfytko

2: iáfko krygiem twáfrydm w fobie záfómić moze/ iufz fákómft=

3: wo/ iufz gniew/ iufz obzáfrtwo/ y infze wfzítki przypadki/ wfy

4: tko to s fiebie rozumem iáfko Máfowáf rofê fnadnie káfzdy o=

5: trzáfnać moze. Abowiem rozum ieft to wielki krol á wielki

6: zwycięfcáf przyrodzenia człowieczego/ kto fie wda pod krole(*marg*) Rozum Krol. (-)

7: ftwo iego. Bo dobreć ieft bogáfstwo y poćciwe/ dobrać ieft

8: vrodáf/ dobreć fáf kftáfty/ vbiorý/ y ine przypadki wedle fwiáf

9: táf tego/ ále gdzie to wfytko rozumem á cnotáf nie będfie o=

10: zdfobiono/ tedy to wfytko iefth iáfko máfłowáfna fódz á piê=

11: knie przypráfwiófna/ á dziuráfwa. Albo koń piêknie vbrány á

12: zły á nikczemny. Y káfzdy pewnie woli wfieść do owey pro=

13: ftey á nie máfłowáfney á pewney á mocney/ niźli do owey máf

14: lowáfney á dziuráfwey. Y náf koniáf dziełnego chociay w pro=

- 15: Itym fiedle wolałby káždy ku potrzebie wfięć/ niż ná owego
16: vpłtrzonego co fie wfpina/ wirzga/ á ogonem hárcuie.
17: Pátrrze też záfię cnotá iáko to ieft wielka zaczna á možna
18: krolowa/ á bárzo podobna ku fłońcu. Bo fłońce ieftli w nocy(*marg*) Cnothá krolo=
: wa á ku fłońcu
: podobna. (-)
19: zá gorę zaydzie/ tedy tám przedfię inym narodom fwieći. Ie
20: fli ie też iákie chmury we dnie záfłonią/ thedy przedfię ná in=
21: fzym mieyfcu fwieći/ iáko to więc po gorach widamy. Tákże
22: też tá cnotá thá možna krolowa/ chociay fie kęs w kim záćmi
23: zabáwkámi fwiátá tego iáko ciemnymi chmurámi/ ey przed
24: fię fie oná wynorzyc á zázwdy zábłyfzczeńc muśi. Bo niechay
25: ftráci wftyd kto iáko chce/ przedfię bez tego być nie może gdi
26: wfpomni ná cnotę/ áby fie wždy też kiedy zapłonać á zázwfty
27: dáć nie miał. A wżákoż w záplugáwionym cieie nie może
28: ták befpiecznie fwych chorągwi rofthoczyc/ iáko w owym
29: wfpániłym á rozumem ozdobionym. Bo cnothá w chłopye
30: niedbálym ieft iáko pozłóciłta vzdá ná fzkápie párfzywey/ ál
31: bo iáko piękna fzátá ná plugáwcu/ áno ná niey pierza y błotá
32: dofyć. Ale gdzie cnotá przypádnie do wfpániłego ciáła á ro
33: zumem ozdobionego/ iuż łobie buia iáko orzeł/ iuż mu rowno
34: fzczeńcie y niefzczeńcie/ iuż łákomftwo ná ftronę/ iuż gniew/ iuż
35: y wżytki ine przypadki fnádnie tháki káždy w łobie opáno=
36: wác á wmiárkowác może. A thák poćiwy człowiek/ pátrz/
37: ázali fie nie ma ná co rozmyflác/ fłyfząc ták ftráźne á ohydne
38: przypadki przyrodzenia fwego? Izałz mu nie lepiej w pię=
39: kney cnoćie/ w nadobnych zwyczáioch/ z wielką wdzięczno=
40: fcią fpokoynego á wdzięcznego żywotá wżywác/ ciefząc fie

Księgi Wtore

1: pewnemi obietnicami Pánfkiemi/ niżli ták w łobie ty fláche=

2: tne á wieczne dáry/ iáko márnym á plugáwym błothem po=

3: plufkác łprofnemi á plugáwemi łprawámi łwemi? Tho iuż

4: ia kázdego nabożnemu rozmyłłaniu poruczám.

5: **Kápitulum viij.**

6: **Iáko poćciwy człowiek pychę y ine wśzetheczeń=**

7: **łtwá z niey przypádłe ma w łobie y łkromić**

8: **y iáko łie iey przestrzegác.**

9: grafika

10: Cz máłło przed thym y o tey zacney

11: pániey o pániey łzárey pyłze nieco łie włpomi

12: náłło/ ále dla łequenfu á dla porządku iáko to

13: iedno zá drugim idzie/ y tu łie o niey przytho=

14: czyć mułi. Połpolicie to iedno zá drugim cho

15: dzi/ zá zbytki łákomłtwo/ zá łákomłthwem á zá bogáctwem

16: pychá/ zá pychá wzgárdzenie á zwádá/ więc vbołtwo/ thoż

17: záłię znowu łpomogłzy łie zbytki/ á zá zbytki znowu łákom=

18: łtwo. A ták łie to kołło z dawná ná łwiece włtháwicźnie to=

19: czyć mułi. A thák tá páni łzára pychá niłkádći inąd łnádniey

20: przypáść nie może/ iáko s wśzetecznego łákomłtwá/ s ktore=

21: go bogáctwo rołcie. A páni pychá ieft iáko włáfná dziewczká

iego.

strona: 69

żywotá pocźciwego

Liłt 69.

człowieká.

1: iego. A bárzo tho páni łprofná y łzkodliwa narodowi ludz=

2: kiemu.

3: Abo wiem dobre mienie/ á chociay y bogáctwo poboźne/

- 4: trudnoć to złym nazywać/ boć tho łą dary Boże/ gdyż nam
- 5: Pan ziemię w ręce náfze podać raczył y ze wżyſtkiemi bogá=
- 6: ctwy iey/ ále ták ábychmy tego pomiernie/ pobożnie/ á poćci(marg) Bogactwo iá=
- 7: ko iefth dobre. (-)
- 8: wie vżywáli/ bez nádętey pychy á bez wzgárdzenia bliźnie=
- 9: go ſwego/ czo iefth ſprofný grzech á bárzo przemierzły v nie=
- 10: go. Bo iefliżec nas ſtworzył w ſprávach á w obyczáioch ku
- 11: podobieńſtwu ſwemu/ boć ku ſthanowi dziwnemu Boſkie=
- 12: mu á kto kiedy czym ſie namniemy przypodobnić może? ták iá=
- 13: ko Dawid o thym nápiſał/ ále pátrż iáko on będąc Pan nád(marg) **w Pſal. xxxiiij. y**
- 14: **w xxxix. etce.** (-)
- 15: pány/ Krol nád krolmi/ ſiedząc ná wyłokoſciach niebiekch/
- 16: w nierozmierzoney ſwiátłóſci/ oſtápiiony dziwnemi tłumy
- 17: rozlicznych á mocnych á poważnych/ nie ziemſkich ále niebie
- 18: ſkich ſług ſwoich/ to iefth Archányołow/ Anyołow. Przeciw
- 19: ko ktorým wżyſcy krolowie ziemſcy łą iáko proch á muchy/
- 20: ábowiem przed nimi/ ná roſkazánie Páná tego/ drżą wżyt=
- 21: ki mocy y ziemſkie y piekielne/ á pátrżze z iáką powagą á z iá
- 22: ką pychą ten Pan vżywać raczy tego ſtanu ſwego/ nie máłz
- 23: ták nędznego żebraczká ktoregoby on do miłofierdzia ſwego
- 24: przypuſcić nie raczył/ á wyſłuchác go nie miał. Pátrżayże iá
- 25: ko nas nędzne ſtworzenie ſwoie á zlepienie rąk ſwoich ſyna=
- 26: czki ſwemi/ bráciłzki ſwemi zwác raczy/ do kázdego ſie przyſć
- 27: obiecuie ná kázde wſpomozenie iego/ kto iedno záwoła záło=
- 28: bliwym głóſem do niego á mocno vwierzywży iemu. Więc
- 29: y Anyoły ſwoie ſwięte poſyła ná poſługi wiernych ſwoich/
- 30: áby ich ſtrzegli iáko źrzenice w oku ſwoim/ thak iáko pímo(marg) **w Pálm. xC.** (-)
- 31: tego poſwiadſza/ á iżby y kámyki wyzbieráli ná drogach cho
- 32: dzenia ich/ áby ſie z nieobaczka nie obráził w nogę ſwoię/ cho
- 33: ciaz to łą wielcy ſtanowie iego.

- 32: A czymże sie ty nędzna mucho nádymać chcesz? á dla cze=
33: goż the plugawą gębę twoię podnośisz ná wzgárdzenie á ná
34: lekkość bliźniego fwego? ktory byś z nim siadł ná wagę/ dá=
35: leko zacnieysz ieft á niżli thy v Páná fwego/ á pewnie żebyś
36: dáleko s kloby fkoczył. Iáko o tym nadobnie Sálomon ná=
37: piwał/ iáko ci dármpyżkowie ná ładnym dniu będą ná thy (*marg*) **Mądro. x v. kap.** (–)
38: nárzekác ktorymi tu gárdźili/ á zá nic ich thu łobie nie mieli/
39: mowiąc ku łobie: Y dawnozechmy ie widzieli nikkczemniki á
40: nędzniki ná fwiecie? á teraz siedzą iáko gwiazdj/ á fnađz nas

M iij

iefzcze po=

strona: 69v

Kfięgi Wtore.

- 1: iefzcze poładzác máią/ iákožthák pewnie á nieomylnie być
2: muśi.
3: A coźci po tym nędzniku iż siedziś iáko máłowána oponá (*marg*) Hárdego pošťá
: wá łzpetna. (–)
4: zá kęsem kámieniá wykowánego? álbo zá iáką máłowána
5: łciána/ álbo zá iáką vpłthroną kobierczyną nádawfzy nos
6: łwoy/ álbo podniołfzy gębę łwoię/ áno choćci kęs w oczy po
7: chlebuią á odzfedfzy wfzyfcy sie łmieią/ wfzyfczy o tobie łzep=
8: cał/ wfzyfcy tobą choć nie w oczy gárdzą/ á ty niedbas kiloby
9: kilka wfłátich chłopow z liśimi kolnierzmi przed tobą łtało/
10: á iżćiby czterzey ręcznik dzierzeli/ á thy ábyś iedno chrapał/
11: łpluwał/ ná łtronę pogładał/ s pošťawą mowił/ á ludzie á=
12: być sie iedno dziwowáli/ á ośmiawfzy áby cie łzli łzácowác z
13: onych łprofnych pošťaw y obyczáíow twoich.
14: A ná toż to małz łupić á łzácowác nędzne ludzi? á ná thoż
15: łie tho ma vdác nędzne/ niepomerne/ á niepobożne łákomłt=
16: wo twoie? á ná toż cie Bog pošťánowił łzáfárzem funtow y
17: łkárbow łwiętych łwoich? Azáz nie widziś álbo nie łłyłysz

- 18: iż przed progiem twoim iuż iáko odzwirny łtoi vřtáwicznie
19: nędzny á prętki vpadek twoy? gdyż Páńłki dekret nigdy nie=
20: omyłny nie ieft/ gdzie obiecuie złożyć zázwdy pyřznego s łtol(marg) **Luk. w j. kapitule.**

: **j. Piotr w v kap. (-)**

- 21: cá/ á podwyřłzzyć pokornego. Gdzie Apołtoł powieda iáko
22: łrodze Pan ná niebie zázwdy łprzećiwi łie pyřznemu/ á niřz
23: czy pychę iego.

24: **#Przodkowie nářzy łwięći iáko**

25: **pychy vzywáli.**

- 26: **Z** Apomniałeř podobno onych łwiętych przodkow łwo=
27: ich á wielkich miłłnikow Páńłkich/ iefłiže teř ták wzgo
28: rę podnořli głowy łwoie/ álbo iefłiže ták łprořnie nádymáli
29: twarzy łwoie przećiw bliźnim łwoim/ álbo iefłi ták łzukáli á
30: zábiegáli pożytkom łwiátá tego dla nędzney á tey łzárey py=
31: chy iego. Máłł ći ználi álábářtrow/ mářmorow/ złotá/ łre=
32: brá/ pńtrych opon/ y inych dziwnych przyłmákw ku temu v
33: Bogá łprořnemu grzechowi/ kwiateczki á piękna traweczká(marg) łákiey pychy v
: żywáli oyczo=
: wie łwięći. (-)

- 34: to byłł obicie ich/ namiotek álbo chrořćiána budká tho byłł
35: mářmory y álábářtry ich/ podpłomyczek ná węglu vpieczo=
36: ny á káwálec báráninki to byłł połmiłki ich/ miłłóć wierna/
37: powinnoć žyczliwa/ łpráwiedliwoć/ bogoboynoć/ po=
38: miernoć tho byłł włzytki vbiory ich/ włzytki klenoty ich. A
39: zwáli łie łługámi Bořemi y łługámi bliźnich łwoich/ á pářz

iácy tám

strona: 70

żywotá pocźćiwego
człowieká.

Liřt 70.

- 1: iący tam byli wielcy łtanowie/ oni Proroczy/ oni zacni Pá=
2: triάρχowie/ dáleko zacnieyłzy niżli dziś krolowie fwiátá te
3: go. Nie grániczyli/ nie pozywáli fie/ nie łupili fobie oczu dla
4: márnych pożytkow fwiátá tego/ ták iáko dziś widzimy/ le=
5: dá dla łprofney á máley krzywdeczki/ nic tho człowieká zá=
6: bić/ nic to ręce mu ofiec/ nic to z máiętności iego wypożwác
7: go. A oni fwięći ludzie niczym fie inżym nie ładzili iedno pra
8: wdą fwiętą á cnotámi fwoiemi/ á łłowá ich były/ ieft iefth/
9: niemáłz niemáłz.
10: Ale iáko náłtály odmienności czáfow/ iáko náłthály wy=
11: łtáwne zamki/ kołztowne miáłtá/ dziwne kłtały/ dziwne v=
12: biory/ dziwne á wymyłne/ á łnadź y s połtráchem nápoły/
13: iedłá á picia rozliczne/ tákże teź połpołu s tym náłtálá łpro=(*marg*) Szköd náłtáło
: łákomłtwo. (–)
14: łna pychá/ niepobożne łákomłtwo/ łrogie łupiełtwo/ okrutna
15: niełpráwiedliwość/ ták iż fie łzy leią niewinnych ludzi wołá
16: iąc o pomłtę do Páná/ ná ty ktore thu ná to wyłtáwił/ áby
17: ich dobrodzieymi á obrońcámi byli/ gdyż ie píłmo zowie Bo(*marg*) **w Pfalm. Lxxxj.**
: **Ian w x kapitule.**
: **Luk. w xxij. kapit.** (–)
18: gi ziemłkiemi á dobrodzieymi ludzi im poruczonych. A łtąd
19: mułł Pan dołlepić oczu káżdego tákiego/ że fie iuż nie będye
20: mogł obaczyc w káżdym s tych łzkodliwym przypadku łwo
21: im/ áż go dowiedzie do onych mocnych dekretow Páńłkich/
22: á do łrogiego á pewnego zginienia iego.

23: #Czemu fie nam pychy chce.

- 24: Włzákoż y nie dziw iż fie do thák márneho nábycia y do
25: tey łzárey pychy ták nieobácznie włpinamy/ á iż fie około
26: tego s ták wielkimi trudnołciámi á praczámi łwemi łtára=

- 27: my/ gdyż złoto á bogáctwo iest they mocy ná świecie/ iż nie
28: máłz ták złey rzeczy ktoreyby w dobrą nie obrociło: á niemáłz
29: też ták dobrej ktoreyby w złą obrocić nie mogło. To śnád=
30: nie może vwinić śpráwiedliwego/ á wyzwolić niespráwie=
31: dliwego. To drzwi otworzy káżdemu do czego go iedno ie=
32: go śprofna myśl wiedzie. To ludzi do tego poćciwe śnádnie
33: przywieść może/ że śie będą kłániác onemu śprofnemu bál=
34: wánowi/ á śnadźby śie máło nie lepiej/ by tho nie z grzechem
35: było/ owemu lipowemu nadobnie pozłóciłtemu vkłonić.
36: A pátrż iedno gdzieć śie kolwiek ná iákim ześciu álbo ná iá
37: kiej biefiedzie być przytrefi/ by też śiedział napoćciwłzy y na=
38: bącznieyłzy człowiek/ gdy przydzie chociaj by nawiętłzy ni=
39: kczemnik á łáncuchow náwiefza ná śobie/ iuż śie thy pomkni

M iiii

śzáráfy/

strona: 70v

Księgi Wtore

- 1: śzáráfy/ śiáđże ty pozłóciłty. Przidźże do iákiego práwá/ do
2: iákiego śádu kędy chcełz áno śpráwuie fwoie rzecz vbogi liśi(*marg*) Sobol przed li
3: śem śiła ma. (-)
4: kołnierz/ á iáko śobol przydzie/ pomkni śie wierę lifie/ śiędzye
5: tu śobol. Iuż twoiá ákcia do iutrá muśi trwác/ á śobolá od=
6: práwić/ bo ma pilną potrzebę chociaj nic nie będzie. A vbo=
7: gi Báran ten muśi zá piecem czekác áż śie y Tchorze pirwey
8: odpráwią.
9: Pátrżayże zálię iż onego pozłóciłtego by też/ iáko ono ftá=
10: ra przypowieść/ nie vmiał y Kozie ogoná zawięzác/ álic go
11: ná wrzędy śadzáią/ álic go iuż z rády niewyганиay/ wyśtęp=
12: cie wy śzárzy/ ále thy pánie łáncuchu możełz zośtác/ á czálem
13: go y w Rádzie pośádzą. Azáłz ták Pan Moizełzowi rośká=
13: zował gdy mu poruczał śędzie y wrzędniki ftánowić miedzy

- 14: ludem swoim? Nie mowi tam obierz pozłocistego albo s lo
15: bolim kolnierzem/ ale mowi obierz miedzy nimi ludzi ftate=
16: czne/ powazne/ cnotliwe/ pocciwe/ a sprawiedliwe/ a roz=
17: dziel ie na vrzedniki miedzy ludem moim. Ano y zwirzeta y
18: ptacy wzak to oczyma widamy kiedy lecza albo ftady ida/
19: tedy czo ftarżego a wiadomżego zawzdy naprzod pufzcza=
20: ia. V nas tylko pozłocisty wzedy naprzod.

21: #Co fie kolwiek na fwiecie dzieie/ wzyft=

22: ko fie cialu kwoli dzieie.

2

A Bowiem patrz iz co fie kolwiek na fwiecie dzieie/ tho fie

- 23: wzytko marnemu cialu dzieie kwoli/ nic fie na miła du=
24: lże ani na pocciwy vmył nie rozmylając. Patrz iako na
25: wzem fwiecie rozmaity kolat/ łokot/ kłopot. Iedni kámie=
26: nie kuią/ drudzy rozliczne drzewa ciefza/ wymylając dziw=
27: ne a nad rozum ludzki budowania. Drudzy orza/ drudzy fie
28: ia/ kopaią/ drzewa wywracaią. Owa nie prozna ziemia/
29: nie prozne gory/ nie prozne wody/ gdziebychmy wzedy nie
30: skrylali szukaiac pozytkow/ a wzythko nedznemu cialu k(marg) Wartat cnoty
: spufozał. (-)

- 31: woli. Patrzze zafię na rozliczne kupie/ na zathrudnione fur=
32: manftwa/ na rozliczne a dziwne rzemiefla/ iaki skrzyp/ iaki
33: kolat na kazdym rynku y na kazdey vlidy/ iakie dziwne a wy
34: mylne wartaty/ ze nie tylko o nich pisac/ albo mowic/ ale y
35: wydziwowac fie im trudno. A on naflachetniejszy wartat
36: gdzieby tez co na nim kwoli niewinney dużycy byc mialo ro
37: biono barzo zardzewial/ a pełen plugawey żuzelicze/ dziw=

nich za=

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liŕt 71.

1: nych zábawek fwiátá tego wŕzędy około niego leży. Iuż cno
2: tá/ ŕławá/ pomierność/ poćciwość/ pobożność dawno zázię=
3: bla leży/ y kram dawno záwárto gdzie ią polerowác miano/
4: ŕkąd miálá przypásć oná droga á koŕztowna nieŕmiertelność
5: kthorey nádzieią thá wdzięczna duŕzyczká zówždy cieŕzyć ŕie
6: miálá.
7: A czymże ŕie to dzieie? Niczymći inym iedno zechmy vtrá=
8: ćili onę ŕzczyrá niewinność náŕzę/ ktora ŕie bylá z námi vro=
9: dziłá/ á potym zepŕowawŕzy ią tym plugáwym á ŕwowol=
10: nym zieleŕ/ ktore kwoli ŕwiátu ná wŕzytko ią złe odmieniło
11: nic o nię niedbamy/ gdyż nas zówždy do tego wiedzie co ie=
12: go ieŕt/ á co ŕie iemu podoba. A choćby też on zacny rozum á
13: oná poćciwa cnotá zezwoliwŕzy ŕie mogli temu ŕwowolne=
14: mu oŕłowi gwałt vczyńić/ á coż gdy im tego dobrowolnie ŕá
15: mi pomoc niechcemy/ y owŕzem temu oŕłowi więcey folguie=
16: my y mocno przy nim ŕtoimy.

17: **#Zadna rzecz nie ieŕt zła ktora bywa**

18: **rozumem ŕpráwowána.**

19: **A** 2 Tak próżność to ochylác/ nie może to żadnym obyczáiem
20: dobrym zwano być co nie bywa roŕtropnym rozumem/
21: ŕławną poćciwością/ á ŕwiętą cnotą oŕádzono. Bo y bogác
22: twá/ y wŕzytki przypadki od fortuny/ możeć y złemi y dobre=
23: mi názwác/ bo ŕá bárzo dobre/ y piŕmo ich nam nie broni/ gdi
24: ich dobrze/ poćciwie/ pomiernie/ nie tylko ná ŕwe pożytki/ ále
25: y ná potrzeby bliźnich ŕwoich/ tákże y Rzeczypoŕpolitey vzy
26: wác będziemy. Ale záŕię gdy tylko nádętey pychy/ á ŕproŕne=
27: go obzárŕtwá/ á opilŕtwá/ á wzgárdzenia ludzkiego z nich v(marg) Wŕzytko ieŕt do

⌘ bre czo z rozu=

⌘ mem bywa

⌘ ſprávowáne. (–)

28: żywamy/ á pewnego vpadku y z nimi poſpołu bezpochybnie

29: czekamy/ tedy ie złemi názwać możemy. Bo niech Pan zá o=

30: ponami ſiedzi iáko chce/ niech ſie vſtrzy iáko chce/ niech ſie v

31: perfumuie iáko chce/ á nie będzieli cnotą á roſtropnym bacze

32: niem záfárbowány/ nie pomogą mu nicz perfumy/ przedſię

33: będzie ſmierdział iáko kozieł. A proſto ieſt iáko Muł złoto=

34: hławem zákryty/ á gdy z niego zeymą złotohłow/ álic vſzy/

35: ogon/ głowá/ ſzyiá/ wſzytko po dyable/ á wſzytko ſie niczemu

36: dobremu nie godzi. Y orgányc nadobne pozłóciſthe będą / y

37: nadobnie piſzczą kiedy ie dobrze vmiárkuia/ ále iáko ſie thez

38: roſtrzęłá á rozgłobiá z onego porzádku ſwego/ to tez iuz bę=

39: dzie więcey ſápu á kołátu niźli cudnego piſkánia.

strona: 71v

Księgi Wtore

1: Tákze tez zálię ſá y złe rzeczy ná ſwiecie/ ále kto ich pomier

2: nie á z roſtropnym obaczeniem vżywa/ tedy nic nikomu ſzko

3: dzić nie mogą. Zlýc ieſt kát s przyrodzenia/ bo iuz ná pomſtę

4: á ná ludzkie ſmierci ieſt wyſádzony/ ále kto do tego przyczy=

5: ny nie da/ á czo kát komu może złego vczynić? Zlýc thez miecz

6: bo ná to ſprávion áby ludzká krew rozlewał/ ále kto do te=

7: go przyczyny nie da iſcie miecz ſam nie vderzy: á czoż komu

8: wádzić má? bo nigdy dobremu nic złego závádzić nie może.

9: Bo iáko iáſne á piękne złoto by tez w napługáwſzym worku

10: lezáło/ tedy ono oney ſwey iáſności dla ſzpetnego worká ni=

11: gdy ſtrácić nie może. Tákze y człowiekowi poćiwemu/ kto(marg) Nic nie ieſt złe=

⌘ go/ czo rozum

⌘ rządzi. (–)

- 12: ry roftropnym rozumem wŷytko około ſiebie rozważyć mo=
13: że/ á czo mu złego záfzkodzić może? A czo mu może záfzkodzić
14: łákomſthwo? gdy on tho rozważywŷy pięknym rozumem
15: wzgárdzi/ á fkąd inąd/ á s poćciwŷzego kończá ſzuka obefcia
16: ſwego. Złáć teź y pychá o ktorey tu teraz mowimy/ á coź mu
17: záwádzi gdy on vważywŷy poćciwy ſtan ſwoy a boiáźń bo
18: zą/ á rozmyſliwŷy ſie ná to iż mu to ieſt przypadek ſzkodliwy
19: á zelżywy/ iż ſie iey ſthrzeże á w nię ſie nigdy wdawác nie bę=
20: dzie chciał. A tákże y ine przypadki od ſwiátá niepotrzebne/
21: vmiárkowawŷy wŷytko rozumem á cnotą w ſobie/ wŷytko=
22: ko to s ſiebie otrząſnie iáko plewy idąc z gumná kiedy owies
23: wieią. A niedbálcowi wŷytko tho będzye iáko mocno wo=
24: ſkiem przylepił/ áni on nigdy o tym myſlić będzie.
25: A thák człowiek poćciwy á poćciwie rozważny ieſth iáko
26: bláfk ſłoneczny co wŷytki káty oſwieca/ wŷytki zázębłoſci
27: ogrzewa á wyſuſza/ á iuż nie tylko ſam ſobie dobry/ ále będąc
28: onemi nadobnymi cnotámi ozdobiony/ iuż nielza iedno wŷy
29: tkim dobry być muſi.
30: Bo iáko ćwiczony márinarz nie iedno ſobie dobry/ ále y o
31: nym dobry co z nim w okręcie fiedzą. Doktor teź ábo Cyru=
32: lik mądry nie iedno ſobie dobry/ ále y owym dobry czo iego
33: rády potrzebuią. Sędzia teź pobożny nie iedno ſobie dobry/
34: ále y owym dobry co iego pobożnego ſądu potrzebuią. Táak (*marg*) Dobry nie ied=
35: : no ſobie dobry. (–)
35: żeć y człowiek mądry á báczny á roftropnymi cnotámi ozdo
36: biony/ nie iednoć ſobie dobry/ ále wielu ludziom cnoty iego á
37: poćciwe obyczáie iego zázwdy ſie przygodzić mogą. Abo=
38: wiem widzimy w ludziach rozmáite przypadki/ ieden Lwá
39: ogłáſzcze iż mu ſie płáſzczy iáko záiac/ drugi Niedźwiedzyá
40: zá nos wodzi/ drugi ſzkápę ſzaloną ták vkroći iż mu ná kolá=
<http://rcin.org.pl>

strona: 72

żywotá człowieká

Liŕt 72.

pocćiwego.

- 1: ná vklekác będzie kiedy nań będzie chciał wfiádác. Thákżec
2: bączny á mądry człowiek y lwá vkroći rozumem swoim/ to
3: ieŕt złego/ możnego/ á vpornego człowieká/ y ŕzkápę ŕzaloną/
4: to ieŕt chłopá ŕzalonego nadobnie vkroći poważnym vpomi=
5: nánim swoim: y niedźwiedziá zá nos powiedzie/ to ieŕt chło
6: pá gniewliwego á iádowitego/ gdy mu z rozumu á s cnothy
7: nadobnych receptow doda. A thák y ŕobie dobry/ y ludziom
8: dobry/ bo ŕobie ŕlawę wieczną vcżyni/ á ony też okroći coby
9: vbogim ludziom złemi obyczáymi ŕwemi záŕzkodzić mogli.

10: #Iáko s pychy wzgárdzenie roŕcie/ á z wzgár=

11: dzenia nieprzyiaźń á zwádá/ á iáko ŕie

12: tego pocćiwý przefŕzegác ma.

- 13: **A** Iáko poŕpolicie po grzmieniu bywa deŕzcz álbo grad/
14: thákże theż po pyŕze bywa poŕpolicie wzgárdzenie/ á po
15: wzgárdzeniu przymowki/ á pothym zwádá. A pocćiwemu
16: człowiekowi iáko tho ieŕt ŕzkodliwy przymiot/ tho iuż káždy
17: ŕnádnie y rozwáżyć y obaczyć może. A ták pocćiwý człowiek
18: ma ŕie pilnie ŕtrzedz y tákich bieŕiad/ y tákich ludzi/ y thákich
19: rozmowek/ ŕkądby mu to przypáć miáło. Bo iż tego przy=
20: padku nie trzebá dłuŕo ŕłowý fárbowác/ dobrze ŕie ŕámá tá
21: rzecz záfárbowálá/ y co ŕzkodliwego/ y co trudnego/ y co nie(marg) ¶ Zwádá wol=
22: ność tráci. (-)
23: pocćiwego pocćiwemu człowiekowi przynoŕi. Abowiem
24: kto iuż w ten brod zábrnie/ iuż nigdy beŕpiecznego áni weŕo=

- 25: chadzka wdzięczna/ y ina kázda wolność fwobodna thákie=
26: mu fie fprofnie zágrozić muśi. Iuż piwo warz/ kury fkuń/
27: świnnie pal/ nie thedy kiedy chcefz ále kiedy muśifz/ álbo kiedy
28: czás przypádnie.
29: Ano cie iuż przyiaciele náwiedzác poiáda/ iuż fług s krzy=
30: wemi wąfmi muśifz więcey chowác niżlić pothrzebá/ iużci o
31: nych kur czegoś nie dofkubł oftátek pobijá/ y kłotkęc do piw=
32: nice ftłuká/ iuż báran wrzefzczý á wełná ná nim trzefzczý/ iuż
33: będziefz miał zázwdy fwieże nowinki choć tho iáko żywo nie
34: było/ bo cie będą ná vrząd ftráfzyć/ ábyś im dolewał/ iuż mu
35: śifz z nimi kozereę grác choćbyś nierad/ folguiąc oney potrze=
36: bie swoiey. Iuż vbijefzli kogo tedy zle/ vbijáli też ciebie tedy
37: iefzcze gorzey. Iuż dekret Páńfki tuż zá piętámi chodzi/ iz kto
38: rozleie krew człowieczá muśi też pewnie záfię krew iego być(marg) **j. Moize. w ix. (-)**

rozlaná.

strona: 72v

Księgi Wtore

- 1: rozlaná. A ktoby wiedział iz krew iego ma być pewnie rozla
2: ná/ iákoż dekret Páńfki nieomylny iefth/ á niewie gdzie/ kiedj/
3: y iáko/ iákożby táki mogł kiedy dobrej myfli być? álbo befpie
4: cznie vfnác? álbo fie náieść? Więc y woyt we wśi nie obey=
5: dzie fie bez tego/ áby do páná z nowinká nie przyfzedł/ bo to(marg) Niebefpieczeń=
6: ftwá zwády. (-)
7: pośpolicie ich fwięte przyrodzenie iefth áby pány wadzili/ á
8: niewiem co też ná tym wygráią/ bo fie pánowie poiednáią/
9: á chłopu w thym rofterku zázwdy w łeb. Bo iuż chłopie day
10: kury/ day owies/ podż ná ftraż/ ráno biegay po drwá/ biegay
11: po piwo/ młóć owies/ á chłopu fie przedfię rychley dośthanie
12: niż komu inemu. Bo ták pośpolicie powiedáią: O ftłukłci on
mnie iednego/ álec mu ia ich pewnie ftłukę thrzech. A cożci

13: chłop krzyw? czemu onego nie tłuczełz czoć winien? Ale iż łá=

14: cno chłopá zdybác/ á wzdychmy fie pomścili iáko táko.

15: **#Może być krotofilá bez szkodliwych żártow.**

16: **M**Ogąc być miedzy vćciwemi ludźmi krotofile bez owyh

17: niepotrzebnych żártow/ bo to łtára przypowieść/ s przy

18: iacielem igray słowkiem rzadko/ ále rączką nigdy/ y to słow=

19: kiem poćciwym á nie obraźliwym/ boć y słowko czáfem ry=

20: chley obraźi niźli rączká. Ale to nic v náfzych pánow/ kiedy

21: fie rozigráią ieden drugiemu oczy zálać/ kámpułthem álbo

22: czym tłuftym gębę zámázác/ czapkę zrzezác/ łuknią zdrápác/

23: pod nosem łwiczkę zágásić. Więc łzá zádác/ więc niepoćci

24: wych słowek námowić/ á połpolicie chárći thákie krotofile

25: miewáią. Więc fie tu po piasku gonią/ więc tu przez łię łka=

26: czą/ więc tu ieden drugiego obáli/ á z oney krotofile to idą w

27: łię/ áż ieden s chromą nogą/ drugi z rozdártym vchem idą

28: łkowycząc do domu.

29: A łą thy ich krotofile iáko wędki ná ryby/ álbo włpary ná

30: ptaki. Tákież rybeczki około wędki igráią/ biegáią/ á ona fie

31: im nadobnie błýzczy/ álic iedná pochwili chyt ná brzeg/ áni

32: fie łámá obaczy co fie iey słało. Albo thákież ptáfzek pod fie=

33: cią álbo ná łepie áni łam wzwie kiedy vwiąźnie.

34: **#Rozne połtáwy gniewliwych.**

35: **A**bowiem obácź iákie łą rozne połtháwy przyrodzenia

36: człowieczego. Bo fie ieden zápłonie ze włtydu á drugi z

37: gniewu: ieden fie łmieie s práwey łczyrości/ á drugi fie łmie

ie kiedy

- 1: ie kiedy ma vderzyć: ieden płącze z rádości álbo z wefela iá=
2: kiego/ á drugi kiedy fie rozgniewa. A wżákoż ná kázdey bie=
3: siedzie álbo ná kázdey fpráwie to iest napotrzebnieyfza czło=
4: wiekowi bącznemu/ áby fie ząwždy cífnął do człowieká ftá=
5: thecznego á poćciwego/ á z nim ząwždy y rozmowy miał / y
6: wdzięcznego towarzyftwá vżywał. A gdyby co miáło tá=
7: kiego przypáść ná cię/ choćby go też iuż nie było/ tedy go miej
8: iáko obraz przed oczymá fwemi/ y wżythki fpráwy iego. A
9: gdy łobie wfpomniłz fkromność iego á onę ftáteczność iego/(*marg*) ¶ Rozność po=
: ftaw ludzkich. (-)
- 10: tedyć kázdy przypadek/ iákić fie kolwiek przytráfi/ ząwždyć
11: znońnieyfzy y rozważnieyfzy będye. Bo y z onych drugich
12: przemierzłych obyczáiw możelz fie łam w łobie poćichu ná=
13: łmiać/ y łam iefliby cie też co thákiego rufzyło/ vciekłyz fie do
14: rozumu/ łnádnie w łobie pohámowác możelz.

15: #Człowiek nie może rázem wżytkiego

16: w łobie vfkromić.

- 17: Acz żadny człowiek nie może w łobie wżytkiego rázem
18: záhámowác ábo pořthánowić/ bo żadne ciáło nie może
19: być ták zdrowe áby go wždy kiedy co záboleć nie miáło. Ale
20: lepiej wždy iż ieden członek záboli niżliby wżytko ciáło miá
21: ło boleć. A lepiej ząwždy nogę wywinác niżli złámác. A ták
22: w rořthropnym á w bącznym iuż wždy przyrodzenie zgołá
23: wżytko ták záboleć nie może/ áby fie powfciągnąc nie miáło
24: od tego co mu nie przyřtoi. Nie ták iáko w onym wřzeteczni=
25: ku czo rázem y s ciáłem y z duřzú máło nie vřtháwicźnie ná
26: łmiertelney pořcieli leży. Bo iefli w łobie obaczy gniew ro=
27: łthropne á łłufźnie vpomiárkowáne ciáło/ iuż go łnádnie v=(*marg*) Cznotá á Sta=
: łość fiořtry. (-)

- 28: łkromić może onemi miotłami duŝznemi co s cnoty á s pow=
29: ścięgliwości robią. Tákże obaczyli y łákomŝtwo y obźárŝt=
30: wo y ine niepotrzebne á niepoćciwe przypadki cielefne fwo=
31: ie. Abowiem zá roŝtropnym rozmyŝłem á zá bácznym ćwi=
32: czeniem iuŝ tuŝ oná zacna towarzyszká cnoty ŝwiętey ŝtałość
33: mocna przypádnie/ ták iż on ták ozdobiony człowiek będye
34: ŝtał iáko mocny filar/ ktorego żadny wicher/ áni przeŝtrách/
35: áni żadna rzecz nigdy ruŝzyć nie będzie mógł.
36: Abowiem pátrŝ y ná lwá y ná niedŝwiedziá y ná káŝde iá
37: dowite ŝwirzę/ iż zárazem żadnym gwałthem vkrocono być
38: nie może/ ále rozumem á nadobnemi poŝtawkámi á wdzieć

N

nym vgła=

strona: 73v

Księgi Wtore

- 1: nym vgłáfkániem/ á gdy ktemu częŝto ludzi wida/ ŝnádnie v=
2: krocone być może/ że ŝie będzie płáŝczyło iáko záiac. Tákżec
3: teŝ przyrodzenie ŝwowlne ieŝli nie będzie rozumem á roŝtro
4: pnym baczeniem vgłáfkano/ pewnie iż záwŝdj płóche być mu
5: ŝi/ á trudno czym inŝzym vkrocono być może.

6: **#Pirwŝze przypadki przyrodzenia náŝze=**

7: **go nie ŝá w náŝzey mocy.**

- 8: **A** Bowiem pirwŝze przypadki wrzuŝenia náŝzego tho ieŝt
9: rzecz pewna iż nie ŝá w náŝzey mocy/ ná czo ŝie wŝyŝczy(*marg*) Pirwŝze wzru=
: ŝzenie nie ieŝt w
: náŝzey mocy. (-)
10: Philozophowie zgodzili. Bo tho nie może być gdy ŝie czło=
11: wiek nie obaczy/ áby ŝie y rozgniewáć/ y przeŝtráŝzyć/ y zápló
12: náć nie miał/ kiedj nań co z nieobaczká przypádnie. Ale wnet
13: łkoro ŝie obaczy á rozum go przeŝtrzeŝe/ thedy wnet wŝytko

- 14: ono śnádnie s łiebie otrząfnąć może. A powiedáią o Rycer=
15: łkich ludzioch/ iż kiedy ku bithwie że ieden zblednie/ drugiemu
16: łie nogá w łtrzemieniu trzęłie/ bo to łą pirwłze przypadki/ á
17: nie łą w náfzey mocy/ ále łkoro łie obaczy á vciecze łie do ro=
18: zumu/ do łławy/ á do cnoty o ráde/ o wnet go ono włzythko
19: śnádnie ominie. Ale iáko Doktorowie powiedáią: [Principijs](#)
20: [obłta fero medicina paratur](#), to iełt káżdey chorobie wczás zá=
21: biegay/ bo pozdne lekárłtwo niedobre bywa.
22: A tákże y poćciwy człowiek/ gdy obaczy tę chorobę pirw=
23: łzego wzrułzenia w łobie/ o wnet nie miełzkáiąc co narychley
24: z onymi fyropki wdzięcznemi do niey/ náczyńiwłzy ich s cno
25: ty/ z rozumu/ á z rołtropnego vważenia/ pewnie wnet iż thá
26: pirwłza niemocz w poczciwym człowieku śnádnie vleczoná
27: być może. Bo łąc theż y ine przypadki przyrodzenia náfzego/
28: ktorým łie ciáło obronić nie może/ ále iuż nie ták łzkodliwe iá
29: ko ty pirwłze. Iáko iełt zbytnia rádość/ zbytni łmęthek/ zby=
30: tnie wefele/ zbytni łmiech/ tákże y boiaźń zbytnia. A włzákoż
31: y tych kto niepomiernie á bez rozumu vżywa/ thedy łie y thy
32: śnádnie w łzkodliwe á w niepotrzebne obroćić mogá. Ale co
33: będzie rozumem á łthałością zákowano/ tho nikomu żadney
34: łzkody vczyńić nie może. Bo czo mi może vczyńić łmętek gdy(*marg*) Mądremu nic
: niezálzkodzi. (-)
35: łie ia do rozumu vciekę/ iż łie trudno woley bożey łprzećiwić/
36: á iż to pewnie wiem/ będąłi w thym ćirpliwie trwał/ iż mi łie
37: to ma łowito nágrodzić. Tákże á co mi może vczyńić łtrách/
38: bym theż dobrze y rany y krew ná łobie widzyał/ gdy łobie

włpomnię

strona: 74

żywotá poczciwego

Liłt 74.

człowiek.
<http://rcin.org.pl>

- 1: wfpomnie ná sławę/ ná poćciwość swoię/ zem to powinien y
2: dla sławy swey/ y dla oyczyzny swey/ y dla Rzeczypospoli=
3: tey swoiey wżytko s chucią zność.
4: A tak poćciwego á stałego człowieka iuz áni krzywdá/ iuz
5: áni zwádá/ iuz áni gniew/ áni żadna rzecz niepotrzebna á nie
6: vćciwa nigdy go ruzyc nie może/ iedno iáko Anyoł zázwdy
7: w pomierności swey zostawác będzie/ á o żadną sie rzecz zá
8: frálowác nie może. A kto sie nigdy ni ocz nie fráluie/ iuz zów
9: zdy wefoł/ á kto zázwdy myśli wefoley á befpieczney/ ten zá=
10: wždy może rzec iż błogóśławionego á wolnego żywotá vży=
11: wa/ gdy sie ktemu iefzcze będzie przełtrzezał wżetecznych bie
12: śiad á swowolnych ludzi/ tylko iż będzie żywotá swego vży=
13: wał z vćciwemi/ s pomiernemi/ á cnotą á rozumem ozdobo
14: nemi ludźmi.

15: **#To nalepfzy Doktor co sie sam vleczy.**

- 16: **A** Bowiem to iest y natánłzy y łobie napotrzebniefzy le=
17: karz/ kto obaczywłzy w łobie chorobę iż iá sam łobie vle=
18: czy. Także poćciwy człowiek/ gdy sie sam nadobnie rozmiar
19: kuie/ á thy przypadki cielefne iż sam w łobie pohámowác be=
20: dzie vmiał. Abowiemci y bieśiádá pocćciwa nicz nie wádzi/
21: chociay iá kto y z niemáłym kofzthem swoim vczyni ku swey
22: poćciwości/ kiloby nie wżeteczna/ nie śprofna/ nie owá ożár
23: łá/ tedyc to iest nadobny przyfmák y do sławy y do dobrego(marg) ¶ Pan nas nie
: chce mieć Kár=
: tuzy. (-)
24: záchowania/ boć nas Pan niechce mieć kártyzy. A iáko Sá=
25: łomon piłze/ iż człowiek poćciwy ma z ochotną myłłá á z we=
26: łołym á s pobożnym śercem vżywác dárow Páńłkich/ dzie=(marg) **Ecclesiasti. w iij.**
: **w iij. do Kor. w ix. (-)**

- 27: kuiąc mu zá to. Tákże też ná drugim mieyfczu piśmo powie=
28: da/ iż ochotnego száfárzá dobr swoich miłuię Pan Bog. Ale
29: pewnie nie owego czo z bębny á z dudámi tłukáč sie po vli=
30: cach száfuię ty dáry Páńskie. Abowiem trzebá sie zázwdy ro
31: zmyflác ábychmy niczym Páná nie obrázili/ á pomiernie/ á
32: poćciwie wšytkiego vzywáli/ áby sie wefele náfze/ thák iáko
33: nas piśmo przeftrzego/ w śmutek nie obrociło.(*marg*) **Iakub w iiij.** (–)
34: Ano piřą o iednym krolu co gi zwano Pelopidás/ iż ná ká
35: źdym feście kazał łobie zázwdy przynieść łklenicę octu/ y wy
36: pił ią. Gdy go pytáli ięlli to dla zdrowia czyni/ tedy powie=
37: dział iż nie/ ále dla tego/ iż po wefele ięlliby śmutek iáki przy
38: padł/ ábych gi zázwdy iákom to powinien ćirpliwie znořł.

N ij

Tákże y

strona: 74v

Księgi Wtore

- 1: Tákże y káždy częgo w łobie rozumem nie vmiárkuie/ thedy
2: będzie iáko on głóg przy drodze czo łam drapie/ á iágodá sie(*marg*) O wářftát na=
: trudney czo ná
: nim łlawę ku=
: ią. (–)
3: niczemu dobremu nie godzi. Ale y głóg gdi gi nadobnemi gá
4: łáłkámí vřzczępi/ tedy z niego łnádnie może być pożytheczne
5: drzewo. Tákże łękowáte á drapiące przyrodzenie człowie=
6: cze/ bo y kowalowi łácno o młot/ y łlołářzowi o piłkę/ y krá=
7: wcowi o nożyce/ gdy iuř łobie wářftát zgotuie. Tákże też po
8: ćciwy człowiek/ gdy łobie nadobny wářftát s cnoty łwiętey
9: á z rozumu vważnego zbuduie/ iuř mu łácno o wšytko ine na
10: czynie co im łlawę á poćciwość ná tym łłáchetnym wářftá=
11: cie łnádnie łobie vkowác może. A wšytki ine łřkodliwe przy
12: padki/ iáko ty gniewy/ ty zwády/ ty nieućciwie wšytki łprá=
<http://rcin.org.pl>

13: wy y biefiady precz ná vlicę/ iáko zużeliczę niepotrzebną/ od

14: liebie odrzućie może.

15: **Kápitulum ix.**

16: **Tu iuż będzie po thych wśzytkich przypadkoch/**

17: **iáko počćiwý człowiek on szkodliwy przypadek**

18: **gniew w sobie y vkroćić y vmiárkowác/ y iá=**

19: **ko fie w nim ma y obchodzić y spráwować.**

20: grafika

A gdyże=

strona: 75

żywotá człowieká

Lift 75.

pocźiwego.

- 1: **A** Gdiżechmy iuż odpráwili rozne przy
2: padki człowieczeństhwá náłzego/ á iáko máią
3: być obáczywany/ y iáko máią być hámowá=
4: ne y fkromione w przyrodzeniu náłzym/ Iuż
5: też pomy do stárfzego wyftępku náłzego iáko
6: do fontany/ do ktorego fie máło nie wśzyfcy do rády śchodzą
7: to iest do gniewu szkodliwego. Bo iuż łákomśthwo iáko łá=
8: komśtwo/ to wśdy potáiemnie łupi/ tákże obźárftwo/ opilft=
9: wo/ y ine przypadki. Ale to pan táki/ co y łupi/ y bije/ y rozmá
10: ite szkody narodom ludzkim czyni.
11: A bychmy o iego miłości inego świádectwá nie mieli/ te=
12: dy fie iedno przypátrzymy spráwie y poftáwie iego/ tedy tho
13: pewnie obaczymy iż tho pan nie bárzo dobry musí być. A
14: wfpomni sobie iedno kto iefliś widział kiedy práwie tymto
15: gniewem zápalonego człowieká: áczkolwiek ten przypadek(*marg*) Gniew nie iest
: natura. (-)
16: iádowity nie iesth iakoby dziedziczny w cieie człowieczym/

- 17: także y w inych zwierzętach/ ále ieft wzrúszenie iákies á zápa=
18: lenie zołci/ krwie/ y inych wilgotności cielesnych: iáko to y w
19: zwierzętach widamy/ iż będzie pokorne/ łagodne/ á gdy sie
20: wzrúfzy á záпали tedy ieft dzikie/ frogie/ á nápoły szalone.
21: Pátrż ná koniá gdy sie záпали/ á on z onego ćichuczkiego sftá
22: nie sie wneth iáko szalony/ będzie drzał iáko rybá/ oczy mu sie
23: zápała iáko pochodnie/ będzie kwiczał/ ryczał/ kąfał/ wirz=
24: gał/ owa wżytko muśi odmienić w łobie. Thákże też y woł
25: będzie chrapał/ łapał/ rogámi strzęfał/ piasiek nogámi rozmie
26: tował. Táкке też y pies ná kiy ná miecz pobieży/ czymkolwiek
27: nań ćisniełz to będzie kąfał. Táкке y wieprz pátrż iáko sie ná
28: ludzi wnet będzie pułzczał/ zębámi zgrzytał áż pijáni z niego
29: pocieką. Owa kázde zwierzę w tym przypadku muśi sprofnie
30: odmienić przyrodzenie swoie.
31: A wżákoż y w zwierzętach ten frogi przypadek ielzće wżdi
32: wmiárkowanńfzy ieft niżli w tym słáchetnym zwierzęciu czo ye
33: człowiekiem zową/ choctay ieft y rozumem y poćiwołciá o=
34: zdobione/ iáko Prorok o nim powieda. Abowiem Mędrcty (*marg*) **w Pfalm. viij. ka. (-)**
35: oni stárzy tedy gniew człowieczy docześnym szaleńłthwem
36: zwáli/ iákoż kto sie temu przypátrzy bárzo tho śnádnie roze=
37: zna/ iż ieft czoś bárzo podobnego ktemu/ á iefli nie ku szaleń=
38: łtwu tedy ku sprofney chorobie iákiesy.
39: Ażáż nie widamy iáko z oney nadobney á łagodney twa=

N iij

rzy wnet

strona: 75v

Kfięgi Wtore.

- 1: rzy wnet sie stánie sprofna/ frogá/ zádeťa/ zábládła/ że strá=
2: szno ná nię pátrzyć? Ażáż sie ony zápalone oczy we łbie wier=
3: cieć nie będą iáko v szalonego? áżáż nie drżá wárgi? áżáż nie(*marg*) ¶ Połtháwy
: y sprüfung nie=

: wliwego. (-)

- 4: zgrzytáią zęby? ázaż może łpokoiem połtać? iedno fie wierci/
5: kręci/ nogámi depce/ á niewie gdzie fie wrázić. Azaż ręce łpo
6: koiem zádzierzeć może? iedno imi kiwa/ grozi: á ielli fie pom=
7: ścić nie może/ tedy álbo fie drapie/ álbo s łzalonego łbá wło=
8: fy łkubie. Iuż mowá/ iuż wzrok/ iuż łłuch/ iuż włzytki łmyłły
9: w nim łprołnie fie odmienić mułzą/ á żadna władza przy łłu=
10: łzney łwey mocy iuż tám zołtác nie może. Iuż ni rozum/ ni pá
11: mięc/ áni baczenie żadne tám łpełná być nie może. Iuż włzyt=
12: ki Boże ine dáry ktore hoynie nád ine źwirzétá nádáne ma=
13: my władzey łwey áni wrzędu łwego żadnym obyczáiem vzy
14: wác nie mogá/ gdyż iuż márnie tym łprołnym przypadkiem
15: zgwałcone á zniewolone być mułzą.

16: #Iáko łą łzkodliwe przypadki z gniewu.

- 17: **P** Atrzże zálię co zá łzkody á czo zá przypadki s tego thák
18: łzkodliwego záiątrzenia vrość y vmnożyć fie mułzą.
19: Naprzod niemoc pewna z onego ták wzrufzonego á zgwał=
20: conego przyrodzenia/ thák iáko tho częłto widamy/ łnádnie
21: przypáść może. Potym zła łławá/ bo iuż thám y łam ná łię/ y (*margin*) Szkody z gnie=
: wu. (-)

- 22: ná kogo cokolwiek od kilká lath wie łnádnie wywoła/ á nic
23: iuż tám zátáiono być nie może. Więc omierzenie ludzkie/ bo
24: fie iuż więc włzyłcy tám zbieżá fie mu dziwowác iáko miedz=
25: wiedziowi. Iedni hámuia/ drudzy teź iáko płu łáia/ á złym
26: człowiekiem názywáią. Acz potym nędznik tego włzytkiego
27: obaczywłzy fie záłwie/ ále nie wczás/ łpráwiwłzy iuż włzytko
28: co trzebá.

29: #Gniew á rozniewánie łą od fiebie rozne.

- 30: **A** Bowiem gniew á rozniewánie łą od fiebie ty dwie rze
<http://rcin.org.pl>

- 31: czy iákoby nieiáko rozne/ iákoby pijány á opilec. Bo pi=
32: iány to iest czo nie wftáwicźnie iedno iż mu fie też to s czáfem
33: vpić tráfi. Ale opilec iefzcze niewie iefli żyw á iuż znowu kon
34: wie podle siebie máca. Tákże rozgniewány ten iest s czáfem
35: á s przypadku/ ále gniewliwy czo iuż wziąwłzy czo przed fię
36: iuż fie wftáháwicźnie gniewa/ á długo fie wfkromić w onym
37: íwoim przed fię wzięciu nie może. A to iefzcze ízkodliwłzy/ bo
38: s takiego przed fię wzięcia iuż fie więcey złego námnożyć mo

że/ niżli z

strona: 76

żywotá człowieká

Lift 76.

poczciwego.

- 1: że/ niżli z owego do czáfu rozgniewánego. Aczći y owo zły/
2: bo iuż bywa/ ácz krotki/ ále s ízaleńftwem nápoły.
3: Abowiem pátrz co fie s tych długich gniewow ná íwie=
4: cie dziewáło/ tákże fie y zówždy diać muśi. Bo s tego przy=
5: chodziły ony frogie walki/ dziwne mordy/ iádowithe krwie(*marg*) Srogość gnye=
6: wu. (-)
7: rozlania/ naiázdy/ trućiny/ dziwne ímierći/ frogie onych pię=
8: knych á flawnych miałt zburzenie/ bo iefli nie mocą tedy chy=
9: trofcią/ ogniem/ ábo iákim przenáięciem. Wiele długo gnie=
10: wliwy ná íwecie ízkody y wiele złego wczynić może. Bo iuż
11: tám y flawá/ y cnotá/ y zdrowie/ y włzytki co napřednieyfze
12: klenoty tego fláchetnego przyrodzenia człowieczego ná bár=
13: zo lekki ízańć á barzo ná podły targ wyládzone być mułzą.
14: Azáfz fie nie tárgnie flugá ná páná? fyn ná oycá? żoná ná mę=
15: zá? ázáfz ieden drugiego nie otruje? álbo we ípiączki nie zá=
16: bije? A ínadź nie máłz żadney niecnoty częgoby fie nędzny na
17: rod ludzki tym przypadkiem íprofnym zaráżony poważyc ál
17: bo fie ocz pokuśić nie miał. A widamy tho y ná máłych dzie=

- 18: ciach/ kiedy sie powáli álbo sie ocz rozgniewa/ tedy sie będzie
19: miotało/ będzie ziemię biło/ y szpetniey wrzelzczy niżli gdi mu
20: sie co inżzego sftanie/ iż iuż theż y mamká muśi z nim rzkomo
21: plákác/ tákże też ziemię bić/ á ledwe á ledwe iż z onego zátř=
22: wożenia vkrocono będzie.
23: Więc iuż y ony Bořkie dáry ktore Pan dáć raczył temu na
24: rodowi nędznemu nářzemu/ ábychmy sie też wždy byli czym
25: kniemu przypodobnili/ s thym niefláchetnym przypadkiem
26: zniřzczeń á zágásić sie muřą. Bo sie miłofierdzie obroćić mu=
27: ři w řrogość/ řprawiedliwość w krzywde/ řłufzne vmiárko
28: wanie w rořpuřtność á w řzaleńřtwo. Iuż miáľtho řtalośći
29: řprořna odmiáná/ miáľtho rářunku iákiego álbo wřpomoże=
30: nia iákiego/ drapieřtwo á złupienie. Y cořkolwiek ieřt nařlá=
31: chetnieyřzego w przyrodzeniu człowieczym/ wřzyřtko řzpetną
32: řprawą á przemierzłą pořtawą odmienić sie muśi.

33: #Kto chce řnádnie rozumem kářda rzecz

34: pohámowána być może.

- 35: Wřzákož mądry á rozważny człowiek/ nie tylko ten ták
36: chocia y řzkodliwy przypadek/ ále y kářdy iny kiedy chce
37: řnádnie w łobie oną vćciwą powřcięgliwořcią závářdy po=
38: hámowác może/ wzięwřzy przed řię boiařń Bořą á zákazá=

N iijj

nie řrogie

strona: 76v

Kłięgi Wtore

- 1: nie řrogie iego. A potym przypadek przyřřlyřych rzeczy rozwa(marg) Wćřás kářdey
: rzeczy zábye=
: gác. (-)
2: żywřzy łobie/ co złego á co dobrego s kářdey rzeczy vmnořzyć
3: sie może. Tedy ma temu z dáleká rozumem zábiegác/ á czynić

- 4: gwałt przyrodzeniu łwemu/ á złamać w nim naporne chći=
5: wości iego. Abowiem káždy kto obaczy iáki wrzod łzkodli=
6: wy ná ciele łwoim/ á iżby łie co dáley to więcey łzyrzyć miał
7: ná łkážę ciáá onego/ o wnet temu kędj może zábiega/ á nic łie
8: nie gniewa ná cyruliká choctay go pali/ łieczę/ gryżęcemi pro
9: chy zálypuie/ bo woli do czáfu bolu przyćirpieć niżli ciáło v=
10: morzyć. Albo gdy łie komu miecz łkrzywi/ woli gi o łciánę zá
11: wádziwłzy łámác á náprafzczác/ álbo gi y do ognia włóżyć/
12: á choćby łie y złamał/ woli ná then czás łzkodę mieć/ niżliby
13: mu łie czáfu potrzeby łpádác miał/ s czegoby wietłzą łzkodę
14: álbo y łmierć podiác mogł. Tákże y poćiwy człowiek/ gdy
15: ktory łzkodliwy w łobie przypadek baczy/ ktoryby mu ná po
16: tym wietłzą łzkodę vczynić miał/ wczás mu w łobie gwałth
17: potrzebá vczynić/ á wczás łie z nim łámác/ á rołtropnym v=
18: ważeniem rzeczy przyłzłych á bączną powłcięgliwołcią iá=
19: ko gryżęcemi prochy zálypowác/ á nie dáć mu łie rozwodzić
20: áby ná potym y wietłzey łzkody y wietłzego bolu nie prziniołł
21: á nie vczynił. Abowiem y nieprzyiacielowi łepiey záwždy w
22: czás z dáleká łie bronić/ niż go bliłko do brony pułcić. Bo iá
23: ko moc á łerce záweźmie/ trudno go potym odegnác bywa.
24: Alebył ták łnadź rzekł/ wźdić bez gniewu być nie może/ bo
25: go potrzebá/ álbo ná nieprzyiacielá/ álbo ná złe łudzi/ ktorzy(marg) ¶ Može łie bez
: gniewu pom=
: ścić. (–)
26: karánia bywáią godni. Toć iuż ielt nie gniew ále łpráwie=
27: dliwość: á ielli gniew/ tedy gniew pobożny á rozmyłny.
28: Boć łie nie gniewa Burmiłtrz ná złodzieiá/ á wždy gi da o=
29: biełć. Nie gniewa łie Miłthrz ná dziecię/ á wždy mu czálém
30: miotelką wytnie: nie gniewa łie myłliwiec ná ieleniá á wźdj
31: go zábije. Tákże y z nieprzyiacielem gniew mułi być/ ále ro=
<http://rcin.org.pl>

- 32: zmyślny á porádnny gniew. Bo iefli go rozmyśłem á dobrą
33: rádá nie zwalczyfz/ byś też nań nabárziew z dáleká zgrzythał
34: zębámi/ tedyć mu to nic nie závádzi.
35: Więczyś też lepak rzekł/ á kiedyby mi brátá ábo przyiacie
36: lá bito/ álbo dom ípalono/ ábo wybrano/ thedy y tego iefzcze
37: nie mam żáłowác álbo fie o to gniewác? Tedy y to iefzcze nie
38: gniew/ ále pomftá počćiwa. Bo bez wzrúszenia iádowitego
39: gniewu może fie počćiwy człek pomiernie á rozmyślnie krzy=
40: wdy fwey pomśćić/ tákze y krzywdy przyiacielŃkiey: á Inadz

fkromne

strona: 77

żywotá počćiwego
człowieká.

LiŃt 77.

- 1: fkromne milczenie počćiwego człowieká froźsze iefł niżli po=(*marg*) Pocćiwi śiá
: wymilczy. (-)
2: pędliwość gniewliwa. Bo ten co mu winien/ muśi go pew=
3: nie gryść funnienie áby fie z nim vgodził/ widzác onę fkrom
4: ność iego/ á ktemu pomyśli łobie/ iż chociaj milczy/ ále co wie
5: dzieć co myśli. A ták bez gniewu á bez Ńzkodliwego obrufze=
6: nia śiá łobie rozumny człowiek/ y krzywdy/ y káżdey rzeczy
7: inŃzey/ nágrodzić może/ á przedfię y niepotrzebnych trudno=
8: ści vydzie/ y Ńławá/ y dobre záchowánie Ńpełná zoŃtánie.

9: #Y bácny człowiek rozgniewác fie mu=

10: śi/ ále z rozumem.

- 11: **A** Bowiem toć być ináczey nie może/ że y bácny człowiek/
12: á zwłáfczá pirwfy przypadek/ ktory/ iż tho iuż wiemy/
13: że nie w náŃzey mocy iefł/ áby w łobie zárázem mogł przeło=
14: mić/ á iżby fie thez s czásem rozgniewác nie muŃiał. Ale iákoż
15: fie rozgniewa? Pewnie dziećinnym gniewem/ ktore fie row

- 16: no ták rozniewa kiedy mu łuknią wezmą iáko kiedy gałkę.
17: A pofypawłzy mu orzechow/ álbo dawłzy mu ledá iákie cza=
18: czko/ áliści wnet iednánie. Tákże theż rozważny człowiek o
19: rowną rzecz łzkodá áby łobie miał thárgác álbo niepotrzeb=
20: nie fráłowác łłachethne przyrodzenie łwoie. Bo naydziełz (*marg*) Gniew ma być
: rozmyłny. (-)
21: drugiego/ gdy łługá obrus łplułka/ ábo niechcąc łklenicę łtłu
22: cze/ tho wnet do kordá álbo do kijá/ rownie iákoby mu dom
23: zápalil/ ábo co inłzego co nagorłzego vczyłil. Ale rołtropny
24: człowiek może ták vważnemi łłowy prołthaczká pokarác/ że
25: mu to dłużej pámiętno będzie niźby go vderzil/ ábo iáką iną
26: łrogość nád nim vczyłil. Bo gniew káždy ma być rozmył=
27: ny/ á gdzie go komu trzebá ku iákiey pocźciwości łwoiey/ te=
28: dy go rołtropnie trzebá vzywác: á gdzie go nie trzebá/ á cze=
29: mu łobie przyrodzenie tárgác. Bo bijemyć teź y węžá/ y wil
30: ká/ y pła wćiekłego/ ále s potrzeby á nie z gniewu/ áby to po
31: tym komu inłzemu nie záłzkodziło.
32: A ták gdziebychmy kogo nie rozmyłnie á s łrogości gnie=
33: wu przykro kárác chcieli/ weźrzimy pirwey w łwe affekty
34: iáko we łwierciádło/ iełlibychmy teź thám częgo tákiego nie
35: náłzli o coby nas teź łłufznie pokarác miano. A iáko Ariłtote
36: łes piłze/ iż gdy małz kogo vderzył/ y iuź kiy podniełiefz/ roz=
37: myłłze łie máłło/ iełlibyś theż częgo w łobie nie náłzł/ o czoby
38: cie teź łłufznie moźono vderzył. Boć łą y drugie affekty w ná

łzym cie=

strona: 77v

Księgi Wtore

- 1: łzym ciele/ choć nie bárzo łzkodliwe/ á wźdy ktho ich nie po=
2: miernie vżywa/ tedy łie z nich mogą y łzkodliwe vczyłić. Iá
3: ko zbytńia miłóść/ zbytńia rádość/ zbytńi łmiech/ zbytńie we

- 4: fele/ y to wŷytko moŷe być ŷzkodliwe kto thego bez rozumu á
- 5: nie pomiernie vŷiwa. A ták pomierny gniew nie ieŷtći gniew (*marg*) ¶ Roŷthropny
- : gniew nie ieŷth
- : gniew. (–)
- 6: ále roŷtropne karánie á nápominánie/ áby ŷie potym oni te=
- 7: go ŷtrzegli co im to naleŷy/ á tym ŷie karáli á vpomináli.
- 8: Abowiem toć ieŷt prawdá/ iákochmy y pirwey ŷłyŷzeli/ iŷ
- 9: pirwŷzego wzruŷzenia w przyrodzeniu ŷwoim nie moŷe nikt
- 10: zárázem w ŷobie pomiárkowáć/ ále obaczywŷy ŷie á vciekŷy
- 11: ŷie do rozumu/ o wnet mądry człowiek wŷytko w ŷobie ŷná=
- 12: dne pohámowáć moŷe. Ale kto vŷkromiwŷy á ochłodziw=
- 13: ŷy w ŷobie pirwŷze wzruŷzenie ŷwe/ przedŷię ŷie ŷroŷy/ przed=
- 14: ŷię iádowitoŷci ŷwey vŷkromić nie moŷe/ toć iuŷ ieŷth vporny
- 15: á rozmyŷlny gniew/ á nigdy ná dobre wyniŷć nie moŷe. Bo
- 16: y Bog tákí gniew ná wielkíe pieczy ma. A naydzieŷ drugie
- 17: ták iádowite przyrodzenie coby rad áby ŷie ludzie bili á wá=(*marg*) Gniew vpor=
- : ny zły. (–)
- 18: dzili/ á chociaiby ŷie y krew láá/ tedy on pátrząc ná to roŷko
- 19: ŷzuie ŷobie. Y bywáli tacy ludzie y zá ŷthárych wiekow/ iáko
- 20: on ŷproŷny Nero/ álbo on frogi okrutnik Syrákuzáńŷki/ ábo
- 21: inych wiele/ co ŷobie zá krotofilę krew ludzká rozlewáli. Ale
- 22: iákie teŷ pomŷty zá to bráli/ to iuŷ ták ich hiŷtorie o tym po=
- 23: ŷwiadczáią. Ale to iuŷ ieŷt nie człowiecze ále wilcze álbo pŷie
- 24: przyrodzenie/ ktory co potka toby rad káŷał/ á zágrzynáwŷy
- 25: iednę owcę porzući/ á wnet drugiey ŷzuka ábo iá goni áby iá
- 26: tákíeŷ zágrzynáł/ chocia y mu iuŷ tego nie trzebá.
- 27: #Mądrego człowieká gniew ieŷt potrzebny.

- 28: Bowiem mądrego á poczćiwego człowieká gniew ro=
- 29: ŷtropny ná wiele ŷie dobrych rzeczy y obroćić y przygo=

30: dzić może. Ale nie ták áby sie ńróżyć miał iáko kát/ ále iego na
31: dobne vpominánie á roftropne rozważánie/ choćby też było
32: y s pogroźkámí iákíemi/ tedy pożyteczniey[że] iefth niżli owe=
33: go co wytrzáłka w[ż]ytko iáko grom y s pámięci y z obyczá=
34: iow ludzkich. Abowiem by w[ż]ytki miał kárác w ńrogości
35: ńniewu/ tedićby napirwey trzebá od tych á napilniey poczác
36: co też drugie karzą á w cudzym oku páździorká ńzukáią/ á w
37: ńwym bierzma ńzpetnego nie baczą. Bo go karze o niepraw=
38: dę iednemu/ á on ńam w[ż]ytkim ńgarzem. Karze go iż komu
39: náłáiał/ á on w[ż]ytkim ńáie/ w[ż]ytki ńy á háńbi. Karze go iż

co rowne=

strona: 78

żywotá człowieká
pocźciwego.

Lińt 78.

1: co rownego komu wziął álbo wypożyczał/ á on w[ż]ytki drze
2: by bárány.
3: A ták gdziekolwiek chcefz poyrzeć/ á iákikolwiek ńtan vpá
4: trzyć chcefz/ thák zacniey[ż]y iáko y mniey[ż]y/ pátrząy wieleli(marg) Máło dobrych
: ná ńwiece. (-)
5: ich znaydziefz álbo vpatrzyfz/ áby nie było nic coby sie w[ż]dy
6: w nich też pokárác mogło. Owa w[ż]ytkochmy ludzie iednoź
7: pleban człowiek. Y któż iefth táki kteryby powinność ńwą zá=
8: chował á nigdy nic z niey nie wykroczył? Widzimy iż bráth
9: brátá radby w czym mogł pod[ś]tąpił á o[ś]zukał/ ále thám y s
10: przyrodzenia rzadka zgodá. A Philozoph nápi[ś]ał: iż rzadki
11: iefth ptak Fenix ná ńwiece/ ále tho iefz[ć]e rzad[ś]y ptak miedzy
12: brácią zgodá. Azaź nie widzimy mąż z żoną w iákíey też zgo
13: dzie czá[ś]em mieszkáią? ázaź nie widzimy iż ńyn oycu láthá li=
14: czy/ á pyta sie dawnoli iuź Wá[ś]á[ś]kiey woynie? ázaź gość pe=
15: wien ná drodze ńwoiey álbo tákże y w go[ś]podzie ńwoiey? A=

- 16: zaż kmiotek pewien domá? pewien ná tárgu? chociaj nikomu
17: nic nie winien/ iedno iż iedzie álbo idzie s pobożną robotką
18: Íwoią. Wízędy á wízędy wilkow pełno/ wízędy á wízędy ná
19: Íádzil íe ieden ná drugiego/ áby go w czym podeydz á pod=(*marg*) Gniew poczci=
: wego człowie=
: ká pożyteczny. (-)
20: Ítępic mogli. Wízędy á wízędy Íákomstwo á Íwawola ták Ízy
21: roko rozbiły íeć Íwoię/ że trudno y niewinnemu áby íe kto z
22: niey wybić miał. A ták złość á przewrotność oná/ Ízczyrość
23: Íláchetną ná tym Íwecie ták zátłumiłá/ że práwie záthonęłá
24: íáko dziuráwá łódz ná głębokich wodach. A ták potrzebny
25: íeít gniew poćciwego człowieká/ áby roÍtropnym á pomier=
26: nym nápominániem/ á czálem też y poćciwym karániem/ ni=
27: Ízczył/ zácierał/ á ku dobremu końcowi przywodził ty Ípro=
28: Íne wízeteczeńtwa ludzkie. Ale by íe miał ná wízythki prá=
29: wym á Íierdzitym gniewem gniewác/ rowno íákoby też prá
30: wym oÍzáleniem oÍzálec muÍiał. Bo złość nigdyć íe z Íad=
31: nym człowiekiem nie rodzi/ iedno mu s czálem á ze złego wy
32: chowánia á íáko ze zwyczáiem przypádnie. Tákże też ze zwy
33: czáiem/ gdy ktemu poÍtráchu íákiego do tego przyłóży/ Íná=
34: dne odpáść moze.

35: #Człowiek mądry złym s poćciwym kará=

36: niem/ íeít íáko Doktor chorym z Íá=

37: godnym lekarstvem.

A íáko

strona: 78v

Księgi Wtore

- 1: **A** Íáko Doktor vczony gdy widzi wáde íáką w człowie=
2: czym ciele íeÍcze nie bárzo názbýt Ízkodliwą/ tedy íá też

- 3: lekkiemi ziołki y wolnemi siropki iáko może leczy á opátruie.
- 4: Ale gdy też obaczy iżby sie szyrzyć ábo zápalác chciáłá/ to iuz
- 5: mocno ágáryku dokláda y korrozywámi zálypuie. Thákże
- 6: też y człowiek mądry/ poki ielzczę widzi nie názbyt szkodliwe
- 7: wyłtępki ludzkie/ to ie też ledá ziołki/ to iest pięknyemi słowki/
- 8: á wdzięcznym á rozważnym nápominánim leczy. Ale gdzie
- 9: by sie też zuchfále szyrzyć álbo zápalíc chciáły/ więcz też miá=
- 10: što ágáryku táráfu álbo láneczuchá ná tho przyłóżyć może. A
- 11: wízakoż tho wízytko może isć bez zápalonego gniewu/ iedno
- 12: s Krześcijánłkiey miłóści á nie s kátowłkiey frogóści.
- 13: A iáko Doktorowi chorzy dziękuią gdy ie wyleczy/ także(marg) ¶ Boyażń iest
- ⋮ rzecz przyrodzo
- ⋮ na. (—)
- 14: y ci pewnie będą dziękowác/ gdy sie obaczá/ zá ono lálkawe
- 15: vpominánie swoie. Abowiem przyrodzenie człowiecze przy
- 16: kłonne iesth ku boiážni ielzczę z onego przesłhráchu w Ráiu
- 17: przodká nálzego/ gdyż sie ze wízytкими przypadki iego rodzi=
- 18: my. A widamy to y we źwirzętoch/ iż strách iest cóś przyro=
- 19: dzonego/ bo y koń ledá przed wiechciem z drogi skoczy/ y pta
- 20: ki s konopi ledá czym odstráży/ y niedźwiedz kiedy trąbę v=
- 21: słýłzy tedy sie trwoży. Y lew tak powiedáią/ iż kiedy woz tár
- 22: koce á stráżydło ná nim iákie będzie/ thedy bárzo przed nim
- 23: vcieka. A także y człowiek/ á zwłázczá gdy co ná sie czuie/ pe
- 24: wnie nie tylko frogócią karánia ále y frogócią nápominá=
- 25: nia ábo frogą postáwą śnádnie być vstráżon może. Bo y w
- 26: dziecioch to widamy/ chocia y tenze co z nimi igrał twarz ná
- 27: nie zákrije/ álbo iáką postráżną vkaże/ tedy wnet przed nim
- 28: vciekáią.
- 29: Ale by nie było nic lepszego w człowieczym narodzie/ á by
- 30: y tego nie było coby ludzi karał/ y tych nie było coby do tego

- 31: przyczyny dawáli/ ábowiem zda mi fie iż to nałácniefze rze
32: mięřło niź ktore ine/ bo widzę iż fie řilá ludzie mogá náuczyc
33: y niepodobnych rzeczy/ y nád przyrodzenie/ á coźby fie ták łá
34: cniuczkiey/ gdyby chcieli/ náuczyc nie mieli? Bo trudniefzac
35: ieft rzecz po powroziech látác/ pod wodámi chodzić/ zátone
36: łe rzeczy wynořić/ nád przyrodzenie řkákác/ kuglowác/ álbo
37: drwom kázác nadobnie piřkác/ á czoźby fie ták řnádneý rze=
38: czy/ od gniewu fie powřciágnác/ ábo teź drugim do niego
39: przyczyny nie dáć náuczyc fie nie mieli? Bo tu wielkieý tru=

dnořci

strona: 78

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liřt 78.

- 1: dnořci áni wielkiego kłópotu nie thrzebá/ tylko wziáwřzy
2: przed fię boiáźń Bożá/ wřtyd poćciwy przed oczy/ złá řlawę/
3: trudnoř karánia/ káźdyby řnádnie to w řobie y ná gończym
4: wędzidłku wřzyřtko pokarác y pořtánowić mogł.
5: A ieffliby teź dobrze iuź áni wřtydem/ áni boiáźnią Bożá
6: kto fie vřámowác nie mogł/ tedy to wřdy y naprořřzy vczy=
7: ni/ iż rozeznawřzy co leřzszego á czo gorřzego/ iż wřdy przy le=
8: přzym zořtánie. Izaź nie leřzy pokoy niźli kłópot? Izaź nie le (*margin*) Obrác łáczno
: co leřzszego á co
: gorřzego. (-)
9: přza dobra řlawá niźli zła? Izaź nie leřza piękna á pocźciwa
10: bieřiádá niźli wřzeteczna/ řromotna/ á wřtydliwa? Izaź nie
11: leřzy cnotliwy á řpokoyny żywot niźli warchotny/ nieřpo=
12: koyny á ze wřząd záthrudniony? Izaź nie leřza řpráwiedli=
13: woř niź krzywdá? zá ktorá y tu ná ziemi y ná niebie iuź pew
14: na pomřtá řadnego nie minie. Ale iż nářze przyrodzenie ieffh
15: ták zgwałcone/ iż fie záwřdy rychley ku gorřzemu niźli ku le=

- 16: pżzemu ciągnie/ nielza iedno ágárykiem dębowym co trzy lá
17: tá rofl/ á korrozywą żelázná co ná lzyi álbo ná nogach brzą
18: ka pohámowác go muśi. A to może być nie z gniewu/ ále z ży
19: czliwości/ áby potym ná co inżzego gorżzego nie przyśzedł.

20: #Wádá iż człowiek podobieńftwu

21: wiele wierzy.

- 22: **A** Wízakoż y to też nas czáfem niemáło vnośi do niepew=
23: nych rzeczy/ iż fie przyrodzenie náfze wiele podobieńftwy
24: ípráwuie. Ieden gdy kto czápki nie zeymie/ chociay fie nie ba
25: czy/ wnet mnimamy áby tho z gniewu vcżynił. Czáfem theż
26: miedzy infzemi przywitác zápomni/ á iż fie w tym nie obaczy
27: Też więc powiedamy/ czoż álbo fie ná mię gniewa? Towá=
28: rżyżow próśi ná obiad/ á drugiego zápomni/ też mnima áby
29: fie nań ocz gniewał. Drugi też gdy przykro ná kogo weżrzy/
30: chociayby rad cudniey ále nie vmie/ tedy fie też drugiemu bę
31: dzie zdáło áby to z gniewu vcżynił. A co tego zálie bywa z o=
32: mylnych ludzkich powieści/ toby iuż temu y końcá nie było.
33: Bo to łobie máią pletliwi ludzie zá przyflugę/ iż czo ná kogo
34: chociay nieprawdá wymyflá á powiedzá. Pięknie to Ale=
35: xánder vcżynił/ gdy mu mátká pífalá áby fie ftrzegł Philipá
36: Doktorá. Ten Doktorowi líft vkazał/ á nic fie ná to nie ro=
37: zmyfláiąc beśpiecznie od niego wśzythki receptá bierał. Y by
38: też był miał wolá co złego vcżynić/ pewnie fie thámże zárá=
39: zem ze wśzytkiego pohámował.

O

strona: 78v

Księgi Wtore

- 1: A ták ma być vważan gniew/ áby nie ledá s przyczyny był(marg) ¶ Nie ledá s
przyczin gniew

1: w nas pobu=
2: dzon być ma. (-)
3: poruſzon/ gdyż wiele przyczyn ieſt y omylnych y niepewnych
4: ná ſwiecie. Abowiem znaydzieſz drugiego czo ſie y ná nieme
5: rzeczy y ná Bogá gniewać będzie. Vtknie ſie pod nim koń/ to
6: iuż bije/ tłucze/ iákoby to niebożątko chcząc vczyñił. Da mu
7: gąłás w gębę/ to iuż láie/ przeklina/ á gąłás co krzywá/ on ſo=
8: bie krzyw iż ieſy nie obaczył. Vderzy ſie o kámieñ w nogę/ ká=
9: mieniowi láie/ á co kámieñ krzyw/ á czemuś go nie przeſtá=
10: pił? Więc będzie láiał grádowi/ dzdzowi/ ſniegowi/ błothu
11: kiedy ſie vpluſka/ á co deſzcz álbo błoto krzywo/ á czemuś ſie
12: nie podkaſał? á owłzem ieſzcze bárziew ſłudze choć mu nic nie
13: będzie krzyw/ ieſli przykro káfzle/ ieſli ſpiącz chrapi/ álbo mu
14: ſłoną potráwę przynieſie/ álbo vmywáiąc ſie iż ſobie w rę=
15: kaw wody náleie/ á coż ſługá krzyw? onćiby tego wſzytkie=
16: go nie rad vczyñił/ ále iż ták s czáfem przypádło. Więc tále=
17: rze/ ſwieczniki zá nim cífkáiąc potłucze/ á co tálerze ábo ſwie
18: czniki krzywy? á ſzkodę przedię ſobie niepotrzebná á bezro=
19: zmyſlná vczyñi. Albo gdy mu bot ſzwiec ciáſny przynieſie/ á
20: obudź go nie może/ tedy y ſzewcá ſtłucze/ y both zrąba/ á czo
21: bot krzyw? A tákich wiele przyczyn ieſt/ s kthorych w ſobie
22: bezpotrzebnie/ thylo przyrodzeniu kwoli/ gniew ſzkodliwy
23: pobudzamy. A bárzo łácnuczkie lekárſtwo ná to ieſt/ iedno
24: máluczki czás ſcírpieć/ áż ſie złe kęs odwlecze/ á zá máluczkie
25: czáſu ſfolgowanie/ wielkie złe od ſiebie bączny człowiek ſná
26: dnie odegnąć może.

26: #Wſzytki grzechy ſmiertelne gniew

27: w ſobie zámyka.

28: Bowiem co ieſt ſproſnieyſzego iáko gniew nierozmyſl=
2

- 29: ny á nie vważony? á Inadź iuż w łobie wżytki łmiertel=
30: ne grzechy ząwrzeć y przenieść ie może. Bo iuż zwycięży py=
31: chę/ bo muśi nádać gębę/ muśi łáiác/ á káždego łobie lekce ro
32: zumieć. Zwycięży łąkomłtwo/ bo łie ledá o krzywdeczkę gnie (*marg*) Grzechy łmier
: thełne gniew
: zwycięży. (–)
33: wa co nie łtoi zá pieniądź. Zwycięży obźárłtwo/ bo nie ie czá
34: łem áż trzeciego dnia rozgniewawłszy łie. Zwycięży nieczy=
35: łtote/ bo łprofne łłowá będzie mowil/ á wżythko od pániey
36: mátki. Zwycięży leniłtwo/ bo łkacze iáko záiac od kątá do ká
37: tá/ á iuż nigdy ćicho nie połtoi. Zwycięży zazdrość/ ábowiem
38: á kto mu oney łzaloney á łprofney połtawy zażrzeć będzie?

A ták

strona: 79

żywotá człowieká
pocźiwego.

Liłt 79.

- 1: A ták wielki to iełt walecznik iłcie/ á nie ledá iáki zwycię=
2: łcá/ kto tego niełłáchetnego Hetmáná/ co tę łześć hufow wie
3: dzie zá łobą/ bez włzey obrony á bez włzey zbroie porázić mo
4: że. Aboziem nałácznieyła obroná nań iełt thá/ włóżywłzy (*marg*) ¶ Zbroiá ná
: gniew. (–)
5: przedni plách z rozumu ná łię/ á zádni kułz s cnoty/ á buławę
6: dawłzy łobie vczyńic s ćirpliwości/ tedy go ták Inadnie łtłu=
7: cze/ że długo poráżony thák leżeć muśi niźli k łobie przydzie.
8: Bo to iełt ácz trudny węzeł ná człowieká pocźiwego/ ále po
9: rádziwłzy łie przedniego pláchu tedy y nie trudny. Bo łprze=
10: ćiwic łie możnemu łzaleńłtwo iełt/ y piłmo nam tego zákázu=
11: ie. Rzucić łie teź ná łłábźzego/ ohydá/ grzech/ y połmiewiłko
12: ludzkie iełt. Nielza iedno tą zbroią wyłźłzey miánowáną po
13: ćciwy człowiek włzytko w łobie ymiárkować muśi.

14: **Kápitulum x.**

15: **Gdy iuż wiemy iáko szkodliwy iest gniew/ tedy**

16: **Ńie trzebá stárác/ iáko á czym gi w łobie**

17: **miárkowác mamy.**

18: **C** Oś iuż słyszál y zrozumiał iáko iest
19: Íprośna á nie ku człowieczey poštáwie ále prá
20: wie ku źwirzęczej podobna Ípráwá y poštáwá
21: człowieká rozniewánego/ á iáka tám bywa
22: Íprośna y zápomniála myśl iego. Páthrzayże
23: czo łá zá przypadki á czo łá zá vbioy á ínstrumenthá iego/
24: Miecz/ kiy/ łiekierá/ árkábuz/ łáháydak/ plugáwy tárás/ pal/
25: łzubienicá/ łáńcuch/ pęto/ y inych rozmáitych przypraw do=
26: łyc/ á ktoby Ńie ich náliczył. Pátrzayże zálię iáko to iest nieule
27: czony wrzod/ á iáko Ńie włzędzy rołypál miedzy włzzytki naro=
28: dy ludzkie. Bo iuż ine áffekty nie łá ták iádowite/ y łnádniey
29: Ńie im pocźciwy człowiek obronić może. Boć wždy iuż nie
30: włzzytko pyłzni/ nie włzzytko łákomi/ nie włzzytko zwadcze/ nie
31: włzzytko opilcy/ ále bez tego Íprośnego przypadku vkáz mi ie=
32: dnego ná łwiece ktoby Ńie obeidź miał á ktoby był wolen od
33: niego/ iestli nie będzie gwałtownym rozumem á rołtropnym
34: przyłzłych rzeczy pohámowánim práwie zwyciężony. A
35: pátrż iáko tho iest hoyny pan. Ieden Ńie rozniewa á gwałt
36: iáki w miełcie álbo we wśi vczyni/ á tyłiác Ńie ich wnet zbie=

O ij

ży. Tho

strona: 79v

Kłięgi Wtore

1: ży. To iuż tám winny niewinny kogo kto gdzie potka tho iuż

2: Boży á náłz/ áż Ńie krew czásem po vlicach łeie.

3: **#Pirwłze lekárłtwo ná gniew.**

<http://rcin.org.pl>

4: **C** Oż s thym czynić profzę cie? Iuż Dokthorá nie máfz ná
5: fwiecie áby ten wrzod vleczýc miał/ áni nań żadnych re=
6: ceptow z ápteki nie naydzie. Iuż ná to żadnego inřzego lekár
7: ftwá nie máfz by pokupił wřzytki ziołá/ iedno vważywfzy tę
8: řprofność iego/ thák iákořmy iuż o niey řłyřzeli/ á wziąwfzy
9: przed fię boiaźń Bożá/ vciec fię do rozumu/ á pomyřlić łobie/
10: iź wřpaniřemu rozumowi nie przyřtoi áby go ledá wiátr/ á
11: zwłáfzczá nieprzyřtoyny/ od cnotliwey powinořci iego v=
12: nořić miał. A iefli go thym nie záhámuiefz/ áni řyropku/ áni
13: żadnych piřulek potym ná to nie řzukay. Ale iefli tho w łobie (*margin*) Ná gniew le=
: kárfthwá nie=
: máfz Aptece
: w żadney. (-)
14: řam záhámuiefz/ gdyźci do tego iuż nikt inřzy pomoc nie mo=
15: że/ pátrż iákie dziękowánie odniefięz. Bo ten przypadek nie
16: może być iedno z możnieřzym álbo s podleřzym. Iefli gi z
17: możnieřzym w łobie záhámuiefz/ tedy řam łobie pilnie po=
18: dziękuiefz/ żeř fię odwiodł od niepotrzebney pracey á trudno
19: řci. A iefli z mnieřzym/ thedy y on y wiele ludzi z nim będąć
20: dziękować żeř go w pokoiu zořtháwił/ á odwiodł od niepo=
21: trzebney kłopotu iego.

22: #Drugie lekárřtwo ná gniew.

23: **P** Rzytym řtrzeź fię y tákich rozmow/ y tákiego towárzy=
24: řtwá/ ktoreby cie obráźić miáło/ á zwłáfzczá kiedj teź czu
25: iefz przymiotek iáki w łobie iáko człowiek/ gdyź żadny czło=
26: wiek/ ták iákoř řřiřzał/ bez tego być nie może. Abowiem pátrż
27: gdy máfz wrzod iáki bolący ná kthorey řtronie ciáłá/ iuż nie
28: tylko vrázenia fię boiřz ále y podobieńřtwá/ gdy kto z ręká ál
29: bo s czym inřzym obroci fię do ciebie w the řtronę gdzie boli.

- 30: Thákże wiedząc o thym bolącym á szkodliwym wrzedzie w
31: przyrodzeniu swoim/ iuż nie tylko áby cie ktho w tho vrázić
32: miał/ ále y podobieństwá ftrzeż ábyć fkąd do tego nie przy=
33: pádło.
34: Abowiem kto czuie blińkie źimno/ wczás ná fię kozuch wle
35: cze. Ktho widzi szpetną chmurę przed łobą/ á nádziwa fie
36: prętkiey pluty/ wczás łobie opończę odwięzuie. Tákże też ty
37: gdy widziłz iáką chmurę ná iákiey biefiedzie/ á oná fie ná the

niefláche=

strona: 80

żywotá poczciwego
człowieká.

Lift 80.

- 1: niefláchetną burzę ná gniew á ná zwádę zánośi/ odwięzuy
2: wczás opończę/ álbo wczás rozwodź/ á łam fie hámuy/ á ná
3: koniec rádźzey idź precź/ á nie dáy łobie tey plugáwey plucie
4: kápác zá łzyię. Y małzli kogo powinowátego przy łobie y te=(*marg*) Wczás zwá=
: dzie zábiegác. (-)
5: go odwiedź s łobą możelzli. Bo więcz náłzy brácia kiedy fie
6: dwa łwárzą tedy fie łmieią/ áż kiedy fie rzucą do łzárłzunow
7: toż dopiro chcą rozwadźác/ áliści drugiemu choć nic nie wi=
8: nien ręká wiśi. Ano łtára przypowieść: Początkowi zábie=
9: gay/ bo pozdne lekárłstwo nie thák pożyteczne. Theż fie łam
10: łtrzeż ábyś nie czynił tákich rozmowek ktoreby obraźály/ bo
11: niewiełz z iákim kto przyrodzeniem łiedzi. Naydziełz drugie=
12: go co mu fie ludzie wślyfcy łmieią/ á on fie o to rozgniewa. A
13: też nas s thego oná łtára przypowieść chłoplka przełtrzegá:
14: Iż kto mowi co chce wślyfzy coby nierad.
15: Antygon on wielki á waleczny krol/ chodził iednego czáfu
16: między namioty, odmieniwłzy fie/ náłłuchawáiąc kcżemu fie
17: też iego ludzie máią/ y o czym też łobie rozmawiaią. Wślyfzał

18: w jednym namiecie áno o nim łzpethnie mowią/ y bárzo mu
19: łaią/ iż ie wywiodł w głodny kray. On przyfthąpiwłzy bli=
20: żey pomáluczku rzekł: Cyt pánowie/ łzey mówcie by krol nie
21: vłłyfzał. Oni poznawłzy głos krolewłki rozbiegli fie precz.
22: A on rofmiawłzy fie połzedł potym do pokoju łwego/ rozu=
23: mem to ogárnąwłzy/ iż go ono nic nie rułzyło. A thák trzebá
24: fie ftrzedz rozmow tákich czoby komu czo łzkodzić miáło/ bo
25: niewiedzieć gdzie kto łtoi/ y co kogo obraża. Bo krzywdá ácz
26: zárownána fnádnie być może/ ále then pan łłáchetny pan
27: gniew dłuęo wirzga iako podgorłki źrzebiecz/ á dłuęo fie v=
28: łpokoić á połtánowić nie może.

29: #Trzecie lekárłstwo ná gniew.

30: **T** Ego też iełt potrzebá ku vłkromieniu przyrodzenia ná=
31: łzego/ ábychmy też obaczáli przypadki łwoie/ bez ktorich
32: żadne ciáło być nie może. Abowiem któż fie s thym vrodził/
33: áby wždy też kogo kiedy obrułzyć nie miał? á iełli nam to mi=
34: ło iż to od nas ludzie łkromnie przyjmuią/ áłbo też czálem nie
35: baczą/ niechże też tho nam od ludzi będzie miło/ gdy nas nie=
36: łzkodliwie áłbo z niechceniá czym rownym obráżą/ iż im też (*marg*) ¶ Nie wneth z
: gniewu karác. (–)
37: to tákież áłbo przebaczyć/ áłbo też tego zá złe rozumieć nie bę
38: dziemy. Abowiem záłpi czálem łłuzká nieboraczeń/ iż zámie=
39: łzka połługi iákiew/ wierci fie/ boi fie/ žal mu bárzo tego/ ázaż=

O iij

by go zá to

strona: 80v

Kłięęi Wtore

1: by go zá to bić áłbo mordowác obaczywłzy iż to nie ze złołci
2: vczynił? Każá nędznemu kmiotkowi ná iáką robothę/ á on
3: wołku ábo koniká nálełć nie może/ płáczę łzukáiác go/ boi fie

- 4: niebożątko/ á iuż go theż bić álbo mordować álbo ładzác zą
5: to? Albo tákież łąłiádek álbo kto infzy iż mi co z niehczenia á=
6: bo z nieobaczenia vczyńi/ á iuż wnet łiodłác? á iuż łie wneth
7: mścíc? Iákoż tych wiele znaydziefz co to lekkością zową kie=
8: dy łie rázem nie pomścí. A iabych to záfie zwał poćciwą łła=
9: wą á rozmyłnym obaczeniem/ bo złe nigdy nie vciecze.
10: A thák człowiek poćciwy ma vwázác káždy czás y wedle
11: czáfu káždy przypadek. A mądrym to człowiekiem zową kto
12: káżdą rzecz s łtátecznym rozważeniem záczyńa. Tákże y przy
13: padek gniewu s ktoreyby łie kolwiek przyczyny trefił ma v=
14: wázác/ iefli z żártu/ iefli vmyłny/ iefli chcąc/ iefli niehcąc/ á
15: záfłciągnąc łie máluczko/ á ápellowác do łłufznego rozmy=
16: łłu. A thám rozważywłzy łobie/ iżby łie ocz było gniewác/
17: gdyż włpanílemu człowiekowi theż nie przyłtoi zelżywoścí(marg) Z gnyewem do
: rozumu apello
: wác. (–)
18: odnośc/ toż dopirko z rołtropnym vważeniem á rozmyłnie
19: rádj łzukác á przyczyny/ iákoby łie to poćciwie náwetowáló/
20: Bo łtára oná przypowieśc nas vczy: Iż záfłżdy łácno o dre
21: wno kto chce pńá vderzyć. Abowiem gniew bez rozmyłłu te
22: dy go mądry ludzie nie zową gniewem/ ále furią á łzaleń=
23: łtwem.
24: Bo gniew bez rozmyłny trudno ma być ná potym bez záf=
25: łowania. Iáko ono o Alexándrze wielkim piłżą/ iż gdy z żár
26: tu rozgniewawłzy łie kazał Lizymachá wielkiego á zacnego
27: mężá frogiemu łwowi wyrzucíc. Lizymachowi Pan Bog
28: pofzczęścíl iż gdy iuż łew bieżał do niego rozdrapác go/ że zer
29: wawłzy pńáfzcz s łiebie á zwinawłzy wrzucíl mu w pńáfzcze=
30: kę y ná głowę/ á potym záf gárdło go popadłzy ták łie dłuęo z
31: nim łamał aż gi vdawił. Iáko łie pothym Alexander włty=

- 32: dził tego/ y z iáką tego záłócią vzywál/ y iáko to Lizymácho
33: wi nágradzał/ to iuż o tym historia świádźy.
34: A ták smyły náfze iefli nie będą rozumem pohámowány/
35: tedybychmy pewnie byli niewolniki v nich. Abowiem znay=
36: dziefz drugiego gdy mu fie fpác záchce/ iż flugá niechcąc co o=
37: báli álbo czym zákołáce/ álbo pies pod oknem záfzczeka/ tho
38: iuż fludze kijem/ á wygę obieśc. To iuż tám nie rozum rządzí
39: ále smyfl niebáczny. Albo iefli fie fpárzy o piec/ tho iuż piec
40: ftłuc: ábo iefli fie obleie pijąc/ to iuż sklenicą o ziemię: wřzytko

to fą bez

strona: 81

żywotá pocźiwego
człowieká.

Liřt 81.

- 1: tho fą bezrozmyflne przypadki. Ale cokolwiek będzie nado=
2: bnym rozumem á vważnym rozmyflém fpřawowano/ tho
3: wřzytko nadobnie przyřtoi poćiwemu człowiekowi. Abo=
4: wiem to přawy pan kto fie sam zwycięży á nie da sobie rofká
5: zowác żadnym áffektom álbo pořthronnym smyflom ciálá
6: řwego/ áżby fie wřzyfcy ná iedno zgodzili.

7: #Czwarte lekarřstwo ná gniew.

- 8: **T** Eż ná rozważeniu przyiacielřkim řilá rozgniewánemu
9: człowiekowi należy. Bo piękne á rozważne flowá fą iá=
10: ko młoth/ á przerażaią áż do ferczá człowieczego. A wřzakoż
11: nie w ten czás go iuż hámu y gdy go vřrzyř z zápalonemi o=
12: czymá iáko přá wćiekłego/ ále álbo przed tym/ álbo potym/
13: iż go kęš oná furia ominie/ toż ná ten czás y przykre mi flow=
14: ki mořeřz fie podeń podřdzc. A to pomni co mu będzieřz mo (*marg*) ¶ Czo w kiem
: gániřz to w řo=
: bie karz. (-)

15: wił/ iż gdyby też potym ná cię iáka furiyká przypádlá/ ábyś
16: też łobie ony łowká ná pámięć przywiodł. A dálekoć to pię
17: kniej będzie iż łie y łam w łobie počichu vfráfuiełz/ y łam łie zá
18: łię nadobnie pohámuiełz. Abowiem to nadobny ráchunk/ kto
19: idąc ná pokoiczek łwoy łam s łobą poczet vczyni co dnia te=
20: go przyłtoynego á czo nieprzyłtoynego vczynił. A to ilcie v=
21: czynek przyłtoyny pohámowác rozważnie rozgniewánego/
22: choćby mu też to máluczko przykro było. Sokrates gdy ka=
23: rał Demetriuś z gniewu á z nierozmyłnych połtępkow ie=
24: go/ rozgniewawłzy łie plunął mu Demetrius miedzy oczy. A
25: ten mu łtoiąc powiedział: Iż wolę ia tho od ciebie odnieść á
26: otrzeć to s twarzy łwoiey/ kilobych iedno otárł niepotrzeb=
27: ne łpráwy z vmyłłu twego. Bo tho co łie mnie sftáło/ iedno
28: mnie łámemu łzkodzi/ ále to co łie około ciebie dzieie/ y łobie
29: łámemu/ y włzytkiemu wołku twemu łzkodzić muśi. Iáko
30: potym tego Demetrius rozmyłliwłzy łie żáłował/ to iuż tám
31: łzyrzey nápiłano łtoi. A thák widziłz iáko kázda rzecz nero=
32: zmyłna nigdy dobra być nie może.
33: Bo naydziełz drugiego tákiego co będzie vprzeymie tego
34: łzukał áby mu náłáiano/ ábo go vderzono/ áby mu iedno po
35: tym co zá to dano/ áłbo przeprałzano/ y ná tákiego trzebá ba
36: czenie mieć. Abowiem gniew thákiego człowieká áłbo oná
37: przyczyná do gniewu ktorey on podawa/ iełt iáko onego pła
38: ná łáncuchu co łie tylko tárğa á nic vczynić nie może. A iáko

O iij

mu dáłz

strona: 81v

Księgi Wtore

1: mu dáłz kęs chlebá/ áłiści łie on płałzczy á marda ogonem od
2: radości.
3: Też w hámovániu gniewu trzebá vważác ołoby. Bo ie

4: ſli poważnieyſzy/ tedy go s wſtydem hámowác á poćciwie(marg) Thrzebá vwa=

5: źác czáfy y przy

6: czyny kiedy fie

7: gniewác. (-)

8: vpominác maſz/ tedy y ſam k ſobie ſnádnie przyſć może. Ie=

9: ſli też podleſzy/ tedy go też czáſem y pogrofką pohámowác

10: możeſz/ áby fie nie wſpinał z motyką ná ſłońce. Auguſtus Ce

11: ſarz wielki Rzymſki gdy był proſzon od iednego páná ſwe=

12: go áby też v niego w domu był/ á vczynił mu tę poćciwoſć. Y

13: był v niego Auguſtus/ y vczynił on pan feſth wielki iáko prze

14: Cefárzá. S trefunku młodzieniec ieden ſtoiąc v ſłużby ſkle=

15: niczę koſztowną kryſtałową ſtłukł. Pan rozgniewawſzy fie

16: kazał go wnet włápiwſzy do ſádzawki wrzucić gdzie Mure=

17: ny były frogie ryby morſkie áby go roſtárgály. Tedy nędz=

18: nik iákoſ fie onym wywinawſzy czo go iuż wiedli vciekł. Y

19: przybieżawſzy do gmáchu padł v nog Cefárzowi. Cefarz fie

20: pytał coby fie to działo. Gdy fie wſzytkiego dowiedział/ ka=

21: zał wnet onę ſłużbę wſzytkę potłuc/ powiedáiąc onemu pánu

22: Aza to tobie przyſtało zá iedną ſklenicę niewinnego człowie=

23: ká ták frogą ſmiercią ſtrácić? Powiedział on pan/ iż mię zá=

24: gniewanie ktemu przywiodło. Powiedział mu Cefarz: Azalż

25: gniew ktory może być dobry bez rozmyſłu? Potym kazał Ce

26: ſarz przynieſć ſrebrną ſłużbę/ y dał onemu pánu co ſtało trzy

27: kroć zá iego/ powiedáiąc mu: Rozmyſlayże fie potym gdy co

28: maſz z gniewu vczynić. A ták tu ſobie vważ co to ieſt rozwa=

29: żny vmyſł poćciwego człowieká.

30: A ták widząc ták ſprofny przypadek przyrodzenia náſze=

31: go/ nielza poćciwemu człowiekowi/ iedno gi rozważác/ á o=

32: nym wſzech ſpraw krolem poważnym rozumem wſzytko w

30: łobie miárkować. Bo gdzieć tego w rádzie łwey mieć nie bę= (marg) ¶ Rozum krol przyrodzenia. (-)

31: dziemy/ pewnieć nam wżytko opák poydzie. Azafz thu długi

32: czás miełzkánia náłzego? ázafz nie lepiey iż po łmierći ty łło=

33: wá wdzięczne zołtáwimy po łobie/ iż wżdy rzeká iż to był do

34: bry cnotliwy á poćciwy człówek/ á czokolwiek czynił wży=

35: tko z rozmyłłem czynił. Abowiem thu do czáfu łiedzimy iáko

36: w iákim dymie parfkáiąc/ y gniewamy łie ná dim/ á tego nie

37: baczymy iż y z dymu wyniść mułimy/ y dym bárzo prętko

38: przemináć może. A ták káždy poćciwy ma łie pilnie rozmy=

39: łlác ná káżdą łpráwę łwoię/ áby iey zázwdy z nádobnym ro

40: zmyłłem á zá ráđą łławnego rozumu poćciwie wżywał.

Kápitulu=

strona: 82

żywotá człóweká

Liłt 82.

poczćiwego.

1: Kápitululum xj.

2: Tu iuż bęđdzie iáko poćciwy człówek wważywfzy

3: wyłtępkí y ich przestrogę/ iáko łie zálę

4: ma cnotámi łpráwowáć/ A napir=

5: wey łwięťą prawdą.

6: grafika

7: Vzechmy łie náłucháli iákie łą wá=

8: dy á przymioty przyrodzenia człówekzeńłt=

9: wá náłzego/ y iáko łą łzkodliwe/ y iáko łie ich

10: przeltrzegáć/ y iáko ie theż hámowáć w łobie

11: mamy. Iuż łie theż vdaymy do cznot/ iáko ich

12: poćciwy człówek y wżywáć y iemi łie łpráwowáć ma/ y iá=

13: ko to ielł powinien dla więťłzey ozdoby łwoiey. A niewiem(marg) Iáko łą drogíe

: cnoty. (-)

- 14: áby miedzy wŕzytkimi nie była napřednieyŕza prawdá/ bo
15: ífcie wiele ná tym zacnym filarze ínŕzych cnot ŕie zbudowáło.
16: Bo gdzie prawdá záwiŕje gniazdo ŕwe/ iuŕ j ŕpráwiedliwoŕc
17: iuŕ y ŕtałoŕc/ iuŕ y pomiernoŕc/ iuŕ y roŕtropnoŕc/ y ínŕze wŕzy
18: tki cnoty nielza iedno ŕie przy niey oládzić muŕzą. Abowiem
19: wŕzytki rzeczy ŕá ná ŕwiecie iáko kwiecie polne/ ktore ná wio
20: ŕnę piéknie zákwithną/ ku iefieni poŕchną/ á ná wioŕnę áliŕci
21: ŕie záŕię znowu býŕzyczą. Táŕze teŕ ty przypádoŕci náŕze od

ŕzcŕęcía

strona: 82v

Kŕięgi Wtore

- 1: ŕzcŕęcía wŕzytki ŕie mienić á mieŕzác muŕzą/ iedno ŕwięte cno=
2: ty ty nas áz do grobu doprowadzić máiá/ á y po ŕmierci mie
3: dzy ludŕmi pozofálemi tedy nas nieŕmiertelnemi czyniá/ á
4: poćciwą ŕlawą záwŕzdy pámiátkę náŕzę obwoŕywáią/ ták iŕ
5: máło nie iáko nápoŕy żywi miedzy ludŕmi chodzimy.
6: Abowiem gdy ŕie cznothámi ŕpráwowác býdziemy/ iuŕ o
7: tych ínŕych przypádoŕlych rzeczach pewne od Páná obiethnice
8: mamy/ dáleko pewnieyŕze niŕlibychmy ich v ŕwiátá z nawięt
9: ŕzym ŕtáraniem ŕzukác mieli. Bo iuŕ obiecuie cnotliwemu ká
10: ty wŕzytki iego nápełnić bogácthwem/ y zacnemi poćciwo=
11: ŕciámi ná wŕzem ozdobić ŕtan iego. A tu ŕobie vwaŕ czo tho
12: iefť cnotliwie á poćciwie żyć/ y pánem bez kłopotu býć/ y ŕla=
13: wę onę wielką krolowá záwŕzdy po ŕobie mieć/ y piéknego á
14: ŕpokoynego żywotá ŕobie wedle myŕli ŕwey náwŕzem vŕzyć/
15: á w nim ŕie vŕtáwicznie kochác.

16: **#Co iefť Prawdá.**

- 17: **A** Iŕz prawdá ná wŕzytki cnoty iefť práwie iáko Máiowy

18: defzcz ná wŷytki zioła ná ziemi roŷthące/ bo y ŷam Pan

19: tym przezwiŷkiem miánowác fie racził/ podobno to muŷi być(marg) **Ian vj. kapitu.**

: Bez prawdy i=

: ne cnoty ŷłábe. (-)

20: nie ledá coŷ/ thedy iá iŷcie káždy poćciwy człowiek ná wiel=

21: kiew pieczy mieć ma/ áby ŷłowá iego wedle rofkazánia Páń=

22: ŷkiego zázwdy były/ iefť iefť/ nie máłz nie máłz/ á ižby fie z nią

23: nie vchylał/ iáko ŷtára przypowieŷć iefťh/ áni ná lewo áni ná

24: práwo. Abowiem to iáwnie widzimy/ niechay będzie kto o=

25: zdobion napiękniefzáz vrodáz/ nawymyŷlniefzemi kŷtałty y

26: vbiory/ niechay teź będzie ozdobion y ŷtátecznoŷciáz/ y pomiáz

27: ráz/ y powagáz wŷpaniáz/ á iefłi prawdy nie będzie/ á będzie

28: ŷłowká dziwnie przegryzował/ á ludzie to iáwnie baczą/ te=

29: dy to przedŷię ŷmiefzny pan będzie.

30: A iŷcie nie dármo oni zacni á ŷwięći przodkowie náłzy ten

31: obyczáy miedzy ŷię puŷćili/ á pewnie iź potrzebny/ iź czyń czo

32: chcefz/ żártuy iáko chcefz/ przymawiaiy iáko chcefz/ wŷzytko to

33: moźe być dworfkiemi obmowkámii poćciwemi zákryto y ob

34: mowiono. Ale iáko ŷie kto z nieprawdáz ná plác wytoczy/ to

35: iuź thám dáley od gęby żadney áppellácieiy nie máłz. Snadź

36: byli obaczyli iź tho miázło być coŷ ŷzkodliwego w poćciwych(marg) **O nieprawdę**

: do gęby ápelláz

: cia. (-)

37: ludzkich ŷprávach. Bo iákoź ták iefť/ iź choćby teź thám iáka

38: inŷza pocźciwemu człowiekowi ná vmyŷle iego przywrzááz

przywáz=

strona: 83

żywotáz pocźciwego

Liťt 83.

człowiekáz.

1: przywáz/ tedy tym ŷłáchetnym plázczem ŷ ŷławney praw=

2: dy vrobionym łnádnie zázwdy może być pokryta/ á łnádnie

3: zázwdy może być ozdobiona. A możemy tho włafnie przed=

4: nieylzym klenotem názwać człowieká poćciwego.

5: #Iáko prawdę od fáłfu rozeznáć.

6: Włzakoż ielt to rzecz potrzebna poćciwemu łtanowi ná

7: pilney bączności mieć/ áby łie w tym łwięтым klenocie á(marg) W łtáteczney

: prawdzie káz=

: demu łie zácho

: wác godzi. (-)

8: w tey poważney prawdzie ná włzem łtátecznie á mocnie zá=

9: chował/ tedy mu też tego ifcie nie mniej potrzebá/ áby iá też

10: y w kim innym rozważyć á obaczyć vmiał/ bo łie tho ná wiele

11: rzeczy przygodzi. Bo y łam łie może przełtrzedz onym złým

12: przykładem drugiego/ y onego też może czáfem przełthredz

13: poćciwie z onego łzkodliwego przypadku iego. Y to ktemu/

14: iż obacziwłzy go w tym vpornego á niedbáłego może łie prze

15: łtrzedz/ áby mu nie dał nicz ná łobie wyludzić/ á od prawdy

16: łie vwieść/ y towarzyłtwá z nim mieć iuż łie też przełtrzegác

17: będzie. Bo to łtáry przymiot w narodzie náłzym/ iż iáki łam

18: kto ielt/ radby áby tácy włzyłcy byli.

19: Abowiem iuż nie może być łzkodliwłza rzecz/ iáko gdy kto

20: nadobnemi fárbowánemi łłowki á oná Anyelłką połtaw=(marg) ¶ Náłzkodli=

: włza rzecz/ łłow

: ká záfárbowá=

: ne. (-)

21: ką pokrywa prawdę łwięthá/ á fáłfz á onego niełłáchetniká

22: chce prawdą vczynić. Ielzcze tho łnadź łzkodliwłzy niźli on

23: pies czo łie idác do ciebie łási á marda ogonem/ á gdy łie nie

24: obaczyłz álic on zá nogę cáp. Bo wždy ow czo łzczeka ielzcze

- 25: wždy przeltrzeza/ że wždy człek nań sobie kijá szuka álbo fo=
26: bie kordá popráwi. Abowiem táki człowiek onemi thákiemi
27: obleśnemi słowki vcukruieć ták potrawkę/ iż by nałłońsza te=
28: dyc fie słodka będzie widziáá. Podác ták piękne á záfárbo=
29: wáne słowká/ żebyś ty przyłiągł że to szczyra prawdá/ y dafz
30: fie fnádnie ná wšzytko przywieść/ y wšzytko vczynisz ná coć
31: iedno rádźić będzie.
32: Abowiem słychamy iż ná morzu wielkie niebespieczeństh=
33: wá fą/ y wielkie fie dziwy vkázuią. A mądry márníarz tedy (*marg*) Dziwne niebe=
: śpieczeństhwá
: około nas fie zá
: taczaią. (–)
34: y ony niebespieczeństhwá rostopnie obchodzić vmie/ y ony
35: dziwy okroćić/ iż mu nic szkodzić nie mogą. O bychmy fie my
36: theż nędzni márníarze obaczyli/ po iákich niebespieczeństh=
37: wiech ná tym omylnym morzu tego obłudnego świata pły=
38: wamy/ y iákie dziwy około nas fie zátaczaią/ pewnie mogli=

bychmy

strona: 83v

Księgi Wtore

- 1: bychmy pilniey fie ich strzedz niżli on márníarz ná morzu.
2: A pilnie fie nam trzebá tych dziwow strzedz/ bo słyszimy iż(*marg*) Syreny świata
: tego. (–)
3: wždy tám ná morzu iákies Syreny głośno śpiewaią niżli lu
4: dzi zdrádzą. Ale tu náłze Syreny świata tego ifcie nie trze=
5: bá im głośno śpiewać/ tákci pięknie vcho náłzepce/ iż áni sam
6: wzwiełz/ áni fie obaczyłz kiedy fie zánurzyłz á z okręthu śpád=
7: niełz/ á fnádnie cie przywiedzie on pan Syrená nie śpiewá=
8: iąc ná co będzie chciał.
9: A fnadź tám ná ty dziwy w bębny biją áby ie odśtráfzyli á

- 10: z dział ńtrzelaią. Y v nas też tákżeby też ńnadź máło nie lepiej
- 11: czynić/ głośno á iawnie wńzytkim mowić nie ńzeptác/ po ką=
- 12: ciech ńie nie odwodzić. Bo ńtąd y ńmiech/ y dobra biefiádá/ y
- 13: dobre towárzistwo/ y ćwiczenie z nadobnych á s poćciwych
- 14: rozmówek rońcie. A gdyby mi co pan Syrená ńzeptác chciał
- 15: o wierę z nim do iutrá **ad deliberandum**, aż ńie obaczyńz álbo ńie
- 16: od kogo ńńzego dowieńz co tám w tym garnku pod pokryw=
- 17: ką wre/ ieńli piołun/ ieńli ńzálwia. Abowiem to ieńt nadobny
- 18: przymiot káżdego poćciwego człowieká/ gdzie ńą ńłowá iá=
- 19: ńne á nie ponure á práwie ńękowáte/ á iź ńie y twarz y pońtá=
- 20: wá y ńpráwá nadobnie wńzytko s poćciwym ńkuthkiem zga=
- 21: dzaią/ á od cnoty ńławney nic ńie nie odńtrzelawaią.
- 22: Bo páńhrzay więcz ná owego ńprońnego á przemierzłego
- 23: chłopá/ co ńie więc owo ńłowki niewieńciemi pieńci/ więcz ńie(marg) ¶ Chłop vmi=
- 24: zgány zniewie=
- 25: ńciemi pońthá=
- 26: wámi. (-)
- 27: tu vmizga chocia y mu nie trzebá/ więc tu pońthawki dziwne
- 28: ńtroi/ więc tu ńłowká rozlicźnemi przyńmáćźki cukruie/ ieńliźe
- 29: mu to pochwalić mańz álbo nie. Abowiem wierz mi iź tám le
- 30: dwie trzecie ńłowko prawdziwe będye. Abowiem vćciwa
- 31: prawdá nie potrzebuie áni pońtawek żadnych/ áni vmizgá=
- 32: nia żadnego/ áni pońmieńzkow żadnych/ áni fárbowánych á
- 33: cukrowánych ńłowek/ iedno iáko cieńlá ńiekierą raz w raz/ á
- 34: nigdy nie chybiáć/ áni ńie ná ńtronę vchylác/ iedno ieńli thák/
- 35: niech będye pewnie ták: ieńli też nie ták/ to iuź też tám niechay
- 36: ná ńtronie zońtánie.
- 37: Solon Athenieńńki Philozoph y przełożony/ gdy Atheń=
- 38: czyki w práwá y w poćciwe obyczáiie wpráwowań/ tedy ich
- 39: ni s czego y więce y nie przelńtrzeńgań iedno z nieprawdy/ wy=

- 37: wodząc im to/ iż prawdá iest napřednieýszy wodz v wśzech
38: inych cnot. Tedy przyfzedł do niego ieden zacny mieſzczánin
39: ktoremu fie thy vftáwy Solonowe nie podobáły/ wolałby
40: był ták puſtupás chodźić. Y chcząc mu tho rozrádzić powie=

dział

strona: 84

żywotá człowieká
pocźciwego.

Liſt 84.

- 1: dział mu ná iednego zacnego mieſzczániná/ iż to tám mowił
2: ná iednym mieýfcu/ wierę niewiem co nam po tych práwiech
3: by nas iedno Solon pod pokrywką thych praw w iáką nie=
4: wolą nie przywiódł. Solon obaczył iż to náłtrzępiona pra=
5: wdá/ powiedział mu: Miły pánie pocźkay máło iż po thego
6: poſłę/ á będę z nim o tym mowił. Ten powiedział: O nie po
7: czekam/ bo byś mie z nim zwádził/ y proſzę cie niepowieday
8: mu tego. Solon mu powiedział: Nu kiedy mu tego nieſmiesz
9: w oczy rzec/ tedy ia theż temu nie wierzę/ bo prawdá ma być
10: iáfna á nigdy niepokátna.
11: Sewerus Alexánder był tho zacny Cefarz w Rzymie/ á
12: bárzo fie thymi nieprawdzicy brzydził. Turnius iego ieden
13: zacny dworzánin záwždy łobie tę poftáwę czynił/ iákoby też
14: co ná nim v Cefárzá należało. To go iuż wodził/ to fie do nie
15: go ſchylał iákoby czo Cefarz z nim mowić chciał. Cefarz ácz
16: to baczył ále ták tego do czáfu zániechawał/ czekáiąc ná czo
17: ten czyha. Ieden vbogi człowiek ktory pilną ſpráwę v Cefá
18: rzá miał dał onemu Turniuſowi niemáłe vpominki/ áby mu(*marg*) ¶ Omylnemu
: omylnie fie
: dzieie. (–)
19: do Cefárzá przyſtęp vczynił/ álbo onę rzecz iego tám v Cefá
20: rzá odpráwił. Turnius przyfzedſzy náchylił fie do Czeſárzá

21: á nic nie mowił. A do onego nieboraká przyšzedłzy/ powie=
22: dział mu zemći iuż wšytko zyednał. Potym łzczęłciem przy=
23: pádło iż Cefarz onemu nędznikowi ták iáko mu było potrze=
24: bá wšytko przyśądził/ y przy wšytkim zořtał. Turnius przy
25: Źzedłzy do niego powiedział mu: A prawdá zemći wšytko
26: zyednał iakomći powiedział? Then nieborak z wielkim plá=
27: czem dziękował/ y znowu mu drugie vpominki dał. Czeřarz
28: gdy fie tego dowiedział/ kazał Źłup pořzod rynku wkopáć/ y
29: kazał páná Turniuřá do niego przywiázáć/ y nágárnáwřzy
30: plugáwego Źmiecia kazał pod nim kurzyć áż ledwe żyw zo=
31: řtał/ á woźnemu kazał wołáć/ y ná Źłupie potym nápiřáć: Iż
32: kto wiátre m Źłuży/ temu dimem ma być plácono. A ták pátrz
33: iáko to omyłnikom omyłne rzeczy tedy też omyłnie wycho=
34: dza/ á prawdá Źwięta záwždy iáko Źłońce ofwiećić fie muři/
35: á blářk iey nigdy vřtáć niemoże.
36: Amázidis był okrutnik wielki/ y pořłał do iednego Egip=
37: řkiego kápláná gdy ofiáry bogom řwym wedle řwego zwy=
38: czáiu rozřębował/ áby mu řztukę z onych ofiar co nagorřzą y
39: co nalepřzą pořłał. A křiádz mu pořłał ozor/ y wřkazał do nie
40: go: Tá řztuká v bydlęciá nie ieřt řzkodliwa/ á nie vmie áni zle

P

áni do=

strona: 84v

Křięgi Wtore.

1: áni dobrze vczynić. Ale v człowieká gdy fie ná złe obroći/ iuż
2: řadna řzkodliwřza być nie może. A gdy fie też ná dobre obro=
3: ći/ iuż też řadna lepřza y pożytecznieyřza być nie może. Amázy
4: dis zeznáwřzy iż to prawdá/ wdzięcznie wšytko przyięł od
5: niego.

6: #Rořtropny ma pilno vpátrowáć

7: co pod pokrywká wre.

<http://rcin.org.pl>

- 8: **A** Thák roftropnemu człowiekowi trzebá pilno słowá v
- 9: ważác á rozeznawác/ á częŝtho z nich pokrywkę zeymo=(*marg*) Co inŝe mowi
- 10: : á inŝe myŝli. (–)
- 11: wác/ doglądaiąc czo thám wre. Abowiem pátrż Poetowie
- 12: 11: gdy fábuły ŝwoie piŝą/ iáko oni inŝe piŝáli á inŝe rozumie=
- 13: 12: li. Bo oni rzkomo piŝáli o Lwiech/ o Smoczech/ o Bázyli=
- 14: 13: ŝzkoch/ o Hárpijach/ o Hidrach/ áno ŝie to rozumiało o onych
- 15: 14: ŝrogich kroloch á moczoch ŝwiátá tego/ iáko ludzi kaŝáli á
- 16: 15: drapáli iáko ine źwirzętá ŝrogie. Táŝe y dziŝ ieŝt wiele tych
- 17: 16: kraŝomędrkow/ czo ine mowiá á ine rozumieią/ á ŝiá ludzi
- 18: 17: tymi zákritoŝciámi ŝwemi ná co chcą y iáko chcą przywodzą
- 19: 18: A ták nie tyć ŝłowká máią być baczone álbo wważáne/ kto
- 20: 19: re rozlicznemi przyŝmáczki álbo onymi kraŝomownoŝciámi
- 21: 20: bywiaią záfarbowáne/ ále ony co idą z wŝt iáko piorun trzá=
- 22: 21: ŝkał/ á iŝ znác w nich wierną ŝczyroŝć/ á iŝ w nich žádney o=
- 23: 22: błudnoŝci nie máŝz. Abowiem kto ŝie zdoŝi tymi kraŝomow
- 24: 23: nemi ŝłowki/ bá rownie iákoby s cudney rękáwice białą rękę(*marg*) ¶ Kráŝomo=
- 25: : wne ŝłowká. (–)
- 26: 24: vkaŝał/ á ciało ine wŝytko kroŝtáwe: bo ŝczyroŝć s praw=
- 27: 25: dá dáleko gdzieŝ od onych ŝłowek. A ták ŝczyroŝć á praw=
- 28: 26: dá wielkie to ŝá klenoty v Bogá á v ludzi. A gdy to iefczę bę
- 29: 27: dzie ŝtáloŝcią iáko pięknym płaŝczem pokryto/ iuŝ táki czło=
- 30: 28: wiek moŝe ŝie práwie błogóŝławionym zwác/ iuŝ iego ŝlawá
- 31: 29: záwŝdy będzie iáŝna iáko ŝlóńce y v Bogá y v wŝzech ludzi.
- 32: 30: Abowiem pátrżay iŝ ŝłowá ŝá iáko ŝtrzáły/ moŝe iemi y v=
- 33: 31: godzić/ moŝe im teŝ y vŝkoczyć. A ieŝli co trzebá roftropnie v
- 34: 32: waŝác/ tedy ŝłowá człowiecze. Bo znajdzieŝ w iednych na=
- 35: 33: doŝną/ poćiwa/ rozwaŝną/ y práwie prawdziwą ráde/ ná=
- 36: 34: ukę/ y ćwiczenie. Naydzieŝ teŝ w drugich nadobną wdzięcz

- 35: ność ozdobą y wyfthawą/ y będziec ię zdąc iż prawdziwe y
36: pożyteczne. A gdy ie będziesz chciał wycplę/ thedy pewnie
37: znajdziez żagawkę pod máioranem.
38: Bo iáko choremu máło po wymownym lekarzu/ iedno że=
39: by do zdrowia co narychley dopomogł/ á iżby vmiał tranki

á fyropki

strona: 85

żywotá pocźciwego
człowieká.

Lift 85.

- 1: á fyropki co nalepiey fpráwić. Tákże też máło mądremu po
2: wymownych fłowiech/ thylko áby fie w nich tranki á fyropki
3: prawdziwe á cnotliwe zámykáły. A iáko mądry Cyrulik zá(marg) ¶ Lekárfthwo
: ná prawdę. (–)
4: plugáwioney rány niegoi áz iá pirwey gryżącemi prochy ál
5: bo wodkami wyczyści/ thoż iá potym ledá ziołkiem fnádnie
6: zágoić może. Tákże záplugáwiona myfl człowieká vniofle=
7: go iefli fzczyrą prawdą á nieomylną fzczyrofcią nie będzie
8: wyczyfcioná/ trudno fie zágoić ma/ á czo dáley to bárziefy ie=
9: fzcze fie będzie iątrzyłá.
10: Abowiem czo ma być milźzego człowiekowi ftanu zacne=
11: go/ iedno fławá á poćciwość/ á fpokoyny/ pobożny/ á pocźci
12: wy żywoth. Co wfzytko żadnym obyczáiem do niego fie ze=
13: brác nie może/ iefli będzie iákiemi nieftátecznemi odmienno=
14: fciámi záwikłány/ bo fie thym y zhydzi/ y fławę złá záwždy
15: ná fobie odnośic będzie/ y ludzie fie go ftrzedz będą. A iákoż
16: on ták o fobie rozumiec ma/ iż rofkofznym á poćciwym żywo
17: tem żywie/ gdy chodzi ftroną iáko párfzywa fzkápá ktorą s
18: ftádá wybija/ á iż fie go ludzie ftrzegá doznawfzy omylno=
19: ści á wfzeteczności iego. A ták vćciwemu człowiekowi to fą
20: fkárby tho klenoty/ myfl wfpaniá á niczym nie záwikłána/ á

21: nadobną cnotą á prawdą iáko łańcem obiálniona.

22: #Iáko łałość s prawdą społu s sobą ro=

23: ła/ y iáko prawdá bez niey tru=

24: dno ozdobna być ma.

25: **A** Gdychmy ła iuż o prawdzie námowili/ tu iuż muśimy

26: łałość do niey przyłaofowác/ bo ty dwie pánie z iedne=

27: go domu idą/ málo nie ła fobie ciotczóne rodzone. Abowiem

28: kto iuż prawdę v łabie połańowi/ potrzebá mu tego pilno/

29: áby też y łałość vmyła vformowál/ iákoby ła nigdy od ła=(*marg*) #Stáłość za=

: cny klenot. (-)

30: dney przyłaofności swoiey nie odnośíl. Bo ielíze czo może

31: ozdobić poćiwego człowieká/ tedy łała á łałeczna myl/ iż

32: go áni łałecznie/ áni niełałecznie/ áni ładna przygodá nigdy s

33: łałeczności iego nie vniefie/ iż łały w przyjáźni/ łały w ła

34: wach swoich/ łały w Rzeczypołaitey/ iż go áni łałach/ áni

35: dobrodziejstwo łaдне od iego poćiwey przyłaofności ni=

36: gdy nie odwiedzie.

37: Abowiem łaaydziefz tákich wiele/ iż nie tylko łałego ła

38: chu ále y ledá iákiego podobieńtwá iego tedy ła iuż łałáią/

P ij

iuż ła wier=

strona: 85v

Kłięgi Wtore

1: iuż ła wierczą/ iuż biegáią/ iuż ła o nowinkách pyłáią/ iuż ná

2: łaławáią co ludzie mówią. A gdzie iuż łałey á łałeczney

3: myli á łałá wpańilego nie máłz/ á iákoż ty prołaę cie o thá=

4: kim człowieku w káždy przygodzye rozumieć máłz? y iáko (*marg*) ¶ Throwołwi

: niepotrzebni. (-)

5: w nim nádziefę iáką połádác máłz? bo iuż tám áni rády/ á=

6: ni rozwałności o iákich przygodach ábo też o przyłzłych rze=

7: czach nie naydziełz/ iedno trwoę we łbie niepotrzebną á ná=
8: rzekanie/ á vciekác by iedno gdzie. Bo iuż o thákiego áni lu=
9: dzie dbáią/ áni żadney pieczy nań máią.
10: Ale ftáteczna á wlpániła mył ciełzy łie odmiennością czá
11: łow/ iż to ielzcze y przyśc y odmienić łie może/ á także y dru=
12: gim otuchy dobrej y łercá przydáie/ przywodząc im ná pá=
13: mięć iáko ludzie z morzá ná defkach wypływáią/ iáko s prze
14: gránych bitew y z dobytych miałt zdrowo komu czego Bog
15: nie obiecał wychodzą/ iáko drudzy iuż y pod mieczem bywá
16: ią á wždy wychodzą/ iáko więźnie łrogiego więzienia pra=
17: żni bywáią/ gdzie iuż czásem iedno do iutrá łmierci czekáli/ á
18: półpolicie więc boiowi ludzie y wieldzy Hetmáni ná łepłzey
19: pieczy y ná więłłzey łáłce takie więźnie záwždy miewáli/ kto
20: ry łobie idąc w okowach przy koniu z wesołą myłłá łpiewa/
21: niżli owego czo iuż zdechł nápoły. A czásem ie y dobrowol=
22: nie ielzcze ktemu z vpominki pułzczáią. Abowiem myłł włpa
23: niła záwždy káżdego człowieká włzędy y ozdobić y znáčz=
24: nym vczynić muśi.

25: #Fráłowny dwie łobie łzkodzie czyni z iedney.

26: **A** Bowiem káżdy fráłowny dwie łzkodzie łobie z iedney v
27: czynić záwždy muśi. Iedná iż łie vfráluie á práwie vbo
28: łeie/ áno mu łie ielzcze nic nie dzieie/ iedno iż go łtrách vbije.
29: Druga záłię ielzcze gorłza/ kiedy czo niełzczęłnego przypád=
30: nie/ tho z nowu drugi raz fráłowác łie muśi/ ále iuż pewniey(*marg*) ¶ Fráłowny
: dwie łzkodzie
: ćirpi. (-)
31: niż łirwey. Trzecia ielzcze/ iż w tákiey zámiełżáney myłłi iuż
32: áni rády/ áni nádzieie/ iedno iuż thák chodzić by łárná przed
33: łiecią kłora ią iuż widzi/ á pśi iey przedłię doganiáią.

- 34: Ale fie nalepiey przed czáfem fprobować/ bo káždy czło=
35: wiek ktory w przygodach bywa/ iuż fie przygod mniey lęka/
36: y mniey fie przed nimi trwoży. A ty niemafzli s kim innym bur
37: dy mieć/ á niemafzli infzego ćwiczenia czáfu pokoiu/ hárcuy=
38: że vftáwicznie á wiedz burdę s tą ząwikłaną á z záfráfowá
39: ną myflą fwoią/ á nie dáy fie żadnemu ftráchowi vnośić/ á

pomni ná

strona: 86

żywotá pocźciwego

Lift 86.

cźłowieká.

- 1: pomni ná obietnicze Páńfkie/ iż żadnemu wiernemu iego bez
2: woley iego y włos z głowy nie zginie. A pomni iż nie ledá
3: ftraż mafz około fiebie/ bo Anyoły Páńfkie/ wierz mi iż to fą(marg) ¶ Anyelfka
4: ftrafz. (–)
5: pewnieyfzy ftrożowie niżli Brácláwfczy kozacy chocia y ná
6: tym zroflí. A dobyway w fobie fercá/ á nie dáy fie złey myfli
7: vwodzić/ bo to fżpetna chorobá wierz mi/ kto fteka áno go ie
8: fzcze nic nie boli. A ták gdy fie ták otrząfniefz/ á befpieczniey
9: fzą myfl w fobie poftánowifz/ wnet v wżitkich wdzięczniey
10: fzym y poważnieifzym zoftániefz/ y myfli fobie nie sfráfuiefz/
11: y Rzeczypořpolitey y rzeczám fwoim iáko ie mafz ftánowić/
12: wneth pożytecznieyfzym będziefz/ y wiele inych przypadkow
12: ku twey dobrej fprawie s tegoć fnádnie przypásć muśi.

13: #Wřpaniła myfl pátrż co czyni.

- 14: Bowiemy wierz mi/ iż táká wřpaniła myfl ná wřzytko fie
15: przygodzi. Y Hetman w woycze/ tákże y iáki fprawczá
16: w oblężeniu wiele y fobie y ludziom fercá dodáć y rády mo=
17: że/ gdy będzie fercá ftálego á nie vniořłego. Bo iuż y rádá/ y
18: rozmowá káżdá befpiecznieyfza y poważnieyfza o wřzytkich

19: Ípráwach być może. Iuż y ferce rońcie káždemu widząc páná
20: niezátwożonego/ á on łobie y włzytkim ná włzem dobrze tu
21: łzy. Czytamy o iedney pánnie o Hetmáńfkiey dziewce/ gdy
22: iey oycá zábito ktory był Hetmánem w oblężonym mieyfcie
23: y iuż nieprzyiaciele y w bronę fie łamáli/ y mury vbieżeli. Tá (*marg*) #Stháłość á
: ferce pánień=

: fka. (-)

24: wnet fkoczywłzy popádlá oicowłki miecz/ y przyłbicę ná gło
25: wę włożyłá/ y krzyknęłá ná ludzi ktory iuż byli poczęli vcie=
26: kác: O pomnicie fie zli ludzie co czynicie/ á gdziez vcieczecie?
27: á chociay Hetman zábít Hetmáńfka dziewká żywá/ zá mną
28: kto cnotę miłwie. Bo iáki to wálz włtyd y lekkość będzie/ ie=
29: łli mię vbogiey dziewki nie ráthuiecie. Skoczyłá ná mury á
30: zá nią włzyłcy iáko wodá linął. A tám iey Bog pofzcześnieł/
31: iż y miáltá obroniłá/ y wielką łzkodę w onych ludzioch vczy=
32: niłá/ ták iż mułieli od miáltá odciągnąć.

33: Pátrrze zálie co Scewolá ono Rzymłkie panię łłáchetne

34: był vczynił/ gdy krol ieden możny z wielkimi wołfki Rzy=(*marg*) ¶ Scewolá

: prze cnotę co v

: czynił. (-)

35: mu dobywał/ y iuż Rzymiánom było bárzo dułzno/ dał fo=
36: bie vczynić vbior ná kłtał onych knechtow czo około onego
37: krolá łtawáli. A gdy krol był w namiocie s pány łwemi/ rá=
38: dząc iuż iákoby ku łzturmu przypuścić/ ten Scewolá łtánął

P iij

też mie

strona: 86v

Księgi Wtore

1: też miedzy knechty onemi tuż przed namiotem/ á ogień wiel=
2: ki tuż blifko niego gorzał. Potym vpátrzywłzy čás/ popad=
3: łzy łpis fkoczył do namiotu onego/ y zábil páná czo napred=

4: nieyżzego co podle krolá fiedział/ á krolá niezczęściem fwym
5: chybił. Potym gdy go łápác chcieli powiedział/ iż mię łápác
6: nie trzebá/ bom ná to przyżdedł ábym tu gárdło dał. Y porzu
7: ciwfzy łpis wneth fzedł do onego ognia/ y rękę weń aż po rá=
8: mię włożył. Potym go kazał krol przed fię przywieść/ y py=
9: tał go/ czemuś mię chciał zábić? Powiedział Scewolá/ iż ia
10: mam ná cię więtżzą łpráwiedliwośc niżli thy ná mię/ bom ia
11: twey rzeczy namnieyżzey niemiał nigdy woley wziąć/ á thy
12: mnie chceż wżytko moje pobráć/ nákoniec y gárdło. Pytał
13: go potym: A czemużeś rękę łpalił? Dla tego iż cie chybiłá/ iá=
14: koż cie to iednák pewnie nie minie/ bo nas iest thákich kilká=
15: dziełát cochmy fie ná to łprzyięgli/ y gárdłá odważyli/ thák
16: długo ná cię czyháć/ aż muśiż gárdło dáć. Krol widząc onę
17: taką wielką łtałość iego/ á włyżawżzy iż ielzczę thákich kilká=
18: dziełát iest/ wnet odciągnął od Rzymu/ á onego vdárowa
19: wży puścił wolno precz.
20: Pátrrze czo tu powážna á włpaniła mył w iedney ofobie
21: vczyiniłá/ że iedná ofobá y wielkie woýsko poráziłá/ y oyczy=(*marg*) W iedney ofo=
: bie vmýł łtá=
: teczny síłá vczy
: nić może. (-)
22: znę od wielkiego vpadku wyzwoliłá/ y łlawę wielką nie tyl=
23: ko łobie ále fwym národom wżytkim vczyiniłá. Bo ácz ná
24: ten czás máło vbołá/ ále łobie ná to bárzo wdzięczny plałtr
25: przyłožył oney wieczney niełmiertelności swoiey. Abowiem
26: vmýł łtáteczny á włpaniły nigdy fie okázác nie może/ iedno
27: w rzeczách w przeciwnych. Bo pewnie w cenárze áni w go=
28: nionym nic fie tám nie okaże. Co wżytko poćciwemu nie mo
29: że przypáść iedno z rozmyłtu powážnego á z myłli nieułtrá=
30: łzoney. A włzákoż naprzod z łáłki Páńłkiey. Bo nie dármó

31: onych wirłykow nąpifano:

32: Fortunny to komu szczęście z niebieskiego grodu

33: Z łalki dano/ czo iest ku ćci sprawion Pánu Bogu.

34: A takiey wspaniley mylli człowieká y s poftawy y s káz= (marg) #Myśl wfpá=

: niła nie vltra=

: lzona. (-)

35: dey sprawy śnádnie każdy doznác może. Bo ielli s poftawy

36: poznasz gniewliwego/ śmętnego/ boiázliwego/ tedy owfzem

37: y kázdego ktho iest śercá śtałego á wfpániłego. Bo świat ná

38: to śtworzon/ iż bez pośtráchow nigdy być nie może. Przypa

39: dáią frogie ognie/ śtrázliwe gromy/ pioruny y dziwne trzá=

40: śkáwice. A gdy śie ow ponury wierći/ do piwnice vcieka/ te=

dy ow

strona: 87

żywotá człowieká

Liśt 87.

pocźciwego.

1: dy ow wspaniły iáko paw łobie chodzi/ nic go pośtrách żad=

2: ny nie rufzy/ á iż teź to wie/ iż bez Bożey woley nic śie nikomu

3: złego nie śtánie.

4: Abowiem fráłowna myśl á ku czemu dobremu przygo=

5: dzić śie może? bo y vboleie/ y nicz łobie w żadney rzeczy po=

6: moc áni porádzić nie może. A ow łobie wspaniły z rozważ=

7: nym rozumem závždy wesoło chodzi/ nic iuź o tym nie mylli

8: co przefzło/ iedno co przyść ma. A zginęło/ zgorzáło/ á coź te=

9: mu rzec kto śie do rozumu vciecze/ gdy iuź pewnie widziś iż

10: śie to iuź żadnym obyczáiem wroćić nie może. A o coź śie thu

11: iuź fráłowác małż? á o coź łobie dobrą myśl płowác máłż? le

12: piey ią iuź tám obroćić á rozmyślác śie co s tym czynić/ á iáko

13: by to zálię nápráwowác co śie śkázilo/ á Pánu Bogu wzyt=(marg) Fráłownemu

: wzyfťko gorz=

ko. (-)

- 14: ko poruczać/ á ciefzyć fie obietnicámi iego/ gdyż on to mocno
15: káždemu wiernemu záflubić raczył: Iż iefli nie odmieni od
16: niego ftałości fwoiey/ iż mu fowito káżdá rzecz nágradzona
17: będzie. Abowiem záchorzáłemu ciáłu byś mu y cukier dał/
18: tedy mu fie wśzytko gorzko widzi. Tákże záchorzáłemu á lek
19: kiemu fercu/ y otuchá/ y dobra myśl/ y nádzieiá dobra/ wśzyt=
20: ko to v niego pod wátpieniem/ á wśzitko mu fie gorzko widzi
21:

#Stálemu fercu wśzytko rowno.

- 22: Bowiem fthałemu á wśpaniłemu ferczu czożkolwiek od
23: fzczeńcia álbo od niefzczeńcia przypádnie/ wśzytko to v nie
24: go iáko on fám chce może być vważono. Bo iefli mu co przy=
25: pádnie od fzczeńcia/ álbo bogáctwá iákie/ álbo vpominki/ ál=
26: bo dárj iákie/ álbo cożkolwiek wefołego á wedlá myśli iego/
27: tho iuż on onę rádość y onę pociechę może w fobie vmiárko=
28: wác iáko chce. A naydziefz drugiego s taką poftáwą/ by go (*marg*) ¶ Stały záw=
: źdy myśli we=

foley. (-)

- 29: nawiętfze fzczeńcie potkáło/ tedy on przedfię iákoby o tho nic
30: nie dbał/ á to wśzytko wśpaniłość myśli czyni. Iefliże też co
31: nań nieforthunnego pośtráźliwego á ná wśzem nie k myśli
32: przypádnie/ nicz to wśzytko v niego/ iuż on ná to nie odmieni
33: wefołey twarzy y połtháwy fwey. A czemu? Iż go rozum á
34: oná wśpaniłość iego fpráwuie. Abowiem fzczeńcie y niefzczeń
35: fcie przypadki s czálem dáć mogą/ ále vmyśłu fthałego álbo
36: też pośtráźnego/ tego nikomu áni dáć áni odmienić przypad
37: ki żadne nie mogą/ iefli tego fám w fobie káżdj nie vmiárkuie
38: Abowiem tá záziębła myśl co fie to rozumem á fthałością

39: nie spráwuie/ á chocia y ielzcze nic ná nię nie przypádnie/ á iuż

P iiij

lie y po=

strona: 87v

Księgi Wtore

- 1: lie y podobieńłthwá przyśłęgo lęka/ powiedz mi ielłi kiedy
- 2: bełpieczna álbo wełoła być może? A kto dobre y myłli nie v= (marg) ¶ Záziełbła
- : myłł zázwždy
- : fráłowna. (–)
- 3: żywa á iáko ma być naniełzczeńieyłyzy ná łwiece? á łnadźby
- 4: iuż zárázem máłto nie lepie y w iáką kápicę álbo w Kárthuzy
- 5: wleść/ á nákoniec ábo lie obieśić á rázem odćirpieć/ niźli ták
- 6: nędznego á zákwaśniáłego żywotá dłuęo vżywáć. Bo do=
- 7: brzeć lie ielł ná przyśłę rzeczy rozmyłłáć/ á o nich lie z miłłemi
- 8: przyiációły námawiáć/ iákoby im zábiegáć/ ále lie iuż nie ták
- 9: trwożyć iákoćby iuż tuż s łiekierą nád głowá łthano. Abo=
- 10: wiem ktho theęo w łobie rołtropnym rozwáżeniem á rozu=
- 11: mem nie vmiárkuie/ iuż ielł więzienń nápoły/ á iákoby iáki łán
- 12: cuch ciężki ná łzyi/ ták onę záboláłá á záfółowáná myłł ná
- 13: łobie vłtáwiczeńie nośi.
- 14: Ale gdzie włpaniła myłł á bełpieczne łercze nic go nie záz=
- 15: trwoży/ nic go nie vniefie. Rołpomni łobie ná ony zacne He=
- 16: tmány czo bitew máłłych przegrawáli/ á wielkich záfie wiele
- 17: wygrawáli. Włpomni łobie ná ony pogorzáłe miáłtá/ zam
- 18: ki/ domy/ á ony lie z nowu y bogácie y ozdobnie y pobudo=
- 19: wáły/ á łudzye lie iuż w nich zápomogli/ y znowu wełoły á
- 20: dobre y myłli vżywáiá. Włpomni łobie/ iź z odmiennóciá (marg) ¶ Dobry roz=
- : myłł nigdy lie
- : nie fráłwie. (–)
- 21: czáłow włzytko lie łámáć á pádáć muśi/ á nic nigdy trwáłe=
- 22: go być nie może. Rozwáży łobie gdzie lie podziáły ony Bábi

23: lońskie wieże/ ony Pirámides ták mocne słupy co ie po kilkák=
24: nalcie tyfięcy ludzi przez wiele lat budowáli/ ná ktorých só=
25: bie oni wielczy krolowie groby dla wieczney pámięci budo=
26: wáli. Rozważy sobie gdzie sie podziály ony zacne á mocne
27: miáftá/ ktore iedny zburzeniem frogiem/ drugie theż trzęsie=
28: niem ziemie stráfzliwie poginęły. A nie tylko miáftá ále y in=
29: sły/ álbo po nálzemu kráiny/ ktore ábo ogień popalił ábo sro
30: gie morze zátopiło. Gdzie ony mármory twárdo želázy sro
31: wáne. Gdzie ony gory ábo sły co ie flagi morskie rozwáli=
32: sły. Gdzie oni dziwni mężowie ábo oni srodzy boiownicy co
33: ná iednym swiecie przeftác nie chcieli á drugiego szukáli. A
34: ták rozmyfliwfszy sie ná ták wielkie á powaźne rzeczj/ iż nigdj
35: trwałe byc nie mogły/ nic sobie dobrej myśli nie kázili/ á cze=
36: muž ty sobie o kęs tey swej nędze álbo o żywot swoy co wfszy
37: tko nie w twej ále w Bożej mocy iest głowę wftáwicźnie frá
38: sować á zówždy vboleć małz? á nigdy dobrych czásow nie v
39: żyć? á zówždy iáko nápoły obumárły chodzić?

Státecź=

strona: 88

żywotá człowieká

Lift 88.

poczciwego.

1: **#Státeczna myśl zówždy wesóła.**

2: **A** Ták táká postánowiona myśl człowieká rozważnego/
3: nielza iedno iż zówždy wesółych czásow vżywać muśi/
4: á nigdy sie ni ocz záfrafówác nie może. Iuż mu nie sthráfzne
5: żadne nowinki/ iuż mu nie sthráfzne żadne pogroźki niebiefkie/
6: żadne praktyki/ áni żadne záfępione ná przyśły vpadek iákie
7: plánety/ gdyż to słyfszy zá pewne od Sálomoná/ iż tákí człek
8: myśli wspaniły á rozważnego rozumu zwycięży á opánuie

9: wŕzytki biegi niebiełkie. Gdyż ŕłyŕzy ono nieomyłne poŕelŕt=
10: wo do łiebie przez Proroká od Páná wŕkazáne/ gđyze thák(marg) **Ezechi. w xiiij.** (–)
11: mowić raczy: Bych łie ták bárzo rozgniewał ná fwiát/ iżbych
12: gi zniŕzczyć á wykorzenić do końcá chciał/ álbo morem/ álbo
13: głodem/ álbo mieczem/ álbo frogiemi źwirzęthy/ á vkaże łie
14: przed obliczność moię ktokolwiek s ták ŕtátecznym vmyŕłem
15: á s ták nieodmienną wiárą iáko był Iop/ Dániel/ ábo Noe/
16: iuź inŕzy mogą poginać/ ále ten pewnie zbáwi duŕżę łwoię. A
17: oczże łie thu ŕtáteczny á łthały trwożyć ma? á czegoź łie łękác
18: ma? gdy łobie vważy przeŕŕzłe/ przyŕzłe/ y teráznieyŕze rzeczzy.
19: Bo przeŕŕzłych iuź łie łękác nie trzebá. O przyŕzłych ielŕcze žad=(marg) ¶ Sthały y o
: łzczeńcie máło
: dba. (–)
20: ney pewney wiadomoŕci nie máŕz w co łie obroczá/ y czo łie z
21: nich ŕtác ma. A terázeyŕze teź iuź łobie rozumem rozważa co
22: z nimi czynić/ á ktemu po łobie ma nieomyłne obietnice Pán
23: łkie/ tedy záwždy weŕoł/ thedy záwždy s przeŕpieczną myŕłá
24: łobie łtoi iáko ono mocne drzewo kthore łie wiátru žadnego
25: nie boi/ á záwždy łobie z ochotną myŕłá czáŕow łwych y po=
26: ćciwego żywotá łwego á w wielkiey roŕkoŕzy vłtháwiczenie
27: vżywác muŕi.

28: Kápitulum xij.

29: Iáko gdy iuź kto vchodząc zbytkow wyŕŕzŕey ná
30: piŕánych/ á imie łie cnot/ to ieŕt práwdy y ŕtało=
31: ŕci y inych/ tedy mu iuź do tego y przyjaćielá trze
32: bá. A tu będzie náuká y iáko gi poznác/ y
33: iáko łie przećiw iemu záchowác.

A gdy iuź

1: grafika

2: Gdy iuż z łálki Páńskiey poćiwiy

3: człowiek ták sie obaczy/ iż będzye vmiał w so=

4: bie zbytki pokarác/ á cnotámi sie zdobić/ thedy

5: mu iuż nawięcey do thego przyiacielá potrze=

6: bá/ s kimby sie bępiecznie o tym y námowić/ y

7: co niepotrzebnego w łobie wfkromić/ y czáfow wełoych á ży

8: wotá pomiernego á nadobnie ná wżem ozdobnego y bępie=(*marg*) ¶ S práwym

: przyacielem

: wżyftko miło. (-)

9: cznego vżyć. Abowiem ktho tego nie ma/ iuż wiele nie ma/ á

10: ieft iáko málowány obraz iáki ná łcienie/ czo ná wżytki pá=

11: trzy á z żadnym nie mowi/ ábo iáko on zubr odyniec co go od

12: łiebie ftádo wybije/ iż iedno łam pułtopás chodzi/ á żadnego

13: łpołku z inemi źwirzety nie vżywa. Abowiem ktora może być

14: wdzięcznieyła rzecz iáko miły przyiaciel? ktory iuż wżytko

15: á wżytko łpołu s tobą niefie/ y łmuthek y wefele/ y łzczęćcie y

16: przygody/ tákże złe y dobre/ y wżytkę máięćność łwoię záf

17: źdy czáfu potrzeby iákiew radby s tobą záfwdy nápoły roz=

18: dzielił. Iuż dwie łkrzyni záf iednę/ dwa domy záf ieden/ dwie

19: łtáyni záf iednę. Iuż gdy sie záfá wżytko miło/ wżytko we=

20: łoło/ á wżytko iákoby sie łmiało. Iuż wżytko co sie nie k my=

21: łli wodziło/ á co wełbie iáko w kotle wrzáfó/ tho sie łnádnie

22: wnet włpokoić á w dobre sie obroćić może.

23: A wżáfóż y thu trzebáf rozwáfznego vmýłfu/ y iáko go po=

24: znáf/ á poznáfłzy iáko gi łobie wáfżyć/ á łtrzedz tego áby ni=

gdy nie

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liřt 89.

- 1: gdy nie był niczym obruřzon. A bowiem wierz mi y tho nie
2: ledá węzeł niřli łobie práwego przyiacielá pořtánowiřz. Bo
3: iáko go ty probowác chcefz/ wierz mi że y thy dłuęo v niego(*marg*) Nie ledá iáko
: práwego przy
: iacielá doznác. (-)
4: ná probie być muřiřz. A bowiem rozmáite łá křtały á proby
5: niřli ktho práwego przyiacielá práwie doznác może. Abo=
6: wiem wierzmi iż nie ieden křtałt á łpráwá w roznych przijá=
7: źniach bywa. A ieřt tych kilka roznořci w tych przypádłych
8: á nowo nábytych przyiáźniach. A trzebá oculate łtępác ni=
9: źli łie kto w tym dořtátecznie obaczy.

10: #Rozliczny křtałt przyiacioł iáko gi roze=

11: znác/ á napirwřzy pochlebny.

- 12: Bowiem ieden křtałt przyiacioł ieřt/ w kthorym łie zá=
13: wiera dobry/ cnotliwy/ wierny/ á nieomyłny przijaciel/
14: kthory iuř máłó że zá iedno ciáło drugiemu przyiacielowi po=
15: liczon być nie może. A then ieřt ktho nań trefi řadnym złotem
16: nie przeplácony/ á tego trzebá łtrzedz á łzánowác práwie iá=
17: ko řrzenice w oku. Drugi ieřt zálecány/ kthory pięknemi łłó= (*marg*) Troiáki křtałt
: przyiacioł. (-)
18: wki/ onemi dziwnemi á wymyřlnemi przyłmácźki bęđzye o=
19: koło ciebie záłkákował/ z dziwnym zálecániem/ á z dziwne=
20: mi obietnicámi/ áby cie iedno łobie łpowinowácił/ á potym
21: ze wřzytkiego nic nie bęđzie. Trzeći záłię bęđzie pochlebny á
22: omyłny/ czo około ciebie dziwnemi hánřłaki á rozlicznemi
23: wymyřły bęđzie záłkákował/ iákoby cie łobie zwiodł á łpo=
24: winowácił/ á pożytki od ciebie iákie tákie odořił. A ođřzed=

- 25: łzy máło dáley od ciebie/ á wyłudziwfzy czo ná tobie/ będzie
- 26: fie záfie pófmiewał s ciebie. A to iest nafzkodliwfzy/ á iest po
- 27: dobien ku onemu niedźwiadkowi co powiedáią nie vkaśi áż
- 28: pirwey przeliże.
- 29: A poznafz go fnádnie y s słówek y s póthawek iego/ á on
- 30: tu dziwnemi hánfzlaki będzie ná cię záchodził/ więc to wfzy=(*marg*) Przyacielá po
- : chlebnego iáko
- : poznać. (-)
- 31: thko czo fie iedno około ciebie dzieie będzie chwalił á wyfla=
- 32: wiał/ więc fie tu będzie vmizgał/ więc fie tu będzie vfmiechał
- 33: chociay mu nie trzebá/ więc będzie powiádał iáko tám was
- 34: ná iednym mieyfcu wfzyfcy bárzo dobrze wfpomináli/ iáko
- 35: zá wálze zdrowie pili/ iáko ieden pan was wyflawiał/ iáko
- 36: powiádał że szkodá owego człowieká iż fie domem zábawił/
- 37: bo by fie dworem parał/ byłby owo godny człowiek. Ano te
- 38: go iáko żyw nie słýfzał. Przydziefz z nim do stáyniey/ tho fie

rkzomo

strona: 89v

Księgi Wtore

- 1: rkzomo będzie dziwował onemu porządkowi/ tho iuz konie
- 2: będzie wyflawiał/ iż takich thu żaden pan w tey okolicy ifcie
- 3: nie ma. Będzie pytał: Ten młody czyiego stádá? á kiedyby
- 4: był w dobrych ręku byłby tho czudny koń/ ále daycie go do
- 5: mnie vřzycie co to zá koń będzie/ wfzák go wam wolno zá=
- 6: fię będzie wziąć odemnie kiedy iedno raczycie. A wiem pew
- 7: nie iż tyložby go widał.
- 8: Przydziefz záfie z nim do komory/ to z nowu będzie po fcia
- 9: nach vpátrował/ to fie znowu wfzytkiemu będzie dziwował
- 10: to tu będzie ná wfzem porządek chwalił/ to będzie fzáty wy=
- 11: flawiał/ dokládáiąc: Iż to hufárkie fzáty práwie wpaniłe(*marg*) ¶ Pochlebnik

: czo łtroi. (-)

- 12: ku wálzemu wzroftowi/ iużbyfcie ty kęfe niemieckie mogli ro
13: zdác/ bo záprawdę iż fie ich iuż dziś nie dzierzą. To árkábu=
14: źik porwie ná łcienie/ to fiekiereczkę/ to czapeczkę/ to piorecz=
15: ko/ á przedfię bez tego nie będzie áby czego nie oberwał. Ale
16: y máło wyłzłzey w kápitulę iij. iest też tám niemáło nápiáno
17: o iego świętey miłości/ iáko poćciwa rádá od tákiego náro=
18: du ludzi páná łwego przełtrzegác á vpominác ma.

#Drugi bywa przyjaciel zálecany.

- 19: **D**Rugi bywa przyjaciel zálecány/ gdzie iuż też tám y łło=
20: wek y połtawek będzie dofyć/ á ochoty ielzche więcey/ á=
21: by cie iedno łpowinowácił łobie/ á miał cie też iáko táko przy
22: iacielem łobie/ choć iuż będzie y máło pożytkow vpátrował
23: łobie s tego/ á włzákoż iednák co może być vłkubie. Ale wždy
24: to przedfię lepłzy niż ten pirwłzy/ ktory nie łzuka niczego y in=
25: łzego iedno áby co záłąpił/ á ten zálecány iedno áby cie ocho
26: tą łwoią łpowinowácił łobie/ ácz łkutek onego zálecánia dá
27: leko gध्येś będzie w łefie. Bo gdy do niego przydzyełz álbo
28: przyedziełz toć fie iuż będzie wierciał/ łkakał/ biegał/ ná cze=
29: ladź ná zónę będzie wołał/ nuze miła Anno łtáray fie pilno co(marg) ¶ Połtawy Si-

: mulata. (-)

- 30: będzie pan iadł/ boś iáko żywá thákiego gołciá w łwym do=
31: mu nie miála. Ano wczorá takuchnyłz drugi był co mu thá=
32: kież mowiono. Więc tu nie łiędzie/ więc tu łam będzie k łtołu
33: łłużył/ więcz thu dzban wziáwłzy pokłękńáwłzy y Anná tho
34: weń łeb wnurzy áż mu mimo vłzy pociecze zá zdrowie pijác.
35: Ale ma wygráná nápoły/ bo iuż pije y zá Annę y zá łię. To po
36: tym požará głodnego każe do izby puścić vbłóciwłzy go/ to
37: będzie wołał háhau požar háhau. Thoć będzie powiedział iż

strona: 90

żywotá człowieká

Liŕt 90.

poczćiwego.

- 1: dopirucżko z lálá przybieżał/ á iest to táki pies by nie był po=
2: ŕtronny á niewiem zacżby ŕthał/ bo ná kożdy dzień wyciecże/
3: to ták długo goni áż mu chłopięthá ledá s chárćilkiem gdzye
4: zábieżą/ to iuż też pewny herab/ bo iáko z rękawá thák przed
5: nim poŕzczuia/ bo iuż ták wŕzytko ná oko/ ále młody pies/ ná
6: dziewam fie iż fie iezcże poŕtánowi. A pożará ledwe czáfem
7: kijem zá pánem wybija. A wŕzákoż iefli fie w.m. podoba by
8: miał złotą fierść ná łobie/ tedy ia w.m. káżdego dam.
9: Więć potym chudą ŕzkápę przywiedzie/ więcż thu po izbie
10: każe im w kolo krężyć powiedáiąc/ by temu koniowi nie ied=
11: ná wádá/ byłby to táki koń żeby mu tu w tey okolicy rownia
12: nie było. A iest tákiego ŕtádá/ że ledwe v kroláby mu bráthá
13: znalazł/ ánoby thákuchnego ciothczonego rodzzonego ledá
14: gdzie ná polu vchwyćił/ iedno iż mi fie z byŕtrości pućił ino=
15: chodą/ ále młody koń/ iezcżeby mu to odiał: á ŕzkápę z byŕtro
16: ści ledwe kijem do wody dopędzi: á wŕzákoż iefli fie w.m. po
17: doba rácz gi w. m. kázác wziác. A ieflibyś vkazał poŕtawę
18: iżbyś miał wolą wziác/ to wnet ná chłopá kinie/ nu wiedziz
19: Ianie do ŕtáyniey kiedy fie pánu nie podoba. A iefli weźmieŕz
20: tedy wtydzień po lepszego poŕle/ á nie daŕzli thedy cie pozo=
21: wie.

22: #A tu iuż będzie o práwym przyiacielu/ y

23: iáko go poznác/ y iako go chowác.

- 24: Le gdyć fie zdárzy ná práwego/ ŕczyrego/ á cnotliwego
25: przyiacielá trefić/ ktory nie s pochlebŕtwá/ áni z žádney

- 26: obłudności okazać się prawym przyjacielem być/ o to już ta=
27: kiego choway za fkarb a za wielki klenot sobie. Abowiem v=
28: czynności a zalecanie iest to do przyiazni iako falatá do wie=
29: przowey pieczenia. Bo gdzie wierney szczyrości a prawey(marg) ¶ Przyiciel
: prawy iako
: trzecia ręká. (-)
30: miłości nie będzie/ tedy ty ino przypadki są prawie iako czyr
31: wony ogon v zley szkapy. Bo fárbuy go ty iako chcesz/ vmá=
32: luy go iako chcesz/ gdzie cnoty nie mász/ przedię szkápá szká=
33: pą. A gdzie się już szczyrość a prawa miłość między przya=
34: cioły zámnoży/ a co już może być rofkolźnieyszego na świecie?
35: Bo już tam iedná máietność/ iedná zyczliwość/ już wšytko
36: špołne/ y zdrowie/ y sławá/ y każde szczęście/ y każda przygo=
37: dá/ już Boże vchoway iakiego potárgnienia na iednego/ álic
38: drugi już przed nim s szárfzunem štoi. Już przypádnieli cho=
39: robá iáka/ álic drugi już biega Doktorá y rády kędy może na

Q

bywá=

strona: 90v

Księgi Wtore

- 1: bywáiąc. Przypádnieli theż przygodá iáka na iednego/ álic
2: drugi biega rády szuka/ pomocy czyiey może vżywa/ iako mo=
3: że ciešzy/ a štára się máło nie więcej a niżli o šwoię rzecz wla=
4: šną.
5: Nuż gdy všlyšzy ieden iż gdzie v práwá drugiego woła=
6: ią/ chočiai go nie mász o wnet się ozowie/ o wnet o dilácią
7: proši/ wnet prokuratorow biegáiąc szuka/ rok pišze/ álbo się
8: štronie višci/ a iako może thák oney ákciey iako šwoiey wla=
9: šney broní. Iešliby też ktho czo ku iednemu mowić chciał/ już
10: przed drugim prožno. Bo iešli nieprawdá/ pewnie sobie v=
11: šlyšyšz šlužną odpowiedź. A iešli prawdá/ to onę rzecz pię=(marg) ¶ Roškolz špoł=

: ku przyaciel=

: fkiego. (-)

12: knemi fłowy obmawia á iáko może zdobi/ á kędy może nado

13: bnemi obmowkámí fwemi ná wżem go niewinnym czyni.

14: Przypádnąli też trwogi álbo niebefpieczeństwá iákie/ iuż iá=

15: kobyś miał trzeciá rękę/ iuż złe y dobre wśzytko fpołu/ iuż rá=

16: dá/ rozmowá/ pociechá wdzięczná/ żeć nápoły fercá przybę=

17: dzie w káżdym niebefpieczeństwie/ gdyż drugiego thákiego

18: widzifz podle siebie/ iáko sam siebie włáfnie. Iuż poł fráfun=

19: ku vbędzie/ iuż fie dobra myfl mnoży/ czego infzy żadnym oby=

20: czáiem mieć nie może/ ktory tákiew fpołeczności nie ma/ ied=

21: no thylko sam fie wierci iáko kozá od fthádá odrážona kiedy

22: drugie wilk rozgromi.

23: #S práwym przyacielem rozmowy ál=

24: bo biefiády iákie bywáią.

25: **T** Refiáli fie też iákie biefiády álbo rozmowy z miłym przy

26: iacielem/ iuż od niego nic płonego/ nicz omylnego nie v=

27: flifzyfz. Iużci wśzytko nadobnie rozważy/ rozwiedzie/ czoby

28: mu fie do kogo y do ciebie fámeo nie podobáło/ y s czego=

29: byś fie sam w łobie pokárác y pohámowác miał. Ano to od (*marg*) ¶ Rozmowy

: z miłem przya

: cielem. (-)

30: przyaciela miło/ od nieprzyaciela byłoby gniewno/ y pew=

31: nieby tego s tobą ten coby mu nic do tego nigdy nie mówił/

32: rádfzeyby fie s tego počichu s kim innym náfmiał. A ták počci

33: wa rádá á rozważná rozmowá tákiego człowieká ma być v

34: ciebie y wdzięczná y ták vważóna/ iákobyś to łobie y rozwa=

35: żał y w pámięć wbił/ á nie pułzczał dármo głófu mimo wśzy

36: iáko od trąby álbo od furmy/ w ktorey fłow áni textu żadne=

37: go nie mǎłz.

38: Abowiem łą iedni co pilnie słucháią ludzkich rozmow po

ćciwych

strona: 91

żywotá pocźciwego

Lift 91.

człowieká.

1: ćciwych áby łobie iedno wśzy nápǎłli álbo łie náłmiali/ ále á=

2: by to łobie álbo rozwaźác/ álbo do łtáteczney pámięci przy=

3: puścić mieli/ áby łie im teź to ná potym przygodziło/ álbo iż=

4: by łobie tym iákie ćwiczenie álbo przestrogę vczynili/ nicz o

5: tym nie myłłą. A tákie słuchánie iest iáko brzęk miedziány co

6: łie wnet rozleci po wiátru/ á żadnego poźytku nikomu nie v=

7: czyni.

8: Drudzy záfię łą gdy go czym w onych rozmowach rułżą/

9: á iż go dotkną w łádno w obyczáioch iego/ w ktorých łie on(*margin*) ¶ Gdy kogo

: tknie w rozmo

: wie nie miło

: mu bywa. (-)

10: kocha á ludzie łie tákiemi brzydzą/ chociay nie o nim rzecz be=

11: dzie/ tedy łie przedfię nádziewa iż tho nań przymowki/ tedy

12: mu łie teź bárzo niełmáczne zdádzą rozmowy tákie/ [guia con](#)

13: [fcius ipse fibi putat de se omnia dici](#). To iest/ kto co ná fię czuie/ ie

14: łli o nim nie mowią pilnie vpátruie. Bo iefli vthrátnik álbo

15: pijánicá słýłzy iż to ludzie gánią/ iż to włzeteczeńłtwem á ná=

16: poły niecnotą zową/ á iáko tho iest rzecz y ohydna y łzkodli=

17: wa/ o iuź mu łie bárzo ony rozmowy nie podobáią/ iuź krzy=

18: wo pogłáda/ iuź pod łthoł łpluwa choć mu nie thrzebá/ iuź

19: łbem łtrząłá iáko źrzebiec kiedy mu wędzidło w gębę kłáda/

20: iuź mu łie oná biełiádá nic nie podoba. A tákże y prawcá iáki

21: álbo prokurator gdy wślyłzy áno thákie ludzi poćciwi

- 22: w rozmowach fwych gánią/ fzczekáčźmi/ wykręthniki ie zo=
23: wą/ powiedáiącz o fwiętey fprawiedliwości y o iey zacno=
24: ści/ iżby lepiej żeby iey wfzyfczy vzywáli/ ludzi iednáli/ á ná
25: niey przeftawáli. Tákże też zwadcá gdy vflyfy áno tákíe lu
26: dzie zwadce zuchwálczy niepoćciwemi zową/ przywodzącz
27: ná plác ich ohydne żywoty/ iáko fie ich ludzie ftrzegą/ iáko o
28: nich mowią/ o iuż wierz mi iż tá rozmowá y tá biefiádá thák
29: tákíem ludziom fmákuie iáko kozie Wilczy głos kiedy gdzie
30: nie dáleko wyie zá płotem.

31: #Dla rozważenia fłow náturá nam

32: y vfzy y rozum dáłá.

- 33: **B**O ácz nam náturá y vfzy/ y rozum/ y poćciwy rozmyfł
34: dla tego dáłá/ ábychmy flucháiąc rozważnych rzeczy v(marg) Dla czego vfzy
: náturá dáłá. (-)
35: fiebie ie ná pieczy mieli/ co zle ábychmy to y w ludziach pogá
36: nili/ y tym fie lámí ćwiczyli. A co też dobrze ábychmy też tho
37: pochwalili/ áby to w fobie ludzie cukrowáli j vtwardzáli. Ale
38: záwykłány fwiát á zámieszána á nieumiárkowána požądli=

Q ij

dliwość

strona: 91v

Księgi Wtore

- 1: dliwość ciálá náfzego wfzytko nam powichrowác muśi/ iż
2: fie zówždy muśzą myfli náfze thám ciągnąc/ gdzie ie przyro=
3: dzenie wlecze. A iáko Mędrzec powiáda: [Trahit quemq̄ sua](#)
4: [voluptas](#), to ieft/ Tám wiedzie myfl płocha/ gdzye fie ktho w
5: czym kocha. A widzimy to y we źwirzétách/ bo vřzyfz ná ie=
6: dnym polu kożę/ záiącá/ bocianá/ krowę/ wilká/ fárnę/ plá/
7: á káždy z nich tego fżuka w czym fie kocha. Wilk kozy/ á kozá
8: wrzofu/ pies záiącá/ á záiąc trawy/ bocian záby/ á zábá bło=

9: tá. Owa káždy co mu fie podoba tego sobie szuka. Tákze y w
10: zámieszáných ludzioch nie może być ináčzey/ iedno do czego
11: kogo nałog á przyrodzenie ciągnie tym fie zówždy para y te=
12: go pilnie szuka.
13: Lecż mądry á bączny człowiek vważywłzy mądrą á po=
14: trzebną ráde/ álbo theż náśłuchawłzy fie nadobnych á poći=
15: wych rozmow ludzi rozważnych/ niemiałby fie dác áni przy
16: rodzeniu/ áni zwyczáiowi/ áni nałogowi vwodzić/ widzącz
17: w sobie co mu iest szkodliwego á włtydliwego/ á czo też po=
18: trzebnego y poćiwego. A miałby sobie ony poważne słow=
19: ká wygrzebác po iednemu/ iáko kokofzká po ziarnku pńzenicę
20: wygrzeba s kákolu. Bo któć fie iuż puści zá słwowolnym ro=
21: zmyłem słwoim/ o iuż tákemu nie śmákuie áni rádá/ áni prze
22: śtrogá żadnego człowieká/ iuż ten nie może áby fie vnieść nie
23: miał. Bo pátrż kto fie puści ściefzká ná błoto ná proft á omi=
24: nącby mógł/ pewnie fie vbłócić muśi. Kto też leży pod słoń=
25: cem nie zákriwłzy fie pewnie ogorzeć muśi. A kto w dym wle
26: zie pewnie dymem śmierdzieć muśi. A kto też z ápteki wyni=(*margin*) ¶ Kto w dym
: wlezie dymem
: śmierdzi. (—)
27: dzie pewnie też cudnieyłze perfumy od niego zálátuią. A ták
28: poćiwy człowiek y tego dymu/ y tego błotá káždego śłufnie
29: by fie prześtrzegác á omijácby miał/ czoby mu było nie przy=
30: śtoynego/ á śtárác fie o tho áby czo napiękniefze perfumy od
31: niego zálátály cnot á poćiwych śpraw iego.

32: #Rozny głos iest práwego á omyl=

33: nego przyjacielá.

34: Bowiem iáko Pan náłz oná niełkończona mądrość po=
35: wiedác raczy/ iż wielka iest rozność miedzy głofem na=

36: iemniczym á miedzy głólem páłterzá práwego. Tákże też dá

37: leko rozny głos iest prawdziwego przyiacielá á omylnego.

38: Bo też ow poddymácz będziecie też nadobnie y przełtrzeżał(marg) **Ian w x. kapitule.**

(-)

strona: 92

żywotá człowieká

Liśt 92.

poczćiwego.

1: y vpominał/ áleć ífcie nie dla ciebie ále dla siebie/ áby ná fwoy

2: młyn wodę obrocił. Y będzie sie rzkomo gniewał kiedy ná ie=

3: go rádnie nie ftániefz/ ále ty to łobie ták vważ/ iákoby cie dzie

4: cię łpluřkáło/ ábo igraiąc zá brodę pociągnęło/ á tybyś go też

5: igraiąc vderzył. A iefliby sie rozgniewáło/ thedy łnádne ie=

6: dnánie/ iedno iábłuřzko dařz áłbo czáčzko iáknie. Tákże też tá=

7: ki przyiaciel omylny/ bá chociayćiby czo przykrego powie=

8: dział/ bá rownie to łobie miey iákoby cie dziecię łpluřkáło. A

9: iefli go też sfukařz/ poznawřzy omylność ferczá iego/ o bárzo

10: łie łnádnie ledá iábłuřzkim poiednacie. Abowiem tákni máło

11: nie iest podobien ku onemu płu/ kthoremu chociay nogę prze=

12: traćifz á potym go pogłářzczefz á keř chlebá mu porzućifz/ á=

13: lić sie on znowu plářczy á lezie mardáiąc ogonem do ciebie.

14: Abowiem ty pochlebne głófy/ choćci sie ták zda iż cie prze=

15: łtrzeżaią/ á iżci rzkomo wiernie życzą/ máią być przedfię pil

16: nie vważáne/ bo tákne łłowá łą iáko groch w pęcherzu/ ktore

17: tylko iż brząkáią á pożytku żadnego nie czynią/ thylko iż pies(marg) **Rádá omylna**

: nic nie pożyte=

: czna. (-)

18: przed nimi vcieka gdy mu ie v ogoná vwiążą/ áłbo grad gdi

19: kołáce po dáchu/ tedy przedfię nic owemu nie łzkodzi czo pod

20: dáchem siedzi. Albo też łą podobne ku owemu czáčzkowi co

- 21: im dzieci gráią/ á potym w błoto wrzuca. Tákże ty omylne
22: słowká bá będąc fie zdác iáko czacżko dzieciom/ ále wybor=
23: nieby ie mógł do błothá wrzucić/ á máło nie y s pánem. Ale
24: głos poćiwego á poważnego człowieká/ iest iáko on piękny
25: bránt v złotniká od kthorego iuż niepotrzebną żużelicę od fá=
26: dzi/ á ten co gi słýży/ iście gi ma z roftropnym obaczeniem v
27: ważác łobie/ á rozeznawác łobie przypádłe pożytki z niego/
28: ktore fie zázwdy y ku sławie y ku káżdey dobrey ípráwie ícią
29: gác y obrácác będą.
30: A gdy iuż łobie vważyłz y obaczyłz tákiego człowieká/ á iż
31: go ktemu ielzczę poznalż życzliwego przyjacielá łobie/ vmiey
32: że łobie rozważác y rádę iego/ poćiwe rozmowy iego. Bo
33: wierz mi iż nie ledá łkarb znajdzie ktho thákiego człowieká(*marg*) *Práwego przy*
: iacielá pilnie
: *łzánowác. (-)*
34: łobie znajdzie. Vmieyże mu też tákie przyłmáki okázowác/
35: nie tylko ábyś go miał czym obrużić/ ále ábyś go iáko możelż
36: y czym możelż nawięcey powinowácił łobie. A nadobną ná
37: to rádę nam Philozophowie zołtháwili/ iáko mamy zácho=
38: wác łtáteczność káždemu/ kiedy ony wirłzyki nápiłáli:
39: *Quod tibi dísplicet alteri ne feceris.* To iest: Co fie tobie niepo=
40: doba/ tedy tego ítrzeżwá obá. A tho cobyś rad widział áby

Q iij

prze

strona: 92v

Księgi Wtore.

- 1: prze cię ludzie czynili/ tákże też ty to wízytko bądź záfię powi
2: nowát ludziom. A ták gdy poznalż łczyrą chuc á wierną ży=
3: czliwość przyjacielá práwie łobie iuż życzliwego/ o łtarayże
4: fie też o to pilno áby on też nie mnieyłzá/ owłzem kędy mu to
5: okázác możelż/ y więłżá tákże znał chuc y przychyłność po to

- 6: bie/ á nie omylnie áni obłudnie. Bo wierność á fzczyrość po
7: żytkić dwa vczynić może/ y onego iuż łobie práwie łpowino
8: wáczonym vczyniłz/ gdy pozna nieomylną łtáteczność w to
9: bie/ y v inych łobie łławę vczyniłz/ gdy cie włzyfczy cnothli=
10: wym á łtátecznym człowiekim zwác będą.

11: #Iáko łtátecznie miłość á przyiaźń lu=

12: dzie pogáńfcy chowáli.

- 13: Chceźli tego łobie y cudzemi przykłády podeprzeć/ te=
14: dy połłuchay máło/ iáko y ludzie pogáńfcy/ gdy łie prá=
15: wie łprzyiaźnili/ iáką miłość á łtáteczność miedzy łobą oká=
16: zowáli/ y iáko im to záwždy ná dobre wychodziło.
17: Słuchay/ gdy krolował on Dionizius okrutnik Siráku=
18: záńłki/ co łie było miedzy dwiemá zacnemi towarzysłzmi sła
19: ło/ ktorzy łie wiernie á nie obłudnie miłowáli. Rozgniewał
20: łie ná iednego on okrutny pan/ ktorego zwano Damon/ y o=(*marg*) ¶ Pityas á Da
: mon. (-)
21: łádziwłzy go ná gárdło kazał go do wieże włádzić. Ten pro
22: sił iedno do tego dnia áby mógł mieć fryłztu/ áby dom łwoy
23: y powinowáte łwe rołpráwił/ á towarzysłzá łwego Pityála
24: chciał ná łwe mieyłce połádzić pod thym zakłádem/ iż ieliby
25: łie ná on czás nie łtáwił/ áby iuż Pityás to zań záłtąpił co on
26: miał być powinien. Pytał okrutnik Pitiála ieliby to chciał
27: vczynić. Ten łie tego z wielką ochotą podiáł. Okrutnik po=
28: dziwowác łie chcąc co teź s tego vrołcie/ pułcił Damána á
29: Pitiála ná tho mieyłce połádził. Wyłzedł tydzień Damána
30: nie máłz/ Pitiála ná plác wywiedziono y rozebrano/ iuż kát
31: począł łztuki wypráwowác/ á Damon łkokiem bieząc wo=
32: łał wielkim głósem: O połtoy kácie nic then nie winien/ iam
33: to zań winien záłtąpić/ rozebrawłzy łie łam dobrowolnie po

- 34: klęknął ná plácu/ czyńże kácie co masz czynić. A w ten čás o=
35: nemu tyrannowi onę rzecz powiedziano. Kazał przywieść
36: obudwu/ y podziwowawłzy fie oney ftałości ich kazał obu=
37: dwu wolno puścić.
38: Thákże Rzymiánie gdy mieli bitwę zwieść z Antoniušem

byli dwa

strona: 93

żywotá pocźciwego
człowieká.

Lift 93.

- 1: byli dwa towarzysze w Rzymńkim wojsku Brutus á Licini(marg) Brutus á Lici
2: nius. (-)
3: us/ ktorzy fie ták miłowáli iáko dwa rodzeni brácia/ ták że y
4: w iednákiey zbroi/ y ná iednákich koniech ku potrzebie zów=
5: żdy bywáli. Brutus iż był dzyelnieyfzy/ fpráwnieyfzy/ iuż o
6: nim w Antoniušowym wojsku wiedzieli/ y pilnie fie on fta=
7: ráli/ y sam go Antonius ná pilney pieczy miał. A gdy fie bi=
8: twá iuż wálna miedzy onymi wojski ftoczyłá/ prosił Anto=
9: nius áby ná Brutuśá ludzie pieczá mieli/ á iuż widzieli w iá=
10: kiey zbroi y ná iákim koniu był/ o Liciniušie nic fie nie pytáli.
11: A gdy w bitwie Brutuśowi iáko człowiekowi dzielnemu iuż
12: koniá nie dostawáło/ á ludzie go Antoniušowi iuż byli pilni/
13: wyśádził fie przedeń Licinius ná tákimże koniu y w tákieyże
14: zbroi/ á ná Brutuśá wołáł áby fie gdzie miedzy ludzi zámie=
15: száł/ tákże fie sftáło. A Licinius ták go długo wwoził áż fie
16: chcąc dáł náurząd poimáć/ áby iedno Brutus ná fuzy zořtał
17: Gdy go wiedli do Antoniuśá z wielką rádořciá/ mnimáięcz
18: że Brutuśá poimáli/ y pořáli naprzod z dobrá nowiná. An=
19: tonius wyřzedł bárzo mu był rad. A gdy iuż było blisko Lici=
20: nius helmu odchylił á thwarz vkazał y záwołáł: A prawdá
http://rcin.org.pl

- 21: sftáło/ powiedzieli mu wŕzytko co fie sftáło/ y iáko fie ten dał
22: dobrowolnie poimác/ á mychmy tego nie obaczyli. Pytał go
23: Antonius/ czemuś to vczynił? Powiedział/ dla tego iż fie ták
24: z dawná miłuiewá/ iż to nic iednemu zá drugiego gárdło dác
25: A to też ktemu/ iżem go znał godnieyŕzego Rzeczypołpolitey
26: niżli fiebie. Antonius widząc onę ftáteczność iego/ y tego v=
27: dárowawŕzy kazał wolno puścić.
28: Oreŕtes á Piládes tákże byli dwá towarzysze w Troián= (marg) Oreŕtes á Pilá
: des. (-)
29: ŕkiey bitwie/ trefiło fie iż obudwu poimano/ á iż był Oreŕtes
30: dzielnieyŕzy/ kazano kátowi s ŕzárŕzunem ná plác wyŕtępić/ y
31: pytano: Gdzie tu miedzy wámi Oreŕtes? Piládes wyŕtąpił
32: y powiedział: Iam ieŕt Oreŕtes/ y począł fie rozbierác. Ore=
33: ŕtes potym wyŕtąpiwŕzy powiedział/ iż nie toć ieŕt Oreŕtes/
34: ieŕt to towarzysz moy Piládes. Y potym ini poználi iż to O=
35: reŕtes. Poczęli fie wŕzyfcy temu dziwowác. Y pytáli Piláde
36: á: Czemużes chciál ták márnie á bezpotrzebnie zginác? Po=
37: wiedziál: Iż to dawna táká miłość miedzy námi/ iż to nic ie=
38: den zá drugiego gárdło dác/ á bárzo bych go ia rad gárdłem
39: ŕwym odkupił/ bo to dzielnieyŕzy y potrzebnieyŕzy niżli ia.
40: Hetmáni widząc onę ŕtałość dziwná ich kazáli obudwu dá=
41: rowawŕzy wolno wypuścić.

Q iiij

strona: 93v

Księgi Wtore

- 1: Pátrzaize iáka to bylá miłość á ŕtałość miedzy ludźmi po
2: gánŕskimi. Pátrzayze iáko im thá ŕtałość ná wielką ŕlawę y
3: ná wielką poćciwość wychodziłá. A by bylá nie thá ich ŕta=
4: łość/ tedybychmy byli po ty czáfy nikałká o nich nie wiedzie=(marg) ¶ Stalŕzy byli
: Pogáni niż my

¶ Kreściáni. (-)

5: li áni o nich słycháli. O iákoż by to owfzem między námi lu=
6: dźmi Krześcijánfkiemi być miáło/ ktorzychmy iuż są y dary
7: Bożemi/ á śnadź y lepszemi rozumy obdárzeni/ iedno nie=
8: wiem by nie ná gorźze niż ná lepfze. Bo vkáz mi dziś wieleli
9: by tákich Orestefow álbo Piládefow nálazł/ álbo tákich Li=
10: ciniufow álbo Brutufow/ á śnadźby rychley nálazł thákiego
11: coby sie pięknie zálecał á wiele obiecował/ á przedię trzořká
12: w zánádrzu máca iákoby gi wyludzić.
13: A ták człowiek poćciwy vcieřzywfzy sie ták złemi iáko y do
14: breml przykłády/ vcieřzywfzy sie tákiemi dziwnemi przyřmá
15: ki/ co ieřt práwy przyaciel/ iákochmy sie tu o tym nářłucháli/
16: ma tho v siebie vważyć iáko *sancta sanctorum*/ iáko ma sobie
17: przyacielá y obierác/ y obrawřzy iáko mocno á nieodmien=
18: nie przy nim w řwey řtátecznořci řtać/ nie obřudnie ále w prá
19: wey řzczyrořci/ á zwác go sobie *alter ego*/ tho ieřt drugi ia.(*marg*) Przyaciel prá=

¶ wy *alter ego*. (-)

20: Gdyź między tákiemi cnotliwemi ludźmi práwie drugi ia zá
21: wřdy mieřzkác muři. Gdyź řzczęřcie y nieřzczęřcie/ rádoř y
22: przygođę/ wřzytko to zá řwe włářne máią/ iednáko tego řpol
23: nie vřywaia/ y iednáko sie we złem cieřzã/ á z dobrego sie rá=
24: duiã. A z iákã teź tego y řlawã y rořkořzã vřywaia/ tořmy
25: sie iuż o tym nářłucháli.

26: **Kápitulum xiiij.**

27: **Thu iuż pořtánowiřzy práwã przyiaźń sobye**
28: **człowiek poćciwy/ iákiego teź řiwotá ma vřywać**
29: **y iáko ma wřzem dobry być/ y iáko á gdzie ma**
30: **rořtropnie dobrodzieřtwy řwemi řzáfowác.**

31: Dyź iuż wiemy co są cnoty/ y co teź

- 32: Ią zá przymioty niedobre w ludzkim przyro=
33: dzeniu. Náfluchálichmy fie też iáko mamy złe
34: w łobie gásić/ á dobrym á poćciwym iáko fie
35: mamy zdobić/ fláchćić/ y w nim fie záchowác.

Tezechmy

strona: 94

żywotá człowieká
pocćiwego.

Liřt 94.

1: grafika

- 2: Tezechmy teraz mieli iż nic nie ieřt żywot ořobny bez dobre=
3: go towarzýřtwá/ á zwálzczá bez řczyrego á prawdziwego
4: przyiacielá. Tu iuż też muřimy fie vczyć/ iáko tymi dáry Bo=
5: żemi tu nam od Pána z ziemią podánemi/ rořtropnie řzářo=
6: wác mamy/ iákobychmy ich y ná zbytki nie řzáfowáli/ y we=
7: dle cznoty á powinności řwey w nich fie záchowáli/ á s tego
8: ábychmy łobie y flawy y poćciwey przyiáźni y łářki Bożey
9: nabywáli/ dobrych żywotow weřołych á pobożnych łobie v=
10: żywáli/ y przyiáźń y záchowanie/ á zwálzczá miedzy dobre=
11: mi á cnotliwemi ludźmi/ y záchowáli y rozmnażáli.
12: Acż Ią rozliczne dobrodzieyřtwá ná řwiecie/ ktoremi ro=
13: zno y miedzy rozne řtany poćciwy człowiek řzáfowác może.
14: Ktore iedny y bez řřzey řzkody řwey rozlicznym ludzkim řta=(*marg*) ¶ Dobrodziey=
: řtwá widome
: y niewidome. (–)
15: nom czynić może. Drugiemi też z nádánych rozmáitych dá=
16: row wedle myřli řwey řzáfowác możemy. Bo nie iednoć to
17: Ią dáry Boże co ie iedno oczymá w řkrzyni/ w oborze álbo w
18: komorze widzieć możemy? řąc też drugie co ich nie widzimy
19: Iáko řřrawiedliwořć/ miłofierdzie/ řthałořć/ cnothá/ á ná
20: řřzem pobożnořć. A máło tymi niewidomemi ták wiele lu=
<http://rcin.org.pl>

- 21: dziom służyć nie możemy iako widomemi. Bo wielka to rzecz
22: kto komu płacziwey s̄prawiedliwości pomoże/ á sam ią też
23: káždemu s̄ siebie vczyni. Wielka też to rzecz y dobrodzieyst=
24: wo/ kto będąc miłosierdziem wzrufzony/ vpádłemu/ vcífnio=
25: nemu/ ftrapionemu/ z vpadku iego/ s̄ krzywdy iego/ z vcífnie

nia iego

strona: 94v

Księgi Wtore

- 1: nia iego pomoże/ á w tym go rátuie. A ták rozliczne s̄ dobro
2: dzieystwá s̄wiátá tego. A iako do częgo roftropnego vważe
3: nia pothřebá/ y iako iemi s̄záfowác mamy/ y iako ie v̄ siebie
4: poważác mamy/ y w nich s̄ie záchowác mamy/ tedy do tego.
5: Abowiem pátrż iż s̄ niektore dobrodzieystwá co s̄a pożycz(marg) ¶ Dobrodziey=
6: ftwá s̄polne. (-)
7: teczne z obu ftron/ y tym co ie czynią/ y thym też co ie prze nię
8: czynią. Drugie też s̄a iákoby muśzone/ iż ie ludzie ludziom mu
9: s̄zą czynić. A przedię y ci co ie czynią/ y ci prze kogo ie czynią
10: z obu ftron s̄ tego pożyczek máią. Pirwfe co s̄a iákoby z obu
11: ftron pożyczeczne/ pátrżay gdy Doktor chorego leczy/ tho iuz
12: obiemá dobrodzieystwo pożyczeczne/ y Doktorowi bo pienią
13: dze bierze/ y choremu bo zdrowie bierze. Złothnik gdy komu
14: złoto álbo s̄rebro robi/ tedy iemu dobrze iż pieniądze bierze/
15: á owemu też dobrze iż złoto álbo s̄rebro do domu odniefie.
16: Przewoźnik álbo márníarz też ten y ludziom dobrze czyni y
17: sobie/ bo sobie dobrze czyni iż mu płaczą/ y onym też niezle iż
18: ie przewiozł po potrzebach s̄wych ná drugą ftronę. Tákże y
19: cieflá y wśyfcy ini rzemieśnicy y sobie dobrze czynią y lu=
20: dziom.
21: Są też drugie iákoby przymuśzone/ á przedię ten przymu
22: s̄zony y sobie y ludziom dobrze czyni. Bo Sędzia musí kilka

22: kroć roki lędzić do roku/ á przedię y łobie dobrze czyni y lu=(*marg*) ¶ Dobrodziey=

¶ łtwá mufzone. (-)

23: dziom. Bo łobie dobrze vczyni/ iż pámiętnego bobrow y li=

24: łzek nábierze. A ludzjom dobrze/ iż ich krzywdy rozłodzi/ o

25: ktoreby bili mogli dálzzych y więłzzych trudnoći vzyć. Ták=

26: że y Stároftá/ thákże y Podłtárości/ y káždy vrzędnik muśi

27: ludzjom dobrze czynić/ y łobie thez niezle. Sthroz ná wieży

28: gdy fie iuz thego podeymie muśi iuz łtrzedz pilno y wołác/ á

29: przedię ludzjom dobrze czyni że ich łtrzeże/ á łobie też nie zle

30: bo go kármić y płácić mu mufzą. Tákże y káždy łługá y wo=

31: źniczá muśi záprzegác gdy mu każą/ á przedię y łobie nie zle

32: czyni/ bo mu zá to płácą/ y onemu co go gdzie trzeba wiezie.

33: Są też drugie dobrodzieyłtwá co ludzie o nich áni myłłá

34: áni o tym wiedzą/ áni o to profzą/ á przedię ie ludzie prze lu=

35: dzi działáią. Iáko gdy nieprzyiaciel wtárgnie w ziemię wię (*marg*) ¶ Dobrodziey=

¶ łtwá nienádzie

¶ źne. (-)

36: źniow nábierze/ Zbierze Hetman álbo iáki Rycerłki pan po=

37: czeń/ odbije więźnie ony/ o czym oni áni wiedzieli/ áni myłli=

38: li/ áni prośili/ á przedię im dobrze vczynił/ y łobie niezle/ bo

39: s tego y łławy y pożytku łnádnie dołtác może. Miáłto iákie

40: będzie w oblęzeniu y we złey nádziei/ obierze łie ktho zacny iż

go rátuie

strona: 95

żywotá pocźciwego

Liłt 95.

cźłowieká.

1: go rátuie álbo nieprzyiacielá odgromi/ álbo rátkunku miáłtu(*marg*) ¶ Dobrodziey=

¶ łtwá trefunko=

¶ we. (-)

2: doda/ Iuz oni chociaj o thym niewiedzieli/ przedię dobro=

3: dzieyństwo wzięli: á ow też ná tym przedfię nie ftrácił. Tákże
4: też y oracz ktory ma zboża wiele/ y kupiec ktory ma kramy bo
5: gáte/ muśi ludziom kázdy z nich dobrze czynić/ bo mułżą prze
6: dáć/ boby obiemá pogniło/ á przedfię y ludziom dobrze/ y im
7: dobrze bo pieniędzy nábiorą/ á owi też podpomogą potrzeb
8: swoich. Tákże ziemiá/ tákże fłońce y miefiąc muśi nam zów=
9: źdy dobrze czynić/ bo fą ná to od wiekow fprawione/ á przed
10: fię y fobie chociay fą nieme elementhá tym nie zówádzą. Bo
11: ziemiá z oney fwey grubości á fżpetności nadobnie fię záziele
12: ni/ y kwiateczkámí fię rozlicznemi potrzebfię/ á fłończe theż od
13: wżech fławę o fwey fwiátłości ma/ y Pánu Bogu przyfługę
14: czyni iż fwey powinności nie omiełzkawa ná co iefł fprawio
15: ne/ tákże y miefiąc.

16: **#Dobrodzieyftwá co nas nic nie kofztuią/**

17: **á przedfię fię nam oddawáią.**

18: Są też drugie dobrodzieyftwá co nas bárzo máło ábo nic
19: nie kofztuią/ á wždy fię nam fowicie oddawáią. Bo dałz(marg) ¶ Dobrodziey=
: ftwá co nas nic
: nie kofztuią. (-)
20: vbogiemu kęs chlebá ábo pieniądz/ poprawdzie máły kofzt/ á
21: le owo fłowko Bog miły zápłác/ wielka tho nagrodá/ bo fię
22: nam to y iáwnie y potáiemnie płáci. Iáwnie/ gdy obaczymy
23: co nam ziemiá ná kázdy rok zá dobrodzieyftwá dawa/ tedy
24: ífcié ftoi zá náfze. Potáiemnie co nam Pan dawa/ to iuż tám
25: pokryte iego fady y táiemnice o tym lepiej wiedzą. Są theż
26: drugie czo fię nam nigdy oddác nie mogą/ á wždy ie prze lu=
27: dzi czynimy. Iáko gdy błádzącego ná drogę náwiedziemy/
28: prágnącemu wodę iáką álbo krynicę vkażemy/ tákże chore=
29: mu Doktorá gdzie miełzka powiemy/ thonącego rátuiemy/
30: fmetnego pociefzimy/ y inych tákich wiele.

- 31: Są też niektóre dobrodzieyftwá czo ie źwirzëtom czyni=
32: my á przedię fie nam łowito oddawáią. Bo koniczka nado=
33: bnie cudzimy/ karmimy/ wycieramy/ guńkami przyodziewa(marg) ¶ Dobrodziey=
: ftwá źwirzëce. (-)
34: my. Wołku tákież karmimy/ Krowkę pilno páfiemy/ domá
35: iey fieczkę rzeżemy/ fcielemy/ zápieramy. Ale też koniczek mu=
36: si zá to łkákác kiedy mu każą/ Wołek ná pńzeniczkę náorze/ á
37: potym mu w rog dádzą. Krowka też gárniecz máłła y kopę
38: łyrow zá onę fieczkę pewnie łzynkowác muśi/ á thákże y inłze

źwirzëta

strona: 95v

Księgi Wtore

- 1: źwirzëta domowe. Y plá y tego głałzczemy y karmimy/ ále
2: ieden nam w myłłiłtwie pożytki czyni/ á drugi w nocy domu
3: łtrzeże á wednie zá kozámi dybie/ á mnima áby włódárzem
4: był.
5: Są też dobrodzieyftwá niektóre łzkodliwe czo ie prze lu=(marg) ¶ Dobrodziey=
: ftwá łzkodliwe. (-)
6: dzi czynimy/ á wždy ie łobie thym powinowácimy. Bo dałz
7: zwaycy mieczá/ dobrodzieyftwo iuż łzkodliwe iefli kogo v=
8: fiece/ álbo go też vłieką/ á przedię on tobie zá ten miecz po=
9: winowát będzie. Dałz opilcy dzban gorzałki iz ofzáleie álbo
10: zdechnie/ á przedię to v niego niemáłe dobrodzieyftwo. Ko
11: zernikowi dałz kárty/ dziekuie zá nie/ á komu záfię łzkodę vczy
12: ni álbo też łam w kofzuli lezie łpác. Tákież y dobrodzieyftwá
13: co iednemu dobre bywáią drugiemu złe. Pomożelz komu zło
14: dzieiá włápić/ to iuż owemu dobre czo go włápił/ ále owemu
15: drugiemu Pánu bárzo niełmáczne kiedy z gáłęzi będzie połu=
16: dnia wygládał. Thákże gdy łługę pan chce bić á onby mógł
17: nieborak vciec á ty go dodzierzyłz/ pánu fie záchowálz ále o=

18: nemu nikąłká co mu fie grzbiet łupi.

19: #Dobrodzieyftwá społeczne y po=

20: ćciwe y potrzebne.

21: **A** Le ieslibychmy chcieli społecznego á pobożnego/ wierne

22: go á prawdziwego dobrodzieyftwá miedzy łobą vzy=

23: wác/ tedy to iest práwe dobrodzieyftwo miedzy poćciwemi

24: narody/ áby ieden drugiemu wiernie wřzythkiego życzyl/ ie=

25: den drugiego w czymby mogł ráthował/ á wierną miłość

26: Krześciáńską społeczną ieden drugiemu záchował/ vpádł=

27: go rátował/ vćińnionego łądem álbo iáką niespráwiedliwo

28: ścią podpomogł/ więźniá niewinnego wyłwobodził/ łmętnie

29: go nędznego pociefzył/ y w czymby iemu mogł w łmęthku á(marg) Życzliwość spo

30: łeczna. (-)

31: w vpadku iego pośluzyc pośluzyl/ kázdemu co czyie wier

32: nie przywłázczył/ y drugiego w tym pohámował y ofádził/

33: s káždym fie wiernie á spráwiedliwie záchował/ káżdego nie

34: omylnie á nie obleśnie miłował. In fumma/ kázdemu áby te

35: go wřzythkiego życzyl coby też iedno około łiebie rad widziál/

36: y czegoby łam rad w rádości vżywał/ y przy czymby rad zo=

37: łtał.

38: Pátrzayże iákoby tu wiele złego łąd ná łwiecie vpásć mo

39: gło. Iużby y dyabeł y złościwy człowiek bárzo zblednąć á

zmienić

strona: 96

żywotá pocćciwego

96.

człowieká.

1: zmienić poštawę mułiał. Vpádłáby wnet oná iádowita nie=

2: spráwiedliwość/ oná fřoga ludzka łkażćá potwarz/ vpádłá=

3: by wřzytká niecnotá wymyflna niepobożnych ludzi/ vpádły

- 4: by rofterki/ kłopoty/ zawiśláne á niespráwiedliwe z dziwne
- 5: mi hánfzlaki ony práwá obrzydłe/ iuzby ludzie pobożni á po (*marg*) By cnotá byłą
- : ślábý złego v=
- : ftało. (-)
- 6: ćciwi tylkoby łobie mieszkáli iáko Anyeli fwięći w wielkiey
- 7: zgodzie á w wielkiej miłości ná ziemi/ á iáko słońce iuzby sie
- 8: rozkwitlá cnotá y spráwiedliwość ich. Iuzby wftáły ony nie
- 9: wierne zapify/ ony niepoćciwe cyrográphy/ ná ktorých wię=
- 10: czey wierzymy kęfu pápirowi á kęfu wołkowi niżli cznocie á
- 11: poćciwości swoiey/ kiedyby słowá náfze wedle powinności
- 12: náfzey flácheckiey y Krześcijánfkiej były iest iest/ niemáfz nie
- 13: máfz/ toby to piękne słowá były.

14: #Sroga kaźń wftyd ná złego.

- 15: Ięcybs tak rzekł/ iuz wżycy wiedzą iáko tho iest spro=
- 16: śny á szkodliwy przymiot w przyrodzeniu człowieczym
- 17: tá szpetna obleśność á tá ohydna obłudność á plugáwa nie=
- 18: prawdá. Czemuż wždy ná ty iákiego karánia álbo iákich v=
- 19: ftaw nie máfz miedzy ludźmi poćciwemi? Ale moy miły brá
- 20: cie byś obaczył iákie frogie ftátutá á iákie postráfzne kaźni ie
- 21: szcze s ftárych náfzych ná tę sprofná ohydę fą s ftáradawná(*marg*) Sprofná kaźń
- : bez práwá ná
- : fwowolniki. (-)
- 22: wftáwione. Azáfz tho nie frogie práwo ná łgarzá/ iż wiare
- 23: ftráći miedzy poćciwemi ludźmi/ iż sie go ftrzegá/ iż go łoby
- 24: pálcy vkázuią/ iż bępieczney twarzy nigdy miedzy zacznemi
- 25: ludźmi vkázác nie może/ iż go bije on wirfzyk w gębę: Iz kto
- 26: czo ná się czuie/ gdzie dwá mowią pilnie vpátruie. Azáfz sie
- 27: frodze w gęby nie pláfkáią o ten szpetny przypadek? Azáfz nie
- 28: frogie práwo ná obleśniká/ ná pochlebniká/ iż go ludzie mie=

- 29: dzy łobą podawáią/ iáwnie z niego łzydzą/ á poćichu go po=
30: trzebnym łgarzem zową? Azalż nie máłż frogiego práwá ná
31: owego łápáczá á ná wykřętniká łprawiedliwości ludzkiey?
32: áno go łzczekáčzem zową/ w oczy mu łie rzkomo kłániáią/ á
33: s tyłu zá nim pluią. Azalż włzędy rzkomo w źarcie nie ma fro
34: gich przymówek o łobie? á czáłem y bez źártu/ że łie ledwe s
35: pięćciá drugi v łámey gęby wroći.
36: A coż/ włżák to iuż nie raz powtorzono łeft/ iż łkázona ná=
37: turá á łákomłtwem náłzychtowána włżitko záłłoniwłzy pśi
38: ná oczy śćirpi łnádnie/ á iáko ono powiedáią/ iáko náłłod=
39: łżą łliwkę thák nadobnie połknie/ á łełzcze łnádniey przecho=

R

wa/ bo

strona: 96v

Kłięgi Włore

- 1: wa/ bo to nie długo w źołádku łeży. A powiedáli o łednym iż
2: mu drugi á zacny człówek tuż v práwá hániebnie łáiał gło=(*marg*) Włzeteczny iá=
: ko łlinkę káżdą
: przymówkę
: połknie. (–)
3: łno/ włżem opowiedáiąc áby łie go łtrzegli/ bo then zá kope
4: zdrádzi łlekolwiek potrzebá rázow. A ten czoś przedłię czy=
5: tał. Drugi go łtoiąc w bok kołáce: Coż nie czuielż łie iż tho o
6: łobie mowią? On przedłię czytał/ á nic dáley nie powiedział
7: Oy niechác on mowi co chce kiedy łie ia ktemu nie znam/ áni
8: temu wierzę. Y záłłte dołyc łłufzną obmowę vczynił.

9: #Dobrodzieyftwo káźde z ochotą

10: wdzyęcznieyfe.

2 M Owilichmy máło przed tym o rozłicznych dobrodziey=

- 11: łtwiech/ á włżákoż łpołeczne/ pobożne/ poćciwe/ á wier

- 12: ne/ ieden drugiemu wedle powinności Krześcianyńskiej/ to=
13: chmy łobie nalepże obráli/ y podobno tak ná to wżycy po=
14: zwolić musimy. A wżakoż y tho/ y kázde ine/ gdy bywa ko=
15: mu czyniono s krzywą á z záfępioną twarzą/ iuż nie może ni=(*marg*) Ochotna poštá
: wá dobre ferce
: czyni. (-)
16: gdy tak wdzięczne być iáko owo ktore z vprzeyej ochoty á
17: s fzczyrey miłości iednego przeciw drugiemu bywa czynio=
18: no. Bo y Hetman w kázdey Rycerfkiej fprawie gdy ocho=
19: tną chuc á wdzięczną poštawę Rycerftwu fwemu okaże/ iuż
20: ie też ochotnieyfe czyni/ y wiele ferca im dodawa/ iz też ku ká
21: zdemu iego rofkazaniu z ochotnieyfszą y posthawą y fprawą
22: zázwdy przykłonnieyfszy bywáią. Tázke y márinarz gdy fie
23: iuż powrozy pádáią/ żagle fie kołyszą/ kotwice fie rwą/ iefli z
24: ochotną twarzą á poštawą do máłztu y do infzich przipraw
25: fie miece/ wżytkim dobrze tuży/ iuż fie też wżycy ná pomoc
26: iego fkupią/ y w czym mogą tedy go rátuia. A gdyby też zá=
27: fępione oczy á fmetną á lękliwą posthawę vkazał/ pewnieby
28: fie też iuż kázdy defzczki chwythał á do niey fie ochotnie przy=
29: więzował.
30: A pátrz iáko chuc ochotna v kázdego y wdzięczna bywa/
31: y dłużej czáfem w pámięci trwác może/ niżli lámá vczinność
32: Bo dafz komu złoto/ frebro/ koniá/ álbo co infzego/ złoto mo=(*marg*) Ochothna v=
: czynność dłu=
: go trwa. (-)
33: że zgorzec álbo zginác álbo być vkrádziono/ tázke fzkápá zde=
34: chnąć może/ ále oná chuc dobrodzieyftwá onego zázwdy zo=
35: ftác przy onym musí prze kogoś co vczynił. Trefić fie być dá
36: leko gdzie w cudzych kráinach/ trefiż tám fyná iákiego przy=
37: iacielá fwego/ o kthorym iuż była mála nádzieia áby był ná

strona: 97

żywotą człowieka

Liść 97.

pocziwego.

- 1: świecie/ przywieźiż mu go do domu/ wiem żeć muśi być za to
2: bårzo powinien/ bo mu nie ledá vczynność okażesz. A wízá=
3: koż on lyn może rychło zálie vmrzeć/ ále oná vczynność two=
4: iá á chuc oná twoiá wierz mi iż iuż dłuęo żywa muśi być w
5: domu onym.
6: A pátrż iáko y żwirzeta dobrodzieyftwá ochotne wdzie=
7: cznie przyjmuią. Przydzież náfy pież koniowi owlá álbo ná
8: fypác każesz/ potym go każesz łobie ofiodłác/ vřrzyż áliści on
9: łkacze á wykraca pod tobą zá ono dobrodzieyftwo twoie.
10: A pořpolicie to widamy iż pod pánem záwždy bywa ocho=
11: tnieyřzy niż pod łługą/ bo iuż zna dobrodzieiá řwego. Táęze
12: każ nákarcić chárthá przy łobie/ á włoz nań iáką piękna o=
13: broż/ vřrzyż z iáką ochotą będzie łkakał około ciebie/ y cokol(marg) Y ptak y żwie=
: rzęthá z łálki o=
: chotnieyřze. (-)
14: wiek im pořczuiesz bårzoby rad vgonił/ y káżdą rzeczą z o=
15: chotą radćiby řie przyřłuzył. Táęze y Sokoł y káždy pthak/
16: gdy gi nadobnie vgłáfczcesz/ foremna iáką czapeczkę nań włó
17: żyřz/ iuż zá tobą lata od łtawku do łthawku/ iuż krąży/ bieęa/
18: řzuka cżymćiby řie przyřłuzył/ iuż czo mu řłufznego popędziřz
19: bårzoby rad vgonił ielli będzie mogł/ iżby řie tym przyřłuzył
20: tobie. Miedźwiedz łkacze/ Lew řie łási/ igra/ głáfkác řie do=
21: puřci onemu po kim łáfkáwe á ochotne dobrodzieyftwo zna.
22: A coż owřzem cżłowiek vćciwy/ cnotą y rozumem z niebá
23: hoynie obdårzony/ áby tego nie miał rozumieć czo kto přeń(marg) Ochothny řzá=
: farz Boży ma

być. (-)

24: czyni/ ábo z iáką chucią czyni/ iákož to obiemá nadobnie przy

25: łtoi/ áby y ten co prze kogo co czyni/ y on też co przeń czynią/

26: áby to miedzy sobą z nadobną poštawą á z wdzięczną ocho=

27: tą czynili. Abowiem y ferce s tego rołcie/ y chuci przybywa/

28: áby to długo miedzy sobą pámiętáli/ á zá tho sobie powino=

29: wáci byli. Abowiem y písmo nam tego poświadłza/ iż ocho= (marg) **ij. Korin. w ix.** (-)

30: tnego száfárzá dobr swoich miłwie Pan Bog.

31: A słuchay co on wielki Philozoph Sokrates vczynił/ gdy

32: mu dišcipułowie iego ná wielki iákiš fełth vpominki káždy z

33: ołobná wedle obyczáiu tám tego kráiu przyniełli/ winłzuiąc

34: mu káždy y fzcęcłcia y długiego zdrowia ná ten rok. Ełchi=

35: nes vbogi młodzieniec co thež thám miedzy onemi dišcipuły

36: był/ przyłzedł do niego powiedáiąc mu: Iž niemamći žad=

37: nych vpominkow moy miły miłtrzu tobie godnych czoćbych

38: dáć miał/ ále co mam toć dawam łam łiebie zá niewolniká/ á

39: iuž czyn zemną co raczyłł. Sokrates iáko to od niego wdzyę

40: cźnie przyiáł/ y iáką o nim pieczę miał/ y nie ináčzey iedno iá

R ij

ko wła=

strona: 97v

Kłięgi Wtore

1: ko włáfnego fyná łobie go chował/ powiedáiąc mu to/ Ze łie

2: tobie zda żeš mi máło dał/ ále łie mnie ták zda iż mi žaden nie

3: dal więcey nád cię/ gdyš mi łam łiebie dał/ bo tho nadrołłzy

4: łkarb v káždego/ iż ielł/ á iż człowiekiem rołtropnym á rozu=

5: mem od Boga obdárzonym ielł.

6: **#Co komu przyłtoi to mamy przeń czynić.**

7: **A** Włzákož y to trzebá vwažác co prze kogo czynić mamy/

8: y iáko/ y czo czynić mamy. Bo dałłli myłliwemu lutnią/

- 9: ftáremu drumłę/ kupcowi iástrzábá/ doktorowi łowczą trą
10: bę álbo fárnją fieć/ Bárnádynowi árkábuz/ bialey głowie o=
11: ftrogi/ álchimiście fáháydak/ tedy tho żadnemu s tych nie bę=
12: dą wdzięczne vpominki/ bo będzie káždy z nich rozumiał iż=
13: by im to ná požártek było dano. Tákże też gdy daż pijánicy
14: kálámarz/ graczowi feptempfalmy/ miłtrzewi do kollegium
15: kobzę/ káznodziei czyzmy/ wżytko to łobie káždy zá połmiech
16: będzie miał. A ták trzebá wważác co prze kogo czynić mamy
17: y co komu przyłtoi.
18: Bo łą też drugie dobrodzieyftwá iednym pożyteczne dru=
19: gim szkodliwe. Bo gdy pan álbo przełożony iáki ktory thym(*margin*) ¶ Dobrodziey=
: ftwá szkodliwe (-)
20: władá da łakomcowi iákiemu łády/ da łupiefcy pobory/ głó
21: dnemu myto/ bezbożnikowi iákiemu wżethecznemu łokcie/
22: funty/ korce pomierzác/ tedyć to tym będzie dobrze/ ále wży
23: tkim innym zle. Bo iuz ći nie będą niczego y inego pátrzyć/ ie=
24: dno łupieftwá á pożytkow łwoich. A ták to nie może być do
25: brem dobrodzieyftwem zwano. Y ma to pilnie wważác po=
26: ćciwy/ iáko tákimi dobrodzieyftwy łzáfowác/ áby nie były
27: ná łkázę á ná vpadek ludzki. Bo iednoć to Boże dobrodziey=
28: łtwo iest/ iż ták złym iáko y dobrym dał ziemię y pożytki iey/
29: rowno wżytkim dáwa defzcz/ rowno wżytkim kazał łłóń=
30: cu y miefiącowi łwiećić/ y rowno wżytki ogrzewác. Ale iá=
31: ko ono mowiá dáleko kęły záiącá/ ten wżytko wie widzi v=
32: pátruie/ iáko złego ma łkárác/ iáko dobrego ma ozdobić/ y iá
33: ko złemu ma zárownác y niewdzięczności iego/ y niespráwie
34: dliwości iego/ czego człowiek nie może vczynić. A ták trzebá
35: mu pirwey záwždy do rozważnego łie rozumu vciec niżli co
36: ma záczyć álbo vczynić/ gdyż niewie przyszłych rzeczy ná czo
37: mu wyniść y ná co łie obroćić máią/ y thrzebá pirwey pilno

38: w zęby pątrzyć niż komu dobrodzieyństwo vczynić.

39: Abowiem złemu dobrodzieyństwo vczynić/ iákoby ná złą

szkápę

strona: 98

żywotą człowieką

Lift 98.

pocźciwego.

1: szkápę pozłóciłtą vzdę włożyc/ álbo záchorzáłemu żołądko=(*marg*) Złemu zle do=

2: brze czynić. (-)

3: wi zdrowe á chędogie iedło podać/ ktore potym y brzuch ná

4: dmie álbo fie w iákie guzy álbo wrzody obroci. Tákże niepo

5: bożny człowiek/ choć fie iuz náie á náthka pełen brzuch onego

6: dobrodzieyństwa twego/ przedię to ná dobre wyniść nie mo

7: że. Bo iáko choremu od zdrowych pothraw brzuch fie nád=

8: mie/ álbo fie to w guzy obroci/ tákże też ten/ choć mu to dobro

9: dzieyństwo śmákuie á wzmoże fie s tego/ tedy tego pobożnie/

10: pomiernie á pocźciwie nigdy nie vżywie/ iedno fie nádmie iá=

11: ko choremu brzuch w oney szárey pyłze swoiey/ á guzow ná

12: nim nárołcie onych rozmaitych wżetecznych wymyśłow ie=

13: go. A chociay iáwnie nie będzie mógł wielu ludziom szkodzić

14: ále wždy pocichu vřczypować będzie/ á oná iego chuthliwa

15: chuć przedię máło zá vczynek nie ftoi.

16: Bo chociay rozboinik ftoi zá krzem cały dzień/ á nic mu fie

17: nie trefi czymby fie mógł obłowić/ tedy oná iego wierna chuć

18: ná co fie był náładził iuzby go śamá czyłcie mogła obieścić.

19: Lákomy á niepobożny człowiek ftoi v śádu cały dzień s peł=(*marg*) ¶ Dobra wola

20: ftoi zá vczynek. (-)

21: ną torbę pozwow/ czyha ná rozmaite ludzi/ iákoby mógł ko

22: go vsídlić. A iż mu fie nie zdarzy/ przedię oney chući iego nie

23: może żadny dobrą á pocźciwą názwać. Abowiem śtára przy

24: powieść iż dobra wola záwždy zá vczynek ftoi. Bo złe przy=

23: rodzenie iefth podobne ku gorzkiemu piołunowi. Bo cukruy
24: go ty iáko chcefz przedfię on gorzkości fwey trudno co odmie
25: nić może. Kátyliná był w Rzymie ktory wielkie dobrodziey
26: łtwá miał w oney oyczyźnie swoiey/ był tám zacnym y w po
27: winnościach rozsfyrzony/ á przedfię ono złe przyrodzenie ie=
28: go wytrwác nie mogło/ nábuntowawłzy łobie wiele towá=
29: rzyłtwá zburzył był tám miásto pod figurą tego że o wolno=
30: ści czynił/ tám że wiele ludzi poginęło zá onym złym wżete=
31: czeńłtwem iego/ á zá vniefionym vmyłłem łprofnym iego.

32: #Są też dobrodzieyftwá w nádzieię

33: łowitego zyłku.

34: Są też drudzy co w nádzieię iákiey łowitey odpłáty chczą
35: ludziom dobrodzieyftwá czynić. Iáko gdy chudy pácho
36: łek/ iáko thego wiele bywa/ náprze fie v iákiego panięciá áby
37: od niego koń wziął álbo łzábłę iáką pięknie opráwioną. Toć
38: iuż tego nie dla onego czyni co mu dawa/ bo mu tego nie było

R iij

potrze=

strona: 98v

Kłięgi Wtore

1: potrzebá/ iedno dla fiebie/ áby mu fie to záfię kiedy łowito od
2: dáło/ ále fie czáfem bárzo omyłłią. Bo zacni łtanowie cho=
3: ciay co od kogo wezmą/ tedy to v nich w máłey powadze by=
4: wa/ álbo wnet záfię ledá komu dádzą/ á prętko tego zápom=
5: nią/ á o onym áni pomyłłu áby mu to kiedy oddawác mieli.
6: Alexándrowi wielkiemu dawał ieden Rycerłki człowiek
7: zamek łwoy/ kthory iednoż ieden miał. Powiedział mu Ale= (marg) Alexánder żoł
8: : nierzem. (-)
9: xánder: Iż nie nácięć fie rozmyłłam czo mi dawałz/ ále ná fię
10: cobych to miał wziąć/ bo ia mam zamkow łam niewiem co/ á
10: tám ten twoy ieden mogłby fie miedzy nimi tám bárzo zábłą=

- 11: kąc żebych go ia nigdy nie wřpomionąc ániwych o nim pomy=
12: flił/ bo to wiem że mi to nie s chući dawacz/ ále nádziejacz fie
13: ábychći to łowito oddał. A ták lepiejći pewnikiem iż ty łwoj
14: zamek macz/ niżlibyś fie pothym niepewną nádzieię cieřyczć
15: miał. Do Antygoná krolá przyřzedł iákis miřterny ku=(*marg*) Antygon s ku=
: glarzem. (-)
16: glarz/ y wypráwował tám przed nim ony łztuki łwoie. A wy
17: práwiřczy y pochowawřczy prořil krolá áby mu zá to kazał
18: dáć funt złotá. Antygon powiedział iż to wiele ná kuglarzá.
19: Kuglarz powiedział záfię iákoby ná pořmiech/ kaziřz mi dáć
20: grořz. Antygon powiedział iż teř tho lepak máło na krolá. A
21: thák niezgodziřczy fie pořzedł pothym kuglarz nic nie wzią=
22: wřzy.
23: A thák mądremu á rozważnemu człowiekowi trzebá ro=
24: zwařać y łtany y czáły y co prze kogo czynić/ y kiedy czo czy=
25: nić. Abowiem poćciwy człowiek kázde dobrodzieyřthwo y(*marg*) Zwierzętá pá=
: miętáią dobro
: dzieyřtwá. (-)
26: dłuęo pámięta/ y wdzięcznie przymuie. Niepoćciwy á wřze
27: teczny y máło ná tho baczy/ y ná márne zbythki álbo ná łkázę
28: drugich to obráćć będzie. Powiádáli o iednym w Rzymie
29: co Lwá karmił y opátrował/ potym s tego vrzędu wyřtał/ á
30: inemu to poruczono. Gdy krotofile iákies w Rzymie czynio
31: no/ iáko tego tám ná ten czás y wiele y częłto bywáło/ wypu
32: řczono rozlicznych źwirzát ná plác niemáło/ puřczono teř y
33: onego Lwá. Byli teř ná tho iuř wyřtroieni czo mieli z onemi
34: źwirzęty krotofile łtroić/ był theř y on miedzy nimi co onego
35: Lwá przed tym karmił. Potym iákoś s przyęody onego nie=
36: boraká źwirzętá ořkoczyły/ y máło go nie rozdrapály. Lew
37: on co go kiedyś karmił łkoczył wnet do niego/ źwirzętá roz=

38: gromił/ łam podle niego mocno go broniąc ftánął/ aż go po=

39: tym inſzy towarzysze rátowáli. A ták pátrrz pilnie iáko tho y

40: źwirzétá nieme dłuęo dobrodzieyftwá pámiętáią/ á czło=

wiek már=

strona: 99

żywotá pocźciwego

Liſt 99.

człowieká.

1: wiek márný á niebáczny potyc̄ zá tho powinien poki w ręku

2: dzierży.

3: Kápitulum xiiij.

4: O niewdzięczności dobrodzieyftwá/

5: y ſkąd to przychodzi.

6: grafika

7: ą też niektorzy co dobrodzieyftwá á=

8: ni baczą áni rozumieią/ y dziwno im to bywa

9: iż im tego przyrodzenie nie dáło co inſzym źwi

10: rzętom. Iż orzeł wyłoko buia/ Párdus dziw=

11: no ſkacze/ Lew/ Miedźwiedź co potka tho ła=

12: mie/ Ieleń po wodach pływa/ Linx powiádáią iż y przez ſciá

13: nę widzi/ Wieprz powiádáią iż kiedy trawá rolcie tedy ſły=

14: ſzy/ ácz ſie mnie thego wieprz poprawdzie żadny nigdy nie(marg) Sza co dobro=

: dzieyftwu nie

: rozumieią. (-)

15: zwierzał. Y ſzácucie ſobie drugi ty poſtępki źwirzętom od przy

16: rodzenia dane. A tego nie baczy co ieſt iemu dano/ że y Orłá

17: rozumem ſwym záleci/ y Párdufá záfkoczy/ y Niedźwiedziá

18: kiedj chce w ſwym poſłużeńſtwie mieć może. A ták pádzior

19: ká w oku cudzym ſzukamy/ á ſwego bierzmá co ieſth nam od

20: Bogá y od przyrodzenia dano baczyć niehcemy/ á niewdzię

21: cznichmy dobrodzieyftwá fwego nam hoynie nádánego.

R iijj

Tákże też

strona: 99v

1: Tákże też to/ gdy kto komu dawa poćciwą rádę/ piękne v=

2: pominanie/ oftrożną przeltrogę/ coby go miały przywodzić(marg) ¶ Co od kogo

: brác/ y co prze

: kogo czynić ma

: my. (-)

3: do fławy y do poćciwości/ á iż mu nie da álbo vpominku/ ál=

4: bo dobrodzieyftwa iákiego/ tedy fie to v niego zá połmiech á

5: ielzche ktemu zá iáką przykrą przyfádę zda. A by fie obaczył

6: iż tho wielkie vpominki y wielkie bogáctwo bierze/ bo mu

7: ftąd y rozum/ y cnotá/ y fławá/ y wdzięczność ludzka hoynie

8: rozfzyrzyć fie może. Iáko y miŕtrz gdy komu dziatki nadob=

9: nie wychowa/ cnoty pomierne y piękne obyczáie w nich po=

10: ftánowi/ zda mu fie iż nic przeń nie vczyił kiedy mu fuchedni

11: zápłáci/ áno nierowno więcey on mu dał niżli mu ten dáie.

12: A ták bącznemu á roftropnie rozważnemu człowiekowi pil=

13: nie trzebá obaczác/ y co od kogo bierze/ y co też prze kogo czy

14: ni/ bo więcz w tym nieobaczeniu bárzo fie rádo vnośi nieobá

15: czne przyrodzenie náfze.

16: Abowiem y podlefyzy zaczniefzemu może czáfem dobro=

17: dzieyftwo vczyić. Zbiją kogo zacnego s koniá/ iákoż fie tho

18: wiele przytrefuie/ chudy páchołek s koniá fkoczywfzy wfá=(marg) Chudy zacne=

: mu może do=

: brze vczyić. (-)

19: dzi onego zbithego nań/ y vwiedzie go od więzienia álbo od

20: fmierci. Biją kogo bárzo y iuż mu bywa ciáľno/ chudy pácho

21: łek wyrwawfzy fie gdzie s kątá s fzarfzunem przed nim wy=

22: fkoczy/ obroni go/ vwiedzie go/ y toć niemáľe dobrodzieyft=

23: wo. Albo gdy kto tonie á drugi go dopłynąwłzy choציay bę=
24: dzie zacnieyłzy/ zá łeb go z oney záłofney łmierci wywlecze/
25: tak drudzy powiádaią iż mu tho záfię ná łulzy odpuści/ iż go
26: zá łeb wywlokł.
27: Ano Iulius Cefarz gdy ná łądzie fiedział łądząc łprawy
28: iáko czyiá przypádlá. Przyłzłá kaurá iednego Ryczerłkiego
29: człowieká kthory w wielu bitwach przy onym Czełárzu by=
30: wał. Cefarz go nie poznał/ y iákoł niedbále iego łprawy łą=
31: dził. Ten wyłtąpiwłzy powiedział: Nie pámiętałzli ty Cefá
32: rzu gdył ono w Hiłzpániey po oney wygráney bithwie pod
33: drzewem fiedział á bárzoł był vprágnął/ kiedyc ieden Ry=
34: cerłki człowiek przyłbice wody przyniołł/ iákoł to był od nie
35: go wdzięcznie przyiáł. Cefarz rzekł: Iżbych mogł ołobę po=
36: znać/ álebych przyłbice nie poznał. Powiedział mu on Ry=
37: cerłki człowiek: Thák tułzę miłółciwy Cefárzu kiedyc ołoby
38: nie poznał iżbył pewnie y przyłbice nie poznał. Abowiem po
39: tym w inych bitwach przy tobie y ołobę łzpetnie pokryłlano/
40: y przyłbice potłuczono. Pytał Cefarz: A tył to ielt? Powie=

dział on

strona: 100

żywotá człowieká

Liłt 100.

pocżciwego.

1: dział on człowiek iżem ia ielt miłółciwy Cefárzu/ ále iż mi fie
2: tymi łzramy łzpetnie twarz odmieniłá/ więcz mię theraz nie
3: znałz. Powiedział mu Cefarz: O nie łzpetnie moy miły brá=
4: cie áni ták moów/ nie mozełz mieć nigdj pięknieyłzych znákw
5: ná łwey twarzy iedno ty ktore twą cnotę á łlawę ozdobiły.
6: Y kazał mu łieść/ y znowu iego ákcią kazał repetowác. Przed (*marg*) Dobre fie dłu=
: go pámięthác
: mułi. (—)

7: fię skazał przeciwo iemu/ bo thák s práwá być mufiáło. Ale
8: onę szkodę iemu ták fowitho nágrodził/ y wielkiemi dobro=
9: dzieyftwy go opátrzył. A tu pátrz iáko dobre dłuugo pámię=
10: thác fie muși/ y iáko cnothá cnotliwemu zówždy iáko iáfna
11: fwiećá przed oczymá fie fwieći/ á nigdy zgáfnąc nie może/ á
12: zówždy oná fobie znaydzie drogę kędy fie wynurzyć muși/ á
13: iáfność fwą iáko słońce po dzdzu zówždy wyiásnić y ofwie=
14: ćić muși.

15: **#Przyczyny niedbáłości dobrodzieyftwá.**

16: **A** Leby fnadz kto ták też rzekł: Thoć mogło być zá ftórych
17: ludzi/ iż wždy dobrodzieyftwá y od chudych páchołkow
18: dłuugo pámiętáli/ ále dziś tákíe wieki y tacy ludzie náftáli/ iż
19: poki widzą poty pámiętáią/ á skoro z oczu to iuż wízytko ná
20: ftronę precz. Prawdác íeft iż ná on čás mogła być v kázde=
21: go dłuższa pámięć/ bo fie thák w on čás głowá ludziom nie
22: miefzáła iáko dziś. Ale gdy dziś poyrzyłz ná wartogłowne
23: łby ludzkie iáko fie miefzáią/ iáko w nich zówždy iáko w ko=
24: tle wre/ máły to dziw iż chudych páchołkow ábo iákíey má=(*marg*) ¶ *Przecz ludzie*
: *krotko pámię=*
: *táią. (-)*
25: łey vczynności ich aái baczą/ áni pámiętáią. Ale íełcze do=
26: brze iż to pámiętáią fkąd rodem wyfzli/ ábo co fie około nich
27: toczy. Ano dziurką przez fzybę wygláda íefli iuż świta/ áno
28: kázdą godzinkę liczyć muși/ áno by nalepíze towarzíftwo/ by
29: nawdzięcznieyfza biefiádá wneth fie porwác muși/ á nigdy
30: íam fwoy nie íeft/ podobno połowicá dyabłowá. Y dziw bo
31: ży nie tylko áby co pámiętać miał ále iż nie pośzáleią. Bo iuż
32: thám y pámięć/ y baczenie/ y podobno y rozum dziwno fie
33: pomieřać muși.

34: Drugi ząfię będzie thák niedbály że záfpi á ząpije wśzytki

35: czály swoie/ á nie tylko pámięć ále y rozum czáfem wytopi s(marg) Zámieszanie pá
: mięci. (-)

36: liebie. A nie thylko áby ná czo cudzego pomnieć miał/ ále y o

37: śwym włafnym nic nie myfli/ iedno ták łobie buia puftopas

38: poki zytá poty bytá. A potym gdy iuż nie máłz nic/ álbo zde=

39: chnie/ álbo fie ná lutni grác vczy/ á ták śwego świátá iáko tá

ko domi=

strona: 100v

Księgi Wtore

1: ko domitręzy. Drugiego też żołędny krol od wiela rzeczy od=

2: wiedzie/ á śwemi go śprawámi zábawi/ że tych drobnych rze

3: czy pámiętać nie będzie powinien. Drugiego thrąbká w lás

4: ták głęboko ząwiedzie/ że ledwe w nocy fie z niego wytłucze.

5: Przijechawśzy do domu z onego głodu pije do połnocy/ á śpi

6: do południá. A kiedyż też ma co pámiętać? Drugiego czepek

7: z brameczką ták wśzychtuie/ iż nie tylko by drobne rzeczy pá=

8: miętać miał/ ále czáfem ząpomni ná wieczery co ná obiedzie

9: iadł. Bo tám dziwne árkábuzy ząwždy we łbie huczeń mu=

10: śzą. A ták dziwny świát á ząwikłány ząwždy śzumi á huczy

11: około łbow ludzkich/ że śzum ząwždy około wśzu iákoby fie

12: pczóły roily. A iáko tákí łeb co długo pámiętać álbo ná śłufz=

13: nym baczeniu mieć może?

14: A wśzakoż nie wśzytkoć śą tacy zábawce ná tropiech/ do=

15: śyc iełt zacnych á poćciwych ludzi ná świecie/ ktorzy fie tákíe

16: mi wniolłemi á ząplotłemi rzeczámi nicz nie báwią/ á żywo=

17: tow śwych y obyczáiw śwych poćciwych ząwždy rozmy=

18: śłem rozważnym y poważnym wzywáią/ á to co ich śławney(marg) Zli y dobrzy zą

: wždy być mu=

: śzą. (-)

19: cnocie przyſtoi ząwždy ná pieczy á ná bączności máią/ A nie
20: tylko áby iákie vczynności ludzkie álbo dobrodzieyftwá ná
21: pieczy mieć mieli/ ále ſie pilnie ſtáraią iákoby ſwych dárow
22: Bożych kędyby mogli káżdemu dobrowolnie vdzieláli komu
23: by mogli. Komu dobrodzieyftwem/ dobrodzieyftwem: ko=
24: mu też rádá/ więc rádá: komu pomocą/ więc pomocą: y czym
25: kolwiek mogą/ y iáko mogą tymby ſie rádzi dobrowolnie ká
26: żdemu przyſłużyli. A ſą tácy zacni á poćciwi ludzie iáko ſłoń
27: ce wżem pożyteczni/ ktore wżytki y oſwieca/ y ogrzewa/ y ży
28: wności rozmaíte ożywia/ á wżytkim dobrze czyniąc. Bo tá
29: rozność/ ták iáko ſam Pan opowiedzieć raczył/ mußi ſie mie=(*marg*) **Matt. w xiiij. kap.**

(-)

30: ſzác aż do ſkończenia ſwiátá. A nie kazał tego kákolú/ to ieſt
31: tych nikczemnych ludzi/ pleć ze pſzenice/ tho ieſt z ludzi poćci=
32: wych á pobożnych/ iż to iuż ták ſpołu rość mußi. Ale gdy przy
33: dzie ono wieczne plewidło álbo żniwo/ wierę kákoliku dopi=
34: ro ſie obaczyſz/ iż ſie było lepiey iákim głąbem álbo czárną ká=
35: puftą vrodzić.

36: #Są też dobrodzieyftwá co zá nie

37: y láią y dzyękuią.

38: Aydzie też drugie dobrodzieiſtwo co ieden raz zá nie po
39: dzyękuią/ drugi raz náłaią. Bo pátrż gdy kto komu pie=

strona: 101

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liſt 101.

1: niędzy pożyczá/ tho mu bárzo dzyękuią. Ale gdy przydzie od
2: nich álbo lichwę dáć/ álbo ie zá przymuſzeniem wrácáć/ tedy
3: ſie bárzo ſkrobiać w łeb láią. Albo gdy komu teſſar ſzczudło (*marg*) Dobrodziey=
: ſtwo czo zá nie

4: y łaią y dzięku=

5: ią. (-)

6: przyprawi/ to mu bárzo chromy dziękuie. A gdy fie mu czo v

7: niego zepfuie/ álbo iż fie ná nim powáli/ to bárzo zálie łáie. Al

8: bo gdy pánowie wefeli á fzynkarká im winá donafza/ to bár=

9: zo iey zá to powinni/ y pánią ią Gretą zową. A fkoro przy=

10: dzie płácić/ áliści z niey niefláchetna bábá/ bo przypifuie.

11: Powiedano ná iednego dobrego człowieká iż iechał dro=

12: gą/ y vyrzał podle drogi chłopá dopiruczko obiefzonego/ á lu

13: dzie od niego idą/ á on iefzcze fobą rufza/ y kazał wnet fkoczyć

14: fludze że gi vciął. Vpadł ná ziemię y ożył/ y bárzo onemu pá (*marg*) Chłop co łaiął

15: iż go łubieni

16: ce vcięto. (-)

17: nu dziękował. A potym teyże nocy komorę wyłupał. Iechał

18: po kilku dni onże człowiek mimo ono mieyfce/ áno chłopá o=

19: negoż z nowu wiefzą. Y pyta páchołká/ y nie onże to złodziey

20: coś gi ty był odciął? Złodziey ftoiąc ná drábinie powiedział

21: że on pánie. Ale boday mię był zábit odcinał/ czobych był iuż

22: zarazem odćirpiął. A ták thu iuż widziłz iż fie trzebá rozmy=

23: flác komu dobrodzieyftwá czynić/ bo złemu nic nie pomoże/

24: s przodkuć rzkomo podziękuie/ á potym zálie ná żadnym ba=

25: czeniu to v niego nie będzie/ owfzemci náłáie.

26: A wżákoż to fnaż náfzczęśliwzy ieft/ ktho nic ni od kogo

27: nie potrzebuie/ á ná rownym fthaniczek fwoy vmiárkowa=

28: wży przeftawa/ á nie ftára fie áni o vrzędy/ áni o żadne záwi

29: kláne fprawy fwiátá tego/ tylko to fobie obierze/ áby w fpo=

30: koynym á pomiernym fthaniku fwym żywotá fwego vziwał/

31: á komuby mógł/ á czymby mógł/ áby fie s funcíku fwego od

32: Páná fwego nádánego káždemu záchował/ s káždym fie ob=

33: chodził wiernie/ powinność fwa káždemu okazał/ thák iáko

30: ná cziy ftan y ná záchowanie należy. To ten iáko Mágdále=

31: ná šíła przed Martą wygrał czo fie o wielkie rzeczy ftaráła.

32: #To najlepze dobre co fie wżem przygodzi.

33: **B** O pátrz iżci kázde dobrodzieyftwo iákie fie kolwiek ko=

34: mu przytrefi nie może być iedno dobrem zwano. A wżá

35: koż to iednák muśi być najlepzym y zwano y rozumiano/ kto(*marg*) ¶ Dobry czo

: wżech krzywdj

: broni ále fnaż

: tácy wymárli. (–)

36: re nie tylko iednemu/ ále y drugim fie przygodzić może. Iáko

37: gdy poćiwy pan álbo poćiwy pośeł widząc krzywdę iáką

38: pośpolitą/ álbo widząc wżczyrbek iáki Rzeczypośpolitey/ iż

39: fie mocno o to záfádzi/ mocno tego pilnuie/ broni á ftrzeże/ y

ku lepźze=

strona: 101v

Księgi Wtore

1: ku lepźzemu końcowi przywodzi/ to iuż ten nie tylko iednemu

2: dobrj ále wżytkim. Ale powiedáią iż máło tákich dziś fnaż

3: wymárli w on pośledni przymorek.

4: Dobrzeć ieśt kto z ośobná przyiacielá iákiego wśpomaga/

5: rátuie/ y czym może śobie go powinowaći. Ale tho ták wiele

6: dla fiebie czyni iáko y dla niego. Bo też iuż pánie przyiacielu

7: fiodłay kiedyć każą/ iuż też konik nie twoy/ piefek/ ptałek nie

8: twoy/ to też więc zá to bywa. Acż tho ieśt rzecz ośobna mieć (*marg*) To najlepzy czo

: wżem dobry. (–)

9: przyacioły ośobne/ ále to iefcze ośobnieyśza komu zá iákie do

10: brodzieyftwo wżyścy śłużą/ wżyścy śławią/ wżyścy w po=

11: ćciwości máią/ błogofławią/ y odśługuią. Dobrzeć też owo

12: bywa miedzy towarzyszmi kiedy dziś iednego ćci/ waży/ dá=

- 13: ruie/ ále fie tákże pewnie od niego trzeciego dnia nádzyewa.
- 14: A ták tákíe dobrodzieyftwá wzaiemne bywáią/ y wzaiemne
- 15: też guzy álbo fráncuzy s tego dobrodzieyftwá roftą. A wízá
- 16: koż to nalepży ná fwiecie dobry/ co nie iedno pokątnie dobri
- 17: ále iáwnie á iáfnie ná wiele ftanow dobroć iego ozdobić y o=
- 18: kázác fie może.
- 19: Iáko ono Fábrius Rzymfki gdy s Pirufem walczył/ by
- 20: ło Pirufowi iuz przed nim ciężko/ Y poftał do niego Pirus
- 21: pofty fwe/ poftępując mu niemáło y dzierzaw/ y złotá/ áby z(marg) Fábrius/
- 22: Pirus. (–)
- 22: nim vczyńił kontrákty iákíe/ á zoftáwił go w pokoju. Wfka=
- 23: zał do niego Fábrius/ dobreć to ieft wízytko czo mi poda=
- 24: wałz/ áleby tho było iedno mnie lámemu dobre. Ale ia wolę
- 25: przy tym zoftác y tego fzukác/ coby było y mnie y wiele innym
- 26: ludziom dobre á pożyteczne. Azáf ty niewiełz iákoś ty pán=
- 27: fthwu Rzymfkiemu wiele fzkod poczyńił/ y wiele ludzi zac=
- 28: nych Rzymfkich potrácił? A gdy mi Pan Bog ná cię połzczę
- 29: ścił/ iuz wolę wízytkim dobrze vczyńić nie thylko fam fobie/
- 30: gdy fie ich y krziwdy pomfzczę/ y w lepřzym ie pokoju niżli go
- 31: po ten čás vzywáli poftánowie.
- 32: Potym Doktor Pirufow poftał do niego/ iż iefli mię w lá=
- 33: fkę fwą chcełz przijác/ tedy trzeciego dnia Pirufa zwalczyłz/
- 34: bo żyw nie będzie. Then wnet poftał Pirufowi y lift fwoy y (marg) Dokthor Piru=
- 35: fow. (–)
- 35: Doktorá onego/ nápiřawřzy do niego: Widziř żebych cie bez
- 36: trudnořci mogł vřyc/ ále fie ia niechcę tákíemi hánřłaki s to=
- 37: bą obchodzić/ iákoś fie ty s pánřtwem Rzymfkim obchodził.
- 38: A też Rycerřkiemu człowiekowi niema być nic miřzego ied=
- 39: no fławá poćciwa/ á cnotá nadrořřza. Tákże tám podobno
- 40: pan Doktor iáko zły wziął zapłátę fwoię/ á Fábrius cno=

strona: 102

żywotá pocźciwego

Liŕt 102.

cźłowieká.

- 1: tliwy odnioŕł wielką ŕławę y ŕobie y oiczyźnie ŕwey. Pátrzay
2: że tu ná co złým złoŕć/ á ná co poćciwym dobroć á cnotá wy
3: chodzi.
4: A tu pátrz pilno/ iz káždy kto ŕie cnotá wŕpaniłą á ŕławą
5: nieŕmiertelną á rozumem poważnym onym wodzem wŕzech
6: cnot ŕpráwuie/ iáko ŕie ná wŕzem á wŕzędy zdobi zacny ŕthan
7: iego/ iáko iz nie tylko ŕobie ále wielu inym ŕtanom dobry á po
8: żyteczny być może. A coź mu s tego roŕcie pátrzay/ Wnet ŕła
9: wá wieczna/ wnet od wŕzech błogóŕławieńŕtwo/ wneth od
10: wŕzech wŕpomożenie/ á tu wnet zá tym dobry á poćciwy ży=(*marg*) Dobremu wŕzy
: thko ŕie dobrze
: dzieie. (-)
11: wot/ w ktorym áni żadnego záŕráfowánia/ áni żadnych tru=
12: dnoŕci nie cźuie/ gdyź nikogo nie draźni/ gdyź ŕie wŕzem iáko
13: poćciwy á cnotliwy cźłowiek záchowywa. A kto tháki ży=
14: woth około ŕiebie poŕtánowi/ ázaŕz iuź może być ŕzcześliwŕzy
15: cźłowiek ná ŕwecie? kthory ŕobie iáko orzeł buia w roŕkoŕz=
16: ney wolnoŕci ŕwoiey/ á ini ŕie ptacy zlátuią około niego ŕłu=
17: żąc mu á prowadząc go kędy ŕie iedno obroci.
18: A iákoź ŕie tu o táki żywot nie **ŕkárác** [.] ? á iákoź o nim nie my
19: ŕlic? ánoŕ iuź pewien zdrowia/ boć go wŕzyŕcy życzą: pewie=
20: neŕ pokoiu/ bo cie wŕzyŕczy ŕtrzegą: pewieneŕ dobrego mie=
21: nia/ bo cie záwždy wŕzyŕcy rátuią y wŕpomogą: á co nád na
22: wyŕŕŕze/ pewieneŕ oney nieŕmiertelney ŕławy/ ktora y zá ży=
23: wotá twego poćciwe głofy o tobie roznoŕi/ y po ŕmierci ni=
24: gdy vmrzeć nie może. Pewieneŕ oney nieŕmiertelnoŕci wie=

- 25: cżney/ ktorey wżyſcy z rádoſcią cżekamy/ gdyż łobie żywiefz
26: iáko przeżroczyłty kryfztał/ nic nikomu nie będąc winien/ o=
27: wżem wżytkim ſłużąc y iáko mogąc pomagáiąc. A oni też
28: zálie wżyſcyc błogoſłáwią/ y Páná Bogá zá cię profzą. A
29: powiádáią ták/ iż ſie głos Pánłki zgadza s tymi głofy ná kto
30: ry ſie też wiele ludzi zgadzáią.

31: **Kápitulum xv.**

32: **Iż gdy ſie kto ftára áby ſie vkazał wżem do=**

33: **bry/ iáko tego ma vżywác.**

- 34: **A** Ieſliżec iuż da Pan Bog tákie ſerce
35: iż ták vmiárkowaną myſł w łobie poſtánowiſz
36: ábyś iuż takiegoż żywotá vżywác chciał/ y takie(*marg*) Żywot ponury
: zły, (-)

S

błogoſłá=

strona: 102v

Kfięgi Wtore.

- 1: grafika
2: błogoſłáwieńſtwá w nim pożyſkác chciał/ iáko tu o nich ſły=
3: ſzyłz/ tedy go też nie vżyway ponuro iáko Kártuz/ boć thego
4: Pan od ciebie nie potrzebuie/ y owżem chce ábyś z ochotną
5: myſlą á s poćciwoſcią á s pobożnoſcią vżywał dobr nádá=
6: nych od niego/ á zá to dziękując iemu. Ale też thego nie vży=
7: way iáko on Heliogábáłus w Rzymie/ ktory żadney godzin
8: ki nie opuſcił/ áby był iákiey ſprofney á nieućciwey krotofile
9: nie wymyſlił ku dobrej myſli ſwoiey. Atheż iż plugáwo żył/
10: plugáwo też pogrzebion/ bo go potym Rzymiánie zábiwłzy
11: y wrzucili do wychodu.
12: Ale dobra myſł twoiá á ochotne ſerce twoie niech záwżdi
13: vżywa cżáłow wdzięcznych/ cżáłow pomiernych/ cżáłow po

- 14: ćciwie wesołych/ z miłym á z wdzięcznym á s poćciwym to=
15: wárzyłthwem/ z nadobnemi á s poważnemi rozmowami/ s
16: kthorychby fie y miłość/ y zachowanie/ y nadobne ćwiczenie(marg) Dobra myśl po
: ćciwa/ y muzy
: ká niezawádi (-)
17: mnożyło. Nie z owym szkapiem brzuchem co weń kijmi koła
18: całą/ áni z owym koziem rogiem czo iáko woł za vchem ryczy.
19: A iefliby cie y to rokofozowało co fie wżam podoba/ y toć nic
20: nie zawádi/ á wżák tego y Dawid/ y infzy krolowie vzywá
21: li/ ále nie ná wżeteczność/ áni ná opilstwo/ iedno dla otrze=
22: żwienia sprácowáney myfli swoiey/ tedy fą nadobne á ćiche
23: muzyczki/ przy kthorych wżdy mogą być y rozmowy/ á z roz=
24: mow nadobne á poćciwe ćwiczenie.
25: Abowiem widzimy tho iáfnie iáko nam čás náfz márnie

wpływa

strona: 103

żywotá poćciwego
człowieká.

Lift 103.

- 1: wpływa/ á czo godzinká wpłynie tho iuż nie náfzá/ á czo dá=
2: ley tho do krefu bieżymy/ ktho fie ná tho rozmyfli że čás
3: márnie vthráci/ wielki klenoth thákowy káždy vthráci.
4: Iáko gi trácą opilcy/ ożrálcy/ kozerowie/ y ini wżetecznicy/
5: co go połowicę záfpi/ á drugą połowicę iáko w błazná á w
6: pośmiech obroci. Ale gdy go ktho część vda ná poćciwą iáką
7: spráwę/ álbo ná służbę Rzeczypospolitey/ część też powinno=
8: wátym swoim/ á część wżytkim iáko może/ á część theż łobie
9: ku dobrej myfli swoiey/ nadobną powinnością ták iákoch=
10: my słyżzeli ozdobionej/ ten čásy fwe złotemi čásy zwác mo(marg) Złote čásy. (-)
11: że/ á then bełpiecznie może rzecz iż płynie ćichym morzem do
12: portu swego wdzięcznego. Abowiem iáko Philozophi piżą

13: iż człowiek nie sam sie tylko sobie rodzi iako bezrozumne żywi
14: rzę/ ale część sobie/ część oyczyźnie/ a część też przyiacielom.
15: A wżakoż y tey dobrej myśli/ y tego pobożnego używá=
16: nia wdzięcznych czółow swoich trzebá ich dálej gdzieś vpá=
17: trowác niżli tu co sie tylko oczom podoba a przed oczymá sie
18: blyżczy/ y nie thylko ich thu przed sobą ná ziemi vpátrowác
19: trzebá/ głębieyby sie do nich kopác. Bo y krużec zázwdy le=
20: pży głębfzy bywa niżli ten co ná wirzchu rofcie. Y złotho im(marg) Myśl niepoftá
: nowiona. (-)
21: lepiej wypolerowano będzie/ thym sie napięknicy blyżczy.
22: Nielzac iednoć sie nam vftáwicźnie polerowác potrzebá/ bo
23: tego żadnego podobno ná swiecie nie máz/ w ktorymby przy
24: fady albo zużelice nie nálazł/ a w drugim theż y żywe srebro/
25: czo to wżytko z miłofiernych vczyńkow przychodzi. A thák
26: gdy fwych dobrich myśli używamy/ trzebá sie nam pilno wy
27: gikác/ ábychmy ich tak używáli/ zebychmy áni Bogu/ áni za=
28: dnemu człowieku ná liczbie nie zoftáli/ a ktemu sławie a poć=
29: ciwości swej/ a nie miezfáli sie z myslámi swemi iako moty=
30: le po dzdzu/ albo iáfkołki wiefieni nád wodá. Abowiem kto
31: myśli swej ftale a ftátecźnie w sobie nie poftánowi/ a wierci
32: sie z nią rozno/ iuz nigdy y bezpiecznie wefoła/ y słuźnie poftá
33: nowiona być nie może. Bo y fzczeń częfto przeftadzány bárzo
34: rad vfchnie/ y wrzod kiedy mu częfto recepty odmienia bár=
35: zo sie rad iefzcze bárzicy zápali.

36: #Przy sławie ma káždy mocno ftác.

37: Le poftánowiwfzy w sobie taki piękny pomierny a po=
38: ważny żywot/ tak iákochmy o nim slyźzeli/ ftoyze mocno(marg) Sławá głośni
: dzwon. (-)
39: przy nim/ nie vnośze swej ftátecźney myśli áni ná lewo áni

40: ná práwo od niego. Widziŝ żeć łą ná űwiecie ty wűzytki rze=

S ij

czy około

strona: 103v

Księgi Wtore

- 1: czy około ktorých űe náŝe űmyŝły wiercą á odmieniáią/ iáko
2: plewy ná űcieŝce/ ktore áłbo podepczą/ áłbo űe wicher roznie=
3: űe. Widziŝ żeć nic nie zoŝthawa nikomu nic wiecznieyŝzego/
4: iedno űawá á cnotá. A űkądżeć űe tho ma zámnożyć iedno ű
5: piéknego á poćciwego żywotá twego/ á iűcie nie z bláűku zło=
6: tá áłbo pűtroćin iákich/ áłbo z iákiego űwowlnego by theż y
7: nahoynieyŝzego żywotá. Bo nie czytamy o tym nigdziey/ űe=
8: űli Achilles/ Hektor/ Herkules/ Scipio/ áłbo Vlixes/ áłbo in
9: űzy oni űawni á dziwni mężowie ná űrebrze iadáli/ ábo w zło
10: tohławie chodzili/ áłbo iefli w dudy áłbo w bębny ná bieűiá
11: dach v nich kołátano/ iedno wypifano ony űawne cnoty ich/
12: ony powaźne dziełnoűci/ ony űtałe á poćciwe żywoty ich/ kto
13: rych űawá iáko dziű iáűna iefł/ y iuż ták podobno áż do űkoń=
14: czenia űwiátá będzie. Bo próżnoć űe nam czym inűzym zdo=
15: bić iedno poćciwemi cnotámi. Bo nie piűzą Cicero/ Seneká/
16: Plato/ Ewrypides/ Sokrates/ Solon/ Xenophon/ Dioge=
17: nes/ áłbo oni inűzy űawni á wielkich cnot á rozumow ludzie
18: ktorých herbow byli/ y iefli űe o űrebro áłbo o złoűo űtáráli/
19: ále wypifano cnoty ich/ zacnoűci ich/ ony wielkie rozумы ich/
20: ony űpráwy ich/ że drudzy dla poćciwych űpraw űwoich y po=
21: űpolitey rzeçzy y gárdłá dawáli/ y wiele trudnoűci vzywáli.
22: Abowiem czáűy náŝe łą iáko burzliwe morze/ ktore gdj űe
23: keű wűpokoí nadobnie ná nię pátrzyć/ ále gdy űe záűię zábурzy
24: tedy teź zá dyablá űtoi. Tá¿ke űe teź dzieie próűto miedzy ná=
25: űzemi wűpokoionemi á zábурzonemi żywoty. Bo zdać űe theż
26: więc owym ktorzy beűpiecznych á űzalonych żywotow vzy=(*marg*) Przygody wűze

: tecznych. (-)

- 27: waią iż wielką między łobą rokofsz máią/ y wielkiey miłości
28: y pokoju vzywaią. Páthrzayże pochwili gdy sie ono morze
29: rozigra á záburzy/ áliści iednego flagá wbije pod ławę/ dru=
30: giego oknem wyrzuci/ drugi sie o máłzt vderzył ze krwáwym
31: łbem chodzi/ drugi ná iedney nodze łkacze. Owa rozmaitych
32: przełtráchow tám sie ná tym morzu rádo niemáło okaże. A
33: iefliby też tho nie dołzło/ tedy fámy wrzáfki/ łkoki/ huki/ puki
34: káżdego vbiją/ że łobie czáfem drugi pfiem łádłem boki máże.
35: A práwie pfiem łádłem/ bo mu też ták przyłtoi/ á łzkodá mu
36: tráktwy.
37: Drugi záfię co sie iuż tákimi zábawkámi nie pęta/ álic sie=
38: dzi iáko pies ná łáncuchu łkrzynkámi sie ołtháwiá/ s łłóá=(*marg*) *Zywot ponury (-)*
39: rzem sie o mocną kłótkę tárguie/ włzitko miáłto zbiegáł/ wły
40: tki kramy y rzemiełniki łkryłáł/ dopiro kęs przed wieczorem

do domu

strona: 104

zywotá pocłciwego
człowieká.

Liłt 104.

- 1: do domu przylázł/ y to iefzcze nie iadł/ y to podobno iuż thák
2: będzie o pieczyłtym łufzył/ zyadłzy kęs chlebá s łyrem pole=
3: zie do oney łmierdzącey pierzyny. Co pies zálzczeka to sie do
4: okná porwie/ boi sie by sie ktho do niego áłbo nie kopał/ áłbo
5: gdzie dziury nie łzukał. A ták zeznay mi to káždy/ iáko y then
6: ponury á nędzny/ y ten niepomiernie á włzetecznie wesoły ży
7: wot/ iefli to dobrym áłbo wdzięcznym żywotem zwác mo=
8: że. Ale żywot pocłciwego człowieká/ ktory włzytkiego z na=
9: dobną pomiernością vżywa/ iuż y wdzięczny/ iuż y zdrowy/
10: iuż y wesoły/ iuż y bełpieczny/ á z wielką miłością łudzka y z
11: dobrą łławą zázwdy ozdobyony być mułi.

12: #Człowiek poćciwy má być iáko

13: iáfna fwiecá.

- 14: **A** Bowiem myłł wspaniła człowieká poćciwego nie ma ni
15: gdy być ponura/ ále fie zówždy ma fwiećić iáko iáfna iá=
16: ka fwiecá ná wyłokiem mieyłczu poŧháviona. Gdyż nas y
17: íam Pan s thego vpominác raczy/ áby fie vczynki wálze nie
18: ćmiły/ ále áby zówždy w was obiáfniály/ áby fie ludzie ćwi=
19: czyli widząc wálze vczynki dobre á poćciwe. Abowiem fer=
20: ce wspaniłe/ niech będzie káždy człowiek iákiegokolwiek ŧa=
21: nu/ gdy fie w nim poważnie okaże/ á iż nadobnemi cnothámi
22: będzie ozdobiono/ iuż ieŧt wielki znák iż tám nie máłz nic po=
23: nurego áni chytrze pokrytego/ iedno ŧláchetna ŧzczyrość á ná
24: włzem prawdziwy vmyłł ŧtanu poćciwego. A piękniey thá
25: vcćiwa ŧwobodá káżdego człowieká ozdobić może niźliby
26: fie vpŧrzył álbo ozdobił iákiemi nakofztownieyŧzemi kleno=
27: ty. Bo zówždy rychley fie dowieŧz o káżdego tego náłtrzępio
28: nego ŧpráwach y obyczáiow/ bo fie káždy pyta o nim/ y co ieŧt
29: y co ŧá zá ŧpráwy y co zá obyczáie iego. A zówždy fie rychley
30: dowieđzą czym tá fláŧzá ŧmierdzi/ iefli gorzałką/ iefli rozmá=
31: rynem/ niźli o proŧnym buklaczkú.
32: Abowiem niech fie zdobi kto chce/ czym chce/ i iáko chce/
33: niech fie perfumuie iáko chce/ iefliże od niego nie będą zála=
34: táwác perfumy á prochy s cnoty/ z rozumu/ á z vważney po=(*marg*) Dla ciáłá ŧiłá
35: tráćimy. (-)
36: ćciwośći vtłuczone/ wierę Szpikánárdy áni Mułzkum áni
37: Ambrá nic mu nie pomoże. A coź nas do tego przywodzi iż o
38: ty perfumy ŧławy á poćciwośći mniefy dbamy niźlichmy po=
39: winni? Niczcí inŧzego iedno nieŧláchetne ciáło/ ktorebychmy

Księgi Wtore

- 1: tak rǎdzi vpiesćili iáko Anyoła iákiego. Iuż ziemiá/ morze/
2: lǎfy nigdy nie łǎ łpokoyne/ á vřtáwicźnie woiowáne być mu
3: łzǎ/ á ni dla czegoy iedno dla tego mizernego á nieláchetne=
4: go ciála. Gdyź dufzá áni rozlicźnych křtałtow/ áni vřtrępio
5: nych vbiorow/ áni dziwnych á přtrych poiázdow nie potrze=(*marg*) Vbiory y potrá
6: wy dufzne. (–)
7: buie. Abowiem to iey łaneczki ná ktorychby łie naráďřzej wo
8: źiła/ ozdobna cnotá. To iey vbiory wřzytki/ poćciwość. To
9: iey potráwy narolkořzniefze/ łławá/ ktoremi oná tak wdzie
10: cźnie náfycona bywa iáko ciáło napiękniefřzemi z ołmiá her
11: bow mǎrcepany/ á dla nędźnego ciála muřimy y iey wřzytko
12: pomiefzác že ná rownym nieboźátko przeřtác muři. A ten le=
13: niwy ołieł/ á to łprołne ciáło iáko piekło nigdy náfycone być
14: nie moźe/ á ielř iáko ow obźárły pies/ by łie nabářiey náiadł
15: dayźe mu łztukę mięłá/ bá thákcł bęďdzie długo gryźł áź iey nic
16: nie zołtánie/ á cźálem teź potym długo głod ćirpi. Ale by teź
17: niecnotliwa wygá po kęfu vdrápowáł łobie/ tedyby mu teź
18: dłuźey potrwác mogłó.
19: Tákźeć teź thá nienáfycona náturá náłzá/ bá by łie nabár=
20: ziej obźárłá/ bá byř iey pełno nátkáł wřzytki káty/ rzućze iey
21: iedno łztukę czego łákomego/ vyrzyřz ielřlic iey z ochotá wiel=
22: ká łǎpác nie bęďdzie. A nie źyczyłbych inřzego receptu ná then
23: wrzod łákomemu á nieřytemu cźłowiekowi/ iedno áby łie tá
24: kiemu drugiemu przypátrowáł iáko łam/ iákiego rołkořzne=
25: go źywotá/ y iákiey miłey wdziećnořci v ludzi/ y iáko wefo=
26: łych cźáłow łwych w łwoim onym zǎwikłányim łtanie vźyć
27: moźe/ á nikomu nie moźe być gorřzy iedno łam łobie. Bo go
28: wźdy ktho iny iáko táko vźywie/ álbo wypoźyczániem/ álbo

28: też wyłudzeniem iákim/ iedno sam sobie v siebie áni wypoży=
29: czác/ áni wyłudzić nic nie może/ czymby wždy podpárł one=
30: go nędznego żywotá fwego. A iáko Philozophi pińzą/ iż ci ła
31: komcy nic lepszego zá żywotow fwych nie czynią/ iedno kie=
32: dy wczás zdycháią/ áby długo ná fwiecie nędze y połmie=
33: chow ludzkich nie ćirpieli. Tákże też y zbytni márnotrączá/
34: máłóć nie iednych godności vzywáią/ á práwie z iednego do
35: mu idą/ bo też ow niczego dobrego nie vżywie/ bo ieden czás
36: żywotá fwego záłpi/ á drugi zápije/ á zyadłzy onę łztukę mię= (*marg*) Skąpiec á már

: notratcá máłó

: rozni. (-)

37: ła iáko on łákomy pies/ czochmy máłó wyłzłzey o nim słýłze=
38: li/ tákże też głód gdzie w cieniu álbo w pochronie iákicy ćir=
39: pieć muśi/ iáko oná wygá pod ławą. A tez máłoby nielepiey
40: iáko y ten drugi áby co rychley zdechl/ áby áni nędze/ áni o=

hydy łpro=

strona: 105

żywotá człowieka

Liśt 105.

pocźciwego.

1: hydy łprofney/ ánipółmiechu ludzkiego długo nie ćirpiał.

2: #Márnotrátcá á łkəpiec z iedne=

3: go domu idą.

4: **B** O áczci łie obiemá ich łtan y żywot y obyczáie dobrze po
5: dobáią/ á co łie komu nád włzytko podoba thoć iuż iego
6: Bog/ á iemu zá nalepfze łie dobro zda. Ale o nędznelz tho do=
7: bro/ á iest to dobro práwie łzkápie álbo bydlęce/ bo gdy łzká=
8: pá ábo woł ma owies w żłobie przed łobą iuż to v niego na=
9: więtlze dobro ná fwiecie/ áliści pochwili iednemu boki wy=
10: bodą á łádno iáko źwierciádło ná grzbiecie/ á drugi łie ná

- 11: pięć łokci w pługu rościągnał/ á po chwili álic mu w rog lie=
12: kieraą szpetnie kołącą. Albo iáko też mále dzieci kiedy im bru=
13: dne kofzulki zeymuią/ á w białe á we pítre nadobnie wyfzyte
14: ie vbieráią/ tedy przedię płączą á nic themu nie rozumieią iż
15: to ku ich dobremu. Tákże też ci náfzy brácia/ gdy z nich pię=
16: knym vpominániam á rozważnemi przestrogámi then brud
17: ich obyczáiom sprofnych chcą odrzeć á w piękne ie obyczáie
18: oblec/ tedj im to bárzo nie miło/ á dobrze iż iáko dzieci nie plá
19: czą.
- 20: Abowiem pátrż kto lie iuz w táki obrzydły/ niewolny/ nie
21: ućciwy/ á zábawiony żywot wda/ iefliże słuźnie dobrze po=
22: stánowionym człowiekiem zwác go może. Albo iefli beśpie=
23: cźnie rzec może iż dobrego á poćciwego żywotá vżywa. Bo
24: możeć y łákomiec/ y márnokratnik/ y swowolnik y zá oponá=
25: mi fiedzieć/ y ná frebrze iadác/ á czoż kiedy myfl zábolála/ á
26: pięknyemi správámi á poćciwemi cnothámi nie ozdobiona.
27: Rownie podobien tháki ku owemu choremu co pod namio=
28: them ná málowánym łózkú á ná pftnych podufzkach leży/ á
29: przedię tákże go boli iáko onego co ná prostym lipowym łó
30: źku tákże leżąc nie może.
- 31: Bo pátrż iż iuz ten łákomiec álbó też ten potrzebnik snadz
32: więcey nędze vżyć muźą niżli człowiek spokoyny á poćciwe=(*marg*) Skąpiec á v=
: tráthnik nigdy
: niebeśpieczni. (–)
- 33: go á pomierneho żywothá. Bo obádwá iednák swym vmy=
34: słom dofyc czyniac bez thrudności być nie mogą. Ow ieden
35: biega áby swych pożytkow nie opuścił/ á iżby závždy dofy=
36: pował. A ow záię biega áby co gdzie wybiegał á iáko może
37: nábył/ áby dofyc czynił zwyczáiom swoim. A przedię obá=
38: dwa beśpieczni być nie mogą/ bo wfzyłcy wiedzą iż s pienią

strona: 105v

Księgi Wtore

- 1: dzmi iádą do domu/ iuż dawno o nich drudzy myślą iákoby
2: ich doftać/ bo zówždy ná łobolá więcej ważą niż ná tchorzá/
3: bo lepśzą łkorę ma.
4: A człowiek pomierny/ poćciwy/ á łpokoiny/ ktory iuż ży=
5: wot łwoy połtánowi/ iż ná thym przełtác może czo mu Pan
6: Bog z łáfki dáć á poruczyć raczy/ iż łie nie wyciąga ná zby=
7: tki/ nie kurczy też onych dárow Bożych w łobie iáko ná iego
8: łtanik należy/ tenći iedno dobrego/ á łwiętego/ á wefołego ży(*marg*) Pomierny zá=
: wždy bełpie=
: czny. (-)
9: wotá wżywa. Bo máłoc ciáło o tym myłli kiedy łie náie/ ie=
10: łli ná łrebrze/ iełli ná gliniáney miłie iadło/ kiloby łie náiiádło
11: Máłó też o tym myłli iełli ná płtrey kołdrze ábo ná prołtym
12: wezłłowku łpáło/ kilo iż łmácžno łpáło/ áłbo iż łie náłpáło.
13: A co iego przyrodzeniu trzebá więcej? Albo tákże iełli z má=
14: łowáney áłbo s prołtey Myłlimickiey łie łklenie nápiło/ bo
15: mu dołyc ná tym iż łie nápiło. Bo áczłiby y to nic nie wádzi
16: ło/ kiedyby łie to z nadobną pomiárą á nie z wyciągnionym
17: łtanem włzytko czyniło y łpławowáło.
18: Ale gdy człowiek pomierny/ á nadobną á rołtropną po=
19: ćciwołcią od Pána obdárzony/ wmiárkowawłzy łthaniczek
20: łwoy/ pomiernie á poćciwie á pobożnie czałow łwych wży=
21: wa/ łwych powinności nacł go Pan Bog powołác raczył ni(*marg*) Szczęp w pię=
: knym wiryda=
: rzu człowiek
: pocćciwy. (-)
22: w czym nie omiełzka/ á nadobnie á pobożnie łie w káżdym po

- 23: łtępku łwoim záchowywa/ to ięft on piękny łzczęp w rołkołz=
24: nym wiridarzu włádzony/ ktory s łiebie y wdzięczne wonno
25: łci y nadobne pożythki podawa/ á nie łthoi iáko oná płonká
26: głogowa podle drogi/ ktora tylko iż drapie á iągody łie dya=
27: błu godzą/ á iż go nie vnołi áni łtrách áni dobrodzieyłthwo
28: żadne z iego poćciwey drogi/ ten zówždy wełołego/ bełpiecz=
29: nego/ á wdzięcznego żywotá vzyć może/ á nigdj łie mu ni ocz
30: bárzo łthárác nie potrzebá/ bo iuż y Bog y ludzie zewłząd łie
31: on łtárác będą.
- 32: Iuż wedle obietnic Bożych włzytko łie to ná nim wypeł=
33: nić mułi co Pan poćciwemu á pobożnemu człowiekowi obie
34: cąc raczył/ bo bogáctwá y poćciwołci w domu iego zámno=
35: żyć łie mułzą/ bo tákiego iuż włzyłcy ludzie czczą/ ważą/ á po=
36: cciwołć mu włzędy działáią/ y bez łłufznego bogáctwá/ we=
37: dle łtanu łwego/ dom iego być nie może/ gdyż włzytkiego po=
38: miernie á poćciwie vżywa/ á ktemu iż go włzyłczy włpoma=
39: gáią.

Kápitu=

strona: 106

Liłt 106.

1: Kápitulum xvj.

2: Iáko poćciwy człowiek iuż w łłufznych łprá=

3: wach połtánowiony pomierneho á poboż=

4: nego gołpodárłtwá łwego ma rołtro=

5: pnie vżywác.

6: grafika

7: Vzechmy łie dołyc náłłucháli o po=

8: winnołci poćciwego człowieká/ á zwłáłzczá

9: iuż tego/ kthory wyłzedłzy s płochey młodołci

- 10: ſwoiey/ á poſtánowiwfzy ſthaniczek ſwoy/ w
11: ktorim go kolwiek Pan Bog powoławfzy po
12: ſtánowić raczył/ bądź to ná iákim vrzędzie/ bądź teź w thym
13: wolnym bez vrzędu/ iáko żywot ſwoy poćciwy ſtánowić y
14: w nim ſie pobożnie záchowác ma/ y iáko wfzythki przypadki
15: cielefne w ſobie ſkromić ma/ y iáko ſie cnothámi y ſprávami
16: rozmyſlnemi á poćciwemi zdobić ma/ y w nich ſie záchowác
17: ma/ y tho czo człowieku vćciwemu należy/ iáko ſie we wżem
18: wedle powinności ſwey rozważnie y pobożnie záchowác á
19: ſprávowác ma/ iákoby ni w czym nie obráził á niczym nie zá
20: cmił iálnego á poćciwego ſtanu ſwego.
21: Tu zálię trzeba máło o thym pomowić/ ieſliże go iuź Pan

Bog ták

strona: 106v

Księgi Wtore

- 1: Bog ták ozdobić y poſtánowić będzie raczył/ iáko y tych cnot
2: y tych ſwych y pomiernych y roſtropnie rozważnych poſtęp=
3: kow ſwoich ſpokoynie/ pobożnie/ á záwždy z wefołym vmy=
4: ſłem y vżywác ma/ y w tym iáko ſie záchowác ma. Bo nie do (*marg*) Myſł nie vſpo
5: koiona. (-)
6: ſycíci ná thym że ſie iuź kto y cnotámi ozdobi/ y dobrego mie=
7: nia poćciwie nábędzie/ ieſliże go z wolną á z wefołą myſlą á
8: z nadobnym á nie z záwikłánym żywothem nie vżywie. Bo
9: naydzieſz drugiego náwżem nadobnie y ſprávami vćciwe=
10: mi ozdobionego/ y doſtátkiem od Páná y inemi dáry Páń=
11: ſkiemi opátrzonego/ á coź po tym kiedy myſł záwždy będzie
12: fráfowna á nigdy nie vſpokoiona/ ták w domowych iáko w
13: inych poſtronnych ſprávach.
14: Ale chcefzli ty iuź ná wżem roſkoſzy vżyć/ gdy iuź około ſie
bie poſtánowiſz z láſki Páńſkiey wfzytki cznoty á powinno=

15: ści fwoie/ gdy też iuz vważyłz żywotek fwoy pobożny/ ná kto
16: rym cie kolwiek Pan thwoy połthánowić będzie raczył/ nie
17: bądźże onym skrzętnym á fráfownym gołpodarzem/ co iáko
18: mnich w Czędłtochowey chodząc wżytko dyabły wygania.
19: Vyrzyli kożę ráno wftawfzy ná dworze/ to woła biegáiąc/ á
20: nie czásze było tego dyablá dawno ná pole wygnác? Vyrzy
21: fwinię w brogu/ tho záfię woła/ ono dyabeł w brogu/ hálás
22: dyable zá drugimi ná pole. Vyrzy fmieci w izbie to woła/ á
23: nie czásze wam było thego dyablá z izby wymieść? Vyrzy
24: gnoy pod końmi tho woła ná páchołká/ ielzczeż było nie czás
25: tego dyablá dawno wymiotác? Owa cały dzień będzie dya
26: bły z domu wyganiał. Więc y czeladź potrwoży/ pogromi/
27: iż iedni fie pokryią/ drudzy biegáią by ízaleni niewiedzą do
28: czego fie pirwey rzucić/ á lam biegáiąc zá nimi z mączugą ták
29: fie vfráluie że mu fie y ieść ledwe aż k wieczorowi záchce.
30: A ták trudno to ielzcze kto ma włáfnie dobrym á wdzięcz=
31: nym żywotem názwác/ iedno kłopotem á fráfunkiem. Azałz
32: fie nie lepiej z żonką/ z Vrzędniczkim/ á chocia y s pánem(marg) Skrzęthny go=
: łpodarz. (-)

33: Woytem ráno wftawfzy nadobnie námowić/ czáfy y przy=
34: padki ich rozważyć/ á czo pothrzebnieyżzego wedle czáfu ro=
35: zmyłnie poftánowić/ czeladkę nadobnie rołpráwić/ káźde=
36: mu czego ma być pilen s powinności fwey poruczyć/ łáłká=
37: wie go náuczyć czemuby lam łprołtác do końcá nie vmiał/ te
38: dy káždy z oney łáłkáwey poftáwy Páńłkiey/ y z oney niepo=
39: gromney náuki iego z wietfzą ochotą y z wietfzą pilnołcią bę
40: dzie fie łtárał/ áby fie onemu pánu náwłzem przyłfużył/ y dá=

leko mu

żywotá pocżciwego

Liŕt 107.

cżłowieká.

- 1: leko mu wżytko ſporzey poydzie niźliby mu náde łbem máczu
2: gą machał. A wżákoż iednák nie wádzi miáło krothofile/ y
3: do tego y do owego ſie przechodzić/ iefliże ták robi y ták czy=
4: ni iáko mu rofkazano. A wżákoż ieflibyś ie teź nálazł ſpiącze
5: iáko Apoſtoły w ogrodcu/ thedy teź niewádzi ich máczużką
6: przebudzić/ áby ná nie pokuſy nie przychodziły. Tedy y ſam
7: ſie nie vſráuie/ y z oney wdzięczney á niezáfáłowáney prze
8: chadzki przyſzedſzy do domu y ſmáczniey zye/ y wżytko mu
9: przydzie iáko powiedáią by wianki wił.

10: **#Rok ná cżterzy cześci rozdzielon.**

- 11: **A** Le iż rozne ſą cżáfy w roku/ teź ſą y rozne przypadki y w
12: goſpodárſtwie/ y w káżdey ſpráwie cżłowieká poćciwe
13: go/ gdyż rok iefth ná cżworo rozdzielon. Naprzod Wiońná/
14: więc Láto/ potym Ieſień/ więc Zimá. A w káżdym s thych
15: cżáłow/ y potrzebnego á rozneho goſpodárſtwá/ y rofkofz=
16: nych cżáłow y krotofil ſwych w ſwoim onym pomiernym á
17: w ſpokoinym żywocie poćciwy cżłowiek może ſnádnie wzić.
18: Bo gdy przypadnie Wiońná/ ázaſz owo nie rofkofz z żonką/
19: s czeladką po ſadkoch/ po ogrodkoch ſobie chodzić/ ſzczepkow
20: náſzczepić/ drobne drzewká rozſádzić/ niepotrzebne gáłáſki
21: obcinać/ mſzyce pobierać/ krzacżki ochędożyć/ okopác/ trza=
22: ſkowiſkiem oſypác/ bo tego trzebá áby około młodego dzew(*marg*) *Szczepy y ine*
: rzeczy mnożyć. (-)
23: ká chwaſt nie roſł. Bo coby miáło drzewko rość/ tho mu onę
24: wilgotność chwaſt wyciągnie. Teź gdy młode drzewká roz
25: ſadzaſz niepotrzebne gáłáſki precz obrzeź/ y wirzch iefliby ſie
26: wynioſł wyłoko. Bo nowo wádzony korzeń/ gdy iefcże w

- 27: łobie wilgotności nie ma/ gdzie wiele gałęzi ná gorze/ nie mo
28: że ich vżywić. Też gdy fzczepisz á pniaczek rozbijesz/ tedy no
29: zikiem nadobnie gniazdeczká gdzie małz gąłąskę włádzić wy
30: bierz/ tedy y gąłąská pięknie przyftanie/ y pniaczek iey nie ści
31: łnie á nie zmorzy/ y wnet ią łnádniey fok obleie iż fie pręthko
32: przyjmie.
- 33: Też łobie y Wineczká y Rożyczek możesz przyłádzić/ bo fie
34: to bárzo łáčno włzytko á zá bárzo małá pracą przyjmie. Do(marg) Vino łádzić. (–)
35: łtawłzy gąłęzi winnych/ vkopawłzy dołek/ náfpawłzy gno=
36: iu drobnego á thrzałkowišká/ połóżywłzy dwie gąłącze ná
37: krzyż/ środek onych gąłázek wtłóczywłzy w on dołek/ nado=
38: bnie onąż ziemią przyłóżyłz/ á końce ku gorze wypuścisz/ tedy
39: łie to bárzo łnádnie przyjmie. Tákże też tám chwałtu łtrzeż/

boć ten káżdą

strona: 107v

Księgi Wtore

- 1: boć ten káżdą rzecz zágluży. Potym kiedy fie rozrólcie/ nie=
2: potrzebne gąłąski y łilcie gdzie go wiele obrzynay/ bo thákże
3: też to wilgotność wyciąga ktora miałá gronká vrościc/ iá=
4: ko y chwałt około fzczepow. Więc też łobie poydziesz potym
5: do ogrodeczkow/ do wiridarzykow/ grządki nadobnie ka=
6: żesz pokopác/ nie czynże ich owák kołpakiem názbýt wyłoko/
7: bo y wodá łnádnie z nich łpłynie/ w głębokiey broździe nic
8: nigdy nie będzie. To łobie z oną roskofszą náfieiesz ziołek po=(marg) Ogrodki poży=
9: teczne. (–)
9: trzebnych/ rzodkiewek/ łálatek/ rzeżufzek. Náłádzisz málu=
10: neczkow/ ogoreczkow. Y máioranik/ y łzałtwiyká/ y ine zioł=
11: ká włzytko to nic nie wádzi. Więc włófkich grochow/ więc
12: wyłokich koprow/ więc y inych wiele rzeczy/ co łie to włzyt=
13: ko przygodzi. Bo to zálię kiedy wzeydzie/ tedy to y pánienki/

14: álbo ty ine domowe dzieweczki mogą wyleć y ochędożyć.

15: Więc niewądzi brzoſkiniową/ merellową/ márunkową ko=

16: łteczkę włádzić/ álbo też włofki orzeſzek/ bo to wſzytko pręt=

17: ko vrofcie/ á przedię y pożytek vczynić może. Tákże groſz da

18: wſzy chłopu ná dzień ſiła grządek może nákopác co łtanie zá

19: dziefięc.

20: Ale naydzieſz drugiego tákiego niedbálcá co mu ſie to bár

21: zo trudno widzi/ y powieda więc: Oy wolałbych ia tu gnoiu

22: náwozić á ięcźmieniá náfiác. Ale iefli może być y gnoy/ y ięcź

23: mień/ y to wſzytko/ á coźci to wádzi/ coć y roſkoſz/ y krotofilę(marg) Nie zle groſz

: dáć kilko vro

: bić. (–)

24: y pożytek czyni? Boć iuż z gnoiem łacnieyſze miſterſtwo/ le=

25: dá to chłop wywiezie/ á Włodarz álbo Woyt iáki może te=

26: go doźrzeć. Aleć wierz mi y toć łtanie zá ięcźmień. Bo chło=

27: pu daſz groſz iefli máło maſz ludzi do roboty iźci płonek przy

28: niefie/ daſz drugi groſz iźci ich náſzczępi/ á gdy to zrofcie/ the=

29: dyć iedno drzewo y grzywnę pożytku vczynić może. Ano to

30: czyłty groſz czo ich kilko z niego vrość może. Nie groſzci thu

31: krzyw/ ále gnuſność á niedbáłość leniwego chłopá. Azafz le=

32: piey iźci łopian pod okny łmierdzi á pokrzywá cie párzy/ ni=

33: źlibyś co inego ná to mieyſce poładził? Bo być też to y pożyt=

34: ku żadnego pieneznego nie vczyniło/ tedy ázaſz máły pożytek

35: potrzebá domowa? Bo z iábłuſzká mozeſz łobie kilká potra=

36: wek vczynić/ dobre wárzone/ dobre łmázone/ dobre pieczo=

37: ne/ dobrze im gęś nádziać/ dobra káľzá z nich przetárlzy przez

38: durźlák/ dobrze ie wſuſzyć y w pudle ná cały rok chowác/ nie

39: wſzytko głąby gryść iáko ſwiniá. A łamá iedná roſkoſz prze

40: chodzić ſie łobie y łam y s przyiacielem miedzy onemi roſko=

strona: 108

żywotá człowieká
pocźciwego.

Lift 108.

1: grafika

2: łzkami fwemi/ á zacźci to ftanie? bo wźdy rzeką iż czyłty á o=

3: chędożny człowiek w domu łwoim.

4: #Wiofnę kto niedbále opuści siła

5: ná tym należy.

6: Wź záfie tego pilno trzebá doźrzeć/ áby nadobnie rolicz=

7: kę vorano/ á czo narániey może być/ bo thák w żywocie

8: łwym iáko y w gołpodárftwie iáko iednę godzinkę vpuściłz

9: iuż siła vpuściłz/ ále kędy możelz vprzedzay gdy czemu przy=

10: pádnie pogodá s káżdym gołpodárftwem. Doyrzyłz też te=(marg) Wiofny nie o=

11: pufzczáć. (-)

12: go áby porządnie wfiano/ nadobnie vwlecżono. Bo kiedy ty

13: thák Pánu Bogu oddałz ziemię porządnie łprawioną/ iużeś

14: nie ty krzyw że łie nie vrodzi/ iuż to włzytko Pánu Bogu po=

15: ruczay. Tákże przydzie czás ięczmykowi/ grołzkowi/ tátárec

16: ce/ nic czáfu nie opułzczay. A niewiele łie tymi rzeczámí dro=

17: bnemi bałw/ chybá coby potrzebá domowa zniolła. Bo nie=

18: máłzci zboża inłzego pożytecznieyłzego iedno żyto/ płzeniczá/

19: ięczmyk miły/ á owies. Bo ty drobne rzeczy áni wzwielz iá=

20: koć łie rozleć. Ale s tych drugich zboż iuż małz chleb/ iuż małz

21: piwo/ iuż małz koniá/ iuż małz wołu/ iuż małz połec/ iuż małz

22: owieczkę. A s tego włzytkiego y pieniáłzki/ y hoyna potrze=

23: bá domowa vrołcie. A z ofátkiem też kto nie ma portu węc

24: do targu/ álbo łłodmi wyłzynkowáć/ bo y to pożytek niemá=

T

ły vczy=

strona: 108v

Księgi Wtore

- 1: ły wczyni. A wiofny co napilniey bądź pileń/ boć tho głowá
2: wŕzytkiemu rokowi. Thu iuż co wŕádzisz/ czo wŕzczepisz/ czo
3: wŕwieisz/ to iuż ná wŕzytek rok rość będzie/ tylko doglądać á=
4: by tego kozy nie głodały/ á chwałthy álbo pokrzywy nie zá=
5: głufzáły.
- 6: Iesliże też maŕz łádzaweczki álbo łtawki iákie/ tho też tego
7: trzebá nie opuŕzczać/ nadobnie dno przeŕufzywŕzy/ á gdy iuż
8: traweczką podrofcie nie głęboko wody przyłtawić/ łiedm ál
9: bo dziewięć kárpi puścić/ tákież w drugá kárafkow. Bo sił=
10: na to lichwá ŕkilká ryb puścić á kilká łet kop wziąć. Iesli też
11: maŕz łońłkie drobne/ tedy to w łtaweczki rozłádzić/ á nie ma=(*marg*) Rybámi poży=
12: tek vcynić. (–)
- 12: łzli nábyć álbo kupić/ áli to poroŕcie/ áli ty y pieniáŕzki y poży
13: tek s tego możełz mieć. A nie záłuy grzywny ktoráć może v=
14: czynić dzieięć y łtawku poŕypác/ y nowy gdzie mozełz iesli po
15: temu mieyłce maŕz vkopác/ bo to y rołkołz/ y pożytek/ y wdzie
16: czna krotofilá. Idziełz ná przechadzkę áno rybeczki przed o=
17: czymá twemi łkaczą/ pirwŕza rołkołz. Każełz chłopiętom zá=
18: brnąć/ druga rołkołz/ zá część weźmiełz grzywnę/ á drugie też
19: do panwie/ trzecia rołkołz/ á łnadź tá thrzecia ma coś na=
20: przod przed tymi drugimi.

21: #Pczoły/ owce niemáły pożytek vczynić

22: mogá/ tákże y ine rzeczy.

- 23: **N** Vż też iesli maŕz pczołki/ tedy ie też wczás podchędożyć/
24: chorym miodu podłtawić/ tákże też chwałtow y niepo=
25: trzebnego plugałtwá miedzy niemi nie dopuŕzczać. A niema
26: łzli łwięte to połgrzywny co grzywná z niego vrość może.
27: Nuż też owieczki ázałz też ty máły pożytek vczynić mogá? A

28: niemałzli ich czym chować/ więc ich ná wiofnę kupić á ná ie=(*marg*) Woły. Konie/

: Owce/ Pczoły/

: etcete. (-)

29: lień przedać. Dałz zá parę połgrzywny/ á weźmiesz záfię gdy

30: iągniątko vrofcie wiefieni zá onęłz parę swoie połgrzywny.

31: Obliczże sobie coć wełná z nabiátem vczyni iefli ie przez rok

32: przechowałz. A ták nie trzebác pieniędzy w płat dáwać/ sił

33: nać tu lichwá á pobożna domá vrofcie/ iefli będziefz miał pie

34: czą o sobie. Nuż też wołká lthárego álbo iákiego podrośłego

35: możelz zá młodego prze Frymárczyć/ przez látho go wypásć/

36: zimie plewkámi/ zgonienkámi iáko táko wygłáfkáć/ Będye

37: cie kořtował dwie kopie á weźmiesz zań czterzy. Nuż theż

38: wieprzká choćbyś też zań dał połkopy/ więcz go chwálthem

młotem/

strona: 109

żywotá człowieká

Liřt 109.

pocćiwego.

1: młotem/ y czym możelz przez látho rozetkáć/ á pothym máło

2: mu ziárná dodawłzy/ álifz ty kopę zá połeć/ á drugie y z dro=

3: bnemi rzeczámí zořtánie w zyřku. A máłalz to lichwá prořzę

4: cie? A máłyřz tho pożytek łobie może poććiwý człowiek bez

5: wielkiey prace á nápoły s krotofilá vczynić? Azałz też złe źro

6: bká kupić zá dziefięć złotyř á dáć go zá trzydzieřci? Iedno=

7: by nie trzebá zbytnim legatem być/ ábo řie zbytniemi á niepo

8: trzebniemi biefiádámí záwřdy báwić.

9: Nuż też páni łáfkáwa domowa ázałz też z drugiey řtrony

10: nie może bez wielkiey pracej á nápoły s krotofilá nadobnyř

11: pożytećkw náczynić? gdy řię zábáwi około ogrodow/ oko

12: ło nabiáłow/ około łnow/ około konopi/ wřzytko á wřzytko(*marg*) Pániey gořpo=

: dářřtwo. (-)

13: może fie to łowicie opłácii/ y domek fie nápełnić. Bo to źimie
14: zácii z dzieweczkami poprzedzie/ płocienek nápráwuie/ mo=
15: że y vprzedácii/ może y pothrzebę domową zawnždy poćciwą
16: mieć. Nuż też y galká niezła/ bo y piorká y miąłko wždy theż
17: darmo nie wynidzie/ á máły to kofzt/ trawki náliekácii/ vkrop
18: kiem gorącym ią odmiękczyć/ otrąbkami połypácii/ to fie tak
19: thym dobrze pan młody gęś vchowa iáko owfem/ bo mu tho
20: Inádniey y połknácii/ y przechowácii. Nuż też kurczátko/ nuż też
21: kaczátko/ nuż też y gołębiátko wśzytko tho nic nie wádzi/ bo
22: to bez trudności á nápoły s krothofilą wśzytko być może. A
23: przedię y flawá y pożytek s tego rołcie/ iż wždy rzeką iż po=
24: rządęk w domu.

25: A thák łzkodá pocźciwemu człowieku gdy czás do częgo
26: przypádnie márnje go tyrácii/ boć dołyc ćzałow będzie inych
27: y biełiad y krotofil vżywácii/ ále gdy też czás częgo á zwłaz=
28: czá ktorego iuż vgonic nie może/ łzkodá go niepotrzebnie opu
29: łzczácii/ bo ten powiedaią z wodą nam połpołu vcieka.

30: #Láto gdy przydzie co z nim czynić.

31: **N** Vż gdy przydzie ono gorące Láto/ ázazł nie rołkofz gdy
32: ono wśzytko coś ná wiofnę robił kopał nadobnieć doż=
33: rzeie á porołcie/ ánoć niołá iábłufzka/ grufzczeki/ wifneczki/
34: łliweczki s pirwżęgo łzczępienia twęgo. Więć z ogrodkow
35: ogoreczki/ máłuneczki/ ogrodne ony ine rołkofzy. Ano młode
36: małłká łyreczki náłtána/ iayká łwieże/ áno kurki gmerzą/ á=
37: no galki gagaia/ áno iągniátká wrzełzczą/ áno prołiátká bie(marg) Rołkofzy le=
: tnie. (–)
38: gaią/ áno rybki łkaczą/ tylko łobie mowić/ vżyway miła du=
39: łzo małz wśzytkięgo dobrego dołyc/ á wźakoż z boiážnią bo

Księgi Wtore

- 1: żą á z wiernym dziękowaniem iemu. Poiedziełz záfię łobie s
2: krogulałzkiem do żniwá/ áno nadobnie żną/ dzieweczki łobie
3: łpiewaia/ drudzy pokrzykawia/ łnopki w kopy znowu vkłá
4: dáia/ áno im y miley y łporzey robić kiedy páná widzą. A
5: włzákoż nie owego co łie z nimi po polu z máczugą goni/ ál=
6: bo biczem po grzbiecie kołáce. Támże łobie y przepioreczkę
7: vgonić może/ ále nie owák áby profo ábo inłze zboże vbogim
8: ludkom łámác miáł. Abowiem on pátrząc ná to nie może bez
9: záłości być/ á mowi poćichu bodayż w niey zyadł złego du=
10: chá. Też nie owák áby włzyłcy łthali dziwuiąc łie á wołáli/
11: owo pádlá pánie pádlá/ A pan łie przed nimi pyłzni iż chro=
12: łcielá vgonił/ á oni łtoia dziwuiąc łie łirpy porzuciłwłzy. A=
13: bowiem w káżdey rzeczy trzeba czáfu y miáry záwždy vży=
14: wác.
15: To też tu trzeba dożrzeć áby nie mokro w brogi vkłáda=
16: no/ á o brogi łie wczás łtarác niźli w ten czás kiedy vkłádác/
17: á wczás ie y połzyć y pod nimi vchędożyć. A włzákoż czo ná
18: nalienie ma być to wczás wozić y w łtogi ábo do łthodoł v=
19: kłádác/ bo to y w gumnie przełchnąc może/ bo s káżdą rzeczą
20: łzkodá czáfu opułzczać/ á záwždy vprzedzác gdzie kto może.

21: #Iefienne rołkołzy y gołpodárłtwá.

- 22: **P** Rzydzie Iefień ázałz nie rołkołz do łianá łie przeieździć/
23: áno nadobnie vorano/ nadobnie łieia/ włoczą/ łpiewá=
24: ia/ áno ferce rołcie/ áno łie nádzieia ciefzy iż s tego dali Pan
25: Bog doczekác ná drugi rok pożytek vrołcie. A włzákoż tego
26: dożrzeć áby było dobrze vorano áby vrzechy nie było/ áby tyl
27: ko trawy nie proto. Bo iefłize ziemiá nie będzie z głęboká v= (marg) Iefienne go=

1: ǫpodárstwo. (–)

28: miękczona/ iuż zyárno nie może korzonká głęboko puścić/ iuż

29: przyǫzedǫzy ná twárdą ziemię pǫǫfzczyć sie muǫi/ á ǫǫǫfnie sie

30: wkorzenić nie może/ więcz y rychley wypre/ á ná wioǫnę nie

31: ǫácno mu rość ǫporo. Theż trzebá pilnowác áby sie dobrze

32: zǫwlokǫ/ áby bryǫ iefli może być nie wiele było/ á wczás/ á

33: co narániey/ bo im sie zboże napiękniey wǫciele ná zimeǫ/ thym

34: mu ǫporzey będzie rość ná Wioǫnę/ bo drudzy powiedáią iż

35: rychley wypre/ thrudnieyći zǫwždy owemu czo sie dopirko

36: zǫǫǫgi káždy gwaǫt wyćirpieć/ niźli owemu co iuż moc zǫwe=

37: źmie. Bo y dziecię rychley sie zǫwždy ǫtlucze niźli chǫp ǫtári.

38: Też thego trzebá dopilnowác/ áby zǫárno było dobrze wy=

39: ǫchǫe/ bo mokre álbo niedoźrzáłe pewnie zǫgnije. A nie dármo

Pan mo=

strona: 110

żywotá pocźciwego

Liǫt 110.

cźłowieká.

1: Pan mowi w Ewányeliey: *Nifi granum frumenti mortuum fu*

2: *erit ipsum solum manet*, to iefǫ/ Iefli zǫárno zbożne nie będzie(*marg*) **Ian w xij. kapitu.**

(–)

3: vmorzono/ to iefǫ dobrze wyǫǫfzono/ ǫámo w ziemi zǫǫtánie.

4: **#Krotofile Iefienne.**

5: **T** Amże ǫobie możesz kázác y pieǫki/ iefli ie maǫz/ wywrzeć/

6: táme ǫobie wnet roǫǫǫfzná krotofilę wczynić/ áno rozli=

7: czne gǫǫǫy iáko flethnicźki s puzany krzyczá/ áno myǫǫliwecz

8: wrzeǫczy/ trǫbi doieźdzáiąc zá nimi. Wypádnie zǫáiączek/ á=

9: zǫǫz go nie roǫǫǫz pǫǫzczwác/ zá nim ǫobie pobiegác/ á iefzczę

10: lepǫza do ǫęku go przywięzác y do domu przynieść/ áno chuc

11: y dobra myǫǫ roǫfcie/ áno sie krew dobra mnoży/ áno zǫǫǫdek

12: przechowywa/ áno wŕzytko zdrowo/ wŕzytko miło. A wŕzá=(*marg*) Iefienne roŕko

13: ŕzy. (-)

13: koŕ iáko ná káŕdŕá rzecz ták teŕ y ná thę trzebá czáfu pátrzyć.

14: Nie w on czás kiedy iefzcze zboŕa ŕtoią/ álbo drugie doraŕtá

15: iá/ bo iuŕ tám muŕiŕ bez rozmyŕŕu bieŕeć gdzie pan záiącz o=

16: boz ŕwoy zátoczy/ áno iedno pŕi połamią/ drugie ŕzkápy po=

17: depcá/ áno grzech/ przeklętko á niewdzięcznoŕć dárow bo

18: ŕych. Przyedzieŕ do domu áno fie ieŕć chce/ áno iuŕ wŕzytko

19: nadobnie gotowo/ áno grzybkow rydzýkow nánoŕzono/ á=

20: no ptaŕzkow náłápano. Bo y to niemála krotofilá/ y pan ŕo=

21: bie czáfem w budzie bárzo rad poŕiedzi. Vyrzy pochwili á=

22: no miody podbieráią/ áno owieczki ŕtrzygá/ áno owoce zno

23: ŕzŕ/ zákrywáią á drugie ŕuŕzŕ/ áno rzepy kápuŕthy do dołow

24: chowáią/ wkłádáią/ drugie teŕ ŕuŕzŕ/ áno wŕzytko miło/ wŕzy

25: tko fie ŕmieie/ wŕzytkiego doŕyć/ iedno trzebá tego doyrzeć/ á=

26: by to wŕzytko było porŕádnie opátrzone/ áby to co fie z wiel=

27: kŕ pracŕ názbieráło/ áby fie to ledá iáko nie popŕowáło. Te=

28: dy s thego powoli y grzywná fie zámnoŕyć moŕe/ y potreby

29: ŕwey poćciwey porŕádný człowiek zŕwŕŕdy z roŕkoŕzŕŕŕ vŕyć

30: ŕobie moŕe/ y roŕkoŕŕnego ŕywotá/ kiloby go ŕam ŕobie dobro

31: wolnie nie pŕował.

32: **#Goŕpodáŕŕstwo Iefienne domowe.**

33: **I**Ednoby teŕ trzebá kiedy czemu czás przypádnie iáko kár

34: wowi dáŕmo nie leŕeć/ á nadobnie fie y z ŕonkŕ y s czelad

35: kŕ do wŕzytkiego przyczýnić. Bo im więŕŕzy doŕtátek w do=

36: mu będzie/ tym fie teŕ będą wŕzyŕcy lepiey mieć/ bo to y poŕy=

37: tek/ y roŕkoŕŕ/ y krotofilá. A co to iefť zŕtrudnoŕć/ iuŕ kápuŕty

Księgi Wtore

- 1: rzepy/ pólternaki/ piotrufzki/ y ine rzeczy dobrze opátrzywfyz
- 2: kápufłki nadobney ołobno obrawfyz/ fáłę iednę ná to obroci
- 3: wfyz/ nápoły głowki przekrawáiąc nadobnie ią włóżyć/ cwi
- 4: kielką przekłádác/ koprzyku do niey náklásć/ thedy będzie y
- 5: łmáczna y czyrwona/ tákże y rofołek z niey będzie nadobny y
- 6: onemi ziołki pięknie pachnący.
- 7: Nuż też ćwikiełki w piec námiotawfyz/ á dobrze przypiek=
- 8: łzy nadobnie ochędożyć/ w tálerzyki nákráíác/ tákże w fáłecz
- 9: kę włóżyć/ chrzanikiem co nadrobniey vkrążawfyz przetrzą=
- 10: łác/ bo będzie długo trwála/ thákże koprem włótkim trofzkę
- 11: przetłukfyz przetrzęłác/ á octem pokrapiác/ á fołę theż trochę(*marg*) Przyłmáki do=
- : mowe nie kofz=
- : towne. (-)
- 12: przefalác/ tedy to ieft ták ołobny przyłmák áni twoie limunie
- 13: bo y rofołek bárzo łmáczny/ y łámá páni ćwikłá/ bo iuz będzie
- 14: y bárzo łmáczna y bárzo nadobnie pachnęłá. Albo też kopru
- 15: włóskiego poki iefzche zielony thákże z gáłáfkami nárzezác/ y
- 16: iákoby káżdą gáłáfkę wárkoczkiem przepleść/ tákże w fáłecz
- 17: kę włóżyć/ ocetkiem przekropić/ á fołę potrofze przetrząłnác/
- 18: á kámieniem przyłóżyć/ tákże też to przyłmák y ołobny y dłu=
- 19: go trwáiący może być. Albo też rydyzkow náfolić/ grzibkow
- 20: náfułzyć/ á což to zá praca? á długoż to zámiełzka? ále leniwe
- 21: mu niedbálcowi wfyztko łie trudno widzi.
- 22: Nuż też záfię ázaż zle ogoreczkow náfolić? tákże też koprzy
- 23: kiem á wiłniowemi álbo dębowemi łifłki przekłádác/ áby by(*marg*) Nowinek przy
- : kopác. (-)
- 24: ły mocnieyłze. Zafz też wádzi y powidłek łobie nádziálác? o=
- 25: wocow náfułzyć/ rożyczek álbo inych ziołek náłmáżyć/ wo=
- 26: deczek nápalić/ wfyztko to rofkołz á krothofilá/ á dom wfyzt=

- 27: kiego pełen/ co iesth bárzo wielki przyśmák ku roskofznemu á
28: łpokoynemu żywotowi człowieká poćciwego. A odpráwi=
29: włzy ty domowe gośpodárftwá/ ofiawłzy teź dobrze/ więcz
30: teź nie wádzi/ iefli čás ieft/ nowinki pokopác/ gnoyku powo
31: źić/ domkow/ chlewikow popráwić/ á niemafzli kiem/ więcz
32: Bogiem á grofzem/ á nie źáluy fie ná to áni zádłużyc áni przy
33: łtáwić. Bo to fwięta kopá co dwie zá łobą przynieść może.
34: To iuz potym tám odpráwiwłzy domek y potrzeby iego/ mo
35: źefz y przeieżdzek/ y wdzięcznych biefiad/ y miedzy przyiacio=
36: ły y w domku łwoim vzyć.

37: #Zimá co zá pożytki y co zá roskofzy

38: w łobie ma.

Przydzie

strona: 111

żywotá poćciwego
człowieká.

Liłt 111.

- 1: **P**rzydzie zimá ázaż máła roskofz kto ma łáfy álbo łowi=
2: łká z rozmáitým fie źwirzem nágonić/ á iefli fie poźczę=
3: ści/ więc go nábić/ y przyiacielom fie záchowác y łobie poży=
4: tek może fie s tego vczynić. Kto teź ma ieziorá/ łtáwy wiel=
5: kie niewody/ ázaż nie roskofz po głębokich wodach fie nácho=
6: dzie álbo náieżdzie/ niewody zápuścić/ ryb rozlicznych náło
7: wić/ tákże fie y przyiacielom záchowác/ y łobie pożytek vczy=
8: nić. A iefli nie ma łáłow álbo wod wielkich/ ázaż teź zła łarn
9: ká álbo wilczek s fiathkámi go poźzukawłzy/ á łkorá dziś zá
10: pięć złotych máło nie iáko ryfia. Albo teź kufzę żelázná ná li=
11: fá záltáwić/ y zá tego teź nie zła kopá. Albo teź ná mnieyłzych
12: wodach káraši/ kárpi/ okuni/ y łzczuczek łobie náłowić.
13: A nákoniec by teź nie było więczey/ ázaż nie roskofz s chár=

- 14: ty fie przeieździć/ ná cietrzewká fieć záftáwić/ kuropátwicz=
15: kę rozfiádem przykryć/ á przeieździwfzy fie/ á obłowiwfzy fie
16: do domu przyiechác áno izbá ciepła/ áno w kominie gore/ á=(*marg*) Myfliftwo źi=
: mie. (–)
17: no potraweczek nadobnych nágotowano/ áno grzaneczki w
18: czáfy w rofkofzным piwie miáfto kárafkow pływáią. Po o=
19: biedzie fie do gumienká przechodzić dopátrzyć fie iefli dobrze
20: wymłacáią/ iefli kłóc wytrząfáią/ iefli fłomę dobrze wkłádá
21: ią/ plewki/ zgoninki chędogo pochowáią. A iefli iefzcze to kto
22: ma iż ná wozy náfyfpuią/ łáfzty do fzkut álbo do komieg od=
23: wożą. A iefli tego nie ma/ tedy wždy do targu náfyfpa/ zá co
24: y pieniafzkow/ y świeżego miáfká/ y białych chlebow/ y ko=
25: rzenia/ y co rokafelz toć przyniofá/ tákże y winká ieflic go bę
26: dzie potrzebá.
27: A wźákoż y winko/ y miáfko/ y piwko zámożyfty dármo(*marg*) Wino/ Piwo/
: Mięfo darmo. (–)
28: mieć może/ iáko dziś niektorzy działáią/ kupiwfzy kilka álbo
29: kilkonańcie beczek/ zá połowicę máło fwych pieniędzy nie we
30: źmie/ á połowicę dármo pije. Tákcze też kupiwfzy gdzie ná do
31: le kilkádziefiát álbo fto iáłowicz/ przepędzi ie máło dáley ná
32: gore/ álbo tákże báránow/ álic máło nie dwádziefcía kázde=
33: go z nich do kuchniey dármo przypáść może. Thákże y piwo
34: máiąć fwoy browar/ by też dobrze połowicę do kárczmy dał
35: á połowicę fobie zoftáwił/ tedy zá onę połowicę weźmie pie
36: niądze fwoie. A wźákoż iż fie to nie kázdemu zeydzie/ tedy co
37: kto zmoże/ y iáko kto może/ thák wždy oprzátny á roftrópny
38: człowiek fnádnie fie wždy y tym y owym podeprzec może.

1: #Zywności dziwne vbogich ludzi.

- 2: **A** Le kto sie chce tym dziwom przypátrzyć/ iáko sie chudzi=
3: ná żywi/ idź ná Krákwfki rynek/ tám sie nádziwuiefz/
4: áno iedná kielbáiki fmázy, druga gzelce przedáie/ druga wá=
5: trobę pieczoną z octem á s cebulą/ druga też zwodzi/ druga z
6: oplátki po rynku y po vlicach biega/ druga z wieńcy/ druga z
7: ziołki y s czyrwoną máfcią siedzi. Więć y v krup/ v sledzi/ v
8: máłfá/ v fwiec/ v sklenic/ v iábłek/ v žemeł/ v botow/ v ryb/ v
9: żuru/ v barfzczu/ v ogorkow/ v rozmaitych ogrodnych rzeczy(marg) Rozmáithe ży=
: wności ludzkie (-)
10: siedzi/ á ktoby sie ich náliczył. Więć co ich po smátruziech/ po
11: kramikoch/ pod krzyźmi siedzi/ Iedná z želázem/ druga s pło=
12: tnem/ druga z barchánem/ z lełzem/ z goždźmi/ y z rozmaitemi
13: przyprávami/ á ktoby sie tego nápámiętał/ iuż nie licząc ro=
14: zmáitych á rozlicznych rzemieńnikow co sie fwemi robotámi
15: żywią/ dziwnych á dziwnych questow miedzy ludźmi sie ná=
16: pátrzyfz. A wždy sie żywią/ y w dobrych száthach chodzą. A
17: coźby poćciwy człowiek niemiał sobie pożytkow nówymy=
18: ślác? kthorego Pan y rozumem/ y máiętnością opátrzył. Ale
19: náłzá szára pychá á náłzá wżeteczna rołpułtá tego drugiemu
20: nie dopuści/ że naydziefz czálem dołthátecznieyfzego chłopá
21: we wsi niź łámega páná. Gdyż náturá człowiecza ná row=
22: nym może przełtác by sie bogá bałá/ á žeby sie káždy ná fwoy
23: pomierny łtan rozmyłlił. Azáłz máłto Pan Bog dał rozmái=
24: tych przyśmákw do śnádneho dobrego mienia/ ták iákoch=
25: my wyłfzłzey ślyfzeli/ poćciwemu człowieku? kiedyby iedno
26: chciał/ á iżby też dobrowolnie á niedbále/ iáko ono śtára przy
27: powieść/ nie zápominał grufzki swoiey w popiele.
28: Nuż náchodziwłzy sie po fwym poboźnym gołpodárfth=

29: wie/ iuż theż łobie w ciepłey izbie wfiędziesz/ álbo łam álbo s
30: przyiacielem. A ieflić iefzcze Pan Bog dziatki dał/ toć iuż iá=
31: ko błazenkowie kugłuią/ żonká s pánienkami łzyie/ też łie s to
32: bą rozmawia/ álbo też co powieda/ pieczenia łie wieprzowa
33: dopieka/ cietrzew w rofołku/ á kápłun tłufty s klołkami do=
34: wiera/ więcz rzepeká/ więcz ine potrawki. A czegożći więczey
35: trzeba? á czegożći nie dołtawa ku poćciwemu wychowaniu
36: twemu? byś iedno łam chciał/ á łam thego y nábyć y vzyć v=
37: miał/ tedyć Pan Bog włytykiego dofyc dał.

38: grafika

strona: 112

żywotá poćciwego
człowieká.

Liłt 112.

1: Kápitulum xvij.

2: Iáko iuż poćciwy człowiek poštánowiwfzy oko=

3: ło łiebie y gołpodárłtwo y ine łprawy łwoie

4: ma łpokoynego łtaniku łwego vżywác.

5: grafika

6: Gdy iuż około łiebie włytyko nado=

7: bnie/ pomiernie/ á poćciwie poštánowifz/ ták

8: w domowych iáko y w połthronnych łpra=(*marg*) Człowiek głu=

9: pi nikczemny. (-)

9: wach łwoich/ á iż też będziefz chciał łpokoyne=

10: go á pomiernego żywothá łwoiego vzyć/ nie

11: bądźze też iáko pień przy drodze nikomu nie pożyteczny/ łtá=

12: ray łie też wždy ábyś y práwo łwe w ktorým łiedziłz/ y prá=

13: wo Boże ktoreś powinien wždy theż po kęfu rozumiał/ ábyś

14: też miedzy ludźmi nie łiedział iáko głuca oponá ná łcienie/

15: ábyś łie też y do thego y do owego poćciwie przymawiac v=

- 16: miał/ y przyjaciel áby też s ciebie pociechę y poćciwość cza=
17: fem miał. Bo máłócbý było po nas y Bogu y ludziom/ iefli=
18: bychmy tylko ták iáko głuchowie chodzili.
19: Bo ácz przyrodzenie iuż thákie nośić muśimy iáko nam
20: czaś przynioł/ á iákýe Pan Bog raczył dác/ ále widzác iefli=
21: że iefth tępe/ więc mu dodawác óftrog/ ćwiczeniem á bacze=

niem/ wy=

strona: 112v

Księgi Wtore.

- 1: niem/ wywieduiác fie miedzy ludźmi co ná czym zależy/ á cze
2: go potrzebá wiedzieć poćciwemu ftanowi twoyemu. Bo y
3: źrzebiec rychley fie obráca kiedy mu óftrog dodádzą/ y noż o=
4: ftrzeyfzy kiedy go ogniwkíem álbo mufadkiem pociągną.
5: Tákże y człowiecze przyrodzenie być było natępfze/ niechżeć
6: fie iedno ćwiczeniem pociągnie/ vyrzyłz żeć fie y ná práwą
7: ftronę obráćć będzie.

8: **#Czytać poćciwemu kto vmie ieft**

9: **rzecz bárzo potrzebna.**

- 10: Ták iefli vmiełz czytác/ ázálz to nie rołkołz też fobie czaś
11: vpátrzywłzy nád kłiąłzkámi poliedzieć/ práwą y powin
12: ności fie fwey dowiedzieć. Więc fie námowić z onemi Phi=
13: lozophy/ z onemi mądremi przeważnemi á Rycerłkiemi lu=
14: dźmi/ nie trzebác będzie wielkiego nakłádu/ zbiegálz wżytek(*marg*) Czytác rołkołz. (-)
15: fwiát lekkim kołztem tuż ná mieyfcu liedząc/ ták iákoby tám
16: włzędzie oczywifcie był/ á iákobyś wżythko widział/ ácz nie
17: ták wždy dobrze/ ále wždy lepiej niżli nic/ *quia non cuilibet li=*
18: *cet adire Corintum*, to ieft/ nie káždemu w drogę do Korintu/
19: bo tám trudne przeiázdy/ więc fie o nim ná mieyfczu dowie=
20: dzieć/ á wiárą mocno óftátká dołóżyć/ tedyć wżytko zá ied=

- 21: no łtanie iákobyś tám był. Nuż záfię ázałz to nie rołkołz wie
22: dzieć przyrodzenie káždego źwirzątká/ káždego ptałzka/ káž=
23: dego drzewká/ káždego ziołká/ s czego łie może y gołpodár=
24: łtwa wiele náuczyc/ y w przygodzie wždy łobie czałem po=
25: moc/ y miedzy ludzi przyłzedłzy nie łiedzieć iáko dármo bith/
26: gdzie łie wždy będzie vmiął y ku temu y ku owemu przymo=
27: wić.
28: Nie bawże łie teź záfię ledá czym/ bo máło tobie po Owi=
29: diulfzu/ po Horáciulfzu/ bo ná cię trudny y fábułami zábawio
30: ny. Ale łobie to czytay coby cie nadobnych cnot á poćciwego
31: żywotá vczyłó/ bo cie tho może piękniey ozdobić niźli fábuły
32: niepotrzebne/ biorąc piękne przykłády z onych zacnych ludzi
33: przodkow pirwłzych/ s poćciwych łpraw ich/ iáko nadobnie
34: w onych pięknych pomiárach/ w onych rozważnych łprá=
35: wach á ozdobnych poćciwołciach żywothy łwe łtánowili/ y
36: w nich łie záchowywáli.

37: #Koniá/ zbroie y inych rzeczy poćciwemu

38: łprobowác iest rzecź potrzebna.

strona: 113

żywotá poćciwego

Liłt 113.

człowieká.

- 1: **N** Vż gdy łie teź trefi czałs potemu y pogodá/ ázałz teź to nie
2: iest rzecź potrzebna człowiekowi poćciwemu ná koniká
3: wfięć/ zbroiczki łobie przypátrzyć/ łłudze teź ná drugiego ká
4: zác wfięć/ álbo iefliby łie przytrefił dobry thowárzyłz iáki/(*margin*) Przeieźdzká
5: poćciwa. (–)
6: więc tu łobie pomiernie pobiegác/ łpytác go iefli łie teź vmie
7: obroćić/ álbo z rázu wyłkoczyć/ álbo łie záltnowić gdy tego
8: połtrzebá/ álbo iefli mu łie thákie wędzidlko podoba/ iefli w

- 8: nim łbem nie łtrząfa/ álbo iefli nie nabożny/ iefli w niebo nie
- 9: pátrzy łeb wzgorę podniołzfy. Więc też nie wádzi iefli po
- 10: temu zdrowie y drzeweczko wziąć/ nádobnie łobie z nim po=
- 11: igrąć/ álbo też do pierłcionká álbo do czapeczki pomierzyć/
- 12: bo łtąd y krotofilá y ćwiczenie vrołłci moze. Y potym kiedy
- 13: miedzy ludzi vłłiwe łie threfiłz/ iuż będziefz włzedy wdzięcz=
- 14: nieyłzy/ gdy to będziefz vkazać vmiał czego drugi nie vmie.
- 15: Ale gnułność náłzá á tępołł włzitko to nam łnádnie odeimie
- 16: Bo będzie drugi wolał gdzie w cieniu pod dębem lezeć/ álbo
- 17: w kofel náględáć/ niźliby łie tym co iefł iemu potrzebnego ál
- 18: bo pożythecznego páráć miał. Y dąbci nie zámiefzka/ y kufel
- 19: nie záiąć/ wierz mi iż cie doczeka aż s przeiełdzki przyiedziefz.
- 20: Bo przydą trwogi álbo potrzeby iákie/ iákoż łwiát bez te
- 21: go być nie moze/ iuż łiła będziefz miał przed onym chwałtem
- 22: co ni koniczka ofiełł/ ni drzeweczka w rękę wziąć/ ni zbroicł=(*marg*) Niećwiczone=
- ⌚ mu włzyłthko
- ⌚ trudno. (-)
- 23: ki ná łię włóżyć nie vmie. A czałem s przełtráchu zádni plách
- 24: ná przodku łobie záváłłi/ á mnima iż ták bárzo dobrze. Nuż
- 25: y Hethman y káždy dzielny człowiek iuż cie będzie ná leplzey
- 26: báčności miał/ wiedzác tho włdy ná cię iż tho vmiefz czego
- 27: drugi nie vmie. Iuż cie s przednieyłzemi ludźmi będzie poły=
- 28: łał/ iuż cie rychley y ná łtraż wypráwi. A on prołty łichopęk
- 29: mułłi dáleko łtroną chodzić. Iużci łtąd łławá/ ozdoba/ y pię
- 30: kna znáiomolł rołł y mnożyć łie łnádnie moze.
- 31: Bołł nie to miłtrz co łie ná łichey wodzie wozić vmie/ ále
- 32: to więłłzy kiedy włłaná wiátry burzki/ iż y rádzicł/ y pomoc/
- 33: y rátowáć vmie/ y łercá drugim doda/ iż łie ochotniey połpo
- 34: łu s nim co rychley do brzegu dogrzebáć będą. Tákze y thám (*marg*) Zwyczał thru=
- ⌚ dno przełł=

⌚ mić. (–)

35: w tych fwieckich przypádłych burzkach ktho nie vmie iedno

36: fie w kábat vwiązać/ kolet pięknie poftánowić/ obercuchy o=

37: wy nádać/ iuż mu thám záprawdę będzie trudno z żeláznemi

38: fie obercuchy obchodzić. Abowiem zwyczaj káždy ftoi/ po=

39: wiedáią/ zá drugie przyrodzenie. A wżemu čás ma być flu

40: fznie vpátrowan/ kiedy orác więc orác/ kiedy plęfác więc plę

fác/ kiedy

strona: 113v

Księgi Wtore

1: fác/ kiedy fie bić więc fie bić. Ale przedię wżytkiego tego mu

2: śi fie powoli náuczyć.

3: **#Co nas w niedbáłość przywodzi.**

4: 2 **A** Bowiem w ty piefzczoty á w ty niedbáłości y w ty wży

5: tki rofpułthy fwowolne náłze nicći nas inego nie záwo=

6: dzi/ iedno náłze thepe/ gnuśne/ á rofpułtne ciáło. Ale mądry

7: ma to ífcie pilnie rozważać/ áby v ciáła nie był nigdy niewol(marg) Ciáło nas zá=

⌚ wodzi. (–)

8: nikiem/ á podobniey íest áby iemu ciáło flúżyło niż on ciálu.

9: Bo folguiąc temu fwowolnemu ofłowi/ ktoremu fie tylko le

10: żeć á pieścić chce/ śiła poćciwy człowiek fobie rzeczy poważ=

11: nych á flawnych á fobie przytecznych opuścićby muíiał. Abo

12: wiem niech fie ono pieści íáko chce/ rofkofzuie fobie íáko chce/

13: tedy iednák nigdy bez trwogi być nie może. Bo by theż iuż y

14: tey fwieckiey burdy nie było/ thedy go iednák dwie przygo=

15: dzie minąć nie mogą/ iedna przypádła/ druga przyrodzona.

16: Przyrodzone przygody/ íáko fą rozliczne wrzody/ dziw=

17: ne niemocy/ á ktoby fie ich tu náwyliczył. Ale czego fie komu(marg) Przygody przy

⌚ rodzone y przy

1: pądle. (-)

18: chce tego mu nalepiey dozwołiç. Bo mu fie chce ożrzeç/ opić/

19: prożnować/ roziewiwłszy gębę iáko woł leżeç/ áno mu muchy

20: w nią lázã. Więc s tegoż obzárftwã á s prożnowãnia nielza

21: iedno fie rozliczne wrzody zámnożyć w nim muřzã/ fkąd y o=

22: ná miła á wdzięczna duřyczkã z nim pořpołu obolec muři.

23: Bo iuż s tego muři byç tępořç/ gnuřnořç/ niedbãlořç/ gniew/

24: y czãfem rořpãcz. Aleç nam włzytko ten řwowolny pan ciã=

25: ło robi/ iż fie nas nie boi. Nuż zãfię bez przypãdłich przygod

26: theż byç nie może/ bo muřzã ná nie przypadãc rozmãite zãw=

27: żdy pořtrãchy/ iáko gromy řtrãřzne/ błýřkãwice řrogie/ pioru

28: ny/ trzãřkãwice/ potopy/ ognie/ grãdy/ y inych przygod y po=

29: řthrãchow wiele. A gdzie ćwiczenia wiãry y wiadomořci o

30: tym nie mãřz/ tedy řilne zãtrwożenie około niego byç muři.

31: Ale ty coç dał Pan z rořtropnã duřzã opãnowãc to gnuř=

32: ne á nikczemne ciãło/ to řobie miey zã rořkořz á zã ořobne ćwi

33: czenie/ ábyř temu pãnu nãzbyt rzedziç nie dał/ á przypãtruy

34: mu krygu y řtãd y zowãd/ áby nie tędy buiãło kędy chce/ ále

35: kędy iego poćciwemu řtanowi należy. Gdyż go Pan Bog ra

36: czył řtworzyć nie ná rořpuřtnořci řwiãtã tego/ ále ku cżci ku

37: chwale řwoiey/ á ku poćciwey ozdobie iego/ y řławie iego/ á=

38: by řobie nań pãtrzył á rořkořzował z onego nadobnego pořtã

39: nowienia iego y poćciwych řpraw iego/ á czekał go iuż w rá=

dořci z o=

strona: 114

żywotã pocćciwego

Liřt 114.

cżłowiekã.

1: dořci z obiecãnym mieyřcem iego. Tedy wierz mi iż to nado

2: bne gořpodãřstwo řobie rořecznieřz/ kthore cie y ku řławie/ y

3: ku zdrowiu/ y ku ludzkiemu zãchowaniu/ á naprzod ku řãłce

4: Páńfkiey/ Ínádnie przywieść będzie mogło.

5: #Nic lepszego w káżdym żywocie ie=

6: dno rádość á pociechá.

7: **A** Iż w káżdym żywocie káżdego Ítanu tho ieft narófkósz=
8: nieyfze káżdemu/ co ieft z rádością á s pociechą iego/ y ká
9: żdy íe o to Ítára. Ale íeÍlize ma być żywot poćciwy/ tedy ma
10: być y rádość káżda y pociechá poćciwa. Vważayże to Íobye
11: zówždy o íáką íe Ítárác maÍz/ áby cie áni ná zdrowiu/ áni ná
12: Íławie/ áni ná dobrym mieniu nie obrážíłá. Boć też pociechá
13: ieft wiele pieniędzy názbierác/ íedno iż wiele kÍtaÍtow do te=
14: go ználeść íe może y poćciwych y niepoćciwych. Bo íeÍlibyś
15: ich niepoćciwym kÍtaÍtem názbierał/ tedybyś s tego wíeÍtíze=
16: go Ímętku níżli pociechy vżył/ bo złey Ílawy/ złego mniemá=(*marg*) Omylne pocie=
17: chy. (–)
18: nia/ gniewu y pomÍty Bożey prętkiey. A pátrż byś chciał wy
19: liczić Ímáczne pociechy wedle Íwiátá/ á ktoby íe ich nálicził?
20: Zdáć íe to drugiemu zá pociechę iż ledá ocz Ítłucze niewinne=
21: go człowieká/ y kocha íe w thym/ mnima íże pan iż nie da ná
22: Íobie przewodzić. Ale záÍię nieÍmácžno gdy przydzie pláćić
23: álbo Íiedzieć/ zápałác íe/ oÍławę círpieć/ á z Bogiem íeÍzcze
24: niewiem doydzieli przed gody íednánie. Zdáć íe też zá pocie
25: chę całą noc pić/ Íkákác/ bębnác/ pífkác/ czeládzi wiele cho=
26: wác/ ceklatum chodzić/ y inych rozlicznych wÍzeteczności v=
27: żywác. Ale przewróciwÍzy kártę ná wÍpák/ gdy tá pociechá
28: złęże/ pewnie Ímęthek vrodzi. Bo zá ony Íkoki bolą nas wíęc
29: boki. A ono też piwo/ piło íe co żywo. Zápláćże ty zá nie/ mi=
30: Íoćciwy pánie. A w noczy íe gráło/ w mieÍzku bárzo máło.
31: A oney czeládzi/ íuż theż wÍzytko wádzi. Bo bárzo nábledli/
z wieczorá nie íedli. A pan íe w łeb Íkubie/ po mieÍzku íe dłu

- 32: bie. Iuż nie piſkay dudo/ bo w nim bárzo chudo. A což dziá=
33: łác biegay po Moizefzá/ nielza iedno ſie przed nim ſpowiá=
34: dáć. A ten zdraycá ma z Rzymu buły iż nie rozgrzeſzy áż mu
35: co dádzą. To łańcuſzek co ſtał zá ſto złotych zginie w piąci=
36: dziefiąt. Sukienká co wczorá koſztowała dziefięć złotych
37: to dziś zginie w kopie. Aliſci takie krotofile ktore ſie nam ro=
38: ſkoſzne zdádzą pátrż co przynoſzą/ y niezdrowie/ y lekkość/ y

V

oſławę/

strona: 114v

Księgi Wtore

- 1: oſławę/ y prętkie vboſtwo/ y gniew Boży. Obierayże ſobye
2: co chceſz.
3: Ano ze wſząd wołaią záplác/ goſpodarz záplác/ ſzynkar=
4: ká záplác/ áptekarz záplác/ ſługá záplác/ á drugi też widząc
5: iż ſie nie ozywa pan/ widząc też iż żydek s ſukienką iuż wędru
6: ie/ pomysli też ſobie/ á chcemy ſie dzielić/ porwawſzy też ká=
7: bat iáki rzezány/ to z nim wędruie do chroſtu/ támże gi ſobie
8: powoli ſpoſzywa. Tákci ſie tj krotofile ſwiátá te^{go} roſciągáią.
9: Ale chceſzli ty pociechy prawdziwey á pocźciwemu ſtano=(*marg*) Prawdziwe
: pociechy. (–)
10: wi należącey vżyć/ tedy nie iedno maż pátrzyć ná taką co tyl
11: ko fámo ciáło cieſzy/ ale áby ſie poſpołu cieſzył y on wſpaniły
12: vmyſł przy pocźciwym cieie/ áby ſie y ciáło/ y vmyſł/ y ſtan/
13: pięknie wſzytko zdobiło. A inſzey żadney pociechy nád tę áni
14: naydzieſz/ áni wymyſliſz/ iedno gdy będzie myſł záwždy po=
15: cźciwa á beſpieczna/ wſpaniła/ y niczym nic nie zniewolona/
16: nadobnemi cnotámi y pocźciwoſciami ozdobiona/ ſumnie=
17: nie beſpieczne á iáko krzyſtał przeźroczyſte/ ktore ná fię áni
18: przed Bogiem áni przed ludźmi nic wſzetecznego nie czuie/ á
19: iáłne oczy ma ná wſzytki ſtrony/ á nigdziey ich pſiną nie po=

20: krywa. To iuż do tego wŕzytki ine pociechy Inádnie ſie zbie=
21: żeć muŕzą. Bo gdzie pomierny á nadobny żywoth/ y dłuŕŕže
22: zdrowie/ y dłuŕŕže bogáctwo. A gdzie piękne záchowanie á
23: vcźciwa ſławá/ thám iuż v wŕzech miłość y wŕzytkiego łácne
24: nábycie. Iuż tám y piękne bieſiády/ iuż tám y káźde krotofile
25: vcźciwe/ y poſkoki pomierne/ wŕzytko ſie ználeść może.
26: A ták wiedząc to pewnie iż tho łá tákie nawdzięcznieyŕže
27: pociechy człowieká pocźciwego/ wiedząc teź pewnie iż ma=
28: my doŕyć ádwerſarzow co nam w tym przekaźáią/ bo ſwiát
29: ciało dyabeł bárzo nie rádźi tych krotofil poćciwych widźá/
30: á bárzoby rádźi káźdego z nich zráźili. A ták trzebá nam zá=
31: wźdy pilná ſtraż około ſiebie mieć/ á mieć ſie ná pilnej pieczy/
32: gdyź wiemy o ták miſternych hárcownikoch ná ſię.
33: Bo widamy iż y mądry Hetman chociay z dáleká ſłyŕzy o
34: iákim nieprzyiacielu gotuiącym ſie ku woiowániu/ iuż ſtraż/
35: iuż poſłuchy/ iuż ſzpiegi ma około ſiebie/ á tho ieſzcze pewnie
36: nie wie ieſli przydzie álbo nie. A my ſwoie tuź vtáwicznie
37: około ſiebie mamy/ á tuź zówźdy około náŕzych płotow hár=
38: cuią/ á wźdy o nich żadney pieczy nie mamy. Ale zda mi ſie
39: tá przyczyná iż nie palą áni biorą tego co cieleſne ieſt/ áni te=
40: go przekaźáią co mu ſie podoba. Ale by teź to było/ o pewnie=

by była

strona: 115

żywotá

Liſt 115.

człowieká pocźciwego.

1: by była wnet wielka burdá o to. A duŕzá wierę miła s ſwemi
2: rzeczámie niech ſie iáko może po bágniech ábo po ſzelinie krije.

3: **#Chwałá prawdziwa á omylna.**

4: Bowiem pátrź kiedy kogo wedle ſwiátá chwałá iż czy=

- 5: fty pan/ czyłty porządek około niego/ czełádzi dofyć/ ko=
6: ni dofyć/ ná ftole pyfznie/ więc thám w káždy kąť nálewaią/
7: więc tám ząwždy piłk/ huk/ krzyk aż do połnocy/ tho fie więc
8: tá chwałá káždemu podoba/ y bárzo mu śmákuie/ y co fie kol(*marg*) Chwałá fałszy
9: wa. (–)
9: wiek około tákich ludzi broi/ iż fie wśzytko dla they próżney
10: chwały broi/ y zá wielką to roskośz ludzie poczytáią/ iż thá=
11: kich żywotow vżywaią. Ale wierę bychmy fie włáfnie rozśe=
12: dzić chcieli/ iż to wilcza pociechá. Bo wilk kiedy báráná vłá=
13: pi/ á do lálá z nim vciecze/ iuz tám s tego wielką pociechę ma
14: álišci pochwili zá nim bieżą/ huczą/ trąbią/ pfy zwieráią/ fie
15: ciámi go otoczyli/ álic go do fieci pędzą/ álic go pśi drapią á
16: wełná z niego leci/ álišci w fieci kijem aż fie fkorá páda. Le=
17: piey fie było tey pociechy odrzec miły wilku/ niżliš miał z niej
18: tákiego śmętku vżywać. Tákżec fie też czálem tá wilcza po=
19: ciechá y náłzym pánom potrefuie.
20: Ale kto śobie táką śławę á táką pociechę odniefie/ gdy mo=
21: wią o nim iż to dobry á cnotliwy człowiek/ iż ten áni pła nie
22: drażni/ iż żywie nadobnym vcźciwym á śpokoynym żywo=
23: tem śwoim/ iż ząwždy weśół á ząwždy beśpieczney myfli v=(*marg*) Chwałá prawdziwa.
24: (–)
24: żywa/ w śpokoynym śumnieniu śwoim będąc/ thoby dobrze
25: zá prawdziwą chwałę y zá nieomylną pociechę káždy pocźci
26: wy rozumieć/ y o tę fie śtárác/ y w niey fie śtátecźnie á s pilno
27: ścią záchowác miał. Bo iuz inŕze pociechy wśzytki bárzo śná
28: dnie ku temu ząwžd y przypádác będą.
29: Abowiem wiemy y widzimy iż czás náłz bárzo krotki iełt
30: á źdrzeiemy iáko iábłká śłodkie ná drzewie/ áno iedny gło=
31: dzą ofy/ drugie czyrw gryzie/ trzecie fie też vrwawśzy rośpá=
32: dnie. Tákżec też nam przychodzi/ y ofy nas y czyrwie rozmá=

- 33: íci gryzą/ y niewiemy kiedy fie wrwawłzy roftrąćić mamy/ á
34: wždy to v nas ná máley pieczy. Abowiem iefzczeby fie nam
35: łacniey ná tho wrwanie y ná to roftrącenie rozmyflić/ bo iuż
36: wiemy iż to pewna y powinna rzecz. Y kto fie ná tho dobrze
37: rozmyfli/ iż máły fthrách. Bo iáko nas nic nie boláło gdych=
38: my nie byli/ thákże nas theż pewnie nic boleć nie będzie kie=

V ij

dy nie bę

strona: 115v

Księgi Wtore

- 1: nie będziemy. Ale o thym nic nie myłimy iż doźdrzewamy á
2: wrwąć fie ledá kiedy. A wrwawłzy fie niewiem do iákicy fzi
3: żarniey nas fchowáią/ iefli fie fámi o tho zá czáfu żywothow
4: fwoich nie poftáramy. Sen ftráfzliwy kiedy kto widzi/ tho
5: gi ludziom opowiada/ to fie o nim pyta/ to fie przed nim zdry(*marg*) Sen wieczny. (–)
6: ga. A fen wieczny ktory pewnieyfy iefth niżli then s kolery
7: przypádły/ nigdy v nas ná pieczy nie bywa/ pilnieyfy chmy
8: tego máluczkiego czáfu fwego omylnego niżli tego wieczne=
9: go/ kthorego fie pewnie álbo złego álbo dobrego nádziwa=
10: my/ zwłáfczá ci co złe wierzą á żadney pieczy ná to nie má=
11: ią.
12: A ták pocźciwemu człowiekowi trzebá ície ná pilney pie
13: czy mieć ty krotkie á omylne czáfy fwoie/ áby fwowolnie nie
14: buiály/ áby puftopás iáko bydło wiefieni wolno nie biegály
15: ále izby były w mocy á w pilney opátrznóści człowieká káz=
16: dego bącznego/ áby on imi fzafował á nie ony im. Tákie też
17: y to obłudne á fwowolne ciáło/ ktoremu więcey fłużymy niż
18: iákiemu krolowi/ á wżytko około niego iefł napilnieyfe fta=
19: ranie náfze. Ano to fżpetna fłużbá kto nieprzyiacielowi fłuży
20: á da mu fie w niewolą.
21: A thák ftáraymy fie iedno pilno/ wziawłzy fobie rozum/

22: cnotę/ á bogoboyność ná pomoc/ Inádnie thy nieprzytacióły
23: pogromimy/ co nas więczy wiodą do złego niżli do dobre=
24: go. A zwyciężywży wżytko czego nam nie potrzebá/ Itáray
25: myfz lie też ábychmy łobie po tych burzkach á po tych trwo=
26: gach dziwnych fwiátá tego nadobnie á fpokoynie odpoczy=
27: nęli. Iákoż tego y káždy boiowy człowiek vżywa. A thego (*marg*) Iáko żywot po
: ćciwy poftáno

: wić. (-)

28: odpoczynienia ináczey łobie vczynić nie możemy/ iedno gdy
29: ozdobiwży fwe vcćiwe ftany nadobnemi poćciwemi cno=
30: támi/ á vważnemi fprawámi/ á bogoboynemi poftępki/ z we
31: fołą á nie z zákurczoną myflą żywotow fwych wdzięcznych
32: á fpokoynych vżywác będziemy/ czekáiąc lat y ftárości fwo=
33: iey/ á potym onego wdzięcznego záwołania Páńfkiego/ kto
34: re tákiego żadnego nie minie/ gdyż nas będzie raczył záwo=
35: łác do łiebie á do wiecznych onych rofkołzy fwoich/ gdyż tho
36: káżdemu nieomylnie záflubić raczył/ iż gdzie on łam ieft chce(*marg*) **Luka. w xvij.**

kapi. (-)

37: áby tám z nim był káždy flugá iego.
38: #A tu iuz małz moy miły pocćciwy á Krześciánki brá=
39: cie dwa ftany fwoie iáko táko odprawione/ ácz s profthego
40: wárftátu/ áleć naciężey o początek káżdey rzeczy. Iuz potym

wfiadłzy

strona: 116

żywotá pocćciwego
człowieká.

Liřt 116.

1: wfiadłzy tu ná fułzy w tę łodzią dáley lie od brzegu odepch=
2: nác ná głębią Inádnie możefz/ á więcy lie gdzie indziej do=
3: pytać możefz/ tylko záchoway ftan fwoy wedle powinności(*marg*) **w Pfal. Cxlij.** (-)
4: fwoiey/ pewnie cie Duch Páńki/ ták iákoć Dawid obiecuie/

5: przywiedzie ná drogi prawdziwe/ s ktorých nigdy ípásć nie

6: możelz/ áni fie obłądzić będziesz mógł. Czego ia tobie iáko do

7: bry towarzyíz iłcie wiernie życzę.

8: #Do człowieká ftanu poćciwego.

9: 2 C Oż chcelz czynić moy namilży brácie/(*marg*) Burdá s fwiá

10: tem s ciálem á

11: z dyakłem. (-)

12: Gdy ty pohromki przypadáią ná cię/

13: Pátrż iáko fwiát námi dziwnie toczy/

14: Tuż práwie w oczy.

15: Iáko nas ciągnie ná fwe wżeteczności/

16: A cnotá fwięta ná cne pocźciwości/

17: Pátrżże iáką z nią zawżdy burdę broi/

18: Nas dziwnie ftoi.

19: Ciáło fwowolne ciągnie fie zá fwiátem/

20: Chociay go widzi niefláchetnem kátem/

21: Dufzyczká miła tá bieży zá cnotą/

22: Z wielką ochotą.

23: Lecż będac więźniem w tym fwowolnym ciele/

24: Niemoże pocźać nigdy łobie fmiele/

25: Przedfię czym może tym hámuie ciáło/

26: By nie ízáláło.

27: Aleć może mieć wygráną ná poły/

28: A po fwey myłli rołpuści Sokoły/

29: Bo rozum s cnotą pilnie fie gotuią/

30: Iż iey rátuią.

31: Acźci ínadź Dyabeł też fwoy oboz toczy/

32: Iáko írogi kát zá páwęzą kroczy/

33: Aby rátował fwowolnego ciáła/

- 32: By dużá mdlálá.
33: Coż ty chceż czynić moy człowiece miły/
34: O tobyeć słyszeć ty strážne nowiny/
35: Tuć by iuż trzebá rozmyśłu bacznego/
36: Czym wyniść s tego.
37: Bo wierz mi żeć to przystrážniejszy burdą/
38: Máło nie gorża niż tátárfka ordá/
39: Trzebác ná takie mieć hárdé szymierze/
40: Pewne páncerze.

V iij

strona: 116v

Księgi Wtore

- 1: Mieżye thy iedno zbroię s poczciwości/
2: A helm ná głowę włoż páńskiey frogości/
3: A pomni iáko swieckie lichotarze/
4: Pan frodze karze.
5: Potkayże fie s światem s tą márną obłudą/
6: Widził żeć rádę ma przy sobie chudą/
7: Vyrzył żeć y to tve swowolne ciało/
8: Będzie pirezcháło.
9: Y on Pan Dyabeł pewnieć muśi biegác/
10: Albo gdzie w cierniu przed stráchem vlegác.
11: Bo on krol z gory tho tu ziemskie kiążę/
12: Okrutnie wiąże.
13: Iedno stoy mocno przy nim w swey stáłości/
14: Niech cie nie zwodzą ziemskie obłudności/
15: Snadnie rátuiefz dużyce vbogiej/
16: S tey strážney trwogi.
17: Bo widził o cię żeć idzie nieboże/
18: A ieflic cnotá s tego nie pomoże/

- 19: Ktorą vblągąc małz swoiego Páná/
20: Iáko Hetmáná.
21: Ktoryc pomoże iż ty burdy wŕzytki/
22: Snadnie zwyciężyłz y wdzięczne pożytki/
23: Návzsem odniefielz gdy nábierzelz łupow/
24: S tych márných trupow.
25: Rozum człowieczy/
26: Gdy w káżdey rzeczy/
27: Ma fie ná pieczy/
28: Tym wŕzytko zleczy.

strona: 117

strona: 117v

strona: 118

1: grafika

2: Trzecie Księgi

- 3: Kthore w sobie zámykáią trzeci wiek człowieká
4: pocźciwego/ to iest iuż stárŕzych lat yego/ kto=
5: re mu przypadáią od śrzednich lat ie=
6: go áż do powinnego dokończenia
7: iego.

- 8: *Eftote parati quia nescitis diem neq̄ horam.*
9: Ktho fie wczás w drogę gothuie/
10: Then nabełpieczniey wędruie.
11: Pánie stáry/
12: Porzuć czáry/
13: Im fie wiáry/
14: Gotuy máry/
15: By bez wiáry/
16: Dyabeł ŕzáry/
17: Do ŕwey fáry/

18: Zá fwe dary/

19: W fwe browary/

20: Ná przewary/

21: Nie wziął cie ná fwiętá.

22: Mądrze gol.

strona: 118v

1: grafika

strona: 119

Liśt 119.

1: **Iáśnie wielmożnemu pánu**

2: **pánu Spytkowi Iordanowi/ pánu ná Mel=**

3: **fztynie/ Káfztellanowi Krákowskiemu/ Stárofcie Przemy**

4: **fkiemu/ Kámionáckiemu etc. pánu á dobrodzieio=**

5: **wi fobie ząwždy láfkáwemu.**

6: **O** Dpráwiwfzy wiek młodości y śrze=
7: dnich czáfow człowieká pocćiwego/ á przy=
8: fzedfzy ku trzeciemu wiekowi kfiąg tych/ ktory
9: w fobie zamyka czáfy/ fprawy/ y powinności
10: pocćiwego człowieká/ iuż w fthátecznych le=
11: ciech poftánowionego/ y iáko fwe láthá á onę pocćiwą fze=
12: dziwość fwą y wedle fławy á pocćiwości fwoiey y wedle
13: powinności Krześciáńskiey fwoiey ftánowić á záchowác=
14: by miał/ nie zdało mi fie ábych tu W. W. wfpomionąc nie
15: miał páná á dobrodzieiá fwego. A áczęś W. W. iefzcze láty
16: á czáfy do tákiego wieku nie przyfzedł/ ále dary Bożemi kto=
17: re Pan z láfki fwey w ofobie y w ftanie W. W. iáfnie okázo
18: wác raczy/ tedyś W. W. fńadź ze wfzytkiemí ftany iuż wie=
19: kow dofkónálych nie thylko porownał/ ále fńadź y dáleko
20: przerownał. A trudno mi kto w tym pochlebftwo przycziśc

21: ma/ bo nie tylko ia ále fnadz y wŷytká Koroná tá űawna to
22: W. W. przyczyta/ y űufznie przyczytác moŷe. A nawięcey
23: dla tego űufznie mi fie tu űtan W. W. przytoczyć zdáło/ wi=
24: dząc ty záwikłáne czáfy náűze/ w iákim niedbálűwie á prá=
25: wie ná máley pieczy zoűtáły/ co iáwnie y oczy widzá/ y v ká=
26: ŷdego człowieká poćciwego á rozważnego iuŷ pełne vcho te
27: go dŷwięku. Gdyŷ práwá náűze á wolności náűze űá z daw=
28: nych czáűow ták vűtánowione/ iż rozliczni űtanowie imi űzá=
29: fuią/ y ie űtánowią/ y ich űtroŷmi űá/ ácz páná űwego przyro=
30: dzonego (włáűnie ták mogę rzec) mamy thák dobrego/ thák
31: űawnego/ á y wŷyűcy to znamy iż ku wűzemu dobremu pán=
32: űtwá űwego bącznego/ pilnego/ y przychylnego. Ale mali fie (*marg*) Gniew Boŷy
: drogi zákopáű. (-)

33: prawdá rzec/ iáűny gniew Pánűki á rozność á niezgodá űta=
34: now Koronnych zákopáűá á zámieűzáűá nam drogę iż nie mo
35: ŷemy przyść ku ŷadney porŷadney á poűtánowionej űpráwie
36: náűzey iuŷ od czásow niemáűlych. A iż s przeŷrzenia á z miło=
37: űierdzia űwego Pan Bog raczył W. W. w tey űawney Ko=
38: ronie pirwŷzego miedzy űtany űwieckimi poűádzić y poűtá=

X ij

nowić

strona: 119v

Kłięgi Trzecie

1: nowić/ y tákimi dáry obdárzyć/ ktore fie ná wŷytko dobre
2: y poćciwe űawney Koronie tey y iey Rzeczypoűpolitey przy
3: godzić mogá. Przeto mi fie teŷ tu W. W. zániechác niechciá
4: ło/ áby W. W. owűzem tá űawá więczyey ruűzáűá/ kthora fie
5: iuŷ głoűno o W. W. roznioűá/ ábyŷ tym ochotniey kopáű á
6: robił w tey winnicy Boŷey/ áby oni wieprzowie dzicy/ kto=
7: rych y w domowych oborach fnadz doűyc mamy/ y około ná
8: űzych gránic pełno ich wŷędy ryie/ wŷdy mogli być iákokol=

9: wiek pohámowáni. Domowi s sławnych á zacnych íspraw
10: y przykłádow W. W. A poítronni z roítropney á vwažo=
11: ney rády á przeíthrzeżenia W. W. Boć iuż záprawdě y na=
12: proítfzy íie tego doczyść mogł żeć nam o pátne idzie. A tho
13: też ktemu/ áby dobrych á sławnych ludzi á wiernych miłofni
14: kow Rzeczypoípolitey sławá y ná potym potomítwu náíže=
15: mu w vízy kołátálá/ áby íie im theż tego záhciewáło/ gdy o
16: tym czytác będą/ tákíeżye sławy iákíeý ich przodkowie byli/
17: cnotámi íwemi á powáżnemi á vcźíiwemi íspráwámi íwe=
18: mi oíięgác á pozyíkwáć. A przytym wiernie tego ífcie W.
19: W. życzę áby w dobrym zdrowiu W. W. íie they sławy im
20: dáley tym wíęceý przymnáżáło ku czći Pánu Bogu á ku sła=
21: wie y ku pociefze sławney Koronie tey/ áby y ini s thego ío=
22: bie dobry przykłád bráli. Datum z Myílimic trzydzieíte=
23: go dnia Wrzeíniá/ Roku 1567.
24: W.W.
25: Zycźliwy z dawná sługá/
26: á práwie domowy w.w.

strona: 120

Liít 120.

1: Ná Herb trzy tráby.

2: **T** Rábá ácz íeít ínstrument od ludzi zmyílony/
3: Ale ná wiele przycźyn potrzebny ípráwiony.
4: Trábą ludzi Hetmáni budzą ku dzieínośćí/
5: Trábá w káżdą potrzebę dodawa chćíwośćí.
6: Y Iozue Ierychá kiedy dobywác miáł/
7: Z roíkazánia páńíkiego głośno trábić kazał.
8: Tákiże íie lámy mury przed ítráchem pádáły/
9: A záwždy w wielkíeý sławie ty tráby bywáły.

- 10: Myśliwcy gdy łwe pány ná myślistwo łudzą/
11: Temi ie też trąbami y z wieczorá budzą.
12: Iże mułzą czuyno łpác á czáły rozmyłłác/
13: A co z nimi przypásć ma pilno łobie kryłłác.
14: Trąbą Wilká páłterze łtráfzą więc od łtádá/
15: Ná wiele rzeczy trąbá przygodzi łie rádá.
16: Ludziom zacnym w czuynołciach co zówždy bywáli/
17: Tedy ty trąby zá Herb Krolowie dawáli.
18: Aby łławnie trąbili w rzeczach známienitych/
19: Thák w łwoich iáko y też w łpráwach połpolitych.
20: Co łłychamy y w Polłzcie iz ty trąby huczą/
21: A zówždy gdzie przyłtoi ku cnem łpráwam łuczą.
22: Bychmy s tymi trąbami nie mieli inego/
23: Jedno Spytká Iordaná Páná Krákowłkiego.
24: Tey łie trąby głos niełie ná łtrony rozłiczne/
25: Podawáiąc od łiebie ony głofy łliczne.
26: Thák w łpráwach połpolitych tákież w obyczáioch/
27: Ze to trąbá ielt zacna łnadź y w inłzych kráioch.
28: By k temu bębennicy Polłzczy przybijáli/
29: Potrzebną by muzykę nam ná włzem dawáli.
30: Boć iłcie po ty czáły tych trębáczow trzebá/
31: Coby ich głos po ziemi latał y do niebá.
32: By łie mury pádály vporow włzetecznych/
33: A Wilcy też nie mieli ták łwobodek wiecznych.
34: Ktorzy by o gromnicach bárzo łtády chodzą/
35: A tę nędzną owczárnią Páńłką łrodze głodzą.
36: Trzebá trębíc ná zachod ná włchod ná południe/
37: A s tych trzech trąb trzy głofy náwłzem idą cudnie.
38: Acż y domá tych głofow bárzo by nam trzebá/
39: Kiedyby nam czwartego iáko dołtác z niebá.

40: Káždey bychmy nádobnie piołnki dołpiewáli/

41: Ktore fie koziem wrzałkiem bárzo pomieszáli.

X 3

strona: 120v

1: #Do páná ftárszego iuż doźdrzelszego

2: wieku przemowá.

3: **P**rzebrnąwłzy młode látá y śrzedni wiek k temu/

4: Pilnie fie trzebá včzyć człowiekowi cnemu.

5: Iáko iuż ma do końcá przez to morze płynąć/

6: Aby fie gdzie ná brzegu nie przyfzło ochynąć.

7: Bo by to łzpetny przewoz minąwłzy głębiny/

8: Do końcá przyplýnawłzy łápác fie łzeliny.

9: Ano flagá ze włzech łtron od brzegu odbija/

10: Stráľzno gdy kto do portu przyplýnawłzy mija.

11: A ták tuć trzebá pilno ície wiosłem ruľzyć/

12: Bo íeľli fie vniefielz trudnoć łobie tuľzyć.

13: Bowiem kto fie odbije ná głębią od brzegu/

14: Iuż więc ták trudno náleść po myľli noclegu.

15: Táke teľ ty w łtárości moy namilľzy brácie/

16: Chociay poľtronne wiátry przypadáią ná cię.

17: Miey fie rádźeć ná pieczy byś portu nie minął/

18: Byś fie dáley odgrzeblľzy głębiey nie ochynął.

19: Bo ták bárzo zły przewoz y łodzia fie chwieie/

20: A on łtary przewoźnik czekáiąc fie łmieie.

21: Kthory v porthu łthrzeże v pieklá łámego/

22: Szkodá byś miał ná łtárość być goľciem v niego.

23: Lecź chceľli go ofzukác á rozumem łchodźić/

24: Iźeć by nic w przewozie twym nie mogł záľzkodźić.

25: Spráwuyże fie gwiazdami á pátrź pilnie w niebo/

- 26: Tám gdzie on iest sławny port iuż páná twoiego.
27: A temu wiernie dufay w vprzeyej stáłości/
28: Poruczáiąc swe spráwy iego wielmożności.
29: Spráwuiąc swe počciwe ná tym morzu spráwy/
30: Byś sie náwzsem záchował iáko człowiek práwy.
31: A ten gdy będzie raczył z miłosierdzia swego/
32: Snadnie cie przywieść może do portu swoiego.
33: A ták czytay ty kłiązki niemażli co dzyáć/
34: Poduczył sie iáko maż swą powinność chowác.
35: Y iáko maż bezpiecznie dufác pánu swemu/
36: Y iáko maż szedziwość swą záchowác iemu.
37: Poganiay poki czás.

strona: 112

żywotá człowieká

Lift 112.

pocźiwego.

1: **Kápitulum j.**

2: **O człowieku počciwym/ ná co sie iuż ma rozmy**

3: **ślác przyszedszy ku trzeciemu/ tho iest stár=**

4: **szemu wieku swoiemu.**

5: grafika

6: **R** Ozmyśláiąc sie ná ten wártogłow=

7: ny á dziwnie zámieszány żywot ludzki/ dośyc

8: pracey było wypifuiąc młody wiek iego. Bo(marg) Drogi dziwne

9: człowieká mło

10: dego. (—)

11: iáko Auguštyn święty powiádał/ iż nigdy za=

12: dna rzecz nań trudniejszy nie byłá/ iáko przy=

13: pátrzyć sie wiekowi człowieká młodego/ á rozważyć sóbye

14: dziwne drogi á vmyśły iego. Ieścże thego dokłádáiąc/ iżby

- 13: Inádniey Inadz wyrozumieć mogł drogę kędy wąż lezie/ kę=
14: dy rybá płynie/ kędy pthak leći/ niżli kędy leći myfl á spráwá
15: człowieká młodością vniefionego. A wżákoż y o pánu srze=
16: dnim/ gdy sie kto słuźnie rozmyfli ná spráwy y poštěpki iego/
17: iákoby sie miał słuźnie á poćciwie w swej powinności á przy
18: łtoynośći záchowác/ y tám znajdzie dołyć zámieľzania oko=
19: ło wieku tego świętego. Bo też tám siła poľtronnych przy=
20: padkow názbieráćby sie mogło/ ktore też są ná przekázie wie
21: kowi temu/ chocia y iuż w lepřzym baczeniu poľtánowione=
22: mu.

X iiii

strona: 112v

Księgi Trzecie

- 1: Teraz iuż przydziemy do spokoinieyľzego/ to ieľt do trze=
2: ciego wieku człowieká poćciwego/ to ieľt do łtárośći iego.
3: A wżákoż y thu dołyć znajdzie czym sie będzie zábawić/ bo
4: łtára przypowieść: Stáry á łzalony iuż dwa rázy młod by=
5: wa. Acźci sie then wiek s thym nie zgadza łtárość s łzaleńłt=
6: wem/ á wżákoż wyiechawľzy ná targ wľzytko znajdzie ku=
7: pić/ y takiego páná máľoby sie czáľem nie dopythał zá rowne
8: pieniądze. Bo náthurá człowiecza záwždy sie burzy iáko
9: moľzczľ/ áż gdy sie vľtoi/ to też iedno lagier co sie niczemu do=
10: bremu nie godzi ná dne zoftanie.
11: A ták ty moy miły Krzećcijáńłki brácie/ kthoremu sie Pan
12: Bog da przebić przez ty omyľne á burzliwe látá młodośći y
13: śrzedniego wieku thwoiego/ nie bądźże thym moľzczem áni
14: tym lagrem/ ále sie vczyń czyľtym á przeźroczyľtym winem/
15: áby twe cnotliwe spráwy pięknie sie ná wľze łtrony bľyľzczá=
16: ły/ iáko gdy luná bije ná wľze łthrony od nadobney łklenice/
17: iáko od kryľztału/ w ktorey piękne á przeźroczyľte wino łtoi.

- 18: Bo widzisz przez iakie sie mieysca przebijasz/ widzisz przez ia
19: kie morze płyniesz/ widzisz iako ielth na nim wiele dziwnych
20: á frogich rozboynikow po tych gościńcoch rozładzonych/ że
21: do onego wdzięcznego porthu gdzie cnotá/ rozum/ á boiáźń
22: Boża wyfiádlá/ trudno sie bárzo przed nimi przebić maż.

23: #Rozboynicy człowieká poćciwego co

24: Fortunie przyśluguia.

- 25: **A** Bowiem wiezzy słycháles iako Fortuná s Cnotą zów=
26: żdy ty dwie pánie sobie sprzećiwne są/ á zówždy s sobą(marg) Fortuny s cno=
: tą wítawiczna
: burdá. (-)
27: wítawiczną burdę máia/ á pewnie trzebá mądrze golić przy
28: ktoreyby tu zořtác. Bo fortuná do czego wiezie swe dwo=
29: rzány/ tochmy sie iuż dořyc o thym w pirwřlych wiekoch ná=
30: słucháli. Bo ie wiezie do rořkofzy/ do řwey woley/ do obźár
31: řtwá/ do opilřtwá/ y do inych rzeczy co sie tylko ciálu podo=
32: báia. Cnotá zářię ielth takim ludziom bárzo sprzećiwna/ á siř
33: nym ielth nieprzyiacielem ciálu. Bowiem tá zářię przyřlugu=
34: ie duřzy/ á duřzá miła widząc iż iey o płatne idzie/ bo o wiecz
35: ne zátrácenie/ nielza iedno iey przy cnotie zořtác. Abowiem
36: Fortuná iako to ielth zábáwiona páni/ y iako siřá cnoty káź=
37: dy odřtápic muři folguiać obyczáiom iey to iuż baczyć mo=
38: řelz/ bo tá bez bogáctwá być nie może. A kto bogáctwá chce

nábywác

strona: 122

żywotá pocćciwego

Liřt 122.

człowieká.

- 1: nábywác/ muři bárzo iey napřednieyřzemu mářřařkowi řá(marg) Dworzánie v
: Fortuny. (-)

2: komstwu przyślugować/ á dziwnych á różlicznych trudno=
3: ści vzywác. A nábywfy záfie thego iáko slyfyz bogáctwá/
4: to iuz wnet wśytki dworzány tey pániey fortuny musífz o=
5: koło siebie stánowić. Bo iuz pan Pychá pewnie v thákiego
6: człówieká pirwfe mieysce mieć musí. Więcz obzárftwo/ o=
7: pilftwo/ wzgárdzenie/ gniew/ zwádá/ nieczyftotá/ thępość/
8: leniftwo/ ospálftwo/ swawola/ wśzeteczność/ y wiele inych
9: tych szkodliwych przypadkow co tey pániey fortunie przyśtu
10: guią báwić około siebie musí. A przed tymi iey wśzeteczne=
11: mi dworzány wierz mi iż sie trudno do cnoty przebić. Bo
12: sam możefz baczyć iż to są bárzo wśytko wdzięczni towárzy
13: sze. A kto sie nie obaczy/ woli zázwdy z nimi sfołek mieć niżli
14: s tymi co sie około cnoty zábawiaią. Bo tám nędzá/ á máło
15: czego dobrego vżyć ná swiecie przy nichby mógł.

16: **#Obrońce człówieká poćiwego czo**

17: **Cnocie przyśluguią.**

18: **P** Atrzayże záfie miłey cnoty co o ciáło máło dba/ tylko o=
19: ney swiętey duśze pilná/ ktora iáko więzien wśtawicznie
20: w tym swowolnym ciele fiedzi/ ktore zázwdy około fortuny(*marg*) Dworzanie v
: cnoty (–)
21: zábawiać sie musí/ iż iuz oná zázwdy sie przeciwić musí tey
22: swowolney fortunie y tym dworzánom iey/ o ktorych tu sly=
23: slyfz. Bo tám máfzałkiem łakomftwo/ á tu záfie pobożność/
24: skromność/ poćiwość/ żywot spokoyny á pomierny/ ktory
25: ná rownym tylko iżby ná poćiwym ze wśytką wdzięczno=
26: ścią przeftawa. Tám záfie gniew/ á tu pokorá: thám
27: pychá/ á tu nadobna á poćiwa wkładność: thám opilftwo/
28: obzárftwo/ á tu we wśzem pomiárá/ ktoraby áni zdrowiu/ á
29: ni poćiwym obyczáiom nicz nie szkodziłá. Thám zwádá/

- 30: wzgárdzenie/ á tu zálie wierna miłość á Krześcijánka życz=
31: liwość káždego zdoić muśi. Tám leniřtwo/ ořpálřtwo/ á
32: tu zálie čzuyność á pilne rozważanie čzáfow/ áby nigdy dár=
33: mo á řzpetną fużą nie wychodziły.
34: Pátrzayże iáka tho wielka rozność. Bo pářrz moy miły
35: brácie/ gdy cie iuż Pan Bog do řpokoinieyřzego wieku á do
36: řzedziwych lat twych przywiedzie/ ku ktorey s tych roznych
37: pań/ kołá řwe zátoczyć mařz. Bo iefli řie do fortuny chceřz o=(*margin*) Stáremu przy
ř: řthoiniey řtać
ř: przy cnoćie. (-)
38: broćić/ záprawdě żeć tho iuż práwie nie będzie przyřtało řze=

dziwości

strona: 122v

Księgi Trzecie

- 1: dziwości thwoiey/ iefzče wđy w młodym á w řzednim
2: wieku ledwie żećby řie tho było nie zefzło. A iř y tám w tym
3: czálie nie práwie řie tho řchodzi/ ále tobie iuż teraz zda mi řie
4: około cnoty báwić řie przyřtuřzy/ bo y páni y towarzyřtwo
5: pięknieyći przyřtoi niřli około fortuny. Abowiem czo thobie
6: po łákomřtwie/ gdyż widziřz iř iuż wiek twoy przechodzi/ iř
7: muśiř tu wřzytkiego odbieżeć/ á do onych řie wiecznych řkár
8: bow bráć/ kthorych s obietnic Páńřkich áni mol áni rdzá nie
9: gryzie. Co tobie po pyřze/ boć řie iuż y nie zeydzie y nie przy=
10: řtoi/ bo do tey wielkiego kořztu y wiele přtroćin potrebá.
11: Co tobie po gniewie/ po zwádzie/ á ty ledwe chodziřz. Y nie=
12: rownoćby więcey przyřřtało káráć á hánowáć ludzi myřli
13: beřpiecznych á niepotrzebnych/ niřlibyř im to pochwaláć ál
14: bo im tego pomagáć miał. Co tobie po ořzráłřtwie/ po opil=
15: řtwie/ po řzáleńřtwie wřzetecznym/ gdyż widziřz iř tho mło=
16: dym y zdrowym řzkodzi/ á czoż owřzem řtáremu. A wřzákoż (*margin*) Stáry á řzalo=

ny. (-)

17: zwyczaj á cne przyrodzenie/ znajdziez wiele tych ftórych że
18: brakow/ co ich s tego wypuścić niechcą/ á iefzcie chodzą s ty
19: mi fwowolnemi pány nadobnie iáko Epikurowie sobie do=
20: brze tufząc/ iákoby im koł nie pogorzał. Ale z iáką thez tego
21: przyftoynościa wzywáią/ to iuz to sam káždy v siebie niechay
22: ofádzi.
23: A ták moy miły brácie gdy cie iuz Pan Bog s tymi rozli=
24: cznemi flagámi á burzkámi fwiátá tego będzie raczył przy=
25: bić do befpiecznego brzegu fpokoynych á poćciwych lat two
26: ich/ tu sobie vważ iefliżeć nie lepiey tobie s tym wdzięcznym
27: towarzyftwem zoftać ktore fie około cnoty báwi/ ták iákoś
28: fłyfzał/ niżli s ták tym wżetecznym á z zatrudnionym co for
29: tunie przyftuguie. Bo tu pokoy/ fławá/ fprawiedliwość/ po=
30: mierność/ roftropność/ káżdey rzeczy poważne rozważenie/
31: wdzięczny á fpokoyny żywot. A czegoż tobie więczy ku tym
32: twym fpokoynom czálom potrzebá? A ták zálię zówzdi huk
33: zówzdy puk/ zówzdy piłk/ zówzdy pychá/ zówzdy zwádá/ zá=
34: wżdy opilftwo/ fwawola/ dziwna rofpuftność/ dziwne kro
35: ki y fkoki. A což tobie miły brácie po tym? A vważ to sobie y
36: sam/ á ofádz fie sam/ ieflicby to iuz w twych fpokoynych czá=
37: fiech twoich przyftało.

38: #Rozmyśl słuźny ftátecznego człowieká.

Aleby tho

strona: 124

żywotá pocćciwego
człowieká.

Lift 124.

1: Aleby to iefzcie nic chociayby fie s ciebie trochę ludzie po=
2: śmiali/ ále pátrż iákie dwa klenoty twoie/ á śnadź napzed=
3: nieyfze/ w tym zależą. Naprzod zbáwienie/ potym zdrowie.(marg) Zdrowie y zbá=
<http://rcin.org.pl>

1: wienie przy for

2: tunie nie pe=

3: wne. (-)

4: Bo ieslibyś sie vdał zá támtą ordą czo sie około fortuny bá=

5: wi/ pátrrz iákieby tám było zdrowie twoie/ pátrrz iákieby by=

6: ło zbáwienie twoie/ pátrrzze iákie tám przyfímáki do tego o=

7: boygá słyfzyfz. A ták moy miły brácie/ gdyż bez słuźnego ro=

8: zmyśłu nicz słuźnie poštánowiono być nie może/ vważayże

9: czáfy swoie/ vważayże do ktorego krefu płyniefz. Bo iesli so=

10: bie wfpomniśz czáfy młodości swoiey/ żeś zá tą pánią fortu=

11: ną y zá iey dworem po wśzytki czáfy swoie biegał/ nie może

12: być iedno iż zázwdy przelstrálfzone sumnienie w sobie ználeść

13: muśifz. Ale gdy iuz obaczyfz czáfy swe ku czemu brniefz/ á be=

14: dziefz sie brzydził onemi pirwłzemi poštępki swoiemi/ á rzu=

15: cífz sie do miłej cnoty y do iey obyczáiw/ słuçhay iákiego pá

16: ná maź/ y co do ciebie przez Proroká wfkázuie/ mowiąc:

17: Iż ilekolwiek kroć złościwy náwróci sie ku mnie/ á przestá=

18: nie od pirwłzych złości swoich/ tyle kroć go ia k sobie w łáfkę

19: przyemę/ á będę mu Bogiem miłofiernym/ á nigdy nie wfpo=

20: mionę wyftępkow młodości iego. A tubych cie spytał co iest

21: lepszego thobie/ mieć Bogá miłofiernego przy cnoce/ czy go

22: mieć nieprzyiacielem á sprzećiwnikiem sobie przy oney omyl

23: ney á niepobożney fortunie? á wiefz żeć nie wźymá ściłka.

24: **#Iákie Pan zázwdy baczenie miał**

25: **ná szedziwe látá.**

26: Bowiem pátrrzay iákie zázwdy Pan miał baczenie ná

27: szedziwe látá/ y iáko ie mnoził y błogośłáwił/ ácz czáfem

28: pokuśzał stáłości á wiary ich/ ále ich nigdy nie opuśzczał/ á ni=

29: gdy nie wfpominał młodości ich y wźeteczności ich. Wfpo

30: mni łobie napirwey ná Abráámá/ iáko łie Pan z nim nado=(*marg*) S łtáremi zów

: źdy Pan łie łá=

: łkáwie obcho=

: dził. (–)

31: łnie á miłóściwie w łzedziwołłi iego obchodźił/ iáko

32: go náwiedzál/ iáko Sodomie ná iego przyczynę/ by był tám

33: dziełięć łpráwiedliwych znalazł/ chciał przepułłił. Iáko Ło (*marg*) **j. Moize. w xvii.**

: **xix.** (–)

34: tá brátá iego łzedziwego zoney łrogiey okrutnołłi/ ktora łie

35: w ten czás z onego łpráwiedliwego łniewu iego nád onemi

36: niełzczeńemi miáłty dziełá/ miłóściwie á łáłkáwie przez An

37: yoły łwoie wywiełł raczył. Iáko zálę temuź Abráámowi

38: błogółłáwił raczył y z żoná iego Sará/ kthora w dziełięć=

dziełięć

strona: 124v

Kłięgi Trzecie

1: dziełięć łát vrodziłá mu onego łyná á zácznego á łwiętego

2: Pátriárche Izááká/ iáko Pan Bog raczył mu zołtáwił obie(*marg*) **xxj.** (–)

3: łnice o przyłzłym obiecánym Mefyálzu á o zbáwicielu łwiá=(*marg*) **xxij.** (–)

4: thá thego/ y iáko mu raczył dáć wiáre/ y vłpráwiedliwienie (*marg*) **j. Moizełz. w xv.** (–)

5: przez onę wiáre/ ták iáko o nim píłmo powiáda/ iż on vwie=

6: rzył oney obiethnicy Páńłkiey/ chociay był ielzche Mefyálzá

7: nie doczekał/ á wźdy iuź był vłpráwiedliwion od onego łir=

8: włzego łirworodnego łrzechu łwego. Iákie mu zwycięłt=

9: wá dawał w łzedziwołłi iego/ ták iż on Melchifedech ká=(*marg*) **j. Moiz. w xiiij.** (–)

10: łłan Boga żywego záchodził mu ná drogi wielką mu pocźi

11: wołł czyniáć/ á zánółzác mu chłeb á wino po poráłzkach ie=

12: go. A tu pátřz iáki to ielł wdzięczny wiek á łprzyiemne czáły

13: człowieká łtátecznego á poćciwego v Páná tego/ ktory nie=

14: bem y ziemiá iáko raczy ná włzytkim włáda.

- 15: Pátrzayże záię á wípomni łobie onego mężá fwiętego
- 16: Tobiafzá tákiez iuz w fzedziwości iego á w zefzłych czáfiech
- 17: iego/ co thez Pan z nim broić raczył/ á iákie dziwne pociechy
- 18: iego rozmnażác raczył/ to tám nadobna hiłtoria o tym iefth
- 19: nápiána. Iáko gdy Iákołczy gnoy z gory łpadłzy oczy mu(*marg*) Thobiafzowa
- : ftałość. (-)
- 20: był oflepił/ á to wżytko było z dopułzczenia Páńfkiego/ áby(*marg*) **Tobi. w ij. ka.** (-)
- 21: był dofwiádczył ftałości iego. A gdy go Pan obaczył iż nie
- 22: odmienił wiáry áni ftałości fwey/ iáko potym Anyoła fwe=
- 23: go do niego połłał/ ktory przyłtał zá łlugę do niego. Iáko o=
- 24: nego Anyoła wypráwił s fynem fwoim łzukác mu żony. Iá(*marg*) **v.** (-)
- 25: ko przyłzli do żydoftwá tám gdzie była dziewká iedná zacna
- 26: co fiedm mężow z dopułzczenia Bożego łzátan podle niey v=
- 27: dawił. Iáko on Anyoł odegnał łzátánłthwo ono. Iáko mu
- 28: była zá małżonkę z wielką pociechą domu onego daná. Iá=(*marg*) **vij.** (-)
- 29: ko do domu iuz idáč rybę włowił/ żołc z niey wyiáł/ z wiel=
- 30: kim bogáctwem y z nádobną y s poćciwą żoną do oyczá fy=
- 31: ná przywiódł/ iáko mu oną żołcią oczy ofwiecił/ iáko po=
- 32: tym on vbogi łtárzec w wielkiey rádości y pociefze żywothá
- 33: fwego dokonał. A ták tho łobie vważay/ iż závždy ná wiel=
- 34: kiej pieczy ty fzedziwe látá były v Páná tego/ á zwłáfczá ty
- 35: ktore nie w płochości żywotá fwego/ ále w ftałey łtáteczno=
- 36: ści á w łkromney pobożności závždy go vżywáli.
- 37: Pátrż záię onego Heliafzá łławnego/ ktorego Acháb krol (*marg*) Heliafz.
- : **iiij. Kro. w xvij.** (-)
- 38: y z oną złá żoną fwoią z Iezabel przełládował/ iáko pan bog
- 39: był dziwnym łtrożem iego/ iáko krucy y ini ptacy mu łłużyli/
- 40: żywności y ine potrzeby mu nołili/ iáko gdy krol dwa kroć

żywotá człowieká
poczćiwego.

Liřt 125.

- 1: łyłał nań po piąćdziefiąth koni áby go byli poimáli/ iáko o= (marg) **iiij. Krole. j. kap.** (-)
- 2: gień z niebá łpadłzy ząwždy ie popalił/ iáko ná iego prošby(marg) **iiij. Kro. w xviiij.** (-)
- 3: defzcz co trzy látá nie był ziemię z nowu iáko iuż zgorzáłá o=
- 4: żywił. Iáko ná iego ofiáry wodámi polane ogień z niebá łpa(marg) **iiij. Kro. w xviiij.** (-)
- 5: dał. W iákiesy łławie y w iákiesy powadze oná dziwna iego (marg) **iiij. Kro. w ij. kap.** (-)
- 6: łzedziwość ząwždy byłá. Iáko nákoniec ogniřty woz z nie=
- 7: bá łpadłzy ták go żywo ná ziemi pochwyćił y zánioł z wido
- 8: mości ludzkiesy/ y dziś iefzczé nie wiemy gdzie łie podział.
- 9: A ták ząwždy dziwną łtraż y dziwną opiekę Pan Bog vká=
- 10: zował nád tákiesy ludźmi lat łtátecznych á powážnych. A=
- 11: bowiem płoche á nieuřtáwiczne czáły álbo láthá ząwždy ná
- 12: máłey pieczy bywály v niego.
- 13: Táke on Elizeus vczeń áábo thowárzyłz iego/ ná iákiesy
- 14: też baczeniu álbo ná iákiesy łtraży był v Páná tego thákież w(marg) Helizeuřz.
- 15: **iiij. Kro. w ij. ka.** (-)
- 16: oney łzedziwości iego. Iáko gdy go dzieći goniły wołáiąc
- 17: zá nim łyły idzie łyły idzie/ iáko wnet kilká niedźwiedzi przy
- 18: bieżawłzy/ gdzie ich thám pirwey nigdy nie było widáć/ ony
- 19: dzieći podrapály. Iáko oney niewiełcie Sáreptáńskiesy kto
- 20: ra mu plácek vpieklá/ będąc w wielkim głódie/ thám gdzie(marg) **Tam. iiij. kapit.** (-)
- 21: iuż y mátki włáłne dzieći łwe iádłzy/ nie máiąc iedno iednę
- 22: garłtkę mąki á drugą oleiu/ iáko był ono pudło z mąką y onę
- 23: bánię oleiu vbogáćił/ że go nie mogłá przebráć przez wřzytek
- 24: czás głódu onego. A co Pan Bog inych wiele dziwow z oną
- 25: iego łzedziwołcią czynił/ to iuż tám łzyrzey o tym w histori=
- 26: ey nápiřano łtoi.
- 27: Nuż Moizeřz w iákiesy zacności był w oney łwey łzedziwo(marg) Moizeřz. (-)
- 28: ści v niego/ że z nim mawiał iáko s towarzyřzem/ ácz łtanu ie

28: go Boskiego nigdy widzieć nie mógł/ ále głos iego y słowá (*marg*) **ij. Moize. w iiij.** (–)
29: iego wielekroć y częstokroć słyfzał/ y czo mu poruczał/ y czo z
30: nim czynił/ y iáko go nád swym ludem przekłádał/ y iákíey to
31: powagi człowiek był/ y iáko ná iego rozkazánie morzá sie roz
32: stępowáły/ Iordan sie wfpák obrácał/ s fuchych skáł wody
33: ciekły/ to iuż tám o thym piśmá dofyć. A nákoniec gdy iuż w
34: stárości swey nie mógł ku Pánu Bogu ręku swych podnośić
35: tedy mu ie kápłani oni stárego zakonu podnośili. A poki ręce
36: mógł dzierżec ku gorze poty zázwdy bili żydowie pogány. A
37: kiedy ie spuścił tedy záfię żydowie vciekáli przed pogány.
38: Thákże gi potym sam Pan po smierci iego zágrześć á pocho=
39: wác raczył dla báłwochwálstwá/ że sie żaden nie mógł dopy
40: táć do grobu iego. Pátrzayże iáka to byłá stárość swięta ie=

Y

go/ á ná

strona: 125v

Księgi Trzecie

1: go/ á ná iákíey pieczy byłá v Páná tá wdzięczna szedziwość
2: tego człowieká swiętego. (*marg*) **Iákob.** (–)
3: Nuż záfię Iákob on swięty Pátriárchá pátrz iáko go theż
4: Pan doświadřzał w stáłości iego. Iáko mu byli synowie ie=(*marg*) **j. Moiz. w xxxvj.** (–)
5: go brátá młodřzego Iozephá/ w ktorým sie on bárzo kochał/
6: pogánom záprzedáli/ powiedáiąc iż go źwirzę zyádło. Iá=
7: kiego smętku y wielkíey záłości przez wiele czáfow swych v=
8: żywał. Iáko potym on syn iego strácony/ przez dziwná sprá
9: wę Bożá/ wielkim pánem á pirwřzym po krolu w Egipcie
10: zořtał. Iáko sie potym dziwnie o nim dowiedział/ iáko tám (*marg*) **xlvj.** (–)
11: do niego záiechał/ w iákíey poćciwości thám v tych ludzi y v
12: krolá był. Iákíego stráchu y wřtydu oni brácia iego co gi by
13: li záprzedáli ná on czás vżywáli/ byłoby thu o tym wiele pi=
14: lác. Kto chce czytać hiftoriá o tym/ tedy sie tám tego szyrzey

- 15: dowie. Ale iż sie ktemu rzecz wiedzie/ w iákíey poćciwości zá
16: wždy szedziwe látá były v Páná tego/ thedy on święty czło=
17: wiek gdy sie iuż stárzał/ iáko błogofławił onym synom swo=
18: im/ ktorých było dwánaście/ od ktorých dwoienastie pokole= (marg) **xlix.** (-)
19: nie narodu żydowfkiego y dziś iefzcze idzie. A cokolwiek kto
20: remu winfzował/ to wfzytko Pan Bog y zdzierżec y potwir=
21: dziec raczył. Y iáko była chwalebna śmierć iego y pogrzeb ie=
22: go w onych postronnych narodziech pogánfkich.
23: Pátrż też zálie iáko on święty krol Ezechiel w szedziwo= (marg) Ezechiel.

ij. Krolew. w xx

ij. Dawid. (-)

- 24: ści swoiey był ná wielkiey pieczy v Páná tego/ gdy do niego
25: posłał Pan áby rofpráwił dom y syny swoie/ opowiadáiąc(marg) Noe y infzy.

j. Moize. w vij. (-)

- 26: mu czas żywotá iego/ iáko plákał profząc Páná áby mu czá=
27: fu pomknął áby oplákał złość á mlodość swoię. Iáko mu po
28: mknąć czáfu Pan Bog raczył áż do rozważnieyfzey stárości
29: iego/ y iáko go w wielkiey flawie s swiátá ziąć raczył/ sílá=
30: by było piśác o tym. Nuż iáko Noe w szedziwości swoiey
31: pływał po frogich wodach/ á iáko Pan był záwždy dziw=
32: nym strożem iego. Nuż iáko Dawid dokonał szedziwości
33: swoiey/ y iáko Pan przepuścił mu wyftępkí mlodych lat ie=(marg) **iiij Krol. w ij. kap.** (-)
34: go. A co tego było/ á ktoby sie tego náliczył/ iáko Pan dziw=
35: nie oko swe záwždy miał nád ludźmi tákich wiekow/ ktorzy
36: szedziwość swą státecznie pothánowioną záwždy okázo=
37: li przed świętym máyefstatem iego.

38: **#Iáko Pan stáre á szalone karał.**

Nuż zálie

żywotá pocźciwego

Liřt 126.

człowieká.

- 1: **N** Vřz teř záfie pátrzay iáko teř záfie ten wiek ktory zápom=
2: niawřzy řtanow řwych vćciwych/ wřzetecznych á řwo=
3: wolnych řpraw řwoich y czáfow řwoich vřzywáli/ iáko ie teř(marg) Sthárczy po=
: twarcy Zuzán
: ny. (-)
4: ná wielkiey pieczy Pan mieć raczył. Kto czytał řprawę oney
5: řwiętey pániey Zuzánny/ gdy iá dwá řtarcy nalářřzy w ogro(marg) **Daniel w xiiij kap.** (-)
6: dzie á oná fie kápie chcieli mieć po řwey woli. A iř im thego
7: pozwolić niechciála iáko iá řpotwarzyli iř młodzieńcá ode=
8: gnáli od niey/ y pothym iá poprzyřięgli. A iáko iá Pan iáko
9: niewinná dziwnym řádem przez mále dziecię przez Dánielá
10: wpuřciwřzy duchá řwego w vřtá iego dziwnie ofwobodzić
11: raczył/ á oni řyřcowie iáko wzięli hániebná zapláthę řwoię/
12: to teř tám o tym hiřtoria nadobnie y řzyroko piřze.
13: Nuř teř on dobry á pocźiwy człowiek á řzedziwy řtárecz (marg) Heli y Syno=
: wie iego. (-)
14: Heli biřkup zakonu řtárego/ chociay řam był nic nie winien/
15: iedno iř dopuřcił řynom řwym řwoweńřtwá á wřzethecz=(marg) **j. Krole. w iiiij. ka.** (-)
16: nych á opiřych řywotow przy kořciele Bořym vřzywáć/ iáká
17: hániebná pomřte wziął nád řobá/ że y kořcioł on złupiono/ y
18: řny y wiele inych ludzi pobito/ y árchę przymierza w pogáń
19: řká ziemię zániefiono/ y iáko řam nędznik z řáłořci řzyię zła=
20: mał řpadřzy s řtołká řwego/ byłoby o tym wiele piřáć. Y iá=
21: ko záfie przez dziwná řprawę Páńřká do řydořtwá árchá o=
22: ná przywrocona byłá/ to iuř thám kto chce czytáć dowie fie
23: wřzytkiego. Iedno iř fie do tego rzecz ciágnie/ iáko řzedziwy
24: wiek pocźiwy był záwřdy ná wielkiey pieczy á řtraży v Pá=

25: ná tego. A iáko tež zálíę wżeteczny był tákże ná wielkiey pie

26: czy y pomńcie v niego/ y iáką zázwdy zaplátę odnošíł ná lo=

27: bie zá wżeteczeństwá swoie. Albo thákíęž Dátán y Abiron (*marg*) Datan Abiron

: Core Abiu. (–)

28: álbo Kore á Abiu oni stárcy gdy sie sprzećiwili Moizeřzowi

29: á chcieli sobie nowe chwały wymyřláć/ y ludzi ná to byli nie=(*marg*) **iiij. Moize. w xvj.** (–)

30: máło zwiedli/ iáko ie ogień frodze z niebá spadłzy palił/ iáko

31: ie ziemiá żywo požyráł/ to też tám iuż o tym hístorie řzyrzey

32: řwiádczą. Albo też on stárec Olofernes ktory przed Betu= (*marg*) **Iudit w xiiij. kapi.** (–)

33: lią onę řwięthą pánią Iudith chciał mieć po řwey woli/ iáko

34: mu frodze wcięłá onę řprofną głowę iego/ y przyniořlá ią do

35: miářtá. Y iáko było řprofnie zátřwożono ono řtrářzne woy=

36: řko iego/ y iáko było rořprofżono/ to o thym iuż řá hístorie. A

37: co tego bywáło á ktoby sie tego mogli nápiřáć.

38: **#Krześćijáńřki stárec iáko sie sprá=**

39: **wowáć ma.**

strona: 126v

Kłięgi Trzecie

1: **A** 2: Ták y ty moy miły Krześćijáńřki bráćie ktory sie státe=

2: cźnie przebijesz przez to dwoie płocze wořłko/ przez huff

3: młodości twoiey/ á przez drugi huff řřzednich lat řwoich/ á

4: řthániesz iuż w obozie řpokoyńieyřzey řzedziwości řwoiey/

5: wierz mi/ że to nie ledá bitwy wygrař. Bo áćż to řławny he

6: tman bywa/ ktory řpráwą řwą á rořtropnoćią řwą woy=

7: řko iákie poráři. Aleć y to nie gorřzy kto sie przez dwoie woy

8: řko przebije. A ták y ty rozważywřzy sobie y řtráchy y błogo

9: řławieńřtwá/ ktore iuż ná twe řzedziwe látá/ thák iákoř řły=

10: řzał/ nieomyřlnie przypádać máiá/ miey sie rádzęć ná piećzy/

- 11: wżák widziŝ oczci idzie/ boć ifcie nie o czapkę/ ále poŝołu y
- 12: s czapką o głowę. A iżbychci rádził przy czym maŝ zoftać/
- 13: zda mi ŝie żebyŝ mi zá dobre nie miał/ iżbych cie takim profta=
- 14: kiem być rozumiał/ żebyŝ nie vmiął miedzy błogoŝławieńŝt=
- 15: wem á przekłęt看em obrąć co ieŝt lepszego. Chybáby cie pan(marg) Złego Pan od=
- : ŝtępuie. (-)
- 16: Bog iáwnie doŝlepić raczył/ iákoż thego wiele bywa zá nie=
- 17: wdzięcznoŝciami ludzkimi/ ktorzy niechcą nic dbać ná ŝwie
- 18: te vpominánie iego/ iákoż o tym doŝć piŝmá rozlicznego ma=
- 19: my. A rádzęć oney ŝwięthey pániey cnoty chwálebney pilnie
- 20: ŝie dierz y onych iey dworzánow/ iákoŝ o nich ŝłyŝał. Bo v
- 21: daŝli ŝie zá fortuną á zá márfzałki iey/ thák iákoŝ o nich ŝły=
- 22: ŝał/ pewnie ŝie ŝzpetnie obładzić muŝiŝ. Abowiem przez ty
- 23: dwie woŝká trudno ŝie ináčzey przebić maŝ/ ieŝliŝe cnothá/
- 24: rozum/ á boiazń Boża nie będą wárterzmi około ciebie.
- 25: Ale iż iuż teraz iáko widziŝ przebiwŝy ŝie ná ŝuŝy ná głęb=
- 26: ŝe ŝie morze znowu puŝzczałŝ/ to tu ieŝzcze będzie oŝtrożniey=
- 27: ŝzey pilnoŝci około ŝiebie potrzebá/ bo iuż płynieŝ do onego
- 28: portu ŝwego wdzięcznego/ gdzie iáko kupiec z dálekich ŝtron
- 29: przyplłynáwŝy/ rádoŝci á pociechy vżywa w domku ŝwo=
- 30: im y z miłemi przyiacioły ŝwemi/ ktorzy ŝie ráduiá z onego
- 31: ŝzczeŝliwego wrocenia iego z onego dziwnego niebeŝpieczeń(marg) Co przypada s
- : poćciwey ŝtá=
- : roŝci. (-)
- 32: ŝtwá iego. Tákuje teŝ ty ieŝliŝeć tego Pan Bog dopomoże/ ie
- 33: ŝtátecznie á w zacney poćciwoŝci wydzierziŝ y wytrwaŝ te
- 34: vćciwą ŝzedziwoŝć twoię/ dla czego iuż Pan wedle obietnic
- 35: ŝwoich będzie raczył zápomnieć młodich burzek twoich/ gdy
- 36: teŝ iuż ŝzczęŝliwie przyplłynieŝ s tych dziwnych burzek á na=
- 37: wáŝnoŝci mizernego ŝwiáthá thego/ do onego wdzięcznego

38: wiernym zgotowánego krolestwá wiecznego. Iákież thám

39: wdzięczne będzie odpoczynienie twoie w onym domku two=

40: im dziwnemi rofkofzámí ozdobionym á ochędożonym? kto=

remu row

strona: 127

żywotá pocźciwego

Liśt 127.

człowieká.

1: remu rownia żadne oko nie widáło áni vcho nie fłycháło/ iá

2: ko o tym pírmá powiádáią. Iákaż tám będzie rádość onym

3: wdzięcznym przyiaciółom twoim? onym fwięthym Anyo=

4: łom Páńfkim/ ktorzy zázwdy z wielką rádością tám czeká=

5: ią káždego wiernego Páńskiego/ thák iáko tho dawno o

6: nich wiemy.

7: A ták tu iuż łobie vważay moy miły Krześciánłki brácie/

8: iáko ten wiek fwoy poćciwy/ gdy iuż przydziefz do łzedziwo=

9: ści fwoiey/ łtánowić około łiebie á pilnie vważác małz. Bo

10: pátrż oczci tu idzie. Napirwey/ iefliże w iákie płoché láthá á

11: łobie niepotrzebne łtárość fwą vniefiefz/ tedy fie s ciebie słtá

12: nie iáko Chimerá ludzka/ on dziw ktorego ludzie przed tym

13: nie widáli/ sítámfz fie błaznem połpolitym/ iáko woźny kto

14: ry zá grołz włzytkim powinien/ sítániefz fie oną fábułą czo

15: powiádáią/ iz łtáry łzalony dwá kroć łzalony. A ktemu słtá

16: niefz fie zázwdy pod przekłeciem bozym/ y pod pewną á pod

17: rychłą pomłtą iegó/ ktora cie żadnym obyczáiem minác nie

18: może s pewnych obietnic Páńfkich/ thák iákoś fie iuż dofyć o

19: tym náłłuchał.

20: A iefliże połtánowifz nadobnie á rozważnie á w łtátecz=

21: ney pomierności ten vćciwy wiek fwoy/ á czożci fie sítanie?

22: Ato to napirwey/ iz będziełz w wielkiej łławie y w poćciwo (*marg*) Pożytek poćci=

wey łtárości. (-)

- 23: ści v fwiátá wżytkiego/ á wżyfcy fie będą wftydác poczći=
24: wey twarzy twoiey/ á iey wżędy poćciwość czynić. Coż ie=
25: łzczę drugiego? Vżywiefz łobie onego wdzięcznego pomier=
26: nego łpokoynego á ząwždy wełęgo żywotá łwoiego. Coż
27: ielzczę dálej? Będziefz ząwždy pewien łtraży/ opieki/ y kąż=
28: dego błogółáwiefłthwá Páńłkiego/ że ząwždy w wielkim
29: bełpieczeńłtwie będąc kwitnąc ony łzedziwe czáły twoie.
30: Coż ielzczę dálej? Będziefz tego pewien iż wdzięcznie á be=
31: łpiecznie płyniefz po bárzo łpokoynym morzu/ kthore cie ża=
32: dnemi náwałnołciámi vłthráłzić nie będzie mogłó/ aż do
33: płyniefz do onego wdzięcznego portu obiecánego łwego/ w
34: ktorym małż wiecznie vżywác rołkolży łwoich. A ták iuż ło
35: bie obieray co wodá á co ogień/ wżákeł nie prołtak ielłizeł
36: ołiwiál/ wżdybyłł fie też iuż miał przećwiczyć.

37: #Co łobie łtárzec do poćciwego żywotá

38: ná pomoc brác ma.

Y iij

Dawid

strona: 127v

Kłięgi Trzecie

- 1: **D**awid on krol wielki żydowłki iż był w wielkiey miłółci
2: á powadze v poddánych łwoich/ á gdy fie iuż był bárzo
3: łtárzał/ iuż niewiedzieli czym go ządzierzeć w żywocie ie=
4: go/ ále kładli podle niego dzieweczkę Sunámitkę áby fie by=
5: łá od niey zágrzewáłá oná ząziębłá łtárość iego. Pátrzayże (*marg*) Ząziębłóść du=
6: łze iáko ogrze=
7: wác. (—)
8: też thy moy miły Dawidzie ktoryłkolwiek ielłth iż iuż przy=
9: dziełz ku ząziębłým látom twoim/ á rozmyłłiefz fie iż fie pułz=
10: czálz ná to záltydłe á głębokie morze fwiátá tego burzliwie=

9: go/ á bierziesz sie do portu swoiego/ á iż iáko tu słyfzisz/ málo
10: mowiemy o cieie y o doległociach iego/ bochmy to iuz pániej
11: fortunie poruczyli/ ále iż tobie idzie o dużę/ ktora nędzniczká
12: bárzo záftydłá á záziębłá w tym twoim fwowolnym cieie/
13: mieyże sie pilnie ná pieczy ábyć do końca ták nie zámárzłá/ á=
14: by cie z nią gdzie do gorącego piecá nie odeślano. Ale iáko
15: Dawid ciáło ogrzewał ták też thy ogrzeway tę niewinná á
16: świętá kochánkę swoię. A niczym iey infzym beśpieczniey nie
17: ogrzeiesz/ iedno położ przy niey ony trzy Sunámitki/ á ony
18: trzy zacne pánienki/ Wiárę/ Nádzieię/ á Láfkę. Tu wierz mi
19: iżci będzie ták ogrzaná y ozywioná/ iżci dotrwa beśpiecznie/
20: aż dopłyniesz do obiecánego á do wdzięcznego onego portu
21: swoiego.

22: #Wiárá/ Nádzieiá/ Láfká máią też

23: fwe pánny słuzebne.

24: Gdy iuz ty trzy pánienki ták iáko słyfzisz Wiárę Nádzie
25: ię á Láfkę poštánowisz á położyfz ie około tey wdzięcz=(*marg*) Wiárá nádzie=
: iá á láfká silne
: połagi máią. (-)
26: ney dużyce twoiey/ to iuz pewnie wiedz iż iuz będzie co dá=
27: ley tho więcey przybywáło tych dzieweczek ná posługę iey.
28: Bo wnet do Wiáry przybędzie Pobożność/ Stałość/ Po=
29: ćciwość/ Cnotá. Do Nádzieie przybędzie wnet Státeczna
30: myfl/ á nieomylné dufanie o Pánu swoim. Do Láfki przybę
31: dzie Spráwiedliwość/ Miłofierdzie/ Wierna życźliwość
32: káždemu bliźniemu fwemu iáko sam sobie. A czoźci zá połagi
33: álbo zá vpominki ty pánienki przyniołá s sobá? Oto pátrż/
34: iż po Láfće będziefz miał wnet wśzytko wypełnienie zakonu/
35: gdy wedle iey rády záchowálfz sie káždemu w miłofierdziu á

36: w ŃprawiedliwoŃci Ńwoiey/ á iŃ mu będziefŃ Ńczył wŃzytkie=

37: go ták iáko Ńam Ńobie. Ale iŃ tu iefŃcŃe máło ná tym/ pátrŃ coć

38: zálię Wiárá przynieŃie z inemi pánienkámi Ńwemi/ iŃ wwie=

rzyŃ mo=

strona: 128

Ńywotá poććiwego

LiŃt 128.

ćŃlówieká.

1: rzyŃ mocno obietniczam Páná Ńwego/ iŃ czegoŃ ty nie mogł

2: wypełnić w zakonie to on wŃzytko zá cię zálił. Stárł s

3: ciebie on mocny zapis y obowiázek przodkow twoich/ kto=

4: rym Ńie byli obowiázali/ iŃ to miał być káŃdy wiecznie prze=

5: klęty ktoryby był w namnieyŃszym punkcie zakonu nie wypeł

6: nił. CoŃci dáley tá Wiárá przynieŃie? A tho od niey będziefŃ

7: miał onę pewną obietnicę Páná Ńwego/ iŃ ilekolwiekkroć

8: Ńie vdałŃ/ wziáwŃŃy the wiárę Ńobie ná pomoc/ o iáką proŃ=

9: bę do Páná Ńwego/ thedy záwŃzdy będzie wyŃluchano káŃde

10: záwołanie twoie. CoŃci zálię Nádzieią przynieŃie? Ato Ńlu=

11: chay/ iŃ coćkolwiek Wiárá z LáŃką ziednáłá/ toć tá iáko mo=

12: cnym przywileiem wŃzytko zápieczęthuie/ gdy będziefŃ miał

13: vpełną nádzieię o Pánu Ńwoim/ tedy cie nigdy nie opuŃci/ y

14: wŃzytko to w tobie Ńprawowác będzie co iuŃ będzie naleŃáło

15: poććiwemu Ńtanowi twemu/ á iuŃ thym iákoŃ ŃlyŃzał zázyę=

16: bŃym látom twoim.

17: PátrŃŃe czegoć tu iuŃ nie doŃtanie/ bo z wiárŃ będziefŃ miał

18: tháką opátrŃnoŃć PáńŃką/ beŃpiecznoŃć y pokoy/ Ńe będziefŃ

19: iáko Anyoł BoŃy chodził Ńobie záwŃzdy pod kroleŃtwem ie=

20: go/ pod mocą á pod obroną á pod opátrŃnoŃcią ie^g/ Ńeć Ńaden

21: Ńtrách nigdy ŃtráŃzen być nie moŃe/ ánić nigdy Ńadne niebe=

22: ŃpieczęńŃtwo nie będzie mogło przekáŃić do káŃdych twoich(marg) Spráwy na=

dzieie. (-)

- 23: poćciwych łpraw. Pátrzayże zálie co będziefz miał z łálki tu
- 24: iefzcie zá żywotá łwego/ gdy będziefz życźliwie miłował ká=
- 25: źdego bliźniego łwe^{go}/ to też ináčzey być nie może/ iedno że cie
- 26: też włzyłcy miłować mułzą. A gdy cie włzyłcy miłować bę=
- 27: dą/ iuźci s thego vrołcie życźliwość/ poćciwość/ łławá/ po=
- 28: wagá pocźciwych lat twoich/ żywot rołkołzny á łpokoyny/
- 29: boć iuź nikth w nim z oney łpolney miłości przekázić nie bę=
- 30: dzie mogł. A cześoźci zá żywotá twego w they łzedziwości
- 31: twey nie będzie dołstawáło? bowiem zálie nádzieía to włzy=
- 32: tko w tobie iáko mocnym przywileiem vpewni y zápieczętu
- 33: ie/ iź iuź w tym twym iáko łłyzylź wdzięcznym á łpokoynym
- 34: żywocie ktoryć z wiáry á z łálki przypádnie/ będziefz záw=
- 35: źdy chodził w bełpieczney nádziei/ iź cie tho nigdy nie minie
- 36: coć iefł w obietnicách Páńskich dano. A tu iuź chodząc w tá
- 37: kiem bełpieczeńłtwie y w tákiey poćciwości żywotá łwego/
- 38: á cześoź łie iuź inłzego nádziewáć małz/ iedno iáko piłmo po=
- 39: wiáda/ nie vmrzeć iedno przelłhápíc s thego żywotá łwego(*marg*) **Ian w v. kapit.** (–)

Y iij

docze

strona: 128v

Kłięgi Trzecie

- 1: docześnego do onego żywotá łwego wdzięcznego á wieczne
- 2: go łobie z dawná obiecánego.
- 3: Abowiem włpomni łobie co ty trzy pánienki/ o ktorych tu
- 4: łłyzylź/ onym przodkom łwiętyym náłzym dziwnie łprawo=
- 5: wáły tu zá żywotow ich/ ták iáko o tym łwięty Páweł y ini(*marg*) Spráwá wiá=
- 6: ry. (–)
- 6: Apołtołowie nadobnie nápiłáli/ Iáko wiárá on łzedziwy(*marg*) **Rzim. w iij. kapi.**
- 7: **Zido. w xj. kapit.** (–)
- 7: małż Abráám włprawiedliwion iefł w łtárości łwoiey. Wiá
- 8: rá Noe pływał po onych okrutnołciach głębołkich cźáfu łro=

9: gości onego pothopu okrutnego. Wiara przodkowie náfzy
10: przez frogie morzá przefzli/ y wiele pogánfkich miaft po fie=
11: dli/ ták że fie im zá wiara ich fámy mury obalály. Wiara Pá
12: triárchowie fwięci zbáwieni/ iż vwierzylí obietnicam Pán=
13: fkim o przyfzłym Mefyafzu fwoim. Wiara oni fwięci/ iáko
14: o nich fłychamy/ wielkie dziwy czynili/ vmárle krzeřili/ kiedi
15: chcieli ogień defzcz z niebá zwabiáli. A nákoniec byř wieth=
16: fzey niemiał podpory o wierze w ftárości fwoiey/ gdy wřpo
17: mnifz łobie onego záziębłego łotrá ná krzyżu przy Pánu fwo(marg) **Luk. w xxij. kapi.**

(-)

18: im/ kthory nic dobrego nigdy nie czynił zá żywothá fwego/
19: pátrż co mu fie sftáło zá oną krociuchną wiara iego.
20: Pátrżayże zálię co o drugiey cnoce tho ieft o wierney ży=
21: czliwości thák ku Pánu fwemu iáko y ku káżdemu bliźniemu
22: fwemu tenże fwięty Páweł thákże nadobnie piřze/ wřzytkim
23: nam powiedáiąc: Iż bychmy mieli taką wiare żebychmy go=(marg) **Spráwá łáłki.**

⌘ **Matth. w xvij. ka.** (-)

24: ram kazáli wftáwác á ná drugá fie ftronę przenořić/ á łáłki
25: nie będziemy mieć przeciwko Pánu y bliźnim fwoim/ thoby
26: tho nam máło ábo nic pomoc mogło. Bo widziř moy miły
27: brácie/ nie dofyćci ieft ná tym mowić tylko iż wierzę wierzę/
28: wierzyć teř y diabeł iż Bog ieft ná wyřokořci/ ále trzebá wie(marg) **Iakub w ij. kapitu.**

(-)

29: rzyć y w Bogá/ trzebá teř wierzyć y Bogu. A což to ieft wie
30: rzyć Bogu? Wierzyć fłowom iego. A což to fá zá fłowá ie=
31: go? Ieřci ich wiele řzyroko nápiřánych y z vřth iego y z vřth
32: Duchá fwięthego/ ále ie fam krociuchnym węřelkiem onemu
33: vczonemu w zakonie záwiázác raczył: Miłuy Páná Bogá(marg) **Matth. w xx. kap.** (-)
34: twego ze wřzytkiey duřze y ze wřzytkich řiř twoich/ á bliźnie=
35: go fwego iáko fam fiebie. Otoř mař miłość/ bez ktorey wiá=

36: rá záłtydła zázwždyby być mułiáá/ by tá dwoiá miłóść w to

37: bie być nie miáá.

38: Pátrzayże zálię coć z Nádzieią przybędzie/ iż ták iákoś śly

39: łzał/ coć Wiárá z Láfką ziedná/ to oná to w tobie zápieczętu(marg) Spráwá ná=

: dzieie. (-)

40: ie/ że thego zázwždy iłt będziez gdy będziez miał vpełną ná=

dzieię o

strona: 129

żywotá pocźciwego

Liłt 129.

człowieká.

1: dzieię o Pánu swoim. Bo widziłz co nádzieiá zázwždy czyni=

2: á. Pátrż iáko nádzieiá ielt dziwnie pociefzoná oná świętha

3: pánná mátká człowieczeńłtwá Páná náłzego/ iż łie zázwždy

4: tego nádzieiwáá/ iż tho pewnie s czáfem ná fwiát przypáć

5: miáło/ czo nam było przez Proroki dziwnie á mocnie záłlu=

6: biono. Nádzieiá Noe ofchnął z okrętem ná wyłokich gorach

7: gdy gołębiczkę z okrętu wypuścił/ która mu przyniołá oliw=

8: ná gááfkę/ thedy iż chociay wiárá pływał/ iednák przedlię

9: nádzieiá ofułzon. Nádzieiá Dawid poráził woýłká Abfáło

10: ná łyná łwego/ gdy łie był zbuntował przeciwo niemu má=

11: ło nie ze włzyłtkiem i poddánem iego. A gdy go vpomináli

12: pánowie á Rády iego/ iż łie o tho máło łtárał/ tedy s pokorą

13: powiedział: Iż iefliżec mię Pan będzie raczył zołtháwić ná

14: mieýfcu ná moim/ naydzieć on drogę kędy y iáko tho będzie

15: łpráwić y vczynić raczył. A pátrż nákoniec/ oni łwięći oycó=

16: wie w odchlániach piekielnych/ chociay byli przez wiárę zbá

17: wieni/ iż łie ich tám nie dotknął żadny łtrách łmiertelny/ ále

18: iż tego z zupełną nádzieiá czekáli zbáwicielá łwego/ włzytko

19: łie im sftáło według oney nádzieie ich.

20: Bo pátrzay iż wiárá ielt iáko łzczep pięknie vłzczepion. Lá (marg) Wiárá ielth

1: łzczep wŕzech

2: cnot. (-)

21: łká ielt iáko kwiatki ná onym nadobnym łzczepie rołkwitnę=

22: łe/ s kthorey wŕzytki dobre á miłofierne vczynki pochodzą.

23: Nádzieiá ielt práwie iáko on Máyowy defzcz/ kthory łzczep

24: on nadobnie pokrapia/ áby ony wdzięczne kwiathki ná nim

25: nie wŕchły/ á iżby zówždy byłá nádzieiá/ żeby z onego łzczepu

26: y z onych kwiatkow człowiekowi poćciwemu ktory gi w ło=

27: bie pilno wŕzczepi wdzięczne owoce y pożytki s czálem łwym

28: wždy teź vrość mogły. A ták tu pilnuy/ tu łie łtáray/ ábyś łie

29: tymi cnemi pánienkámi/ thák iákoś łyŕzał/ iáko Dawid oną

30: Sunámitką obłóżył/ áby w tobie nie zázębły w tey twey zá

31: łtydley łzedziwości poćciwe cnoty twoie. A pilnie ten łzczep

32: tey łtaley wiáry łwoiey okopyway y poleway tym Máyo=

33: wym dzzem tą zupełną nádzieią łwoią/ wŕrzyłz iákich owo

34: cow á iákich pożytkow s tego doczekáć możelz/ zá łáłką á zá

35: wŕpomozieniem Páná twego/ będzielzli wiernie dufał iemu.

36: **Kápitulum ij.**

37: **#Iáko w zawod wŕzyfcy o zakład**

38: **do krefu bieźymy.**

strona: 129v

Księgi Trzecie

1: grafika

2: **P** Aweł święty pilze że wŕzyfcy wza=

3: wod do krefu bieźymy/ ále nie wŕzyfczy zakłá=(*marg*) Zawod łwiec=

4: ki. (-)

5: du bierzemy. Abowiem gdy łie przypáthruie=

6: my tym łwieckim zawodom/ tedy thám więc

7: v krefu bywáią y pieniądze/ y ádámafzki/ y łu

7: kná/ y inŕze drobne rzeczy. Bywa tez náoftátku y ŕwiniá. A
8: cziy koń napirwey przybieży/ ten bierze pirwŕzy klenot/ dru=
9: gi zá nim bierze drugi klenot/ tákże y do dálfzych. A ten co fie
10: iuż ná lámym oftátku przywlecze/ tho mu ŕwinię do ŕzkápy
11: przywiázá/ y muŕi iá podle fiebie wieŕć ná powodzie áż w
12: miáfto álbo w dwor ŕkąd wyiecháli.
13: Pátrzaizę że tu ten zawod wŕzyŕcy bieżymy/ ále przedfię ŕi=
14: wy naprzod. Bo iuż ten co mu Pan Bog da przyŕć do trze=
15: ciego wieku á do ŕzedziwych lat ŕwoich bieży naprzod do kre(marg) Zawod ducho
: wny. (-)
16: ŕu przed owemi dwiemá co fie iefzcze ná młodym y ná ŕzed
17: nim wieku zábawiáią. A ták moy miły Krzeŕciáńŕki brácie/
18: iefli widziz około tego nędznego ŕwieczkiego zawodu iáko
19: fie ludzie pilnie ŕtháraią/ iáko ŕzkápy háruią/ iáko ie po krefu
20: wodzá/ dziwnie ŕtroią. Abowiem im o dwie rzeczy idzie/ o
21: zakład y o ŕromotę/ bo káždy fie boi áby fie s ŕwiniá nie wło=
22: czył. A coż ty owŕzem gdy fie rozmyŕliŕz o iákić zakład idzie?
23: y o iáká ŕromotę? t iáki kres bieżyŕz? Boć idzie o ták koŕztow
24: ny zakład/ ktorego koŕztownieyŕzego áni oko nie widziáło/ á

ni vcho

strona: 130

żywotá człowieká
pocźciwego.

Liŕt 130.

1: ni vcho o tákim nie ŕlycháło. Idzieć też záfię o táki wŕtyd/ ie=
2: ŕlibyŕ iáko ŕlábo do thego krefu przybieżał/ iz ŕnadźby fie le=
3: piey tu iefzcze zá żywotá w niwecz było obroćić/ boć iuż tám
4: nie o ŕwinię poydzie. Ale rozmył fie iákiby tho był wŕthyd
5: twoy/ gdyby cie nieprzyiaciel twoy thuż przed oblicžnoćią
6: Páná twego/ przed oblicžnoćią Anyołów ŕwiętych/ przed
7: oblicžnoćią wŕzytkich zborow niebieŕkich/ wiodł ábo wlokł

- 8: zá łobą iáko świnię párfzywą od ftádá wypędzoną do bár=
9: łogu łwego.
- 10: Coż chcelz czynić moy miły brácie/ ábyś y onych ták powa (*marg*) Iáko fie ducho
: wnego zawo=
: du hánować (-)
- 11: żnych zákładow nie ftrácił/ y tą świnią łprofną ták iáko łły=
12: łzyłz nie zołtał? Nie łpi rádząc/ á bierz przykład od tych łwiec
13: kich zawodnikow/ háruy thą tępą á leniwą łzkápą to ołpále
14: łwowolne á nikkzemne ciáło łwoie/ á wodź go vłtáwicznie
15: po krefu vkázuiącz mu drogę kędy bieżeć ma/ á przypáthruy
16: mu wędzidlá pilno/ ábyć z drogi nie zbyegáło. A czymże go
17: hárować máłz? Nie dáy mu fie zbytnie obiadać iáko łzkápye
18: thych przyłmákw obłudnych łwiátá tego/ á nie pułzczay go
19: łwowolnie ná thy omyłne trawy iego/ ále go wież mocno v
20: żłobu/ á przyłypuy mu obrokw co nawięcey cnoty á bogo=
21: boyności á poćiwey pomiáry. Wodźże go też vłtáwicznie
22: po tym plácu kędy bieżeć ma/ á vkázuj mu rozumem á rołtro
23: pnym rozważeniem do krefu dokąd bieżeć ma. Rozważayże
24: mu zaklády o ktoreć idzie/ boć idzie o żywot wieczny y o nie=
25: łkończone rádości twoie. Rozważayże mu też onę łromothę
26: o ktorąbyś przyłzedł/ thák iákoś wyłzłzey łyłzál/ iżby cie nie=
27: przyiaciel tway iáko łprofną świnię wiodł z wielką łromo=(*marg*) Ktho naprzod
: bieży łromotá
: iż náząd przy=
: bieży. (-)
- 28: tą twoią do plugáwego bárłogu łwego. Przypátruyże mu
29: wędzidlá s powłcięgliwości á s pomierneho żywotá twe=
30: go/ boćby tho byłá ielzczę więłzła łromotá twoiá/ gdy iuż w
31: tych łzedziwych łeciech łwoich będącz/ á dáleko przed inemi
32: do tego wdzięcznego krefu łwego bieżąc/ byś miał łprofnie á

- 33: nieobacznie z drogi zbieżec/ á sřthác sie tą plugawą swinią
34: przybieżawłzy ná zad do krefu onego wdzięcznego swoiego/
35: gdzie Pan twoy y z oną wřzytką rzeřzą niebieřką fam oblicz=
36: nie będzie řtał v niego.

37: #Iáko nas písmo niepotrzebnemi

38: řługami zowie.

Abowiem

strona: 130v

Księgi Trzecie

- 1: **A** Bowiem řluchay iáko ty niedbálce o ten poćiwy řiwot
2: řwoy písmo rozlicznemi przezwiřki zowie. Bo ie zowie
3: řługami niepotrzebnemi/ drzewem nieużytecznym ktore ieřt
4: godne áby było precz wyciętho á ogniem řpalono/ kákołem
5: řprořnym á řmierdzącym/ ktory miedzy nadobną á wdieř=(*marg*) *Przezwyřká*
: złyeh y do=
: bryeh. (-)
6: czną řpżenicą rořcie/ ktory iákoř řlyřzał gdy przybieřymy do
7: tego krefu/ do ktorego wřzyřcy rádzi nierádzi bieřec muřimy
8: ma być ze řpżenice wybran á ogniem popalon. Zowie dru=
9: gie zářię ktore thu ná vrzędy řwe á ná pářterřtwo řwe do o=
10: wieczek řwoich wyřádził/ přy niememi z gárdły zátuczone=
11: mi ktorzy řzczekác nie vmieię áni mogą/ áby odganiáli dra=
12: pieřny řwirz od řtádá iego. Zowie ie wilki drapieřnemi/ zo=
13: wie ie wieprzmi dzikiemi co rozmietuią winnicę iego. A ná=
14: koniec zowie złodzieymi y zdraycámi řwoiemi á kozły řmier
15: dzącemi od řtádá iego oddzielonemi/ ktorzy niechcą řluchác
16: głófu iego.
17: Pářtrzayře zářię iáko zowie ony miłe á wdzięczne przebrá
18: ne řwoie/ ktorzy pilni woley řwiętey iego/ á cieřzą sie vřtáwi(*marg*) *Przezwiřká* do

: brych. (-)

19: cznie z mocney wiary y nadzieie swoiey o świętym miłofier=
20: dziu iego/ á w niczym inšzim od światá wymyflonem nadzie
21: ie nie máią/ iedno w świętym Boſtwie iego. Zowie ie owie=
22: czkami fwemi wdzięcznemi/ kthorzy ſłucháią nieomylnego
23: głofu iego. Zowie ie látoroſłkami ktore wyroſły s ſzczepu ie=
24: go. Zowie ie gronkami á ſam ſie zowie winną máćicą/ ktore
25: gronká wyroſły z oney świętey máćice iego. Zowie ie miłe=
26: mi fwemi/ bráćiszki fwemi/ pſzeniczką ſwoią kthora ma być
27: ſchowána do oney dziwney ſzpiżarniey niebieſkiey iego. A ty
28: záſię ktore tu przełóżyć raczył nád tymi ſtády fwemi zowie ie
29: iáſnemi pochodniámi fwemi/ zowie ie gwiazdami/ zowie ye
30: ſolą nigdy nie ſkáżoną/ ktora y tho czo z nią poſolono będzie
31: záwždy od ſkázy záchowác może. A nákoniec zowie ie bogi
32: ziemſkiemi á ányoły ſwiátłoſci.
33: A ták moy miły brácie by iuż nie było áni obietnic ták mo
34: cnych y ták wdzięcznych y ták pewnych/ ktore poćiwy czło=
35: wiek záchowáiąc ſie w ſławnym żywocie ſwoim w ſtátecz=(*marg*) Czo lepiey o=
: brác złe czy do=

: bre. (-)

36: noſci á w pobożnoſci swoiey/ y tu ielzcie zá żywotá y po ſwo
37: iey ſmierci nieomylnie odnoſić ma. By theż nie było y thych
38: ſtráchow frogich/ ktore ſą vſtáwicznie niewiernym á złoſci
39: wym y tu zá żywothá y po ſmierci ich pewnie zgotowane/ á
40: tuż záwždy zá nimi zá piętami ich chodzą/ bo to ielſt rzecz nie

omylna

strona: 131

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liſt 131.

1: omylna/ iákoż to vſtháwicznie y oczymá fwemi widamy/ iż

- 2: zá grzech inźzego mytá nie máłz/ ták iáko Páweł święty nas(*marg*) **Rzim. w vj. kapi.** (-)
- 3: w tym iftotnie iści/ iedno pomftá/ tedyby nas thy fámy prze
- 4: zwiśká y vciełzyć y vřtráľzyć mogły. Azáľz nie lepiej być pię=
- 5: knym drzewkiem nadobnie vřzczepionym przed oblicznoścjá
- 6: Páná řwego/ s ktorego kwiatki onych iego dobrych á cno=
- 7: tliwych řpraw roľkoľznie zákwiťaiá/ á owocze cnot á poćci=
- 8: wości iuź řie z niego vkázuiá y iuź řie zápáľaiá/ á niźli onym
- 9: drapiáćym głogiem ktory niczegoy inego nie czeka/ według
- 10: obiethnic Pánřkich/ iedno izby był precz wycięth á w ogień
- 11: wrzucon? Azáľz nie lepiej być wdzięćzná přzeniczká przed o=
- 12: blicznoścjá Páná tego/ niźli tym řprořnym kákoľem kthory
- 13: tháľže/ iáko řłyřzimy/ ma być ogniem řpalon? Azáľz nie lepiej
- 14: być roľkoľzná owieczká Pánřká niźli kozłem řmierdzącym?
- 15: Azáľz nie lepiej być iáľná pochodniá niźli řwiećá řmierdzą=
- 16: cą zágáľzoná? Táľže y řoľá prawdziwą niźli oná zákáľzoná?
- 17: co y to wřzytko popřuie co iá náľoľono bywa.
- 18: Abowiem ielźcze co dziwnieyřzego w thym řie záwięzuie
- 19: pátrżay. Iz kto ty miľe á wdzięćzne przezwiśká odnořić bę=*(marg)* Pocięchy do=
- 20: brego żywotá. (-)
- 21: dzie/ iáľkich wdzięćznych czáľow y řpraw wřzytkich tu zá ży=
- 22: wotá řwego ielźcze vřiwáć będzie/ bo záwřdy muři mieřzkáć
- 23: w onym nadobnym á káľzdemu pocźćiwemu człowieku mi=
- 24: ľem pokoiu řwoim. Iuź řie řthářáć muři áby nikomu nic wi
- 25: nien nie zořtaľ. A kto nikomu nic winien nie zořtawá/ thego
- 26: theź nielza iedno wřzyřczy miľowáć y wielká mu poććiwosć
- 27: czynić muřzá. Iuź řobie mieřzkáć będzie nie ináćzey iáko An=
- 28: yoľ vřzywáięćz roľkoľznych á řpokoynych czáľow řwoich/ á
- 29: dwu obietnic iuź záwřdy będzie pewien od Paná řwoiego/
- 30: y tu zá żywotá bogáćtwá y poććiwosći w domu řwoim/ y o=
- 30: nego nieľkońćzonego kroľeřtwá řwego/ ktorego wiećznie v=

- 31: żywać ma przy Pánu swoim/ y tu bezpieczeństwá káźdego/
32: w którym stráchu żadnego vznác nie może zá żywothá swe=
33: go/ gdiż będzie zázwdy ogárnion mocá á zwirzchnoćiá kro
34: lestwá Páńskiego/ á Anyeli święci vřtáviczni będą strozo=
35: wie iego.
36: A ták moy miły brácie ty ták wielkie á poćciwe rzeczy oba (*marg*) Dobrym rze=
: czam y głupi
: zrozumie. (-)
37: czywřzy/ řnadź y řzalony s klozy wyrwawřzy řie/ gdyby mu
38: to rozważnie rozwiódl/ podobno řie obaczył/ á řnadźby wy=
39: rozumiał co ieřt lepszego/ ieřli ták błogorřawionego żywotá
40: vřzywác y s tymi dziwnemi błogorřawieńřtwy y z nieomył=

Z

nemi o=

strona: 131v

Księgi Trzecie

- 1: nemi obietnicámi řwemi/ czyli być tym głogiem drapieźnym
2: álbo tym drzewem nikczemnym á řprochniáłyym/ ktore nicze=
3: go inřzego nie czeka iedno ognia řrogiego. Albo tym kozłem
4: řmierdzácyym/ álbo tym wieprzem dzikim. Acźby iuź o prze=
5: źwiřko nic/ ále iákich żywotow ři pánowie wřzyřcy vřzywác
6: muřzą/ to iuź oczy nářze cześto widáią. Bo bezboźnych/ nie=
7: ucźciwych/ drapieźnych/ řwowlnych/ opiłych/ nieřpokoy=
8: nych/ niezdrowych/ niebezpiecznych/ bo iuź obroná áni řtraź
9: Páńřka nád nimi nie chodzi. Thák iź vřtávicznie y wielkich
10: trudnořci/ y dziwnych kłopotow/ y rozlicznego niebezpie=
11: cześntwá zázwdy vřzywác muřzą. A obietnice ich/ ták iákoř
12: řłyřzał/ iákie řą y thu o docześnym márnym zginieniu ich/ y o
13: řprořnym rozdrapániu tego zátrodnionego nábycia ich/ y o
14: nędznym dokonániu ich/ y o wiecznym á řtrářnym potępie=
15: niu ich/ to iuź tám od tego iáko powiádáią y rymu nie mář.

16: #Iáko nas čás iáko złodziey okrada.

17: grafika

18: Bowiem pátrrz moy miły brácie iáko nas čás iáko zło=

19: dziey počichu okrada. Iużci vkradł y młode y średnie

20: czáły twoie. Iuż/ iáko ono powiádaią/ ná oftátecznym łzcze

21: blu swoim łthoiłz/ iedno cie zepchnąc/ á bierzefz łie ná dáleką(marg) Kto iedzie ná

: dáleką drogę

: przepátruie rze

: czy łwoie. (–)

22: drogę. A počciwy człowiek y kiedy łie gdzie ná máły čás w

23: cudzy kray opuści/ tedy s pilnołcią rołpráwuie domek łwoy

24: y potrzeby łwoie. Rołthropy márynarz gdy łie ma pułcić

25: ná głębołości morłkie tedy opátruie żagle łwoie/ powrozy/

máłzty/

strona: 132

żywotá počciwego

Liłt 132.

człowieká.

1: máłzty/ y kotwice łwoie. A ty był łie obaczył ná iákie morze

2: płyniełz/ mogłbył pewnie á vłtáwicznie pociągác powro=

3: zow łwoich/ żagłow y kotwic łwoich. Bo tám temu tylko i=

4: dzie o rzeczy doczełne/ á tobie iuż/ nędzniku o rzeczy wieczne.

5: A wždy tákowá niedbáłość widamy y w tych łzedziwych le

6: ciech ludzkich/ iákoby im iáko ono łthára przypowieł y koł

7: nie pogorzał. A łnadź ielzcze s tákimi láty y łákomłthwo/ y

8: łtáránie rołcie/ że pilnieyłzy thego nędznego łwiáthá/ niłzi

9: wdzięcznych á wiecznych przyłzłych rádołci łwoich.

10: Abowiem pátrrz moy miły brácie iáko łłóńce z dobrodziej

11: łtwá Páńłkiego rowno ták złym iáko y dobrym łwiátłóci

12: łwey wżycza/ tákże y miełiác/ thákże y ziemiá rowno włzem

- 13: dobrodzieyftwá swoie száfuię. Ale ięlli sie temu dobrze przy
14: pátrzyfz/ vważ to łobie iedno ięllize tego rownie zli iáko y do
15: brzy vzywáią? Bo dobrzy thego vzywáią z wielką roftro=
16: pnością/ z wielkim vważeniem rozumu/ z wielkim bacze=
17: niem boiáźni Bożey/ z wielką łlawą y poćciwością/ nie iná=
18: cżey iáko Anyeli Boży. Zli záfię z wielką rofpufthnością/ z
19: wielką fwawolą/ z wielkim niebaczeniem áni ná wolą Páń
20: łką/ áni ná łtrách frogich łądow ie^{go}/ áni ná powinność fwą(marg) Zli á dobrzy

: rozno wřzego

: vzywáią. (-)

- 21: vćciwá/ iedno iáko ine bydło ábo iáko nieme źwirzętá. A má
22: iá to łobie zá wřzytkę rofkofz y zá wřzythek żywot błogofłá=
23: wiony/ tákże iáko bydło álbo iáko ine źwirzętá. Bo teź źwi=
24: rzętá vzywáią onych wdzięcznych rofkofzy łwoich łkácżacz
25: łobie po zielonych trawkach/ ále teź niczego inřzego nie łzu=
26: káią iedno áby brzuch nátkáły áż do łzyie/ iáko y náłzy łwo=
27: wolni pánowie. A wřzákoź ięřcże y źwirzętá tego z więtfzą
28: opátrznofcią vzywáią. Bo gdzie vłyłzą trąby álbo pńie gło
29: ły/ to łie trwożą/ to iuź do gęłtey łzeliny á ná bełpieczne miey=
30: łcá vciekáią á iáko mogą ták łie kriją.

31: #Pokoy od fwiátá.

- 32: Le náłzy dobrzy towarzylze ácz iuź tego vřtáwicźnie pe=
33: wni o łobie łą/ iáko wiele trąb około nich hucźj/ iáko wie
34: le pńich głofow około nich krzyczy/ á wřdy nie thylko áby łie
35: mieli przed tym kryć/ áleby ięřcże bárzo rádzi temu/ áby to o
36: nich wřzyłcy iź dobrze łzaleni záwřdy wiedzieli. A co inřzych
37: głofow połtronnych około inych rzeczy/ tho iuź podobno w
38: poczet nie idzie. Y zda łie im iź wielkiego pokoiu á wielkiey
39: rofkofzy miedzy łobą vřtáwicźnie vzywáią. Prawdác ięřt/

strona: 132v

Księgi Trzecie

- 1: iż Pan idąc do niebá fwego rowno złym iáko y dobrym po=
2: koy fwoy zoftáwić raczył/ ále thego theż dołożył dobrym á(marg) Infzy pokoy
3: od Páná á in
4: fzy od fwiátá.
5: **Ian w xiiij. kapi. (-)**
6: wiernym fwoim/ iż ia wam nie táki pokoy dawam iáko da=
7: wa fwiát. Bo fwiát dawa pokoy złym gdy idą ná iákie wíze
8: teczeńftwá fwoie/ tedy wielka miłość y pokoy miedzy nimi
9: bywa. Dawa też pokoy miedzy rozboyniki/ ktorego miedzy
10: łobą nadobnie vżywáią gdy idą do lálá ná vfiadkę iáko s fie
11: ciámi ná záiącá. Dawa pokoy złodzieiom. Dawa pokoy po
12: gánom miedzy łobą gdy idą ná łupieftwo ludzi niewinnych
13: Ale słuchay co záfię powiedác raczył/ iż ia ná táki pokoy kto=(marg) **Matt. w x. kapi. (-)**
14: ry fwiát dawa pułzczeń miecz/ iż fie bárzo rofprofzyć muśi. A=
15: bowiem pátrz z onego wdzięcznego pokoju ktory fwiát pie=
16: łzczószkom fwym dawa/ iż iedny powiełzą/ drugie pobiją/ po
17: czwierthuią drugie/ drudzy też od gorzałek álbo od infzego
18: rozmaítego obzárftwá łprofnemi wrzody á rozmaítemi nie
19: mocámi pozdycháią/ nogi ręce połamią. A tu pátrz iáki tho
20: ieft pokoy tákich miłofników fwiátá tego/ ktorj on im dawa

18: **#Pokoy od Páná rozny od fwieckiego.**

- 19: **P** Atrzayże záfię ná ty ktorzy Pánłkiego pokoju álbo fłó=
20: neczney fwiátłóści álbo ziemnego dobrodzieyftwá vży
21: wáią/ iáka rozność ieft od tych kochánkow fwiátá tego. Bo
22: ci thego wfzytkiego vżywáią w wielkiey rofkołzy/ w zacney
23: łławie/ w roftropnym rozważeniu káżdey rzeczy/ w boiáźni

24: Bożey/ w łpokoynym funnieniu/ á w pomiernym á w poćci(marg) Dobrzy iáko

¶ fwiátá vzywá

¶ iá. (-)

25: wym żywocie łwoim. A tymći iedno Pan pokoy łwoy zołtá

26: wić raczył/ á thymći iedno łłóncze w rádości łwey łwieći/ á

27: ziemiá hojne á pobożne pożytki rozdawa. A ćić iedno onego

28: najlepszego dobrá vzywáią/ ná ktore łie włyfcy Philozopho

29: wie zwolili/ to iełt/ myłli bełpieczney á żywothá łpokoynego

30: á poćciwego. A ćić łie onych źwirzęcych trąb áni pśich gło=

31: łow nie boią/ áni ich náłłuchawáią/ bo wiedzą iż oná łławá

32: łwięta głośno wytrębuie zacną ich poćciwość/ ktora im ni=

33: gdy vmrzeć áni záginąć nie może. A thoć iełt nawięłze ono

34: dobro náłze/ s ktorego nam y łławá poćciwa y myłł łwobo=

35: dna y żywot rołkołzny y łáłká y obroná Páńłka náwłzem łie

36: vmnożyć może.

37: A gdy iuż kto tákim iáko łłyłzyłz pięknyim á poćciwym ży=

38: wotem bełdzie obdárzony y thákim pokoim/ bełdąc záwždy

39: pod krolełtwem Páńłkim/ vłwobodzony/ pátrz iákie dáry

do niego

strona: 133

żywotá człowieká

Liłt 133.

pocźciwego.

1: do niego łie zewłząd zbiegáć mułzą. Bo iuż do niego popły=

2: nie cnotá/ łpráwiedliwość/ miłofierdzie/ káżdá pobożność/

3: życźliwość/ łkromność/ y káżdę bełpieczeńłtwo. A łtąd iuż z

4: obietnic Páńłkich bogáctwo y poćciwość w domu iego. A

5: iákież więłze łkárby komu przypáść mogá tu ná łwiece y po

6: tym po łmierći iego? gdyż iuż pewien bełdzie W tákim poko=(marg) Skárby wie=

¶ czne. (-)

7: iu y w tákim wdzięcznym żywocie połtánowiony włytykich

- 8: obietnic Pánńkich. Tychći tho fkárbow áni mol áni rdzá nie
- 9: gryzie. Tychći to fkárbow fławá poćciwa lata po fwiátu.
- 10: Ale thy fkárby czo od fortuny przypadáią/ y rdzá ie fnádnie
- 11: pogryzie/ y w niwecz fie obráćią/ y fławá to iuż wiemy iáko
- 12: fmierdząca od nich zálátuie. A wždy to fmaczny wrzod choc
- 13: bárzo boli/ á rzadki ktho nań fzuca lekárftwá iákiego. Abo=
- 14: wiem káżdego zwyczáy to iego rofkofz/ á rofkofz iáka táka ki
- 15: loby mu fie podobáía/ thedy káżdego ciągnie zá fobą iáko zá
- 16: rękę.
- 17: Abowiem wrzodu y káżdey niemoczy nikt lepiej nie oba=
- 18: czy/ iedno ten kogo gdzie co boli. A ná ciele bárzo to fnádnie
- 19: obaczymy/ y zázwdy wczás temu zábiegamy. Ale iż ná miłey
- 20: dufzycy áni przyfzczow áni guzow nieznác/ więc też nie dba=
- 21: my ábychmy ią leczyli. Ale wierz mi byś fie obaczył iż thám
- 22: więcey przyfzczow y więcey fyropkow potrzebá/ wierębyś fie
- 23: zwierciał miedzy áptekámi. Acz thám thego trudno náleść(*marg*) Záchorzáley
- : dufzy trudne
- : lekárftwo. (–)
- 24: małz/ bo tá iuż tu raz zábolawfzy w tym nędznym ciele/ á opá
- 25: trzenia żadnego nie máiac iuż ták ná fmiertney poćcieli áż do
- 26: czáfu fwego obumrzeć muśi. Ale potym poznáfz co tho byłá
- 27: zá chorobá/ gdyć on nadolny doktor będzie pulfu mácał. A=
- 28: bowiem kto chce może káżdey rzeczy w fobie popráwić y po=
- 29: chędożyć. Bo pátrż y kofzulá zábрудzona gdy ią pięknie wy=
- 30: pierze wnet biála y nadobna będzie. Y drzewo krzywe gdy ie
- 31: porządnie wyfznurkuie á wyproftuie wnet nadobne będzie.
- 32: A my bacząc to iákochmy fie zábrukáli y iákochmy fie pokrzy
- 33: wili/ ifcie by rozum s cnotą dozwoił moglibychmy fie pilnie
- 34: ftárác o to wyproftowánie swoie/ ábychmy ták krzywo le=
- 35: ząc nie prochnieli/ á potymby nas w piec fzpetnie nie wrzu=

36: cono.

37: Kápitulum iij.

38: #Iáko sie tu rownych stráchow boimy/

39: o więtfze niedbamy.

Z iij

strona: 133v

Księgi Trzecie

1: grafika

2: **A** Bowiem przypátrz sie iedno temu

3: pilno/ gdy ná nas iákie postráchy doczefne te=

4: go świáthá przypadáią/ iáko sie wneth około

5: nich zâwierćimy/ rády á pomoczy ze wřzech

6: fthron łzukáiąc y nábywáiąc/ á tho wiemy iż

7: ten tret iuż vřtáwicznie áż do łkończenia świátá ták sie mie=

8: dzy námi kołyfác muři/ bo nas w thym Pan pewnie viścił iż(*marg*) Swiáth bez

: przygod być

: nie może. (-)

9: zâwždy sie ták świát mieřzác muři/ bo zâwždy z odmienno=

10: łciámi czáfow odmienności przypadkow mieřzác sie muřzâ/

11: bo iuż zâ grzech zâwždy pomřtá nieomylna ná kâżdego przy=

12: padác muři/ iuż ognie/ iuż wody/ iuż trzáfkwice y ine z nie=

13: bá przeřtráchy/ iuż woyny/ trwogi/ iuż wrzody y dziwne nie=

14: mocy/ iuż tłuczenia y członkow łmánia y inych przigod wie

15: le/ á ktoby sie ich náliczył/ tu ná ty zâwždy pilne oczy y pilná

16: pieczâ mamy/ á to s czáfem wřzytko y vleczono y náprawio

17: no być może. Ale ná ony co nas wiecznie y řtráfzyć y męczyć

18: máią/ y nigdy żadnym obyczáiem zâgoione być nie mogą/ tu

19: o tym áni łłowká v nas nie řlychác. Anobych kâżdego chciał

20: řpytác/ kthoryby wrzod wolał/ co go trzeciego dnia zâgoić

- 21: może/ czyli ten co aż do śmierci trwać przy ciele musi.
22: A wżakoż y w tych przypadkach cielesnych tedy patrzą iá=
23: ko się ci niedbali ludzie sprawują/ bo każdy się boi przyzłych
24: przygody/ y pilnie o niej radzi iakoby iey vchodźć/ á tego się
25: nie boi ani też przyczyn przeftrezza/ fład oná przygodá wie

cżna przy=

strona: 134

żywotá pocźciwego
cźlowieká.

Lift 134.

- 1: cżna przypáść ma. Rownie iáko owi czo rozwadzaią/ więc
2: nie poczną rozwadzić aż do kordow przydą. Aliści ręká wi
3: sí/ áno było lepiej początkom zábiegáć poki się iefczce fwárzi
4: li. Tákże y w káżdey przyzłych przygodzie bącznemu trzebá=
5: by się zázwdy ná początki oględáć/ á ftrzedz się ich fładby o=(*marg*) Przygodam w
: cżás zábiegáć. (-)
6: ná przygodá przypáść miałá. Boć wie pewnie zwaycá iż po
7: cżątek iego bez wielkiej przygody być nie może/ bo iefli go v=
8: sieką iuż pewna przygodá/ bo bárzo boli: iefliże on theż kogo
9: vfieczce/ iuż theż pewna druga/ bo y ftrzedz się/ y płáćić/ y się=
10: dzieć/ álbo się pewnych guzow nádziejáć musi. A ták lepiej
11: było początkowi zábieżeć niżli fámej przygodzie. A iákoż zá
12: bieżeć? Rozmyfliwzy się iż to zle ma być więc się nie wádzic.
13: Więc też pijánicá iż się álbo ma ftłuc/ álbo go łeb ma boleć/ ál
14: bo pólmiech s siebie vczynić/ álbo pewnie bez iákiej przygo=
15: dy być nie może. A cóż było vczynić? Początkom zábiegáć. A
16: iáko? Rozmyfliwzy iż to zle więc się nie vpijáć. Ale nic nář
17: pewnie o tych początkach nie myfli/ kiloby gdzie znowu ko=
18: flá dopadł. Wiedz też y złodziey iż wilk nośi á potym go też
19: poniofá/ iż mu być pewnie álbo ná fkrzypcu álbo ná gáłęzi/ á
20: to wierz mi iż przykra przygodá/ á mogłby początkom fná=

21: dnie zábieżeć by chciał/ iżby tey pewney przygody pražen być
22: mógł. A to nafnádnieyſze zábieżeenie nie krásć/ á czoż gdy ſie
23: ná to nic nie rozmyſła.
24: Bo pátrż iż mądry á opátrzny goſpodarz gdy poſtrách iá
25: ki będzie ſłyć o iákim ogniu/ álbo s práktik álbo też z odpo
26: wiedzi iákiey/ o wnet wodi ná dom nánoſi. Tákże też roſtro
27: pny człowiek Ricerſki gdi czuie poſtrách o trwogach iákich
28: ábo o niepokoju iákim/ o wneth ſobie koniká wyprawuie y
29: zbroiczkę chędoży/ bo ząwždy powiádaią/ iż wczás zábie=
30: gay každy rzeczy. Ale my zli goſpodarze nic nam ná tym áz
31: kiedy iuż álbo gore/ álbo w łeb dádzą/ toż ſie dopiro wierci=
32: my á przygodam ſwym zábiegáć chcemy/ áno iuż tho więcz
33: nie w czás bywa/ máło nie lepiej ząwždy początkom ząbye=
34: gáć/ á powoli káždy przyſzley rzeczy przeſtrzegáć.
35: A ták ty zwłázczá nieboże ktory iuż przydzieſz ku powin=
36: ney ſzedziwoſci ſwoiey/ ktoreieſ ząwždy doczekáć pożądał/
37: á widzisz iuż iż vřtáwicznie przygodá ſthoi v progu twego/ (*marg*) Szedziwego
: przygody. (–)

38: kthora cie iuż pewnie mináć nie może/ ácz thá koſtká rownie
39: ták młodemu iáko y ſtáremu ſtawa/ zábiegayże rádzęć począ
40: tkom wczás. A ieſlibyſ ſpytał iáko im zábiegáć/ gdyż ſmier=

Z iiij

ći vſć nikt

strona: 134v

1: ći vſć nikt nie może? Ale ſie ty o tho pilnie ſtáray áby ſie ony
2: ſłowá nád tobą wypełniły/ ktore Pan powiedáć przez Du=
3: chá ſwiętego raczy: Iż ſmierć człowieká poćciwego chwále=(*marg*) **w Pfalm. Cxv.**
: **Ian w v. kapitul.** (–)

4: bna przed oblicznoſciá iego. A ták nigdy nie vmiera/ iedno
5: przeſtępuie z żywotá do żywotá/ á z gorſzego do lepſzego. A

- 6: ták gdy iuż thy początki będziefz miał/ iż będziefz żył cnotli=
7: wym/ pobożnym/ poćciwym á Krześcijáńfkim żywothem
8: swoim/ á wedle powinności swoiey/ iuż lie przyłzłey przygo
9: dy żadney nigdy nic lękáć nie możefz/ áni wieczney áni tu do=
10: czefney/ gdyż pewnie będziefz ift y tu zá żywotá bępieczeńft=
11: wá ná wźem fwego/ y tych przyłzłych wiernych á nieomył=
12: nych obietnic swoich/ tedy żadne przygody áni śmierć áni po
13: ftráchy żadne/ nigdyć ftráfzne nie będą/ á záwždy będziefz fo
14: bie chodził w bępieczney myśli swoiey á w pięknym á w fpo
15: koynym żywocie swoim.

16: **#Stałemu fercu nigdy nic ftráfznego.**

- 17: Bowiem pátrz iż ftałemu á poważnemu fercu nie thylko
18: duźna przygodá ále y thá ciełefna/ chociay my ciáło s
19: przyrodzenia ná więthfzey pieczy mamy/ nigdy ftráfzną być
20: nie może/ gdy lie ná fwą fławę á ná poćciwość rozmyfli. Iá (*marg*) Stałe ferce zá=
: wždy bępie=
: czne. (-)
21: ko w boioch rozmáithych poćciwi á Rycerfcy ludzie idą ná
22: dziálá/ ná miecze/ ná fpify/ lázą ná mury/ ieden iuż leży/ dru=
23: gi ná to mieyfce náftąpi. A tego ktory ieft tym fwiátem zá=
24: bawiony bá nie tylko ftráchem ále ledá iákim podobieńft=
25: wem ftráchu/ iáko dziecię rákiem fnádnie vpłofzyć może/ ták=
26: że go też ledá czáčzkim ná co chce przywieść może. Ale gdzie
27: ieft myfl wřpaniła á ferce bępieczne/ iuż áni ftrách/ áni żad=
28: ne dobrodzieyftwo tákiego od przyfłtoynośći iego nigdy od
29: wieść nie może/ bo widzi iż mu tego fwiát áni fortuná wziąć
30: nie może co mu cnotá dáłá. Bo mu fortuná wziąć nie może
31: fthałości/ fprawiedliwośći/ pobożności/ poćciwośći/ á ná
32: wźem fáttecznego á rozważnego około fiebie pořthánowie=

- 33: nia. Ano y iákochmy pirwey słyfzeli/ iáko oni Katonowie/ o=
34: ni Ciceronowie/ oni Sokráthefowie/ oni Senekowie/ oni
35: Scewole/ ktorzy dla sławy fwey wiadomie á prawie chcąc
36: gárdlá y máietności fwe woleli potrącić/ niżliby fie byli od
37: cnoty álbo od poćciwości fwey dąć odwieść mieli.
38: Pompeius Cefarz gdy był Mámertińfkie miáto ták fro=
39: dze obiegł/ iż mu fie iuz żadnym obyczáiem obronić nie mo=

gło/ y o=

strona: 135

żywotá pocźciwego

Liśt 135.

człowieká.

- 1: gło/ y obiecował to mocno żadnego tám nie żywić. Stenni= (*marg*) Pompeius y
: Stennius (-)
2: us kfiążę miáftá onego dowiedziawfzy fie thego/ wziąwfy
3: myśl á ferce befpieczne/ vczyniwfzy fie pośtem ná rokowanie
4: fzedł do Cefárzá onego/ przifzedfzy powiedział iżem ia nie po
5: feł álem iest kfiążę miáftá thego. Ale iżem słyfzał iż fie bierzefz
6: miáftá tego dobywfy żadnego nie żywić/ przyfzedłem ná to
7: ábych cie odwiodł od grzechu y od okrucieńfthwá tákiego/
8: gdyż ci niewinni ludzie nicci nie krzywi iedno ia/ bo ci mu fie=
9: li czynić com ia rofkazał. A ták nád tym fie mści cóć winien/
10: nie nád tymi cóć niewinni/ átoć ie dobrowolnie podawam.
11: Cefarz widząc onę fthałość iego y vdárovawázy go puścił
12: go do miáftá y miáfto wolnym vczynił/ á tego vczynił y fłu=
13: gą y powinowátym sobie.
14: Pátrz zálie tákże Diogenes on sławny Philozoph gdi był(*marg*) Philip Máce=
: dońfki/ Dioge=
: nes. (-)
15: między inemi więźnmi przywiedzion do Philipá Mácedoń
16: fkiego krolá/ ftał z wesołą poftawą poglądáiac po ludziach

- 17: á pośmiewáiąc fie z oney dziwney śpráwy świáthá tego.
- 18: Krol vpátrzywłzy onę pośtáwną iego ofobę y poważną ie=
19: go myśł kazał gi przywieść bliżey do siebie/ y pytał go: Iż po=
20: dobno że ty muśiż być śzpieg iáki. Powiedział/ iż nie byłciem
21: śzpiegiem nigdy/ ále iścieniem teraz rad śzpiegiem zośtał ná then
22: vpor troy á ná theń nieśpráwiedliwość twoię/ iżeś przyśzedł
23: łupić ludzi niewinnych/ á krew ich niewinną rozlewać. A te=
24: mu fie theż przypátrować/ iż o wielki klenot s fortuną máłą
25: kośtką mieceśz/ boś ná śzańc pośádził y gárdło y ślawę śwoię/
26: á iefzcze nie wiedzieć iáko wygraśz y iákoć fie pośzczęści. Phi
27: lip widząc onę śtałość á beśpieczną myśł iego/ kazał gi wnet
28: vdárowawłzy wolno puścić/ y był potym w wielkiey powa
29: dze v niego.
- 30: Tákże też ono ieden Piratá gdy był ná morzu włápión/ bo
31: to śą Piratowie rozboynicy morścy/ y przywiedzion do Ale(marg) Alexander
: wielki/ Pi=
: ratá. (-)
- 32: xándrá wielkiego/ y kazał Alexándér áby go wiedziono obie
33: śić. Ten záwołał wielkim głośem mowiąc: Powiedáią o to
34: bie ludzie żeś śpráwiedliwy/ á iákaż to śpráwiedliwość two
35: iá mnie kázác wieśić com fie iedną gálerą żywił/ á ty ich ty=
36: śiáćmi łupiśz wśzythek świátá śkryślaeś morze/ á wźdyś nic
37: niewinien/ rozśádz miedzy mną á miedzy śobą kthoby god=
38: nieyfy był obieśzenia miedzy námi. Krol widząc ono fercze
39: iego kazał go wolno puścić/ y dał mu śłużbę miedzy Rycer=
40: śtwem śwoim.

A ták pátrż

strona: 135v

Księgi Trzecie

- 1: A ták pátrż co tu myśł wśpaniła á śtałe fercze káždemu czło

- 2: wiekowi vczyńić może. A także káždy poćciwy człowiek ma
3: fie pilnie o to ftárác/ áby ftałość fwą á poćciwość fwą thák
4: pilnie vważał/ iákoby fie żadnemu fthráchowi áni żadnemu
5: fzczeńciu od poćciwey powinności fwey nigdy odwodzić nie
6: dał/ to ieft rzecz pewna iż mu to ná wielką fławę y ná pocie=
7: chę y tu zá żywotá iego y po fmierci zázwdy wyniść muśi.
8: Abowiem tu zá żywotá tákíemu człowiekowi iuż áni fle=
9: pych zamkow/ áni plá ná łańcuchu/ áni ftrożá z heynałem ná
10: wieży nigdy nie trzebá/ bo iuż ftrożem v niego cnothá/ gdyż
11: nikomu wedle cnoty nic winien nie będzie. Rozum á befpie=(*marg*) Pocźciwemu
: ftrożá nie trze=
: bá. (-)
12: czne fumnienie á fpokoyny żywot flepym zamkiem. Sthrách
13: boiázni Bożey á wftyd ktoby fie miał tárgnąć ná poćciwego
14: á niewinnego człowieká ifcie też ten ftoi zá plá ná łańcuchu.
15: A też thám pewnie nigdy fortuná we drzwi nie zákołáce y s
16: pomocniki fwemi/ bo wie pewnie iż niema po co/ bo iey cno=
17: thá v drzwi záftąpiłá/ woli fwe hárcowniki obroćić ná ła=
18: komce/ ná wydzierácze/ á ná nikkczemniki/ bo wie iż fie tám ry
19: chley pożywiá/ y wie iż iey tám ftoł **záktytho** [!] y ftołek poftá=
20: wiono/ á iż tám y s pożytkiem y s powagą vżywie przedfię=
21: wzięcia fwego.

22: **#Człowieká poważnego wfzyfcy fie wftydáią.**

- 23: Bowiem pátrż gdy vřrzyfż człowieká poćciwego powa
24: źnego á fzedziwego/ iuż fie go y wfzetecznik y nikkczemnik
25: iákoś włęknąć muśi/ iuż go ná lepfzym bacżemiu y ná lepfzey
26: pieczy mieć muśi/ niżli owego dármolegá/ chociay nań czá=
27: fem y złotá iáko pftroćin ná dzięcioła náwiefzáią. A czymże
28: fie tho dzieie/ gáday? Pewnieć nie z iego łsyńy áni s fzedzi=

29: wey brody to idzie. Bo naydziefz drugiego s siwą brodą ták(marg) Człowiek poć=

: ciwy fprawá=

: mi ku bogu po

: dobny. (-)

30: fzalonego iáko y z gágátkową. Ale człowiek poważny á cno

31: támi ozdobyony ieft nieco ku Bogu podobny fprawámi fwe

32: mi/ á thák ony Páńskie dáry czynią mu iákąs powagę w o=

33: czocho iego/ że fie go wżeteczny ząwżdy y wftydác muśi/ y w

34: poćciwości ząwżdy go mieć muśi. A wżeteczny záfie by na=

35: więcey złotá nań náwiefzał/ iuz tego mieć nie może. A czemu?

36: Iż fie w nim ony poważne dáry Páńskie nigdy okazác nie

37: mogą. Bo nie pomoże fzkápie pozłócišta vzdá/ áni złemu mie

38: czowi nowe pochwy/ áni fprochniałemu domowi fkrzypią=

39: ce powietrzniki/ przedfię ząwżdy złe złym być muśi/ á dobre

dobrym.

strona: 136

żywotá pocźciwego

Liřt 136.

człowieká.

1: dobrym. Bo gdyby położono grono winá nadobnie dożrzá

2: łego/ á podle niego drugie z drewná vrzezáne chočiai nadob=

3: bnie pokofzczone/ álbo vriántowkę pięknie dożrzáłą á drugá

4: tákże z drzewá álbo s kámieniá vfthrugáną pomálowáną y

5: pokofzczoną/ zda mi fie iżby fie káždy wolał do tey prawdzi=

6: wey rzucić. Tákże prawdziwa cnothá á nadobnie w człeku

7: powážnym ná wżem ozdobyona o dáleko ząwżdy zacnieyfza

8: ieft niźli owá vpřtrzona/ by teź dobrze byłą y złotem nákra=

9: piána y niewiem iáko pokofzczona.

10: A gdyź iuz ták fłyfzyfz w iákiey ieft powadze y poćciwości

11: człowiek ftáteczny/ powážny/ á w leciech fwych dořkonáły/ y

12: v Bogá ná niebie/ y v ludzi ná ziemi. Słyfzyfz teź iż ma w fo=

- 13: bie iákieś Boże dáry/ ktorých fie ludzie rádzi y nierádzi záv=
14: łtydác mułzą. Słyszylz też żeś podobien ku onemu winnemu
15: gronu pięknie dożrzálemu/ ktore závždy iest wdzięcznieyłze(*marg*) Gotowość łtá
: rego. (-)
16: v káždego niż napiękniey vmálowáne/ by theż było y złotem
17: nákrapiáne. Doczekałes też czegoś požądał/ y o coś závždy
18: Paná Bogá prosił/ ábyś doczekał łzedziwości łwoiey. Prze
19: płynąłes theż iuż włzytki burzliwe czáły młodości twoiey/ á
20: iuż fie też bierzełz y gotuielz do portu łwoiego/ ábyś ogládał
21: Páná łwego/ á vzył obietnic łwoich od niego. Gotuyze theż
22: łobie potrzeby powoli/ poki cie tu ielzcie Pan twoy chowác
23: raczy/ ná tę łwięthą á pociełzną drogę twoię/ włzakeś fie iuż
24: náłłuchał iáko fie gotowác małz/ y iákichci potrzeb ná tháką
25: drogę potrzebá/ y teraz máło niżej ielzcie łzyrzey włlyłzylz.
26: Nie drzemze/ czuyze o łobie/ bo słyszylz iż Pan tákie łługi bło=
27: gołławi ktore závždy znaydzie czuiące v drzwi łwoich.

28: #Wiek człowieczy iest iáko rok biejący.

- 29: Bowiem widzisz iż wiek twoy rownie z wiatrem bieży.
30: Widzisz też iż czas twoy podobien iest ku rokowi wedle
31: przyrodzenia biejącemu. Zbieżáć iuż wiołná oney kwitną=
32: cey młodości twoiey/ kiedy włzytki kwiatki zákwitáią. Zbie
33: żáłoć láto oney gorącey łrzedniości twoiey/ kiedy fie włzyt=(*marg*) Wiek człowie=
: czy iáko rok bie
: żący (-)
34: ki rzeczy zágzewáią. Przypádlá ná cię iuż chłodna łesień/
35: kiedy iuż włzytki rzeczy dożzewáią/ á kiedy iuż máią być do
36: łwych łpizarni pochowane. Iuż niczego nie czekáłz iedno o=
37: ney łpokoyney łimy/ ábyś też łobie odpoczynał od włzelkiew
38: prace łwoiey. Bo widzisz iż gołłodarz dobry robi czáły rok

39: w wielkiej pracy swoiey/ iżeby też sobie zimie odpoczywał/

á vzywał

strona: 136v

Księgi Trzecie

1: á vzywał w roskoży oney pracy swoiey. A także y ty gdy=

2: żeś iuż przetrwał wżytki czáfy poćciwey pracy swoiey/ á

3: przyzedłeś iuż ku zátydłym czádom ieliennym swoim/ gdzie

4: iuż wżytki rzeczy pilnie opátrzony á záchowány być máią/

5: opátruyże pilno/ ftarayże sie pilno/ iákoby ty tve czáfy tobye

6: dármo á márnie nie wychodziły/ á iákobys ony pirwíze ro=

7: boty pirwżych czáfow swoich tak záchował w szpizárniach

8: swoich/ iákobys mógł bezpiecznie zá niemi przyść do onego

9: wdzięcznego odpoczywania swego/ ábys záwždy miał mył

10: swą wfpokoioną/ á żywot swoy rołtropnie ná wżem poftá=

11: nowiony/ ábys sie nigdy ni w czym nie trwożył áni vnośił/ á

12: iżbys záwždy bezpiecznie czekał wdzięcznego záwołania

13: swego.

14: Abowiem máłóć nam ná tym iefli kto długim álbo krot=

15: kim żywotem żyw będzie/ boć go sobie vkroćić może kto chce/

16: część niepomiernym chowaniem/ á część go też zápi álbo zá=(marg) Sławá złych y

: dobrych. (–)

17: próznuie márnie. Ale tu wiele ná thym wieku zależy/ poki go

18: poty go/ ábychmy w nim záwždy záchowáli poćciwe powin

19: ności swoie/ á mieszkáli sobie w nim thák iáko ná nász sthan

20: Krześcijánki á cnotliwy należy/ tedy go y wiele przybyć/ y

21: wiele sie go nádftáwić może. Bo sie go nádftáwi sławą oną

22: wieczną poćciwą á poważną/ ktora nigdy nie vmiera/ á zá=

23: wždy sobie lata iáko buyny orzeł po swiátu w swoich rołko=

24: szach. Nie pomárli dziś oni sławni á zacni ludzie/ ktorzy ży=

25: wothow swych poważnych á cnotliwych w wielkiej poćci=

- 26: wości wzywáli/ ták ludzie zakonu ftárego iáko y pogáńlcy/ y
27: dziś theráz w flawie fwey głośney iáko żywi miedzy námi
28: chodzą. Nie pomárlic też oni wżeteczniczy/ oni Neronowie/
29: Sárdánápalowie/ Dioniziułowie/ Kátylinowie/ Nábucho
30: donozorowie/ Heliogábálowie/ ále pátrż iáka flawá ich o=
31: brzydła á śmierdząca/ á iáko żywo zágrzebiona/ á po śwíátu
32: fie iáko Iefienna mglá włoczy nápoły s páięczyną/ y iákie by
33: ły żywoty ich/ tákże też było y dokonánie/ thákże też y flawá
34: ich. Bo iedny pobito/ drugie potruto/ do wychodow ná lek=
35: kość ich miotano/ iż iáki był żywot tákże też miał być j pogrzeb
36: A ták y ty moy miły poćciwy człowiecze/ á zwłazczá ták
37: iákoś słyfzał/ ktoryś iuz przetrwał wżytki ony burzliwe czá=
38: fy fwoie/ nic fie nie lękay/ nic fie nie trwoż/ tylko fie o to ftáray(marg) Przelżłych czá=
: fow fie nie lę=
: kác. (-)
39: ábyś iuz poćciwością ozdobił á záháwtował ty oštáteczniej
40: łze czáły fwoie. Bo choćbyś łobie wípomniał iż cie kiedy mło

dość twa

strona: 137

żywotá człowieká

Liřt 137.

pocćiwego.

- 1: dość twa vnošíłá/ nic fie przed tym nie trwoż/ widziłz iż zá=
2: wždy złe przed dobrem vciekác muší iáko śnieg przed fłóń=
3: cem/ wżytko fie to zátrze á zápomni gdy to ozdobiłz ná ftá=
4: rość poćciwym á flawnym żywotem twoim. A tu też słyfziłz
5: iż małz thákiego páná/ iż gdy fie do niego obroćiłz/ iż niechce
6: nigdy wípominác młodości twoiey.

7: Kápítulum iiij.

8: Iáko poćciwy człowiek przyšzedłzy ku láthom

9: fwoim ma ftan fwoy fprawować/ y iáko fie

10: ma ná przyślą drogę swoię rozmyślác.

11: grafika

12: Bowiem páthrzay káždy iż čás ży=

13: wotá náłzego wŷytek iest iáko droga kthora

14: nas wiedzie do celu á do krefu náłzego/ boch=

15: my tu fá rownie iáko kráwczycy czo wędruią(*marg*) Wędruiemy iá

16: ko krawczycy. (-)

17: od miáltá do miáltá/ áż potym ku ftárości ľzu

18: káią wárftátow swoich gdzieby iuz też vŷieść á gdzieby iuz

19: też żywothá ľwego dokonác mieli. Pátrzayże iż wŷdy káždy

20: ktho ŷie w drogę puści/ rozmyŷla ŷobie záwŷdy pothrzeby o

21: czymby záfzedł/ y towárzyftwá/ iákoby ná oney drodze be=

22: ŷpieczeniŷtwá vŷyć miał. A to iest rzecz doczeľna y máľego ro

Aa

zmyľu

strona: 137v

Klięgi Trzecie

1: zmyľu potrzebuie. A my nędznicy widząc rzecz wieczną/ wi

2: dząc ocz nam idzie/ widząc do iákiego wárftátu wędruie=

3: my/ á wŷdy to v nas nic/ á wŷdy o tym áni pomyľu. Ták ŷie

4: nam zda iákobychmy tu ŷobie ten ŷwiát wiecznie zákupili. A

5: nie baczymy thego iż ná nędzney zagrodzie ŷiedzimy/ á kiedy

6: każą tedi záwŷdy wnet z niey prowadzić ŷie muŷimy/ y wŷy

7: tko márnie á bez rozmyľu/ á iefzcze czáľem niewiedzieć komu

8: cochmy náľiali/ cochmy náľzczepili/ tu zoľtáwić muŷimy.

9: Bo bychmy ŷie rozmyľlili máľo gdzie nas thá droga wie=

10: dzie/ y ná co kogo wiedzie. Bo wiedzie dobre ná wieczną rá

11: dość á pociechę/ á złe zálię ná wieczny vpadek á ná ľmętek ich

12: Y iako iest ŷtráľzna/ y iáko przykra/ trudna/ ciáľna/ á kámieni

13: ŷta. Y przez iákie gľuche láfy á frogie rozboie ŷwiátá tego tą(*marg*) Stráľzna rzecz

: wfta pić ná le=

: wo albo ná

: práwo. (–)

14: drogą fie pułzczamy/ ifcieby drugiemu mogło zádrzec pod ko

15: lány. Y iáko iest rzecz ftráfzna wftąpić álbo ná lewo álbo ná

16: práwo s tey trudney á bárzo obłudney drogi náłzey/ á wždy

17: fie nic o tym nie pytamy/ áni fie o przewodniká nic nie ftára=

18: my/ gdyż żaden infzy pewnieyfzym przewodnikiem nam być

19: nie może ná tę zátrudnioną drogę náłzę/ iedno tenże łam kto=

20: ry fie nam opowieda iż on iest drogá/ on iest prawdá/ on iest

21: żywot wieczny. A do tego żywotá wiecznego iefli kto tą pra

22: wdą á tą drogą nie puści fie którą on nam vkazać raczył/ pe=

23: wnie fie káždy bárzo omylnie obłudzić muśi.

24: A ták trzebá fie nam pilno rozmyflác ná tę drogę/ ábych=

25: my fie po niey nie ledá iáko tułáli/ á nie tám łzli gdzie nas nio

26: łą oczy/ iáko bydlę zá thrawą/ á nie mnímánim áni ná ledá

27: czyie vkazanie ábychmy fie ná nię pułzczáli/ ále thám gdzie

28: nam cnotá/ rozum/ á boiaźń Boża vkaże. Bobychmy też in=

29: łzym żadnym obyczáiem onego łwiętego przewodniká ná tę

30: drogę łobie zyednác nie mogli/ iedno tym ktoregochmy nie=

31: dawno wfpomináli/ ktory iest prawdziwa drogá y prawdá

32: y żywot wieczny. Abowiem wśzák widzimy rozmáite naro= (marg) Ktho fie fliza

: rad fie drugie=

: go łápa. (–)

33: dy y ftany ludzkie iáko fie po tey drodze łznuruią á práwie fie

34: flizáią iáko kozy po lodu/ ftrzeżyfz fie áby cie ktory zá rękaw

35: nie vchwycił ábyfcie obá nie pádli. Bo połpolicie kto fie po=

36: fliznie rad fie drugiego łápa/ y obádwá bywáią ná ziemi. A=

37: bowiem nic nas nie vwodzi nałnádniey s tey poćciwey dro=

38: gi iedno omylne towarzysftwo á ich obłudne przykłády y o=

39: byczáie. Ale ia tobie rádżę/ gdyż iuż widziłz iż fie po tey dro=

40: dze tułafz/ thákiego towarzysztwá y łzukay y vżyway/ iákie=

byś rozu=

strona: 138

żywotá człowieká

Liśt 138.

poczćiwego.

1: byś rozumiał iż fie nie błąka ledá iáko/ ále iż wždy wie y rozu

2: mie poczęści o tey drodze fwoiey. Bo wiem że to częłto wi=

3: dafz/ iż káżdą drogá z miłym towarzysztwem y wdzięczniey

4: łza y wefelfza bywa. Ale iáko fie wżyczy poczną błękáć/ iuż

5: nie może być fmentnieyła rzecz/ że czálem iáko wilcy gdzye w

6: lefie obledz mułzą.

7: Abowiem iefli fie puścifz z niewiádomą á z niepotrzebną

8: zgráią/ thoć będą niepotrzebnych łciełzek wedle fwey myfli

9: wiele vkázowác. Ieden cie záwiedzie iedną łciełzką do łá=

10: komłtwá/ drugi drugą łciełzką do pychy/ trzeći do gniewu/

11: czwarty do obżárłtwá do opilłtwá. Vkażec ná oney łciełcze

12: wielkie rołkołzy/ wielkie krotofile/ iużby thy mnimał żeś do=

13: brze záwędrował/ y iużbyś tám wárłtát łwoy rad przyłtá=

14: wił/ ále wierz mi iż fie omyliłz. Bo naydziełz tego wiele czo

15: fie z wirzchu pięknie łwieći/ ále wewnátrz będzie bárzo oko=

16: pciáło. A ták trzebá fie nam pilnie ifcie ná to oględowác/ á=

17: bychmy w pośrzedku iáłności nie tułáli fie po ciemnościach/

18: á iżbychmy ták w południe nie błádzili iáko y o połnocy.

19: Abowiem chcełzli krotkimi łłowy wiedzieć kto thą drogą

20: naprołciey chodzi á nigdy nie błádzi/ ifcieć żaden inłzy iedno(marg) Ktho prołtho

21: drogą chodzi. (–)

22: ten v ktorego iefł rzecz nalepłza cnotá á boiaźń Boża á rołtro

23: pne káżdey rzeczy vważenie/ á v ktorego iefł rzecz nagorłza

24: żywot fwowolny/ łprołny/ á włzeteczny/ á kto go bez poczći=

- 24: wego rozmyłłu á bez boiázni Bożey vřtávicznie nie vżywa.
25: Bo kto iuż łobie fwiát y z iego omylnemi przypadki lekce po=
26: waży/ á nie da mu łie ni ná czym s they poćciwey drogi łwey
27: vwieść/ then pewnie iuż będzie miał onę wdzięczną nádzieię
28: przewodnikiem/ ktora mu práwie z vrzędu niebiełkiego gro
29: du będzie daná/ iż łie nigdziey á nigdy s łwey poćciwey á po=
30: trzebney drogi obłádzić nie będzie mógł. Abowiem kto tego
31: nie ma/ iuż nielza iedno zázwdy obłádzić łie mułi/ á zázwdy
32: w niebępieczeńłtwie wielkim myłł iego zátwożona być mu
33: łi. Bo ielłi tákiemu co z niełzczęłcia nietrefnego przypadnie/
34: iuż łie zázwdy trwożyć á omyłnie wáháć mułi. Ielłi teź nań
35: przypadną iákie połtráchy/ iuż iáko kozá od wilká przepłó=
36: łzona zázwdy łie trwożyć mułi/ á nigdy wełołego áni bełpie
37: cznego czáfu mieć nie może. A kto tego nie ma/ á iáko może ne
38: dznieyłzy człowiek być ná łwiecie? y iáko łie w łwey obłędli=
39: wołci vřtávicznie tułáć nie ma?

Aa ij

Kto iełł

strona: 138v

Kłięgi Trzecie

1: #Kto iełł práwie błogółáwiony/

2: á práwą drogá chodzi.

- 3: **A** 2 Ták niech łie chłubi kto chce czym chce/ ále łie żaden prá=
4: wie błogółáwionym zwáć nie może. Abo/ ktoby chciał
5: łie chłubić iż po tey drodze bełpiecznie chodzi? Iedno ten kto
6: w łzczyrołci cnoty łwey piękny rozumem ozdobyony/ w(marg) Práwa droga
7: kto chodzi. (-)
8: łtałóci mocno połtánowiony/ nádzieię nieomyłną vtwir=
9: dzony/ á ktory żywotá łwego nadobnego/ pomiernego/ poć
9: ciwego/ á łpokoynego zázwdy z wełołemi á z bełpiecznemi

10: czáły vżywa/ nic fie nie lękáiąc fzczeńcia áni niefzczeńcia y wízi
11: tkich przypadkow fwiátá tego/ máiąc tę wiárę y nádzieię zu
12: pełną/ że ieft mocnym kroleństwem Páńskim zewfząd ogárnio
13: ny y pewną ftrażą opátrzony/ kthory fobie przeffłych rzeczy
14: nic nie waży/ tylko ie fobie ná pámięć á ná ćwiczenie rozmy=
15: fła/ przyffłych fie nic nie lęka/ á wfzytko czo przypáść ma Pá=
16: nu bogu porucza/ á temu wfdy roftropnie zábiega kędy może/
17: ábyfie to co ma być złe w lepsze obroćiło. Teráfeyffych z boiá
18: źniá Bożá á s poćciwą náwfzem pomiárą záfwdi á z wefołą
19: myfflą vżywa/ fumnienie przeźroczyffe vffáwicźnie w fobie
20: czuie y rozumie/ przyiáźni poćciwey á fobie rowney vżywa.
21: Acźci y to Mędrcy zá niepoftlednią rzecz położyli/ kto fie mo=
22: że/ ieffi mu to przyrodzenie dáło/ y zacnym ludziom podobác
23: przyczyny do złego záchowánia nikomu nie da/ práwá áni
24: żadney niepotrzebney burdy fie nie ftrzeże/ fmierći áni żadnej
25: przygody fie nic nie lęka/ á thego co czás przyniefie á co Pan
26: Bog nań przepuścić będzie raczył záfwdy z nieunioffłą my=
27: ffłą czeka/ á nic fie przed tym nie trwoży. Rofeznayże to fám/
28: ieffiże to nie ieft włáśnie błogofławionj/ á ieffi nie chodzi prá
29: wemi á nieobłądliwemi drogámi po tych głuchych lefiech o=
30: błędnego fwiátá tego.
31: A wfzákoź kto fie chce práwie błogofławionym zwác ál=
32: bo rozumieć/ tedy fie tho nie tylko ná iego fámego ofobę álbo
33: ftan rozumieć ma/ ále ma to od niego zálátywác iáko wdzie
34: czna wonia s kofztowney ápteki iákiey ná wfze ftrony fzyro=
35: ko/ iżby fie tho nie tylko iemu fámemu/ ále y innym rozlicźnym
36: ftanom y Rzeczypoſpolitey przygodziło.

37: #Vbogi w duchu.

Abowiem

żywotá poćciwego
człowieká.

Liŕt 139.

- 1: **A** Bowiem poćci łobie v Mátheufzá ſwiętego w v. kápit.
- 2: iáko Pan Bog człowieká práwie błogoſławionego zdo
- 3: bić á przeżywać raczy/ y iákie mu błogoſławieńtwá przyczy
- 4: ta/ wŕpomináiąc napirwŕze błogoſławieńtwo/ iż to ieſt bło
- 5: goſławiony kthory ieſt vbogi w duchu. Nie mnimayże ábyć
- 6: thu Pan poćciwie á pomiernie zákázował vżywać dobro=
- 7: dzieyŕtwá ſwego od łiebie hoynie nádánego/ gdyż nam zyę=
- 8: mię ze wŕzyŕtkiemi bogáctwy iey dał pod poſłuŕzeńtwo ná=(*marg*) Bogáctwá ná
- 9: co nam łą dá=
- 10: ne. (-)
- 11: ſze/ ábychmy iey dziękuiać iemu á w boiáźni iego poćciwie á
- 12: poboźnie vzywáli. Ale iżbychmy byli vbodzy w duchu/ to ieſt
- 13: ábychmy thych ſkárbow ziemſkich vzywáli ſkromnie/ pobo=
- 14: źnie/ poćciwie/ nie nádymáli iáko hárdzi dyabli páłzczek ſwo
- 15: ich ná ſkáżę á ná vpadek bliźnich ſwoich/ nikim nie gárdzili/
- 16: nikogo łobie lekce nie ważyli/ owŕzem komubychmy mogli s
- 17: tego dobrá nam dármo nádánego wŕpomagáli/ rárowáli/ á
- 18: wŕzem ſie poćciwie/ ſkromnie/ á poboźnie záchowáli/ krzyw=
- 19: dy ſwey vpornie ſie nie mŕćili/ á iáko Pan Apoſtołom ſwo=
- 20: im powiedzieć raczył/ iż kto miedzy wami będzie nazacniey= (*marg*) **Matth w xx. kap.**
- 21: (-)
- 22: ſzy/ niechay ſie czyni iáko łługá wŕzytkich/ ábowiem tey zwi=
- 23: rzchnoſćci/ á tey nádętoſćci/ á tey dáremney ſzárey pychy tyl=
- 24: ko pogáni á ludzie niewierni chociay y Krzeſćciańſcy vzywá
- 25: ią á náłłáduią. Táke teź ty czyní moy miły brácie/ á zwłáſz=
- 26: czá iuź w tych ſwych doſkonalſzych czáliech będąc poſtáno=
- 27: wiony/ tedy to błogoſławieńtwo pirwŕze pewnie oſięgnieſz

- 25: y będziesz go z rokołszną myślą vżywał/ co tákiemu Pan obie
26: cuie/ iż twoie będzie krolestwo niebieskie. Pátrzayże iáko tu
27: zá bárzo máłą powścīgieliwość przyrodzenia twego wielki
28: klenoth osiągniesz z obietnice pewney Páńfkiey/ á przedlię y
29: łlawę y od włzech záchowanie thu iefzcze ná fwiecie fnádnie
30: od wiela ołob vmnożyłz y poštánowiłz łobie.

31: #Cichy.

- 32: **S** Luchayże drugiego błogofławieństwá ktoreć Pan obie
33: czowác raczy/ iefli będziesz ćichy/ łkromny/ á ná włzem
34: pomierny w łprawach łwoich/ iżci Pan obiecuie dáć pošieć
35: zięmię/ y vżywác hoynych łkárbow iey. Toć teź tu trzebá ro=
36: zumieć/ iż nie tylko to iest ćichy czo tylko w kacie milcząc le=
37: ży/ á ni nacź dobrego áni ludziom/ áni Bogu/ áni Rzeczypo=
38: łpolitey przygodzić łie nie może. Ale to iest ćichy/ ktory w ći=

Aa iij

chości/ w

strona: 139v

Księgi Trzecie

- 1: chości/ w łkromności/ á w nadobney pomierze włztyki rze=
2: czy łwe łpráwuie/ y ludziom y Rzeczypołpolithey łłuży. Bo
3: naydziesz drugiego co nie vmie ináčzey mowić iedno iákoby
4: mu rogáte kiycze z gęby pirzcháły/ áno táka poštáwá y łprá=
5: wá ni nacź łie dobrego nie przygodzi/ á włztyko rychley zá=
6: trudni niżli ku kończowi przywiedzie. Bo ćichy/ łkromny/ á
7: rozważny człowiek więcey łpráwić y poštánowić może oną
8: nadobną á vkładną łkromnością łwą zá godzinę/ niżli pirz=
9: chálec zá cały dzień/ á rychley iefzcze powádzi niżli ku dobre=
10: mu końcu przywiedzie. Gdyź Mędrczy powiádáią/ iż łágo=
11: dne łłowá vmierzáią káżdą popędliwość. A ták táki czło=
12: wiek w piękney łkromności poštánowiony/ y łobie dobrí mo

- 13: że być y ludziom. Bo łobie záchowanie/ y łławę/ y błogołła=
14: wieńłtwo thu od Páná obieczáne zyednáć łnádnie może/ á
15: między ludźmi pokoy/ zgodę/ miłość/ oną łkromnołcią łwo=
16: ią łnádniey połłánowić może niźli ow klekotáč vporny/ kto
17: ry y łobie wzgárdzenie y ludziom zátрудnienie rychley zye=
18: dna niź co dobrego.

19: **#Błogołławiony zálmucony.**

- 20: **P** Atrzayże zálję dáley/ kogo tu Pan przypomináč á błogo
21: łłáwić raczy/ ten kthory iełł zálmucony/ ábowiem zálję
22: prętko będzie pociefzony. Nie mnimayże áby tu Pan tego od
23: ciebie potrzebował/ ábył zázwdy łmętney á ponurey połłá=(*marg*) **w Przipo. w xvij.**
- : W łmęthkach
- : iáko łie mamy
- : łpráwować. (-)
- 24: wy zýywał/ gdyż nas Sálomon vpomina/ ábychmy z weło
25: łą á z ochotną á włzákoż s pobożną á s poćciwą myłłá zýy=
26: wáli dobrá łwego od Páná nádánego/ powiedáiąc: Iż frá=
27: łowny duch wyłufza kołci. A iełłiby Pan Bog ná cię łmętek
28: iáki álbo przygodę zá grzech thwoy przepułłcić raczył/ ábył
29: to łkromnie á ćirpliwie znołł/ á ze włzytkiego ábył dzieko=
30: wał Pánu łwemu. Nie ták iáko ow co gdy mu łie co nietre=
31: łnego łrefi/ tedy włzytko dyabłom przyczythá/ powiedáiąc:
32: Alboć mię tu byli dyabli ná ten czás przyniełłi/ álboć to dya=
33: bli ná mię przepułłili. A teź nie dářmo oná przypowiełł vro
34: łłá/ Iż przygodá nigdy łámá nie przydzie/ ábowiem komu ią
35: poruczálł tenći iey ielłczę przyłporzy. Drugi wieć wiátram/
36: grádom/ wodam łáie/ włzytko powiádáiąc/ álboć to ná nas
37: dyabli przepułłili. Ale gdy ty w oney ćichołci á łkromnołci
38: łwoiey włzytko znołłić będziełł/ thedy y łobie y ludziom do=

39: brze vczynisz/ bo sie nie vmęczyisz/ nie vfráuiiesz/ nie vboleiesz/

y drugim

strona: 140

żywotá pocźciwego

Liśt 140.

człowieká.

1: y drugim dobry przykład podaisz/ iż sie tákież w swych przy=

2: godach spráwować będą. A iuż maisz pewną obietnicę/ iż prę

3: tko maisz być pocieszon/ y łowito mać to być nágradzono.

4: #Vciążony krzywdą.

5: **P** Atrzayże czwartego błogóśławieństwą/ komu y iáko ie(marg) Krzywdy iáko

6: pocźciwie vży=

7: wác mamy. (-)

8: Pan obiecować raczy/ powiedáiąc/ iż to są błogóślá=

9: wieni ktorzy lákną á prágną spráwiedliwości/ ábowiem o=

10: ni będą náfyceni. Nie mnimayże też thu ábyć Pan rofkázo=

11: wał dobrowolnie káżdą krzywdę ćirpieć/ ácz on łobie káżdą

12: pomśthę zośtáwue/ ále prágnąc á láknąc spráwiedliwości/

13: to iest/ tám iey szukác skromnie/ pomiernie á pocźciwie/ gdzie

14: ślufznie ma być szukaná/ á nie mścić sie nigdy żadney krzyw=

15: dy swey z vporney myśli swey/ oprócz porządku spráwiedli=

16: wości od Páná ná swiecie pośtanowionej. A gdzieby czo

17: ná niey zeszło/ poruczay krzywdę swą onę záłośną w opiekę

18: Pánu swemu. Tu dopirko pewnie wiedz że sie on prętko po=

19: mścić będzie vmiał oney krzywdy thwoiey/ chociaj go o tho

20: prośić nie będzie. A owłzem skromno ćirpiąc nic złego nie

21: będzie. Myślił onemu sprzećiwnikowi swemu. A coźci s the=

22: go wroćcie? Pocźciwa sławá y pręthśza nagrodá. Bo rychley

23: zwalczy pocźciwego człowieká skromne milczenie káżdego/

24: niżli owego dármofwará wżeteczne á vporne słowá. A czo

23: ktemu? Pewne błogofławieństwo od Páná/ ták iáko słyszylz
24: iż prętko będziez pocieszon y nálycon spráwiedliwości swo=
25: iey. A zwlázczá iż to wšytko státecznemu á szedziwemu wie
26: kowi nadobnie przyštoi y káždemu poćiwemu człowiekowi
27: skromność á poćiwa pomierność w káždych spráwach
28: swoich.

29: #Miłofierny.

30: **S** Luchayże dáley czo piątemu Pan obiecowác raczy/ po=(*marg*) Co ieštbyć mi=
31: łofiernym. (-)

31: wiedáiąc/ Iż błogofławiony miłofierny/ ábowiem go
32: też pewnie miłofierdzie ogárnie. O wielkáz tho obietnicá á
33: niepošpolity škarb tego to iáko słyszylz miłofiernego człowie
34: ká. A wšzákož nie iednoć tho iešt miłofierny co chlebá swego
35: da nędznikowi/ álbo gi w dom swoy przygárnie/ álbo przy=
36: odzieie/ ále to iešt miłofierny co wšzem miłofierny/ to iešt/ iż
37: chociay ktho s przygody wykroczy czo przeciwko niemu/ á
38: mogłby go skukłác zdawić/ á skromnie to w łobie znošić bę=

Aa iijj

strona: 140v

Księgi Trzecie

1: dzie/ tu iuž niełza iedno iż to iemu y sławę y odpłatę przyniešć
2: mušić. Dáley/ gdy vžrzy kogo vćifnionego w šądzie álbo
3: w vporze iákim/ iż go rátuie/ iż mu pomože/ iż šie zá nim przy=
4: czyni/ á zwlázczá tákiego ktho šam łobie pomoc nie može.
5: Tákże thež potrzebnemu á vpádłemu człowiekowi/ kędy go
6: može rádu y pomocą šwą iáką rátuie á podpomože/ ták iáko
7: tho iešt w wtorych księgach o rozlicžnych dobrodzieštwiech
8: šzyroko nápišano. A ktemu też šáknącemu włomi chlebá swo=
9: go/ nágiego przydzieie/ šmętnego pocieszyc/ więžniá rátuie/

10: chorego czym może podpomóże. To thu iuż łyfzyfz iz y wielu
11: ludziom y łobie dobry być muśi. Bo łobie ławę/ y to błogo=
12: ławienieństwo Pańskie ná wżem odniefie/ iz go theż w káždey
13: iego przygodzie/ ıprawie y potrzebie pewne miłofierdzie po
14: tka. A ludziom też nędznym á wćifnionym oną cnotą fwoią
15: wiele y rozlicznie á bez łzkody á trudności fwey fnádnie po=
16: moc może. A tá cnotá nadobnie przyftoi káždemu ftáteczne=
17: mu á poćiwemu człowiekowi/ á zwłażczá iuż w dálfzych
18: czáliech fwych poftánowionemu/ y nadobnie iey przyftoi
19: káždemu náfládowác.

20: **#Sercá czyftego.**

21: **T**V iuż dáley ızoftą cnotę poćiwego człowieká Pan przy
22: pominác nadobnie raczy/ wípomináiąc/ Iz to ieft bło=
23: gofláwiony ktory ieft sercá czyftego/ ábowiem tácy ogláda
24: ią Pána Bogá fwego. Serce czyfte nie tylko ná iedno rozu=
25: miano być ma czyfte/ ále ná wżytko/ áby było czyfte á chędo=
26: gie we wżytkich rozmyflech niepotrzebnych fwiátá tego/ á=
27: by łobie gwałt czyniło y oko y vcho y ręká/ áby thám nie pá=
28: trzyło áni ıłucháło ıkądby fnádnie pogorłzenie y łobie y lu=
29: dziom poćiwym wczynić mogło. A nawięcey ow pan wo=
30: źny co wżytko obwoływa złe y dobre pan ıęzyk nász. To ieft(marg) Co ieftł czyfte
31: ıerce. (-)
32: członek nád wżytkiemi członki y názkodliwzy y napożyte=
33: cznieyłzy. Bo gdy fie vda ná poćiwe/ ná poważne/ á ná przy
34: ıtoyne rzeczy/ iuż niemáłz nic pobożnieyłzego á potrzebniey=
35: ızego ná fwiecie. Ale gdy fie też vda ná wżeteczne á ná nie=
36: poćiwe ıprawy/ iuż też niemáłz gorłzego káthá ná wżytko
37: ıkázenie ciála/ iáko ieft ten dobry pan. Bo iuż y oko/ y vcho/ y
38: ręká/ y káždy członek/ gdy fie on imie iáko ızpak w klatce ızcze

38: biotác/ pogorzyć sie musi. A ták nie dármo tu Pan wípomi=

39: nác raczy ferce czyfite/ gdyż ferce iefth iáko woyt wíztykiego

ciála/ kto

strona: 141

żywotá pocźciwego
człowieká.

Lift 141.

1: ciála/ kthore ine członki wíztyki fnadnie wípokoić może. Bo

2: gdy w fwym rozmyfle ferce czyfthe wíztyko vważnie á ro=

3: ftropnie poftánowi/ iuż ine członki iáko kmiotkowie álbo za

4: grodniczkowie to wízitko fprawowác mużą co im on woit

5: rofkaze. A což s tego tákí człowiek ofięgnie? Oto pokoy y od

6: wízzech miłość á błogofławieńftwo. A což drugiego? Obie=

7: tnicę pewną/ iż oczy iego pewnie oglądáią Páná Bogá fwe=

8: go. A to iefth rzecz pewna/ gdyż s ferczą fzczyrego/ czyftego/ á

9: wiernego wíztyki ine cnoty fnadnie pochodzić mużą.

10: #Pacificus.

11: **P** Atrzayże fiódme y cnoty ktorą tu Pan przypominác ra=

12: czy/ Iż to fą błogofławieni ktorzy fą fkromni á fpokoy=

13: ni/ ábowiem ci fynmi Bożemi będą wezwáni. A łácińfkim

14: ięzykiem zową ie **pacifici, id est pacem facientes**, tho iefth pokoy(*marg*) **Pacificus**, co iefth.

(-)

15: czyniący ná ziemi. Bo nie dofyćci iefth ná tym iż kto fám iáko

16: fzczurek w kące fpokoiem fiędzi á ni nacź sie dobrego nie przy

17: godzi/ ále co z dáleká przegláda pokoy Rzeczypośpolitey/ á

18: o nim rádzi/ á on sie ftára/ y ine ktemu przywodzi. Przeglą=

19: da też záfię pokoy między ludźmi/ między ftany/ fkąd rofterki

20: kłopoty á rozliczne niefnafki roftą/ á czáfem sie y krew rozle=

21: wa. Abowiem kto przegláda pokoy Rzeczypośpolitey/ sílne

22: go sie to gofpodárftwá imie/ iż temu zábiega iákoby sie krew

23: niewinna nie lać po ziemi/ á iákoby głos krzyczący nie le=
24: ciał o pomfę do Páná Bogá fwego. A ná to áby nie był vci=
25: śnion nędznik rozlicznemi wydartki fwiátá tego. Tedy tho
26: ieft prawie błogofławiony y v ludzi y v Bogá/ iż wczás zá=
27: biega záczętym á przyfzłym przygodam oyczyzny fwoiey/ te
28: dy y fławę odniefie/ y łamże też tegoż pokoiu poľpołu z inemi
29: vżywie/ y błogofławieńftwo Pánfkie odniefie. Tákże też gdi
30: widzi iákie záburzenie á niepothrzebne záfcia między rozne=
31: mi łtany/ ták o grunty iákie iáko y o ine rzeczy/ á może themu
32: zábieżeć/ á może to fłufznie pohámowác á fłkromnie poľtáno=
33: wić. A to wŕzytko nadobnie łtátecznemu á poľthánowione=
34: mu wiekowi przyľtoi/ á wierz mi iż też to nie ledá cnothá/ á
35: nie ledá poćciwá fprawá. Bo fthąd y záchowanie/ y fławę
36: łobie fnádnie przynieść może/ y onym ludziom wdzyczną
37: poľługę vczyni/ y nie ledá vpominki á klenoty zá to odniefie/
38: ábowiem fynem Bożym pewnie wezwan będzie. A wierz
39: mi iż to będzie fyn zacnego domu/ nie trzebá mu łie będzie á=

ni herby

strona: 141v

Księgi Trzecie

1: ni herby/ áni inemi tytuły zdobić/ doľyc ieft iż zoľthanie tego
2: Páná fynem/ ktory y wŕzytki herby/ y wŕzytki tytuły naymo=
3: źnieyľzym krolom wedle woley fwoiey rozdawa/ iáko iedno
4: raczy.

5: #Vćiśniony dla fprawiedliwośći.

6: Státecznie Pan błogofławieńftwo thym zawięzać ra=
7: czył/ Iż to będzie błogofławiony/ ktory będzie ćirpiał v=
8: ćińnienie dla fprawiedliwośći. A tu dwoię fprawiedliwość
9: Pan poľożyć raczył. Pirwřzą ziemfką á poľpolitą/ ktorą má

10: ło wyłzłzey miánowác raczył/ á tę tu zda mi fie iż iuż położył
11: niebieską. Abowiem dáley dokłádác raczy: Iż błogofławie=
12: ni będziecie gdy was vćikác á przełádowác będą dla imie=
13: niá moiego. Tu iuż Pan tey łpráwiedliwości potrzebuie/ á=
14: bychmy fie w wierze á w łtałości łwey vłpráwiedliwili ie=
15: mu/ á vmieli v fiebie rozeznác á vważác łady y łpráwiedli=
16: wości iego/ á dziwne łpráwy iego/ á iżbychmy fie temu nędz=
17: nemu á obłudnemu łwiátu nigdy nie dáli odłudzác á odno=
18: śíc od niego/ by theż ná nas nawiętłze trudności y nawiętłze
19: przypadki y vćilńienia miály przypadác łwiátá tego. Abo=
20: wiem łłuchay co tu Pan zá to obiecowác raczy/ Iż zapłáthá
21: tákiego obfithá á nie rozmierzona będzie ná niebie. O wiel=
22: kiefz to łkárby á wielkie klenoty. Abowiem ktho iuż zołtanie
23: pod tym krolełtwem á pod opieką á pod tą obietnicą Páń=(*marg*) Vćilńiony dla

łpráwiedliwo

łści. (-)

24: łką/ iuż go będzie łtrzegł iáko źrzenice w oku/ iuż żadna moc
25: iemu łroga być nie może/ ácz fie ná czás iemu zmocnić może/
26: ále łámá s łwego rázu vpáść muśi ku lekkości łwoiey. Iuż
27: łławá/ iuż pokoy/ iuż miłóść/ iuż żywot poćciwy/ iuż włzytki
28: cnoty zámnożyć fie s tego mułzą. A iákoż ty poćciwy á iuż w
29: łeciech łwoich połtánowiony człowiecze tych cznot w łobye
30: łtánowić/ łárbowác/ á łobie ich cukrowác nie małz? áno iuż
31: niemálz ták nic łzczęłliwego częgo tu iuż łobie łtąd odzyerzec
32: nie możefz. Bo łławá/ pokoy/ záchowánie/ od włzech błogo=
33: łławieńłtwo/ á od Páná/ ták iáko łłyzylz/ ták nieprzepláco=
34: ne łkárby á klenoty/ ktorým rownia iuż nie máłz áni ná niebie
35: áni ná ziemi. Bo iuż będziełz zá żywotá łwego tákiemi cno=
36: thámi ozdobyony y v Bogá y v ludzi iáko Anyoł Boży. Iuż
37: będziełz y łobie y wielu innym pożyteczny. A po łmierci á cze=

38: goż fie inego małż nádziejąc/ iedno że pewnie ofięgniesz thy

39: wżytki obiecáne fkárby á klenothy fwoie. Vważayże czo cie

tu potyka

strona: 142

żywotá pocźciwego

Lift 142.

człowieká.

1: tu potyka w łzedziwości twey á w ftátecznych czefiech two=

2: ich/ ktoreś iuz ná wżem zdobić á chędożyć powinien s Krze=

3: ścijánſkiey powinności twoiey.

4: Abowiem pátrzay iáko cnotá ieft czoś dziwnego/ powa=

5: żnego/ á włpanięgo/ á práwie by krolewſkim klenotem/ á za

6: cnych ludzi koſztownym fkárbem moglá być názwaná. A mi (*marg*) Cnothá krole=

7: wſki klenot. (-)

8: łofniki fwe kthorzy iey náłładuią záwždy czyni wesołemi/

9: włpanięmi/ beſpiecznemi/ zdrowemi/ y nadobnie rumiáne=

10: mi. Pátrz zálie ná ty czo wżeteczeńſtwu przyſługuią/ ieſliże

11: łą kiedy práwie wefeli/ práwie zdrowi/ álbo práwie rumie=

12: ni. Bo łákomcá wyfułzy oná iego wftáwicżna praca á myſle

13: nie o łákomſtwie iego. A gdzież ten wesołych á wdzięcznych

14: czáłow wżyć może? Dármo pychá też vnoſi oná pawia myſl

15: iego/ że też áni dobrej myſli/ áni dobrich czáłow wżyć nie mo

16: że. Gniewliwego vpornego tákże też gniew á vpor iego zá=

17: wždy wymdlic á wyfułzyć muſi. Pijániczá á wżetecznik ten

18: wždy kęſ poſkacze/ á oſtátká żywotá ſwego záłpi/ á pothym

19: włpánoſzeie iż żywego ſrebrá w członki nápuſci/ á perełká=

20: mi twarz ofádzi/ węgrow á cudzoziemcow w nos *uapuſci* [!] /

21: á drogich máſci w ſię náleie/ á potym iáko gęſ ná wioſnę wy

22: blednie/ álbo iáko krowá o ſwiętym Ianie gdy s polá przy=

23: dzie á brzuch ſobie nádmię.

24: Bo ziemiá ták złým iáko y dobrym rownie ieft wżyſtkim

- 24: daná/ y wolno káždemu wedle fwego zdánia rofkofzy iey v=
25: żywác. Ale dáleko ci dwa rozno od siebic w tey rofkofzy vzy=(*marg*) Infzą drogą
: zły á infza do=
: bry chodzi. (-)
26: waniu chodzą. Boś iuz słyfzał iáko iey dobry y z iákiemi ro=
27: fkofzami vżywa. Słyfzałeś też iákich też przypadkow zły w
28: fwych rofkofzach nábywa. Aczci sie káždemu fwe obyczáie
29: podobáią/ ále ty co obierác mafz co ieft lepszego/ przypátruy
30: sie pilnie. Ale rádżę idż zá dobrym/ pewnie sie nie omylifz/ á
31: nie wniefisz sie s poćciwey á s potrzebney drogi swoiey. Bo
32: sie ten zázwdy musí rozmyflác ná to/ coby áni sławie/ áni po
33: ćciwości/ áni zdrowiu/ áni wdzięczney fwobodzye iego nic
34: nie szkodziło. A ten sie drugi záfię iedno wala á przewráca iá
35: ko kiernoz w bárłogu kiedi sie drozdzy opije/ á máło sobie od
36: poczynąwłzy záfię znowu drozdzy szuka. A nic sie ná tho nie
37: rozmyfla/ co ow pirwłzy z roftropnym vważeniem w thym
38: sobie złego y dobrego przekláda.

39: #Káзде przyrodzenie musí mieć

40: przyśádę w sobie.

strona: 142v

Księgi Trzecie

- 1: **A** Czkołwiek to ieft prawdá/ niechay będzye rola nalepiey
2: vpráwiona/ y napiękniefzą pńzenicą vfiana/ to nie może
3: być kiedi podrofcie/ áby sie w niey iákiego chwáftu co nie v=
4: kazało. Tákże też tá fláchetna rola thego vćciwego narodu (*marg*) W káздеy pńze=
: nicy kákol
: znaydzie. (-)
5: ludzkiego/ ieftci s przyrodzenia nadobnie fpráwiona/ y pię=
6: kną pńzenicą to ieft piękny cnotami záfiana/ ále ten nieflá=

- 7: chetny chwałt fwa wola/ á rofkofzy/ á obłudności fwiátá te=
8: go/ nie może to być/ áby fie miedzy tą pńzenicą fláchetną po=
9: części okazać nie miał. Ale iáko Pan rofkazał plewćie kákol
10: ze pńzenice/ tákże tego iest potrzebá/ kto w łobie ten niefláche
11: tny kákol obaczy/ trzebá gi roftropnie plec á gásić gi w łobie
12: rozumem á roftropnym káżdey rzeczy vważeniem. Bo iáko
13: fie zmocni/ pewnie y oney wdzięczney pńzeniczki niemáło zá=
14: tłumić może. Ano to wielka vtrátá niefláchetnemu chwałto
15: wi dáć łobie táką łzkodę vczynić/ kthory fie ni nacž dobrego
16: przygodzić nie może. Abowiem człowiekowi poćiwemu/
17: ácz fie y tákie y owákie przypadki w nim miefzác mułzą/ tedy
18: nic nie iest potrzebneyłzego/ iedno áby cnotá fwięta iáko pá
19: ni á wielka krolowa połpołu z rozumem włzytkiemu rofká=
20: zowáá.
21: Bo pátrż iż włzytki fmyłły náłze bárzo vniołte łą/ á bárzo
22: łą ku káżdey rofkofzy s przyrodzenia przychylne. Pátrż iáko
23: fie oko kocha gdy co pięknego po fwey myłli widzi/ á ferce mu(*marg*) Smyłły rády
: temu co fie im
: podoba. (–)
24: tego ifcie wiernie pomagá. Páthrz iáko fie vcho ciełzy kiedy
25: czo pięknego álbo wełołego fłyzzy. Pátrż iáko fie ięzyk kocha
26: kiedy mu czo wdzięcznego fńákuie. Iáko fie thež nofek kocha
27: kiedy go iákie wdzięczne perfumy álbo wonności záleca.
28: Tákuje y rączká y nołzká kiedy fie częgo wdzięcznego dotyka.
29: A to włzytko mądremu á rozważnemu nic nie łzkodzi/ bo te=
30: go obyczáynie á z rozumem vżywa. Ale włzetecznemu á bez=
31: rozmyłlnemu káżda s tych namneyłza rzecz wiele záłzkodzić
32: może/ gdy thego nie pomiernie á nierozmyłlnie vżywa. Bo
33: mu s tego álbo łprofna vtrátá/ álbo márna niemoc/ álbo prę
34: tka fmierć vmnożyć fie mułsi. Bo kto fie nierozmyłlnie ná swo

- 35: bodę tego światá puści/ rownie iáko nierozmyflny márinarz
36: ná morze/ áni wie gdzie lie o fkále othráci/ álbo w zawroth
37: wpádnie. Ale człowiek rozważny iuż łobie y čás/ y przypa=
38: dek káždy wśzytkich tych wnióflých śmyśłow łwoich thák v=
39: waży y ták ich vżywa/ iákoby mu nigdy nic ni ná czym nie zá
40: łzkodziły. Bo ktoć chce niedźwiedziá álbo wieprzá włowić á

rołkofs s

strona: 143

żywotá pocźciwego

Liłt 143.

cźłowieká.

- 1: rołkofs s tego mieć/ pewnie też muśi boku álbo goleni nádftá
2: wić. Tákżeć też ten kto nierozmyflnie chce światá tego vży=
3: wác/ tákże też boku y głowy częśto nádftáwić muśi. Bo tám
4: y prętka zwádá/ y prętke káзде niebespieczeństwo częśtho á
5: gęłto zámnożyć lie muśi.

6: #Zábawiony światem máło lie

7: ná co przygodzi.

2 A

- Nákoniec káždy tákí zábawiony tym światem/ ktory o=
8: puściwłzy wśzytko tylko iáko błędny błáka lie zá wżete=
9: cźnościámi iego/ powiedz mi iefliże lie też kiedy do czego do=
10: brego przygodzić może? Bo go áni Bogu/ áni ludziom/ á ná
11: koniec áni łobie. Bo iuż łam nie łwoy/ iáko łthára przypo=
12: wieść/ połowicá dyabłowa. Azáfz on ie kiedy chce? álbo łpi
13: kiedy chce? álbo idzie tám gdzie chce? iedno thám gdzye go
14: čás á łwawola á łwowolne towarzysłtvo závlecze. Azáfz
15: lie też Bogu w co przygodzić może? á on go y do roku cźáfem(*marg*) Nikczemny ni
: nacź lie nie przí
: godzi. (-)
16: nie włpomienie/ á pewnie drugi y owę połpolitá modlitwę

17: co ią pacierzem zową niewiem áby vmiał. A w kredzie tám
18: dálej nic niewie iedno po Piłatá/ pewnie o grzechom odpu=
19: łzczeniu áni o wiecznym żywocie nicz nie myśli/ thylko że fie
20: wždy miłofiernemi vczynki czáfem áż do połnocy zábáwi.
21: Nuż iefli fie też ludziom w co przygodzie może pátrzay. Azafz
22: co poradzić vmie? bo ieft śilny prokurator. Azafz kogo czym
23: rátuie? álbo komu pieniędzy pożyczý? bo chłop zówždy przy
24: grofzu. Azafz on Rzeczypośpolitey czo pośłużyć może? álbo
25: łobie wždy iáką pámiąthkę vdziáć może? bo śilny philo=
26: zoph. Azafz iákiego łufznego gośpodárftwá álbo około fie=
27: bie iákiego porządneho pośtánowienia vzyć może? bo wiel=
28: ki łprawcá. Owá gdzie go kolwiek obroćilz/ tedy ieft podo=
29: bien ku owey nádęthey pile/ czo fie tłucze od łciány do łciány
30: kiedy zá nią łzaleńcy biegáią. #Przydzieli też
31: iáką potrzebá Rzeczypośpolitey á w což fie przygodzi? kie=
32: dy niewie nic/ nieumie nic/ nie widał nic/ niema też o czym á
33: ni ná czym/ iedno biega iáko zátrownona kozá kiedy ią wilk
34: goni á z lálá fie wyrwie. A ow poćciwy/ ćwicżony/ trzeżwy/ (marg) Czwicżony fie
: ná wĺzythko

: przygodzi. (–)

35: rozważny wždy álbo bywał/ álbo czytał/ ábo fie zówždy mie
36: dzy ludźmi pytał/ iuż ochotnieyłzy/ iuż chćiwłzy y gotowłzy/
37: iuż go iáko wołu do iármá pociągáć nie trzebá/ bo fie ku ká=

Bb

żdey po=

strona: 143v

Księgi Trzecie

1: żdey potrzebie łam ielzcze ktemu wpralzáć będzie. A ták wiel=
2: ka to ieft rzecz kto łwe poćciwe czáfy á przeminęłe láchá roz=
3: ważnie á rołthropnie wychowa áż do łzedziwołci łwoiey.
4: Ku kthorey gdy iuż przydzie/ miło mu iż ie łobie włpomina á

5: przed fwe oczy przekłáda/ y iużby go mułiał iáki wtyd w o=

6: czy kłóć/ wípomionąwfy czáfy fwe poćciwie/ iefliże ie w ftá

7: tecznym rozmyfle á w flufzney powadze wytrwał/ áby miał

8: ftárość fwą podác ná iákie wżeteczne á złe obyczáie.

9: #Poważny ftan niczym zátrwożon

10: być nie może.

11: Bowiem poćciwy á rozważny człowiek á fercá ząwždy

12: wípanięgo/ iefth podobien ku onemu pięknemu drzewu

13: między drobną flzeliną ftoiącemu/ ná którym y ptacy fie gnie

14: zdzą/ y pczóły ofiadáią/ y pod nim fie rozliczne źwirzetà chło

15: dzą/ y ná wiele rzeczy przygodzić fie może. Ale názy flzelina= (marg) Wípanię v=

: myśł ná wízy=

: thko dobry. (-)

16: rze y niczemu fie nie godzą/ y máło ich znác/ y w niwecz fie o=

17: brácáią. Bo fie iuż ow áni ftráchu/ áni żadnego niebefpieczeń

18: íthwá nie boi/ á oczy fwoie wzgorę ząwždy iáko Ieleni rogi

19: podnośi/ wízędy znáczny/ wízędy flawny/ fczęćcie v niego iá

20: ko roy pczół/ który gdy do kogo przyleći wolno mu záfię y o=

21: fieść y odlecieć. Dobrá fwego od Bogá nádánego poćciwie

22: vżywa/ áni fie z nim nie kurczy/ áni go też márnne rofprafza.

23: Bo ácz to iefł prawdá/ iż nie iefł táki żadny gdy mu co przy=

24: pádnie od fczęćcia áby go to mierzić miáło/ ále thego rozno

25: iuż od inych vżywa/ bo pobożnie/ poćciwie/ á z boiáźnią Bo=

26: żą/ á tám to obráca gdzie ma być flufznie obrocono/ nie tám

27: gdzieby tego potym s połmiechem ludzkim á ze złą flawą y z

28: lekkofcią vżyć miáł.

29: Abowiem to iefł prawdá iż ząwždy lepiej iechác ná koniu

30: niżli piechotą íść. Lepiej mieć białą kofzulę niż brudną. Le=

31: pże ząwždy wino niż wodá. Táke też káždy woli fie dobrze

32: mieć niżli źle. Ale kážda rzecz nákoniec y bogáčthwo gdy go (*marg*) Bogáčthwo

: ktho go roftro=

: pnie vżywa do

: bre ieft. (-)

33: kto zle á niepomierne vżywa/ tedi fie ząwždy w gorźze niż w

34: lepźze obroćić może. A wźzakoź włpaniły á poćciwy vmyłł

35: chocia y ná rowney rzeczy przeltánie/ przedfię on pomierney

36: máiętności fwey ząwždy z wefelźzą myłł vżyć może niżli bo

37: gacz/ álbo łakomic/ álbo frálowny/ ábo też márnne vtrátny.

38: Abowiem wźytko mu rowno/ wźytko mu zielono/ á wźy=

tko mu zá

strona: 144

żywotá pocźciwego

Liłt 144.

człowieká.

1: tko mu záiedno czo mu kolwiek od łzczęcia przypádnie/ thák

2: złęgo iáko dobrego. Bo ięfli dobrego czo/ tedy tego pomier=

3: nie vżywa/ y pomierne fie s tego cieľzy. Ięfliże też czo złęgo/

4: tedy oná łtáteczná á powážná myłł ięgo nigdy fie ni ocz zá=

5: trwożyć nie może/ tylko czeka z nádzieię czo Pan Bog daley

6: będzie czynić raczył. Bo wie iż ięfli záchowa wiárę á łtałość

7: łwą ku Pánu łwemu/ iż ku lepźzemu końcowi wźytko ząwż=

8: dy obroćić vmie kiedy raczy. A iáko Dawid gdy go Abłálon

9: łyn włáfný chciał s páńłtwá wygnác nic fie nie záttrwozył á=(*marg*) **ij. Krolew. w xv.** (-)

10: ni fie s tego záfrálował/ powiádáiąc: Iż naydzie Pan ząw=

11: źdy drogę do tego ięfli mię ná mym mieyľcu zołtáwić będzie

12: raczył.

13: Bo pátrż gdy Hetman iáki zacny po iákim łławnym zwy

14: cięłtwie więźnie wiedzie/ dziálá przed nim toczą/ chorągwie

15: niolą/ nie może być áby s tego wielkiej rádości vżyć niemiał.

16: Gdy fie też zálię potráfi iż mu woýłko poráža/ tákże dziálá y (*marg*) Powážne łerce

16: myśli nigdi nie

17: zmieni. (-)

17: chorągwie pobiorą/ nie może to być aby też wielkiej żalości

18: s tego tajemney mieć nie miał. A wżakoż iednák oboygá te=

19: go ták ná iálnią nie vkaże/ iáko włafnie ná vmyfle ma. Bo ie

20: fli mu winfzuią zá zwycięstwo/ tedy pięknie á pomiernie po=

21: wieda/ iż nie ia ále Pan Bog tho fpráwić raczył. Iefli go też

22: żałuią po przygodzie/ tedy łobie przedfię dobrze tufzy/ myfli

23: zátrwożoney nigdy nie okaże/ powiedáiąc/ Iż ktho ná koniu

24: ten pod koniem czáfem być muśi/ thák byłá Páńka wola zá

25: grzechy náfze/ ále kto záfmucił dali Bog to w rychle ogláda=

26: my iż záfię pociefzyć będzie vmiał.

27: Tákże theż ftáteczny á poćciwy człowiek/ y s fzczeńcia y z

28: niefzczeńcia nigdy fie ledá wíatrowi vniesć nie da/ wfzythko

29: mu rowno/ á záwždy łobie będąc dobrą nádzieią vtwardzo=

30: ny dobrze tufzyć muśi/ á záwždy befpiecznych á wefołych v=

31: żywa czáfow fwoich. Abowiem to ieft poważnemu naucźci=

32: wfzy przypadek/ áby około niego wfzythkim fpráwam iego

33: cnotá z rozumem rofkázowála/ á iżby on wfzytko opánował

34: około fiebie/ á żadney rzeczy áby fie nigdy opánowác nie do=

35: puścił. Abowiem cznotá iż ieft z niebá záwždy też iáko niebo

36: wkoło fie toczyć muśi/ vpátruiącz w káżdym poćciwym fta=

37: nie/ kto iey rády vżywa/ czegoby záwždy popráwić á pochę=

38: dożyć miałá.

39: Abowiem ci piefzczółzkowie co ie forthuná opánowála á

40: co ie rofpieściłá nigdy nie máią nic pewnego áni nic grunto

Bb ij

wnego

strona: 144v

Księgi Trzecie

1: wnego około fiebie/ á nápoły s pofmiechem o káżdą fie rzecz

- 2: pokuŕzaią. A rownie gdy co poważnego chcą zacząć thák im
- 3: to przyŕtoi/ iákoby głupi háwerz kiedyby chciał drewniáną
- 4: motyką twárdą fkáę łámác. Albo puŕkarcz kthoryby chciał
- 5: twárdego zamku grochem fthrzeláiąc dobywác. Albo krá=
- 6: wiec coby chciał s pápiru opończę wczynić. A przedię łobie(*marg*) Krothofile ro=
- : zne ftháteczne
- : od ŕzalonych. (–)
- 7: lepiej tufzą/ y lepiej fie im ich ŕprawy podobáią/ niżli tych po
- 8: miernych á wważonych ludzi. Y owłzem iefzcze z ich ŕtanow
- 9: y z ich żywothow fie poŕmiewáią powiedáiąc/ iż ci niczegoy
- 10: dobrego nie wżywą/ áni weŕela/ áni krotofile żadney. Ano by
- 11: fie obaczyli iefli podobne ich krotofile ku támtich krotofilam/
- 12: zeználiby fámi by fie temu dobrze przypátrzyli/ iż dáleko oni
- 13: lepŕzych/ poćciwŕzych/ y weŕelŕzych krotofil wżywáią/ niżli ow
- 14: co ná wŕŕthronym koniku po polu biega/ á pochwili zá łobą
- 15: nogę wlecze/ álbo ow czo trąbkę ná ŕzyi powieŕiŕzy w łefie
- 16: niedźwiedziowi álbo wieprzowi zábiega/ áliŕci pochwili z
- 17: odártym bokiem álbo z złamáńą ręką/ álbo s podbithym o=
- 18: kiem iedzie: ábo ow co fie opiŕŕzy przewráca/ á ięczy/ á dwa
- 19: pálcá łobie w gębę tka/ áby co rychley ŕkwárnę zrzucił.
- 20: Więcbý kto rzekł/ á thákze fie tu iuż tylko ná tę cnotę á ná
- 21: ten pomierný żywot wŕzytko oglądáiąc iuż niczegoy dobre=
- 22: go wżyć nie mamy? tedyby iuż lepiej zarázem álbo Bárnády
- 23: nem/ álbo Kártuzem zoŕtác? Bo iefli tylko ná then ŕpokoyny
- 24: á ná ten pomierný żywot oględác fie będziemy/ tedy iuż thák
- 25: muŕielibychmy obledz wŕzyŕcy iáko dzicy wieprzowie w le=
- 26: fie/ áni do Rycerŕkich rzeczy/ áni do ŕpraw Rzeczypoŕpoli=
- 27: tey iużby nikogo nie było.
- 28: Ale ŕłuchay iż tu nie to pomierným żywotem zowę/ áby fie
- 29: iuż w niwecz przygodzić nie miał/ y owłzem fie do káżdey rze

- 30: czy więcey przygodzi niżli ten wżeteczny/ ktory iednego zá=
31: łpi/ drugiego zábawiony będąc figlmi fwemi fnádnie zápo=
32: mnieć może. Ale rozważny człowiek iegli sie vda ná Rycer=
33: łki żywot/ tedy wżytko rozmyflnie/ roftropnie/ trzeźwie/ w(marg) Rozność żywo
: tá wżeteczne⁸⁰
: á poćiwego. (-)
34: káždey rzeczy baczeniem y vważeniem/ około siebie łpráwu=
35: ie. A nim wżeteczny/ opiły/ á niedbálec oczy łobie przedrze/
36: tedy iuż ow wżytko nadobnie/ porządnie około siebie poštá=
37: nowi/ y biefiády przedię y krotofile poćiwey lepiey dáleko
38: niżli ow powoli łobie vżyć może. Aleć ia poćiwym á łpokoy
39: nym żywotem zowę/ gdy ktho w káždym łthanie y w káždey
40: łpráwie łwey roftropnie/ łtáteczenie/ á poćiwie wżytko oko

ło siebie

strona: 145

żywotá poćiwego
człowieká.

Liłt 145.

- 1: ło siebie łtánowi. Nie to áby tylko miał prożnując leżeć iáko
2: wieprz w karmniku/ álbo pies ná łmieciu.
3: Tákże też y do łpraw Rzeczyłpolitey lepiże łą bácznego
4: á vważnego człowieká trzeźwego á zwyczáyneho pięć łłow/
5: niżli owego nikczemniká á niedbálcá czo nicz áni widał/ áni
6: łłychał/ thylko że łwe czáły iáko páięczynę po wiátru rołpu=
7: ścił/ by czáły dzień iáko kokofz ná gniaździe krokorał. Bo ow
8: chociay nie s práwá/ ále rádá/ piłmem/ á roftropnym rzeczy
9: przyłzłych rozważeniem siłá poćiwy człowiek może ku do=(marg) Rádá mądre=
: go potrzebna. (-)
10: bremu Rzeczyłpolitey połżużyć/ á máło nie więcey niż ow
11: co piorkiem czubek náłtrzępiwłzy iáko kániá po polu lata.
12: Bo by też był y namężnieyłzy nic po tym iegli dobrej łpráwy

- 13: á opátrznóści nie będzie. Bo nie dármo Mędrczy nápiáli:
- 14: Frustra funt arma foris nifi fint confilia domi. To iest/ Prožno fie
- 15: ná polu wádziłz/ iefli domá nie vrádziłz. A mądrzy walecz=
- 16: nicy zówzdy síwe á poważne ludzi/ ktorzy y widáli/ y fłyhá
- 17: li/ y czynili/ tedy ná lektykach álbo ná kolebkach każá zá woy=
- 18: fki wożić/ á ich rády á pámięci vżywáią. A ták próżnoć tho
- 19: ináčzey szácowác co nie iest rozumem záfárbowano/ á cno=
- 20: tą ná ocel nie zákowano trudno to fłufznie ma być pochwalo
- 21: no. Bo dawna to iest przypowieść/ *Diu delibera & cito fac*, To
- 22: iest/ Kiedi co maż prętko czynić/ trzebá fie dobrze rozmylić.
- 23: Nie dármo ono Alexánder wielki powiádał kiedi Dáriuá
- 24: poráził/ y miał w więzieniu máthkę iego. A gdy iá przyśzedł
- 25: náviedzác był też z nim Epheftion pan iego rádny. A iż był
- 26: vrodziwłzy niż Alexánder vpádlá v nog iego. Potym fie o=
- 27: baczywłzy wtydálá fie zá to. Alexánder iey powiedział/ I=
- 28: żeś nic nie wykroczyłá/ bo też to iest iáko drugi Alexánder.
- 29: A ták niech fie nikt nie chłubi możnościami fwemi iż fie go
- 30: ludzie boią/ bo to stára przypowieść/ Kogo fie ich wiele boi/
- 31: musí fie theż on wielu bać/ bo iuż też włzyfcy nań czyháią.
- 32: Niech fie żaden nie chłubi zacnością narodow fwych/ włzyt=
- 33: ko to nic iefli fie około niego fámege ty zacności nie okázuią.
- 34: Niech fie nie chłubi nikt bogáctwem/ bo tho włzytko plewy/
- 35: kto tego niepomiernie vżywa/ á iż v tego nie będzie cnotá szá
- 36: fárką á rozum podfkárbim/ tedy fie to prętko iáko dym álbo (*marg*) Nicz możność
- : áni bogáctwo
- : bez cnoty. (-)
- 37: popiół przed dom wyfypány rozleći kiedi gi wicher rospłó=
- 38: fzy. Ale kto fie ma fłufznie chłubić/ chłubże fie nadobnemi cno=
- 39: támi/ á vmiey ie w łobie y miárkowác y okázawác. Chłubże
- 40: fie počciwym á pobożnym żywotem fwym/ ábyś fie nikomu

strona: 145v

Księgi Trzecie

- 1: ładzić áni szácować nie dał/ á sam sie nadobnie s káždym y s
2: łobą o wżytko rozładził. Acz tho trudny węzeł ná káždego
3: sámeo siebie poznác/ á sílá w tych dwu słowiech stárzy Mę
4: drcy záfádzili **Cognoſce teipſum**, to ielt/ poznay sam siebie. A
5: kto to ma/ á kto ták żywie/ ten sie niech chłubi iż w roſkoſzy ży=
6: wie/ á z weſołą á z beſpieczną myſlą czáfow ſwych vżywa.

7: Kápítulum v.

8: Iż Mądrość á Roſtropność rozne ſą fo=

9: bie w ſprávach ſwoich.

10: grafika

- 11: **A** Tak rozważny ſtáteczny á pocźciwy
12: człowiek ząwždy sie ma więcej mądrości niżli
13: tylko sámey roſtropności dzierżec y vczyć. Bo
14: roſtropność po łácinie zową **prudencia**, á mą=
15: drość **ſapientia**. A o the mimo wżythki ſkárby
16: Sálomon napilniey Páná proſił/ kiedy go Pan obiecał wy
17: ſłuchác oczby go iedno proſić chciał/ thedy thego w proſbye
18: ſwey dołożył: Vboſthwá áni bogáctwá nie daway mi moy(*marg*) **iij. Krolew. w iij. (-)**
19: miły Pánie/ thylko opátrż pocźciwie potrzeby moie. Ale day
20: mi mądrość do vmyſłu mego/ ábych y tobie Pánu ſwemu/ y
21: ludowi twemu mogł godnym ſługą być. Bo roſthropności

może v=

strona: 146

żywotá człowieká

Liſt 146.

pocźciwego.

- 1: może vżyć y kupiec/ y krámarz/ y káždy rzemieſnik/ kthora iuz

- 2: s ćwiczenia á s przypátrowánia fie roznym rzeczám w czło=
3: wieku bącznym fnádnie zámnożyć może.
4: Ale mądrość ieft coś dziwnego/ coś poważnego/ á profto
5: ieft z niebá dar Boży/ kthora nigdy ponuro w ziemię nie pá=
6: trzy iáko gęś fkubąc trawę/ ále buia sobie w rozmyfle poczći=
7: wego człowieká iáko orzeł/ zówždy z wyfoká vpátrując á ká
8: żdy čás vważiác gdzie co przyftoynie do czego przyftofo=
9: wác może/ á ná to co może ná włzem ozdobić człowieká po=(*marg*) Forthuná iáko
: mámká. (–)
10: ćciwego. Nic v niey fortuná/ á ma ią sobie zá mámkę á zá po
11: chlebnicę/ kthora przed oczymá rodzicow dziecię pieści/ á zá=
12: szedfzy z nim zá węgieł to ie vřzczy pie álbo vřieczy. Nic theż v
13: niey niefortuná/ tę sobie ma zá wicher/ ktory pochwyćiwfzy
14: kęs śmieci iákich á kęs fie zówierciawfzy y s śmiećiami w ni=
15: wecz fie obroći/ bo co ieft potrzebnego tego porwác nie mo=
16: że. Tákże y nieřczęćcie zówierci fie trochę iáko wicher/ y mo=
17: żeć czego kęs porwác iáko śmieci/ ále czego potrzebnieyřzego
18: tegoć porwác nie może/ to ieft/ cnoty/ rozumu/ á dobrej ná=
19: dzieie. Bo iáko on Mędrzec co iedno w kořzuli s pogorzeli=
20: fka vciekał gdy go ludzie żáłowáli powiádał/ iż ia fwe rzeczy
21: wfzytki s sobą mam/ iedno co mi byłá fortuná pożyczylá/ to
22: mi pogorzáło.

23: #Przyředfzy ku látom co ma poći=

24: wy mieć ná pieczy.

- 25: Ták też ty moy miły brácie/ á zwłafzczá ktory przydzieř
26: ku řzedziwym láthom řwoim/ wołay s Sálomonem ku(*marg*) Stháry dierz
: fie mądrości. (–)
27: Pánu/ áby cie mądroćią niebiefká z łálki řwey opátrzyć ra=
28: czył/ boć iuż po rořtropnoći á po bieglóći řwiátá tego má=

- 29: ło/ gdyś iuż ten kryś przelkoczył gdzieć biegłości potrzebá by
30: ło. Ale tu iuż teraz pilno fie dierz mądrości/ ábyś tho mogł
31: wżytko rozważnie rozeznác/ co iest przyłtoynego á czo iesth
32: nieprzyłthoynego łzedziwości twoiey/ gdyż iuż idziełz iáko z
33: dálekiego pielgrzymłtwá do domku fwoiego á do odpoczy=
34: nienia fwoiego. A iuż fie nie ćwicz mńimánem ludzkim áni
35: biegłością fwiátá tego/ iedno fie ćwicz rozumem/ cnotą/ bo=
36: iáźnią Bożą/ á ná wżem pomiernym káźdey rzeczy fwey ro
37: zważeniem/ káźdą rzecz rołtropnie vpátruiąc/ ku ktoremuby
38: końcowi łłufznie miáła być przywiedziona.

Bb iij

Weźmifz

strona: 146v

Kłięgi Trzecie

- 1: Weźmifz łobie do rády ony co napřednieifze pány/ to iest
2: łprawiedliwość/ pomierność/ pobożność/ poćciwość/ włpa
3: niłość/ káźdemu nieodmienną wiárę á prawdę. A odwier=
4: nym miey łławę/ á primás niech będzie nád wżyłtkiemy ro=
5: zum/ á boiaźń Boża Kánclerzem/ tedy nigdy od łłufzney dro(*marg*) Rádni páno=
: *wie człowieká*
: *pocźciwego. (-)*
6: gi łpáść nie będziełz mogł. Iuż wżytki twoie rzeczy iáko ono
7: kmiotowny łpiewáią będą iáko złothem przewijáne. Przy=
8: tym też czás káźdy vważay/ á pátrż co ku czemu przyłtoi/ á ku
9: ktoremu fie końcowi co łciąga. Przypádkowi ładnemu vno
10: łić fie nie dáy/ áni złemu áni dobremu/ á bądź práwie czło=
11: wiekiem á nie owym motylem co leći gdzie go wiátr ponie=
12: fie. Bo ręká iefli iá łkuczylz/ iefli iá też rołciągniefz/ przedfię
13: ręką mułi być zwaná. Tákuje y człowiek vmyłłu łtałego/ ták
14: w łzczęłciu iáko y w niełzczęłciu záwżdy fie człowiekiem vka
15: zác mułi.

- 16: Przytym poznaway nie po słowiech człowieká ále po fku
17: tkoch. Boć tákież woł ryczy iáko y krowá/ álbo thákże ogarz
18: łzczeka iáko y kundys/ ále wždy y ogarzá poznác kiedy łzcze=
19: ka ná wilká á kiedy zaiącá goni. Tákież v obleśnego człowie
20: ká y słowá y skuthek trzebá rozmyślnie vważác/ á nie fkwá=
21: piác łie nigdy ná rzecz płoną aż iey pirwey doświadczyłz/ bo
22: łtąd wnet nierozmyślnie fkwápienie rádo vrofcie/ czo potym
23: y niepotrzebnych trudności fnádnie námnożyć może. Co złe
24: precz od łiebie zámietuy/ á co dobre to przy łobie záwždy ro=
25: zmyślnie zořtáwuy. Boć wždy łácno rozeznác grořz od łzelą
26: gá. Przyiacielá iáko złoto choway. Połtronnego teź niczym
27: nie draźń/ bo łthára przypowieřć: [Canem dormientem irritare](#)
28: [noli](#), to iefť/ gdy pies łpi ná łmieciu nie nłátępuy mu ná ogon
29: by cie nie vkářił. A iefłi łie teź obudzi tedy go nie draźń/ rád=
30: łzey go pogłáľcz iefłi możefz/ bo y niepotrzebny człowiek przy
31: godzić łie przedłię czáfem może. A byř nic więcey ná tym nie
32: wygrał/ iedno iż nie będzie miał przyczyny złe o tobie mowić(*marg*) Y niepothrze=
: bny czáfem łie
: przygodzi. (–)
- 33: tedy dofycieř ná nim vrobił/ tanie go kupiwřzy. Owa, cokol=
34: wiek poczniefz á vcieczefz łie do łwych rádnych pánow máło
35: wyłřłzey nápiřánych/ tedy nigdy nie zábłáďziřz áni łie vniefć
36: będzieř mogł.

37: #Człowiek poważny iáko łie ma záchowác.

- 38: **I**Elłiby cie theź Pan Bog iáką powagą/ álbo wřpaniło=
39: łcią iáką/ álbo dořtoiefńtwy iákimi ozdobić raczył/ v=

żywayże

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liřt 147.

- 1: żywayże tego rořtropnie/ iákobyř powinnořci řwey pocźci=
2: wey/ ták przeciřw Bogu iáko y przeciřw bliźniemu/ ni w czym
3: nie obruřzył. Niechże cie pychá áni łákomřtwo w tym nie v=
4: noři. Bo áczřiby řie tu wywodziło czo to dwoie poćciwemu
5: řtanowi řzkodliwego przynoři/ naydzieřz o tym dořyc w řrze
6: dnim řthanie człowieká pocźciwego. Abowiem powagá á
7: wřpaniłoř řnádnie nierozważnego człowieká ku řiła rze=
8: czam niepotrzebnym przywieřć muři. Bo s tego wnet ro=
9: řcie gniew/ ktory iáko ieřt řzkodliwy/ y iáko ma być w poćci=
10: wym człeku řłuřznie miárkowan/ dořyc o tym w wtorych kłię
11: gach znaydzieřz. Rořcie teź zářię s tego myřł vniořła/ iź tháki
12: řnádnie wiele ludźmi gárdzić muři. A kto ludźmi gárdzi/ mu
13: ři teź być od ludzi wzgárdzon. Acź řie to przełożonemu á po=
14: ważnemu zá máło zda być wzgárdzonym v ludzi/ bo mu nie
15: řmie nikt w oczy rzec. Ale ták mądrzy o tym z dawná dzier=
16: żą/ iź lepřza rowna á iáwna nieprzyiaźń niźli wielka ćicha á
17: řkryta/ ktora bez ořtroźnořci wiele ná potym zářzkodzić mo=
18: że. Bo ták długo řobie ludzie będą řzeptáć á poćichu rády řwe
19: roznořić/ że s tego potym řiřny řie ogień rozniećić może. Boć
20: tákże ná ogień s przodku poćichu dmuchaia/ á gdy řie zámno
21: ży á moc weźmie/ trudno gi potym záhárowáć. A wiele tá=
22: kim dmuchániem poćichym krolow y kłiężąt y inych rozlicź=
23: nych ludzi řzkody y vpadki bráło.
24: Abowiem táki káždy řtan nie ma řie řciągáć iedno ná rze=
25: czy powaźne á ná řpráwy poćciwe/ á iźby řie myřł táka zá za
26: dną rzeczą nieřłuřzną nie vnořiła/ choćby iey teź co řmáková
27: řo/ á iźby to iey nie przyřtało. Bo řmáczneć řá dáry/ vpomin
28: ki/ y ine dobrodzieyřthwá/ ále záwždy ma być řmácznieyřza

29: cnotá á boiaźń Boża. Smáczneć też bywa od ludzi owo po= (marg) Smáczne dáry

30: ále smáczniey=

31: íza cnotá. (-)

32: chlebstwo íprońne/ owo przemierzłe dutkowánie/ álbo miło

33: ściwy pan/ ále smácznieyfy ma być rozum y káźdey rzeczy

34: pomierne rozważenie/ ták áby áni zá dáry/ áni zá żadnemi v

35: pominki/ áni zá żadnym dutkowánim mył sie wspaniła nie

36: vnośiła/ áni nie náchyláá od przyštoynego. Ale co ma być

37: biało niechayże będzie biało/ á co ma być brudno niechay bę=

38: dzie brudno/ á złego nigdy nie chwalić/ á dobrego nie gánić.

39: Bo smácznac też bywa káźda krewność ábo powinność mie

40: dzy ludźmi/ y trudny to węzeł ná człowicze przyrodzenie/ á=

41: by sie w thym wnieść nie miał. Ale nalepiey obyczáiem Bo=

42: zym/ v tego niemálfz áni Greká/ áni Zydá/ áni Turczyná/ áni

Włochá/

strona: 147v

Księgi Trzecie

1: Włochá/ áni krolá/ áni żebraká/ áni Krześcijaniná/ áni po=

2: gániná/ ze wśzytkimi sie rowno obchodzi/ káźdemu zá złe zle

3: płáci/ á dobremu zá dobre záfię też hoynie odśypuie. A nie tyl

4: ko Bog/ ále y oni ludzie poważni pogánfcy thedy fynom/ áni

5: dziewczkam/ áni fiostram/ áni brátom nigdy nie przepuśzczáli/

6: iedno co cnotá przynośiła tego záwždy vzywáli. Ktoby czy

7: tác o tym chciał siła tego znaidzie/ á y tu poczęści w wtorych

8: księgach/ iáko fynom oczy łupili/ iáko ie zá więźnie wydawá

9: li/ nálazłby o tym niemáło.

10: #Bog z dáleká wśzytko vpátruie.

11: Bowiem nie mnimay ábyć Bog wśzythkiego dáleko nie

12: vpátrował/ á iżby wśzythkiego nie miał ná pieczy/ álbo zá(marg) Bog wśzythko

: wie y widzi. (-)

13: wŕzytko nie karał. Bo iefli ty tu wŕzedŕzy ná wyfoką gorę wi
14: dzifz mil kilkádziefiąt/ á izby on s thákiey wyfokości niemiał
15: wŕzytkiego fwiátá opátrzyć? Albo iefli ty rozmyŕłem ŕwo=
16: im w iedney godzinie będziefz we Włofzech/ w Węgrzech/ w
17: Turcech/ y wŕzytko tám tylko ná ŕluch rozmyŕlałz co ŕie thám
18: dzieie/ á coż on będąc nieŕkończoną mądroŕcią niema wŕzyt=
19: kiego rozmyŕlić y rozważniey wiedzieć gdzie ŕie co dzieie? A
20: iefzcze ktemu wŕzytko s káżdą rzeczą vczynić może co ŕie ied=
21: no iemu zda wedle myŕli ŕwoiey. A ktemu iefł ták ŕpráwiedli
22: wy iz rownie ŕádzi krole y kfiążęthá iáko y żebraki/ á iefzcze
23: ŕnádź ná ty więtfzą pieczę ma. Nie ważyŕz go ŕobie lekcze/ á=
24: by on nie miał vpátrzyć káżdey ŕpráwy thwoiey/ á pewnieć
25: zła zle oddána będzie/ á dobra dobrze. Bo ma wŕzędy ŕzpie=
26: gi po wŕzytkiemu fwiátu Anyoły ŕwoie.
27: A teź pátrzay kiedybyć przyŕzłó obierác krolá álbo przełó=
28: zonego iákiego/ prawdá izbyŕ záwždy ŕzukał dobrego/ poćci
29: wego/ pobożnego/ ŕpráwiedliwego/ y inymbyŕ ná thákiego
30: rádził. Kiedybyć thez przyŕzłó dzieciom ŕwoim opiekálniká(*margin*) Táki ŕam bądź

: iákiego byŕ pá

: ná nád ŕobą

: rad widział. (-)

31: poŕtánowić á iemu ie poruczyć/ prawdá izbyŕ teź tákiego ŕzu
32: kał. A nákoniecz y vrzędniká/ y ŕzáfárzá. A iefli thego w po=
33: ŕtronnych ludzioch ŕzukałz á podobać ŕie to do nich/ á czemuż
34: teź w ŕobie tego nie ŕzukałz álbo nie ŕtánowiŕz czoć ŕie w inych
35: podoba? Bo ieflibyŕ ty rad nád ŕobą thák iákoŕ ŕłyŕzał miał
36: przełożonego cnotliwego/ ŕpráwiedliwego/ pobożnego/ á cze
37: muż ŕie teź ty tákim nie czyniŕz? gdy to zá ŕwiętą á zá chwále=
38: bną rzecz w inych być poczytaŕz. Bo iefli niepotrzebne włofy

39: z głowy y z brody oŝtrzygałz/ páznogcie obrzezuiefz/ y coć ciá

łó ŝkárá=

strona: 148

żywotá człowieká

Liŝt 148.

pocźciwego.

- 1: łó ŝkárádzi wżytko odmietuiefz od ŝiebie/ á cżemuŝ też tego
- 2: nie obrzinałz á nie przyŝtrzygałz coćby duŝę oŝkárádzić miá
- 3: łó? gdiż to ieŝt nałłáchetnieyŝy klenot y członek ciáłá twego.
- 4: Bo ieŝli tę oŝpecífz nie mnimay áby cie ciáło ozdobić álbo o=
- 5: ŝłáchćić miáło? Bo áczćić ieŝt dobre ŝrebro ŝámo przez ŝię/ ále
- 6: lepŝe y cudnieyŝe kiedy będzie piéknie pozłócono. Táke y ty
- 7: rádzęć miey tę ŝłáchetną pozłótkę á tę vćciwą duŝę ŝwoię ná
- 8: pieczy/ ábyć ŝie s tego proŝtego ŝrebrá twego nie ocierałá/ bo
- 9: widzifz iż máło nie ŝpetnieyŝe bywa kiedy ŝie ná nim przeli=
- 10: ny z otártego pozłócenia vkażá/ niź ŝámo przez ŝię białe.
- 11: A ták iáko ŝwięty Páweł nadobnie vczy/ iż co komu przy=
- 12: ŝtoi to káżdemu ŝłufźnie ma być od káżdego ŝthanu przywłá=(*marg*) **Rzim. w xiiij. kap.**
- (-)
- 13: ŝczono. Komu doŝtoieńŝtwo/ temu doŝtoieńŝtwo: komu po=
- 14: ćciwość/ temu poćciwość: komu czyńŝz/ themu czyńŝz: komu
- 15: myto/ więc myto: komu też ŝpráwiedliwoŝci potrzebá/ więc
- 16: ŝpráwiedliwoŝć. Owa tu iuż koniec wżytkich cnot y káżdey
- 17: ŝpráwiedliwoŝci/ to káżdemu ŝłufźnie przywłáŝzczyć czo ko=
- 18: mu należy. A ieŝlichmy tym wżytkim powinni/ owŝzemech=
- 19: my to ŝobie napowinnieyŝy/ bo nas ták y Mędrcy vczą/ áby
- 20: chmy ŝobie zázwdy nablifźŝy byli/ tedychmy tego w ŝobie ná
- 21: pilniey powinni vpátrowáć/ y tho w ŝobie ŝtánowić/ co ná=(*marg*) **Złe y dobre**
- ⌚ **Bog vpátruie. (-)**
- 22: ŝzym poćciwym ŝtanom należy. Bo przeto nam dáł Pan piéć
- 23: ŝmyŝłow przed inemi źwirzety/ ábychmy to vpátrowáli y te

- 24: łłucháli/ y te^{go} pilni byli co nam należy/ iáko tym co łobie ie ku
25: łwemu kochániu łtworzył/ áby łie iemu włzytko w nas podo
26: báło. A łtąd áby nas chował á opátrował pod krolełtwem
27: łwoim. Czego iłcie złym ták iáko innym źwirzętom nie powi=
28: nien. Bo ácz y kruczętá/ iáko pímo powieda/ łą w opátzno(marg) **w Pfalm. Clxvj. (-)**
29: łci iego/ á włzákoź złe á niepoboźne ták teź opátruie iáko kru=
30: czętá/ bo robaki z młodu á potym zdechłe łwinie iadáią: á do
31: bre iáko łokolętá/ ktore nadobnych ptałzkow z młodu vzywá
32: ią/ á potym łobie po wyłokołci powietrza rołkofłnie buiáią.

33: **#Zbytńia dobroć łzkodliwa.**

- 34: Włzákoź teź to w łobie małz vpátrowáć/ ábył názbyth
35: dobrym áni teź názbyt łpráwiedliwym nie był/ áni ná=
36: zbyt miłofiernym. Bo cokolwiek iełt názbyt iuź dobrym być(marg) Włzytko złe co
: názbyt. (-)
37: zwano nie moźe. Bo zábije kto oycá dziatkam łmętnym/ tho
38: iuź onego zábithego áni onych dziathek rzadko y bárzo máło
39: włpomináią/ tylko o onego co w wieźy álbo w łáńcuchu łie=

dzi włzy=

strona: 148v

Kłięgi Trzecie

- 1: dzi włzyłcy łie łtáráią/ to onemu co mu pomłtá należy miło=
2: łierdzie przed oczy przywodzą/ to mu łie nie rádzą krwią cu=
3: dżą pyłkláć/ to powiedáią niechay gdzie indziey wiłi ábo gi
4: zetną á nie z ręku twoich. A ow nędznik zábity dawno leźy/
5: á nie brzydził łie on złoczyńcá pomázáć krwią iego/ á dziatki
6: nędzne nędzę y vciłnienie wielkie círpią. A thákze więć zby=
7: tnie miłofierdzie łilá y cnocie y łpráwiedliwołci przekaźa.
8: Albo tákież y zbytńia dobroć/ kiedy ktho bęđąc przełozonym
9: złych nie karze/ rownie iákoby łotrowłką łzkołę zbudował/ á

- 10: łam w niey był bákálarzem/ á vczył ie iáko máią złemi być.
- 11: A ták chcefzli ławnym/ zacnym/ á zówždy poważnym być
- 12: y Pánu Bogu łie łwemu podobác/ vważayże ná włzem w ká
- 13: źdey rzeczy łufzłą pomiárę ozdobią poćciwą rołtropno=
- 14: łcią. Niechże cie áni łtrách/ áni łobrodzieyftwo ładne/ áni
- 15: łowinność ładna s twej poćciwey łowinności nie vwodzi.
- 16: A bądź iáko piękne łwierciádło/ w ktorym káždy łwe zmázy
- 17: vpátruie. Tákże pátrząc ná tve poćciwe á włpaniłe łpráwy (*marg*) Człowiek po=
- ł: łćciwy iáko
- ł: łwierciádło. (—)
- 18: niech káždy zmázy łwe w łobie vpátruie/ á tego w łobie niech
- 19: łopráwuie czo w łobie iáko w piękny łwierciédle widzi.
- 20: A łam w łobie zówždy przyrodzenie łwoie/ kthore łie vbra=
- 21: włzy w łožądliwość iáko w łocną łbroię/ zówždy s łobą
- 22: łurdę wieść mułi. Bo cie zówždy bęđie ciągnęło łám gđzie
- 23: łie iego łožądliwość wiedzic. Ale łie też ty zálię vbierz ná ło
- 24: w drugą łbroię/ z łozumu á s łnothy vkowáńą/ vźrzyłz żeć
- 25: wnet biegác omyłnemu przyrodzeniu łwemu. Bo w łdziłz iż
- 26: łiiółek álbo máieran łociay pięknie łachnie łic nie ielt kiedy
- 27: go łokrzywy zágłufzą. Tákżeć y człowiek by był y łnaurodzi
- 28: włzy/ y ławłpanilzy/ ielłi go złe łpráwy á złe łbyczáie iáko
- 29: łárzą/ że łágawki zágłufzą/ też ielt iáko máieran łiedzy po=
- 30: łrzywámi. Ale kiedy go kto ładobnie s łych łprołnych łagá=
- 31: łek á ze złych łbyczáiów wylewie/ iuż y pięknie łie ozdobi/
- 32: y ładobne łwonności z łiego zálátuią/ z łney łachńącey łła=
- 33: wy iego/ á z łobrych á s poćciwych łbyczáiów iego.
- 34: Bo pátrż iż kto ták nie bęđie ozdobiłny łhymi łięknemi
- 35: łnotámi á łacnemi łbyczáyimi ływotá łwego/ á łnlze s łego
- 36: łarze/ ielt iáko łn łurmiłtrż ná łacnym łatufzu ło łieyłkye=
- 37: łi łkárby łzáfuię/ więć łáłe złóđzieyki łkázuię wiełć/ á łam

38: fie nie baczy iż tyle troie vkrádnie. A mogłby tákiemu kázde= (marg) Wielcy złodzie=

: ie mnieyfze wie

: łzą. (-)

39: mu rzec/ iáko on piratá rozboynik morŕki/ iákochmy iuż wyŕz

40: łzey o nim łyŕzeli/ rzekł Alexendrowi wielkiemu gdy go ka=

zał wieść

strona: 149

żywotá pocźciwego

Liŕt 149.

cźłowieká.

1: zał wieść obieŕć: Iż ty mnie káżeŕz wieŕć co fie iedną gále=

2: rą żywię á złodzieiem mię zowieŕz/ á ty łupiŕz wŕzytek ŕwiát

3: á wźdy fie dobrym krolem zowieŕz. Kthorego potym kazał

4: puŕćić vŕzawŕzy ŕtáteczną myŕl iego. Tákte my teź łámi fie

5: bie okradamy/ á iuż złodziey więŕzzy nie moze być/ iedno ktho

6: łam łobie krádnie. Bo kto cźwie wáde do łiebie á zátłumia iá

7: w łobie/ proŕto iákoby łam łiebie okradał.

8: A ták thy káždy pocźciwy cźłowiecze/ ná iákiemeŕ kolwiek

9: ŕtanie ieŕt/ á zwáŕzczá ieŕliżeŕ ieŕt y łáty y doŕtoieńŕtwem iá

10: kim przełozon y ozdobion/ rozmyŕl cźáŕy ŕwoie y wiek przy=

11: łzły ŕwoy/ nie okradayze łiebie/ nie tłumźe w łobie złych oby=

12: cźáiw ieŕli ie w łobie cźwieŕz/ ále ŕwieć wŕzytkim iáko iáŕna

13: ŕwiecá dobrimi przykłády ŕwemi/ s cźegoby záwźdy y Bo=

14: gu chwałá y tobie pocźciwoŕc roŕłá.

15: **#Wŕpaniła myŕl y wkłádnóŕc ma we**

16: **wŕzem być vwáźána.**

17: **A** Wŕzákoź w tákiey mierze á w tákim ŕtanie/ y myŕl wŕpa

18: niła/ y wkłádnóŕc vćciwa miáłyby łobie ŕpołu ręce dáć.

19: Bo teź zbytnia wkłádnóŕc ácz ieŕt pocźciwa/ ále cźłowieku teź

20: ná iáki vrząd przełozonemu ma teź być iáka ma być z rozu=

- 21: mem wważana/ áby fie ią nie zelżył. Zbytnia theż wspaniłość
22: álbo mył wyniofła ma też być roftropnie wważana/ áby fie
23: też názbyt nie wnośiła. Boć mył wspaniła ná wiele fie przy
24: godzić może. Ano czytamy o Hánribalu onym ławnym He
25: tmánie Kártágińskim/ gdy ftraż przybiegła powiedáiąc o(marg) Hanibal/ Hi=
: łzton. (–)
- 26: woýłku Rzymfkim tuż przed wśzytkiem iáko wielkie y iáko
27: vbráne ieft. Miedzy kthorą ftrażą był też ieden młodzieniec
28: tego fercá iákiegoś podłego co gi Hifzkonem zwano/ ten na=
29: więcey o thym ftráchu powieðał. Hánribál rozłmiawfzy fie
30: rzekł k niemu: O miły Hifzkon máłóć ná tym iefliże tám Hi=
31: łzkonow wiele/ ále w náfzym woýłku iednegoż ciebie widzę/
32: to ieft ták boiázliwego. A iż powieðałz iż ludzie vbráni/ tym
33: nam lepiej iż będziemy mieli co brác. Zacny Hetman y wśzy=
34: tkiemu woýłku fmiech y dobre ferce onym Hifzkonem á oną
35: śwą wspaniłą myflą vczynił.
36: Tákże też potym Hetman drugi Rzymfki Lukulus/ gdy s
37: Tygráńskim krolem miał bitwę zwieść/ tedy mu drudzzy He(marg) Lukulus Het=
: man. (–)
- 38: tmáni rozradzáli/ powiedáiąc że to dzień niefortunny/ bo też

Cc

w ten

strona: 149v

Księgi trzecie

- 1: w ten dzień Scipioná Afrykáńfkiego było bárzo porážono.
2: Ten powieðział/ thym będzie lepiej iż my s nieforthunnego
3: dnia fortunny vczynimy. A z onego łmętnego páńftwu Rzy
4: mfkiemu záfię wdzięczny á wefoły vczynimy. Y onym ták po
5: ważnym fercem fwoim vczynił taką mył onemu Rycerfth=
6: wu śwemu/ że wśzyfcy ná bitwę przyzwolili. Y ták fie im zdá
7: rzyło iáko im on prorokował.

- 8: A wżákże y tá wspaniłość á ferce wyniośle ma być roftro
9: pnie vmiárkowáne/ iáko ono powieðał Fábíus Máximus
10: ieden mądry Rzymiánin/ gdy Minucius młody Hetman ie=
11: den Rzymki ná nierowne sie rzeczy pułzczał/ y kilokroć mu
12: sie połzcześnie/ tedy gdy o iego szczęściu ludzie rosprowowá(marg) Rozmyśl ná
13: : wżytko dobry. (–)
13: li/ powieðał Fábíus: Iż sie ia iego szczęścia więczy niżli nie
14: szczęścia lękam/ bo pomnicie iż nas kiedy zówiezie/ y thákże
15: sie potym sítało. Paulus Emilius thákże drugi Hetman
16: Rzymki/ ktory iuż był rozważniejszy á ná wżem sie rozu=
17: mem sprowował/ gdy przyciągnąłzy do Mácedonicy tre
18: fił blisko ná sprowione wojká. Náziká drugi towarzysz ie=
19: go prosił go áby zázem potkanie vczyńił. Powieðał mu:
20: Bych miał twoię młodość tedybych ták vczyńił/ ále sie mużę
21: rozmyśláć ná strudzone ludzi/ bo ci dawno sobie thu leżąc á
22: czekáiąc nas odpoczywáią.
23: A thák pátrż moy miły brácie/ iáko tho iełt rozważny ro=
24: zmyśl w káżdey rzeczy bárzo potrzebny/ á miárá poćciwa w
25: káżdey sprowie ma być zázdy vpátrowaná. A ty ácześ nie
26: Hetmánem/ ácz wojká żadnego nie wiesziefz/ ále małz zów
27: zdy burde s przyrodzeniem swym/ z omylnym swiátem tym/
28: á iuż práwie idziesz ku potkaniu s czártem y s smiercią s fro=
29: giemi nieprzyacioły swemi. Rozważayże czáfy swe/ rozwa
30: zayże pomiare swą w káżdey sprowie swej/ thedy dali Bog
31: tey sie trwogi nic lękáć nie możefz/ á pewnie snádnie porázifz
32: ty wżytki sprowieciwniki swoie.

33: **Kápítulum vj.**

34: **Iż swiát bez przygod być nie może/ y iáko sie w**

35: **nich cieszyć y státecnie trwác mamy.**

strona: 150

żywotá poćciwego
człowieká.

Lift 150.

1: grafika

2: Iż świat tá márna obłudá ieft ták

3: odmienny/ iż zázwdy fie iáko burzliwe morze

4: kołyfác muśi/ á nigdy fpokoyny być nie może/

5: tedy y to mądre mu á wspanilemu vmyślowi(*marg*) Świat ieft o=

: mylna obłu=

: dá. (-)

6: nadobnie przyśtoi/ gdy przypádną nań z od=

7: miennoscjá czáfow iákie záłofne przygody/ áby fie y w thym

8: vmiárkować á myśl śwá státeczną pořthánowić vmiął. Bo

9: co ieft fprofnieyřzego iáko człowiek státeczny á v ludzi zá mą

10: drego wzięty/ gdy fpádnie z rozumu á da fie nieřzczęćciu trwo

11: życ/ á nie vmie w łobie rořtropnym rozważeniem żadney řtá

12: teczney myřli pořtánowić? Abowiem trudnoć myřl wřpani=

13: łą poznác w rořkořzy. Bo y márinarz trudno ma być miřter=

14: nym obacżon gdy po ćichey wodzie płynie. Tákże y Hetman

15: gdy w pokoju řiedzi. Tákże y koń gdy dármo řtoi/ á iż kto ná

16: nim w potrzebie nie będzie. Abowiem niefortuná nigdy wię

17: řźzego miřterřtwá řwego nie vżywa/ iedno gdy fie o tego po=

18: kuři kto ie y figlow nigdy nie řkofřtował/ á iż ná to hárdzie ka

19: że/ iż fie ie y nic nie lęka á lekce ią łobie wáży. A cnotá zářię kto

20: ra ie y ieft ná wřzem řprzećiwna nigdy teź miřterniey figlow

21: řwycz nie okaże/ iedno kiedi z nią walczy/ á iż fie ie y ná wřzem

22: řprzećiwi. A gdzieř ty hárcie zwodzą? Pátrzay/ nigdzieyći

23: indziey iedno w vmyřle státecznego człowieká. Thá ciągnie

24: áby fie dręczył/ řráfował/ á ie y zářię řzukał y ná wřzem ie y przy

strona: 150v

- 1: łługował. A cnotá go záfię łzrobiue/ áby łtáteczney myfli ná
2: włzem vżywał/ á okazał fie być człowiekiem/ iż fie tey niemey
3: twarzy niełzczęłciu vwieść od łtáteczney myfli łwey nie dał/
4: áni fie mu zwyciężyć dopuścił/ á w łwoiey łtáteczności pod=
5: pirał fie nádzieią/ á ciełzył fie obietnicámi Páńłkiemi.
6: Abowiem człowiek mądry nie ma czekáć tego áby go frá
7: funk opuścił/ bo fie s tym trudno rozmowić/ áby ná czyiej rá
8: dzie przełtał/ gdyż to iełt beżrozumny pan. Ale nalepiey gdy
9: gość od ciebie niechce długo z domu/ álbo towarzyszył który s
10: thobą łpołu ieżdzi z gołpody/ nie czekay go/ odieđz go/ á nie
11: miełzkay poćciwym potrzebam łwoim. Thákże y fráfunk/ á(*marg*) Zwierzęta łna=
: dnie fráfunku
: zápomniá. (-)
12: niechce on od ciebie/ idźze ty od niego á porzuć go ná drodze/
13: niechże fie tám wierę łam fráłue iáko chce/ kilobyś go ty pra=
14: žen był. Abowiem widzimy tho y w bydlętach niemych/ y w
15: źwirzętach/ y w ptakoch/ gdy im dzieci pobiorą álbo pobiją/
16: bo teź żadnego inego łkárbu nie máią/ tedy poryczawłzy kęł/
17: pobiegawłzy/ powierciawłzy fie/ łnádnie záfię włzytkiego zá
18: pomniá/ á łzukáią żywności łwoiey. Thákże y ptałzkowie v
19: gniazdek łwoich połkwirczawłzy połkrzegotawłzy kęł/ záfię
20: łobie łkaczą po gáłłfkach/ y záfię znouu iáko y pirwey nado=
21: bnie łpiewáią/ á to nie łą żadnym rozumem od przyrodzenia
22: obdárzeni. A czemuż owłzem tho łłáchetne źwirzę człowiek/
23: który iełt y rozumem ozdobion/ y obietnicámi víłcion/ iż mu
24: fie tho włzytko nágrodzi łowito/ iełłize bęđdzie w nádziei á w
25: łwey łtáteczności łtale trwał/ nie miałby tego przodku mieć
26: przed źwirzęty? gdyż ony tego włzytkiego nie máiąc łnádnie

27: mogą być wśpokoione od káždego fráfunku łwego.

28: #Szkodá fie o to fráfowác co fie

29: wroćić nie może.

30: **B**o pátrż gdy to iuż wiełż iż łwiáth bez przygod być nie
31: może/ á iż kážda przygodá komu fie co trefi náłzá włzy=
32: tkich łpolna iełt. A zgorzáłci fáłiad/ pewnie fie teź ty tego le=
33: dá kiedy nádzieway. A vmárlci drugi/ á czegoź fie teź ty małż
34: inłzego nádziewác. A iedziełż álbo idziełż do niego w náwie=
35: dziny. A dla czego? Ni dla czegoyći inego/ iedno iżbyś go cie
36: łzył á rozwodził mu odmiennóć czáłow á niełtałóć fortu=
37: ny/ á przywodził go kthemu áby fie nie fráfował/ á ciełzył fie
38: nádzieią/ á Pánu Bogu włzytko poruczał. To thák to máłó

nie od ká=

strona: 151

żywotá pocźciwego

Liłt 151.

człowieká.

1: nie od káždego wśłýżyłż ktho iedno przyiacielá w przygodzie(*marg*) Głupi kto ie=
: dnego ciełży á
: łam fie ciełżyc
: nie vmie. (-)
2: náwiedza. Chybá ow głuch tego nie vmie/ czo teź więcey nie
3: vmie iedno czápkę zyác á dobry dzień dáć/ á o konwi fie czo
4: narychley pytać. A iełłize to vmiełż ná cudzym nadobnie tho
5: káždemu rozwaźác/ á czemuż owłzem to ná łwym nie lepiey=
6: ci przyłtoi? A byś więcey ná fráfunk lekárłtwá nie miał/ ie=
7: dno iżbyś łobie ty łłowá włpomniał iákoś drugiemu rozwo
8: dził/ tedy iuż dołýć rády łam v łiebie znaydziełż/ iáko w łobye
9: myłł łwá łtáteczną y vwaźyc y połtánowić małż.
10: Abowiem pátrż gdy ná pogrzebiech bywamy/ álbo przy=

11: iacioły w przygodach cieżymy/ tedy mało odźzedłzy ná łtro
12: nę pokiawłfzy głową poćichu łobie rozmawiamy: Brácie/
13: á což działáć/ włzytkimći nam tám być. A gdyż to wiełz s cu=
14: dzego przykłádu/ iż toż włzytko ná cię wiśi co v drugiego wi
15: dzifz/ á pewieneś tego iż cokolwiek małz/ y co oczymá widzifz
16: włzytko to nie twoie/ á iż álboć to zá żywotá zginie/ álbo iż te
17: go włzytkiego odbieżeć muśifz. Bo dom/ dzieci/ żoná iefli iá
18: małz/ fkárby y ine bogáctwá/ włzytko to iefł iáko páięczyná
19: w ręku twoich. A gdyż to pewnie wiełz iż w thym wiecznie
20: dziedziczyć nie małz/ á což łie fráfuiefz? gdyć tho s przypad=
21: kiem álbo zá żywotá zginąć może/ álbo iż tego pewnie odbie=
22: żeć muśifz.

23: #Przyrodzeniu gwałt rozumem

24: czynić mamy.

25: Lebyś rzekł/ rozumiemći ia temu włzytkiemu/ á což gdy
26: przyrodzenie wytrwáć nie może. Ale tho łobie iedno v=
27: wáż/ iákie iefłth przyrodzenie twoie/ bo iefł ozdobione rozu=
28: mem. A dla czegoż to? Ni dla czegoć inłzego/ iedno ábyś ie v (*marg*) Iáko przyro=
: dzenie rozu=
: mem gwał=
: ćić. (-)
29: łtáwicźnie miał ná wodzy/ á nie dał mu łie tám vnośić gdzie
30: by ono chciało/ iedno tám gdzie ty chcefz/ á gdzie cie rozum/ á
31: powinnoś twoiá poćiwa łłufźnie pociągáć muśi. Bo gdy
32: byś przyrodzeniu łwey woley dopuścił/ nigdybyś żadnego
33: łłufźnego kończá w łwey żadney łpráwie poćiwey nie zná=
34: lazł/ iednobyś łie miełzał záwždy wiercąc iáko motyl wich=
35: rem záchwycony. Azá ł ono nie ciągnie do łákomłtwá? á=
36: załz nie wiedzie do gniewu? do pomłty? do pychy? ázałz nie

37: wiedzie do rołkofzy? do łwey woley? á w żadney rzeczy ni=

38: gdy w nim łłufznego poštánowienia áni vmiárkowánia nie

Cc iij

naydziefz

strona: 151v

1: naydziefz. Tákże też iefli iáki fráfunk ná kogo przypádnie/ by

2: przyrodzeniu łwey woley dopuścił/ iużby łobie nigdy żadne=

3: go łłufznego poštánowienia ználeść nie mógł/ ále dáć przy=

4: rodzeniu policzek rozumem/ rozważywłzy tho łobie/ iż co łie

5: iuż wroćić áni żadnym obyczáiem pościgniono być nie mo=

6: że/ tedy iuż y láment y fráfunk nic temu nie pomoże/ by łie też

7: y łpadał człowiek. A mądrzy nas ták vpomináią/ iż ná ty rze

8: czy ktore łie żadnym obyczáiem áni wroćić áni odmienić nie

9: mogą napewnieyfe łeft lekárstwo zápomnienie.

10: Abowiem vważ łobie káždy/ ná iákie nas niebefpieczeńft=

11: wo náturá thu ná łwiáth vftáwicznie wydałá/ y nie dármó

12: płáczemy gdy łie rodzimy. Azáľ náľze ciálá nie łá ná thákie

13: okruczeńftwá wydáne? iuż niecnotliwe ná łtronę odłóżyw=

14: łzy/ ktore wiefzą/ ćwiertuią/ w kołá wpletáią/ ná pale biją/(*marg*) Przygody cie=

15: łefne. (–)

16: ále pátrż że y ciálá łláchethne á cnotliwe nigdy nie łá w żad=

17: nym befpiecznym poštánowieniu vtwardzone. Azáľ nie wi

18: damy rąk/ nog połamáných? Azáľ nie widamy oczu wybi=

19: tych álbo wrzodmi wypłynętych? Azáľ nie widamy gdy o=

20: wi łrodzy bárwirze iáko kátowie s łzpatłami/ s łzpillkami/ y

21: z rozmáitimi przypráwami około poćciwych ciál hárczuią?

22: łednym kości piłuią/ drugim ręce nogi vcieráią/ drugim po

23: kołciach pod łkorą żelázmi dłubią. A co tych rozmáitych oko

24: ło ciál łláchetnych przygod á ktoby łie ich náliczył.

25: #Zadny czás náľz od przygod nie

26: łeft befpieczny.
<http://rcin.org.pl>

- 26: **N** Vż iefli fą befpieczne drogi náfze? domy náfze? dni y no
27: cy náfze? Ano iedzie ieden wefoło łobie łpiewáiąc/ koń
28: pod nim pádnie/ áliż álbo nogá/ álbo łzyiá wiśi/ ábo złodziey
29: gdzie ze krzá połtrzeli. Zámkniefz fie w domku łwoim/ áli cie
30: álbo ogień ofkoczy/ ábo fie złodziey do ciebie podkopa. A ták
31: nie máłz tey żadney godzinki ábychmy tego pewni á iśi by=(*marg*) Forthunie nie
: máłz przecż
: wierzyć. (-)
32: li/ áby nas iáka przygodá połtronna pothkác nie miáłá. Bo
33: gdyby byłá fortuná cnotliwa/ nigdyby cnotliwego nic złe=
34: go od niey nie potkáło. Ale iż iefth niecnotliwa/ odmienna/ á
35: nieułtáwiczna/ nigdy theż cnotliwy nic iey nie dufa/ áby mu
36: oná kiedy łfolgowác miáłá. Ale przedfię wiele cnotliwy ma
37: przed niecnotliwym w tey iey odmiennóści nadeprzod. Bo
38: ow w rołpáczy/ w złey łławie/ á bez żadney nádzieie/ przy=

god łwych

strona: 152

żywotá poćciwego
człowieká.

Liłt 152.

- 1: god łwych vżywác muśi. A cnotliwy lepak á rozumem zápo
2: możony/ y w dobrej nádziei/ y w pociefze od Bogá/ od rozu=
3: mu/ y od przyiocioł/ y w poćciwey łławie połtánowiony iuż
4: z wefelłzą myłłá vżywa tego tho co mu z dopułłzczenia Páń=
5: łkiego od niełzczeńcia przypada. A ták gdyż to iuż pewnie wi=
6: dzimy iż przygody nád námi vłtháwicżnie wiłłzą/ á przecżze
7: fie ich łkác mamy? A iefliżeby theż czo iákiego z nieobaczká
8: przypádło/ á przecżze fie náłzbyt fráłowác mamy? Gdyż wie
9: my żechmy iuż łą ná to ná łwiát podáni/ y ták ołádzeni/ że ni=
10: gdy befpieczni być nie możemy. A łzkodá łobie z iedney łzko=

- 11: dy dwu czynić/ y fráfowác lie y ćirpieć. Bo by temu fráfunek
12: mógł co pomoc/ pewnieby gi łobie káždy rádźzey miáło pla=
13: łtru przyłóżył/ ná drogie lekarłtwá nie nákládáiąc.
14: Abowiem y łmierć/ y przygodá lepłza iełt záfwdy iż łámá
15: przydzie/ niź kiedy ieý požádamy. Bo tego co iełt nam łprze=(*marg*) łmierć iáko
: požádamy. (-)
16: ćiwno nigdy z dobrá wolá nie požádamy áż mułimy. Bo
17: pátrż kiedy kto w iákim okrutnym więzieniu łiedzi/ w ktho=
18: rym łrogich mąk vżywa/ thedy Bogá prósi áby mu rychley
19: łmierć dał. Widamy theż drugie thákimi łrogiami wrzody
20: zdręczone á zmęczone/ że profzá o łmierć Páná Bogá. Tákże
21: widamy drugie thákimi łmętki vćilńione á łtrapione/ żeby
22: bárzo radzi pomárli. Tákże teź y przygodá gdy ná kogo iá=
23: ka łroga przypádnie/ tedy łámentuie/ tedy nárzeka/ powiedá
24: iąc: Y niechciał tego miły Bog ábych łie był iełzcze s teý dro=
25: gi nie wroćił/ tedyby mię to było nie potkáło. Niechciał tego
26: miły Bog ábych ia był iełzcze v bárwirzá álbo v Doktorá le=
27: żał/ álbo z woyny nie przyiechał/ niźli mię to potkáło. A thák
28: nalepiey łobie czáfow áni przypádkow nie przekłádáć/ á záf=
29: wždy dobreý myłli być/ á co Pan Bog przepuści/ w łkrom=
30: ności á z dobrá myłłá znośić/ á nádzieią łie ciełzyć/ iż to włzy
31: tko s czáfem łie y napráwić/ y wroćić/ y nágrodzić może.

32: #Y niebo/ y ziemiá/ y łwięci łá przy=

33: godam poddáni.

- 34: **B**O pátrż iż nie tylko to náłze łiche á nikczemne ciáło/ álbo
35: náłze krotkie ty á omyłne czáfy łá pod przygody poddá
36: ne/ ále y niebo y ziemiá nie iełt nigdy bez przypádkow. A ża=
37: dna rzecz nie iełt ták vgruntowaná/ áby z odmienností czáf=
38: łow nie miáła być wzrufzona. Azáfł nie widamy iáko łłóńce

strona: 152v

Trzecie Księgi

1: y miefiącz nofzą fkázenie ná łobie? Azafz nie widamy ná po= (marg) Y niebo y zie=

: miá bez przy=

: god nie ieft. (–)

2: wietrzu rozlicznych odmian á dziwnych á ftráficznych burzek?

3: ázafz gwiazdá kthora fpokoiem fiedzi? záfwdy fie poľpoľu z

4: niebem obráćć á miefzác muśi/ á gwałty/ á wielkie záfáfce=

5: nia miedzy łobą iedná od drugiey ćirpi. Pátrzayże záfie nę=

6: dzna ziemiá iákiey nędzy á przypadkom wtfáwiczenie ieft pod

7: łozona. Azafz fie oná s czáfem fwym frodze trzáfć nie muśi?

8: ázafz fie iey mocne fkáfy nie pádáią? ázafz iey ognie nie palą?

9: ázafz iey morze nie topi? ázafz ná niey co pewnego álbo trwá

10: łego być może? ázafz fie ná niey ony twáfde miáfć/ ony mo=

11: cne zamki nie pádáią ábo nie wywráćią? tylko iż fie ich zná

12: ki álbo doły iefzće po kęfu gdzie kiedyś ftały vkáfzią. A ná=

13: koniec vkáfz mi ktho coby ná niey wiecznego á trwáfego być

14: miáfło?

15: A náofćátek ludzie fwięći/ ludzie od Bogá przebráni y wy

16: wołáni/ pátrz iefli ktory był bez przygody ná fwiecie? Co fie

17: działo onym fwiętym krolom zakonu ftáfego ná fwiecie/ kto

18: by chciał wyliczác byłoby wiele thego. Czo fie działo onym

19: fwiętym Prorokom/ nie ináczey iáko Anyołom/ iáko ie lu=(marg) Bez przygod

: fwięći nie byli. (–)

20: dzie przeładowáli/ iáko fie po puľzczách kryli/ iáko ie piłami

21: przecieráli/ y iáko záfwdy á záfwdj dziwnego niebefpieczeń

22: ftwá á nienawiści wżywáli. Co fie działo onym Apoľtołom

23: fwiętym miłofnikom Páfńkim/ że ie wiáfzono/ biczowano/ iá

24: fzczorki ie káfály/ śćinano/ krzyżowano/ żywo łupiono. A což

- 25: to iest? Ato pátrż/ iż fie nigdy nic żadny przed żadnym niebe=
26: śpieczeńftwem nie zátrwożył zá żywothá fwego. Pátrżayże
27: iákiesy dziś chwały y sławy od ludzi vżywáią. Pátrżayże iá=
28: ko piłmo o nich powiáda/ Iż sławna á chwálebna śmierć ich(marg) **w Pfalm. Cxv. (-)**
29: byłá przed oblicznością Páńfką/ y iákiesy dziś rołkofzy vży=
30: wáią.

31: **#Gdy święci á zacni ludzie bez przygod być**

32: **nie mogą/ przeczże fie fráfowác mamy.**

- 33: **A** Czymże fie ty nędzna mucho być rozumiesz? gdyż áni nie
34: bo/ áni zyemiá/ áni ludzie święci/ áni oni namożnieyfzy
35: krolowie nigdy bez przygod być nie mogli. A ciebie by iedno
36: nos záświrzbiał to iuz płáčez/ nárzeká/ á lámenthuiész. Y
37: czymże ty masz być lepłzy niż oni ludzie święci/ álbo oni krolo
38: wie możni? Ale gdy weźmiesz stałą á łháteczną myśl przed

fię/ á opa=

strona: 153

żywotá poczćiwego
człowieká.

Liśt 153.

- 1: fię/ á opáfesz fie nádzyeią nieomylną/ w káżdey przygodzye
2: fwey/ á pórzrył w rozum fwoy iáko we zwierciádło/ á vpá=
3: trzyłz tám włzytki niebełpieczności á odmienności fwiátá te
4: go/ á vpátrzyłz to w rozmyłłaniu swoim/ iż żaden ná świecie
5: by theż nazacnieyfzy y náświętfzy bez przygod nigdy być nie
6: mógł. Boć dla tego Pan Bog oczy wyniołse dał/ ábyś nie tyl
7: ko łobie ná pięty pátrzył/ ále iżbyś y vpátrował/ y rozmyłłá
8: łobie przyłzłe y przeminęłe rzeczy. Tedy gdy tho włzytko v=
9: wáźnie przed fię weźmiesz/ Inádnie fie fráfunkowi zmocnić
10: możelz/ iż cie iáko niema twarz nigdy gryść nie będzie mógł.
11: A ifcie to bárzo Inádnie rozeznác iż to w náłzey mocy iest/

- 12: iż kto chce może sie fráfownym vdziááć/ może sie też temu o=
13: bronić. Bo niech sie kto ozowie/ iesli kiedy od młodości fwey
14: iakiey przygody nie miał? á Rycerz boiowy bárzo fnádnie
15: między ftáremi bliznámi nową ránę ścirpieć może. A wízák (*marg*) Fortuná chy=
: try nieprzyia=
: ciel. (-)
16: wiemy iż záfwdy mamy ná sie nieprzyiacielá frogiego fortu
17: ne/ kthora z żadnym człowiekiem przymierza fthátecnie nie
18: dzierzy. A by ie też s kim nafthátecniey poftánowiá/ y na=
19: więtfzá łáfkę vkazáá/ pátrzayze długoli tho trwa. Kiedy sie
20: nalepiey o iey łáfce á o iey przymierzu vbefpieczyłz/ álic oná
21: iáko Moskwićin álbo Tátáryzn tuż wnet zá połtem woysko
22: wypráwi/ áni wzwiełz s ktorey cie ftrony chlufnie.
23: A ták wiedząc pewnie o ták chytrym á czuynym nieprzy=
24: iacielu/ záprawdę mielibychmy pilną fthraz á pilne fziegi/ y
25: pewne Hetmány około siebie mieć. A któż Hetmánem? Ro=
26: zum. A któż ná ftraży? Rozmył. A kthoż fziegiem? Czuy=
27: ność á Bączność: á przedię sie nic nie lękáć. A przypádnieli
28: co niewiádomie/ więc sie bronić á fzkody wetowác. A czym
29: że sie bronić? Roftropną ftałofciá. A czymże łobie fzkody ná
30: grodzić? Vprzeymá nádzieiá. Tedy y ták nieprzyiaciel nicz
31: nam ftráfzen nigdy nie będzie. A iesli nieobácznie przypád=(*marg*) Iáko sie niefor
: tunie bronić. (-)
32: nie á fzkodę vczyini/ záłofci nam wielkiey vczynić nie może/ ie
33: fli sie Hetmáná á fziegow rádzić będziemy/ á iż to vważy=
34: my iż sie nam fzkody nálze w rychle nágrodzić mogá. Bo ie=
35: fli przypádek iáki ná ciáło przydzie/ ten sie záię fnádnie zágo
36: ic może. Iesli fzkodá/ tá sie też nágrodzić może. Iesli ktho v=
37: márl/ ten sie iuz wroćić nie może/ ále ná to mieyfce ták drugi
38: náftępic może/ á tym sie ciełzyć iż nie vmárl/ gdyż pewnie wie

39: my iż dużá nieśmiertelna iest. A iegli był dobry źzkodá mu za

40: źrzcć rołkofzy iego/ kthorych pewnie vżywa. A iegli był zły/ á

czemuż go

strona: 153v

Księgi Trzecie

1: czemuż go żałować? ázażby był lepiey márníe á z lekkością zgi

2: náł/ gdyż to złego trudno minąć może.

3: #Przykłády ná fráfunk z ludzi pogáńskich.

4: **N** Adobnie ono ieden Philozoph powiedział/ gdy mu ślu=

5: gá s fráfowną pośtawą przyniośł nowinę/ iż mu śyn v=

6: márł/ thedy mu rzekł: A czemużeś śie záfępił? wiedziałciem ia

7: tę nowinę dawno iefzcześ ty był nie przyiechał. Powiedzyał (*marg*) Philozoph/ ślu

: gá z nowiną. (–)

8: mu śługá: Niewiem od kogoś miał thák přętko wiedzieć/ bo

9: wczorá przed wieczorem vmárł/ á iam wnet potym wybie=

10: żał. Powiedział Philozoph: Iżem ia ná to pewnieiźzego śzpie

11: gá miał niżli ty/ bo śkoro śie národził takim to wnet pewnie

12: wiedział iż vmrzcć miał.

13: Anthygon krol gdy mu powiedziano iż krolewic śyn iego

14: Alcion tak bárzo śobie męźnie ná hárcu poczynał/ że ich kilka(*marg*) Antigon z zábi

: tym śynem. (–)

15: zboldł/ á pothym też śam zboldzion y zábit/ máło weźrzawśzy

16: w ziemię nic śie nie záfrafłowawśzy powiedział: O miły Al=

17: cion nic mi cie nie żal żeś vmárł/ bom to záfwdy pewnie wie

18: dział żeś vmrzcć miał. A ktemu śie iefzcześ tym cieśzę/ że áni du

19: śzá twoiá/ áni śławá twoiá/ nigdy nie vmrze. Iedno mi tego

20: żal żeś nierozmyślnie vmárł/ á wiefczyey fortunie wierzył niżli

21: było potrzebá/ ktora nigdy nikomu wiary nie zdzierżała.

22: Wálerian ieden pan Rzymśki gdy mu Regillá żoná iego

23: była vmárłá/ ktorey ták bárzo żáłowáł/ że zázwdy w ciem= (marg) Waleryán s
: philozophem (-)
24: nym gmáchu przy świecey fiadał/ czarno wśzytko obbić dał/ y
25: czárny stól przed sobą postáwić kazał. Philozoph ieden idąc
26: mimo dom vřzrał áno v študniey pięknie biáło rzodkiew wy
27: płokano/ pytał sie komuby to: Powiedzieli iż Wálerianowi.
28: Powiedział: powiedzciez mu odemnie/ iż to nie będzie przy
29: stáło ná czárny m stole biálą rzodkiew iesc: á iż mi go bárzo
30: žal/ sam będąc wielkim pánem nędznikowi przyśluguie. Bo
31: iuż nie máłz nędznieyřzego páná ná świecie iáko fráfunk á kło
32: pothy/ coby gorzey ślugam śwym płácił. Bo kości wyśufza/
33: bládą twarz czyni/ co nalepřze klenoty wolne serce á myśl do
34: brą pśuie. A thák lepiej niech do rozumu przyśtánie/ tho pan
35: hoyny/ y hoynie ná wřzem dobrodzyeyřthwá ślugam śwym
36: czyni. Wálerian vřlyřzawřzy pomyślił sobie/ iż podobno iest
37: tákich więcey co to mnie zá pośmiech máią/ kazał okná otwo
38: rzyć/ sukno obedrzeć/ stól wyřtáwić/ y potym wśzytko w so=
39: bie przełomił/ á dobrey myřli vřywał.

strona: 154

żywotá pocřciwego
człowieká.

1: #Przykłády ná fráfunk z ludzi zacnych

2: zakonu stárego.

3: **A** Le co nam po pogáńřkich w tey mierze przykłádziech/ á=
2
4: zafz nam ono nie piękneho około tych nářzych niepotrze=
5: bnych fráfunkow on Dawid krol řwięthy przykłádu zořtá=(marg) Dawid s pá=
: ny. (-)
6: wił? á práwie gi ná tho wyřtáwiono/ y w Kronikę Páńřką
7: wpifano/ ábychmy sie thym ćwicřyli á w przygodach sie nic

8: nietrwożyli. Gdy mu sie fyn rozniemogł ktorego bårzo mi=
9: łował/ tedy leżał ná ziemi/ nie iadł áni pił. A gdy vmárł/ te=
10: dy sie zeszli do niego pánowie/ y fzeptáli sobie pomátu około
11: śmierci onego dziecięciá/ á nieśmiał mu nikt powiedzieć. On
12: podniośłzy głowę powiedział: Rozumiemci ia co szepcecie/
13: podobno fyn vmárł? Powiedzieli mu iżci iuż ták iest miłości
14: wy krolu/ á ták wola Boża byłá. Ten sobie wnet kazał szátę
15: przynieść/ kazał sobie wody dác/ vmył sie/ vchędożył sie/ fiadł
16: zá štoł/ kazał pánom sieść/ kazał ieść nośić/ muzykom przyść/
17: y był dobrej myfli. Pánowie poczęli znowu szepthác. Krol
18: záfię powiedział: Y terazci ia themu rozumiem czo szepcecie.
19: Dziwno wam to iż poki fyn był żyw zem sie fráfował/ á gdy
20: iuż vmárł zem dobrej myfli. Rozum tho sam vkaże/ bo poki
21: był żyw po tym sie fráfował/ á Pánám Bogá prosił áby go
22: záchować raczył: ále gdy iuż vmárł/ pewnie wiem iż sie iuż
23: nie wroci/ á czemuż sie iuż fráfowác mam? A ták tu káždy o=
24: baczyć śnádnie może/ iefliże sie to ocz iest fráfowác/ czo sie ni=
25: gdy wrocić nie może. Rádfzey iuż sobie nie pluiącz myfli stá=
26: ray sie co dáley czynić/ á iáko tu sobie nágrodzić. Bo thák v=
27: czą Mędrcoy/ iż to poćciwemu przyftoi przeszłemi sie rzeczá=
28: mi ćwiczyć/ á przyfzłe ná pilney pieczy miewác.
29: Albo ony święte pánie Iudyt álbo Heřter/ iáko nic sie nie
30: záfráfowawřzy w okrutnych przygodach stárály sie co czy=
31: nić/ á iáko temu zábieżeć miály. Iudyth będącz w frogim o=(*marg*) Iudit s holo=
: fernem. (—)
32: błężeniu w miáńteczku w Betuliey/ ták iż iuż żadnym obyczá=
33: iem sie obronić nie mogli. Y vrádzili łthárfzy ná ratufzu/ po=
34: ślác do woyská do Hetmáná ktorego zwano Holofernes/ iż
35: iuż áby murow niepfował/ á piątego dnia chcieli mu sie pod=
36: dác/ rzeczy fwe opátrzywřzy. Przybiegła na ratufz/ pogromi

37: łą/ pofukááá vřhráázone chłopo ony/ mowiácz: Iż wy Pánu

38: Bogu zámierzacie kryś do piątego dnia/ á on ielzcze dziś mo

że fie zmi=

strona: 154v

Księgi Trzecie

1: że fie zmiłowáć nád námi. Poruczywřzy fie pánu Bogu rzko

2: mo vciekłá z miááá do Hetmáná/ wypráwiwřzy łobie gleyt

3: áby byłá do czáá w pokoiu záchowaná. A byłá to bárzo pię=

4: kna páni. Holofernes vřrzawřzy iá kazał iey ofobny namiot

5: wyřtháwić/ wywołał áby żaden nie śmiał áni páłczá ná nię

6: podnieść/ łam ożářzy fie od rádości twárdó vřnáł/ á oná w

7: nocy łzedřzy vcięłá mu głowę/ y do miááá pod płáłczem przy

8: niołá. Wořłko ráno widząc łciętego Hetmáná/ zátwoży=

9: wřzy fie precz fie rozbiegłó/ á miááto wolne zołáá. Pátrż iá

10: ko tho Pan Bog vmie łmęne pocieřzyć/ á nad złościwym fie

11: pomścić/ á preczże fie też ty ledá z iákiey przygodki zálmućić

12: márne álbo fráłowáć małż?

13: Tákże też tá druga Heřter łwięthá krolowa żydowřkiego

14: narodu/ ktorá był Afwerus krol/ prze iey wielką pokorę y v=

15: rodę/ vbożuchną dzieweczkę zá wielką krolowá wzięł. Már

16: docheuřz Striy iey rodzony był ochmiřtrzem v niey. Amán (*margin*) Heřter/ Afwe=

: rus/ Amán. (-)

17: Hetman wielki był ná ten czás w wielkiey łááce v krolá, á on

18: Ochmiřtrż nigdy mu fie kłániáć niechciał. Ten fie rozgniewa

19: wřzy vprosił łobie áby mu krol dał moc nád żydy/ ktorzyby=

20: kolwiek w ten czás w krolewřkiej zyemi byli. Krol nie oba=

21: czywřzy fie przyłóżył mu pieczęć ná to/ y ręká fie podpísał: á to

22: iuż było iáko łwiátość ná co fie krol podpísał. On Amán ka=

23: zał wneth bárzo wyřoká łzubienicę w dworze łwym zbudo=

24: wáć/ ná kthorey Mádocheuřzá obieśić miał. Był łmęcien

25: Márdocheufz y krolowa bárzo. Ale iuz trudno temu było co
26: rzec gdzie ręká á pieczęć krolewfka záfzła. Vcieklá fie niebo=
27: żątko ná modlitwy/ á potym vbrawfzy fie nádobnie/ nic one
28: go fráfunku nie okázuiąc/ fzlá iuz w nádzieię Páńfką do kro=
29: lá/ y vkłoniwfzy fie niziuczko v nog iego/ prosiłá go áby iey tę
30: poćciwość vczyńił/ áby był w domu iey v niey na biefiedzye.
31: Krol fie obiecał/ y potym v niey był. Iáko mogłá czyniłá kro
32: lowi co nalepfzą myfl. A gdy był nawefelfzy/ prosiłá go áby
33: ią tym dárował o czo go będzie prosiłá. A był też thám y on
34: Amán/ ktoremu fie bárzo niško kłániálá. Y bárzo fie s thego
35: kochał/ y zá nią fie potym támże przyczyniál/ ácz nie wiedziál
36: o co. Krol iey obiecał/ iż ocz go kolwiek prościć będzie/ iż fie z
37: żadney rzeczy wymowić iey nie miał. Tákże iey ná to y pie=
38: częć przyłożył. A oná wneth wziąwfzy iuz on pewny Cyro=
39: graph prosiła áby iey dał Amáná/ áby z nim mogłá vczyńić
40: co chce/ krol záfráfowawfzy fie iuz nie mogł cyrographu fwe

go zgwał

strona: 155

żywotá pocźciwego
człowieká.

Lišt 155.

1: go zgwałćić/ dawfzy Amáná fzedł ná pokoy s fráfunku/ v=
2: fnał/ á oná páná Amáná ná oneyże fzubieniczny czo był pánu
3: Strijowi nágotował obieścić kazálá.
4: A ták tu pátrż czo tu Pan czyni s włpaniemi fercy/ ktorzy
5: o nim nádzieię máiąc nigdy w nim nie zwątpili/ iáko ie rátu
6: ie á iáko ie ná pieczy ma. A iáko Piotr fwięthy nápiłá/ vmie(marg) **ij. Piotr w ij.** (-)
7: Pan y złym y dobrym flufzná zapłátę záváždy vczyńić. A ták
8: wfpomniawfzy ty zacne á flawne przykłády fthanow zac=
9: nych/ á czemułz fie też ty małz ledá o co fráłowác? á myfl fo=
10: bie fátieczná niłzczyć á plowác? ktora záváždy może być po=

11: ciefzona/ y ná czo potrzebniejszy á poważniejszy może

12: być obrocona.

13: #Ná świecie nic nie máż coby sie

14: odmienić nie miało.

15: **A** Bowiem vkáz mi którą ziemię/ vkáz ktore kroleństwo ál=

16: bo páńtvo/ iefli kiedy bez przygod álbo bez wielkich v=

17: pádkow być mogło? Vkáz mi którą nácią/ iefliże sie ná ktho=

18: rym mieyfcu zářádziwřzy do końca ofiedziála? Kto Kroyni

19: ki czyta/ nie naydzie żadnego narodu w żadnym kroleństwie/

20: áby sie kiedy odmienić w inřzy narod nie miał. A což owřzem(*marg*) Iáko przyro=

: dzenie vkro=

: mić. (–)

21: to nędzne kroleństwo tego mizernego ciałka nářzego miałoby

22: być mocniejszy/ áby sie nigdy odmienić nie miało? kthorego

23: iuř áni ná iednym pálczu przyczynić nie możemy/ iedno iáko

24: iefť lámo odmienne/ tákże też y przyrodzenie odmienne á ni=

25: gdy nie vřpokoione w łobie nořić muři. Ale gdzie sie święthy

26: rozum s cnotą temu řwowlnemu przyrodzeniu zmocni/ pe=

27: wnie iuř mu trudno wirzgác/ á pewno krotko iuř ledá ná wę

28: dzidłku ná powodzie chodzić muři. Iedno sie też trzebá láme

29: mu pánu o tho przyczynić/ áby temu řláchetnemu rozumowi

30: tego płochego řrzebcá obieřdzić dopomogł/ widzác że to ku

31: iego dobremu bárzo náwřzem poydzie.

32: Abowiem co iefť nářpetniejszy y nářkodliwřzego/ ie=

33: dno myřl zářáłowána á záwikłána? á nie trzebá Cyrceře co

34: ludziom głowy w bydlęce głowy przemieniála/ łam sie tu ká(*marg*) Řřáłowny ni

: nacř sie nie

: przygodzi. (–)

35: řdy řnádnie w bydlę á řnadř gorzey niř w bydlę obroci. Bo

36: wždy iuż bydlę odryczawfzy raz/ bolu álbo smęthku fwego

37: przeltanie/ á potym trawką á ziołkámie fie ciefzy. Ale táki zá

38: fráłowány człowiek/ iuż áni rozumu/ áni zdrowia fpełná nie

Dd

ma/ á wie

strona: 155v

Trzecie Księgi

1: ma/ á wierzę iż y cnoty potrofze wfczyrbić muśi. Bo iuż y bo

2: gu/ y ludziom łáie/ wfzytki y sam fiebie przeklina. A nákoniec

3: áni Bogu áni ludziom/ áni fobie w niwecz fie przygodzić nie

4: może/ iedno tylko leży álbo fiedzi iáko niepotrzebny pień/ kto

5: ry fie iuż w niwecz dobrego obroćić nie może/ á profto iáko=

6: by ku fzalonemu podobien.

7: #Iáko mądry przygody fobie ro=

8: zważać ma.

9: **A** 2. Ták rozważny człowiek/ obaczywfzy ty fzpetne przypa=

10: dki/ y ty obrzydłe fzkody s tego ták záfráłowánego vmy

11: fłu fwego. Obaczywfzy też tho s przykłádom ludzi wielkich

12: á powážnych/ iáko fie w tym záchowywáli/ y ná iákie im tho

13: pociechy wychodziło. Obaczywfzy też ták zámiefzány fwiát

14: iż żadny mocarz áni żadny potentat táki nie był/ áby nań frá=

15: funki á przypadki dziwne przypadác nie miály. A nie thylko

16: żadny potentat/ ále żadne kroleństwo/ áni fwiát/ áni niebo bez

17: zámiefzania nigdy nie było. O wierę fnádnie/ będzieli chciał/

18: ty áffekty á ty fzpetne przymioty/ wziawfzy fobie Bogá á ro

19: zum ná pomoc/ záfwdy zwyciężyć może/ chyba iżby też thák

20: dobrowolnie fzáleć chciał. Abowiem ludzie fłábego rozmy=

21: fłu/ ledá czo przed fię wziawfzy/ czo nie ftanie zá grofz/ mogą

22: fobie zá tyfiąc złotych ofzácowác. Ale rádżę káżdemu/ vwa=

23: żywfzy ty wfzytki rzeczy/ thákże y krotkość czáfu fwego/ áby

- 24: go łobie dobrowolnie nie płował. Gdyż tho káždy widzi/ iż
25: káždy záfráłowány człowiek nápoły obumárły leży. Rád=
26: łzey to ná co inłzego przyłzłego záchowác/ á o tym myłłíc/ nie
27: to co teraz iełt/ ále to co potym być ma. Bo to łprołny gołpo
28: darz czo łobie dom rozwałiwłzy inego łobie z nowu nie bu=
29: duie.

30: **Kápitulum vij.**

31: **Iż fá niektorzy/ iż nietylko ná przygody/**

32: **ále y ná krothkość żywotow łwych łye**

33: **fráfuia/ będąc łami w tym krzywi.**

Są też nie=

strona: 156

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liłt 156.

1: grafika

- 2: **S**ą też niekthorzy co nietylko ná przy=
3: pádłe przygody ále y ná przyrodzenie czáfem
4: nárzekáia/ iż inym źwirzétom y ptakom dłułz
5: łze miełzkánie ná łwiecie y dłułzłzy żywot dá=
6: ło/ niłzi temu łláchetnemu źwirzécicu co ie czło
7: wiekiem zową. Acz to iełt prawdá/ y o tym pewnie wiemy/ (marg) Rozny żywoth
: źwirzęcý od
: człowieczego. (-)
8: ále by obaczył ten człowiek/ iáki rozny iełt żywot iego od ży=
9: wotow źwirzęcých/ mogłby łie nic nie fráłowác. Bo ty ne=
10: dzniátká áni kráwcow/ áni háwtarzow/ áni złotnikow/ áni
11: rozłicznych kuchárzow/ áni áptekárzow/ áni dworow ku o=
12: pátrzeniu zdrowia łwego nie máia/ tylko ták w ziemi dłu=
13: biąc/ łkubąc/ rycząc/ kopáiąc/ nędzney żywnoóci łzukáia. A

- 14: temu ták wřpaniętemu źwirzęciu temu to człówiekowi iuź nie
15: tylko ziemiá/ ále y fkáły/ gory/ morzá/ láfy/ wody/ rozliczne
16: drzewá nie mogą żywności dodać. Nákoniecz iey y ná po=
17: wietrzu łzukáią/ dziwnemi křtały ptaki łápáiąc á łtrzeláiąc
18: ku rořkofzy řwoiey.
19: Żwirzátko teź záfię nie ma iedno kęř řkorki kořmátey/ kto=
20: rą řie y źimie odziewa/ y lecie chłodzi/ á kęř niektore rořřkow
21: á kopytká řlábo zářáddzone. A ten Pan człówiek nie mářz te=
22: go źwirzátká/ niemářz tego ptařřká/ křoregoby nie złupił ná
23: rozliczne řtroie á vbiory řwoie/ pod ziemią y w wodach řzu=

Dd ij

káiąc ro=

strona: 156v

Księgi Trzecie

- 1: káiąc rozmáitych farb á złothá á řrebrá/ czymby ono márne
2: řwe ciáło zářárbował/ nářtrzępił/ á vzłócił. Nákoniecz iuź y
3: z robáćtwá tego řzukáiąc/ iedwabiov y farb dziwnych náby
4: wáiąc. A řnadź iuź niemářz tákich wymyřłow y thákich rze=
5: mięńnikow křorych w tych rořřkofzach řwych nie vzywáią.
6: Kámienia/ pereł/ złotá/ řrebrá/ y inych kořřtownych rzećzy y
7: pod ziemią/ y pod wodámi z wielkimi trudnořřciami řzuká=
8: iąc y nábywáiąc.
9: Nuź co záfię řą co nadrořřřze křenoty křtorych iuź ná ziemi
10: nie naydzie/ pářřz iáko temu źwirzęciu řą hoynie nádáne/ to
11: ieřř/ rozum/ cnotá/ řmyřły/ rozliczne poznánie Bogá/ rozezná
12: nie złęgo y dobrego/ nákoniec po řmierci żywot wieczny. O
13: tych tákich zacnych niebieřřkich křenociech řadne źwirzátko á=
14: ni wie/ áni myřřli/ áni rozumie. A iáko piřmo pořwiadřza/ iź
15: ten nęddny człówiek ták ieřř zácnie ná wřzem od Pána ozdo=
16: bion/ iź bárzo máło ieřř rozny od Anyołow. Pářřzayře ieřřliže
17: to ieřř podobny żywot ku źiwotowi źwirzátká niewinnego/

18: ktore y fkorę y ciało fwe nośi ku potrzebie á ku żywności te=
19: mu tho krolowi ziemskiemu/ á rofzki fwoie zówzdy porzucić
20: muśi pod nogi iego kiedy on iedno każe. A w tych rofkofzach/
21: á w tym błogofławieńftwie/ y iákoż mu fie ma zdác krotki ży
22: wot iego? á zwłázczá iz tego iefzcie ktemu ifth/ będzieli fie w
23: tych rofkofzach pomiernie á cnotliwie fprawował/ iz nie vm
24: rze iedno ták przetápi s tego żywotá doczełnego do żywo=
25: tá wiecznego.

26: #Człowiek sobie sam krzyw w vkro=
27: ceniu żywotá fwego.

28: **A** Le niewiem by nam co w tym krotkim żywocie y przyro
29: dzenie ná liczbie zoftáło. Bo bychmy fie fámi wygifkáli/
30: podobnobychmy tę przyczynę rychley domá ználeźli/ niźli w
31: przyrodzeniu. Abowiem y fkarb by był nawiętfzy kto im nie
32: pomiernie á nieroftropnie fzáfuię/ pewnie fie prętko wyfku=
33: bie. Y fzátá kto iá naczęfciey vbłóci á zówzdy iá záfie wycie=(*marg*) Sámichmy fo
: bie krzywi w v
: kroceniu żywo
: tá. (-)
34: ra/ pewnie nie długo fie teź ná niey będzie wełná ieżyłá. Y że=
35: lázo choctay rzecz mocna/ ktorým nie pomiernie robią/ pew=
36: nie y tego nie długo będzie. Tákżeć teź y żywot náfz then kle=
37: not fláchetny/ iáko im pomiernie fzáfuiemy/ y iáko gi wycie=
38: ramy/ y iáko im robimy/ to iuź teź káždy rozeznác może. A nie

dba żadny

strona: 157

żywotá człowieká
pocźciwego.

Liřt 157.

1: dba żadny áby fie o to ftárał/ áby temu žiwotowi w czym fol

2: gował/ áby mu sie przedłużył. Iedno iáko iákim kárwem ál=
3: bo grubym ofłem ták im wftáwicznie robi/ á przedię chce á=
4: by długo żyw był. Ani też o tym myfli áby dobrze żyw był/
5: iedno ledá iáko kiloby długo/ iáko inę żwirzę/ áby tylko żyw
6: był. Ale gdyby też pomiernie/ poćciwie/ pobożnie/ á fkrom=
7: nie czałow fwych vżywał/ tedyby y rofkofznie żyw był/ y dłu
8: żeyby sobie tego żywotá pociągnąć mogł/ á niżli go fwowol
9: nie/ befpiecznie/ á bez wżego rozmyłtu łufznego/ nicz sie nań
10: nie rozmyłłaiąc/ vżywa.
11: Abowiem pátrżay iáko tym kofztownym klenotem á tym
12: fkárbem fwym márnie zátrżalamy/ álbo iáko tę ozdobną szá(marg) Iáko gwałth
: czynimy żywo
: tom swoim. (–)
13: tę swą plugáwym błotem częfto pluškamy/ y przykro wycie=
14: ramy. A łufznieybychmy sie łámi winowác mieli/ niżli iż wi
15: nuiemy przyrodzenie. Bo obácż káždy iáki gwałt czynimy y
16: temu niewinnemu przyrodzeniu swemu/ y temu łáchetnemu
17: á drogiemu klenothowi żywothowi swemu. Ieden sie puści
18: ná okrutne burzki morskie/ wiedzác thám o bárzo blifkiew
19: łmierci swoiej/ bo ták do niey nie máłz dáley plácu iedno ná
20: trzy páłce/ fkoro sie dełzczká przetráci álic iuż ponich. A iesli
21: ták nie zginie/ thedy sie wody opiye/ ná grąż nie vprácuie/ á
22: práwie sie iáko mięłopułthna kifzká nádnie. A długiz może
23: być żywot iego? Drugi sie ná rozliczne niebefpieczeńtwá pu
24: ści pod ziemię/ łoli/ álbo ołowu álbo inych rzeczy grzebác á
25: łzukáiąc/ gdzie ták rozliczne przygody/ błotá/ wody/ łmro=
26: dy/ y ine niebefpieczeńtwá. A iesli ták nie zginie/ tedy wy=
27: błednie/ tákże nágrążnie że chodzi iáko gęś ofkubiona ná wio
28: łnę.

30: ko żywot pŕuią.

- 31: **P** Atrzże zálie między zacnieyfzemi/ iákie niebespieczeństh=
32: wá/ iákie zwády/ iákie burdy/ woyny/ á przy tym opilft=
33: wá/ obzárftwá/ fráfunki/ práwá/ trudnoŕci/ ázafz teŕ tho ży= (marg) Zaczni iáko fo=
: bie żywot kro=
: cą. (-)
34: wotá málo vkroćić moŕe? A mniemaŕz áby gniew záiątrzo=
35: ny málo przyrodzenia zgwałcił y żywotá vkroćić? Bo tháki
36: vbolawŕzy iáko ná loŕnå niemoc/ iuŕ mu fie tylko tho wełbye
37: wierci iákoby fie pomŕcił/ á vczynił doŕyć vporowi ŕwemu. s
38: Więć theŕ mniemaŕz áby mu y łákomŕtwo nie przefzkodziło?
39: gdy chłop ŕiedzi ná ŕkrzynie iáko pawicá ná iáiu/ álbo gęŕ kŕzy

Dd iij

káiąc/ á

strona: 157v

Kłięgi Trzecie

- 1: káiąc/ á pátrz iáko iey więć on cŕyrwony nos bárzo nábled=
2: nie/ á ktemu praca wielka. Azafz mniemaŕz áby páni pychá do
3: tego vkroczenia żywotá teŕ fie nie przyczyniáá? gdyż s they
4: wnet přętkie wzgárdzenie vroŕcie/ á z wzgárdzenia lekkie po
5: waŕenie á zwádá/ á ftąd álbo ŕmierć álbo rány/ á potym dłu
6: gi fráfunk/ kłopot/ iáko to więć w tych widamy ktorzy ty ko=
7: ty igrawáią/ iż niepewni bywáią zdrowia ŕwego/ y dłuŕgie=
8: go żywotá fwoiego. Nie mniemay teŕ ábyć y owo leniŕthwo
9: do tego fie nie przygodziło/ gdy chłop chodzi z nádętymi oczy
10: má/ z opuchłemi goleniámi od wielkiego proŕnowánia á o=
11: ŕpálftwá/ máiąc krew ŕkáŕonå. Bo bez praczey á w dármem
12: proŕnowániau thrudno fie y dobra krew vmnoŕyć ma/ thylko
13: chodzi iáko ow bęben v kofarzew co weń pełno wody nále=
14: wáią.

- 15: A tu dopirko pátrzay namileyšzego obźárštwá á opilštwá
16: iż to ieŝt práwy álchimiŝtá ná vkrocenie tego fláchetnego kle
17: notu żywotá człowieczego. Ale iż ŝie powtarzác niechce/ do=
18: ŝyć o tym w ŝrzednim wieku we wtorych kłięgach nápiŝano/
19: iáko tho ieŝt pan ŝzkodliwy/ y iákie ŝkody/ lekkoŝci/ y dziwne
20: obrzydłoŝci z niego przypadáią. Ale krotko wŝyŝcy **Phlozo**
21: **phowie** [!] iego doŝtoynoŝć ták wyŝlawili/ powiedáiąc: Iż ro=
22: zlicznoŝć picia á iedłá czyni rozlicznoŝć wrzodow y niemo=
23: cy. Bo káždy ŝie ŝam w tym oŝadzi ieŝliże to ináczey może być
24: Bo wczoráŝye ieŝcze nie zgniło w żołądku/ leży iáko ŝmier=
25: dzące młoto w kádzi/ czo z niego táźbir zlano/ á dziś mu záŝię
26: znowu dolewa/ dokłáda/ á práwie iáko zgniłą kápuŝthę ná
27: wioŝnę tłoczy do ŝmierdzącey kádzi.

28: **#Przecź źwirzėtá niektore dłużej**

29: **żywą niż człowiek.**

- 30: **A** Przedŝię będziemy nárzekác/ iż dłużej kruk álbo ieleń bę
31: dzie żyw niżli człowiek/ á to niema twarz. Bá wleyże ty
32: iedno ieleniowi poł gárcná gorzałki w gárdło/ á nátkay mu
33: ktemu owych tortow pozłóciŝtych álbo owych páŝtelow pe=(*marg*) *Przecź proŝthy*
: *człowiek dłu=*
: *żej żyw. (-)*
34: łeń brzuch/ vřrzyŝ będzielić dłuwo buiał. Albo tákże krukowi
35: náŝyp mu iedno pełno pieprzu w nos/ á záley mu máłmázyą/
36: wierz mi iżci nie będzie dłuwo krakał. A przedŝię to zową ŝa=
37: wą á záchowániem. O nędznaŝ tho ŝławá á ŝprofne zácho=
38: wániem/ prze ktore y żywot ŝobie kroćimy/ á czáfem ŝie iáko w

nieme źwi=

żywotá poćciwego
człowieká.

Liśt 158.

- 1: nieme żwirzeta obracamy. Azaż inżym křtałtem nadobnym
2: pomiernym á poćciwym nie może być záchowanie miedzy lu
3: dźmi ławnemi á zacznemi? niźli tym márnym á łprofnym á
4: prawie świniem obyczaiem náłzym. A przypátrź łie kto chce
5: temu/ nie więceyli naydziełz łiwych/ łyłych/ á przedłię y tłu=
6: łtych y nadobnie rumiánych miedzy ludźmi prołtemi. Kto=
7: rzy ácz grube potráwy iedzą/ ále tylko do łytołci/ á brzuchá
8: iáko wántuchá nie nátkáią/ áni iáko łmierdżącego bukłaká
9: nie náleią/ niźli miedzy zacnemi ludźmi. Bo ácz go teź y then
10: czáłem náleie/ ále z rzadká/ y tho ktemu chłodnym piwem/ á
11: potem włzytko wypráczuie s łiebie. Albo tákieź pátrź y mie=
12: dzy żydy/ y miedzy mnichy iáko więcey tłułtych y rumiánych
13: naydziełz niźli miedzy náłzemi bráthy/ kthorzy vłtáwicznie s
14: podpuchłemi oczymá á z zábládlá twarzą po łwiátu chodzą
15: Nie mnimayze teź áby namilłza miłółtká teź do tego ledá
16: iáką pomocniczą byłá. Azaż ich nie widzamy gdy chłop iáko
17: pijány łie tłucze/ wyblednie/ wychudnie z myłłenia á s fráłun
18: ku wielkiego. Więć teź iuź y opilłtwo y obźárłtwo w tym zá
19: mnożyć łie mułi. Więć y owy łkoki co od nich bolá boki theź
20: łie ktemu przyczynią. O inżych łie rzeczach iuź tám dáley nie
21: pytam/ ále wierz mi iż y ten przypadek ielł nie ledá pomocnik
22: tákże do vkrocenia tego wdzięcznego żywotá náłzego.
23: A thák mnieyłzego łtanu ludzie iż nie ták łą zábáwni tymi
24: przypadki thych łmierthelnych grzechow iáko łi zacnieyłzy/
25: przeto teź y łiwłzy/ y rumieńłzy/ y trwálłzy/ y dłułłłzych żywo
26: tow vźyć mogá/ niźli łi przełżeni. Bo łie then iuź zábáwić
27: mułi więłłzemi trudnołciámi/ niźli ow prołthaczek. Bo ácz
28: teź ten robić mułi/ ále mu to więcey pomaga ku zdrowiu ni=

29: źli z awądzi. Ale ten nález drugi ielzczę ku tak z abawnemu ży=(*marg*) Trudności ży=

: wotá vkraczá=

: ią. (-)

30: wotowi łwemu pátrz iákich y drugich trudności vziwác mu

31: śi/ á zwłafzczá taki ktory fie zAprzeda w niewolę/ á żadnego

32: czáfu łpokoynego nie ma. Bo ielłize ielth ná iákim wrzędzye/

33: iuż go z awždy pilnowác muśi/ á co ktorą godzinkę zegar v=

34: derzy to łbem miece by łzalony/ pilnując aby czáfu łwego nie

35: omielzkał. Ielłiby też ná wyłzłzy łtan rad włtąpił/ to z á na=

36: łtołkami błoto depçąc biega/ przed progim łtoi/ á czálem fie

37: ná nim y przełpi. Nie ye aż w nocy/ y to ná zımne/ bo mu bár

38: zo przełtydło czekáiąc páná. Nuż z áfię z oná/ nuż dzieći/ nuż

39: łudzy/ bo t ám trzebá aby było z awždy płtro/ gdzie wziác tu

40: wziác/ bo fie tym ozdobić ma kto tytułow dołstawác chce/ á

Dd iiij

czálem

strona: 158v

Księgi Trzecie

1: czálem więc drugi ná ten łzańc łzczęłcia y włzytko wyłádzi/ ie

2: dno to iego co ná grzbiecie á ná łzyi zołtanie/ ácz czálem wy

3: gra/ czálem też po árendach v mnichow włocząc fie żywotá

4: łwego dokona. Częgo ow pomierny á łpokoyny włzytkiego

5: łnádnie vśc może/ kiedy będzie chciał ná rowniełzym prze=

6: łtác/ á łpokoynego żywotá vzywác.

7: A drugi aż fie iuż nápoły łtárzeie toż fie więc czálem oba=

8: czy/ y nárzeka ná ony łwe niepotrzebne trudności/ kłopoty/ y

9: niewczáły/ y powieda łobie: Y trzebález mnie tego było? Y nie

10: lepiejze mnie było łwego dołgędác á łpokoynego żywotá v=

11: żywác? niż ták iáko gona máłłiá z á dworem biegać? O iuż

12: wierę też czás łobie odpoczynać. Więc nędznik dopiro fie v=

13: czyć chce iáko ma żyw być/ kiedyby fie počąc vczyć iáko ma

14: vmrzeć. A przedię iednák z onego zwykłego nałogu nic s te=

15: go nie będzie.

16: #Natrudnieyſze rzemieſło náuczyć ſye dobrze

17: żyć/ w czym ſye wſzytko zámyka.

18: 2 A Bowiem nie máłz ná nas trudneyſzego á záplecieńſzego

19: rzemieſłá á trudneyſzey náuki iedno tá/ iáko mamy ży=

20: wi być. Bo żywym być vmie to y woł/ y krowá. Ale iáko ży

21: wym dobrze być/ to ieſt żywotem poćciwym á nie záwikłá=

22: nym/ záwżdi wolnym/ á záwždy wefołym/ to trudna ná nas(*marg*) Thrudno ſie

: náuczyć iáko

: dobrze żyć. (-)

23: Bá łácniey ſie náuczyć ná luthni y ná orgániech grác/ niſzli ſie

24: náuczyć tákiego żywotá w łobie poſtánowić. A to nadziw=

25: nieyſza/ iż wſzyſcy ten trudny á záwikłány żywot gánimy/ á

26: ten wolny á poćciwy wſzyſcy chwalimy/ á wżdi ſie s tego ná

27: gánionego nigdy wyplátáć nie możemy. A czemu? Iż zwy=

28: czay przyrodzeniu niechce nigdy pláczu wſthępić. Abowiem

29: bychmy ſie tego kiedy náuczyli dobrze żyć/ iáko práwy á po=

30: ćciwy człowiek żywie/ iużbychmy ſie náuczyli wſzytkiego do=

31: brego/ bo ſie iuż w tym wſzytki cnothy y rołkoſzy záwieráią.

32: Iuż y dobrze vmrzeć nie trzebáby ſie vczyć/ wſzytkoby ſie iuż

33: tám w tym káalendarzu náłázło/ co iedno dobrym łłuſznie ma

34: być zwano.

35: Abowiem w tych náłzych záwikłánych żywociech cokol=

36: wiek łobie zá rołkoſz poczytamy/ wláſnieby tho poćciwą nę=

37: dzą mogł názwáć. Abowiem táki záwikłány człowiek tru=

38: dno powiedzieć ma/ iż długom był dobrze żyw ná ſwiecie.

Właſniej

żywotá poćciwego
człowieká.

Liśt 159.

- 1: Włańnie może powiedzieć/ długom był żyw ledá iáko ná
2: świecie. Rownie iáko on márinarz kthorego wnet flagá ie=
3: łzcze v brzegu pochwyći/ thákże go nośi áż fie zálię gdzie do
4: brzegu przytlucze/ trudno też ma powiedzieć długom fie wo
5: źił po morzu/ ále długom był w nędzy á w wielkim niebeśpie
6: czeńftwie ná morzu. A čás on nazacnieyfzy klenot ząwždy
7: tákiemu łprońnie á márnne vplywa. Ano tego napilniey trze=
8: bá łthredz czo fámo dobrowolnie vcieka/ á nigdy fie iuż nie
9: wroći/ niźli owego co nigdy s piecá nie zlezie. A łtráźna tho
10: zgubá/ ktora gdy iuż raz zginie/ nigdy pothym náleżona być
11: nie może.

12: #Są drudzy co fye ráduią iż im čás pręt=

13: ko zbiega/ á w tym fye nie baczą.

- 14: **A** Są drudzy co iákoby z iáką rádofcią czáfy łwe wyliczá
15: ią/ áby im rychło zbiegły. Bo go vłyślyśz ielzcze w mięło
16: pufty po oney rołtropney biełedzie/ á on łobie dobrze tuźy/
17: iż nam dali Bog prętko połt zbieży/ bo ná krothki dzień wy=
18: łzedł. Pothym z wielkney noczy liczy cizioianus dálekoli do
19: łwiętego Ianá/ tuźąc łobie dobrze/ iż to nam dalibog pręt=(*marg*) Iáko s czáfy
: bieżymy. (-)
20: ko zbieży/ bo tám też iuż potym rychło źniwá y owoce náftá=
21: ną. Potym liczy do łwiętego Marćina/ też tákże łobie tuźy iż
22: też to dalibog prętko zbieży/ bo iuż tám nam czyńłze przypá=
23: dną. Więc potym záfie kto ma długi wyciągáć liczy dáleko=
24: li do God/ á też łobie winśzuie iż to dalibog nam prętko zbie=
25: ży/ bo będą pieniąłzki. A tego nie baczy/ iż też łam pan zá thy
26: miź czáfy bieży/ á nie baczy gdzie mu podkowá odpádnie/ á

- 27: gdzie aż ná łzyię vtknąć ma. Ow ząlię co ma płáćić radby á=
28: by mu fie Gody vmknęły aż dwie niedzieli po wielkiej nocy/
29: bo bárzo o they wiley nie rad łłyży/ bo thám nie iedzą aż o
30: gwiaździe. A ták łobie tych czáfów potrołze vkradamy/ aż fie
31: też potym on łtáry czás rozgniewa iż nas theż łámy pokrá=
32: dnies/ y w doł záflecze/ áby nas nie náleziono.
33: Abowiem tego nic nie baczymy iż práwie zawod pułzcza=
34: my do kryfu pewnego/ á łmierć też z námi vłtáwicźnie then
35: zawod pułzcza/ my s czáfem o zakłád bieźymy/ czás iuż na=
36: przod wykoczył dáleko przed námi/ y iuż go podobno nie v=
37: gonimy/ á łmierć fie z dáleká zá námi iáko chuda łzkápá Tá=(*marg*) Zawod náłz s
: czáfem á s
: łmiercią. (–)
38: táfka wlecze. Acz z mieyłcá nicz nie ieft/ ále ná zwłokę Boże

ią rodź.

strona: 159v

Księgi Trzecie

- 1: ią rodź. Bá ná podolłką milę áni fie zátchnie/ á káždego by
2: wierę ná trzy łkoki łkakał thedy pewnie vgoni/ á vgoniwłzy
3: tu fie więc iuż pytay czo w zakłádzie bierze. **Iákboy** [!] oni czo o
4: łzkápy fie zakłádáią/ tedy powiedáią/ pusćwá o nie/ tákże też
5: oná ifcie nie o czápkę pułzcza áni o łuknię/ ále o nie/ iáko o złe
6: łzkápy. A łkoro wygra/ wneth záfázem łupi/ bo drog owies
7: ná nię. By ále wźdy w trawę zwáfáfzywłzy puścíłá iefzczeby
8: wźdy iáko tákó/ kiloby nie pryłkowálá.

9: **#O przyłzłych rzeczách nikt nie myłli.**

- 10: **A** Przedłię żaden o tym áni pomyłli. Pátrż nań v budowá
11: nia/ v murowánia/ v kopánia/ v grábárzow/ á on włzę=
12: dy pilnie vpomina/ áby grunty dobrze záfádzano/ áby moc=

13: no ná teble bito/ thák lie káždemu zda/ niech co natrwálźzego
14: zákláda/ iż to wśzytko przetrwác ma. A tego nie baczy iż fo=
15: bie w onych trudnoścíach á w onych praczach y fráfunkoch
16: wiele czáfu żywotá fwego vkracza/ á nic lie ná przyśły czás
17: nie rozmyfla/ iedno nędzney fortunie wśzytki fwe fpráwy y
18: sam liebie w niewolá záprzeda. A wśzákoż nie tylko cí co prá
19: cuią/ álbo co w bitwach bywáią/ álbo po morzoch pływáią
20: fą tey niewoli poddáni/ iż fmierć tuż zá nimi dybie/ ále wierz
21: mi iż y owi piefzczófkowie tego nie praźni/ co tylko iáko Ty=
22: tyrułowíe pod cieniem łobie odpoczywáią/ kábatki rzeżą/ bo
23: cíki ciągną/ oberczuchy fznurkuią/ perfumy lie trzęfá. Bo iuż
24: y cí trudno pomíernego á długiego żywothá vżyć mogą/ bo
25: iuż zá tákiemi piefzczótámi wśzythki lie przygody włoczą. A
26: fą tácy piefzczófkowie iáko lifowie czo ie fkwárczki karmiá/
27: á potym vbogi lis/ chociay chytry/ áni lie obaczy kiedy w fte=
28: picę wpádnie. O czym lie iuż dofyc pírwey námowiło.
29: Iefzcze cí wźdy iáko táko iż wźdi s krotofilá czáfów fwych
30: choć teź nie práwie dobrze vżywá/ ále ow czo brzuch wywá(marg) Márníe pro=
31: żnuiący. (–)
31: liwśzy fiedzi zá oponámi chłop iáko málowány/ iáko tłuŧhy
32: karw/ ktory niewie kiedy mu w rog dádzá. Bo iuż niewie á=
33: ni sam o łobie/ áni o żadnych fpráwach fwoich/ tylko czeka iá
34: ko młody Gáwron gębę roziewiwśzy/ rychłoli mu czo w nię
35: wetkáią. Plunieli trzey zácieráią/ vmywali lie czterzey mu
36: ręcznik dzierzá/ á onby przyfiągł że iuż iefł ziemśkim bogiem/
37: á iż iuż nigdy vmrzeć nie może/ tylko lie pyta wieleli wczorá
38: winá wydano/ wiele fklenic fthłuczono/ wiele lanych fwiecz
39: fpalono/ rychłoli będzie gotowo. A o przyśłyth rzeczach áni

pomyŧu/

żywotá pocźciwego

Liřt 160.

człowieká

- 1: pomyřtu/ áni řłowká nigdy nie wřpomni/ iedno řpác oźárřzy
- 2: řie/ á ořpawřzy řie z nowu źrzeć. Tu iuźechmy řie teź nářłuchá=
- 3: li iáko táki pan dřugo żyw bywa/ bo potym náďawřzy řie iá=
- 4: ko prořna řwiniá/ áni wzwie kiedy go flegmá vduři/ álbo á=
- 5: poplexia álbo pleurá zábije.
- 6: Dálekoby lepiej miřy Bachuřie ábyř řie ná ten czás rozma
- 7: wiař z ludźmi Rycerřkiemi/ álbo teź z ludźmi w cudzych krá=
- 8: ioch bywálemi/ gdziećby powieďał ieden gdzie był w ktorim (*marg*) [Vexatio dat intel-](#)
9: [lectum.](#) (-)
- 9: kráiu/ iáka tám trzeźwość/ we wřzem pomierność/ ná wřzem
- 10: nadobna řpráwá/ iźby cie teź wřdi ono ruřzyřo/ ábyř teź wřdi
- 11: w łobie kiedy popráwiř czego/ á nie był tylko iáko náďeta du
- 12: dá/ kthora ácz teź iáko kozieř wrzeřzczy/ ále iź řłow w niey nie
- 13: mář teź iey mářo rozumieć. Drugićby powieďiał iáką w cu
- 14: dzych kráiach wiařá řpráwiedliwość/ poboźność/ czuyność/
- 15: ćwiczenie/ owaby cie teź wřdy co ruřzyřo. Trzećićby powie=
- 16: dzieř/ iáką wiařiał řpráweř/ dzieřność/ ćwiczenie w Rycer=
- 17: řkich rzeczach/ rádeř/ y gotowość/ coćby řie teź wřdy kiedy mo
- 18: gřo przygodzić/ á zwřařzczá iź wiařiř iáko řwiát zámieřzány
- 19: ieřt/ á nigdy w řwym řtanie pewnie pořtánowiony nie ieřth/
- 20: áni wzwieřz kiedy co ná cieř przypáďnie/ á thy w onym řpro=
- 21: řnym proźnowániu ledwie łobie vmieřz nos vtrzeć. A iákoź=
- 22: byř řie teź ty w ten czás ná czo dobrego przygodzić mogř? A
- 23: tákieź y w inych rzeczach.
- 24: Albo ieřlićby cieřzko mowić/ álbowiem y tho leniwcowi s
- 25: trudnoćią przychodzi/ tedybyř łobie czyřał Philozophy/ hi=
- 26: řtoryki piękne/ ony ich wdziećczne řpráwy y rořpráwy/ tákze
- 27: theř řpráwy y pořtěpki ludzi przeřřlych/ ludzi mádrych/ ludzi

- 28: ná wżem rozważnych/ s czegoćby fie wżdy y rozum/ y cnotá
29: á ná wżytko roftropne baczenie vmnożyć mogło. A wżdyby
30: cie też co kiedy rużyc mogło/ żebyś thák nie leżał márníe iáko(marg) Czytác rofkofz. (-)
31: łoń podpárłzy fie drzewá/ ktory áni wzwie gdy z nim wiátr
32: ono drzewo zákołýze/ iż fie y z drzewem obáli/ á pothym o
33: łwey mocy iuż wíthác nie może. A wżdybyś fie dowiedzyał/
34: przecź/ y iáko cie Bog łtworzył/ y ná co cie łtworzył. A wżdi
35: byś fie też przyłłuchał/ co cnotliwemu á poćciwemu przyłtoi/
36: ábyś fie wżdy theż do czego kiedy przygodził. A wżdybyś fie
37: dowiedział iáko małz żyw być/ y iáko małz poćciwie vmrzeć.
38: Nie iáko krowá/ co obiádlzy fie cikuty á odáwłzy fie iáko bę=
39: ben zdechnie we błocie/ á łkorę odrą ná cholewy/ á mięło pší
40: zyedzą. A wżdybyś dármó nie liczył zegáru/ y zdałciby fie y

dłuższy

strona: 160v

Księgi Trzecie

- 1: dłuższy dzień/ y dłuższy żywot/ niżli w onym obrzydłym pro
2: żnowaniu twoim.
3: **#Nieszczęśny to iest ktory w márnym pro=
4: żnowaniu čás fwoy tráci.**

- 5: **A** Bowiem to nieszczęśny człowiek/ czo iáko bydlę w már=
6: nym próżnowaniu czály łwe łprofnie tráci/ á ielth tylko
7: iáko on łtárołwiecki mármorowy filar/ á ná nim chłop s łpi=
8: że vlany/ co tylko wroble álbo gołębíe ná nim łiadáią/ á w ni
9: wecz fie nie przygodzi. Aczći y owo máło nie thákże nieszczę= (marg) Expektáty=
10: wy. (-)
11: łny czo biega łwiáthá łápáiąc/ żadnego pokoiu áni żadnego
12: wczáfu nigdy nie máiąc/ łpadkow czekáiąc/ expektátiwę ło=
12: bie iednáiąc/ á ná onego z wielkim grzechem á gniewem Bo

13: żym poglądaiąc/ po kim lie czego nądziewa/ w zęby mu iáko
14: źrzebcowi ząglądaiąc iefli iuż zronił/ álbo iefli ie przyiadł.
15: Látá mu liczy/ powiáda iż to iuż nie młody pater/ čásby mu
16: przed Moizészá. A sam áni wzwie nędznik w onym kłopo=
17: cie iefli pirwey poń Moizész nie pofle. Y bywa tho częšto/ bo
18: lie obádwa łpołu przeklinaią. Bo y ow też nie może mu prá=
19: wie zdrowia życzyć co wie iż mu on pewnie śmierci życzy. A
20: wźákoż wždy y ten co ták po światu biega wždy lie ćwiczy/
21: wždy lie ludziom y łpráwam ich przypátruie. A iefli też po=
22: tym ná iákim mieyfcu włędzie/ wždy lie ná co przygodzi. Ale
23: owo prożnujące idolum á ná co lie inego przygodzi? iedno le
24: ży iáko łprochniály pień/ ktory iuż áni ná łtándur pod prze=
25: cieś/ áni ná łuczýwo lie nie przyda/ iedno iż mrowki pod nim
26: gmerzą á kokolzy grzebą. A ták pátrz iáko łobie czáfy y żywo
27: ty náłze márníe tráćimy/ á dobrowolnie ich łámi łobie vkra=
28: damy.
29: Abowiem chociay kto doczeka y wzmożenia iákiego/ á iuż
30: go zaydzie źimá łtárości iego/ á což mu po tym? á z iákąs te=
31: go rołkołzą ná łółzku á ielzcze ktemu bliłko piecá połtháwio=(*marg*) Stáry zniewo
32: łony. (-)
32: nym káźlącz á pluiącz vżywie? áno iuż flegmá w pierfiach
33: łkrzypi/ áno iuż dycháwicá mowić nie dopuści/ áno iuż iedne
34: go kłopotu zbył drugiego nábył/ bo zbył pracze/ biegánia/ á
35: nábył fráfunku á myłlenia/ á ludzkich łzácunkow á przymo=
36: wek. Bo o nim łobie łzepcá/ á trzebáłz mu thego było? á což
37: mu po tym ná łtárość iż lie zniewolił? á nacźze lie też iuż do=
38: brego przygodzi? A to ma w zyłku/ iż mu ony wdzięczne czá

ły márníe

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liřt 161.

- 1: fy márnie vpłynęły/ ktorych mógł w roskořnym pokoiu á be=
2: řpiecznym á pomiernym żywocie vżyć/ ktore mu ták márnie
3: zbiegły iáko ná wiofnę wodá gdy gorące řłonce řnieg zázię=
4: bły přetko rořtopi/ ták że go áni znáczku zořthánie/ á niewie=
5: dziec gdzie fie podzieie. Tákte y ci nářzy záziębli pánowie/ co
6: nam máło nie rowno s tym řniegiem giną.
7: Więć řobie thu ná řtároć dopiro groby kuią/ álábářtry/
8: mármury/ y inřze rozliczne kámiemie łamią/ herby pozłacáią
9: tabliczek náwiefzáią/ y mnimáią áby onych řwych nikičem=
10: nych á záziębłych czářow á żywotow mieli tą pámięcią nád=
11: řtáwić. O nędznařz to pámięć twoiá/ á pátrż długolić trwáć
12: może/ bo fie to wřzytko s czářem powáli/ álbo ogień rořypie.(*marg*) Iáko ma być
: pámięć wie=
: czna. (-)
13: A gdzie ieřt dziř Alexándrow grob? á gdzie Herkuleřow? á
14: gdzie Achilleřow? álbo Hánnibalow? á nie tylko áby kto wie
15: dzieł gdzie ktory ieřt/ ále gdzie kiedy był wřzyřcy niewieimy.
16: Ale oto mařz ich groby/ ich herby/ řławne dziełnořci ich/ á ro
17: řtropne řpráwy ich/ ktore nigdy áni zniřzczyć/ áni vmrzeć nie
18: mogą. A tyř řwych řpraw ktoreć miály wieczną pámięć v=
19: czynić w popiele zagrzebionych odbieżał/ á teraz mármurem
20: álbo álábářtrem chcelř řwey pámięci nádřtáwić? Toć řą her
21: by/ toć ieřt řławá káźdego/ żiwot pocźciwy/ řpráwy ozdobne/
22: rořtropne káźdey rzecży wedle řthanu káźdego rozważenie/
23: kthore Bogu pocźciwořć/ ludziom podpomożenie iákie/ á řo=
24: bie wieczną řławę vczynić mogą. Ale inřze wřzytki rzecży/ iá(*marg*) **Ekkleřia. w j.** (-)
25: ko Sálomon powiáda/ **Vanitas vanitatum & omnia vanitas**, to
26: wřzytko prożnořć ná řwiecie/ co fie leda iáko plecie.

27: grafika

Ee

Poćciwy

strona: 161v

Księgi Trzecie

1: #Poćciwy iáko sobie ma pámięć á

2: dobrą sławę czynić.

- 3: **A** 2. Ták ty poćciwy káždy człowiecze/ á zwłászczá który iuż
- 4: przydziełz ku rozważnym látham swoim/ nie trác sobie
- 5: márnie czáłow swoich/ á nie vkraday sobie żywothá swego
- 6: poćciwego tymi zámotánemi spráwami swiátá tego. Rád=
- 7: szey sie stáray iuż bieząc ku kryłowi swemu o żywoth tháki/ o
- 8: spráwy tákie/ iákobys sie podobał ludziom/ á naprzod Pánu(marg) Zły złą sławę
- 9: ma. (-)
- 10: Bogu swemu/ á iżbys stąd zoftháwił po sobie nie groby/ nie
- 11: herby/ ále cnothliwe á pobożne spráwy swoie ná pámiąthkę
- 12: swoię. Bo áczci wšytko iáko powiedáią z brzękiem dzwono
- 13: wym przemija/ ále wšdy sławá dobra nigdy zá dzwonem
- 14: nie biega/ y długo potrwác może. A zła póspołu y ze złym też
- 15: zle zágrzebioná bywa. A iefli iá ktho wšpomienie/ bo sie po=
- 16: wiádáią długo złe pámięta/ tedy iey ináčzey nie wšpomienie
- 17: iedno ku szpetney lekkości iego/ á iefcže iey więcey przyczyni/
- 18: czegoby zá żywotá iego nie s takim wšzeteczeństhwem miał
- 19: wšpominác.
- 20: A wšzákož sá niektorzy ktorzy ták iáko táko czály swe prze
- 21: trwawšy stárości sie lękáią/ iż sie po niey bliſkiey smierci ná=
- 22: dziewáią. Sá zálię drudzy/ co áby iey doczekáli Pána Bo=
- 23: gá proſzą/ á Inadz zda mi sie iż sie ci lepiej wdáli. Bo młodość
- 24: y šrzedni czás nie może być żadnym obyczáiem áby sie ty obá
- 25: dwa czály wnieść nie mogły. Ale gdy iuż kto przydzie ku do=

25: Ńkonąłym látom Ńwym/ nie ináčzey iákoby przyŃzedł po wiel=
26: kim vpracowaniu do iákiey piékney á woniáiączey łąźniew/
27: w ktorey ony wŃzytki prace y trudy s Ńiebie nadobnie wypo=
28: ói/ á iefzcze Ńobie gorzałeczšką/ oliwką/ á barŃkim mydełkiem
29: grzbiet nátrze. To po thym Ńmáčžno vŃnie/ y Ńmáčžno mu Ńie
30: wŃzytko zdác będzie.

31: #Czym Ńie ma Ńtáry leczyć ná złe

32: Ńpráwy Ńwoie.

33: **T** Akże teź thy moy miły poćciwy człowiecze/ gdy iuź oba=
34: czyłz ony przeminęłe czáły zatrudnione Ńwoie/ ktorycheś
35: vżywał w ząwikłánych á nieobáčnych leciech Ńwoich/ á iu=
36: żeś przyŃzedł ku Ńpokoynym czáłom Ńwoim/ á wŃzedłeś pra=

wie iáko

strona: 162

żywotá poćciwego

LiŃt 162.

człowieká.

1: wie iáko do piékney łąźniew do Ńpokoynych lath Ńwoich/ wy=
2: poćze s Ńiebie ony pirwŃze á zámotáne Ńpráwy Ńwoie/ á záv=
3: ŃtydawŃzy Ńie zá nie/ iefli iákie niepomierne były/ odrzuć ie iá=
4: ko niepotrzebne Ńmiecie od Ńiebie. A nátrzy Ńie iáko gorzałką
5: á oliwą á mydełkiem roŃtropną powŃciągliwoŃcią/ kthorać
6: iáko gorzałeczšką wygryzie á wyŃuŃzy ony pirwŃze á niepo=(*marg*) LekárŃtwo ná
7: złe Ńpráwy. (-)
8: trzebne/ iáko zaŃkorne wilgotnoŃci/ Ńpráwy twoie/ á ożywić
9: iáko oliwą inŃze á poćciwŃze zwyczáie w tobie/ á wybielić ie
10: iáko barŃkie mydełko/ że Ńie bielić á Ńwiećić káždemu z dáleká
11: będą ony poćciwe Ńpráwy twoie/ s ktorych nápotym będzie
12: roŃlá nadobna á poćciwa Ńławá twoiá. A potym Ńie połóziłz

- 13: czywac będziefz/ czekaiac onego wdzięcznego zawołania pá
14: ná fwego/ gdyc kaze do siebie przysc iako miłemu przyiacie=
15: lowi fwemu do onych rofkofznych pokoiow swoich/ iako da=
16: wno o nich w rozlicznych pismiech y o ich rofkofzach słycha=
17: my. A chcefzli wiedziec y zrozumiec iakoć ma byc ani stárość
18: ani smierc nie strážna/ tu máło niżej fobie álbo poczytay ál=
19: bo posłuchay.

20: **Kápitulum viij.**

21: **Przecż sie przed stárością á przed**

22: **smiercią trwożymy.**

- 23: **A** Iz są niektorzy/ tak iako sie y máło
24: wyższey wlpomináło/ ktorzy Páná Bogá pro
25: są aby fzedziwości swey doczekáli/ á drudzy
26: zafię przed nią sie zdrygáią á bárzo sie ią hy=
27: dzą. Y zda mi sie iż ty czterzy rzeczy tho ludziom mierzą/ iż sie
28: they stárości boią á przed nią sie trwożą. Iedná/ iż sie káždy
29: nádziwa że sie iuz w stárości swey do żadney poćciwey sprá
30: wy y do żadney potrzeby przygodzić nie może. Druga/ boi=
31: my sie aby nam ciála nie zemdliła/ thák iako w niekthorych
32: fchorzálych widamy/ iżby sie też iuz ni nacż dobrego przygo=
33: dziec nie mógł. Trzecia/ boimy sie aby nam tak bárzo swiá
34: tá nie omierziła/ żebychmy iuz ani krothofile żadney/ ani do=
35: brey myśli żadney vzyć nie mieli/ iedno tak práwie ábychmy

Ee ij

obumrzeć

strona: 162v

Księgi Trzecie

1: grafika

- 2: obumrzeć mieli iako iáskołki ná zimę. Czwarta/ iż sie iuz blifz
3: fzey smierci nádziwamy niżli w infzych czáfiech/ bo pospoli=

- 4: cie po Ielieni źimá bywa.
- 5: Ale kto fie ná to roftropnie rozmyfli/ á wŕzytko łobie roz=
- 6: waży/ tedy to łnádnie łam v łiebie ználeść y rozeznác może/
- 7: iż fie to wŕzytko ku lepŕzemu kończowi obroćić y przygodzić
- 8: może/ niźli ták iáko my łobie łzácuiemy álbo niźli fie nádzye=
- 9: wamy. Abowiem kto ták mnima iż fie iuź w łtárości łwey ni
- 10: nacź przygodzić nie może/ thedy fie mnie zda iż teraz więczy
- 11: niź kiedy w łnfzych łeciech łwoich. Abowiem áczzechmy w on
- 12: czás mogli y łudziom y Rzeczypołłitey więcey łłużyć/ ále
- 13: nie ták potrzebnie y nie ták rozważnie/ iáko iuź teraz przyłzed
- 14: łzy ku roftropniełzym łátam łwoim. Ktore y z dawniełze=
- 15: go ćwiczenia/ y s połtánowniełzgo łaczenia/ więcey fie te=
- 16: raz przygodzić mogą/ niźli w onych płochy łmłodołciach
- 17: náłzych. Bo dawno to ielł oná łtára przypowiełć/ iż łtári od(*marg*) Stáry od rády
- młody od zwá
- dy. (-)
- 18: rády á młody od zwády. Bo kthora rzecz nie będzie łłulźną
- 19: rádá á roftropnym rozmyłłem rozważona/ trudno kiedy ma
- 20: być y łtáteczna y dołkonála. Bo dawno Mędrcy ták o thym
- 21: nápiłáli: *Quia frustra funt arma foris, vbi non funt confilia domi,*
- 22: to ielł/ proźna ielłh ná łtronie zwádá/ gdy nie będzie domá
- 23: rádá.

24: #Chytrócią moc może zwyciężyć.

Abowiem

strona: 163

żywotá człowieká
pocźiwego.

Liłł 163.

- 1: **A**bowiem wiele o tym czytamy/ iż oni łtárzy ćwikowie á
- 2: oni łławni á zacni Hetmáni wiekow pirwłzych/ zawź=

3: dy wiecey rozumem á wważnemi rádami fwemi porażáli/ ni(marg) Sthrátágemá

: Hännibálowa

: z Rzymiány. (–)

4: źli czáfem mocámi. Pátrż co Hännibál on sławny Hetman

5: Kárthágińłki wczynił/ gdy Rzymiánie nań niewiádomie

6: przyfzli/ tám gdzie z niewielkim woyskiem leżał/ y záciągnę=

7: li go w niebépiecznym mieřcu/ ták iż mu iuż bárzo duźno by

8: ło. A iż widział iż fie mocą obronić nie mogł/ łzukał rády iá=

9: koby wźdy łobie chytrócią iáką pomoc mogł. Potym poła

10: włzy piefze miedzy chrořty/ kazał łuchego gáłęzia s łufthych

11: drzew co nawięcey nánořić. Potym łomámi przekłádáiąc

12: á prochy á łiárkami przetrząłáiąc kazał wołom ná rogi ná=

13: więzác/ ktorich miał iefzcze kilká łet dla żywności w woysce.

14: Potym w nocy z woyskiem łwoim co go miał co nablížey či=

15: chuczko fie pod Rzymłkie woysko podłzańcował/ woły pu=

16: ściwłzy przed łobą. A gdy iuż było co nablížey/ kazał zápalić

17: ony wiązáni. Ony kárwy rikiem y krzikiem wielkim w wo

18: łko Rzymłkie łkoczyły/ łtrách wielki wczyniły/ woysko roz=

19: gromiły y ołwieciły. A Hännibál z łudźmi przyłkoczywłzy/

20: woysko ono ták przełtráfzone y rołprołzone łnádnie pobił á

21: poráził wedle myłli łwoiey.

22: Drugi raz tákże gdy s tymiłz Rzymiány ná morzu wod=

23: ná bitwę zwieřć miał/ tákże iż mu nierowno było/ kazał kil=

24: ko okrętow do brzegu przypuřćić/ á nábrawłzy gárncow co

25: nawięcey/ połał tákiefz piefze miedzy łkáły/ gdzie wężow ku=(marg) Z Rzymiány

: ná morzu Han

: nibal chythrze

: walczył. (–)

26: py wielkie były/ y kazał onych wężow łopátami w ony gárn=

27: ce nágárnąc/ potym łkorámi bydlęcemi furowemi obwięzo=

- 28: wác/ y bárzo wiele onych gárncow tákże ná wśytyki okręthy
29: fwoie kazał nánošić. Gdy fie iuż názáiutrz bithwá ftoczyła/
30: ták że fie iuż okręty ofękami zwárły/ tedy fie iedni z Rzymiá=
31: ny bili/ drudzy w ich okręty ony gárnce z wężmi miotáli/ tám
32: że fie ony gárncze rofpadály/ á wężowie ludzyom iednym zá
33: boty/ drugim zá fzyię lázły/ ięły fie kręcić. Ludzie oni ták fro=
34: dze przeſtráfzeni woleli fie wężom bronić niżli bitwy pátrzić
35: tákże ie fobie powoli poráził wedle myfli fwoiey. A tu pátrz/
36: iáko rozważna rádá á fprawá/ więcey czáfem może niżli na=
37: więtfza moc.
38: Tákże Semiramis oná waleczna krolowa Bábilońfka/
39: gdy woýfká nieprzyacielfkie pod iey fie miáftem położyły/

Ee iij

nárádzi=

strona: 163v

Księgi Trzecie

- 1: nárádziwśzy fie stárych á bywálych krykfmanow/ kazála iá=
2: ko świta bydlá wśytyki przed miáfto ku woýfkom nieprzyia
3: cielfkim podemglę wygnác/ á v káždego bydlęciá zbroynego
4: człowieká poftáwiłá/ kthory gáłáz zieloną czo nawiętfza v=
5: niešć mogł niošł nád fobą. Ludzie oni co przed miáftem leže
6: li wślyfzawśzy ryk rużyli fie ku onemu rykowi chcąc korzyšći
7: došć. Vyrzeli teź ony wiechy/ mnimieli áby bydło ták pu=
8: ftopás miedzy chrofty chodziło/ rzućili fie ledá iáko á nie o=
9: ftroźnie ná ono bydło/ á on lás w nie/ á oná teź z drugiey ftro
10: ny z drugimi ludźmi przyfkoczywśzy/ ludzi zetrwożone kto=
11: re on lás bił/ y ony drugie ktorzy fie ielzće trwożyli fnádnie
12: poráziłá.
13: A ták niech tego nikt nie powieda/ áby ludzie stárzy á by=
14: wáli w tákich potrzebach w niwecz fie przygodzić nie mieli.(marg) Bywáli ludzie
: do rády do=

15: brzy. (-)

15: Abowiem y mǎrynarz ftǎry á bywǎły/ co v rudlá ábo v kom
16: páfu łpokoiem ftoi á rǎdy drugim dodawa/ dǎleko iefth po=
17: trzebnieyfzy niźli owi co po powroziech biegǎiǎ/ mǎłztow fie
18: álbo żaglow chwythǎiǎ/ á nie zǎwždy wiedzǎ co czyniǎ/ by
19: ich owi ftǎrzy á bywǎli nie vpominǎli. Abowiem mǎłóć nǎ
20: tym iź kto powrozy tǎrga/ álbo potkowy łamie/ á dǎley nic/
21: áni łprǎwy/ áni rǎdy żadney w łobie nie ma/ teź tylko zǎ ied=
22: nego tǎkieź iǎko y inłzy ftǎnie. Ale gdzie iefth rǎdǎ rozważna/
23: á łprǎwǎ ćwicżona/ więcey ieden rǎdǎ łwǎ porǎżić y łprǎ=
24: wić moźe/ niźli ich wiele co nic nie vmieǎ. A thǎk thu łthǎry
25: niechże fie dla tey przyczyny nic łtǎrości łwey nie łęka/ áby fie
26: iuź ni nacź przygodzić nie miǎł/ dǎleko fie zǎwždy więcey mo
27: że przygodzić z rǎdǎ á s pǎmięciǎ á z bywǎłóciǎ łwoiǎ/ ni=
28: źli wiele młodych co nic nie vmieǎ/ y nic nie vmieli/ y nic po
29: rǎdźić nie mogǎł/ thylko z dǎlekǎ łtoiǎc nǎłłuchawǎiǎ gdzie
30: drudzy młocǎ.

31: #**Druga przyczynǎ przecź fye łtǎ=**

32: **rości boimy.**

33: **I** Eft teź druga przyczynǎ przecź fie przed łtǎrociǎ trwo=
34: żymy/ á to tǎ/ iź fie boimy áby nam ciǎłǎ nie zemdliłǎ/ że
35: by iuź tǎk zǎwždy leżeć álbo łiedzieć mułiǎłó/ á iźby fie iuź nǎ
36: żadnǎ łprǎwę dobrǎ á nǎkoniec ni nacź nie przygodziłó. To
37: áććci prawdǎ iefth/ iźci iuź ku łtǎrości nie tǎk buyne á połkocz
38: ne być mułi/ ále iźby fie nie miǎłó w niwecz nie przygodzić/

mǎłó tego

strona: 164

żywotǎ poćciwego
człowiekǎ.

Liłt 164.

1: máło tego widamy/ chyba iżby było iákie názbyt ochorzále/
2: á od Pána Bogá fkaráne.
3: A wízákoż y ono názbyt poškoczne álbo názbyth buyne á
4: ízalone/ niewiem co też ma naprzod przed owym ítátecznym
5: á ípokoynym. Bo tho znajdzie y miedzy młodemi ludźmi/ iż
6: będzie ieden byśtrzeýszy á ízaleńszy niż drugi. Ale by íie ná ko
7: go ítátecznego przypuścili co komu lepiej przyśtoi/ pewnie=
8: by ow motyliczká przegrał co íkacze iáko kozieł po płociech.
9: Bo záprawdę íeśli co komu przyśtoi/ thedy nadobny ítátek
10: młodemu człowiekowi. A zową go więc poważni ludzie pá
11: nienką/ powiedáiąc iż czyłty ítáteczny młodzienecz/ by miał(marg) Wierci proch. (-)
12: być pánienką. Ale náíz poškoczny názbyt/ á ná což íie iego fi=
13: gle przygodzą? Bo y íobie ízkodzi y ludziom. Bo íeśli ná ízká=
14: pie tedi íie wierci/ kręci/ biega/ dármo nigdi nie pośtoi. Więc
15: álbo co potłucze/ álbo poprzewráca/ álbo kogo zdepce/ á íam
16: też álbo o trágarz w łeb álbo o gáłąż w gębę weźmie/ álbo y
17: s íkápą pádnie/ á pothym modrem płátem nogę wwiája. íeśli
18: też piefzo/ to álbo przez ítoły álbo przez łáwki íkacze/ iednego
19: nogą w bok/ drugiemu ízpadą po gębie/ á íobie theż álbo w
20: bok/ álbo w goleń/ álbo íklenice potłucze. Owa niewiem áni
21: rozumiem nacź íie ony ígle iego przygodzą. Bo ni do męłt=
22: wá/ ni do żadney pothrzebney rzeczy/ chyba vciekác á przed
23: guzem vfkákowác toby íie wždy ná to zełzły.
24: Azałz też vbogi ítárzec nie może íobie nadobnych á ítátecź
25: nych á ípokoynych przechadzek vzyć około ítawkow/ ábo po
26: íadeczkoch íwoich/ álbo theż po polu/ pátrzáiąc nie máłzli w
27: pńzenicy kákolu. A potym przyśzedłzy íiadłzy íobie v chędogie
28: go ítoliká ímácźnych á pomiernych potraweczek íie náieść/ á
29: potym ná íwym przyrodzonym inochodnicźku/ ktory ná no=
30: gách pan/ ná białym á nadobnym łozecźku íie przeieździć/ s

- 31: czeladką łobie pomowić/ poźártowác/ pokrothofilić. A iefli
32: też iáki doftáteczny/ może też łobie y iáką ćichą muzyczką głó
33: wkę nálzychtowác/ á potym fie łmączno przefpác/ á pothym
34: fie też obudziwłzy to łpráwowác co też iuż iego łtanowi na=
35: leży. A což ma ow łátacz álbo łkoczek przed nim? ktoremu fie
36: łeb nigdy włpokoić nie może. Nadobne wirłzyki łácińskie ie=
37: den tákże łpokoyny pan nád łószkiem był łobie kazał nápiřác:
38: *Stet quicunq; vult fublimi lubricus in aula,*
39: *Me tamen nil faciat at fola dulcis quies.*
40: Co po polřku ták może włánie wyłóżyć:

Ee iij

Niech fie

strona: 164v

Kłięgi Trzecie

- 1: Niech fie kto chce dziwuie łciánam máłowánym/
2: Niech też kto chce kołáce botem podkowánym/
3: Mnie iuż nic nie łmákuie iedno wdzięczny pokoy/
4: A ty iuż tám v dworá wierę co chcefz rokuy.
5: A wřzakoż áby iuż tá obleżáłość ták miálá być nıkczemna/
6: iżby fie też iuż niemiálá ni nacż przygodzić/ tedyby też to po=
7: ćciwemu człówiekowi/ chocia y podłtárzáłemu/ záfię nie prá
8: wie przyłtało. Boć też to więc drugiemu z náłogu á ze zwy=(*margin*) Pokoy łtárego
9: iáki ma być. (–)
9: czaiu czáłem przypádnie. Boć iedno źwirzétá tákiego poko=
10: iu łzukáią/ nátkawłzy brzuch lázą w gęłte łzeliny/ á kryią fie/
11: áby im też iuż nikt onego ich pokoiu nie przekáził. A wřzakoż
12: pokoy od burdy/ pokoy od práwá/ pokoy od zbytkow/ pokoy
13: od inych niebełpieczności łwiátá tego/ ten nadobnie łtátecz=
14: nemu á powážnemu łtárczowi przyłthoi. Ale iżby fie iuż nie
15: miał áni Rzeczypołpolitey/ áni przyiacielom przygodzić/ ty=
16: lo ták leżec iáko niedźwiedz mručząc á łpę słęc w bárłogu/

- 17: toby mu też zalię bárzo nie przyštało. Bo możeć człowiek po
18: ważny sílá dobrego y bez trudności y łobie y ludziom czynić
19: Iednym poráda/ drugim też pomocámi iákiemi/ to przez li=
20: łty/ to przez połty/ á czásem też y fámemu ná iákim leguchnym
21: wozeczku bez potrzebów á bez pořkokow nie wádzi fie prze=
22: ieździć. A ták gdi tym křtałtem będzie ftárości fwey vżywał
23: tedy więcey rořkofzy niż kłopotu będzie vżywał/ á nic mu nie
24: závádzi ono řpokoyne á niepořkoczne ciáło iego.

25: #Trzecia przyczyná przecz fye

26: ftárości boimy.

- 27: **T**Rzecia przyczyná przecz fie ludzie ftárością brzydzą iest
28: podobno tá/ iż fie drugiemu ták zda/ iż iuż ma ták zgrzy=
29: bieć/ iż mu iuż wřzytki rořkofzy y wřzytki krotofile fwiátá te=
30: go omierzná/ á iż ich ni w czym vżyć nie będzie mógł. Ale po=
31: wiedz mi kto/ co iest leřřzego/ fámemuli młócić/ czyli v młoc=
32: kow řtać á dogłędáć áby dobrze wymłacáli? Tákże y poćci=
33: wemu á ftátecznemu człowiekowi/ nie lepieyże mu ná to pá=
34: trzyć gdi fie řzaleńcy trzęśá/ řkaczá/ mářzkáruia/ rozmaíte kro(*marg*) Skoki tłuká bo
35: ki. (-)
36: thofile wymyřláia/ niřliby fie řam trząść miał/ álbo fie řlizáć
37: miał iáko kozieł po lodu/ boby theż tho iednář nadobnie iego
38: miłóści przyštało/ podpiráiąc fie owym drugim dziátkiem z
39: głógu álbo s przmielu wyřtrugánym. A pothym ná pátrzy=
wřzy fie o=

strona: 165

řywotá poćciwego

Liřt 165.

ćłowieká.

- 1: wřzy fie onych rozlicřnych krotofil/ nabęczawřzy łobie łeb ro=
2: zmáitemi muzykámi/ řmáćniey łobie y zyeść może/ y potym

- 3: łobie wdzięcznego pokoiku po łwey myśli wżyć. Aczefmy łie
4: iuż teź dołyc o tym náłłucháli co ty łkoczki vmieią/ y do czego
5: ludzi przywodzą/ to iuż iemu máło do tego/ niech łobie máże
6: boki álbo goleni iáko kto chce/ álbo teź miełzka łpowiedzi łłu
7: cha/ iefli iutro będzie mogł łkákác/ czyli iefli łie wtrząfnał: bo
8: zówždy po krotofilach dobrej biełiády trzebá: á tá iáko łie z
9: miełzkiem nie zrozumie/ trudno więc dobra być ma.
10: A włzákoź powážny człowiek ma thego przełstrzegác/ áby
11: thákie krotofile nie były łzkodliwe/ nie obrážne/ nie krwáwe/
12: iáko to bywa w turniroch/ w gonitwach/ w łzyrmirłtwach/
13: iź nie ieden czáfem z záfwiązáná głowá álbo nogá chodzi/ ál
14: bo rękę długo ná kithaycze noł/ á pfiem łádłem náciera. Ale
15: máiałi być krotofile/ máią być poćciwe/ pomierne/ bez łzko=
16: dy á bez vrázu ieden drugiego.
17: Abowiem ciáło náłze iefł łobie czáfem wielkim przyiacie=
18: lem/ á czáfem teź wielkim nieprzyiacielem. Bo łobie iefł przy
19: iacielem/ gdy łobie nadobnych/ łpokoynych/ á pomiernych
20: czáfow wżywa/ nie náźbyt łie teź piełci/ á nie náźbyt teź prá=
21: cuie. Ale gdy łie teź ná łwá wolá rołpułci/ tedy mu łie zda á=
22: by wielkiey krothofile wżywáło/ áno wielkiey nędze/ gdy łie
23: po łciánach łłucze/ gdy rozmaíte koziełki przewráca/ gdy łie(marg) Krotofile bo=
: łące. (–)
24: we zbroi vkołáce/ gdy ie ze włzech łtron łłuká/ y mnima áby
25: krotofil wżywał/ á on łie vda ná rozmaítthe guzy/ ná rány/ á
26: czáfem y ná łmierć/ iáko łie tego wiele przytrefuie. Abowiem
27: w thákich krotofilach czáfem łiłna łimulácia bywa. Tobieć
28: łie zda iź wefoł/ á tám niewiełz dáley co pod łokrywká wre.
29: Bo iednego guzy á bliłka fránczá fráfuie/ drugiego teź długi
30: á cyrography/ á ták teź y ine przypadki. Bo y łzkápác łie bę=
31: dzie cudna zdála pod cudnym łokrowcem/ á gdy go odkry=

- 32: iefz/ álic kłápouchy álbo iáki prześlągły.
- 33: A ták ftáteczny człowiek nierowno lepszých y poćciwłzých
- 34: krotofilek łobie vzyć może/ liedząc á dziwuiącz fie dziwnym
- 35: zawrotom fwiátá tego/ niźli then tłukąc fie połkoczny kuro=
36: płoch. A mądryy ftárzy ludzie bárzo fie rádzi tym tho rze=
37: czám nikczemnym pirwey dziwowáli/ ná ty teátrá/ tho iefth
38: ná máyefstaty ktore ná to śpráwowano áby fie z nich ftátecz=
39: ni ludzie krotofilam dziwowáli/ bárzo rádzi fie śchodzili/ na=
40: dobnie fie ieden z drugim o dziwných obłędnościach y obłu=

dnofciach

strona: 165v

Księgi Trzecie

- 1: dnofciach fwiátá tego y námowili y náłmiali/ y myłli fwe v=
2: ciefzyli/ y ćwiczenia łobie námnożyli/ y potym do domu przy
3: źzedłzy dziatkam álbo też służkam to nadobnie rozwodzili co
4: iefł źzkodliwego á co iefth przyłthoynego komu wedle biegu
5: fwiátá tego.

6: Kápitulum ix.

7: A czwarta przyczyná przecź fie ludzie przed ftá=

8: rofcią wzdrigáią. A tu będzie iáko fye

9: śmierći nie lękác.

10: grafika

- 11: Zwarta przyczyná przecź fie ludzye
- 12: przed ftárością wzdrigáią/ to iefł iż fie iuź po
- 13: niey bliłkiey śmierći nádziejáią. Bo z gromu
- 14: połpolicie álbo dzdzu iákiego nawálnego trze
- 15: bá fie grádu nádziejác. Ale mądry á rozwa=
16: źny człowiek/ niewiem czemu fie tego lękác ma co iefł powi=
17: nien/ á pewnie powinien kiedy tedy vczynić iáko dlužnik kto

- 18: ry fie blińkich god lęka. Ale lę kay fie ty iáko chcefz/ bo iefli nie
19: ná gody/ tedy pewnie ná frzodopófcie álbo wiofce puknąć/ á=
20: bo fie workowi wytrząfnąć.
21: Abowiem pomyśliwzy łobie iż nas ták náturá w thę nie=
22: wolą záprzedála/ á nikt fie s tego áni wykupić/ áni wypro=

ścić/ áni za=

strona: 166

żywotá pocźciwego

Lift 166.

cźłowieká.

- 1: śić/ áni żadną mocą wybawić nie może. A o což fie tu iuż tro= (*marg*) Náthurá nas
: w niewolą zá=
: przedała. (–)
2: łkác? owfzem pilnieyřza o tho fie łtárác/ áby to kiedykolwiek
3: przidzie co powinnie przieść ma/ przifzło z dobrjm rozmyłem
4: z rołtropnym połtánowieniem/ z wfpokoionym łumnieniem
5: á z boiáźnią Bożą. A gdy fie w tho nadobnie poćciwy cźło=
6: wiek vbierze/ iuż iáko w pewney zbroi może fie onego ołtáte=
7: cźnieyřzego nieprzyiacielá łwego łmierci nicz nie lękác. Boć
8: fie iedno tákí káždy trwogi boi/ ktory o niey nigdy nie myfli/
9: áni fie iey przypátruie/ áni żadney przypráwy nie ma/ czoby
10: ná fie cźáłu oney nienádziefzney potrzeby ná fie włóżyć miał.
11: A to práwie nienadziefzna potrzebá/ s ktorey nas y Pan náłz
12: nadobnie vpominác raczy/ ábychmy wltáwicźnie záwždy ku
13: tey potrzebie gotowi byli/ gdyż niewiemy nie tylko dnia ále
14: y godziny/ kiedy ná nas z nieobacźká iáko złodziey przypaść
15: ma. Też zálę gdy fie ná to poćciwy á rozważny cźłowiek
16: rozmyfli/ iż nie był nigdy żaden mocarz/ áby fie tey burdzie o=
17: bronić miał/ áni żadne ták twárde mieyřce ná łwiecie/ áby s
18: cźáłem odmienić/ łpádác/ á w niwecz fie obroćić nie miało.
19: A cżemuż fie on lepfzym nád inřze rozumieć ma? á oczze fie ták

- 20: bárzo fráłowác ma? gdiż to iest káždy powinien/ á żaden mo
21: carz nigdy fie temu obronić nie mógł?
22: Pofiadałci Alexánder wielki włyzthek fwiát/ że mu fie ża=
23: den narod nigdy oprzeć nie mógł/ y w dziwnych á w frogich
24: przygodach bywał/ á gdzież fie podział? Bijałci też Herkules
25: dziwne ludzi/ dziwne narody/ á nákoniec s fmoki y ze lwy fie
26: łamał/ á gdzież iest? Albo on Sámson co wieże mury oba=
27: lał/ álbo lwom páfzczeki rozdzierał/ czelufciá ołłowá kilká ty
28: fięcy ludzi pobił/ páthrzze iegli fie śmierci obronił álbo mógł
29: obronić? Nuż oni Hektorowie/ Achillefowie/ álbo on sław=
30: ny Lizimach co gi był Alexender wielki lwowi okrutnemu
31: kazał wyrzucić/ iáko fie obronił/ y iáko lwá frogiego vdawił
32: kto czyta to iuż wie/ á gdzież fie podział?

33: #Czemu fie tego lękáć co powinnie być muśi.

- 34: Gdyzechmy włyficy tym práwem oładzeni/ á pod then
35: dekreth poddáni/ á widzimy iż áni żaden krol/ áni żaden
36: potentat/ áni żadny fwięty od tego dekretu nigdy do wyfłże
37: go práwá áni do siedmi miałt ápellowác nie mógł/ iedno iż
38: gi fkromnie káždy przyiác á ná łobie gi nośić muśiał/ á czegoż

my fie też

strona: 166v

Księgi Trzecie

- 1: my fie też nędzni robaczkowie nádziewác mamy? á czymże=
2: bychmy fie lepszemi łobie zdác mieli/ niż oni dziwni ludzie?(*marg*) Stały ni ma
: fie przecż śmier
: ci lękáć. (-)
3: Owłzem vważywłzy to łobie/ iż to powinnie znośić mamy/
4: á czemuż fie przed tym wzdrygác álbo fie tego lękáć mamy?
5: Bo áczci to iest przyrodzeniu náłzemu ftráfzna rzecz rozłą=

- 6: czyć fie s fwiątem y z onemi nałogi iego/ ktorimechmy tu iuż
- 7: przywykli á w nich fie rofkocháli/ ále vciekfzy fie do rozumu
- 8: iż to iuż ináčzey być nie może/ á iż to iuż ieft rzecz powinna/ á
- 9: ktemu do obietnic Páńfkich/ iż wierny żadny nie vmiera/ ie=
- 10: dno iż idzie do lepszego żywota/ á czemużbychmy fie tego lę=
- 11: kác álbo fie przed thym wzdrygác mieli? owfzem fie ząwždy
- 12: o to ftárác áby nas czás tymi wiernemi ták záftał/ iákobych
- 13: my wedle obietnic Páńfkich ząwždy żywi byli/ gdyż złości=
- 14: wy wedle dekretow Páńfkich/ káždy w złości fwey obum=
- 15: rzeć muśi.
- 16: A ták owfzem człowiek ktory iuż ku fwym poćciwym á fze
- 17: dziwym látom przyfzedł/ á iż iuż ieftń nieiáko imi ociążon/ á
- 18: czegoż fie iuż inżzego ma nádziejác? owfzem czáfu tego z rá=
- 19: dofcia czekác/ á k niemu fie ząwždy/ wedle náuk y obiethnicz
- 20: Páńfkich co napiękniefy gotowác y fprawowác/ á nędze dłu
- 21: go nie ćirpieć. Bo chciałbych kogo fpythác/ gdyby kogo cho=
- 22: ciay zártem zá nogi powiefzono/ y pythano go/ á iuż fie każefz
- 23: vciác? powiedziały/ ále fie boię bych fie nie ftłukł. Pytano=
- 24: by go: á což wolifz/ álbo fie máło przytłuc/ ábo ták długo wi
- 25: fieć? O pewnieby fie káždy wolał kázác vciác chociayby fie(*marg*) Lepiefy zará=
- : zem odćirpieć
- : co potym ma
- : być. (–)
- 26: przytłuc/ niż thák długo wiefieć. A tákże zefzłemu w leciech á
- 27: fzedziwemu á prawie iáko zá nogi obiefzonemu/ máło mu fie
- 28: nie lepiey zarázem iuż ochynác/ niżli ták długo zá nogi wiefieć
- 29: á czekác/ á iednákże tám przedfię być á przedfię fie ochynác.
- 30: Abowiem iáfnie to wfzyfczy znamy/ że fie tu iáko po cien=
- 31: kim lodu flizamy/ áni żaden z nas nie wie/ gdzie ma w prze=
- 32: rębł wpáfć/ álbo gdzie fie záfłomic ma. A což inżzego czynić?

- 33: Przedlię fie tego nie lękać czego fie wtrzedz nie możemy. Boć
34: łtrách iest ná nas iáko ná dzyeći máłzkárá co twarzy odmie=
35: nia/ thylko iedno łthráłzy á nic nie vczyni. A włzák widamy
36: dzieći kiedy więc s kim igráią/ to mu rády/ tho fie w nim ko=
37: cháią/ á skoro ná fię łzpetną máłzkárę włoży/ tho wnet przed
38: nim vciekáią/ á skoro ią záfię zeymie/ to wnet záfię do niego z
39: rádością bieżą. Táżecé też człowiek mądry á rozumy kto=
40: ry nie iest iáko dziecie/ gdy fie rozmyfli iż pod tą łzpetną má=

łzkárą pod

strona: 167

żywotá pocćiwego
człowieká

Liřt 267.

- 1: łzkárą pod łtráchem nie máłz fie czego bać/ widzi iż tám czym
2: łtráłzy łzkodliwego nie máłz nic/ á czemułz fie thego lękać ma
3: co obrázić nie może á co iest rzecz powinna/ á wziąwłzy myłł
4: łtáteczną przed fię nigdy mu żaden połtrách/ áni łmierć fro=
5: ga áni łtráłzna nie będzie.

6: **#Poćiwemu przecz ma być łmierć łtráłzna.**

- 7: **A** Bowiem poćiwemu á rozumem ozdobionemu człowie
8: kowi á czemu być ma łmierć łtráłzna? gdy nicz ná łwym
9: łumnieniu nie czuie coby mu do łálki Páńłkiey/ do żywothá
10: wiecznego przekázic miało/ gdyż ozdobił łtaniczek łwoy tá=(*marg*) *Zadne mieyłce*
: *przed łmiercią*
: *nie zákryie (-)*
11: kim żywotem y thákiemi łpráwámi że y po łmierci łlawá ie=
12: go nigdy vmrzeć nie będzie mogłá. Gdy też będzie pewien iż
13: dułzá oná miła iego w rołkołzy á w rádości záchowaná być
14: ma aż do záwołania łwego/ á ciáło też iáko łmácznym łnem
15: iż też włpokoione będzie. Gdyż wie iż to pewna á nieomyłna

16: rzecz iest/ á s czałem ná káždego przypásć muśi. Gdyż wie iż
17: żadnego ták pewnego áni mocnego mieifcá nie málz ná fwie
18: cie/ gdzieby sie przed tym zákryć miał. Ani żadnego mocarzá
19: nie málz/ coby go od tego obronić miał. A czo ma byc ponie=
20: woli/ á czemu tego z dobrą wolą czekác nie ma? Gdyż y gość
21: wdzięcznieyłyzy czo łam s chući á z miłości przydzie do kogo/
22: niżli ow czo go wloką á on sie wydziera/ á práwie gwałtem
23: vkázuie onę niechuc fwoię.
24: Prawdác iest iż kto sie názbyt zábawił fwiátem tym mi=
25: zernym/ á tymi doczeńnemi nędznemi obłudámi iego/ ktory
26: sie wzócił/ vpłtrzył/ gmáchy pomármurował/ poálábátro=
27: wał/ pozłocił/ pińka/ huczy/ trąbi/ á dziwnemi kftały rołko=
28: łzy swoich vżywa/ że themu śmierć muśi być strážna y żáło=
29: śna. Ale iefcze będzie żáłośnieyła/ gdy z guzow álbo s frán= (marg) Zabawiony

: fwiáthem boi

: sie śmierći. (-)

30: cuzow/ álbo z dziwnych wrzodow nań nieobácźnie przypá=
31: dnie. Ano strách/ áno żáłość od onych nałogow swoich/ áno
32: śumnienie drży nie czuiąc nic dobrego w łobie/ áno ni wiári/
33: ni śpráwy/ ni nádzieie/ áni żadney śtałości niemálz/ áno iefz=
34: cze dyabeł poddyma áby w rołpácź przyłzedł/ á fwiát łudzi/
35: á ciáło drży przed stráchem. Ale człowiek w śtáteczney my=
36: śli fwey poštánowiony/ ktory poćciwie á pomiernie á pobo=
37: źnie vżywał zázwdy cnotliwych czałow swoich/ ktory sie ro
38: zmyłła iż to co oczymá widzi nigd y iego nie było/ ták tego iá=
39: ko pożyczánego vżywał/ á zázwdy to powinien był wroćić/

Ff

álbo ine=

strona: 167v

Trzecie Księgi

1: álbo inemu oddác kiedy mu iedno rołkaża. A czegoż sie ma lę=

2: kác? á czegoż ma żáłowác? Y owłzem to wśzytko z dobrą wo
3: lą woli oddác/ s czegoby potym frogą liczbę czynić miał.
4: Abowiem dobry dłużnik kthory fie zádłuży/ á wie iż onym
5: zádłużeniem wiele łobie zárobieć może/ á zálię onymże vrob=
6: kiem wie pewnie iż style troie vgonić może/ o bárzo rad dług
7: on zápłaci. Tákże człowiek pobożny zádłużył fie Pánu/ wiel
8: ki dług wziął od niego dobrodzieyftwá iego/ á iellize fie w
9: tym dobrodzieyftwie Páńfkim pobożnie á poćciwie zácho=
10: wał/ o wiele łobie vrobił/ á tym vrobkiem wielkich łobie fkár
11: bow doftác może/ á iuż tego pewien á íft o wiecznych á nie=
12: doczełnych fkárbiech łwoich. A czemuż fie ma wzdrygác/ á=
13: by ten dług Pánu zás wrocił? gdyż iuż im wiele vrobił/ y ie=
14: łzczę fie wiele fkárbow po nim nádziewa. Ale ow nędzny dłu
15: żnik co iáko łzwiec kiedy fie ná fkory zádłuży/ tedy podełzwá
16: mi wypłaca/ kthory iuż żadney nádzieie w wielkim zarobku
17: nie ma/ tylko fie lichmániną żywi/ á lichwy płáci/ o bárzo mu
18: ciężko wroćić czo fie komu zádłużył/ á przedię rad nie rad/
19: przydzie łwięthy Marćin/ day czyńłz/ á czo fie go náładziaą
20: álbo námęczą to wniwecz.
21: A wiele poćciwych ludzi było y pogáńfkich y Krzećcijáń==
22: łkich co dobrowolnie łmierći łzukáli á łobie iey życzyli.
23: Ano y Dawid ná wielu mieyfczach Pána Bogá prośił/ áby (*marg*) O łmierć łwię

: łci prośili.

: **w Pfał. xxvj.**

: **Luk. w j. Kapi. (-)**

24: mu dał oglądác łkárby w ziemi żywiączych. Ano y Prorok
25: Ionás leżác przed Niniwen miałtem ná onej gorze pod łłóń
26: cem prośił Pána o łmierć. Ano y on łtárzec Symeon łwię=
27: ty gdy poznał zbáwicielá łwego ná ręku łwoich/ tedy prośił
28: Pána áby go iuż opuścił/ á wziął go do chwały łwoiey/ po=

29: wiedáiąc iż mi thego iuż nic nie žal/ gdy oglądáły oczy moie
30: zbáwicielá fwego. Nuż zálie ludzie pogánfczy/ tylko dla fła=
31: wy fwey ná wielkie niebefpieczeństhwá á práwie ná śmierć
32: ciálá fwe wydawáli/ ná działá nábiegáli/ przez woyfká fie
33: przebijáli/ ná mury y w ognie wfkákowáli.
34: A co rozumieš o onych co fie byli w onym Troiánfkim ko=
35: niu zówarli/ iefli fie cí byli dobrowolnie ná śmierć nie wydá
36: li? Bo Grekowie gdy iuż Throiey dobyć nie mogli/ vczynili
37: poštawę y ten kftált okazáli/ podziękowawšzy bogom fwo=
38: im/ iż iuż precz od onego miáltá odciągnęli. A ná pámiątkę
39: tám bycia fwego/ á ná chwałę bogom fwoim/ zbudowáli ko
40: niá wielkiego z drzewá/ y pięknie gi vmálowáli/ w kthorym

zówarli

strona: 168

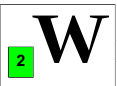
żywotá pocźciwego
człowieká.

Lišt 168.

1: zówarli kilká fet ludzi Rycerfkich. Vbodzy Troiánowie ro
2: zrádowawšzy fie onemu pokoiowi fwoyemu/ zbyeqli fie ná (*marg*) Troiánfkim kon. (–)
3: dziw do onego koniá/ y vrádzili sobie áby gi ná wieczną pá=
4: miątkę do miáltá wciągnęli. Pothym štukę muru niemáłą
5: obálili oná beštią/ z wielką trudnošcią w miásto wtoczyli/
6: potym sobie iuż wesołych czáłow vzywáli. A gdy iefzcze oko
7: ło oney šzkápy štali/ przybieżał Laokron krolewic kthory był
8: duchowny/ y vderzył w onę šzkápę šzefelinem/ mowiąc do
9: nich: *Nonne hæc in noštros štructa ešt machina muros?* A co wie=
10: dzieć pánowie/ iefliže thá šzkápá ná nášze złe á ná nášze mury
11: nie iefth zbudowaná? Czož rozumieš bylili cí w štráchu czo
12: tám w šzkápie fiedzieli? Potym w nocy z oney šzkápy wyško=
13: cziwšzy w kilku miešcach miásto zápalili/ ná bešpiecznie špią
14: ce vderzyli/ bo štrách wielkie oczy ma/ Grekowie tež wnetki

- 15: przyłkoczyli/ także nędzne miałto wzięli y rozłzárpáli.
16: A ták wiedzącz to vważny człowiek/ iż w śmierci żadnego
17: łtráchu nie máłz/ wiedząc iż y ludzie święci/ j ludzie pogánłcy
18: nic łie przed nią nie trwożyli/ owłzem łie w nią dobrowolnie(marg) Smierć dułze
: nigdy dotknąc
: nie może. (-)
19: wdawali. A ktemu łełczce y w złym drudzy łumnieniu/ y ła=
20: dney łprawy około łiebie połtánowionej nie máiąc. A łe=
21: muž then połciwy máiąc łumnienie bełpieczne/ łyłthe/ á od
22: włzego wolne/ połtánowiłzy nadobnie łwe łprawy włzy=
23: łki/ z rozważnym vmyłem ná włzem połtánowiony będąc/
24: á łczemułby łie łey bełłey á łey niemey łwarzy łękáć miał? kto
25: ra tylko iż ciáło vłpić może/ ále dułzá miła nigdy od niey do=
26: łkniona być nie może/ ták iáko nas w łym Sálomon bełpie=
27: łźnie viłcił.

28: #Y pogáni y łzárći łmierci nie gánili.

- 29: Wiele piłmá y przyłádow łákichbyłmy ználełi/
30: gdzie y pogáni/ y łzárći łmierci nigdy nie gánili/ y o=
31: włzem iá łwalili. Ano Sylenus łeł Mędrzec łeden/ gdy do
32: Adryaná Cefárzá był zá więźniá przywiedzyon/ gdy z łim
33: wiele rozmawiał/ po rozmowach onych prołł Cefárzá áby(marg) Adrian Cefar
: á Silenus. (-)
34: go wolno pułcił. Cefarł go łpytał/ á co mi zá łho dáł? Po=
35: wiedział mu Sylenus: á coł mam dáć kiedy łam niemam łic
36: ále cie náuczę łákiej łeczy coł zá wielki łkarb łłanie. Pytał
37: go Cefarł łoby ło łákiego było. Powiedział Mędrzec: A ło
38: napirwey/ záłuy łeł łie vrodził/ á łotym proł Bogá ábył co

Księgi Trzecie

- 1: narychley vmárł. Boś fie vrodził/ chociaś Cefarz/ ná wiel=
2: ką nędzę/ ná wielki kłopot/ á ná wielkie niebezpieczeństwo ży
3: wotá fwego/ ábowiem nie iedná śmierć zá tobą chodzi/ á ro
4: zmáici ludzie o tobie y rozmaitemi kłtały rádzą/ iákoby cie
5: s fwiátá zgładzili. A przedię co w thym kłopotow/ fráfun=
6: kow/ á niebezpieczeństwá vżywiefz/ á zwłáfczčá w thych za=
7: miefzkach fwoich/ to będziefz miał w zyfkú. A fskoro vmrzefz/
8: iuż łobie do káżdego pokoiu/ do káżdego bezpečzeństhwá/ y
9: do káżdey rofkofzy fortkę otworzyfz. Cefarz rozfmiawfzy fie
10: onym fkárbom/ á przyznawfzy iż prawdę powieda/ kazał go
11: wolno puścić.
- 12: Tákże y Diogenes gdy go miedzy inemi rozmowámi ten=
13: że Adrian pytał/ coby też o śmierci rozumiał/ tedy mu thákże(marg) Diogenes/
: Adrian. (-)
- 14: powiedział: Smierć ieft pewne pielgrzymftwo/ koniec káż=
15: dey pracey/ ftrách złym á rofkofz dobrym. A pewnie że praw
16: dę powiedał. Bo fwowolnikom á łákomcom muśi być bár=
17: zo ftráfzna. Bo fie iednym od nálogow bárzo niechce/ á dru=
18: gim theż od onych dofypánych fkrzynek/ á od wyciofánych
19: mármorow/ ktorých nędznie vżyli/ y niegdyby byli nie vżyli.
- 20: A człowiek roftropnoścjá mądrá ozdobiony/ wfpomniaw= (marg) **K Zid. w xiiij.** (-)
21: fzy łobie iáko piśmo powiáda/ iż tu nie mamy miáftá miefzká
22: iącego ná fwiecie/ wfpomniawfzy iż tho wfzytko cokolwiek
23: mamy nie náfze ieft/ iedno iákoby k wierney ręce nam do ży=
24: wotá pożyczono. Wfpomniawfzy iż mu thám Pan wieczne
25: fkarby obieczał y nágotował/ kthorych áni mol áni rdzá nie(marg) **Matth. wvj.** (-)
26: gryzie. Vważywfzy fwą bezpečzną myśl y fumnienie fwoie
27: nic mu to nie ftráfzno iż to vczyni czo závždy vczynić powi=
28: nien.

29: #Czárći zá skarb ludziom śmierć dawáli.

30: **A** Pátrż iáko y Czárth śmierć zázwdy zá wyfokie dobro=
31: dzieyftwo á zá zacny vpominek być pokládał. Iesli kto(*marg*) Apollo/
: Agámedes/
: Trofon. (-)
32: czytał/ gdy Trophon á Agámedes kościoł byli Apollinowi
33: wielkim kofztem zbudowáli/ w którym potym czárći mowi=
34: li/ y ludziom odpowiedzi dawáli. Przyfzli potym do onego
35: kościoła/ y próšili Apolliná áby ie też wždy zá onę ich pracą
36: y zá on kofztowny nakład czym opátrzył. Apollin im powie=
37: dział: Iż wam tákie vpominki dam/ ktorych ná fwiecie żad=
38: nych lepźszych nie mász. Ci sie barzo w tym kocháli/ y z rádo=
39: ścią tego czekáli/ y przyiacielom tę śwą pociechę opowiedzie

li. Nálezli

strona: 169

żywotá poćciwego
człowieká.

Lišt 169.

1: li. Nálezli ie trzeciego dnia á oni obádwá vmárli. Y obaczy
2: li to potym oni co sie im byli tego zwierzeli/ iż oni ich bogo=
3: wie ná on czás śmierć łobie zá nawiętłze dobro y zá nakořto
4: wniewtze klenoty poczytáli. Táke też o
5: ni dwa brácia Kleobis á Byton/ ktorych mátká wedle one=
6: go łthárego zwyczáiu pogánłkiego była káplánem/ ktorą
7: zwano Argia/ gdy ná iákis fełt miałá iść przed miáłto do ko
8: ścioła łprawowác ony cerimonie swoie/ łynowie iey próši
9: li áby dla zacności łwey pieřzo nie łzła/ ále włádziwřzy ią ná
10: wozek pięknie przyłtroiwřzy łami ią dwa wieřli do kościoła
11: onego. Gdy ofiáry czyniła onyni bogom łwoim/ tháke ich
12: próšila/ áby to onym łynom zá onę poćciwość co iey vczyni

13: li czym dobrym oddáli/ y pewnie iey to obiecáli. Była z nimi
14: iuż ná ony obietnice wesoła/ á po oney krotofili śpác sie pokła
15: dli. Ráno wstała á synowie ielzczę śpią/ nie kazála ich budzić
16: aż ku południu było/ powiedziała iż to iuż długo śpią/ kazála
17: ie potym obudzić. Ci co ie szli budzić náleżli ie á oni obádwa
18: vmárli. Mátce powiedieli/ ona sie nic nie zátrofkawszy po
19: wiedziała: Iż widzę iż v bogow nie máż nic lepszego áni ko=
20: sztownieyszego iedno śmierć/ gdyż to mym synom dali co im
21: byli z wielkiej łafki dáć obiecáli.

22: #Nierozmyślnym śmierć strach/ ro=

23: zmyślnym krotofilá.

24: Tak iáko sie pirwey wfpomináło/ bogaczom á łákom=
25: com á rokośznikom strážna iest śmierć. Ale ludziom ma(marg) Smierć nie
26: : strážná. (-)
27: drym á słuźnie rozmyślnym nic to strážno być nie może. Bo
28: nie dármo ono Sálomon w swej próbie kthorą czynił do
29: Pána dokładał: Bogáctwá zbytniego nie dáy mi moy miły
30: Pánie/ tylko mi day słuźne potrzeby do żywności moiey. A=
31: bowiem w bogáctwie będącz náyczony boię sie bych cie nie
32: zápomniał. A nie pytał sie potym co to iest zá Bog/ y kthore
33: iest imię iego. A ták nie dziw bogaczowi strach śmierci.
34: Antygon krol Máczedońki gdy był bárzo niemocen/ á iż
35: baczył iż go pánowie y ini przyiaciele żalowali/ tedy im po=(marg) Antygon s pá
36: : ny. (-)
37: wiedział: Iż mię żalując zażrzyć mi mego dobrego. Abo=
38: wiem tá niemoc iesth do mnie práwie połem/ vpominájąc
39: mię iżem iest człowiek/ á iżbych pámiętał potym ná śmiertel=
40: ność swoię będąci żyw/ á nie wznosił sie ku gorze z omylnemi

strona: 169v

- 1: myllámi fwemi. A iefli vmrę/ tedy dług zápláce/ á pokoy fo=
2: bie vczynię.
3: Niedawno zefzły on Cefarz fławny Máximilian/ gdy mu
4: w Tyrolu pálac iákis budowano/ tedy thám czoś murárze á
5: ciefle pomylili/ gdy przyfzedł oględowác/ thedy ftárfzy then(*marg*) Máximilian s
6: : cieflą. (-)
7: miŧtrz iákąś záfrálowaná twarz vkazał. Cefarz mu przy=
8: ŧzedŧzy poŧzeptáł: Nie fráfuý fie/ boć ia ten dom niewiem ko=
9: mu gi iefzcze buduie/ ále przydzieŧz do mnie po obiedzie/ tedy
10: mi moy włafny domek zbuduieŧz. Cieflá fie zádziwowawŧzy
11: coby to miał być zá domek coby gi zá kilká godzin zbudowác
12: miał/ ŧzedł pothym ná czás náznáczony do Cefárzá. Cefarz
13: záwárfzy fie z nim poćichu kazał mu áby mu wnet trunę zbu=
14: dowáł/ á iżby tego nikomu nie powieðał. A gdy iuż truny do
15: konał/ powieðał mu Cefarz/ iż to dopirko iefł włafny do=
16: mek moy/ tám tego iuż dobuduycie iáko chcecie/ bo niewiem
17: komu gi buduiecie. Potym cnotliwy Cefarz onę trunę záwi
18: náwłzy pięć lat s ŧobą wŧzędý woził/ y w káżdey potrzebie z
19: nim bywáł/ á powieðał iż to też mam ŧwoy táiemny ŧkarb.
20: A gdy vmárl rzućili fie do ŧkárbu/ áliŧci truná/ á w trunie nic
21: nie máłz. Obaczyli to potym iż to iego był táiemny ŧkarb po
22: mnieć záwždy ná ŧmiertelność ŧwoię. Thákże go pothym w
23: niey z wielką poćiwofcią iáko Cefárzá ŧchowáli.
24: Tenże fławny Cefarz gdy iuż miał vmrzeć proŧił pánow
25: ŧwoich/ áby ciáło iego przez kilko dni nie zákrýthe lezáło. A
26: gdy go pánowie pytáli czoby było po thym/ powieðał: Iż
27: niech fie káždy dziwuie á przypátruie fie mocy ŧmiertelney/ iż
28: áni Cefarz/ áni zádney potentat iey fie nigdy obronić nie mo=
29: że. A niech też ŧobie káždy wŧpomni ŧmiertelność ŧwoię/ á iż

- 29: to dług iest pewny á nieomylny/ á káždy gi s czáfem fwym
- 30: pewnie zápláćić muí.
- 31: W onym sławnym Egipcie ten był obyczáy/ iż gdy páno=
- 32: wie iáki sobie feft czynili/ tedy gdy byli nawefelzy przyfzedł(*marg*) Egipłki mu=
- : zyk. (-)
- 33: muzyk iáki álbo skrzypiec iáki/ á przyniośł ná fobie obraz drze
- 34: wiány iákoby człowieká vmárłego/ támże gi podle siebie po=
- 35: ftáwiwfzy napirwey pogládáiąc ná on obraz záłośne wier=
- 36: íze ípiewał/ áby káždy czáfu nabefpiecznieyfzego á nawefel=
- 37: ízego ná to sobie wfpominał/ iż teź táki ma być/ á iż sie themu
- 38: nikt żadnym bogáctwem áni żadną mocą obronić nie może/
- 39: áby tego długu pláćić nie miał. Potym teź záfię ine bieśiedne
- 40: á weśołe wirfze ípiewał.

Abowiem

strona: 170

żywotá człowieká

Liśt 170.

poczćiwego.

- 1: Abowiem y my co po tym świecie do tego kryfú obiecáne=
- 2: go wędruyemy/ ieftechmy podobni ku onym co w drogę idą/
- 3: y potkáią gdzie iákie piękne drzewo s fzyrokim liściem/ á cień
- 4: rośkośny pod nim/ to fie tu pokláda/ to fie tu rozzuwáią/ tho
- 5: fie ocieráią/ drugim fie prześpáć chce. A przedfię kochay fie ty
- 6: iáko chcefz/ dáley w drogę wędrowáć/ á thám być gdzie po=(*marg*) Iáko fiedzimy
- : pod cieniem
- : fwiátá. (-)
- 7: trzebá á gdzie káždy być muí. Tákże my teź pod thym drze=
- 8: wem á pod tym cieniem fwiátá tego to fie ofkubamy/ tho fie
- 9: przewrácamy/ to fie chłódzimy/ to fie nam niechce s cieniu te
- 10: go/ á przedfię wędrowáć/ á przedfię thám być gdzie káżdego
- 11: powinnośc niefie/ by fie nabárziey ociagał s cieniu tego.

- 12: Proſto ieſtechmy iáko on dziad co o nim Ezop báiał/ kto=
13: ry nioſł w gorący dzień brzemię drew z láá ná łobie. Y ftá=
14: nąwłzy tákże pod drzewem w cieniu zrzucił s łiebie ono brze(marg) Stáry s łmier
: cią. (–)
- 15: mię drew/ y powiedział: Ey iużbych łnadź wolał łmierć ni=
16: źli łie s tymi drwy dzwigáć. A łmierć wnet podle niego łtá=
17: nęłá/ á czego chceſz brácie? owom ia gothowa. Dziad wey=
18: rzawłzy iey w oczy vbznał łie y powiedział łtoiąc pokornie:
19: Nic moiá miła łiołtro/ chciałem cie proſić byś mi tych drew
20: pomogła ná rámię záložyc/ ále iuż nie łhrzebá/ bom łobie iuż
21: odpoczynał/ záložę łam. Tákcí nas łwiát łudzi/ iż gdy łobye
22: czáfow á przypadkow powinnych nie rozwaźimy/ tedi nam
23: tá nieláchetnicá łtráźna/ kthora záprawdę/ kto łie obaczy/
24: niema przecź łtráźna być.
- 25: Ano y oni pogáni co ie zwano Traces then obyczay mieli/ (marg) Tráces/ pogá=
: ni s łwymy o=
: czáyami. (–)
- 26: iż kiedy łie człowiek vrodził tedy ná krzcínach płákáli/ záło=
27: łne pieśni łpiewáli/ wyłławiaiąc iż łie ten człowiek ná nędzę
28: á ná wielkie niebełpieczeńłtwo národził. Y nie dármo płá=
29: cze/ bo to cźuie rozumna dułzá iego. A kiedy záłię kto vmárł/
30: tedy trąbili/ bębnáli/ łpiewáli/ ráduiąc łie s tego iż iuż doko=
31: nał włzytkich prac/ trudnołci/ niebełpieczeńłtwá łwego/ á iż
32: iuż będzie inego á roskofznego vzywał żywotá łwego.
- 33: Tákcze ono y Xerxes on wielki á moźny krol/ gdy był wiel(marg) Xerxes płákał
: nád wołłkiem. (–)
- 34: ká wielkołć łudzi ná woynę wywiodł/ ták iż y morzá y zye=
35: mie nie przeźrzána cześć zákyli/ włzedłzy ná gorę páłhrząc
36: ná ony wołłká poczał płákác. Artábanus pan ieden pyłtał
37: go przecźby płákał máiąc tákie wołłká/ przypomináiąc mu

38: to/ ielli sie nieprzyiacielá boifz/ á kto táki iest áby tho zwycię=

39: żyć miał? Powiedział mu krol/ iż sie ia nieprzyiacielá nic nie

40: boię/ ále wpádlá mi ná myfl śmiertelność moiá/ iż teraz pá=

Ff iijj

trzam ná

strona: 170v

Księgi Trzecie

1: trzam ná thej okrutną moc y bogáctwo swoie/ á po máley

2: chwili w proch sie nikczemny obroćć mużą. Abowiem tho

3: wiem pewnie/ iż po pięćdziesiąt lat s tych co ich tu widzę le=

4: dwie że dziesiąty zoftanie.

5: Ale gdybychmy y my theż dzisieyzy Xerxesowie weszli ná

6: wyfoką gorę/ á pomyflili fobie weźrzawły nie ná woýlko á=

7: le ná wzytek świat/ iáko márníe ludzie śchodzą á często giną

8: że ich ledwe trzecia część w máłych czáfiech zofthanie/ by ná

9: to mieýlce infzy nie náftępowáli/ moglibychmy też záplákác/

10: á pomyflić fobie iż tu czás náfz krotki á omylny iesth/ á nic sie

11: w nim nie kochác/ á z wefołą myflą czekác dokończenia á v=(*marg*) Smierć dybie

12: zá námi. (–)

12: śpokoienia swego. A iż niewiemy w ktorým czéfie á ná ktho=

13: rym mieýlcu ma nas śmierć záftác á czás dokończenia náfze=

14: go/ tedy my iey y ná káždy czás y ná káżdym mieýlcu czekay=

15: my/ gdyż to widzimy y skoro sie vrodzimy tedy iuż mrzeć po

16: czynamy/ bo co dáley to bliżey ku śmierći idziemy/ á o niey á=

17: ni wiemy áni myflimy gdzie nas zdibác á záfkoczyć ma/ y ná

18: ktorým mieýlcu/ y w ktorą godzinę/ ktorey żadny człek nie=

19: wie. Y dla tego nam to zátáiono/ ábychmy zázwdy gotowi

20: byli/ bo bychmy pewnie wiedzyeli czás dokończenia swego/

21: niechciáloby sie nam nigdy dobremi być/ áż máluczko przed

22: czáfem onym.

23: #Mądry co fobie o śmierći rozważác ma.

- 24: **A** Ták státhečný á powážny á rozumem ozdobiony czło=
25: wiek miałby zówždy on Egipski obraz w káżdey kroto=
26: fili fwey przed oczymá swoiemi stáwiác/ y s tey gory s Xer=
27: xelem vstáwicznie odmienność fwiáthá tego vpátrowác/ á
28: nic sie przed tym nie trwożyć co powinnie być muśi/ owłzem
29: sie ná to vstáwicznie rozmyślác/ á z ochotą tego czekác/ ábyś
30: wdzięcznieyfzym gościem był v Páná swego/ dobrowolnym
31: niż poniewolnym/ áby cie między opłotki á po vlicach nie szu (*marg*) Swadziebne o
: dzienie s czego. (-)
32: kano á gwałtem nie przymużano do tych god Pánńkich/ ták
33: iáko w Ewányeliey słychasz/ á bądź zówždy gotow/ á miey
34: zápaloną lámpę w rękú swoich/ iáko ony pięć mądre pánnny/
35: ktore z ochotą pułczono do páłacow Pánńkich/ á miey zów
36: żdy swádziebne odzienie gotowe s cnoty/ z wiáry/ á z do=
37: brych słpraw twoich vháwtowáne/ ábyć nie rzeczono przyia
38: cielu iákoś tu śmiał przyść ták sie szpetnie vbrawłzy/ idź precz
39: bo sie tu nie zeydziełz między tymi co sie pięknie przystroili do

tego we=

strona: 171

żywotá poćciwego
człowieká.

Liśt 171.

- 1: tego wefela Pánńkiego á do tego wezwánia swego.
2: Abowiem y do woyny/ y do káżdey słprawy/ wżák to wi=
3: damy/ iż iest gotowość zówždy bárzo potrzebna. A szczęśli=
4: we to miałto/ ták powiádaią/ ktore czáfu pokoju boi sie bur=
5: dy/ á wczás do tego gotuie potrzeby sobie. Y Rycerśki czło=
6: wiek choציay ielzcie niewie o żadney pewney burdzye swo=
7: iey/ zówždy sobie gotuie potrzeby do tego/ á częłtho przypá=
8: truie zbroidzki swoiey. A ty iuż o pewney á nieomyłney bur=

- 9: dzie wiełz/ á niewiełz kiedy ná cię przypaść ma/ á wždy leżiłz/
10: á wždy nic nie dbałz/ czego byś iście nie vczyił byś thu wie=
11: dział ná fię o iákiey pewney burdzie łwieckiey łwoiey.
12: Abowiem piłmo łwięte powieda/ łzczęłliwy to człowiek(marg) **Matth. w xxiiij.** (–)
13: ktory czuyno łtoi v fortki łwoiey/ áby nie przyłzedł możniey=(marg) **Luk w xj.** (–)
14: łzy á nie pobrał dobrá iego. Nie rozumieyże ábyć tho łrebrá (marg) *Rzecz rozmyłł*
: na nie ták łzko=
: dzi. (–)
15: ábo pieniędzy/ boć ielzcze nie to ielst dobro twoie/ kthore ielst
16: doczełne/ ále ono wieczne ktorego wiecznie á nie do czáfu á z
17: wielkimi rádołciámi vzywáć małz. Gdzie dáley Pan tákże o
18: tym dokłádáć raczy/ mowiácz ták: Abowiem by gołpodarz
19: wiedziál ktorey godziny złodziey ma przyść ná złupienie do(marg) **Matthe. w xiiij.** (–)
20: mu iego/ o pewnieby pilnie czuł á łthrzegł/ iżby mu łie nie dáł
21: podkopáć do domu łwego. A ták y wy vłtáwiczenie czuycie/
22: bo czás wálz dybie ná was iáko złodziey/ áni wzwiecie kto=
23: rey godziny ma przypáć ná was. Abowiem káżdá rzecz v=
24: wáżona przed tym iuż nigdy thák łtráłzna być nie może/ iáko
25: tá kthora gwałtem á nieobácznie przypádnie. Bo y łtrzáł
26: kto iá wczás obaczy nie może ták wiele łzkodzić iáko thá kto
27: iey nie obaczy.

28: **Kápitulum x.**

29: **Gdy iuż poćiwy człowiek rozważy powinność**

30: **łmierci/ iáko iey ma czekáć y iákiego żywotá**

31: **do czáfu łwego przyłzłego vzywáć ma.**

- 32: **B**Ywáią też więc łdzie łtárzy/ co nie
33: ćirpliwie á nierozmyłłnie przypadki czáłow
34: łwych znolzą. A drudzy więcz y czáfy łwoie/
35: y łtárość łwoię przeklináią/ czo włzytko bez=

strona: 171v

Księgi Trzecie

1: grafika

2: rozumnie czynią/ gdiż przyrodzenia żadny zgwałcić ani zwy

3: ciężyc nie może. Abowiem widziż iako niebo/ miefiąc/ słoń=

4: ce ony fláchetne stworzenia vstáwicznie biegác/ pracowác/

5: á w koło około ziemie toczyć sie mufzą. Widziż iako czáfy i= (*marg*) Przyrodzenia

: nikt zgwałcić

: nie może. (-)

6: dą káždego roku/ Wiofná náftawfzy/ ziemię ogrzawfzy/ zio=

7: łá y drzewá rozliczne zázieleniwfzy/ y kwiathki rozlicznie v=

8: málowawfzy Látó zá sobją przywodzi/ w ktorým też w go=

9: rącości iego gdy iuz wfzytkich rzeczy co Wiofná záczeńá do=

10: kona/ ludzie niemáley pracy z owemi krzywemi želázy vzy=

11: wáią. Zá Látem záfię błotna Iefień przychodzi/ á zá Iefie=

12: nią záziębła á niewdzięczna zimá. Widziż też iż sie Miefiąc

13: vstáwicznie odmieniać á odnawiać muśi. Widziż że dzień

14: w noc/ á noc w dzień vstáwicznie sie ták mienić á záfwdy sie

15: miefzác mufzą. Rzeki byftre nigdy ciec nie przeftaná. Tákte

16: y ziemia wedle czáfu káždą powinność fwą okazać muśi/ s

17: czáfem sie zázielenić/ s czáfem zázołócić/ s czáfem názbyt zágo

18: rzeć/ s czáfem názbyt rozmoknąć muśi/ thákze y zmárznąc á

19: stwárdzieć iako kość muśi. A což gdy przyrodzenie wfzyft=

20: kich rzeczy fwą powinność niefie/ á Pan Bog iefzcze od wie=

21: kow ták poftánowić raczył/ á ktoż tego Páná y iego poftá=

22: nowienie kiedy zgwałcić álbo zwyciężyć może? á ktoż kiedy

23: przyrodzeniu od niego poftánowionemu iáki gwałt álbo iá

24: ką moc vczynić może?

żywotá pocźciwego
człowieká.

Lift 172.

- 1: A czemużbyś też thy miał być dziwnieyſzy moy miły brá=
2: cie/ gdyż widzisz iż niebo/ ziemiá/ rozliczne płánethy/ czáfy y
3: wſzythki przypadki ſwym porządkiem iuż áż do ſkończenia
4: ſwiátá tak ſie toczyć muſzą/ á tybyś thylko miał nárzekáć ná
5: przyrodzenie ſwoie? Azażes iuż nie przetrwał Wioſny oney
6: nadobney zázieleniáley młodości ſwoiey? Azażes iuż nie prze (*margin*) Czás człowie=
: czy iáko rok bie
: żący. (-)
7: trwał onego roſkoſznego látá y iefieni? s ktoremi wſzytki ży=
8: wności przypadáią/ onych weſołych á wdzyęcznych ſrzed=
9: nich czáfow ſwoich? A gdyś iuż przyſzedł do żimy á do chłó=
10: dniefzych czáfow ſwoich/ á czemużbyś też nie miał iuż też v=
11: żyć wdzięcznego pokoiku ſwego? Iáko on dobry goſpodarz
12: ktory nánoſiwſzy lecie á wieſieni wſzytkiego pełne káty ſwo
13: ie/ iuż też ſobie roſkoſznie wſzytkiego vżywa w ciepłej izbye
14: álbo przy kominku ſwoim. Abowiem nie może być dom za=
15: den thák pięknie fundowány/ álbo vpſtrzony/ áby s czáfem
16: ſwym pocźyrnieć prochem á páięczyną przypáść nie miał/ á
17: więcbymy go iuż zarázem rozwálić álbo ſie im obrzydzić? Azaż
18: go nie lepiej omywać álbo znowu pomálowáć/ oblepiáć/
19: pobijáć/ áby przedſię ſtał w oney mocności ſwey poki może
20: być?
21: Tákże też ty ſtárość ſwą gdy ná cię przypádnie/ á iużbyś iá
22: ſobie obrzydzić miał iáko zły goſpodarz ſtháry dom dla zá=
23: brukánia iego? ſam ſie oſádz/ iżby tho nie był práwy rozum
24: twoy. Ale iáko on Rzymſki Hetman/ gdi Rzymiánie ſwiát
25: poſiadáli/ tedy miedzy Hetmány miáftá/ zamki/ y kráiny ro

- 26: zdawali/ dośtála fie też iednemu Spártá miáľtho nie bárzo
27: ozdobne przeciwko innym miáľtom/ chciał onę Spárthę po=
28: rzućić/ drugi mu powiedział: iż zle vczyniľz/ bo widziľz iż zá=
29: wždy lepiej káżdą rzecz fthárą łobie łcelowác á nowey cze=
30: kác/ niźli áni nowey áni łtárey nie mieć. A ták ia thobie rá=
31: dzę *Spartam quam nactus es adorna*, to ielt/ gdyć fie Spártá do
32: łthála iuź iey łobie nie mierź/ á iáko możelz rádźzey ią łobie
33: przychędażay będzieć fie potym podobála.
34: Táke też thy gdyś przyźzedł ku łwym łzedziwym láthom
35: łwoim/ á iźci fie iuź działem tá Spártá dośtála/ iuź iey łobie
36: nie mierź/ iuź ią łobie przychędażay nádzieią á vważną łtało
37: łcia łwoią/ iuź ią łobie iáko dobry gołpodarż on łthary dom
38: łwoy ochędażay/ pobijay/ ocieray/ boć y dłuźey potrwác mo
39: że/ y lepfzey rołkołzy gdy gi łobie chędożyć á zdobić będzieľz w
40: nim vżyć możelz/ niźlibyś gi przez łwą niedbáłość záplugá=
41: wił á omierźił łobie.

strona: 172v

Księgi Trzecie

1: #Stárego rozliczne pociechy.

- 2: **A** Zaľz ty nie maľz czym tego przyczyrniáľego domku łwe=
3: go tey łtárości łwoiey záchędożyć á nadobnie záfárbo=
4: wác? pociechámı rozlicznemi łwemi/ gdy będąć w pokoicź=
5: ku łwoim/ opuściwłzy rozliczne burdy/ fráfunki/ á kłopoty
6: łwiátá tego/ będzieľz vżywał rołkołzy łwoiey/ pátrząc ná o=(*marg*) Pociechy łtáre
: go. (-)
7: ny łprawy łwoie/ ktores łobie łprawił y połtánowił zá czá=
8: łow duźości łwoiey. Ano łobie fiedziľz w nadobnym dom=
9: ku kthoryś łobie zbudował wedle myłli łwoiey/ áno łozecźko
10: nadobnie vłáne łtoi dla odpoczynienia twego/ ánoć łyno=

- 11: wie służą/ iellic ie Pan Bog dał/ y z żonkámí fwemi/ wymy=
12: fláiacci potrawki wedle czáfow swoich/ ánoć ieden przynie
13: sie ptałzkow/ drugi záiączkow/ białe głowy kurek/ owoczow
14: rozlicznych/ że bezpiecznie możelz rzecz w onym wdzięcznym
15: pokoju swoim/ vzyway moiá miła dużo bo małz wśzytkiego
16: dofyć. Przechodziłz sie záfię do sadkow swoich/
17: do rybniczkow twoich ktorycheś sobie námnożył zá możniey
18: szych lath swoich/ áno rozliczne owoce wifzą przed oczymá
19: twemi/ áno rybki fkaczą/ áno iágniátká kozłátká igráią/ á=
20: no wnuczátká zá nimi przed oczymá twemi iáko wdzyęcne
21: kurczátká fkacząc biegáią/ ánoć gruźeczki/ iágodki zbieráiąc
22: przynofzą/ iáko mogą sie przyfluguią/ áno stádá bydłá ro=
23: zliczne iako od Iopá z wrot twoich pędzą/ áno sie polá ony
24: zielenią cóś sobie rofkopał zá możnieyfzych czáfow swoich.
25: A przeczże ty sobie małz mierzić stárość swoię? á przeczże iey
26: sobie owlzem nie małz poczythác zá rofkofzne á vspokoione
27: czáfy swoie? A owlzem Pánu Boguś powinien dzyękowác
28: iżci sie dał przebić przez ony frogie burdy/ rofterki/ á kłopo=
29: ty swiátá tego/ á dałci doczekác wdzięcznego pokoiá twego
30: y czáfow twoich.

31: **#Czytanie wielka rofkofz.**

- 32: Załz nie rofkofz iellice czytać vmiesz wkładzly sie pod na=
33: dobnym drzeweczkiem miedzy rozlicznemi/ pięknnemi/ á
34: woniáiącemi kwiateczki/ álbo thákże źimie ná nadobnym á
35: rofkofznym łozeczku swoim/ iż sie rozmowifz z onemi stáremi
36: Mędrzy/ z onemi rozlicznemi Philozophy/ s ktorych nay=
37: dziełz wielkie pociechy stárości swoiey/ w ktorych naydziełz

wielką ná=

żywotá pocźciwego
człowieká.

Liŕt 173.

1: wielką náukę ku káżdey rozważney ſprávie ſwoiey. A chce= (marg) S czytánia ro-
2: ſkoſz ſtáremu. (-)

2: ſzli ſie theż czym ochłodzić álbo pocieſzyć/ ázaſz nie naydzieſz

3: onych roſkoſznych hiſthoriy o dziwnych ſprávach onych lu=

4: dzi Rycerſkich á ludzi poważnych/ kthorym ſie y podziwo=

5: wác/ y z ich dziwnych ſpraw wcieſzyć ſie możeſz. A chcieli ſie

6: też poſmiać/ ázaſz nie znaydzieſz onych krotofilnych fábułek/

7: onych mądrych ludzi/ s kthorych ſie y nácieſzyć/ y náuczyć ſie

8: zázwdy czego możeſz. A czáfem ſie też vdaſz do Prorokow/

9: do Apoſtołow/ do Ewányeliſtow/ ábyſ theż wiedział po=

10: winnoſć ſwoię/ á nie dał ſie vnoſić w powinnoſci ſwoiej od

11: plotek rozlicznie wymyſlonych ſwiáthá tego/ gdyż Pan nie=

12: chce cie zá wláſną owcę ſobie poczyſć/ nie będzieſzli theż ſłu=

13: chał wláſnego głóſu iego/ á vdaſz ſie zá głóſem ſproſnego na=

14: iemniká/ kthoryć tylko będzie beczał y ryczał iáko woł dla po=

15: żytku ſwego. A toć ſnadź będzie napilnieyſza iuż ná tey dro=

16: dze tego wędrowánia twego/ ábyſ ſie pythał co naproſciey

17: drogi do Páná ſwego á do onego wdzięcznego mieyſcá ſwe

18: go/ do kąd cie iuż pewnie wiedzie powinnoſć twoiá/ á prá=

19: wie iuż maſz iáko pewną obietnicę do niego. Bo to wdzięcz=

20: na rzecz ieſt káżdemu kto w drogę iedzie ábo idzie/ iż nie przy

21: dzie ná błędne á ná omylne drogi/ iedno iż proſto á beſpiecz=

22: nie ſobie iedzie álbo idzie wiadomym á torowanym goſciń=

23: cem ſwoim.

24: A ieſliże ſam czytać nie vmieſz/ więcz komu inſzemu kázác/

25: coby y nadobnie przeczedł y rozwiódł/ á ſtąd iuż y pociechá

26: twoiá rozmnażáćci ſie moze w káżdym zámyſleniu twoim/ y

27: powinnoſć twoiá ták być poſtánowiona moze/ iż będzieſz zá

- 28: wždy stał iáko mur w kthorym iezcze żadney ryfy nie máłz/
29: przed oblicznością Páná fwego. A iefli też małz ten doftátek
30: więc też każełz łobie czáfem ábo ná lutence ábo ná iákim fym
31: phonaliku nadobnie zágrác/ á pociefzyć záfráłowáną myłł
32: łwoię y ferce łwoie. Przyiedzie do ciebie przyiaciel/ ázałz nie
33: rołkołz gdy łie z nim námwilz/ náłmieielz/ á onći będzie po=
34: wiedał przygody á przypadki ludzkie co łie komu przygodzi=
35: ło/ á ty łobie iedno będziełz rozważał á włpominał/ iż łie też
36: to włzytko działo zá czáfow onych młodłzych łat łwoich.

37: #Stáry wiek w dziwney obro=

38: nie Páńfkiey.

Gg

A czemuż

strona: 173v

Kłięgi Trzecie

- 1: **A** Czemuż thy łobie małz mierzić łtárość łwoię álbo łie iá
2: brzydzić? á owłzemby łie w niey kochác/ iż cie opuściły
3: burdy á rozłiczne kłopoty łwiátá tego/ á tyś łie też opuścił/ á
4: owłzem o nie nic nie dbałz. A będąc połtánowiony w nado=
5: bnym á łpokoynym żywocie łwoim/ iużeś łego pewien/ iż nie
6: ták częłto mozełz obrażić Páná fwego. A iefli go obrażác nie
7: będziełz/ á czegoż łie inego małz nádziewác/ iedno wielkiey łá(marg) Obroná Páń=
: łka dziwna
: nád wiernym. (-)
8: łki á łobrodzieyłtwá á błogolławieńłtwá iego/ gdyż nád tá
9: kim káždym iefł pilne oko łwięte iego/ á nád káždym thákim
10: podniołł mozną rękę łwoię/ łtrzegác go áby j włos nie łpadł
11: z głowy iego. Thákze y Anyołom łwym rołkazał/ áby była
12: ná włzem pilność łch á łthraż pewna od káždego niebełpie=
13: czeńłtwá iego. A nie rołkołzże to brácie miły? być w łpokoiu

14: od burd/ od kłopotow światá tego/ być w pokoiu á w obro=(*marg*) **Matth. w x. kapi.**

⌚ **w Pfalmie xC. (-)**

15: nie Páná fwego/ od káždego niewidomego nieprzyiacielá

16: fwego. Iuż czárt z dáleká dyłżąc á dziwuiąc fie zágładác mu

17: sí/ á pomyfláiąc łobie co to iest zá pan/ iż go thák pilnie ftrze=

18: gą/ á iż nie mogę mieć áni przyłthępu/ áni żadney przyczyny

19: do niego. Iuż cie też ciáło trwożyć nie może/ gdyż przyłżło do

20: wípokoienia fwego. Iuż też świat thobą názbyth kołyłác nie

21: może/ gdyżżeś porzucił włzytki obrzydłe burzki á fprawy ie=

22: go. A czegoż iuż czekác małz? tylko iefzczę oney ołtátniey ro=

23: fprawy/ ábyś fie rozłprawił á rozłądził z onym ołtáteczniey

24: łzym nieprzyiacielem łwoim s łmierciá łwoią wedle woley

25: Pánłkiey/ ktorey fie nic nie będziefz łękał/ gdy ták będziefz na=

26: dobnie połthánowionym we włzytkich fprawach łwoich.

27: **#Przypadki światá tego nic wier=**

28: **nemu nie ftráfzne.**

29: **B**O iefliby theż co czáfem nie pomyłli ná cię przypádło/

30: ábo chorobá/ áłbo fráfunk iáki/ iuż małz wyłżłzey nápi=

31: łáne włzythki pociechy y włzytki obrony/ iáko fie wierny cie=(*marg*) Fráfunk nádzie

⌚ ią ma być vkro

⌚ con. (-)

32: łzyć ma w przygodach łwoich. Abowiem nie rozumiey temu

33: ábyć to przyłżło z gniewu áłbo z iákiej niełáłki Pánłkiey/ gdy

34: będziefz záwždy chodził/ ták iákoś łłyłzał/ w tym pobożnym/

35: pomiernym/ á poćciwym połthánowieniu twoim. Bo áłbo

36: cie będziey probował iáko Iopá iefłiześ mu łthały w łwoiey

37: wierze/ á iż o nim nie zmienifz nádzieie łwoyey/ á iefli nie bę=

38: dziefz gdzie indziey łzukał oprócz nie^{go} rády á nádzieie o włpo

żywotá człowieká
pocźciwego.

Lift 174.

- 1: możeniu swoim. A pewnie iż gdy cie tak záftanie/ iż tak iáko
2: Iopowi nágradzi łowito pociechy twoie. Bo theż Pan czá=
3: sem y dla sławy á chwały łwey karze wierne łwoie/ áby nád
4: nimi gdy ie łkarze á potym záfię pociefzy okazał możną hoy=
5: ność Bołthwá łwego/ áby łie niewiernicy dziwowáli/ iáko
6: ten Pan ze złego dobre/ á s łmętku pociechę záwždy iáko ra=
7: czy vczyńić może nád wiernemi łwemi. Ano małz tego pew=
8: ny przykład nád onym łlepo národzonym/ ktorego Pan iá=
9: łnie ołwiećić á hoinie pociefzyć przed onemi niewiernemi Ie(*marg*) **Ian w iij. kapit.** (-)
10: rozolimłkiemi łłuczczámi iáwnie raczył/ gdy pytháli/ Pánie
11: wiemy zá grzech pomłtę/ przecż ten tak był łkaran tą łlepotą
12: iegli on zgrzełzył iegli rodzicowie iego? Pan powiedzieć ra=
13: czył/ iż áni on áni rodzicowie iego/ ále thák był ná tho łpra=
14: wion á zgotowan/ áby łie nád nim okazałá możność á chwa
15: łá Bogá żywego.
16: Tákże też tego pátrż y ná Tobiałzu w onym łrogim záłle=
17: pieniu iego. Tákże też tego pátrż y ná Dánielu w onym dole
18: miedzy łrogie Łwy włádzonym. Tákże tego pátrż ná Dawi
19: dzie/ ná Ionałzu/ ná Hełterze/ ná Zuzánnie/ ná Iudycie/ iáko
20: Pan dziwnie wierne łwe vpátrowác á ciełzyć ie raczył. Ale
21: ktoby łie tego náliczył/ iáko dziwnie Pan moc Bołtwá łwe=
22: go záwždy okázował nád wiernemi łwemi. Thákże też ty o
23: łobie to rozumiey/ á nic w tym nie wátp/ iż iegliłby czo ná cie
24: przypáđło nie pomyłli twoiey w they łtárości twoiey/ álbo
25: chorobá iáka/ álbo przygodá iáka/ pewnie łie tym ciełż á tego
26: bądż ift/ iż álbo cie Pan probuie/ álbo chce nád thobą okázác
27: możność Bołtwá łwego/ iż on to włzytko vmie odmienić/ á

28: káždy śmętek w prętką pociechę obroćić kiedy iedno raczy.

29: #Złym czemu Pan dobrze czyni.

30: **A** Cż też czáfem widałz że fie y złym zdarza po myśli/ ále ro
31: zna pociechá ich od pociechy wiernych á cnotliwych/ bo
32: thym Pan iedno do czáfu płáci ony też doczefne powinności
33: ich/ bo fie wždy w imię iego krzcili/ wždy też kiedy czáfem co
34: dobrego wdziááią. Ale ty ich doczefne dobrodzieyftwá ry=
35: chło fie im zálię w śmutek á w wieczny vpadek obrocą. Abo
36: wiem y śprofné bywa dokończenie ich/ y śrogné á záłofne ro=
37: śtárganie onego nábytego dobrodzieyftwá ich/ y plugáwe
38: zefcie potomftwá ich/ y wieczne potym zátráczenie ich. A nie

Gg ij

trzebá ża=

strona: 174v

Księgi Trzecie

1: trzebá żadnego pílmá áni żadney inżzey próby ná to/ kto poy
2: rzy we wżytki śtany świátá tego/ iefli thego iáśnie nie nay=(marg) Złym dobre ná
: złe fie obráca.
: **w Pfal. xxxvj.** (-)
3: dzie co Prorok powiedział: Iż byłem młod á sftárzałem fie/
4: y wielem świátá śchodził/ á nie widziałem tego nigdziey/ á=
5: by był kiedy śpráwiedliwy opuścżon/ álbo potomftwo iego
6: áby nábywáło chlebá śwego. A złościwegom záwždy wi=
7: dział áno go śámáľz złość iego pobila.
8: #Ano była śthára przypowieść á pewnie iż pewna. Iż
9: byli w iedney wśi dwá śláchćicy/ ieden był dobry cnotliwy(marg) Dwá ślach=
: ćicy. (-)
10: á wierny y ná wżem pobożny/ Drugi był ľákomcá/ ľupiefcá
11: á ná wżem złościwy á niepobożny. Temu cnotliwemu po=
12: tym vrodził fie śyn/ y iuż był dla onego śyná odmienił onę śtá

13: theczność y onę pobożność fwoię/ y począł był iákoś przyła=

14: komfzym nábywác á przyczyniác oney máiętności fwoiey/ y

15: iuż y ony iálmuzny y ine miłofierne vczynki iákoś były vřta=

16: wác poczęły v niego. A byli nie dáleko oney wsi dwa puftel= (marg) Dwá puftelni

: cy. (-)

17: nicy w lefie/ ieden był fwięty á dořkonály człowiek/ ktory był

18: odetrzydzieści lat ná puřczy/ nigdy z niey nie vchodząc/ dru

19: gi był nowo nářtály. Ten nowo nářtály czytáiąc pífmo s.

20: y nápadł ná ono mieyřce v Páwłá s./ gdje tám mowi: O (marg) **Do Rzim. w xi.** (-)

21: dziwnefz řá řady twoie moy miły Pánie/ á nigdy řá řadnym

22: obyczáiem nie pořćignione rozliczne drogi twoie. Tákze czy

23: táiąc ono mieyřce wřzytko řobie rozmyřł co to řá zá dziwy

24: w tych řadziech Páńřkich y w tych niepořćignionych nigdy

25: drogach iego.

26: Pan kto řie o nim pyta iřcie řadnego w řadney wářpliwo=

27: řci nigdy opuřcić nie raczył/ pořł do niego Anyořá řwego/

28: áby mu ono mieyřce rozwařił á wyřořił. A gdy Anyoř do nie

29: go przyřzedł/ teř pod řigurą puftelniká/ pytał go/ co tho czy=(marg) Pan řie ziáwi

: kto řie o nim

: pyta. (-)

30: tařz? Powiedział mu: Iřem nápadł ná mieyřce v Páwłá s.

31: gdzie powieda/ iř dziwne řá řady twoie moy miły Pánie/ á

32: řadnym obyczáiem nie pořćignione řá dziwne drogi twoie.

33: Y myřł řobie co to zá řady á co to zá drogi/ iřby ich nikt řad=

34: nym obyczáiem rozumem dořádz nie mořł. Anyoř mu po=

35: wiedział/ Podziřł zá mną/ vkařę ia tobie dziwne řady Páń=

36: řkie/ á nigdy nie pořćignione řprawy iego.

37: A gdy řzli pořpořu/ wiedzał dobrze Anyoř o onym dru=

38: gim řtárym á řwięty m puftelniku nie dáleko/ y pořtho řzedł

39: do niego/ y vyrzał go á on ná okrutney wyřokiey řkále řiedzi

40: zwieśiwfzy łobie ná doł nogi fwoie/ á páthrzył łobie ná ono

miáfto w

strona: 175

żywotá poćciwego

Lift 175.

człowieká.

1: miáfto w ktorym fie był vrodził/ y pomyślał łobie áby thám

2: był fzedł á pożegnał przyiacioły fwoie iuż w łthárości fwo=

3: iey. Anyoł fpytał onego puftelniká czoby to był zá człowiek/

4: ácz o nim dobrze wiedział. Powiedział mu puftelnik/ iż tho

5: ieft thák święty człowiek iż then żadnego grzechu zá żywotá

6: fwego nie winien/ á iuż tu odetrzydzieści lat miefzka ná they

7: pułzczy. Rzekł mu Anyoł: Poftoyże ty tu máło/ poydę ia theż

8: z nim łobie co pomowię. A potym Anyoł ćichuchno przydy=

9: bawfzy do onego człowieká świętego/ pchnął go nogą że z o=

10: ney frogiey fkały fpadł nádoł/ thák iż fie w nim wfzytki kości

11: popádály. On drugi poczał vciekác/ Anyoł nań záwołał/ á

12: czemuż vciekałz? wfzákeś chciał wiedzieć fądy Páńfkie? po=

13: dzifz iedno dáley/ vyrzyfz tego węcey. Puftelnik pothym o=

14: łtráfzywfzy fie doczekał go y fzedł z nim tám gdzie on chciał.

15: Przyfzli potym do oney wfi thám gdzie oni dwa fáfiedzi

16: byli/ ieden dobry á cnotliwy/ á drugi bárzo zły á wfzetczny.

17: Y przyfzli pirwey do onego dobrego/ ktory ie z wielką poćci=(*marg*) Anyoł/ Puftel

: nik/ dobry go=

: fpodarz. (-)

18: wością y z wielką wdzięcznością przyiął/ thu y z żonką y z o=

19: nym fynem ktory iuż był podrofl im fłużył/ karmił/ poił/ y

20: wielką wdzięczność/ ták iáko pielgrzimom bożym/ ná wfzem

21: vkázował. Y miał kubeczek frebrny w fkrzynce/ po ktory bie=

22: zawfzy winá im weń álbo co miał nálewał. Potym po oney

23: biefiedzie Anyoł fie wezbrał precz dáley iść/ podziękowawfzy

24: goŝpodarzowi wítał z zaftola/ á on kubeczek gdy nikt nie wi=
25: dział iedno on puftelnik w zánádrá włozył. A potym wyfzed
26: fzy przed dom proŝił onego dobrego człowieká/ áby onemu
27: fynowi fwemu kazał ie przez wieŝ przeprowadzić/ á była w
28: poŝrzodku wŝi rzeká głęboka/ ná ktorey były ławki czo przez
29: nię ná drugá ŝtronę ku onemu złemu przechodzono. Gdy by=
30: ło poŝzrod ławek/ ono dziecię z ochotą naprzod przed nimi
31: idzie/ á Anyoł vpátrzywfzy gdzie nawiętŝa głębia/ tákże o=
32: no dziecię pchnął nogá/ ták iż ŝpádło y vtonęło/ á puftelnik
33: zálię w nogę/ thák iż go ledwe Anyoł vkrocił powiedáiąc/ iż
34: tho ŝady Páńŝkie/ iż dáley z nim ŝedł/ bo mu ŝie iuż bárzo ony
35: ŝady nie podobáły y oprzykrzyły.

36: Przyŝli pothym do onego złego á wŝzetcznego łákomcá/(*marg*) Anyoł/ puftel=
: nik/ goŝpodarz

: zły. (-)

37: chciał Anyoł rzkomo do niego w dom iŝć/ á on wyrwawŝy
38: ŝie począł im ŝzpetnie láiić/ á iuż włoczęgowie ŝie włoczycie/
39: mam ia teraz co inŝzego czynić/ niŝ ŝie wámi báwić. Y począł

Gg iij

iuż był

strona: 175v

Księgi Trzecie

1: iuż był pŝow wołác/ áby ie był poŝzczwał z domu ŝwego.
2: Szli precz. Odfzedŝy máło dáley/ potkáli páttuchę á on by=
3: dło pędzi/ pytał go Anyoł czyieby to było bydło/ powiedział
4: iż tu s tego dworá bliŝŝzego. Awyyáwŝy on kubeczek co był
5: dobremu wziął/ dał onemu páttuchowi powiedáiąc: day to
6: miły brácie pánu fwemu/ bochmy tho przedewroty ználezli/
7: muŝiáły podobno dziecię igráiąc tám tego odeydź. Nowy zá=
8: ŝię dziw y nowe ŝady przypádły ná puftelniká onego.
9: Anyoł go pothym iuż niechciał długo ná ŝowie dzierzeć/

10: odwiodłszy go łoby na ftronę/ á fiadłszy łoby pod drzewem/(*marg*) Anyoł iuż pu=

⌚ ftelnikowi roz=

⌚ wodzi łady Bo

⌚ że. (-)

11: pytał go iużliby fie był co przypátrzył ładom Páńfkim á dzi=

12: wnym drogami iego. Powiedział puftelnik: Bá przypátrzy=

13: łem fie ále mi fie bárzo niepodobáią. Anyoł mu pothym po=

14: wiedział: Otoż ták wiedz moy miły brácie/ iż Pan Bog ni=

15: gdy nic bez przyczyny nie czyni/ á wiele iest rzeczy co fie bár=

16: zo dobrze ludziom podobáią/ á przed Máyeftatem iego bár

17: zo zá złe bywáią oładzone. Otoż ták wiedz/ iżem ia iest An=

18: yoł iego do ciebie ná vrząd połány/ ábychći to rozwiódł cze=

19: muś fie dziwował/ y w czymieś wątpił. Ten fie znowu bár=

20: ziej złękl y począł łobą trwożyć. Anyoł rzekł: Nie lę kay fie nic

21: á słuchay ładow Bożych. Otoż ták wiedz/ ten puftelnik kto=

22: regom ia s fkały zepchnął był to wzięty człowiek przed oczy=

23: má Páńfkimi/ á pilnie nań záwždy pátrziło święte oko iego/

24: ále widziałeś iż fiedząc ná owey fkałe pogładał ná miáltho

25: ono gdzie fie był vrodził/ y miał pewnie wolą tám iść á po=

26: zegnác przed fmierciá swoiá przyiacioły fwoye. Pan oba=

27: wáiąc fie áby fie był tám nie wzgorfzył/ á iżby nie muiał był

28: rofciágnác iákiego ładu fwego nád nim/ kazał go ziac w nie

29: winności iego s fwiátá tego/ náfyćiwłzy go dofyć láty iego/

30: á teraz iuż vżywa przed oblicznością Páńfká wielkiey rofko=

31: łzy swoiey. Tákże wždy był on záfráłowány puftelnik poczę

32: ści pociefzon.

33: Powiedział mu záfię Anyoł/ podobnoć też tho będzie dzi=

34: wno zem owemu dobremu człowiekowi czo nas wdzięcznie

35: przyiął y kubeczek wziął y fyná vtopił. Powiedział puftel=(*marg*) Dobre iáko z

⌚ łáfká Pan ka=

☐ rze. (–)

36: nik/ bá bárzo dziwno/ y bázom fie bał. Powiedział mu An=

37: yoł: Nic fie nieboże żadney tákiey rzeczy nie dziwuy ná fwie=

38: cie/ bo tho wšzytko łą ſpráwiedliwe łądy Páńfkie. Bo thák

39: wiedz że owo był ták ſwięty á pobożny człowiek/ poki mu fie

40: był ten fyn nie vrodził/ á pilnie nań pátrzyło oko Páńfkie. A

gdy mu fie

strona: 176

żywotá poćciwego

Liſt 176.

człowieká.

1: gdy mu fie fyn vrodził/ iuż był począł lichwić/ y inemi kftał

2: ty łákomemi nábywác dobrego mienia ſwego/ rozmyſláiąc

3: fie ná onego fyná ſwego. Pan mu go kazał wziąć w oney nie

4: winności iego/ ktory też iuż y z onym puſtelnikiem teraz ſtoi

5: w niewinności ſwoiey á w wielkiey rádości ſwoiey przed

6: máyeſtathem Páńfkim. A ociec ielli fie vzna á przydzie záfie

7: znowu ku oney niewinności ſwoiey/ pewnie go Pan Bog po

8: ciefzy/ y inſzego mu fyná da/ y rozmnoży ſzyroko dobro iego.

9: A iżem mu kubeczek ow wziął/ ták wiedz/ iż gdy był álbo ná

10: modlithwach ſwoich/ álbo ná inſzych pobożnych ſpráwach

11: ſwoich/ tedy záfzdy o nim myſlił áby go kto nie vkradł/ ál=

12: bo iżby mu iáko nie zginął. Aták Pan kazał mu gi wziąć/ á=

13: by nie trwożył myſli ſwoiey/ á nie myſlił o thym czego máło

14: potrzebá/ á owłzem áby ſtrzegł powinności ſwoiey/ á wierz

15: mi iż iuż oko Páńfkie teraz pilniey nań będzie poglądało.

16: Będziec też podobno przydziwnieyfzym/ zem ten kubeczek

17: owemu złemu poſłał co nas pły máło nie poſzczwał. To pe=

18: wnie wiedz/ iż then Pan dármo nic ni od kogo nie chce. Then(*marg*) Złym iáko

☐ Pan płáci. (–)

19: chociayz go widział złym/ wždy bez tego nie może być áby też

20: kiedy imieniá Páńskiego nie wípomionął/ álbo też paciorká
21: nie zmowił/ álbo czego dobrego nie vczynił/ á też wždy iefth
22: okrczón w imię święte iego/ á ták Pan thym doczeńnym lu=
23: dziom zá ich dobre vczynki theż doczeńnymi rzeczámí pláćić
24: raczy. A ták nic fie temu nie dziwuy iż fie czáfem fzczeńści zło=
25: ściwemu/ á iż fráfunki przypadáią ná dobrego. Bo iuż Pan
26: temu złemu nic winien zoftác nie chce/ áni fpráwy żadney z
27: nim mieć chce ná fądzie swoim. A owemu záfię dobremu/ ie=
28: fli mu ftáthecznie wytrwa w ftałości swoiey/ fzuka záwždy
29: tákich drog/ iákoby mu było fowicie wżytko nágrorzono/ á
30: ktemu iż go wftáwicznie czeka z rozmaítymi pociechámí iego
31: iáko wdzięcznego gofcía fwego. A thák toć fą dziwne fądy
32: Páńskie á dziwne drogi iego/ á iuż fie o nich więcej nie pytaj.
33: Potym Anyoł zniknął od niego/ á puftelnik fie też zumiaw=
34: fzy fzedł do mieyfcá fwego. Y był pothym święty człowiek y
35: wielki káznodzieiá z niego/ że fie wiele ludzi do niego dziwu=
36: iąc fie y onemu świętemu żywotowi iego/ y oney náuce iego
37: kthorą Pan Bog był dziwnie w nim obiáfnić á ofwiećić ra=
38: czył.

39: #Nie dziwne fpráwy Páńskie/ kto

40: fye im przypátrzy.

Gg iiii

strona: 176v

Księgi Trzecie

1: **A** Tákże też y ty moy miły Krześcijáński brácie nicz fie nie
2: dziwuy tym dziwnym fpráwam Páńskim/ kthore/ iáko
3: fłyízysz/ iż ácz fie złemu co połzczeńści/ ku iákiemu to kończowi
4: przychodzi. A iż fie też co około dobrego zátrwoży/ iákie mu
5: też s tego pociechy y roftą/ y rozmnażác fie będą/ á w káżdym

- 6: niebezpieczeństwie swoim łtoi mocno przy Pánu swoim/
7: wspomniawszy to sobie/ iż to nieomylnie ma przyść ná wiel=
8: kie pociechy twoie. Nie vnośże nic łtáteczney myłli od Pá=
9: ná swoiego/ á zwłázczá iżeś iuż nápoły w tę łodkę włiadł/ w
10: kthorey łie bierzelz dopłynąć do niego/ á bądź łey pilen ábyć
11: gdzie ná łtronę nie vpłynęła.
12: Abowiem łełłiś nie widał tedyś wżdy łłychał/ gdy okręth
13: gdzie náblądziwłszy łie przybije łie do brzegu iákiego/ tedy o=
14: ni co z niego wyłiadáią z rádołcią po ziemi biegáią/ kámycz
15: ki burłztyńki zbieráią. Ale gdy obaczą iżby łie zálę miał ode
16: pchnąć od brzegu/ o wierz mi iż łie káždy pilnie pokwápi do
17: niego. Táke też y ty poki tu po tey łufzy chodzilz/ poki ty ká=
18: myczki rozłiczne zbieraz łwiátá tego/ rołtropnie łe zbieray/
19: ábyć okręt nie vpłynął/ ábyś do niego włieść nie omiełzkał/
20: ktory náblądziwłszy łie s tobą po tych łrogich burzliwółciach
21: łwiátá tego/ ma łie doprowadzić do wdzięcznego portu
22: swoiego.
23: Abowiem widzilz iż y Márynarz káždy/ y boiowy człó=
24: wiek przepłáwiwłszy łie s káżdego niebezpieczeńłtwá łwego
25: wdzięczna to łełt rzecz káżdemu z nich gdy łie przyprowádzi(marg) Wdzięczna
: rzecz pokoy
: po pracy. (-)
26: do domku swoiego á do łnych rołkołzek łwoich. Bo iuż on ry
27: czerłki człowiek nie pociąga wędzonki/ nie potrzála prozne=
28: go bokłagá/ nie wala łie iáko pies po thrawie/ nie gryzie mu
29: iuż hárnáłz grzbietu/ y iuż go nie ták częłto łzoruie. Táke też
30: y márynarz iuż łie nie boi łnych łtráłznych wiałrow/ y one=
31: go wáthpliwego kołyłania łwego/ áni łney Scille/ áni za=
32: wrotow łnych co okręty zátapiáią/ áni łnych Syren/ czo o
33: nich báią/ kthore pięknełi głofy łpiewáiąc márynarze vfy=
<http://rcin.org.pl>

- 34: piąią/ á potym ie z okręty przewracią/ tylko iuż łobie roško
35: łzuie z miłemi przyiacioły łwemi/ ktorzy mu łie ráduią/ kto=
36: rzy mu kołzule/ łzáty rozlicznym łzyciem przynołzą/ áby łie o=
37: chędożył z onych brudow łwoich/ á odpoczyńał łobie z onych
38: zátрудnionych prac á trudnołci łwoich.
39: A przeczżebył łie też ty tego łękáć álbo łie przed tym trwo
40: żyć miał? iż płyniełz do tego wdzięcznego portu łwoiego/ á

do tego

strona: 177

żywotá poćciwego

Liłt 177.

człowieká.

- 1: do tego nie do czálu ále wiecznie włpokoionego mieyłcá łwo(*marg*) Port bełpiecz=
2: ny. (-)
3: iego/ widzác w iákim łie thu niebełpieczeńłtwie kołyłzełz po
4: tym burzliwym morzu łwiátá tego/ y iákne łkály/ y iákne za=
5: wroty włzędy łtoią około ciebie/ ábył łie wywrocił z okrętu
6: łwego/ tho iełt z wiary á s łtátecznołci łwoiey/ y iákne głofy
7: rozmáitych Siren łwiátá tego do tego cie przywodzą ábył
8: włńał á zápomniał powinnołci łwoiey/ á wywrocił łie s te=
9: go bełpiecznego okrętu łwoiego. A thák nic łie nie trwoż/ nic
10: łie nie rozmyłay/ á pułzczay żagle bełpiecznie po wiátru/ kto=
11: ry cie ciągnie do portu obiecánego twego/ á nie ogláday łie
12: nic ná młodołć á łprawy ludzkie łwiáthá tego/ bo cí dopiro
13: tego nábywáią á łzukaią/ czegoł ty pirwey vżył/ á nárádo=
14: wawłzy łie s tego/ powolił gi porzučil. A bądż iáko on Kry
15: łztofor czo go łthárzy ludzie máłowáli/ chociay go nigdy nie
16: było/ tylko thym figuruiác dobrego/ łthałego/ á cnotliwego
17: człowieká/ wielki á łtály we włzytkich łprawach łwoich.
18: Podpierayże łie mocnym drzewem łthałołci łwoiey/ á noł
19: Kriłtułá nie tylko ná rámionach łwoich/ ále włtháwiczenie y

- 19: w ferczu swoim. A niechci świeci wstawicznie pułthelnik v
20: brzegu twoiego ona wdzięczną láterniczką/ to iest prawdzi
21: wym słowem Páńskim/ ktore ma być zázwdy iáko iálna po=
22: chodnia przed oczymá twoiemi/ ábys nie zbłądził do brzegu
23: swego. A brni bésbezpiecznie/ á płyn bésbezpiecznie do tego porthu
24: obiecánego swoiego.
- 25: Abowiem cie iuz thám oni wdzięczni przyiaciele twoi oni
26: Anyeli świeci/ ták iáko o nich pewną wiadomośc mamy/ nie
27: tylko s szátami álbo z wyfzywánemi kofzulámi/ ále z dziwne
28: mi á rozlicznemi rádościami á rofkofzami wstawicznie czeká
29: iá/ kthorych żadne písmo nigdy wypifác nie może. A dla cze=
30: goz sie ociągác małz s tego sprochniálego swiátá á s tego ni=
31: kczemnego á nigdy niebésbezpiecznego mieszkánia swego? gdyż
32: tám wiesz o pewnych wdzięcznych przynośinach swoich.
- 33: Ano y on Gorgialz Mędrzec pogánłki gdy tho wielekroć
34: głośno powiádał/ iżbych ia zázwdy wolał vmrzeć/ niżli sie
35: ták w tey zátrozoney nędzy wstawicznie kołyfác. Tedy kie (*marg*) Gorgias. (-)
36: dy mu to przyiaciele gánili/ iż sie to niepotrzebney rzeczy ná=
37: pierał/ tedy im to dawał ná przykład/ pytáiąc ich: Powiedz=
38: cie mi/ kiedy kto siedzi w stárym/ w złym/ á w sprochniáłym
39: domku iákim/ ktory sie ledá kiedy záchwiawfzy obálić może/
40: y onego co w nim siedzi wtłuc może/ żáfz mu nie lepiej prze=

prować

strona: 177v

Trzecie Księgi

- 1: prować sie do nowego/ do mocnego y do pięknego domu/
2: ktory sie nigdy áni obálić/ áni zepłowác nie może/ Tedy wfzy
3: fcy nielza iedno mu tego pozwolić mufieli. #Tákze też
4: y ty widzifz w iákim tu sprochniáłym á niebésbezpiecznym dom
5: ku siedzifz tego niebésbezpiecznego y swiáthá y iuz zesłzłego ciá=(*marg*) Dom wieczny

: niebo. (-)

6: łá fwoiego/ ázafz nie lepiej zá rádą tego tho Gorgialzá wy=

7: prowadzić fie powoli do nowego/ do wdzięcznego/ do nado

8: bnego/ á do wiecznego/ á rozlicznemi krotofilami y wefelem

9: nápełnionego domku fwoiego/ á nic fie przed tym áni trwoż

10: áni fie tego lę kay/ á ciefz fie onemi słowy Páwła świętego/

11: ktory fie też bárzo pilnie kwápił s tego domku sprochniałego

12: świeátá tego do tego tám wiecznego domu swego/ ktory po=

13: wiedał: Pánie Boże day ábych fie czo narychley rozdzielił z(marg) **Philip: w j. kap. (-)**

14: mizernym świeátém s thym/ á był czo narychley s Kriftufem

15: Pánem swoim. Tu iuz rozumiesz gdyć był ducha świętego

16: pełen/ á był naczyniem Páńskim wybranym/ iáko o nim sam

17: Pan świádectwo dáwać raczył/ iżci then pewnie wiedział o(marg) **Skut. A po. w ix. (-)**

18: tych tám rozlicznych rołkołzach tego thám domu przyśzłego/

19: gdyż fie ták do niego s táką ochotą kwápił.

20: #Są rzeczy dobre co fie złemi zdádzą.

21: Bowiem łącz niektore rzeczy ktore fie złemi á stráľznemi

22: s pirwotku zdádzą/ á pothym rozmyľliwzy w co fie ná

23: pothym obroćić máią/ nic fthráľznemi nie będą. Stráľznać(marg) *Ze złych rzeczy*

: dobre być mu=

: łzą. (-)

24: iest náftąpić ná działá/ leść ná mury/ przebijać fie przez woy

25: łká/ ále gdy fie rozmyľli człowiek poćciwy nacz mu to nápo=

26: tym wyniść ma/ nic mu tho stráľžno nie będzie. Acz thám iuz

27: też poczęści y nędze poćirpieć muśi/ nie doieść/ nie dopić/ nie

28: dołpác/ pod kotárhą ná trawie fie wkłáść/ áno hárnáľz káfa/

29: áno czáľem zá łzyię kápie/ ále przetrwawľzy málo tey nędze/

30: iákiey záľię s tego z miľemi przyiacioły rołkołzy vzywa/ áno

31: wdzięczna sławá o nim wľzędy lata/ áno go zacni ludzie mie

- 32: dzy łobą pociągáią/ cźcią/ ważą/ dáruią. A on czo łie thám
33: działo rołpowieda/ blizny łwe poćciwe vkázuie/ zapłáty y i=
34: nego opátrzenia ktorego łie pewnie nádziewa z rádolcią o=
35: cźekawa.
36: Tákże y thy moy namilłzy brácie/ gdyżeś łie przebił przez
37: ty rozmáite burdy łwiátá tego iáko przez łrogie woylká prze
38: ćiwko łobie náłádzone/ iuż łie nić nie łekaj przypuścić ku łztur

mu ná

strona: 178

żywotá poćciwego

Liłt 178.

cźłowieká.

- 1: mu ná tego ołtátecznieylżego nieprzyiacielá łwego ná the o=
2: błudną łmierć/ kthorać nic żadnemi łthrzełbámi vcźynić nie
3: może/ boć bárzo zemdlona á ołłábiona iełt. Poráziłci ią da=
4: wno Pan twoy/ y leży iáko obumárła pod nogámi iego.(*marg*) Smierć porá=
: żona leży. (–)
5: Nie dármoć łie z niey Prorok náłmiewa ták mowiác do niej
6: A gdzież iełt páni miła łmierći oná moc twoiá? á gdzież iełt(*marg*) **Ołee w xiiij. kapi.**
: **j. Cor. w xv. kapi.** (–)
7: ono łprofne żądło twoie? kthorymeś káłáłá nędzne przodki
8: náłze. A ták iednoć nas łtráłzy tá obłudá iáko dzieći máłżká=
9: rą/ á iáko kozá wilká potrzáłáiąc rogámi/ áleć nam nic nie
10: vcźyni/ gdiż Kriłtus Pan náłz á głowá náłzá żyw iełt/ przed
11: kthorym oná nic nie vmie/ á bárzo przythępiłá kofy łwoiey.
12: Bo áćż trochę do máłego cźáfu nád ciáłem połrożyć łie może
13: ále dułzá iuż iey ni w cźym nie iełt poddaná/ ktora zá cźáłow
14: piłwłzych połpołu y s ciáłem wiecźnie obumieráłá/ ále iuż te
15: raz wiecźnie żywa być ma/ y to ciáło ná głos Páńłki połpołu
16: z nią záłię ożywiono być ma. A cźemułz łie iey łekáć małz? á
17: bełpiecźnie łie z nią potkáć nie małz? gdyż wiełz iżci nic łzko=

- 18: dliwego á żáłoŃnego vczyńić nie może? Abowiem przebiwŃzy
19: lie s tey vŃtáwiczney burdy/ á odpráwiwŃzy iuż z nią tę oŃtá
20: teczną przygodę/ tám dopirko poznáŃz iáko oni niebieŃcy przí
21: iaciele twoi rádownáccí lie będą/ iáko cie miedzy Ńobá cćíc á
22: ważyć będą/ y iáko im będąiefz vkázowaŃ blizny cnoty á Ńta=
23: łoŃci Ńwoiey/ y iákie będąiefz braŃ wdzięczne vpominki wie=
24: czney zapŃáty Ńwoiey zá thy nieodmienne burdy twoie/ á zá
25: ŃtałoŃci twoie.

26: **#Stały niczegoy Ńye nie boi.**

- 27: Ták iuż Ńtoy w tym boiu mocno/ á nie odnoŃ nic w they
28: ŃtałoŃci Ńwey vmyŃŃu Ńwego od Páná Ńwego/ ácz cie bę
29: dzie Ńwiát á fortuná poczęŃci odciágáŃá od tego łudárŃtwy
30: á kuglárŃtwy Ńwemi/ żeć lie iákoŃ myŃŃl będąiefz odciágáŃá od
31: beŃpieczeńŃtwá twego/ á wwodziŃá cie w niepoŃhrzebne ro=
32: zmyŃŃy Ńwiátá tego/ ále ty nic niedbay ná tho/ wŃzákeŃ lie iuż
33: doŃyć nápatrzył tego wŃzytkiego/ y hoynieŃ vżywaŃ tego. A
34: ŃŃuchay ApoŃtoŃá Ńwiętego kthory ná cię wola: [Dum tempus](#)
35: [habemus operemur bonum](#),to ieŃt/ poki czás mamy Ńtáraymy(*marg*) **Galat. w vj. kapi.**

(-)

- 36: lie o to co nam przyŃtoi/ ábychmy dobrze wŃzytko czynili. Bo
37: to wiedz pewnie/ z iákiemi lie thám Ńpráwámi poŃtáwiŃz/ s
38: tákimi też oŃádzon będąiefz.

Abowiem

strona: 178v

Kłięgi Trzeci

- 1: Abowiem ieŃlibyŃ lie Ńwiátu przeciwiŃ albo forthunie łu=
2: dárce á iáko zwodnicy iego/ pátrż ná oycá á ná mátkę tu ná(*marg*) [Rozno mátká](#)
: á ociec dziećí
: miłuią. (-)

- 3: świecie/ ktorzy dziatki máią między łobą/ iáko ie rozno miłu
4: ią/ mátká kapie/ pieści/ miłue/ karmi/ vpłtrzy/ vbryzuie iáko
5: márcowe profię/ á łwey woley mu ná włzem dopułzcza/ á o=
6: ciec iuż nie ták łie z nim pieści/ á czálem mu y pątkiem podłie
7: cze/ ále łie pilnie łthára o dobre mienie iego á o wychowánie
8: iego/ áby potym z niego co dobrego vrołło. Tákcze theż náłz
9: ociec niebiełki/ ácz łie z námi nie bárzo pieści/ ácz nam czálem
10: y pątkiem podłieka/ ále łie pilnie łtára o dobre mienie wie=
11: czne náłze/ y o wychowánie náłze/ ták iákobyłmy łie mu wie
12: cznie ná potym przygodzili. Ale tá niełłáchetna mácochá tá(*marg*) Ináczey Bog
: á ináczey nas
: fortuná miłu=
: ie. (-)
13: omyłna fortuná łwiátá tego/ kthora łie nam mátką być ozy=
14: wa/ ále pewnie fáłeczną á nie życziwą/ bo łie nie łtára ni ocz
15: więcey/ iedno áby nas tylko omyłnie płtrzyłá iáko profiętá/
16: á iáko mieyłkie dzieci/ kthore we płtrył kožułzkoch z młodu
17: chodzą/ á potym łie iáko węglarze poddymáiąc kominy po=
18: czernią. Ale wierz mi iż łie tá nic nie łtára o wychowánie ná
19: łze/ ábyłmy łie potym s czálem łwym ná czo dobrego przy=
20: godzili.
21: A ták nic łie ty nie pzećiów tey obłudney obłudzie tey nędz
22: ney fortunie/ á cięgni łie zá oycem łwym niebiełkim/ ktery łie
23: łtára o wychowánie łwoie/ y o wieczne dobre mienie łwoie/
24: á nic łie nie trwoż pzełminęłmi czály młodości łwoiey/ ie=
25: łliś go kiedy gniewał/ áby cie miał kiedy opuścić/ kiedy łie z
26: wierną á s łerdeczną myłłá obrociłz do niego/ obiecał on ni=
27: gdy nie włpominác młodości łwoiey/ áni pzełtępkow łwo
28: ich. A małz pewny dekret iego pociełhy łwoiey o onym már=
29: notrátnym łynu vczyniony/ kthory łie był wydzielił od oycá(*marg*) **Luk. w xv. kapit. (-)**

- 30: fwego/ kthory potym ták márnie wŷytko vtrácił/ iż ŷwinie
31: páść muŷiał/ á młoto iádác muŷiał s korytá plugáwego po=
32: fpołu z nimi. A iáko gdy ŷie vznał á náwrocił ŷie do niego/ iá
33: ko go záŷię vbrał/ vbogácił/ y przyiáł go zá wdzięcznego fy=
34: naczká fwego. Támże tego wnet Pan po tey przypowieŷci
35: dołóżyć raczył/ iż tákżeć teź z wámi vczyni ociec wáŷz niebie=
36: fki/ gdy ŷie vznacie á náwroćicie ŷie do niego. A wŷzákoź ia
37: nie rádżę nikomu vbefpieczác ŷie ná láthá ŷwoie á roŷkłádác
38: czáły tego vznánia fwego. Ná káźdego tám Pan woła áby(*marg*) **Matt. w xxv. kap. (-)**
39: záwždy gothow był w káźdym fthanie ŷwoim/ Gdyź czás á
40: fmiérć dybie vftáwicźnie iáko złodziey/ á nie pátrzy áni mło=

doŷci/ áni

strona: 179

żywotá pocźciwego

Lift 179.

człowieká

- 1: doŷci áni fšanu człowieká żadnego.
2: A ták moy miły Krzeŷcijánŷki bráćie/ á zwłáŷczá ty kto=
3: ry iuź iáko ná murze á iáko ná drábinie ŷtoiŷz v ŷturmu fwe=
4: go s tą márną fmiércią ŷwoią/ nie dáyże ŷie nic trwożyć áni
5: ŷie odłudzić tey márney fortunie od przyŷtoyñoŷci ŷwoiey/ á
6: pátrz záwždy iáko w cel w Krzeŷciánŷką povinnoŷć ŷwo=(*marg*) Nie dáć ŷie for
: tunie vwo=
: dzić. (-)
7: ię/ á poŷtánów iuź ŷtáthecźną á vważną myŷl ŷwoię/ nie dáy
8: ŷie iáko ŷłábe drzewo kołyfác ledá wíátrowi/ kthore ŷnádnie
9: moźe býć s korzeniá wywrocono/ á nigdy ŷie iuź potym ziele
10: nić nie moźe. Bo áćći to bez rozerwáney myŷli býć nie moźe/
11: weźrzawŷy ná náłogi ŷwoie álbo ná potomŷtwo ŷwoie/ ále
12: przecź tego żáłowác maŷz czego pewnie kiedy tedy odbieźeć
13: muŷiŷz/ álbo ieŷzcze zá żywotá twego tho zgorzeć álbo w ni=

- 14: wecz obrocić sie może. Albo także lepiej, iżty tu potomstwa
15: swego odbieżyłz/ niżliby ciebie tu przed twymi oczymá odbie
16: żeć mieli/ á zdychać márníe/ y ielzče niewiedzieć iákíemi
17: śmierciámi/ przed oczymá twemi mieli/ s częgobys wżytkie
18: go więtlzey żáłości wżyc muśiał.
- 19: A poştánowiwlzy ták śtáteczną myśl swoię/ potkasz sie be
20: śpieczniey s tą márną obłudą á s tą śmiercią swoią/ kthorác
21: nic szkodliwego wczynić nie może/ iedno iż do czásu zemdlíc
22: może to ciáło twoie/ ktore śámo s przyrodzenia láty twemi
23: iuż dawno zemdlone iest. Ale duży twoiey/ ták iáko członko
24: wi Bożemu/ ktora zázwdy w opiece Páńskiey iest/ nic zázko
25: dzieć áni sie iey dotknąć nie może. A ktemu gdy sobie wśpomie
26: nielz/ iż w on czás gdy sie ozwác masz ná zázwołanie Páńskie/
27: iż przy nim będziesz latháł iáko Orzeł po obłokoch w rádo=
28: ściach swoich/ będziesz sie świecił między niewiernemi iáko(marg) **Mądro. w iij. kap.**
(-)
- 29: iśkrá między trzcínámi/ wedle obietnic iego. Będziesz śádzil
30: krole/ kfiązęthá/ y wielkie mocarze przy Pánu swoim. A oni(marg) **Matth. w xix. kap.**
(-)
- 31: sie tobie będą dziwowác/ mowiac ták iáko Sálomon o tym(marg) **Mądro. w v. kapi.** (-)
32: piŕze: Y gdzieś sie ten nędznik theraz wziął/ iż go widzimy w
33: thákíey zácności/ kthoregochmy niedawno nikczemnego á
34: wzgárdzonego ná ziemi widzieli. A oni sie śámi będą tułác/
35: wołác/ nárzekác biegiąc między gorámi/ á śzukájącz iáfkín(marg) **Luk. w xxiiij. kap.** (-)
36: á dziur gdzieby sie mieli zákryć przed frogością oną/ ktora sie
37: w ten czás nád złoŕniki okázowác będzie. A to ia tu twemu
38: rozumowi poruczam/ co sobie obrác masz/ ielŕi sie thák tułác
39: s tymi tułájącemi w frogim śtráchu á w obłędnościach two
40: ich/ czyli być w tákíey wielmożności/ y w tákíey zácności/ y

Księgi Trzecie

- 1: w takim Máyeftacie/ y w tey rofkofzy z wiernemi Páńlkye=
2: mi y z **Auyóły** [!] świętemi/ tak iákoś sie iuż o tym dofyć náflu=
3: chał.
4: #A tak moy miły brácie thu iuż małz wypiláne wżyftki
5: wieki swoie/ iáko sie w nich małz poćciwie záchowác/ á iáko
6: małz vważác wżyftki czáfy swoie/ tak iákobyś ich vzył s po=
7: ćciwością á s poważną sławą swoią/ y tu zá żywotá fwego/
8: y po śmierci swoiey. Y iáko małz vważnie słthac w káždych (*marg*) **Zámknienie**
9: kfiąg. (–)
9: spráwach swoich/ y iáko sie nie małz lękác áni śmierci/ áni zá=
10: dnych przygod swoich/ y iáko małz ná wżem miárkowác y
11: skromić wżyftki áffekty swoie y przyrodzenia fwego. Y iáko
12: małz záwždy íft być opieki swoiey/ y rozszyrzonego krole=
13: stwá nád sobą Páńlkiego/ także iáko małz być íft wdzięczne
14: go zbáwienia swoiego/ y wiecznych á nieskończonych rádo=
15: ści swoich. #Przymiśz tho odemnie prószę cie miá=
16: kto reyeftru pocźciwych spráw swoich iáko od prósthaká. A
17: gdy sie tu iáko z reyeftru obaczyłz w spráwach swoich/ íná=
18: dne potym znajdziełz miedzy mędrłzemi/ częgo dáley w fo=
19: bie popráwowác/ y iáko sie spráwowác będziełz miał. Ie=
20: dno nie leż dármo/ czythay/ szukay/ biegay/ á dowieduy sie o
21: powinności swoiey. Bo y Pan ná nas woła/ ábychmy sie do (*marg*) **Ian w v. kapitul.** (–)
22: wiedowáli o písmiech/ ná kthorych zależy y sławá/ y poćci=
23: wość/ y zbáwienie náfze. A zátym cie Pánu Bogu
24: poruczám troiákemu w staniech á iednemu
25: w Bořtwie/ ktory kroluie bez począ=
26: tku/ y będzie bez końcá ná
27: wiek wiekow

28: Amen.

strona: 180

1: Do człowieka poćciwego iuż w ofstátnim wieku

2: poštánowionego wirszyki.

- 3: **C** Oż wżdy łobie pomyśliż moy ftárułzku miły/
4: Gdy ták słyszysz o łobie rozliczne nowiny.
5: Zowę cie márzynarzem co po wodzye pływałz/
6: Zowę cie też Rycerzem co w przygodach bywałz.
7: Chwałę tway ftan poćciwy iżeś k látom przyśzedł/
8: A s frogiego okrętu ná fułżás iuż wyśzedł.
9: Doczekałeś poćciwie łwoich lat łzedziwych/
10: W ktorychby czálów vżyć iuż trzeba poćciwych.
11: Byś do końca dopłynął do portu onego/
12: Gdzie małz wdzięcznie vżywać wefela wiecznego.
13: A mył łwá poštánowił w nadobney ftáłości/
14: Aby cie nie vwiodła w ciemne omyłności.
15: Pátrż iż do kryfu bieżyłz o zakład niemály/
16: Miedzy gęste kámienie miedzy twárde skály.
17: Bo to słyszę trudny kryś co do cnoty wiedzie/
18: Snádnie łie tám pośliznąć chocia y nie ná ledzie.
19: Bo iefli z drogi zbieżyłz łtráciłz ná zawodzie/
20: A pewnie łie zápoćiłz y w nawięłszym chłódzie.
21: A gdziebyś chciał ná rádę moy ftárułzku miły/
22: By cie żadne przypadki z drogi nie zwodziły.
23: Chcełzli do przyrodzenia tám zda mi łie próżno/
24: Boć to y mył rozerwie y porádzić rozno.
25: Przywiedzie cie w rozmyłły dziwne łwiátá tego/
26: Kłádáci łtrách przed oczy y rośkołzy łiego.
27: A ták łtrzeż ábyś myłli nie rozdwoił łobie/

- 28: Boćby wierę nieboże złe było o tobie.
29: Lecż rádźć do rozumu tám łie nie omyłifz/
30: A rózem przyrodzenia y s światem náchylifz.
31: Tenći tve wżytki łprawy nadobnie rozwiedzie/
32: A ku wdzięczney łtałości łnádnie cie przywiedzie.
33: Ze ni łtrách áni rádość nic cie nie vniefie/
34: Ze wżywiefz rołkołszy y w łzedziwym człefie.
35: A ten kryś łnádnie zbieżyłz ktoryć będzie zdrowy/
36: Iedno cnotą day przybić ná ocel podkowy.
37: Ze z wełołą pociechą wżytko znośić będziełz/
38: Atey łiwey kądziele z rádołcią doprzedziełz.
39: A pás ná łwym boć tám
40: y z vgoru zajmą. strona:

Hh ij

strona: 180v

strona: 181

1: Przemowá krotka do tychże

2: Kłiąg należąca do Krześciánłkiego człowieká

3: káždego/ o przypadkoch rozlicżnych czá=

4: łow dzifiefłszych.

5: grafika

6: Qui perłeuerauerit vłq ad finem, łaluus erit.

7: Ktory zetrwa do końcá w łwoiey łtateczności.

8: Tego pewnie nie miną niebieskie rádołci.

9: grafika

10: Dobry Pánie/

11: Choć Hetmanie/

12: Swe łtáranie/

13: Połož w Pánie/

- 14: Bo w tym ftanie/
15: Szczęście tanie/
16: Rozno ná nie/
17: Kořtká ftanie/
18: Mieyże w Pánie/
19: Swe vphánie/
20: Kto zořtanie/
21: Z Bogiem ná nie.
22: Vřzyřłz žecz im biegáć.

Hh iij

strona: 181v

1: grafika

strona: 182

Lift 182.

1: **Zacnie Vrodzonemu pánu**

2: **Stániřławowi Száfránczowi s Pyeřzkowey**

3: **řkály/ Pánu ná Seceminie/ Stáročcie Lelowřkiemu etc.**

4: **Pánu á przyiacielowi řwemu záwřdy ofobliwie**

5: **łářkáwemu y bárzo miłemu.**

6: grafika

7: **D** Okonawřzy tych křyżezek poćciwych

8: řpraw człowieká cnotliwego/ w ktorymkol=

9: wiek ftanie y w leciech będącego/ y iáko/ j kto

10: rym křtałthem iemu řie w káždym wieku iego

11: záchowáć przyřthoi/ zdáło mi řie theż troché

12: wřpomnieć o nářzey porządney niedbáłořci Polřkiew. Do

13: kthorey máło piorká potrzebá/ bo řie iey iářnie oczy kářdego

14: przypátrzyć y vřzy przyřłucháć mogá/ kto iedno kęs iákiego

15: rozważnego baczenia v řiebie ználeřć będzie mogł. Bo áć

16: to nie moiey głowy rozmyśl/ ná takie rzeczy głębokie równie
17: iáko bez wioflá ná morze fie pufzczać. Aleć iuż y kowale ku=
18: iąc y fłofárze piłuiąc gęłto o tym mówią/ iuż nielza iedno iż y
19: kámienie wołác muśi/ czego fie y w rozmowach ludzi Rycer
20: łkich poćciwych y w inych łtaniech wielkich częłto náłłucha=
21: my/ iż wślycy powiedáią zle zle zle/ á tego nigdziey nie łły=
22: łzifz ktoby do tego drogi podawał/ iákoby temu zle zábiegác.
23: A przeto iż Vrodzoność twą znam miedzy wślytkiem i łta=
24: ny iáłnego á przelstronego y oká y baczenia/ zdałto mi fie to zá
25: łofne náłze łpolne vłkarżanie wśzey Korony o tho zle/ nie do
26: kogo inego nápiłác/ iedno do vrodzoności twoiey. Z iedney
27: łtrony zem dobrze fwiádom dobrich á vćciwych połłępkow
28: łłácheckich twoich. Drugie/ zem theż fwiádom práwey á ży=
29: cźliwey chući twoiey/ żebyś/ iáko życzliwy fyn Korony tey/
30: rad wślytko dobre widział w Rzeczypołpolitey náłzey/ łkąd
31: by fie y cześć Pánu Bogu/ y łławá temu poćciwemu náłzemu
32: przyrodzonemu dzifieyłzemu pánu/ á ná potym tey łławney
33: á zacney Koronie y iey Rzeczypołpolithey vmnożyć fie mo=
34: gła. A też y dla tego/ iáko tám máłto niżey Vrodzoność twą
35: łzyrzey vpominam/ ábyś vpominał y drugą brácią łwoię/ á
36: práwie iáko młotem kołátał do rozważnego baczenia ich/ á=(*marg*) **Ierem. w xxiiij.**

ka. (–)

37: by fie czuli á obaczáli/ iż iuż Pan/ ták iáko to łámi iáłnie zna=
38: my/ práwie z nápięthym łukiem/ iáko o nim Prorok powiá= (*marg*) **Efai. w v. kapitu.**

(–)

Hh iiiij

da/ łtoi

strona: 182v

Liłt przemowny.

1: da/ łtoi iuż v progú náłzego/ á iáłnie fie vkázuią obietnice ie=
2: go/ ktorekolwiek obiecał okazać nád káżdym narodem/ kto=

- 3: ry vpádnie w gniewie fpráwiedliwym iego. Bo mądry go=
4: fpodarz gdy widzi gorące Láto zá czáfu łobie wodę gothuie
5: pod dáchem fwoim/ bo iuż więc nie fporo bywa gdy fie pło=
6: mień vkaże s powrozem do ftudniey fie kręcić. A zá tymbych
7: życzył Vrodzoności twoiey iáko práwy á z dawná życzliwy
8: przyiaciel y towarzyfz twoy/ áby cie Pan Bog w cno=
9: tach y w dobrych fprawach twych ták mnożył
10: iáko záczać raczył. Dan z Bicorendy dzie=
11: fiątego dnia Páździerniká/ Roku
12: 1567.

strona: 183

1: Ná herb Stáry Koń.

- 2: **P**rzed wżytymi źwirzety ták to zezna káždy/
3: Ze to fláchetne źwirzę Koń ma przodek záwždy.
4: Bo wfpániłą vrodą/ poftáwą/ ochotą/
5: Przelzedł wżytki źwirzeta/ podobno y cnotą.
6: Bo flúży człowiekowi/ y ták go miłuię/
7: Prácey żadney y gárdła nic przeń nielituie.
8: Robi nań iáko kmiotek/ á w trudności káżdey/
9: Nie vmie fie wymowić ráutować go záwždy.
10: Tákcę y ty widamy ktorzy ten herb máią/
11: Máło nie rowno z herbem fwych fprow pokládáią.
12: Bowiem dla przyiacielá á fpolney miłości/
13: Nie lituią ni zdrowia ni żadney trudności.
14: A nie dármo Stáry Koń ten ich herb názvano/
15: Bo go z dawná podobno ták záwždy fiodłano.
16: Y w Rzeczyfpolitey y w potrzebie káżdey/
17: Kędy go obrocono bywał gotow záwždy.
18: Y muiał fie obrácć kiedy był nie młody/

- 19: Ná kážde poľpolite y ludzkie przygody.
20: Bo źrzebcem poľpolicie nie káždy zátoczy/
21: A miáľto zátoczenia rychley przez łeb łkoczy.
22: Száfráncowie łtáry dom s tego herbu byli/
23: A z dawná iáko y dziś tą łzkápą toczyli.
24: Nie łituiąc pracey łwey ni žádney trudności/
25: Dla Rzeczypoľpolitey/ dla bráckiey miłosci.
26: Co y dziś w tym dzifieyľzym źrzobku s Seceminá/
27: Ná iáľnią łie okaże/ wľzák to nie nowiná.
28: Ze łwym herbem zátoczy gdy potrzebá będzie/
29: A co cnoce przyłtoi to okaże wľzędzie.
30: Tákw Rzeczypoľpolitey iáko w káždey łpráwie/
31: Okaże łie ná iáľnią miłofnikiem práwie.
32: Y tych dzifieyľzych czáľow dobrzeby czynili/
33: Aby tymi łzkápami toczyć łie vczyli.
34: Choć inych łlawnych herbow drudzy vzywáią/
35: Ale pieľzo łwey łlawie trudno pomoc máią.
36: Nielza iedno kto łie chce o łwey łlawie pytác/
37: Muśi łie tego źrzebcá kędy może chwytác.
38: Bo łáfiedzi w koło nas nie pieľzo wędruią/
39: Ná tym herbie nas drapią y częłto woiią.
40: Coby łie im teź czáľem mogłó oddác łnádnie/
41: Gdiź mocnieyľzy Polłki koń/ richley báchmát pádnie.

Iednoby

strona: 183v

- 1: Iednoby trzebá lepfzey pieczey y dbáľsci/
2: Aby łie oddawáło wzajem ich miłosci.
3: grafika

4: Iákubá Pherratá Podwy=

5: łockiego ku temu co czyść będzie

<http://rcin.org.pl>

6: **DISTICHON.**

- 7: **C** O to ieŝt Bog kto chce myŝlić/
2
- 8: Muŝi we łbie dziwnie kryflic.
- 9: A ŝzkodá y głowy pŝowác/
10: Kto chce w tym wiele mędrawác.
- 11: Bo wierz mi iŝ ŝie vniefie/
12: Być mu y z rogámi w lefie.
- 13: Bo tho táiemnice dziwne/
14: Nálzym rozumom przeciwnie.
- 15: Ale rádżec ták po proŝtu/
16: Ieŝli nie chcesz chybić moŝtu.
- 17: Tákwierz iŝ ieŝt coŝ dziwnego/
18: A nie rozmyŝlu nálzego.
- 19: W ŝtanie troiákim kroluiác/
20: A w iedney mocy pánuiac.
- 21: Ktory wŝzytko wie y widzi/
22: A żadnego ŝie nie wŝtydzi.
- 23: Rownie tám krol iáko kmiotek/
24: Nie doŝtawa tám więc plotek.
- 25: Lecŝ kto mu nawięcey wierzy.
26: Ten nalepŝzâ miárkâ mierzy.
- 27: Bo w iego nieznoŝney mocy/
28: ŝwiát/ niebo/ y wŝzytki mocy.
- 29: A wŝzytko wie widzi wŝzędzie/
30: Co ŝie iedno gdzye dziać będzie.
- 31: Temu gdy kto dufa wiernie/
32: Káŝda mu rzecz idzie miernie.
- 33: Y wŝos nie zginie ná głowie/
34: Kto ŝie iego wŝalnym zowie.

35: Bo iuż Anyołkowie oni/

36: By fzwagrowie przyrodzeni/

37: Będa go ftrzedz iáko oká/

38: Ze fie nie zléknie do roká.

strona: 184

Liśt 184.

1: Zámykáiąc ty Kfyęgi tu bę=

2: dzie przemowá krotka do káżdego Krześciáńskie

3: go człowieká y brátá/ á zwłázcza do Páná Stániłwá

4: Száfráncá s Piefzkowey fkáły. A to będzyc

5: Kápítulum I.

6: Iáko fady Páńskie są nieomyłne.

7: **R** Ozważáiąc fobie z dáleká/ á pilnie

8: fie przypátruiąc moy miły Krześciáński brá=

9: cie rozliczności czáfow dziłiefyfzych/ á dziw=

10: nym przypadkom á odmiennofciam ich/ nicz(marg) Sądy Páńskie

: dziwne á nieo=

: myłne. (–)

11: inłzego pewnieyłzego áni náleść áni rozeznác v fiebie nie v=

12: miem/ iedno iż fady Páńskie á ony żadnym nie ogárnione ro

13: zumem fpráwy á tháiemnicze iego/ nád włzytkimi narody/

14: nád włzytkimi krolełtwy/ nád włzytkimi naymoźnieyłzymi

15: ftany y dołtoieńłtwy/ iáwnie á iáłnie fie włzędy zyawiáią á

16: okázuią. Ták iż włzędy á włzędy pełnią fie á skuteczną exeku

17: cią biorą ony frogie á nieomyłne dekretá Páńskie/ ktore/ iá=

18: ko o nich pímo fwięte powiáda/ iż iáko młot ogniłty przera (marg) **Iere w xxiiij. kapi.**

(–)

19: żáią opoki/ thák iż záfwdy wychodzą dobremu ná dobre/ á

20: złemu ná złe. A trudnoby nam powiedác/ iż Pan Bog prze=

- 21: Itał dziwow czynić/ wftawicznie ie czyni/ á iálnie ie okázuye
- 22: tuż przed oczymá náfzými/ thák iż ledwo fie ich y pálczem nie
- 23: dotykamy. Ale iż oczy náfze iáko onych idących do Ema= (marg) **Luk. w xxiiij. ka. (-)**
- 24: us ktorzy iefzcze nie práwie dowierzáli fą tákież záfwiąg=
- 25: nione/ á fnadz wáfniey mogę rzec wedle obietnic Páńfkich
- 26: grzechem záflepione/ iż chociay iálnie wlfzytko widzą/ wlfzy iá(marg) **Efa. w vj. kapit.**
- : Mar. w iiij. kapit.**
- : Luk. w viij. kapi.**
- : Ian w xij. kapitul.**
- : S ku. Ap. w xxviiij.**
- : Rzim. w xj. kapit. (-)**
- 27: wnie ftyfzą/ á wždy tego żadnym obyczáiem baczyć áni ro=
- 28: zumieć nie mogą áni chcą. A theż z łáfki Bożey/ będąc czym
- 29: infzym zábáwieni/ ábychmy o tym báciać álbo zrozumiewać
- 30: chcieli/ máło fie wlfzyfcy o to poprawdzie ftáramy.

31: #Kto fie chce fądom Páńfkim przypátrzyć.

- 32: Le chcefzli fie thy themu befpieczniey przypátrzyć/ przy=(marg) Dziwy Pan zá=
- : wždy czyni. (-)**
- 33: wiedz łobie ná pámieć zá czáfow fwych wlfzythki krole=
- 34: fthwá okoliczne/ iuż Kroniki y ine iáwne hiftorie ná ftronę

odłózyw=

strona: 184v

Przedmowá krotka

- 1: odłózywfy. **Wfpownifz [!]** ná wlfzytki ftany/ doftoieńftwá/ y
- 2: ná wlfzytki zacności domow onych wielkich/ ktorych polfe=
- 3: łorowie chodzili iáko lwi/ á iáko ini Hektorowie fwiátá te=
- 4: go/ w iákie tuż przed oczymá náfzými odmienności przyfzli/
- 5: iáko zefzli/ iáko fie w niwecz obroćili. Thák iż fie wypełniły
- 6: nád nimi iáwnie ony nieomyłne obietnicze Páńfkie/ iż áni

- 7: cień/ áni znak namnieyſzy nie zoſtał mieſzkánia ich/ á doſto=
8: ieńſtwa ich/ á mieyſcá ich. Ony zacne domy ich poſiadł czło=
9: wiek obcy/ ták iáko Pan z dawná káždemu nic o ſię niedbá=
10: iácemu iáwnie á iáſnie obwołác y opowiedzieć roſkazał.
11: Puſzcze teſz wolno oczy y wſzy iuſz y ná mnieyſze ſtany/ tákſze
12: teſz zefzłe przed oczymá náſzymi/ kthorzykolwiek ſobie lekcze
13: ważyli moc/ zwirzchność/ władzã/ wołã/ á roſkazanie Pá=(*marg*) Dziwy nád ſta
: ny mnieyſzemi. (–)
14: ná ſwego/ á tylko ſie paráli tym ſwiátem márnym á omyl=
15: nym y kſiążęty iego/ zãpomniawſzy obietnic Páńſkich/ á nie
16: bacząc nic iż człowiek ieſt łgarz á nędzne ździebłko połomio(*marg*) **Rzim. w iij. kapit.**
(–)
17: ne przed nogámi Páńſkiemi/ á przedſię od ſwiátá rády/ ná=
18: dzyeie/ y wſpomozenia/ dziwnych wymyſłow á wykretow
19: rozlicznych vżywáięc/ ſzukáli y nábywáli/ iáko márnie ze=
20: ſzli/ iákiemi hániebnemi ſmierciámi ginęli/ iákiemi lekkoſciá=
21: mi/ ſromotámi/ á frogiemi vpadki s ſtanow ſwych vpadáli/
22: á práwie ſã zniſzczeni á w niwecz obroceni/ á iáko piſmo po(*marg*) **Mádro. w iiiij. ka.** (–)
23: wiáda iż práwie z vmarłemi zágrzebioná pámiątká ich/ ták
24: iż pothomſtwo ich/ y ony márnie zgromádzone bogáctwá y
25: oſiádłoſci ich práwie w niwecz á w niwecz/ á ná wieczná lek
26: kość pámiątki ich/ ſã ſie obrociły/ á znáku ich nie zoſtáło.
27: Przypátrzze ſie iuſz y po ten czás ktoremukolwiek ſtanowi
28: chceſz/ ktoremukolwiek domowi y doſtoieńſtwu chceſz/ ták(*marg*) Dziwy nád káz
: dym ſtanem. (–)
29: wielkiemu iáko y namnieyſzemu/ iefliſze w káżdym nie znay=
30: dzieſz/ á iefliſze ſie tego práwie iáſnemi oczymá nie dopátrzyſz
31: iáwnego á iáſnego á ſpráwiedliwego ſádu Páńſkiego/ we=
32: dle wiáry/ ſpraw/ cnot/ y poſtępkow káżdego. Ták iż wedle
33: obietnic Páńſkich káždy bierze zapláte wedle roboty ſwoiey(*marg*) **Mádro. w x. kapi.**

Matth. w vij. kap. (-)

- 34: A iąką kto miárką mierzy/ taką mu bywa odmierzono.
35: Bo nie dziwuy fie temu nic/ iż fie ná máły čás co po myfli
36: iego pofortuni złościwemu/ ále fie iedno przypátruy/ długo
37: li to trwać będzie/ y nacź fie to potym w krotkim czálie obro
38: ci/ iefli ku pociefze álbo vpadkowi iego y potomftwá iego/ to
39: potym powoli rozeznałz.
40: Przypominałcibych okoliczne kroleftwá/ ony wielkie kfię

ftwá á zá=

strona: 185

do Krześciánkfiego
człowieká.

Lift 185.

- 1: ftwá á zacne Monárchie/ iáko fie zá náłzey pámięci burzyły/
2: iáko fie odmieniály/ iáko fie oni poteftatowie w nich łomili/
3: pádáli/ á w niwecz obrócáli/ ták iż iáko rzekámi krew fie lała
4: po grániczach ich. O czym Hiftorykowie fzyroká pámięć ná
5: potym potomftwu náłzemu zoftáwili/ á y mychmy fie temu
6: zá czáłow fwoich máło oczymá nie przypátrzyli. A przecźze
7: fie to działo? To iuz nie náłzá rzecz/ łády Páńskie fpráwie=
8: dliwe/ á dziwne fpráwy á wola iego fwięta to niechay roze=
9: znawa. Ale pewnie iż nie bez przyczyny. Ale nam nie trze=
10: bá w cudzym oku pázdziorká fzukác. Przypátrzymyź fie ied=(marg) **Matth. w vij. ka. (-)**
11: no domá fwym bierzmon/ á onym frogim fękowátym á már
12: nie ofieczonym pniom/ ktore nam iáwnie (aż fnadź ftrálfno
13: y o thym mowić) vřtháwicźnie z oczu náłzych wygládáią/ á
14: nic ich nie bacźmy/ álbo ták práwie zá fkarániem Páńfkim
15: bacźć nie vmiemy/ áni fie o to ftáramy.

16: **#Iáko ieft zacne kroleftwo Polfkie.**

- 17: **P**atrzay ktore ieft ták zacne á ták fławne kroleftwo/ iáko

18: ieft (iż tak mam rzec) náfze kroleſtwo Polſkie/ w ktho=(*marg*) Polſkie krole=
: ftwo iáko ieft
: obfite. (-)

19: rym nas thu Polaki Pan náfz z łáfki fwey poſádzic á rozſzy=
20: rzyć raczył. Albo ktore ieft kroleſtwo okoliczne áby od nie=
21: go álbo iákicy pomocy álbo iákicy żywnoſci nigdi nie potrze
22: bowáło? A wiele kráin y kroleſthw czo ná nie robiá iáko zá
23: dzień kmiotkowie/ á tu wſzytki fwe prace podawáią/ á ftąd
24: pożythkow fwych/ żywnoſci fwych/ y inych rzeczy ſzukáiąc
25: nábywáią. A my Polacy zá máłą praczą á zá máłym ftárá=
26: niem ich koſztowney pracy á ich robot z roſkoſzámí ſobie v=
27: żywamy. Czego ia wyliczác niechcę/ Inádnie ſie temu kto ie=
28: dno chce káždy przypátrzyć może. Bo ácz w inych ſthronach
29: ieft więcey złotá/ frebrá/ korzenia/ iedwabiow/ y inych rze=
30: czy/ á wſzákże tho nam thu przedlię od nich máło nie dármó
31: przychodzi. Ale tákich ludzi/ tákich cnot/ tákich obyczáíow/
32: tákiego męłtwá/ á ktory w tym narod porowná z narodem
33: s tym? á kthore woýtko kiedy Polſkiemu woýtku wytrwác
34: mogło? Táki iż ſie y ini máło nie wſzyfcy narodowie/ iuż y zá
35: náfzey pámięci/ wielekroć do nich vbiegáli. A ſzczęliwym
36: to woýtkiem zowá gdzie Poláki widáią. A ſtráſzny huff ká=
37: zdemu nieprzyacielowi bywa/ dzie Polak fwe iáfne á nie zá
38: kryte czoło vkaże.

li

Pórzryſz

strona: 185v

1: Pórzryſz záię przewróciwſzy kártę ná drugá ſtronę/ ieſli
2: że ieft nędzniefze/ zefzleyſze/ á niedbálſze páńſthwo w ſprá=(*marg*) Polſkie krole=
: ſthwo w czym
: ieft vbogie. (-)

- 3: wach á w opátrznosciach swoich/ iáko iest to sławne á tak za
4: cne krolesthwo Polskie násze. Zaden narod/ żadna hordá/ á
5: śnadź y Cygáńka/ nie iest w tákiey niedbáłości/ á śnadź iest
6: w lepřzym opátrzeniu/ niżli tak sławne á zacne tho páństwo
7: násze. Azalż my mamy pořhánwienie iákie pewne/ oprócz
8: tych márných á niepobožnych wići/ gdyby ná nas iáki přetki
9: nieprzyiaciel przypadł/ cobychmy z nim czynić mieli? Azalż
10: mamy mieyřcá iákie pewne řciágnienia řwego? Azalż mamy
11: ty do ktorychbychmy řie řciágnąć mieli? Azalż mamy pewną
12: wiadomořc iáká o řpráwie nieprzyiacielá ktorego? Pořrzy
13: ná ony ludzkie vrody/ vbiory/ křtały/ obyczáie/ gotowořci/
14: że chodzą rotámi młodzi ludzie iáko Lwi/ á śnadźby řie mo=
15: gli/ iáko ono dawna przypowieřc/ y z dyabły łámáć. A czoż
16: gdy przydzie iákie lekkie zátrwożenie/ álic biegiáią/ řzukáią/(*marg*) Ludzie polřcy
: iácy řá. (–)
17: niewiedzą gdzye řie podzieć. A ři ktorymby to należáło z mu
18: row wygládiáią/ ieden od drugiego w mili řie o nowinach
19: pytáią. A śnadź czářem y krokiem nie wřřhąpił nieprzyiaciel
20: do gránic nářzych/ á ludzie bárzo zátrwożeni bywáli. Abo=
21: wiem co inřzego czynić/ iedno vciekaycie czo rozum macie/ á
22: prořtacy do lářá. A wielekroć śnadź więřřzą lekkořc koroná
23: tá sławna s thego bieráłá/ niżliby ich było niemáłá częřc w(*marg*) Zamki á mury
: puřte. (–)
24: dobrej řpráwie pogromiono. Stoią zamki/ řtoią mury pu=
25: řte/ wilcy á řwinie dzikie řie w nich łágną/ á ni nacż ich podo
26: bno nie chowamy/ iedno ná bálřty nieprzyiacielom řwoim/
27: áby oni to powoli pobrawřzy řobie ofádzili/ á řřhąđ nas be-
28: řpieczniey woiowáli á pořiadáli.
29: A iákoż tu nieprzyiaciel řerczá nie ma bráć? á iákoż řie thu
30: nie ma iáko dyabeł z niedbářey duřze rořkocháć? wiedzącz o

31: ták zacnym/ sławnym/ á bogáтым kroleŝtwie. Wiedząc o tá
32: kich sławnych/ zacnych/ á boiowych ludziach/ y wielkości ich
33: á wiedząc też o tákiey niedbáłości y o tákiey ŝprawie ich. Iá
34: koŝ ŝie iáwnie náŝluchawamy od tych co tám bywáią (ácz z
35: wielką žáłoŝcią) rozlicznych poŝmieszkw/ ktore po ŝtro=
36: nach rozlicznych poháncy iáwnie o nas miedzy ŝobą miewá
37: iá/ y o tych ŝprawach á o tych porządnych niedbáłościach ná
38: ŝzych. A iáki záŝię ŝtrách w nich/ wiedząc o ták meŝnych á wa
39: lecnych ludziach/ by ŝprawá dobra byłá. A by nie Pan Bog
40: ŝtrzegł z miłofierdzia ŝwego/ á czo wiedzieć nacŝby nam iuŝ

dawno

strona: 186

o porządny Liŝt 186.
niedbáłości náŝzey.

1: dawno wyŝly thy opáthrzne niedbáłości náŝze. A wŝzákoŝ
2: trzebá oŝtrzegáć/ bychmy mu ŝie s tym goŝpodárŝtwem kye=
3: dy nie vprzykrzyli á nie przeładowáli.

4: Kápitulum ij.

5: Iŝby ŝie náłázly przyczyny dobrej

6: ŝprawy/ by ludzie chcieli.

7: **O** Zywáią ŝie ludzie/ wołáią poŝtron=
8: ne głofy/ iŝby ŝie ŝnadŝ mogły znaleŝć thákie(*marg*) Mogłby rząd
9: być gdyby lu=
-1: dzie chcieli. (-)
9: kŝtałty y tákie obyczáie/ iŝby bez łupu á bez plá
10: cŝu á krzyku ludzi mizernych (ktore ŝnadŝ iá=
11: mo więcey niŝli nieprzyiaciel porázićby nas miáło) mogły=
12: by być y woŝká/ mogłyby ŝie budowác y zamki. A ŝnadŝby
13: to máło álbo nic koŝtowało/ by to rozdano ludziom Rycer

14: łkim/ ázafz lepiej iż fie tám wilcy łagną/ tedyby tho łnádnie
15: á rychło ofieść mogło/ y byłáby y obroná y pożytek Rzeczy=
16: połpolitey. A włzák fie tho iuż ná wielu mieyfcoch dofwiaád=
17: łzyło/ gdzie fie zamki pułte pobudowály/ ábo gdzie mieyfczą
18: niebefpieczne opátrzone/ y gránicá w lepłzey łpráwie y wiá
19: domołci mogłáby fie połtánowić/ á nieprzyiaciel włtráfzo=
20: ny być/ y ludziby ku obronie á ćwiczeniu wiele przybyć mo=
21: gło. A což gdy Pan Bog raczył zácnić myłli y łercá tych kto
22: rymby to należało. Iż gdy o tym kiedy mowić poczną/ tedy
23: práwie nápoły s połmiechem/ á iákoby o żeláznym wilku bá
24: iał. A to káżdego odpowiedz/ á což mnie do thego/ á což ná
25: mnie należy. A táż wymowká o łpráwiedliwołci/ y o inłzych
26: doległofciach Koronnych.
27: O nędzny báłwánie á mizerny naiemniku/ kthory widzifz
28: tuż nie dáleko wilká przychodzácego/ á nie thylko przycho=
29: dzácego/ ále iuż máło nie pod oczymá thwemi drapieżácego
30: łtadko á owieczki Páńłkie/ tobie zwierzone á poruczone/ kto
31: rych krewnie ná łup á nie ná kochánie pogáńłkie/ ále ná cześć
32: á ná chwałę Pánu twemu iefł połświęconá y odnowiona/ á
33: ty kryiefz łeb w ziemię/ á niełmiefz podnieść nołá łwego/ áby
34: poczuł co iefł łzkodliwego/ ábył wždy o thym mowil/ á nie
35: chcełzi mowić ábył tylko záwył iáko wilk ná drugie/ á vka=
36: zał drogę/ iákoby fie mogł odegnáć then drugi wilk márnie

Ii ij

drapieżny

strona: 186v

Krotka przemówá

1: drapieżny od łthádá Páńłkiego. A Pan chce y obiecuie pá=
2: trzyć krwie ich niewinney s tych mizernych á záležátych ręku(marg) **Matth. w x. kapit.**
3: **Ezechi. w iij. kapit. (-)**
3: twoich. A zwłáfczá iżeł poprzyłagl pánu łwemu [confulere](http://rcin.org.pl)

- 4: & opponere fe ná káždy vpadek Rzeczypołpłitey.
- 5: Aż więc gdy fie iuż co złego sftanie/ toż dopirko rospifuią
- 6: łobie nowinki/ iż coś tám wrwano trochę ná gránicy/ ále tho
- 7: nic/ omyląć fie drugi raz. A drudzy tho zową Seymowemi
- 8: nowinkámi/ y ielzće ktemu będą zákázowác/ áby nie ták po
- 9: wiadano iáko fie działo. Ale byś ogládał nędzniku ferce one (*margin*) Ludzie zwoio=
: wáni iáko záło
- : fni. (-)
- 10: go iáko ielth záłofnie zekrwáwione/ álbo iáki ielst płácż álbo
- 11: iákie nárzekánie ná cię iego przed Máyeftathem Páná twe=
12: go/ ktory w powrozie iáko złodziey/ w niewinności fwoiey
- 13: łkacze przy koniu pogániná frogiego. Zonká iego v inego zá
- 14: biodrámi/ ku wietfzey záłofci á fromocie iego. Działki iáko
- 15: łzczeniętá wyiácz wygládaia z biefag ku pociefze iego. Dym
- 16: fie zá nim kurzy/ á ielzće tuż przed oczymá iego łmázy fie má
- 17: yęthnoftká á ofiádłofć iego. A po drogach włzedy trzęfie fie (*margin*) **j. Moi. w iiii. ka.** (-)
- 18: krew niewinnych Ablow czyrwieniácz fie po zyemi/ á woła
- 19: pomłty od Páná łwego. A márný fie Kaim kocha á połmie=
20: wa s tego/ łiekáiac niewinne głowy wedle woley fwoiey.

21: **#Skarb połpólity iákoby fie zámnożyć mógl.**

- 22: Zażby to nie lepíza byłá chwałá Páńłkiey zwirzchnofci(*margin*) Skądby obro=
: ná być miála. (-)
- 23: moy miły Krześcijáńłki brácie/ áby ty niepotrzebne kro
- 24: pidłá/ kádzidłá/ dzwonki/ obrałki dármó łtoiące/ ktore łnadż
- 25: chowamy ná wlpomożenie nieprzyiacielowi łwemu/ ták iá=
26: ko fie to iuż wielekroć przed oczymá náłzymi w inłzych páń=
27: łtwiech y v nas poczęłci okazało/ iżby to było obroczo ná
- 28: odkupienie tey niewinney krwi/ zá kthorą Pan náłz rofto=
29: czył hoynie łwiętą krew fwoię. Albo ony niepotrzebne kieli=

- 30: łzki/ łwieczniczki/ krzyżyczki/ ktorzy leżą pełne kąty/ czekáiąc
- 31: pogáńfkich rąk/ áby fie w nich rofkochály á opłokály. Gdyż
- 32: Pan iáwnie v Ezáialzá woła/ iż mu iuż dawno omierzły thy(*marg*) **Ezai. w j. kapit.** (-)
- 33: wymyflne modły y kurzawy náfze/ y obiecał nas nigdy nie
- 34: wyfluchác/ gdy s tymi wymyflty będziem podnośic k niemu
- 35: ręce swoie. Gdyż on niechce pátrzyć żadnych wymyflów/ ie
- 36: dno pátrzy ná ferce wierne człowieká cnothliwego. Aby fie
- 37: to w połpolity fkarb obrociło/ á ktemu fie fład inąd przyczy
- 38: niáło. #Zázby fie też ná to nie lepiej obrociły ony(*marg*) **Kłafztory nie=**
- : potrzebne y ine
- : dármochleby. (-)
- 39: opływájące obroki onych niepotrzebnych żółtobrzuchow co

pádáią s

strona: 187

o opátrzney Liśt 187.
niedbáłości náfzey.

- 1: pádáią s stołow ich/ á ludzie niepothrzebni/ y pśi czáfem le=
- 2: dwo ich zbytgow doiádáią/ nie ku chwale ále ku lekkości pán
- 3: fkiey. A przedfięby y chwałá Páńfka przyiemnieyfza y fore=
- 4: mniefza iemu moglá być fpełná/ y winniczká iego fwiętha
- 5: przedfięby wždy iákie podpomożenie s tego mieć moglá.
- 6: Iuż nie mowię o Biškupy/ ktorzy wždy y w rádzie fiadáią/ y(*marg*) **Biškupi fłu=**
- : dzy Rzeczypo=
- : fpolity. (-)
- 7: dwory fwe czáfem ku potrzebie połyłáią/ y w pofélfthwiech
- 8: ieżdżą/ y infze wżdi brzemioná Koronne iáko táko nofzą y po
- 9: deymuią. Ale co infzych próznochlebow/ iáko wilkow tyią=
- 10: cych/ to iuż káždego rozeznániu poruczam. Azażby nie lepiej
- 11: s tego mieć kilká tyfięcy ludzi/ ku czći á ku chwale Pánu Bo=
- 12: gu/ y Krześcijáńskiey krwi iego/ y ku fławie Koronney/ á ná

- 13: łtrach nieprzyiacielá krzyżá śwíętego? niź sie to ták rośchodzi
- 14: po fwiátu iáko dym ábo iáko iákie márne plewy/ ku lekkości
- 15: chwały Páńskiey/ á ku ohydzie/ á ku pośmiechu they Korony
- 16: łławney. Boby przedfię y pomocz niemáła ku obronie/ y le=
- 17: pśza chwałá Páńfka s tego być mogłá/ gdyby tám Rycerfki
- 18: człowiek siedział/ obowiązány poćciwą powinnoćią fwo=
- 19: ią/ á Bogu y Rzeczypośpolitey służył.
- 20: Nuź owy niepotrzebne á wymyflone Sakry/ kthore nád(*marg*) Sakry co do
- ⋮ Rzymá idą. (–)
- 21: práwo ichże włafne/ y nád práwo Koronne iuż dawno v=
- 22: chwalone/ bywáią precz wynofzone. Azażby nie lepiej iżeby
- 23: były do tego fkárbu pośpolitego przyłożone? Nie pythał sie
- 24: Máthyałz w Węgrzech o Sakrach y o Dekretalech gdy nań
- 25: tákíe Koronne potrzeby przypadáły/ á gromił bárzo niepri
- 26: iacielá krzyżá śwíętego. Y Itała thá łławna koroná długo w
- 27: całości fwoiey/ áż gdy przyśłzá w tákíeż dekretały á piełzczo
- 28: ty/ vtráthy/ y w tákíeż wymyflý á niedbáłości iáko y náłzá/
- 29: thoż dopirko wcieśzył sie nád nią frogi pogánin wedle myfli
- 30: fwoiey. Nie pytáią sie y dziś ini krolowie y kłiążęthá gdy ná
- 31: nie iákie potrzeby przypadáią o dekretalech/ iedno my tylko
- 32: Polacy. Drżymy przed tym złym łafiádem Rzymfkim. Acz
- 33: y dziś nie rozumiem kthorym sie práwem thák bárzo w nas
- 34: wgroził.
- 35: Nuź Inteftatá/ nuź Káduká/ nuź teftámentá ludzi pobo=
- 36: żnych/ kthorychby sie wiele gdyby był rząd otworzyło. Nuź i=(*marg*) Ine kondicije
- ⋮ obrony/ iáko
- ⋮ porty. (–)
- 37: nych kondicijy ználázłoby sie niemáło/ by sie iedno ludzye o=
- 38: łtráłyli o tym mowić. #Azaż nie mamy portow
- 39: z wielkíemi fkárby/ s kthorych tylko bárzo máło niepotrzeb=

40: nych ludzi tyje ku lekkości nálezey/ s ktorychby sie mogły zná=

li iij

leść iákie

strona: 187v

Krotka przemowa

1: leść iákie pożytki/ bez wřczytku prawá pořpolitego. Azař (*marg*) Mytá. (–)

2: nie mamy niepotrzebnych myt/ ktore s płáczem ludzkim y bez

3: wřtáwy bywáią wyciągáne/ y niewiedzieć gdzie sie podzye=

4: wáią/ podřkárbi ledwe ich trzecią część bierze. Azařby sie

5: máło náłázło Kondiciy tych/ gdyby sie řkarb pořpolity záło=

6: żył? Choćbyřmy sie nań wřzyřcy/ nikogo nie opuřczáiąc/ raz

7: po třeřze zrzucili/ á ty przypadki do niego przybywáły/ iżby

8: sie thá wřdy márna ohydá á řprořna lekkość Koronna czym(*marg*) Cwiczenie Ry=

: cerřkich ludzi. (–)

9: podepřeć á ráutowáć mogłá. A ná czořby sie to obroćilo?

10: Ná ćwiczenie Rycerřkiew krwi Koronney/ řkądby pothym

11: rořli Rotmiřtrze/ á z Rotmiřtrzew Hetmáni/ thák iżby ich

12: czářu řwego nie potrzebá v pořtronnych narodow biegáiąc

13: nábywáć/ niřli ták teraz leżąc s kátow wyglądáią/ á drugi

14: y drzewá w rękę wziąć nie vmie/ s częgoby potym y Koro=

15: ná/ prze ludzie niećwiczone/ mogłá řnádnie lekkość wziąć.

16: Gdyř powiedáią/ iż lepřze wořřko Ieleni gdy ie vmieięthny

17: Lew powiedzie/ niřli wořřko lwow kthorymby řłupi á tępy

18: Ieleń Hetmánem zořtał. A my teř co sie Rycerřkimi ludź=

19: mi zowiemy/ ázařbyřmy teř nie mogli ználeć kondiciy thá=

20: kich bez řřkody á bez gwałceniá praw řwoich/ iżbyřmy wřdzi

21: w přęřřzey gotowośći niř s tymi omieřřkálemi wiciámi/ gdy

22: by ná nas gwałt iáki przyřzedł/ řpřáwieni á pořthánowani

23: byli. Iednoby nam trebá wiąć thych pieřřczót řwoich/ thych

24: puřmiřkow/ thych rzeřáných áxámitkow/ y thych rozmáitych

25: wymyřřów nářřych/ ktorymi sie wřzyřcy boiowi ludzie brzy=

26: dżę/ iedno tego tylko vziwáią oni ludzie piefzczeni á zniewie

27: ścieli/ ktorzy tylko iáko Tytirus leżę **fub tegmine fagi**.

28: **Kápitulum iij.**

29: **Rycerfki ftan iákoby fie też ku rządowi**

30: **przyczynić miał.**

31: **B** O gdyby fie wżdy znalazł iáki kftał

32: iżby mogło być co ludzi s thych przypadkow

33: Koronnych s fkárbu póspolithego/ thákże y s

34: Kfięftwá Litewfkiego/ ázażby tho był wielki

35: kofzt/ álbo iáki vřczypek práwá póspolitego/

36: gdyby fie wřzyfcy zezwolili/ áby iedná zyemią domá fiedząc

zawřze go

strona: 188

o porządney

Liřt 188.

niedbáłości nářzey.

1: zawřze gotowa byłá ná rátunk onym ludziom/ gdyby potrze

2: bá przypádłá/ wići nie czekáiąc. A w piąćinałcie lat ledwe=

3: by drugiego koleia dořłá. Thákże y kfięftwá Litewfkiego.

4: Ktemu dwor páńfki y pánow Koronnych. Kthemu ludzyc

5: grániczní/ kthorychby fie y bez pieniędzy wiele náłázłó/ **Et fi**

6: **DEVS nobífum**, á gdyby gwałth był iżbychmy fie wřzyfcy

7: do tego iáko do ogníá rzućili/ podziwowałbych fie **quis effet**

8: **contra nos**.

9: Ale naydzieř dziś tákich wiele czo też ták rozumieią iáko y

10: ia/ co powiedáią/ iż lepiej áby nieprzyaciel trzy kroć Koro=(*marg*) Spolna rádá

: wřzytko zezwo

: lić może. (-)

11: nę przeřzedł y zwoiował/ niřliby fie s práwá póspolitego na=

12: mniej czo wykroczyć mogłó. A iefli fie iednemu práwo zła=

- 13: mie/ tedy potym y drugimemu. Iedno iż fie tho złámác nigdy
- 14: nie może ná czo fie wŕzytká Koroná zezwoli. Bo iáko można
- 15: byłá vftáwić/ thákże też można zá czáfem á zá przypadki do
- 16: czáfu odmienić/ á w czo pothrzebnieyŕzego obroćć. Bo iáko
- 17: mądrzy nápiŕáli/ iż fie czáfy mieniá á my fie thez z nimi záw=
- 18: zdy mienić muŕimy/ y kázde ŕpráwy náŕze. O nędzny praw=(*marg*) Wŕzythko fie s
- 19: : czáfy mieni. (-)
- 19: co co ták rozumieŕz/ nie baczyŕz iż podobno muŕiáły być inŕze
- 20: czáfy y inŕze pokoie/ gdy ták wiele wŕi y miał/ ŕkád ŕzłá obro
- 21: ná poŕpolita/ ná Czyŕciec obrocono. Abo muŕiáł nie ták z bli
- 22: ŕká frogi nieprzyiaciel twoy/ o ktorym było iedno iáko w bá
- 23: ŕniach ŕlychác/ do gárncá twego náględác. Dziŕŕ ledwe iż nie
- 24: wie co kiedy y v ktorego wárzú/ nie tylko áby nie miał wie=
- 25: dzieć inych ŕpraw á poŕtępkow náŕzych. Weyrzy w Greciá/
- 26: weyrzy w one ŕláchetne á ŕławne kroleŕtwá/ s kthorych oni
- 27: męzowie ŕławni iáko ini Hektorowie ábo Herkuleŕowie wy
- 28: chodzili/ w iákich dziŕŕ práwiech tákże prze złá ŕpráwę ŕwoię
- 29: ŕiedzú/ iákich wolnoŕci vzywáiá/ ták iż głowy ŕwoie ponie=
- 30: wolnie pod ŕzáblę okrutná pogáńŕkú podkládác muŕzú kie=
- 31: dy im kázú. Obrony zádney/ zbroie zádney/ máiętnoŕci ŕwej
- 32: wláŕney zádney/ tylko ledwie noz przyłomiony w ŕwym do=
- 33: mu záchowác mogú/ á ci boiowi thylko ná vláŕce przeŕtha=
- 34: wác muŕzú. A tego v nas przedŕię nic nie baczú/ tylko fie cie=
- 35: ŕzú omylnym przymierzym iákimiŕi. Ktore ilcie nie z łáŕki/ ie
- 36: dno czyháięc iáko ná inŕze narody do czáfu ie nam dzierzú/ á=
- 37: by fie pirwey z inemi odpráwili. Iedno ŕwięta Priwatá tá
- 38: dziŕŕ napłatnieyŕza v nas/ á ná tęchmy wŕzytki rády ŕwe záło
- 39: żyli. Nie baczúc ná to/ iż ieŕli Publiká zginie/ Priwatá ŕká=(*marg*) Nikch s chući
- 40: : nie rádzi. (-)
- 40: kác muŕi iáko ie y zágedá.

strona: 188v

Krotka przemowa

1: #Máło ich co fie s chući o Rzeczpo=

2: fpolitą ftaríaią.

- 3: 2 A Záprawdę/ iáko Pan Bog raczy/ máło ich widác/ áby s
- 4: práwey chući opátrowáli doległości tey mátki fwiętey
- 5: fwoiey Rzeczypołpolitey. Iedno ábo s pożytkow fwych/ ál
- 6: bo z waśni iákich/ ábo z boiáźni ftrácenia máiętności iakiey/
- 7: álbo s pochlebftwá. A drudzy teź áby iedno wyftáwowáli
- 8: fłowá á rozumki fwoie. Ták tym klenotem fwiętym zátrzą=
- 9: fáią/ iáko iákim próżnym dzwونkiem. A fnadź iefzcze nie tyl=
- 10: ko poniewolnie, ále kto dziś doftáteczenie weyrzy w fpráwy
- 11: náfze/ obaczyć może fnádnie/ iż dobrowolnie á práwie/ iáko(marg) Dobrowolnie
- 12: pod fieć bieży=
- 13: my. (-)
- 14: pod fieć kuropátwy/ pędzą nas do ftrácenia onego złotheo
- 15: klenotu wolności náfzey fámifz brácia náfzy/ chociafz tego od
- 16: nich nikt nie potrzebuie. Ale czym fie to innym dzieie/ fnádnie
- 17: káždy obaczyć może/ iedno nędzną Priwatą/ iż káždy folgu=
- 18: ie rzeczám fwoim/ iżby co włápił. Y mnima by iuż ták w tym
- 19: wiecznie rofkofzowác miał/ y dziathki fwoye opátrzył/ á po
- 20: fmierci niech fie niebo chociaý obáli á fkowronki potłucze. A
- 21: ftąd nam rofcie iáwne karánie á gniew Páńfki iż tego per fas
- 22: vel nefas wzywamy nic nie bacząc ná powinności fwoie. Bo
- 23: fie mużą pełnić nieomyłne obietnice iego/ ktore káżdemu na=(marg) **Ezai. w iij. kapit.**
- (-)
- 24: rodowi obieczác raczył/ powiedáiąc przez Proroká: Iż zá
- 25: grzechy ich odeymę s pośrzodku miedzy nimi mądrego/ rá=

24: dnego/ poważnego/ poćciwego/ mężnego/ tylko iáko niewiá=

25: łthy á ludzie z ich obyczáymi ći ie będą rzedzić á włádác imi

26: wedle woley fwoiey.

27: A thák moy miły brácie iuźci y kámienie muśi wołác/ gdy

28: fynowie Abráámowi milczá/ kędy możefz/ y kędyć fie to zey=(*marg*) **Matth. w iij. kapi.**

: Gniew Páń=

: łki iuź v pro=

: gu.

: **Iere. w xvij. kap.**

: **Baruch w vj. kap. (-)**

29: dzie vpominay wźdy y iná brácią fwoię/ áby fie wźdy teź czá

30: fem czuli á obaczáli wczás/ poki nie wynidá ná nas ony nie=

31: omylne dekretá Páńfkie/ iż on zázwdy obieczował lud fwoy

32: podawác w niewolá zá grzechy ich/ álbo podác innym naro=

33: dom mieyfczá ich. A długoć nas czeka/ y długo nam folguie.

34: Ale kto fie chce obaczyć/ łnádnie to zrozumie/ iż theź iuź máło

35: nie v wrot náłzych łtoi łwięty gniew iego. Bo fie dawno o=

36: powiáda/ iż iefli mię łłuchác nie będziecie/ á rády/ á woley/ á(*marg*) **v. Moi. w xxviiij**

: xxxij. (-)

37: połtepkow mych łtrzedz nie będziecie/ otworzę wrothá dzi=

38: kim źwirzēthom ná was/ á mieczowi frogiemu dam iuź po=(*marg*) **Eza. w j. &c. (-)**

grześć

strona: 189

o porządney

Liśt 189.

niedbáłość náłzey.

1: grześć was/ á wynifzczyc was ku lekkości wálzey. Obácźze

2: káždy/ iefliże iuź tey źwierzyny dofyc nie mamy/ y w oborach

3: náłzych/ y około płotow náłzych.

4: **Kápitulum iiij.**

5: **Iź gniew Páńfki nigdy bez przyczyny**

6: nie przypádnie.

- 7: **A** Bowiem patrzay moy miły brácye
- 8: iáko to słuźnie być nie ma. A czego iuż inźzego(*marg*) Spráwiedli=
: wość iáka. (-)
- 9: dáley czekać mamy? Przypátrz sie iedno pil=
10: nie sprüfung á sprüfungliwościam náłzym/
11: iáko sie lzy leią ludzi wćifnionych/ iákie głófy
12: krzyczą przed Máyeftatem Páńłkim ná vpadek náłz/ Iáko
13: ludzie niewinni nárzekáią/ prágnąc á łáknąc/ biegáiąc á szu
14: káiąc sprüfungliwości swoiey. Iáką ono widałz sprüfungność
15: á lekkość Koronną/ czego by sie snadz wftydác przed inźzemi
16: narody/ gdy sie ich stády włoczy zá prokuratory po seymiech
17: iáko bydlá błędnego/ gdy leżą po pułtych stodołach nárzeká
18: iąc/ á czáfem y zdycháiąc/ iedni od głodu á drudzy od zimná.
19: Iáko powinowáte náłze á przyiociołki náłze biegáią po ká=
20: ciech/ szukáiąc rády/ szukáiąc pomocy/ á czáfem w márne rę=
21: ce záprzedawáiąc á zwierzáiąc sie poćciwości swoich/ dla
22: nędzney sprüfungliwości swoiey. Iáko sthoią oni mizerni
23: Lázárwowie v drzwi bogaczow onych/ ktorzy wyśłáli mleko(*marg*) **Luk. w xvj. kapit.** (-)
24: ich/ á odárli wełnę ich/ á iefzcze ie czáfem kijem biją odganiá
25: iąc/ á powiádáiąc nie máłz teraz czáfu. A snadz iefzcze rych=
26: ley ludzie prósci á ludzie ktemu máło powinni donofzą im rá
27: dy y pomocy/ iáko szczeniuętom odrobin co padáią s stólow
28: bogaczow onych/ á podpomagáią iáko mogą onego nędzne=
29: go vpadku á záłofney krzywdy ich. Gdyż sprüfungliwość
30: náłzę zową páięczą fiecią kthorą bąk przebije/ á nędzna mu=(*marg*) **Práwo iáko**
: páięcza fieć. (-)
- 31: chá vplotfzy sie/ wwikławfzy sie/ vtráciwfzy wfzytko/ nie do=
32: czekawfzy sie żadney pociechy w vpádku swoim/ idzie s kijem

33: becząc do domu ręce zálómiwłzy. Obáčźże iáki tám płáčź á

34: iákie tám nárzekánie przyfzedłzy do domu fwego vczynić mu

35: śi z żonką á z dziatkámi fwemi/ wołáiąc o pomstę do Páná

36: fwego. A Pan fie obiecał ftać nieomylnie przy krzywdzie ie=(*marg*) **v. Moi. w xxxij.**

: **Rzim. w x. kapit. (-)**

go/ á mścić

strona: 189v

Spolne nárzekánie

włzey Korony

1: go/ á mścić fie onego mizernego vpadku iego. A tu iuż rozu=

2: miey iefli łobie z rownym czynić mamy. Izażby fie thego nie

3: mogło vkroćić? Izażby fie tho nie mogło w krotfzą formułę

4: wpráwić? Izażby ty kozy/ ty płoty/ ty łpáši nie mogły domá

5: álbo ná wiecech zoftáć? áby wždy tákie powłoki/ á tákie vci

6: fnienie nędznych ludzi iáko táko vftáło. Ale thego nie dopu=

7: łzczą oni bący co tę fieć przebijáią/ ktorým s tego hoyne czyn

8: łze á płáty fie rozmnażáią.

9: A iákoż tu Pan profzę cie ma podnieść oczy fwoie ná włpo

10: możenie náłze? áno/ iáko łam powiedáć raczy/ iż wwołacie do

11: mnie á nárzekacie iż was niechcę wyłfucháć/ á ręce wálze kto(*marg*) **Ezai. w j. kapit.**

: Pan zá niełprá

: wiedliwość

: mścić fie mu=

: śi. (-)

12: re podnośicie do mnie pomázáne krwią/ pomázáne niełprá=

13: wiedliwością/ á dáleko mię muřzą oddzielić od was grzechy

14: wálze. A iákoż tu ma dáć Pan zá tym dekretem fwoim iáką

15: łpráwę ábo iakie obaczenie przełozonym kroleřtwá takiego?

16: s ktorego iáko dym leći przekłętwo przed Máyeřtat fwięty

17: iego? Iuż thrudno mamy duřáć iákim nádzieiam álbo iákim

- 18: godnościom swoim do znalezienia łalki v Pána tego/ iedno
19: czekać mizernego vpadku iákiego/ iefliże nie będzie fzczyrego
20: á świętego miłofierdzia iego. Gdyż to iáwnie obiecąc raczył (*marg*) **Ekkle. w x. kapit.**

(-)

- 21: każdemu narodowi thákiemu/ iż dla złości á nieśpráwiedli=
22: wości ludzkich przeniofę krolestwá ná ine krolestwá/ á naro
23: dy w infze narody odmienić muřę. Obáčże fie fmacznolić=
24: by to było/ kiedybyś vyrzał áno pořtronny człowiek rořkazu
25: ie w domu twoim/ á vrzędnikác odmienił/ á ty z dáleká s ćir=
26: nia wygládař czo fie dzieie/ áno iuř iny vrzędnik/ álbo cie w
27: łykach przy koniu wodzą.
28: A wřdy przedfię będziemy niektorzy powiádác/ iż lepiej
29: **lepiej** [!] iż iedni płáčzą/ niřlibychmy mieli namniey wyřtępic s
30: praw fwoich/ á w czo nowego wkroczyć. O nędzneř tho á
31: práwie wilcze práwo twoie/ ktorým ták łá frodze vćilnieni
32: ludzie niewinni w nędzney řpráwiedliwości fwoiey. Abo=
33: wiem gdy ty práwá řtáwili przodkowie nářzy/ oni řwięci lu
34: dzie/ nie tákie řnadź cřáfy/ nie tacy ludzie/ y nie tákie zbytki y
35: řwoweńřtwá były/ y nie ták były záwikłáne wymyřlnemi(*marg*) Nie tákie cřá=

: fy były gdi prá

: wá řtániwio=

: no. (-)

- 36: á nowemi Konřtitucyámi/ s ktorých fie nikt řluřnie wyplá=
37: tác nie moře. Pozewek był ná trzy páłce/ á minutká ná dłoni.
38: Ale iż nowi ludzie/ nowe zbytki/ nowe řwoweńřtwá/ no=
39: we záwikłáne á zářrudnienie práwá. Zaprawdęby teř mo=
40: gły być nálezione nowřze y přeřřze obycřáie řpráwiedliwo=

ści ludziom

ná porządną

Liŕt 190.

niedbáłość náfze.

- 1: ści ludziom vćifnionym/ coby fie to fnádnie opráwić mogło
2: bez krzywdy poŕpolithey. A což gdy Pan zá złości náfze zá= (marg) **Ezai. vj. kapit.** (–)
3: ślepił oczy náfze wedle obiethnic ſwoich/ iż widzącz nie wi=
4: dzim/ á ſłyżąc nie ſłyżymy/ á co dáley to bliżey ſkłániamy fie
5: ku vpadkowi á ku pomćcie ſwoiey.

6: **#We wŕzytkich ſtaniech máło ſprá=**

7: **wiedliwości.**

P Oyrzy theż záfię ná wŕzytki ſpráwy wŕzytkich ſthanow (marg) Nikt nie dzier

- 8: ży powinności
9: ſwey Pánu. (–)
10: miedzy námi/ iáko fie záchowywamy w powinnoćciach
11: ſwoich/ á iákochmy fie w płone á w márne groná wŕzyfcy o=
12: broćili w tey winnicy Páńfkiey/ á iáko dzierzymy ſluby ſwo
13: ie y powinności ſwoie iemu. Y iáko theż on ma nam dzierżec
14: ſluby ſwoie y powinności ſwoie. On woła: Błogoſławiony (marg) **Matth. w v. kapi.** (–)
15: miłofierny/ bo go też miłofierdzie ogárnie. Agdzież miłofier
16: ny? Błogoſławiony ćichy/ ábowiem ten poŕiędzie ziemię. A
17: gdzież ćichy? Błogoſławiony ſpokoyny/ ábowiem ten ſynem
18: Bożym będzie wezwan. A gdzież ſpokoyny? Błogoſławio=
19: ny czyłtego ſercá/ ábowiem ten Bogá y łádkę iego ogláda. A
20: gdzież ieft táki? Błogoſławiony vbogi w duchu/ Vkáżyż mi
21: go ktoby to dobrowolnie vczynił? Athák y do inŕzych cnot
22: ſtápiwŕzy ktoremiby chmy mieli oŕięgnąć **błogoſławieńft=**
23: **ſtwo [!]** Páńfkie/ vkáżyż mi wieleli ich znaydziełz miedzy zebra
24: niem náfzym? Agdyż tych máło ktorymby Pan błogoſławić
25: miał/ tedyć iuż tych musi być wiele/ dla ktorych muŕi przekli
26: nác nas/ y wŕzytki oŕiádłoſci náfze. Bo co inŕzego Pan vczy=

25: nić ma? Nielza iedno iż błogofławieństwo fwoie/ s kthorym

26: ieft ząwždy gotow/ wedle prawdy á miłofierdzya fwoiego

27: káždemu wiernemu fwemu/ w gniew á w przeklęctwo obro

28: ćić á odmienić muśi.

29: Bo pátrzay ieflichmy tey fwiátłości/ o kthorey nam Pan (*marg*) **Matt. w v. kapit.**

: Nikt nie iefth

: czoby chodził

: w fwiátłości. (–)

30: powiedać raczy/ zechmy w niey powinni chodzić/ w niwecz

31: nie obroćili á nie zágásili w łobie? Abowiem gdzyeż ten ieft

32: ktoryby w niewinności fwoiey ochędożył ręce fwoie iemu?

33: Gdzież ten ieft kthoryby ráutował wćifnionego á ftrapionego

34: w vpadku iego? Gdzież ten ieft ktoryby ogárnał śirotkę błę=

35: dnego? álbo tułaká opátrzył w nędzy iego? ábo z ochotą nę=

36: dznikowi włomił chlebá fwego? álbo przyodział nágość ie=

37: go? á fnaż woli iżby y pśi doiadáli onych zbythkow iego.

A nędzni=

strona: 190v

Spolne nárzekanie

włzey Korony

1: A nędzniká nie thylko áby miał wfpomoc/ áleby go radźzey

2: wolał wylupić ná ony zbytki á wymyły fwoie. A iákoż thu (*marg*) **Eza. w j. kapit.**

: Zbytki wżitko

: pokáziły. (–)

3: Pan ma/ iako nam przez Ezáiafzá wfkazał/ ofwiećić fprawie

4: dliwość náfze iáko fłońce? á iáko śnieg wybielić złości náfze?

5: Pátrzay miáfto pokory ktorąchmy powinni wedle Krze

6: śćijáńftwá fwego/ iáka pychá/ iáka nádętość/ iáka fromotá

7: wzroślá miedzy námi/ zechmy dla niey y Bogá/ y wolne my=

8: fli fwe/ y ony wdzięczne á fpokoyne żywoty fwe/ y ony miłe

- 9: á Ńpolne towárzyftwá/ á zyázdy álbo Ńchadzki Ńwe práwie=
10: chmy zánifczyli á popŃłowáli. Bo iuż dziś muŃi tydzień my=
11: Ńlić/ kramy y ápteki zwifzowác/ trzy kroć Ńie żydowi Ńpowiá=
12: dáć/ niźli do Ńiebie przyiacioły zwabić. Abowiem nie kázdy
13: Ńie Ńmie pokuŃić ná owy pułmiŃki/ ná owy potrząłki/ ná owy
14: pozłóciŃte głowki. A przodkowie náłzy zyadłzy geŃ á Ńmážo=
15: ná pieczenia á groch z iągłámi/ á poŃtáwiwłzy donicę ná Ńto
16: le pieprzem nátarthá s piwem á z grzankámi/ vzywáli wol=
17: nych á wefołych myŃli Ńwoich w oney ŃzczyroŃci Ńwoiey. A
18: bárzo bijáli á poŃiadáli nieprzyiacioły Ńwoie w oney Ńzczyro
19: Ńci á w proŃtocie Ńwoiey/ ábowiem Pan Bog bywał z nimi/
20: ktoregochmy dziś prze zbytki Ńwoie dáleko odegnáli od Ńie=
21: bie/ á bárzo nam zle bez niego. A Ńnadź nie thák iáko dziś/ ie=
22: den drugiemu Ńie zálecáiác/ á Ńklenicę pozłóciŃtá o łeb Ńtluk=
23: Ńzy/ Ńzuka iákoby ieden drugiego w czym podeidź á podŃtępic
24: mogł.
25: Nuż owy rzezáne kábatki/ nuż owy pontaliki/ nuż owy zá=
26: wieŃifthe deliyki/ ieden drugiemu Ńie rownáiac. Nic nie pá=
27: trzác ná Ńtan y ná máiętnoŃć Ńwoię/ iáko Ńie o thym wyŃŃłzey
28: doŃyc piŃáło/ á w co nas inźzego máią przywieŃć/ iedno iź ká
29: zdy muŃi chodzić myŃlác iáko Ńwiniá łeb wnurzywłzy w zię=
30: mię gdzieby co popáŃć mogłá. Tákuje teź ten náłz brát iuż ie=
31: dno myŃli chodzác/ czymby oney Ńzárey pychy Ńwoiey **fas vel**
32: **nefas**/ z drugimi Ńie rownáiac/ náđtáwić á podeprzeć mogł(*marg*) Pięknie ná ro=
: **wnem** prze=
: **Ńtác.** (–)
33: nic naprzod nie dáiac moźnieyŃzemu. O bezecna náđeta mu
34: cho/ y s pułmiŃki y z áxámity twemi/ nie doŃyćze tobie ná tim
35: rozeznác Ńobie dobrodzieiŃtwo á wołá páná Ńwego/ á zoŃtác
36: ná tym z wolná myŃlą á s poćciwoŃciá/ ná czym cie on z łáłki

37: łwey przeyrzeć á poštánowić raczył/ á dawać chwałę iemu.

38: Abowiem ták fie więc zda káždemu tákjemu/ iż łobie tym łła=

39: wę wielką á pochłubkę czyni/ iż go łtąd włzyfczy wyłławiác

40: będa. Ano więc s tego czálem więcęcy łmiechu á lekkości vro

łcie/ gdy

strona: 191

ná porządną

Liłt 191.

niedbáłość náłzę.

1: łcie/ gdy go łobie páłczy vkázuią. A on názáiuthrz żydkowi

2: przyłługuie/ tramy y reyeftra popifał. A mnima iż tego nikt

3: niewie/ áno włzyfcy á iáwnie mu pochlebuiąc połmiewáią

4: fie z niego.

5: Kápitulum v.

6: Iákie chytre podłtępki miedzy ludź=

7: mi powłtály.

8: **P** Atrzayże záłię iákie zuchwálłthwá/

9: iákie mordy/ iákie krwie rozłanie/ iákie pod=(*marg*) Złóści włzytki z

zbytkow rołtą. (-)

10: łtępki/ iákie práktyki/ iákie niełpráwiedliwo=

11: łci/ iákie złe nábycie/ czo włzytko s tego źrzo=

12: dła rośc mułi s they łzárey pychy náłzey/ roz=

13: niolły fie po łwiátu. Co włzytko mułi wołác o pomłtę przed

14: Máyełtatem Páńłkim. A máią to łobie połpolicie zá łławę

15: á zá poćciwośc/ iż łobie nie da lekkości vczynić/ iż pilen łwe=

16: go á vmie ná wykřety. O nędzna łławo/ o nędzna poćciwo

17: łci/ kthorą vmiesz ofzukać á podeydz bliźniego łwego/ á czá=

18: łem pomázác ręce krwią iego/ á vkázác ie w tey łławie przed

19: Mayełtathem Páná łwego/ á on fie opowíada być pomłci=

20: cielem niewinnego/ á łtać przy káždey krzywdzie iego/ á to=(*marg*) **Matt. vij. kapitul.**

(-)

21: bie łie opowiada s pewną á nieomylną pomłtą/ ktora cie ni=

22: gdy chybić nie może/ gdyżci obiecał łowicie odmierzyć káž=

23: dą miárkę iáko ty námierzylz komu. A ktemuć łie opowiada (*marg*) **Ier. w vij. y w xj.** (-)

24: Iż gdy podniełsz do niego ręce łwoie/ iż thyłem do ciebie o=

25: broćić łie chce.

26: #**To dziś rozum podłtąpić kto kogo może.**

27: **A** Bwiam to dziś łobie máią zá rozum á zá ołobne kochá

28: nie/ gdzie ktho kogo áłbo w práwie/ áłbo w iákiey vgo=(*marg*) Rozum á ko=

: cháne kto kogo

: ołzuka. (-)

29: dzye/ áłbo w iákiey gránicy/ áłbo w iákieyżkolwiek rołprá=

30: wie ołzuka á podłtąpi. A więc y on drugi co mu tego poma=

31: ga tedy łie tym chłubi/ o wierę bych był nie ia thedyby łie byli

32: tego nie domylłili/ á włzyłcyby to byli przepátrzyli. O moy

33: miły brácie tocieł czyłtego oká przeźroczyłtego/ ále dowiedz

34: łie iedno tego/ ielłi to Pan przepátrzył czegoł ty nie przepá=

35: trzył/ áłbo ielłi łie nie połmiewa s tego niepotrzebnego wzro

Kk

ku twego

strona: 191v

Spolne nárzekánie

włzey Korony

1: ku twego á wykřetu twego. Albo ielłi ł uż wygrał/ áłbo ielłi

2: iuż ná tym łtáneł. Gdiż Pan nie tylko ty wykřety twoie/ á= (*marg*) **Ezechie. w xxxiij.**

(-)

3: le náłpráwiedliwłzá łpráwiedliwoł náłzę połádzáć chce/ á

4: ináczey włzythko łwemi łpráwiedliwemi dekřety obroćić á

5: odmienić obiecuie/ nie thák iáko łie náłm zda wedle myłli ná=

6: łzych.

7: #Wfzyfcy fie niespráwiedliwofciá wwikłáli.

8: **P** Atrzayże záfię naydziefzli kiedy ktory fąd/ ktory vrząd/

9: ktorą rofpráwę/ ktorekolwiek fthánowanie/ iżby fie nie

10: vnióło áni ná práwo áni ná lewo/ wedle woley miłego Bo(marg) Sąd y vrząd

: káždy vniesć fie

: muśi. (-)

11: gá. Temu fie iuż temu niech káždy przypátrzy/ bo to fą tákye

12: iáfne rzeczy iż fie ich ledwie páłcem nie dotykamy/ gdyż iest v

13: niefione nędzne przyrodzenie náfze. A iáko Ruśin powiáda:

14: Práwo niepráwo ia zá swoim potahnu. Owa iáko Prorok(marg) **Baruch w ij.**

: **Dani. w ix.** (-)

15: powiáda wfzyfczychmy zgrześzyli/ wfzyfczychmy fie vniefli/

16: wfzythkich nie mierzą dáry. Iedno vbożuchny á nędzniczek

17: ten wfzędy potłoczony leży. Bo ieden z boiáźni/ drugi s po=

18: winności/ drugi też złomiony dobrodzieyftwy ábo dáry/ zá

19: wždy fie vność muśi. A trudno ma być tákie przyrodzenie/

20: by fie ná to nabárziesy náládziło/ áby nie miáło być złomiono

21: rozlicznemi przyfmáki tego łotrá niefláchetnego á tego fwiá

22: tá mizerneho. A wiele tych tak vcińnionych znaydziefz tákie=

23: mi złemi fprawámi/ iżby rádszey pomárli/ á iáko Ionafzo=

24: wie pod fuchym drzewkiem fmierci wołáią od Páná fwego(marg) **Ionafz w iiiij.** (-)

25: niżliby mieli długo być w takim vcińnieniu/ á w tey łotrow=

26: fkiesy iáfkini tego márneho á mizerneho fwiátá.

27: A iákoż tu Pan profzę cie ma nád námi podnieść oczy swo

28: ie? á iákoż tu ma dáć Duchá fwego fwiętego fprawcą á prze

29: łozonym Kroleftwá tego? A iákoż tu co dobrego/ co porzą=

30: dnego/ co poćciwego może fie vmnożyć ku fławie náfzey á ku(marg) Swiát łotrow

: fka iafkinia. (-)

- 31: lepszemu niższemu? gdyż wszędy á wszędy gdziekolwiek obro=
32: ćifz oczy swoie/ nie możesz inaczej tego mizernego á obłudne=
33: go miełzkánia nášzego názwać/ iedno iáko písmo fwiát wšzy
34: tek zowie/ złodzieyfką klatką á łotrowfką iáfkinią. Ták iż zá
35: płákác włafnie może tá mizerna ziemiá nášzá z onym Ozea=
36: łzem Prorokiem fwięty/ (ná kthorego też piękny wykład
37: wydrukowány mamy/ ále ón nic niedbamy) ktory ták woła(marg) **Ozeasz w iiij.** (–)
38: ná wšzytkę ziemię: Płáč á nárzekay nędzna ziemió/ gdyż ná
39: tobie nic inšzego nie máłz iedno gniew á przekłętwo/ łotro=

łtwo/

strona: 192

ná opátrzną Liłt 192.
niedbáłość nášzę.

- 1: łtwo/ złodzieyłtwo/ fáłz y káżdá niepobożność/ á iż iuż nie
2: dáleko vpadek twoy á zginienie twoie. A to iełt pewna rzecz
3: gdyż nam to dawno Pan y przez ine Proroki opowiedác ra=
4: czy? Iż iełli będyecie połuchawác mnie/ á będyecie chodzić(marg) **v. Moize. w xxviiij.**
(–)
5: w łprawiedliwośći przed oblicznością moią wedle woley
6: moiey/ rołkołzy ziemfkich vzywác będyecie/ á ia rozmnażał
7: będę y błogóławil polá wálze/ obory wálze/ łtodoły wálze/
8: poćiwołściámi będę ozdabiał domy wálze. Ale iełli mię opu
9: łćicie/ á wzgárdzicie vpominánie moie/ á w niełprawiedli=
10: wołci będyecie chodzić przed oblicznością moią/ wšzytki ty
11: błogóławiełłtwá wálze obroczę wam w przekłętwo. A ná
12: koniecz mieczowi frogyemu dopułzczę poźrzeć á wyniłzczyc
13: was/ á narod obcy połádzę ná mieyłcu wálzym.
14: Pátrzayże iełliże iuż Pan nie poczyna pełnić poczęłci nád
15: námi tych obietnic swoich? Ażá iuż raz miecz okrwáwiony
16: widáłiłmy w zyemi nášzey? Ażá łie iuż nam łzczęłci w obo= (marg) **Znáki blifkiew**

: pomfity. (-)

- 17: rach náfzych? w ftodołach náfzych? y ná poloch náfzych? A=
18: zaż rozliczne gromy/ pioruny/ grády nie tłuły pol náfzych y
19: domow náfzych? Azaż frogie száránče nie łatały po ofiew=
20: koch náfzych? Ale fnadź nie máfz więtfzego grádu áni piorunu
21: iáko vćifnienie frogie fprawiedliwości náfzych/ á tho iedno
22: dopirko początki á okázowanie gniewu Páńfkiego nád ná=
23: mi/ á tylko iż nam iedno dawa znác/ iż vmie y ftrzelić/ y vgo=
24: dzić/ y pomścić fie nád námi/ kiedy będzie raczył wedle wo=
25: ley fwoiey/ nie będzieli miłofierdzia iego święthego/ áby nie
26: wypełnił do końcá nád námi tych frogich obietnic fwoich.

27: #Włodárze Páńscy duchowni iácy fą.

- 28: Bowiem pátrzay moy miły brácie napilniey ná thy kto=
29: rym tu Pan poruczył włodártwo fwoie/ á poruczył im(*marg*) Włodárzowie

: Páńscy. (-)

- 30: áby páfli á wychowywáli wedle świętey woley iego to dzie
31: dzictwo iego á tho włafne kochánie iego/ iákie páterfthwo
32: ich? iákie ftáránie około tego niewinnego ftadká Páńfkiego
33: ich? A nie tylko áby mieli vkázowác drogi iego/ ále iefzcze o=
34: wlfzem ktoby fie chciał dopitawác do niego á fzukác świętich
35: drog/ náuk á poftępkow iego/ to iuż heretyk/ to iuż tego mie=
36: czem/ ogniem/ klátwą/ dzwonkiem/ y káżdym kftátem prze=
37: fládowác. Iedno ten kthory mocno ftoi przy dekretalech á
38: przy dziwnych vftáwach á wymyflech ludzkich/ ktore Pan

Kk ij

iáwnie

strona: 192v

Spolne nárzekánie

wlfzey Korony

- 1: iáwnie przeklina á frodze fie imi brzydzi/ to iuż święty/ thoby

- 2: iuż tego kánonizowác ielzczę zá żywotá iego.
- 3: Pátrzayże/ miáfto náuki á miáfto dobrych przykłádom/
- 4: ták iáko fwięty Piotr do nich piŕze/ nie naydzieŕz iedno zbytu=
- 5: ki ŕprofne á márne vtráty/ piŕk/ krzyk/ huk/ kołát. Thák iŕby
- 6: Pan mogł rzec zádziwowawŕzy fie/ iáko mowił nád zginie=
- 7: niem Sodomy oney: Iŕz poydę á poŕlucham á podziwuię fie
- 8: co zá głos wŕtępuie z ziemie przed obliczność moię. A miá= (marg) **j. Moize. w xviii.** (–)
- 9: ftó dobrowolnego przywiedzenia ku prawdzie Páńŕkiewy/
- 10: ták iáko on ŕam y Apoŕtołowie vczyli/ ázaŕz nie ŕrogie ŕády?
- 11: ázaŕz nie ŕtráŕzne klátwy? ázaŕz nie okrutne ŕentencie doćiŕká=
- 12: iá niewinnych ludzi? álleguiác tym/ iŕz kogo tu zwiáŕzú ná zie
- 13: mi będzie zwiáŕzan ná niebie/ á iŕz koŕcioł ma moc zgwałćić á(marg) **Matth. w xvj. kap.**
(–)
- 14: odmienić wedle czáfu vŕtáwy Páńŕkie. O nędzny więzá=
- 15: czu rozwięŕz piŕwey ŕam ŕiebie/ toŕz potym rozwięŕz kogo dru=
- 16: giego będzieŕzli mogł. Aleby thych węŕłow nie trzebá czynić
- 17: wedle wymyŕłow ŕwiátá tego/ ták iáko ŕobie tuŕzyŕz/ ále we=
- 18: dle ŕłowá á poŕtępkow Páná ŕwego/ ták iáko on o tym zwo=
- 19: lenniki ŕwoie ŕzyrzey náuczyc á poruczyć im raczył. Abo tá=
- 20: kieŕz iáko ielŕ ŕroga rzecz zgwałćić wolá/ vŕtáwy/ á roŕkazá=
- 21: nie Páńŕkie á przczytác tho ŕobie. A Pan zákazał nie tylko(marg) **Do Galatow w j.** (–)
- 22: człowiekowi ále y Anyołowi/ gdyby chciál opákowác ŕwię=
- 23: te ŕłowá iego/ ábychmy temu nigdy nie wierzyli. Nie wda=
- 24: wał fie ten Pan bedác Pánem y Krolem ŕwiátá wŕzytkiego/(marg) **Kriŕthus nie=**
: chciál ŕádzić.
- : **Luk. w xij. kapitu.** (–)
- 25: áni zwolennicy iego w záadne ŕády áni w záadne roŕpráwy te=
- 26: go ŕwiátá. Y owŕzem/ ták iáko ŕwięty Lukáŕz piŕze/ iŕz gdy go
- 27: ieden proŕŕł áby fie z nim kazał rozdzielić brátu iego/ tedy mu
- 28: powiedzieć raczył: Y kto mię nędzniku poŕtawił ŕędzim mie

- 29: dzy tobą á miedzy brátem twoim? ázaż ia pátrzę ípraw már
30: nego fwiátá tego? Profto fie ták dziś dzieie miedzy tymi co
31: fie zową namiáltki iego/ ktorzyby fie rádzi vczynili fędziámi
32: by mogło być y fwiátá wízytkiego/ y rádzyby rozwiązowali
33: y wiązáli káždego wedle woley fwoiey. Tho iuz ia káždego
34: rozeznániu poruczám.

35: **Kápitulum vj.**

36: **O íprawach Koronnych y o powin=**

37: **nościach ich.**

Poyrzyfz

strona: 193

ná porządńá

Liít 193.

niedbáłość náfzę.

- 1: **P**oyrzyfz zálie ná wízytki ine íthany
2: przełożone á íprawce Korony tey/ iefliże nie íą(*marg*) Przełożeni Ko=
: ronni. (-)
3: iedno iáko ná pięknym ízczepie sfárbowane á
4: piękne iábłufzká/ á przedlie málo nie kážde czyr
5: wiwe. Przypáthrz fie onym rozumom/ onym
6: ludzkofciam/ onym poftáwam/ biefiádam/ ochotam/ ochędo
7: ítwam/ policiam rozlicznym/ thák iżby káždego mógł prze=
8: zwác Anyołem fwiátłości. Poyrzyfz dáley/ iáka ípráwiedli
9: wość/ iákie miłofierdzie/ iákie nábywánie/ y iákie funnienie
10: około niego/ y kto ítoi v drzwi ábo v progu iego/ ábo kto íze=
11: pce v vchá iego. Vyrzyfz áli pochlebciá/ prokurathor/ nágá=
12: niácż/ ábo ten ktorzyby vmiál y s kámieniá lyko obłupić. Te=
13: mu themu naplátnieyfze mieyfce v niego. Ano ledwie fie lýy
14: nie leią ludzi vcífnionych przez prog iego/ ktorymby on po=
15: moc mogł/ kiedyby chciał/ y do ípráwiedliwości/ y s kážde=

- 16: go wcińnienia á krzywdy ich.
- 17: A iefliże też ktorzy fą iż fie nie báwią thymi zówikłánemi
- 18: Ípráwami fwiátá tego/ ácz fą ná tho wyládzeni/ y niewiem
- 19: iáki fąd od niofą zá to od Páná fwego/ tedy iáko o nich Pro
- 20: rok powiáda/ iż tylko bęben á pifzczáلكá nád głowámi ich/ á(marg) **Ezai. w v. kapitul.**
- (-)
- 21: od pułnocy wftawáią ná ózrzálftwá fwoie. A tego nie máfz
- 22: áni go fłychác ktoby fie ftárał o plácż á o vpadek wcińnione=
- 23: go/ ábo ktoby rozważał rzeczy przyfzłe/ ábo vpadki/ ábo do=
- 24: ległóści Koronne/ ábo iákoby im zábieżec/ y iákoby ie ftáno
- 25: wić/ á przeltrzegác od przyfzłego vpadku á zginienia fwego.
- 26: A prze tę złą á niepobożną Ípráwę/ á prze tę márną niedbá=
- 27: łość záburzoney winnicżki tey/ ktora też y lámá złe á gorzkie
- 28: groná podáie Pánu fwemu/ iákoż iey nie ma rozgrodzić? iá
- 29: koż nie ma/ ták iáko obiecał/ do końcá rozrzućć płotow iey/(marg) **Támże. (-)**
- 30: á dáć ią pożrzcć żwirżęciu dzikiemu/ ku więtfzey lekkości á v=
- 31: padku iey.

32: **#Kogożby o nierząd winowác.**

- 33: Kogożby thu winowác? á ná kogożby tu nárzekác moy
- 34: miły brácie? Pófpolicie więc niektorzy powiádaia: O(marg) Kogo wino=
- : wác o niedbál=
- : ftwo. (-)
- 35: by krol chciał wftytkoby fie tho mogło nápráwić/ á nikt nie
- 36: winien iedno ten. Záprawdę mu ia tego z dobrym funnie=
- 37: niem przyczyść nie mogę. Bo ácz wiele ná thym należy/ ále
- 38: zwiázan práwy/ y przyfiągł ie dzierżec ftthanowi káždemu.

Kk iij

Ale gdy=

Spolne nárzekánie

włzey Korony

- 1: Ale gdybychmy sie wŕzyfcy chcieli mocno thego wiąc/ á izby
2: nam on nieŕláchethny á ŕprochniály pień drogi nie záuálił/
3: co gi prywatą zową/ zda mi sie pewnie izby on nam pomogł
4: do wŕzytkiego/ á zwłáfzczá do dobrego/ bo óń więczey idzye
5: niź o kogo inego/ o iego ŕławę/ o iego poćciwość/ o iego zwi=
6: rzchność/ o zdrowie y o zbáuwienie. Ale gdibychmy ŕobie ŕpo
7: łú á wiernie pomogli/ nie byłoby ták mocnego płotu któryby
8: nam zágroził do porządku á do dobrego Koronnego/ áby
9: chmy go przełomić nie mieli/ by sie teź dobrze ŕprzećwił the=
10: mu kto chciał/ gdyby ktemu zgodá byłá/ ktorey podobno ni=
11: gdy nie doczekamy/ gdyż káždy rzeczám ŕwym/ á ŕnadź y bez
12: wŕtydu á iáuwnie/ folgowác muŕi. Ale iákom pirwey powie
13: dział/ iz grzech á gniew Páńki zállepił oczy náŕze/ y zámie=
14: ŕzał inŕstrumentá/ ktoreby tego y Pánu y Rzeczypoŕlithey
15: pomagác mieli/ iz sie áni przypátrzyć/ áni sie do żadney rze=
16: czy ŕłuźney dopytác nie możemy. A ŕtrzeź Pánie Boże by sie
17: ledá kiedy oŕtátek gniewu Páńkiego nád námi nie wypełni
18: ło.

19: #Iáko poboźni dárow Páńkich vzywáią.

- 20: Tuby kto rzekł: Iużeŕ tu zgánił wŕzytko/ iużeŕ zgánił po
21: licie/ ochędoŕtwá rozliczne/ ktorych nam thu Pan raczył(*margin*) Iáko ŕwiáthá
22: vzywác. (–)
23: vzyčzyć z łáŕki ŕwey/ wźdyć Abráám/ wźdyć Iákob/ wźdyć
24: Dawid/ Sálomon/ y infzy Pátriárchowie vzywáli bogác=
25: twá ŕwiátá tego y roŕkoŕzy iego? A dla czegoź to Pan ŕtwo=
26: rzyć álbo ŕwiátu nádác raczył/ iedno izby tego ludzie vzywá
27: li? O nędzny nieboże/ rozneź było y nábywánie y vzywánie

27: Abráámowo/ álbo Iákobowo/ álbo inych ludzi pobożnych
28: od nábywánia y od vzywánia twego. Nie słyfzyfz áby Abrá
29: ám co komu wydárł/ czo komu poľiadł/ czo ná kim wypozy=
30: wał/ ábo odgrániczył/ iedno żył poćiwemi dáry Páńłkiemi
31: dufáiąc świętym obietnicam iego/ á vzywáiąc pomiernie s
32: porządku z rąk łwoich dobrodzieyftwá iego. A gdy vczynił
33: iákie wezwánie do łiebie powinowáthych łwoich/ nie tłuł
34: ten moźdzerzow od trzeciego dnia/ nie lepił pozłóćiftych le=
35: wkow/ álbo nie przypráwował łbow łzczuczych iáko błaz=
36: now/ ále iáko łtoi w łistoriey káźdego/ vpiekł kozłátko/ á v=
37: wárzył iágniátko/ á w pokorze á z dziekowaníem Pánu Bo
38: gu łwemu/ vżywał w łkromnoścí káźdego dárú nádánego
39: od Páná łwego/ á Pan błogofłáwił vłtáwicźnie iemu y ze=
40: brániu iego włzytkiemu.

strona: 194

ná porządńá

Liłt 194.

niedbáłośc náfzę.

1: Pátrzayże zálię Nábuchodonozorá/ pátrzayże onego py=(*marg*) Pyłznego pom=
2: łtá nie minie. (–)
3: łznego Báłtázárá/ álbo inych dármopychow łwiátá tego co
4: łie z nimi działo czáfu tákich obrzydłych zbythkow ich/ że po=
5: tym iáko byđło łiáno iadáli/ á dziwne á łrogie pomłty ná nie
6: przychodziły/ ták żeby łie mođł nákarác káźdy oźrálcá tákí z
7: dziwnych przypadkow á z onych łrogich vpadkow ich.
8: Ale ázaź trzebá wíęcey przypominác y przykłáďow łthá=
9: rych/ zaź málo pomłty y dziś widzimy nád tákíemi oźrálcy á
10: márnotrátcámi łwiátá tego/ iáko márníe á nagle zdycháią/
11: iáko łie ich máiętnoścí w niwecz obráczáią/ iáko im brzuchy
12: trá iáko łzkápan ná rupie/ iáko łie im oczy zlipáią/ nogi pu=
chną/ ręce łie trzęfá/ łtołki łie pod nimi pádáią/ ták iż mułzą łie

- 13: nád nimi pełnić dekretá Páńskie/ iż ich więcej poginie od zby
14: tku á od obzárftwá niżli od mieczá ábo od śmierci poćciwey.
15: A tu obaczyć káždy fnádnie może/ iefliże sie Pan powinien o=
16: piekác námi/ ábo sie zmiłowác nád iákimi spráwami nászy=
17: mi.

18: **#Przecż od dawnych czáfow nic sie słufzne=**

19: **go v nas poştánowić nie moze.**

- 20: **A** Chceźli sie pilniey przypátrzyć iż ták ieft/ rośpomni so=
21: bie thy wżytki czáfy iuż od lat niemáłych/ nie znácznieli(*marg*) Nic dobre^{go} od
: dawnych czáf=
: fow poştháno=
: wić sie nie
: może. (–)
22: Pan iuż znáki swoie okázuie nád námi gniewu swoiego?
23: Pátrż iákie zyázdy/ pátrż iákie Seymy/ iákie kofzty/ iákie v=
24: tráty wiodą wżyfcy Ńtanowie Koronni po thy czáfy/ Po=
25: wiedzże mi iefli sie co dobrego poştánowiło ábo spráwiło w
26: Koronie od niemáłego czáfu? Wżyfcy chodzą práwie iáko
27: głufzy á iáko ryby w odmęcie/ á iáko Prorok powiáda/ iż ie=(*marg*) **Ezai. w v. kapitul.**
(–)
28: dno bęben á piźczáłká v drzwi ich/ á ieden drugiego iáko fle=
29: py flepego wodzi od gośpody do gośpody gdzie więcej piją.
30: A iefli sie też zeydą ná spráwy ná iákie/ to iuż káždy napilniey
31: Ńtrzeże włáfnego swego ábo powinowátego swego/ á Rzecz
32: pośpolita w popiele zágrzebiona leży. Iedno cztery kwarty
33: w gárniec á Cygáni á żydowłkie kuchárki to po ten czás exe=
34: kucią wzięło/ á przedię dzierży iáko kto chce. Zábrnęli w ták
35: głęboki brod/ á Ńnadźby mogł rzecz w głębokie błotho/ iż áni
36: wiedzą/ áni vmieją iáko sie s tego wypłéthác máią. Y páná

37: ząwiedli/ iż rad y nie rad muiał fie wdąć w iákies exekucie/

38: ktorych fie dawno bronil/ pomniąc ná fławę fwoię y przod=

39: kow fwoich/ ktorą miewáli s poddánych fwoich zá dobro=

Kk iij

dzieyft=

strona: 194v

Spolne nárzekanie

włzey Korony

1: dzieyftwá ich/ ná czo iuz wiele ludzi oczy fobie záplákáło. A

2: vważ to fobie kázdy/ iefli to bezekrwie á bez mordu być mo=

3: że/ gdy fie brácia z domow fwych będą wymiátowác/ nowe

4: działy działác/ frymárki ábo zámiány wznawiác/ domow

5: fwych/ pracey fwey/ robot fwych odbiegác/ dożywocia fwo

6: ie/ árendy ábo ine práwá fwoie potrácić. Abo iáko tež thym

7: dziękowác będą ktorzy ie o tho przypráwili/ tu vważyc mo=

8: żelz iáki to koniec wziác może. Thák fie nam práwie wżyt=

9: kim głowy zamieszály/ że wżyftki dobrodzieyftwá chcemy

10: fobie záwrzec od pánow fwoich/ á ná właphy pogánfkie chce

11: my przywieść y potomftwo fwoie/ zágradzáiac fczodrobli

12: wą rękę pánom fwoim/ iż nikomu nie ma być nic dano/ á mil=

13: le modis może być brano/ gdyby przyfzło ná lákomego páná.

14: Iuz perlucris, iuz bannitionibus, caducis, donationibus, y inemi ro

15: zlicznemi kftałty/ kto fie chce przypátrzyć náfzym práwam.

16: A powiádaią iż thák więcey będzie Rycerfkich ludzi gdy

17: nie będą nic mieć/ bo fie będą przyfługowác. O fzałony nie=

18: boże ciebie z liším kolnierzem ledwie do drzwi dopuřczą/ á

19: czoż tway fyn gdy ftráci dożywocie po tobie á nie będzie nic

20: miał/ podobno cepámi á siekierą przyfługowác fie muři.

21: Pátrzayże iáko fobie praw wżyftkich máło nie połamáli/

22: chęć ludziom Rycerfkim y wżyftkim inym ftanom do fpraw(marg) Práwá máło

: nie wżyftki po=

łamáne. (-)

23: poćciwych y do służb Rzeczypospolitey pokázili/ páná wol=
24: nego w pánstwach swoich w niepotrzebne trudności wprá=
25: wili/ do poddanych y do inych postronnych ludzi ohydzili/
26: łtroże Rzeczypospolitey potráćili/ bo sie ieden będzie bał á=
27: by nie łtrácił/ á drugi będzie pilnie vpátrował coby ten vpu=
28: ścił/ áby tho znalazł/ á tak obádwa s prawdą á s powinno=
29: łcią zá tarczą chodzić muřą. A my drobnieyřzy/ by nam ied=
30: no kto ledá czaczkó vkazał/ damy sie wieřć ná powodzie kę=
31: dy iedno kařą. #Pátrzayże iáką obronę znaleźli/ z
32: iákieyři czwartey częřci/ y ná to iuř wřzytki łwe nádzyeie łpu
33: łzczáią/ powiádáią iż to iuř będą złote wieki pod tą obroną.
34: Ale zda mi sie iż sie omylimy/ bo y pan y my iuř sie ná tho łpu=
35: ściimy/ łkąd łnádnie/ nie będąyeli iney rády/ y pan lekkość y
36: Koroná vpadek wzyąć może. Owa łkąd ią iedno pocźnie
37: my/ niech káždy obaczy/ iákiechmy rzęmięłto záczeńi/ y ná iá=
38: kim ie wárřtacie robimy/ y nacž nam dobrego ná potym tho
39: wřzytko wynidzie. Pięknie było káżdemu pánu w tey łła=
40: wney Koronie/ gdy ludzie poćciwi s chući á z miłości około

łie ich wie

strona: 195

ná porządną

Liřt 195.

niedbáłořć nářę.

1: łie ich wieszáli/ ku czći á ku łławie ich/ y gárdłá á y máiętnořci
2: łwe ná lekki łzańć łádzili/ á pan pánřtwá łwe rządzil á opá=
3: trował/ á łzáfował imi wedle myřli łwoiey/ práwo káżdemu
4: w cáłości záchowawřzy. Czeńto łie odmieniáią dzierzáwce
5: Koronni/ czeńto przypadáią rzeczy do łtołu Pánřkiego/ á zá
6: wřdy może być łwieży Rewizor/ á pánu záwřdy wolno trá
7: dijukowác z nowym pořřeforem wedle woley łwoiey. Nie

- 8: wiązano tákiemi práwy Alexándrá wielkiego/ álbo ini Mo
9: nárchowie nie pytáli fie o nich gdy fławy fwe á pánowania
10: fwe rozfzyrzáli miedzy obce narody/ gdy rozdawali nie tyl=
11: ko oliádłości fwe/ ále y włafne fkarby fwe. Y gdi Alexándrá
12: o to pánowie karáli iż fkarb rozfzáfował/ tedy powiedział:
13: Iżem ia tego nie dał álem pożyczyl tym ktorzy mi to fowito
14: zálię zápłacą/ bo ia tymi poiędę tákie kroleftwá/ w ktorzych
15: tyle trzy kroć tákich fkarbow znaydę y nábioreę.

16: **Kápitulum vij.**

17: **Co zá przyczyny fą gniewu Páńskie=**

18: **go nád námi.**

- 19: **A** Tak moy miły brácie dziwuy fye á
20: przypátruy fie ze wżąd dziwnemu zámiełzá=(*marg*) Krifthus nas
: łzami fwemi
: pobija. (–)
21: niu náłzemu. A fładże to rołcie? Nicći to infze
22: go nie czyni/ iedno iż nas pobijáią ony łzy Pá
23: ná náłzego/ ktorzy vftáwicznie płáče á nárze=
24: ka nád námi á nád przyłzłym vpadkiem náłzym/ iáko płákał
25: nád Ieruzalem y nád zginieniem iego/ dawáiąc mu tę przy=(*marg*) **Luk. w xix. kapit.**
(–)
26: czynę/ Iżem ia do ciebie przyłzedł/ iżem ia wielekroć ciebie v=
27: pominął y przełtrzegal/ á tyś záwždy vporne miálto wzgar
28: dzáło vpominánie moye. A gdym cie chciał iáko kokofz kur=
29: czątká przygárnąć pod fkrzydłá fwoie/ niechciáłoś á vcieká
30: łoś przedemną. O iefliże iefzcze nie więtlzá przyczynę ma ná
31: nas niźli ná ony nędzne Ierolimczyki/ ktorzy byli iefzcze
32: nie práwie doźrzeli woley/ Boftwá/ y Máyeftatu iego świę
33: thego/ iedno że fie ták z dáleká przypátrowáli iemu. Ale my

34: nędznicy y przypátrzyliŃmy Ńie iemu/ y náŃlucháliŃmy Ńie iuż

35: dofyć woley y poŃtępkow iego. Y kthemuchmy poprzyŃięgli

36: mocnym záŃlubieuiem [!] dzierzeć wiáre iemu.

Obáczże

strona: 195v

Spolne nárzekánie

włzey Korony

1: Obáczże káždy iáko dzierzymy ten Ńlub y tę przyŃięgę iemu

2: Obáczże iefliże Ńie dzierzymy áłbo náŃláduiemy Ńwiętey wo=

3: ley áłbo náuki iego/ ábo iefli Ńzczyrze Ńtoimy (chociay Ńie thák

4: zá to mamy) przy Ńwiętych Ńłowiech á przy Ńwiętych poŃtá=

5: nowieniu iego/ ták práwie z nim iedno iáko zá tarczą chodzi=

6: my. Słow/ mowy/ poŃtawek/ tychći dofyć/ ále Ńerce y Ńkutek

7: gdzieŃ dáleko rozno lata od niego/ á ná dziwne wykryty wy=

8: chodzą nam Ńwięte Ńłowá iego. Gdyż on w proŃtoŃci Ńerczá

9: vpáthruie/ y myŃli/ y Ńpráwy káżdego. Gdyż on nie woła ná

10: nas/ kto nie Ńlucha Liry/ Bedy/ Szkothá/ Dormifekure/ ábo

11: inych wymyŃłow/ ábo Dekretałow RzymŃkich/ ten nie wni=

12: dzie do kroleŃtwá moiego. Ale woła ná wŃzytki/ kto nie Ńlu=

13: cha Ńzczyrych á prawdziwych Ńłow moich/ gdyżem ia iedno(*marg*) **Matth. w x. kapit.**

: **xiiij.** (–)

14: Ńam prawdziwa drogá á ŃwiátłoŃć/ ten mię nie iefť godzien.

15: A iedno tym Ńie dopuŃcił Ńynmi Bożymi zwáć/ á ty iedno o=(*marg*) **Ian w j. kapitul.**

: **x.** (–)

16: wieczkámí Ńwemi zowie/ ktorzy Ńlucháią Ńzczyrego á Ńwięte=

17: go głófu iego.

18: **#W piŃmie Ńwiętych máło mędro=**

19: **wáć potrzebá.**

20: **Y** Coż mnie trzebá wiele proŃtakowi mędrowáć moy mi=(*marg*) O Bogu nye=

: trzebá mędro=

: wác. (-)

21: ły brácie/ iedno żebych ia wedle poftánowienia Proroc

22: kiego á Apoftolſkiego wyrozumiał Páná Bogá ſwego/ Bo=

23: gá ácz we trzech ftániech ále w iednym Boſthwie/ w iedney

24: myfli/ w iedney woli/ w iedney chwale/ y w iednym doſtoień

25: ftwie będącego/ ktoremu vpada káźde koláno ziemſkie y nie= (marg) **Philip. w ij. kapit.**

(-)

26: bieſkie y piekielne. A iedno temu ſámemu ma być cześć **wiecz**

27: **zna** [!] y chwałá od káźdego ftworzenia ná wieki wiekom. Ká=

28: źda nádzieiá/ káźda naymocneyſza wiárá/ nie ma być ni w

29: kim innym położona/ iedno w tym ſwiętym á nierozdzielnym

30: Boſtwie iego. Ale iáki ieſt ábo co ſpráwuie/ niepoſcignione

31: żadnym rozumem ſády á moźności iego/ to v mnie po táko=

32: wych rozumiech máło. Gdyż wſzyſcy oni ludzie ſwięci/ Pro=

33: rocy y Apoſtołowie vftawáli zámyfliwſzy ſie o tákich głębo

34: koſciach táiemnic iego.

35: Ale będziem drudzy powiedác/ o lepiey poczekác áźby ſie (marg) Zgodá nigdy

: nie będzie áź do

: dnia ſádnego. (-)

36: wſzyſcy zgodzili/ bo Rzymiánie ináczey/ kſięża ináczey/ E=

37: wányelikowie ináczey/ pánowie y krol ináczey/ á ták nie wie

38: dziec czego ſie dzierzeć. O poczekalſ á długo poczekalſ wierz

mi niźlić

strona: 196

ná porządną

Liſt 196.

niedbáłość náſzę.

1: mi niźlić to będzie/ bo Pan záwždy áź do ſkończenia ſwiátá/

2: chce mieć Koſciół ſwoy iáko ná probie/ áby rozeznawał od

3: wiernych niewierne. Ale czo tobie do Papieźá/ do Arrianá/

- 4: do Sábelliufzá/ álbo do iákich nowych wykřęćaczow fłow
5: Páńfkich/ gdy ty mařz pewne kroyniki ftárego y nowego za=
6: konu/ w ktorých mocno opiřáne y fłowá Páńskie/ y řprává
7: Duchá fwiętego/ ktorých iuř odmieniáć frodze zázakazano. A=(*marg*) **Ian w x. kapitule.**

(-)

- 8: bowiem Pan ná fwe włafne owieczki zázwždy á wřtháwicř=
9: nie woła/ áby były gotowy á řłucháły nie częgo inego iedno
10: głofu ięgo/ gdyż nie wiedzáz czáfu áni zázwołánia fwęgo.
11: A iákářz to ma być gotowořć? Nicći inřzego moy miły brá (*marg*) Gothowořć
: wierneho. (-)

- 12: cie iedno řtać mocno przy náuce á przy fłowiech Páná fwe=
13: go/ á nie vnořć fie áni ná lewo áni ná práwo od niego. Bo
14: im nabliřey řtánieřz przy řzczyrořći fłowá Páńfkiego/ tymęř
15: nabęřpiecznieyřzy y řumnienia fwęgo y gothowořći řwoiey/
16: gdyż ieřt wdzięczná á bárzo krotká řwięta náuká ięgo/ á nie
17: potrzebuie więcey od ciebie iedno ábyř go miłował iáko Pá=
18: ná á Oycá y dobrodzieiá fwęgo. Gdyř wřzythko cokolwiek
19: mařz wřzytko mařz od nie^{g^o}. A iřbyř fie go bał iáko Bogá řtrá=
20: řzliwego/ gdyż iáko nędzne zdziebłko przełomione leżyřz pod
21: nogámi ięgo/ bo iáko ieřt miłofierny/ ták teř piřmá powiá=(*marg*) **Do Zid. w x. (-)**
22: dáią/ řtrářzliwa ieřt rzecz wpářć w mořne ręce ięgo. A z wiá
23: rą řwoią y s kázdą nádzieią řwoią ábyř nigdziey nie odřte=
24: powáł od niego/ á wřzyřtko w moc á w opiekę řwiętą poru=
25: czáł iemu. A bliřniemu řwemu ábyř ták wiernie řyczył wřzy
26: tkiego iákobyř teř wiernie řyczył řobie od niego.

27: **#Iáko gniew Páńfki vřłagáć.**

- 28: Le ižeř ciáło mdłe/ á wytrwáć w thym nie mořęřz ábyř
29: nie zgrzeřzył á nie wykroczył s powinnořći řwoiey/ mařz(*marg*) **Bez grzechu záz**
: den być nie

1: może. (-)

30: też iuz náukę/ maľz też iuz Iednaczą y przyczyńcę/ iáko maľz v=

31: błagác gniew Páńki/ á przednác gi łobie v tego Boľtwá

32: nierozmierzonego. A což tobie po głębokościach piľmá? á což

33: łie tobie trzebá diľputowác o tháiemnicach Páńkich/ ábo o

34: roznołciach piľmá? Oto maľz troie kłięgi ktore możesz záwłze

35: nołóć przy łobie/ Pacierz/ Wyznánie wiary Apołthołow

36: łwiętych/ á Przykazánie Páńkie/ thám znaydziefz iáko maľz

37: wierzyć y rozumieć co iest Bog/ y cół powinien Pánu łwe=

38: nu/ y iáko maľz przednác łwięte Boľtwo iego.

Co łą

strona: 196v

Spolne nárzekánie

włzey Korony

1: #Co łą łwiętołci Páńkie.

2: **A** Lbo o łwiętołciach ktore tobie Pan raczył zołtáwić ku

3: vpewnieniu o odpułzczeniu grzechow twoich/ á co tobie

4: mędwóć potrzebá. Dofyc thobie wiedzieć żeł okrczon w(marg) O łwiatołciach

5: iáko wierzyć. (-)

6: imię Oyczá y Syná y Duchá łwięthego/ wedle rołkazánia

7: Páńkiego. A iáko wodá widomy znák omywa widome ciá

8: ło s plugáwołci iego/ tákże niewidomie przez łpráwę Du=

9: chá łwiętego bywáią z nas omywány krwią páná Kryłtu=

10: łowá włzytki przekłęthwá náłze. A iżeł przy thym poľlubił

11: wiáre y poľłuzieńłtwo łwoie temu Pánu łwemu/ chowayze

12: mu iá mocno/ chczelzli ábyć vłtáwicźnie rołciágáł ná tobę

13: błogołłáwieńłtwo łwoie. Abo łwie łwiętołci łą iáko pe=

14: wne cyrography obietnic Páńkich/ bo gdybył był vrzędni=

15: kiem v kthorego páná łwieckiego/ á onby cie thylko łłowem

- 15: kwitował ze wżytkiego/ thedyć fie zá pewnieyſze zda iżci da
16: cyrograph y pieczęć ſwą przyłoży. Thákże ácz nam Pan dał
17: ſłowy ſwemi pewną obietnicę ſwą o miłofierdziu ſwoim/ y
18: dla lepszey iefzcze pewnoſci dał nam ſwiąthoſci ſwoie/ iáko
19: pewny cyrograph widomy ná ony nieomyłne ſłowá ſwoie/
20: vtwirdziwłzy pewnemi obietnicámi ſwemi.

21: #Świątość ciála y krwie Páńfkiey

22: iáko rozumieć.

- 23: Ieſlibyś vpadł s krewkoſci ſwey po onym zmyciu grze
24: chu pirworodnego/ iákoż bez tego żaden być nie może/ w
25: ine przypádle grzechy ſwoie/ otoc zoſtáwił drugą ſwiątość (*marg*) Świątość chle
26: : bá y winá. (-)
26: ácz dziwnemi táiemnicámi zákrytą/ pod oſobą chlebá y wi=
27: ná/ ciála y krwie ſwoiey. Tu też tobie máło w thym mędro=
28: wác potrzebá/ ábo fie o tym roſprávowác/ iákie to iefť ciá=
29: ło/ ábo iáko ie tobie Pan podawác raczy/ iedno wierz mocno
30: ſłowom iego/ gdyż v niego nic nie iefť niepodobnego. A gdy
31: obaczyłz vpadek ſwoy/ vpadń przed Máyeſtat ſwięty iego/
32: á day fie ná miłofierdzie iego/ á położ mu przed oczy mękę ie=
33: go ſwiątą y rozlanie krwie niewinne iego/ á przyſtęp do Te=
34: ſtámentu iego ſwiętego á do ſákrámentu iego/ á do tego cy=
35: rographu tobie mocno podánego od niego ná ſwięte miło=
36: ſierdzie iego/ á wierz mocno iż z onemi widomemi znáki/ ták
37: iákoć to záſlubić raczył/ podáva tobie niewidome ciáło ſwo

ie y ſwię=

strona: 197

ná porządną
niedbáłoſć náſzę.

Liſt 197.

- 1: ie y ſwiątą krew ſwoię/ iáko pewny cyrograph ná obietnice

2: ſwoie. Ale iáko tho ſprávuié á co tobie trzebá o thym wiele
3: mędrawác. Bo ieflic ie mogł podác niewidomym tylko ſło=
4: wem do widomego ciála pánieńſkiego przez ſprávę Duchá
5: ſwiętego/ tákże ie teź tu moźe podác tobie do niewidomey du
6: ſze twoiey tákże przez dziwná á táiemną ſprávę Duchá ſwię
7: tego/ będziefzli mocno wierzył obietnicam ſwiętym iego.
8: A wſzákoź nie mnimay thák iáko drudzy powiádaiá/ ábyś
9: tám w ten czás miał całego człowieká ábo cáłe ciáło przijác
10: zębami ſwemi/ ábo tákież s kielichá pić wino w ſzczyrą krew
11: przemienione. Słyſzyſz iże thu Pan obiecuié zwolennikom
12: ſwoim dác onę krew ktora miała być wylaná ná krzyżu/ á ie
13: ſzcze nie była wylana/ y ciáło ſwoie ktore miało być wydáne
14: ná ſmierć/ á iefzcze nie było wydáne/ ále iáko ſłyſziſz iż tu Pan (*marg*) Theſthámenth
: Páńki. (-)

15: ten ſákráment chlebá y winá zowie Teſtámentem ſwoim.
16: Abowiem wieſz iż y człowiek poćciwy ſchodząc s ſwiátá
17: tego/ moźe oddác teſtámenthem ſwoim ná pápirze nápiſá=
18: nym rzeczy ſwoie chocia będą w innym kráiu. A on pápir po=
19: ki ná nim piſmo nie było był proſtym pápirem/ á gdy ná nim
20: nápiſáno wolá onego człowieká/ iuź nie bywa proſtym pá=
21: pirem ále teſtámentem. A kto gi wziął ábo komu gi dano/ iuź
22: wziął y ony rzeczy co ná nim nápiſáne były. A czoź owízem
23: náłz miłoſciwy Pan nie mogł tego vczynić idąc wedle czło=
24: wieczeńſtwá ſwego z Boſtwem złączonego do Bogá Oy=
25: cá ſwego/ áby nie mogł nam teſtámentem ſwoim oddác kle=
26: notow ciála y krwie ſwoiey? A nie mogł nam oddác droſz=
27: ſzych klenotow ná teſtámencie ſwoim iáko dziatkom ſwoim
28: iedno ciáło ſwoie y krew ſwoię ſwiętą. Y wziáwízy chleb á
29: wino znáki widome/ iáko goły pápir/ podał zwolennikom
30: ſwoim/ iſciącź á práwie iáko piſząc ná tych widomych zná=

- 31: koch świętemi słowy słwemi: (bo co do nich mowi do wżyśt
32: kich mowi) Iż ilekroć thym kłtałem będziemy wřpominąć
33: świętą mękę iego/ tyle kroć nam obiecał podać/ gdy będziem
34: mocno wierzyć/ s thymi widomemi znáki niewidome ciało
35: słwoie y świętą krew słwoię. A iuż tego w then czas prośtym
36: chlebem y prośtym winem zwąć nie możemy [!] iedno słkrá=
37: mentem/ to iest mocnym záslubieniem á cyrographem ná o=(*marg*) Widome znáki
: nie prośte zná=
: ki. (-)
38: bietnice iego/ á dziwną táiemnicą podánia ciála y krwi ie=
39: go świętey. #Bo iáko widziłz przy krzcie iż wodá
40: nie iest goła wodá/ ále iest słkrámentem á záslubieniem Páń

Ll

řkim/

strona: 197v

Spolne nárzekánie

wřzey Korony

- 1: řkim. Iż gdy oną wodą będzie polano ciało widome/ thedy
2: tám Duch święty niewidomy polewa á obmywa y błogosłá
3: wi z grzechu pirworodnego onę dużę niewidomą w ciele o=
4: nym widomym. Táke theż tu człowiek wierny bierze znáki
5: widome wřty słwemi/ á Duch święty niewidomy podawa o=
6: no niewidome ciało Páńskie ktore siedzi ná práwicy Bogá
7: Oyczá niebiełkiego wierney á niewidomey duży oney ktora (*marg*) Iákie Pan ciá=
: ło podawa. (-)
8: mocno wierzy temu/ á iuż ie pewnie á iřtotnie łobie bierze y
9: ze wřzyřtkiemi zářługámi iego/ wedle obietnic Páńskich. Bo
10: iesłlibychmy ták rozumiełi iáko niektorzy powiedáią/ iżby tu
11: zupełnie á ciełefnie to święte ciało sřtěpowác miáło/ tedyby
12: było omyłne wyznánie wiáry nářzey/ w ktorým wyznawa=
13: my/ Iż thu nie ma to ciało sřtěpic/ áz řadzić żywych y vmár=

- 14: łych. Czego y v Máttheufzá vfty fwemi mocno potwirdzić
- 15: raczył/ opowiedáiąc nam/ iż w oftátnich czáfiech przyda ná(marg) **Matt. w xxiiij. ka.**
(-)
- 16: was fáłszywi náuczyciele/ ktorzy vkázowác będą wiele Kri
- 17: łtułow. Będą mie vkázowác ná pułzczy nie chodźcie/ będą v
- 18: kázowác w iákim zámknieniu/ nie wiercie: ábowiem Kry=
- 19: łtus iuż nie przydzie z niebá aż ná łąd fwoy/ nie ináczey ied=
- 20: no iáko bláfk od włchodu do zachodu łłończá. A komuż thu
- 21: więcey wierzyć? gaday. Bo y Anyeli przy w niebo włtápie=
- 22: niu iego łwięty moczno tego potwirdzili/ powiedáiąc mę=
- 23: żom Gálileyfkim/ iż iáko go widzicie teraz idąc w niebo/ ták (marg) **Skut. Apošto. w j.** (-)
- 24: go iuż nie wyrzycie aż ná łądzie iego. A theż iáko powiedzyeć
- 25: zwolennikom łwoim raczył/ Iż duch ciálá áni kości nie ma/(marg) **Luk. w xxiiij.** (-)
- 26: pátrzaycie á mácaycie żeć to iest ciáło. A thák być tám było
- 27: ciáło człowięcze/ byłócb y widome y dotknione/ á miáłoby
- 28: ciáło y kości wedle obietnic Páńfkich. Tákże też y Káperná(marg) **Ian w v.j.** (-)
- 29: itowie/ gdy fie im to niepodobna rzecz zdálá iż pózli precz
- 30: od niego/ tedy Apoštołom powiedziáł: Nie rozumieycie wy
- 31: ták miłe dzieći/ ábyćcie mieli ciáło ieść/ boćby to wam nic nie
- 32: pomogło/ Duchći iest łwięty co was ożywia.
- 33: Pátrzayże podobieństwá tego/ iż iefliże prófthy człowiek
- 34: ktory iáko proch á iáko robaczek leży przed nogámi iego/ bę=
- 35: dąc krolem ábo iákim kłiążęciem/ może komu podác lift nápi
- 36: łány ná párgáminie/ y ták rzec: Oto wieźmi ten lift/ tho iest
- 37: tá wieś ktorąc dawam/ kthora tám iest w tym álbo w tám=
- 38: tym kráiu/ Wsí tám nie będzie/ á wždy iuż kto wziął lift tedi
- 39: iuż wziął y wieś. A iuż on párgámin nie był próftym párgá=
- 40: minem/ ále był iftotnym przywileiem/ gdy do niego pieczęć

strona: 198

ná porządną Lift 198.
niedbáłość nálezę.

- 1: przyłożono y ręką podpísáno/ s którym iuż wziął to co mu o=
2: biecano. A což owłzem ten włzechmogący Pan krol niebá y
3: ziemie/ v kthorego iest nic niepodobnego/ áby nie mogli dáć z
4: widomym znákiem niewidomego ciáá y krwie święthey
5: swoiey. A iuż on znák nie będzie proftym znákiem/ iedno mo
6: cnym przywileiem á záflubieniem Páńskim/ słowy iego iáko
7: mocną pieczęcią vtwardzony. Iż ten kto gi bierze/ iuż bierze
8: to wżytko co mu Pan obiecáć á záflubić raczył/ á bierze zá=
9: raz y cyrograph y Páná iftotną rzecz ktora iest ná cyrogra=
10: phie nápisána.
- 11: A ták moy miły brácie tyć nas mędroſtki wżędy o to przy
12: práwuią/ iż áni w píśmie świętym/ áni w ſprávach Rzeczy=
13: poſpolitey ſłuſznie ſie obaczáć nie możemy/ á práwie Páńki
14: gniew ná ſię podnoſimy/ iż nam nie dopuſci do żadney do=(*marg*) Mędroſthki
15: : *przekazáią.* (–)
- 15: brey/ potrzebney/ á poćiwey ſpráv y nálezey/ Gdyż on záw=
16: żdy obiecował pohánbiáć ty mędroſtki á wymyſły ludzkie.
17: A profto wierzącym záwżdy obiecał obiafniáć y rozumy y
18: táiemnice ſwoie. A tuſ ſie iuż krotce náſłuchał ſkąd tho nam
19: przychodzi/ iż chodzim wſzyfczy iáko ryby w odmęcie/ á nie
20: możemy nigdy ználeſć ſłuſznego porządku do ſpraw poći=
21: wych y do poſthánowienia nálezego. A ſtąd iuż niczegoy nie
22: czekamy/ iedno dokończenia gniewu Páńkiego á vpadku bli
23: ſkiego ſwego/ wedle świętych obietnic iego.

24: **Kápítulum viij.**

25: **#Co czynić w tych obłędnościach ſwiátá tego.**

- 26: **A** Czoż czynić moy miły brácie/ iuzli
27: deſperować? iuzli wſzythko opuścić? gdyż fie
28: ták ſwiát opuścił w niedbáłoſciach ſwoich/ á
29: iż iuz na nim żadney/ ták iáko widzifz/ o iákim
30: wſpomózeniu nádzyeie nie máłz. Nie/ y ow=
31: ſzem nie/ ále ſthánąc z mocną wiárą á z nadzieią przy Pánu
32: ſwoim/ á nie vnaſzác fie od niego áni ná práwo áni ná lewo/
33: iedno mu dufác wiernie iáko Pánu ſwemu/ á wſzythki ſprá=
34: wy ſwoje poruczyć w opiekę iego á pod zwirzchność krole=
35: ſtwá iego/ gdyż on w ocmgnieniu wſzytko opátrzyć/ odmie
36: nić/ náprawić/ y poſtánowić może wedle woley ſwoiey. A

Ll ij

w then

strona: 198v

Spolne nárzekánie

wſzey Korony

- 1: w ten czás iuz fie nie boy żadnego przeſtráchu/ żadnego nie=
2: beſpieczeńſtwá/ áni żadnego omylnego záburzenia ſwiátá te
3: go/ bo wnet znajdzie Pan okręt káżdemu wiernemu ſwemu
4: iáko Noemu/ iż będzie beſpiecznie pływał po wſzythkich na=
5: wáłnoſciach ſwiátá tego. Naydzie mu fie y Abákuk iáko Dá
6: nielowi miedzy lwy zgłodniałemu/ co opátrzy wſzytki niedo
7: ſthátki iego. Naydzie fie y Dániel iáko Zuzánnie/ czo pode=
8: prze ſpráwy **kzádey** [!] y krzywdy iego. A muſzą fie nád káżdím
9: wiernym pełnić ony nieomylne obietnice iego/ gdzie mowić
10: raczy: Iż bych fie rozgniewał ná ſwiáth iżbych gi miał wolą (*marg*) **Ezech. w xiiij.** (–)
11: wykorzeńić/ ogniem/ mieczem/ morem/ głodem/ á wierny
12: ſtánie przed oczymá memi/ ták iáko ſtał Iop/ Dániel/ Noe/
13: zginác może ſwiát/ ále ten przez wiárę ſwoię wybáwi s káz
14: dego niebeſpieczeńſtwá duſzę ſwoię.

15: Bo nie mniмай ábyć tylko dla tego pińmá święthe zořtá=
16: wiono/ ábyś to łobie czytał miałto fábuł iáko Owidiuřzá ál
17: bo Wergiliuřzá/ máłóby było na tym iżbyś tylko łobie thym
18: łeb náłzychtowawřzy beřpieczniey vřnął. Ale gdy pińmá czy=
19: tařz/ rozważay łobie řkąd mařz y pociechy w niebeřpieczeńřt=
20: wiech řwoich bráć/ á z onych řtráźliwych przygod ktore řie(marg) Iáko řie pod=
: dáć pod krole=

: řtwo Páńřkie. (-)

21: nád złořciwemi działy iáko řie mařz przeřthřzegáć/ y iáko řie
22: mařz řprawowáć/ iákobyś ich záwřdy vchodźił/ á iákobyś
23: záwřdy był w obronie á w opiece Páńřkiey/ y iákobyś w nim
24: záwřdy mocną wiáre y nádzieię řwoię pokłáďáć miał/ á iá=
25: kobyś řie nic nie łekał w řadnym niebeřpieczeńřtwie řwiáthá
26: tego/ á beřpiecznie záwřdy chodźił pod kroleřtwem á pod o=
27: pátrznóćią kroleřtwá iego řwiętego. W ktorym tho krole=
28: řtwie kto řie ořáďzi z dořtáteczną wiářą řwoią/ iuź go nic złe
29: go nigdy pothkáć áni vřthřáźyc nie może. A ieřliże mu řie co
30: řprzećiwnego przyřtrefi/ iuź pewien záwřdy/ iż to wřzytko wy
31: nidzie ná wielkie á ná wieczne pociechy iego.

32: # Bo gdy czytařz o Tobiařzu y o poćciwych á poboźnych

33: řprawach iego/ pátrź iáko mu ná potym wyřły ony dobre á

34: wierne á řwięte obyczáie iego/ y ony nieřortunne przypadki

35: iego. Pátrź gdy mu Iáłkołczy gnoy z gory vpadł ná oko/ iá=(marg) Hiřtoria Tobia

: řzowá. (-)

36: ko był mářnie ořlepiony. Słuchayże tám ieřli co nářzekał/ ál

37: bo ieřli był náźbyth trořkliwy w oney řlepocie řwoiey. Pá=

38: trzayże zářię gdy Anyoł do niego przyřzedł w ořobie řługi/ iá

39: ko řyná z nim wypráwił do cudzych kráioy/ iáko im błogo=

40: řłáwił/ y co łobie z nimi rozmawiał. Pátrźayże gdy řyná nie

ná opátrzną Lift 199.
niedbáłość náfzę.

- 1: było długo/ że iuż thák rozumiał że fie nigdy wroćić nie miał/
2: iefli łobie w tym cknął/ álbo iefliże co przykro nárzekał ná o=
3: no przypádłe niešťczęfće łwoie. Pátrzayże on Anyoł idącz
4: iuż w drogę z onym łynem iego iáko rybę w Morzu włowił/
5: iáko z niey wątrobkę wyiął y łchował/ iáko mu potym żonę
6: poćciwą zyednał/ przy ktorey iuż był fiedmń mężow duch zły
7: vmorzył/ s przeźrzenia Páńfkiego/ Iáko onego ducha ode=
8: gnał/ iáko onemu młodzieńczowi oddawłzy mu żonę onę ná
9: modlitwach być rofkazał. Iáko záfię wziąwłzy onę żonę po=
10: ćciwą od iey przyacioł/ z wielkim bogáctwem y z wielkimi
11: rofkofzámi do onego łmętnego Tobiafzá y s łynem z wielką
12: rádołcią przywiódł/ iáko mu záfię oną rybią wątrobką ná=
13: práwił wzrok/ ták iż y łyná y onę poćciwą żonę iuż mu wido=
14: mie oddał/ iáką wielką rádość y iáką pociechę on vbogi łtá=
15: rzec s tego odnieść mułiał/ to iuż ia twemu rozważániu poru
16: czám. Iáko go záfię Anyoł zgromił gdy pokłękńawłzy przed
17: nim chciał mu zá ony dobrodzieyftwá dziękowác/ powiedá=
18: iąc mu żeś zgrzełzył/ gdyż żadnemu łtworzeniu nie ma być tá
19: ka chwałá dawaná/ ktora Bogu łámemu należy.
20: #A ták to czytáiąc vwážay łobie/ nie iáko proftą fábu=
21: łę/ ále bierz łobie przykłád s tego łwiętego człowieká/ á włpo
22: mni łobie żeś teź iefł máło nie iáko Tobiafz w złofciach two=
23: ich záłlepiony/ á iż teź wędruiefz po cudzych á po rozmaitych
24: á burzliwych kráinach łwiátá tego/ iáko on łyn iego. A An=
25: yoł Páńfki/ ácz niewidomie/ ále tuź záwždy przy łobie łtoi/
26: á iefli nie zmienifz łtałofci łwoiey o Pánu łwoim/ thák iáko
27: był ten łwięty człowiek nigdy nie zmienił/ pewnie tákieź bę=

28: dą otworzone oczy twoie/ iż poznasz Páná swego/ iż poznasz
29: dobrodziejstwa rozliczne jego/ straż/ y opiekę/ y świętą opá
30: trzność jego. A nie będziesz się nic lękał by też co ná cię y sprze
31: ciwnego przypádko/ gdyż temu będziesz dufał s przykładu te
32: go starcá świętego/ iż się to wszystko obróci ku pociesze two=
33: iey. A bierz sobie ná przykład poćciwe sprawy y święty ży=
34: wot człowieka tego świętego/ także się też sprawy za żywo
35: tá swego/ pewnie nie zbłądzisz w tych márných omyłkach á
36: burzkach światá tego. Pewnie Anyoł Pánki który tobie iest
37: ná straż á ná pociechę twoię dány/ doprowadzi cię do káżdey
38: pociechy twoiey y do oycá twego niebieskiego/ iáko onego sy
39: ná doprowadził z wielkimi pociechami do oycá jego. Pew
40: nie także odpędzi od ciebie wszystkie duchy thobie sprzeciwne/

Ll iij

iáko odpę=

strona: 199v

Spolne nárzekanie

włzey Korony

1: iáko odpędził od oney poćciwey żony syná onego.
2: A gdy już to poznasz/ á przez zupełną wiarę swoię poczu=
3: iesz to w sobie/ wczę się z náuki onego świętego Anyoła/ ko=
4: mu małz dáwać cześć á chwałę za tho/ bo nie żadnemu stwo=
5: rzeniu áni ná niebie áni ná ziemi/ iedno stámemu bogu á stwo
6: rzycielowi swemu. Gdyż cię człowiek czáfem od widomych
7: przypadkow rátowác może/ ále od niewidomych á od przy=
8: pádłych żaden iny iedno Bog twoy á Pan twoy. A ácz przez
9: instrumentá on spráwuie sprawy swoie/ iáko tu przez Anyo
10: łá spráwowác raczył/ ále ty instrumenthá nic nie mogą áni
11: vmieią bez woley świętey jego. A ták gdy ták czytác/ vwa=
12: zác/ y rozumieć będziesz/ już nie dáremna pracza y czythanie
13: twoie będzie/ już się nie zábawisz iáko Poeckimi fábulami/

14: ále zázwdy odniefiesz wielki pożytek y pociechę s czytánia
15: fwego.
16: # Albo gdy będziesz czedł hiftorią o Ionáfie onym Pro
17: roku święthym/ iáko mu Pan rofkazał áby był fzedł przeklął
18: Niniwen ono miáfto fwowolne/ ktore było vpádło pod pán(marg) Hiftoria o Io=
: nafie Proroku. (-)
19: fki gniew á pod święthe fady iego/ iáko on święthy Prorok
20: chciał fie fkryć przed tym/ áby był nie przeklinał miáfća one=
21: go/ iáko chciał przez morze vciecz do Tárfu/ iáko fie pothym
22: morze zburzyło z rofkazánia Pánfkiego/ thák iż onego mężá
23: świętego/ iáko pogániná/ prze ktorego zdáło fie márinarzom
24: onym/ iż fie morze zburzyło/ iáko go máruie [!] z okrętu wyrzu=
25: ćili/ iáko gi támże wnet froga ribá požárłá/ iáko tám w oney
26: rybie będąc przez trzy dni błogofłáwił Páná Bogá fwego.
27: Iáko go oná rybá potym wyrzuciłá ná brzeg przed miáftho
28: ono gdzie byłá z dawná wola Pánfka rofkazałá iemu. Iáko
29: potym fzedł do miáfća onego/ opowiedáiąc mu zginienie á
30: prętki vpadek iego/ iáko on nędzny krol vwierzył temu miá=
31: fća onego/ iáko wízytkim kazał áby fie vználi á pádli ná obli=
32: cza fwoie/ á wołáli do Páná fwoiego áby odwrócił od nich
33: on frogi á iuż ofádzony gniew fwoy święty. Iáko potym on
34: święty człowiek był vpalon od fłońcá leżąc przed miáfthem
35: ná gorze/ ták iż iuż y o fmiérc prosił Páná Bogá fwego. Iá=
36: ko Pan gdy vfnął wyrościł nadobne drzewko nád głową
37: iego/ ktore mu od gorácości zákrywáło ono mdłe ciáło iego.
38: Iáko mu potym Pan ono drzewko vfufzył/ y iákie tám było
39: znowu nárzekánie iego/ iż mu y drzewko vfchło/ y miáfto w
40: cálości ftało/ á on fie iuż miał zá Proroká fálfzywego. Iáko

mu to pan

ná porządną
niedbáłość náfzę.

Liśt 200.

1: mu to Pan nadobnie pothym rozwiodł/ iż fie thy gniewałz o
2: drzewko kthoregoś nie fzczepeł ani polewał/ á mnie chcelz ná
3: to przywieść ábych to miáfto zárázem zniłfczył/ kthorem od
4: kilká let lat fzczepeł á mnozył łobie/ ábyś ty iedno zołtał pra=
5: wdziwym Prorokiem/ á tego nie baczyłz iż fie do mnie vcie=
6: kło s pokornemi prośbámi y do miłofierdzia mego.
7: #Tákze też gdy to czytać będziefz vważay łobie/ iż to nie
8: fábułá/ ánic tu dla krotofile czytánia twego tu ná píłmie zo=
9: ftáwiona/ ále łobie vważay/ iż nie w twej mocy łá włythki
10: drogi y połtępki twoie. Vważayże łobie iż w żadnym niebe=
11: łpieczeńłwie nigdy zginąć nie mozełz bez woley Páná tego/
12: iáko on łwięthj człowiek nie zginął bęđącz w głębokofciach
13: morłkich/ á tákze iáko on daway włyędy chwałę Pánu łwe=
14: mu/ ták w łzczęłciu iáko y w niełzczęłciu łwoim. Rozważay
15: że thez łobie dziwne miłofierdzie Páńłkie/ gdy łłyłzylz czo s
16: tym Prorokiem mowić raczy około zginienia miáłtá onego/
17: iż gdy fie vciekło do mnie y do miłofierdzia moiego/ mułia=
18: łem fie ia thez miłofłciwie á łáłkáwie obroćić do niego/ á od=
19: mienić łrogość záczyłęgo gniewu łwoiego. A rozważay ło=
20: bie/ iż czo fie kolwiek nád wiernym á nád łpráwiedliwym
21: dzieie/ iż fie włythko dzieie z wolá Páńłká á s łwięthym przeż=
22: rzeniem iego. Bo łthoi w píłmie/ iż wzbudził wiáthr Pan ná
23: morzu/ áby był wyrzucon on łwięty człowiek/ á tám był po=
24: łtáwion gdzie byłá łwięta wola Páńłka. Iáko Pan kazał ri
25: bie áby gi pożárlá/ iáko go rybá tám przyniołłá gdzie Páń=
26: łka wola byłá/ iáko vrołcił drzewko nád głowá iego/ iáko
27: záłię rołkazał robakowi áby podgryzył á vłufzył drzewko o=
28: no. A cożkolwiek thu łobie rozważylz/ włyłthko obaczył/ iż

- 29: wiernemu ząwždy kázda rzecz ná pocięę wynić muśi/ á
30: niewiernemu ząwždy ná vpadek á ná wieczne zámuczenie/
31: ácz sie wízytko dzieie zá fwięta wolą iego. A tu iuż nie będzie
32: dáremne czythanie twoie/ á thu iuż odnieiesz kázdą pocięę
33: w kázdim ŃprzećiwieńŃtwie á przypadku Ńwoim/ á tu iuż zro
34: zumiesz iż sie trudno Pánu Ńprzećiwić/ y dziwnym Ńprawam
35: Ńwięty m iego.
36: # Abo gdy będziez czytał o onym Ńrogim Sennáchery=(*marg*) Sennácheryb á
: Ieruzalem. (-)
37: bie Hetmánie krolá AlfyriyŃkiego/ kthory był z dopuŃzczenia
38: PáńŃkiego ták Ńrodze obieęł y wćiŃnął miáŃto Ieruzalem/ że
39: iuż przed głodem mátki Ńwe włáŃne dziatki ieść muŃiáły. Gdi
40: potym przyŃzedł pod mury mieyŃkie wołáiąc á bluźniąc Bo=

Ll iij

gá wŃzech

strona: 200v

Spolne nárzekánie

wŃzey Korony

- 1: gá wŃzechmogącego imię/ powiedáiąc: Czemu sie nie podda
2: cie á dacie sie ták długo mordowác? macie nádzieię w iákim
3: Ńi niewidomym Bogu Ńwoim/ poŃlicie do namiotow moich
4: tám oglądacie iáko thákich bogow wiele w láńcuchach á w
5: okowach Ńtoi w namieciech moich. Iáko pothym oni nędzni
6: ludzie vpádli ná twarzy Ńwoie wŃyŃzawŃzy ony Ńrogie á blu=
7: źnierŃkie głóŃy okrutniká onego/ wołáiąc do Pána Boga
8: Ńwego/ áby nie dopuŃcił bluźnić imieniá Ńwego Ńwiętego/ á
9: ná Ńrogie zátrácenie nie puŃzczał onego ludu Ńwego. Iáko po
10: tym teyże nocy Ńtąpił Anyoł z roŃkazania PáńŃkiego do one
11: go woŃŃká/ y zabił Ńto oŃmđzieŃiát y pięć tyŃięczy ludzi z one=
12: go woŃŃká Ńrogiego/ á Ńam on okrutnik márnie wciekác mu=
13: Ńiał. Támże go potym zábili włáŃni Ńynowie iego/ á oni nę=

- 14: dznicy z oblężenia onego pobrali wŹytki łupy Źpiże y bogác=
15: twá iego/ á byli hoynie pociefzeni.
16: #Tu teŹ pátrż czego Źie náuczyc małz/ á iáko niemáłz ná=
17: dzieie mienić w nawiętszym Źtráchu á niebeŹpieczeńŹthwie o
18: Pánu Źwoim/ gdiŹ tu ŹłyŹyŹyŹ iáko on Źnádnie vmie gdy raczy
19: obroćić káŹdy Źmętek w pociechę wiernym Źwoim. GdyŹ teŹ
20: ŹłyŹyŹyŹ iáko ieŹt ŹtráŹliwa rzecz bluŹnić Źwięthe imię iego. A
21: vwaŹáiąc to Źobie/ iuŹ nie będnie dáremne czytánie twoie/ iuŹ
22: pewnie będnieŹ iŹt/ nie zmienifzli wiáry á nádnieie o tym Pá
23: nu Źwoim/ káŹdey pociechy y wybáwienia Źwego/ w nawię
24: Źzych niebeŹpiecznoŹciach Źwoich.
25: # Albo gdy teŹ będnieŹ czytáł o onym drugim Źrogim
26: Hetmánie o Holofernufie/ ktore był obiegnł ono bláhe á Źlábe(marg) Iudit/
: Holofernes. (-)
27: miáŹteczko Betuliá/ ktore Źie iuŹ Źadnym obyczáiem obronić
28: nie mogło/ ták iŹ iuŹ oni Źtárfzy á przełóŹeni miáŹteczká one=
29: go vczynili byli vmowę z nim/ iŹ iuŹ iedno do piátego dniá
30: wzięli Źobie fryŹztu/ áby byli opátrzyli rzeczy Źwoie/ á piáte=
31: go dniá mieli mu iuŹ podác miáŹteczko ono. Iáko pothym
32: przybieŹáłá do nich oná páni Źwięta Iudyt/ kthora tám byłá
33: poćciwá/ Źwięta/ á Źławná wdowá w miáŹteczku onym/ iá=
34: ko ie pogromiłá/ mowiácz im: Iáko wy Źmiecie zámierzáć
35: Pánu Bogu Źwemu czás do miłofierdzia iego Źwiętego/ á v=
36: czyniliŹcie zmwę z nieprzyacielem do piátego dniá/ á chce=
37: cie wydác niewinne duŹe w Źrogi ręce okruthniká thego/ á
38: zwátpiliŹcie w miłofierdziu PáńŹkim. Iáko im potym roŹka
39: zálá vdác Źie ná modlitwy pláczliwo do Páná Źwego/ á v=
40: páŹ ná oblicze Źwoie. Iáko Źámá Źzlá ná rokowánie rzkomo

do okru=

na porządną

Lift 201.

niedbłość naszą.

- 1: do okrutniká onego. Iáko sobie wymawiała aby była wol=
2: na na wżem y od niego y od woýłká iego. Iáko sie potym od
3: radości ożarł on okrutnik/ y tak twárdo záfnał/ że przyzed=
4: lzy oná święta páni do namiotu iego/ vcięła mu onę łprofną
5: głowę iego/ y przyniośła ią do miásta onego. Iáką wielką s
6: tego pociechę mieli ludzie nędzni oni widząc głowę łprzeći=
7: wniká łwego/ widząc zdrową pánią onę świętą/ widząc o=
8: ny woýłká łrodze zátwożone á iuz vciekáiące gdy łthráćili
9: onego Hetmána łwoiego. A iákoż tu czytáiąc/ gdy to ło=
10: bie rozważyłz/ nie małz s tego mieć wielkiey pociechy? iż Pan
11: y iáko raczy/ y kiedy raczy znaydzie zówždy drogę do wybá=
12: wienia niewinnego/ do rozmnożenia/ y do káżdey pociechy ie
13: go. A iáko záfie znaydzie łnádniuczką drogę gdy chce poká=
14: ráć złościwego.
- 15: # Albo gdy tákież będziesz czytał hiłtoriá o oney Hełte=
16: rze pokorney/ ktora sie słała była wielką krolową Afweru=
17: łową/ gdy oná pyłzna krolowa Wáłta wzgárdziwłzy rołka
18: zánie krolewłkie nie chciała iść do niego/ y iáko była zrzuco=
19: na z Máyełtatu łwego/ czo sie włzythko działo s przeźrzenia(*marg*) Hełter/
: Afverus/
: Amán Hetman (-)
- 20: Páńskiego. Y iáko była między inłzemi pyłznie vbránemi pán
21: námi połtáwiona tá vboga Hełter á pokorna żydoweczká/
22: kthorą pothym on krol Afverus/ ony zacne á vbráne pánnny
23: wzgárdziwłzy/ obrał zá krolową łobie. Iáko potym Már=
24: docheułz łtriy iey/ ktory ią był wychował łobie/ wzięt był ná
25: páłac zá Ochmiłtrzá do niey/ Iáko on wielki miłolnik krole=
26: włki á on pyłzny Amán Hetman krolełthwá onego zwaśnił

- 27: fie był nań/ iż niechciał przed nim klękać iáko infzy klękali/
28: y vprosił łobie v krolá lift s pieczęcią iego/ iż mu był dał ży=
29: dy wśzytki pod moc á pod pośłufzeńfthwo iego. Iáko był ka=
30: zał onemu niewinnemu człowiekowi szubienicę zbudować
31: wyfoką nád wśzytkim dworem swoim/ ná ktorey go obieśić
32: miał. Iáko pothym oná fwięta páni vdála fie ná płáčzliwe
33: modlithwy y ze wśzytkim dworem swoim do Pána fwego/
34: widząc iuż blifkie zginienie á vpadek narodu fwego/ áby ra=
35: czył Pan odmienić on frogi á iuż záczyć gniew fwoy nád lu=
36: dem onym. Iáko potym znalazła łáfkę w twarzy krolá one=
37: go frogiego/ y iáko záfię odmienił on dekret fwoy/ że iey y A=
38: máná onego vpornego podał w moc iey/ y żydy záfię wypu
39: ścił ná pirwśzą fwobodę ich/ ták iż on nędzny Amán záfię wi
40: liał ná oneyże szubienicy fwoiey/ ktorą był dał zbudować nie

winnemu

strona: 201v

Spolne nárzekánie

wśzey Korony

- 1: winnemu człowiekowi onemu. A to gdy czytać będziefz/ v=
2: ważay łobie/ iáko záwždy Pan niŹczy pyłznego á wywyłfza
3: pokornego. Vważay łobie iáko Pan ná pokorne próśby od=
4: mienia gniew fwoy fwięty/ y iuż záczyć dekrethá fwoie. V=
5: ważay iż kto pod kim dołek kopa iż łam weń wpada/ gdy v=
6: słyfzyłz iż on frogi Hetman ná oney szubienicy wifiał/ ktorą
7: był inemu zbudować kazał.
8: # Pátrrze też gdy przeczciefz hiftorią o oney fwiętey pá (*marg*) Zyzánná/
: Daniel/
: Potwarce. (–)
9: niey Zuzánnie/ ktora poćiwie záwždy żywot fwoy chowá=
10: łá vżywáiąc ná wżem łławnego á poważnego łtanu fwego

11: gdy ią oni dwa śtarcy náležli w zámknionym řádu/ á oná śie
12: kápála s pánienkámi řwemi/ táńże dziwnemi namowámi
13: chcieli ią zwieść z onego zacnego przedřięwzięcia iey/ á chce
14: li ią przywieść ná wřzetczne řpráwy wedle myřli řwoiey.
15: A gdy vyrzeli onę dziwną řtałość iey/ iż řadnemi namowá=
16: mi iey vwieść nie mogli/ wnet śie iáko zli do pogroźek rzucili
17: powiedáiąc iey/ iż ieřliźe nam nie pozwoliřz/ tedy cie poprzy=
18: řiężymy iźechmy cie tu w tym řádu zářtáli z młodzieńcem/ kto
19: ry przed námi oczywiřcie od ciebie vciekł. Tu iey iuź pewnie
20: wedle zakonu onego řtárego bez wřzego miłofierdzia o gár=
21: dło řzło. Święta páni poruczywřzy Pánu Bogu niewinność
22: řwą wołála ná řrogie niebeřpieczeńřtwo gárdło řwe wydác
23: niźli śie dác odwieść od oney řwiętey przyřtoynořci řwoiey.
24: Y táńże śie potym řřtáło/ źe oni nieřłáchetnicy przenieřli ią o=
25: nym řáłřzywym řwiádectwem řwym do męźá y do wrzędu/
26: y poprzyřięgli ią/ ták iż ią było iuź y ná gárdło řkazano. Táń
27: řwięta páni głósem ku Pánu Bogu řwemu wołála/ porucźá
28: iác á ořwiáďřziájąc mu onę řwiętą niewinność řwoię. Iáko
29: potym Pan/ iákoź nigdy wiernego řwego nie opuřci/ wzbu=
30: dził dziwnym křřhátem Duchá řwoiego w Dánielu w má=
31: łym dziecięciu/ ktory potym był wielkim Prorokiem/ thák iż
32: záwołáł ná ludzi: Iź zápámięřtáli ludzie/ niewinnie á bez ro=
33: zmyřłu řádzicie thę pánią řwiętą/ bo ia iuź znam dobrze nie=
34: winność á řpráwiędliwość iey. Iáko go wzięli pánowie do
35: rády miedzy řię/ iáko im potym rádził mowiąc: Iź káźcie śie
36: tym řwiádkom rozno rozřřępić/ y wziáwřzy wrząd przyřřtá=
37: piwřzy do iednego pyřháł go/ pod iákimeř thy widziáł drze=
38: wem tę pánią s tym młodzieńcem mowiącą? powiedźyáł iż
39: pod Figowym. Pyřáł potym drugiego/ tákieź powiedziáł iż
40: pod Sliwowym. Pothym záwołáł ná ludzie wielkim gło=

strona: 202

ná porządną

Liřt 202.

niedbáłość nářę.

- 1: fem: Otoż widzicie iż sie ći nieřláchetnicy nie zgadzáię/ á wy=
2: řcie bez rozmyřłu ořadzili tę pánię niewinnę. Ci pothym zá
3: řkaránien Bożym á zá řrogofćię řumnienia ociężonego/ řá=
4: mi sie potym ku onemu fałřzowi przyználi/ y wnet byli řkazá
5: ni ná řmierć y vkámionowáni/ á oná řwięta páni wielką řła=
6: wę odniořlá v wřzytkich řtanow zá onę zacną řtałość y nie=
7: winność řwoię. #A tu pátrzay iż to nie řábułá ále
8: wielka náuká káždemu wiernemu ku řtałości iego/ iáko Pan
9: Bog dziwnie pokuřza wiernych řwoich/ j iáko ie dziwnie wy
10: wodzi s řrogich á z rozlicznych przypadkow ich/ á nigdy by=
11: ło nieřłyćhác áby był wierny kiedy opuřczon/ á złořciwy á=
12: by nie miał wziąć zapłáty řwoiey/ ták iákoř y tu o tych řále=
13: řznikoch řłyřzał.
14: # Táķże gdy będzieř czytá o onym zacnym męžu á o řła
15: wnym Pátriářiře o Abráámie řwięthym/ iáko go Pan Bog
16: dziwnie pokuřzał/ iáko mu řyná kthorego iedynegoż miał ka=(marg) Abráám z An=
17: : yołem. (-)
17: żał řobie ofiárowác. Co gdy s chucię vczynić chciá/ iáko go
18: Anyołowi pohámowác rořkazał/ y inřzę mu ofiáre vkázác ra
19: czył. Iáko go błogofłáwił. Iáko Lotá brátá iego cžłeká nie=
20: winnego s Sodomy przez Anyełřkę řpráwę wywieřć ra=
21: czył/ gdy ogniem řrogim kazał zápalić ony miáłtá Sodom=
22: řkie řwowlne á wřzeteczne/ ták iż y ziemiá ie poźárlá/ y zná=
23: ku nie zořtáło gdzie kiedy były. #A tu táķże vwa=
24: żay/ iáko řpráwiędliwy by był w nawięřłzym niebeřpieczeń=
25: řtwie/ á gdy przez wiáre řwoię poda řię w opiekę Pánu Bo=

- 26: gu fwemu/ niech fie około niego toczy co chce/ iáko iednák zá=
27: wždy on nigdy vpáść nie może/ gdy będzie zákrythe moczą/
28: zwirzchnością á kroleftwem fwiętym Páná tego. Y iáko do
29: fwiadfza wiernych fwoich Pan w fthałościach ich/ y iáko im
30: fowito nágradza káždy fmetek álbo iákie przypádte fładkol
31: wiek vćifnienie ich.
32: # Tákże też fobie wfpomni ná tegoż Dánielá fwiętego/
33: czoś máło wyzfzzey fłyfzał o nim przy Zuzánnie/ y o dziwney
34: fprawie iego/ gdy był wyftáwił Cyrus Báálá onego báłwá
35: ná ftráfznego/ kthorego pod wielką frogofcią kazał chwalić(marg) Dániel. (-)
36: zá Bogá wielkiego. Dániel fwięty niechciał fie w tho nigdy
37: wdác/ ták iż mu iuz o gárdło fzło. A ten bałwan ftał ná ołta=
38: rzu pośrzod kościołá/ pod kthorym ołtharzem była dziurá y
39: wfchod/ kthorym przychodzili ziemiá do onego ołtarzá oni fá
40: łeczni kápłani Báálá onego/ A gdy mu náftáwiano rozmá=

itych pta

strona: 202v

Spolne nárzekánie
wzfzey Korony

- 1: itych ptakow y źwirzát przypráwionych/ tákże y ine iedłá y
2: picia/ tedy to oni popi fámi zyadáli/ á powiedáli iż to ieft ży=
3: wy bog/ á w nocy záwždy ziada to co mu wednie przyniofá.
4: Dániel potym przywiodł ná to krolá/ ná co y oni popi przy=
5: zwolili/ iż kościoł zámknął fam y zápieczętował poŷypawfzy
6: popiołem około ołtarzá onego/ o czym popi nie wiedzieli.
7: Ráno gdy krol przyfzedł z Dánielem do kościołá onego/ zná
8: lażł kościoł zápieczętowany/ á gdy otworzyli/ znalazł wfzy=
9: tki rzeczy ony poiedziane ná ołtarzu onym/ y kazał wnet Dá
10: nielá poimác. Dániel profił krolá áby fpołu z nim przyftá=
11: pił fie do ołtarzá/ y vkazał krolowi ftopy co oni fáłeczni kfię=(marg) Chythrość po=

11: pow pogán=

12: fkich. (-)

12: za vdeptáli lzárpaíacz sie o ofiáry ony/ y vkazał y onę dzyurę

13: kędy przychodzili do ołtarzá onego. Krol wnet rozgniewa=

14: włyzy sie kazał ony fáłeczники wysćinác/ ták iż ich fześcdziefiąt

15: iednego dnia ścięto. A on bálwan dobrowolnie fam padł ná

16: ziemię/ y skrufzył sie y wniwecz sie obrocił. Był też tám wiel

17: ki Smok ktorego tákże chwalili zá bogá/ do kthorego przy=

18: wiodł krol Dánielá/ y chwałę mu vczynić kazał. Powiedział

19: Dániel krolowi/ że iá chwałę Páná Bogá mego Bogá wie=

20: cznie żywiącego/ ále ten nie ieft bogiem/ ktorego ia bez mie=

21: czá y kijá zábić mogę. Návárzywłyzy tedy fmoły s tłuftością

22: á s fierfcią á kołaczkow náczyiniwłyzy miotał w páłzczekę one=

23: mu Smokowi/ tákże sie potym rofpukł. Y powiedział im/ o=

24: toż bog wálz ktoregoście chwalili. Połpolity człowiek zwa=

25: śniwłyzy sie o kfiężá y o bálwáná y o fmoká/ wnet chcieli Dá=

26: nielá krolowi wydrzec y thuż zábić. Krol chcąc vkroćić po=

27: łpolstwo ono/ kazał Dánielá wládzić w iáfkinią/ tám gdzye

28: fiedm Lwow zgłodniáłych fiedziáło. Lwi nie tylko áby mu

29: co złego vczynić mieli/ ále klękáiąc przed im y poślugę y po=

30: ćciwość mu wielką czynili. Y był tám kilká dni zgłodniáłym

31: miedzy Lwy onemi tákże połpołu z nimi.

32: Pan potym pośláł Anyoła fwego/ ktory potkał Abákuká(marg) Abákuk. (-)

33: Proroká inego dáleko w iney ziemi/ á on niefie pothráwy w

34: gárnułzkoch robotnikom fwoim/ ktoremu rzekł Anyoł: Y nie

35: wiesz ty iż mąż Boży Dániel zgłodniał bárzo fiedzác w iálki

36: ni miedzy Lwy frogiemi w Bábilonie? á ták nieś mu ty gár=

37: nufzki/ pilnieyśzác tho niżli robotnikomtwoim. Prorok po=

38: wiedział: Iżem y o Bábilonie nie słychał/ y Dánielá tego nie

39: znam/ áni thego dołu wiem gdzie fiedzi. A Anyoł wziąwłyzy

40: Proroká zá wirzch głowy y z garnuŕzki onemi/ poŕtáwił go

áż nád

strona: 203

ná porządną

Liŕt 203.

niedbáłoŕć náŕzę.

- 1: áż nad lámą iáŕkinią gdzie Dániel ŕiedział. Tám náŕarmił y
- 2: Lewki/ y ŕam ŕie potwirdził/ dzięŕkuiąc Pánu Bogu ŕwemu.
- 3: Potym widząc y krol y lud on Bogá Dánielowego ták mo=
- 4: cnego wiele ŕie ich náwroćiło do niego/ y Dánielá wycią=
- 5: gnęli dziwuiąc ŕie oney dziwney ŕpráwie iego. Y był potym
- 6: wielkim á zacnym człowiekiem ná dworze krolá onego.
- 7: #A tu ŕie teź chtëc podziwuy/ co Pan Bog czyni nád ŕwe
- 8: mi wiernemi/ á iáko ich ŕthrzeże iáko źrzenice w oku ŕwoim/
- 9: ták iáko Dawid ŕwięty o tym ŕzyroko náŕiŕał/ á iáko záwźdi
- 10: opátruie niedoŕtátki ich/ y iáko wywyŕŕiŕa ŕtany ich/ á nigdy
- 11: nie opuŕcił żadnego. A iáko záŕię fáłŕŕzniki á złoŕniki vmie po
- 12: tręćác wedle woley ŕwoiey ŕwięte Boŕtwo iego.
- 13: Weźmiŕz teź przed ŕię onego Pátriárchę dziwnego Ioze=
- 14: phá ŕwiętego/ iáka teź była ŕpráwá około niego/ y iákie były(marg) Iozeph/
- 15: Fáráo/
- 16: Brácia. (-)
- 17: dziwne poŕtęŕki iego/ gdy ŕen wyłóżył oycu ŕwemu Iákobo=
- 18: wi o onych ŕnopkoch/ iż mu ŕie brácia iego kłániác mieli/ iáko
- 19: go brácia z oney zazdroŕci záŕprzedáli Izmáelithom/ á przed
- 20: oyczem powiedzieli iż go źwirzę zyádło/ vkazawŕzy mu roz=
- 21: drapáne á vkrwáwione ŕzáty iego. Iáko nędzny ociec vwie=
- 22: rzywŕzy temu y z mátką w ŕrogim ŕmętku po nim vżywáli ży
- 23: wotow ŕwoich. Iáko go oni Izmáelitowie potym záŕprzedá
- 24: li iednemu zacnemu pánu w Egipcie. Iáko mu on pan potim
- 25: widząc rozum á dziwną roŕtropnoŕć iego/ poruczył mu dom

24: fwoy/ y wŷytko ſzáfárftwo máiętnoſci fwoich. Iáko fie go
25: páni potym rozmiłowála/ iáko go dziwnie ku fwey myfli ná
26: mawiála y ciągnęła/ obiecuiąc mu dziwne bogáctwá y dzi=
27: wne przyfímáki do tego/ co to oboie á zwłáſzczá młodemu by
28: ło bárzo łákome/ iáko y płáſzcz z niego zdárła ciągnąc go do
29: ſiebie/ á przedfię fie nie dał żadnemi namowámi y obietnicá=
30: mi odwieſć od oney przyſtoynoſci fwoiey. Iáko go potym
31: oná páni ſpotwarzála zwaſniwfzy fie/ iż iey gwałt chciał v=
32: czynić płáſzcz iego vkázuiąc iż go v niey odbieżał. Iáko po=
33: tym ſiedział w wieży ná gárdło/ iáko towarzyſzom ſwym w
34: oney wieży ſny wykłádał/ y iáko fie wŷytko wypełniło co im
35: powiádał. Iáko go pothym wzięto było do krolá/ gdy fie iuz
36: był tym wykłádaniem ſnow oſławił/ gdy fie krolowi ſniło
37: iż widział ſiedm wołow tłuſtych bárzo á drugich ſiedm ná=
38: zbyt chudych/ ktore ony tłuſte pobodły/ gdy mu tego ſnu za=
39: den wyłóżyć nie vmiał/ iáko mu to potym on Iozeph wyło=
40: żył/ iż będą ták ſiedm lat obfitych w páńſtwie twoim/ iż fie lu=

Mm

dzie rozbu=

strona: 203v

Spolne nárzekánie

wŷzey Korony

1: dzye rozbuiaia iáko tłuſci wołowie w zbytkoch fwoich/ po=
2: tym przydzie ná nie thak ſiedm lat głodnych/ iż będą zdychác
3: głodem/ á nie będą fie mogli nigdy náfyćić chlebá ſwego. Iá
4: ko mu pothym rádził áby pobudował ſpizárnie/ á ſkupował
5: zboża przez onę ſiedm lat obfitych/ á ſypał ná ſpizárnie ſwo=
6: ie. Iáko mu to krol potym poruczył/ y przełóżył go przedniey
7: ſzym ſprawcá ná dworze ſwym. Iáko potym gdy ony ſiedm
8: lat głodnych przypádkło wielkie ſkárby zebrał pánu ſwemu z
9: onych záchowáných zboż iego/ iáko potym Iákob ociec iego

10: zgłodniał w żydowſkiejey ziemi/ y iáko onę brácią czo go byli
11: záprzedáli poſłał do Egiptu kupować zboża/ nigdy tám nie
12: myſłąc o onym ſtráconym ſynu ſwoim/ á on iuż tám był pir=
13: wſzy po krolu. Iáko potym oni brácia nierychło go poználi/
14: y iáko ſie go lękáli/ y iáko ſie z nimi dziwno obchodził ſiłąby
15: o thym piſáć/ iáko tám y płáczu y rádoſci wiele było. Y iáko
16: potym poſłał po onego oycá ſwoiego/ y iáka tám rádoſć by=
17: lá w oney ſzedziwoſci iego wyrzawſzy w oney zacnoſci one=
18: go ſtráconego ſyná ſwoiego.
19: #A gdy to wſzytko wważyłz á rozmyſliłz ſobie/ tu ſie po=
20: dziwuiełz y przypátryłz dziwnym ſpráwam Páńſkim/ iáko
21: ſie co dzieie wſzędy ná ſwiecie dziwną ſpráwá á nierozmie=
22: rzoną opátrznocíá iego/ á iáko wiernemu wiernie ſie opła=
23: ca wſzytko/ á złoſciwemu záwždy ná pomſtę przychodzi ie=
24: go złoſć. A thu mozełz wziąć niemáłą pociechę w káżdym
25: ſprzećiwieńſtwie ſwoim/ gdy nie zmienilz wiáry áni ſtało=
26: ſci o Pánu ſwoim/ iż ſpráwiedliwego/ iáko Prorok powiá=
27: da/ záwždy Pan wywiedzie ná drogi ſłuſzne á pocieſzliwe/
28: á złoſciwego ſámá pobije złoſć iego.
29: # Tám więc iuż potym gdy ſie on lud rozrodził/ kthory (*marg*) Fáráo/
: Moizełz/
: Lud Boży. (-)
30: tám był zázedł zá onym Pátriárchą ſwięthym zá Iákobem
31: zá oycem tego Iozephá zacnego/ y iáko był wćifnion wielkie
32: mi robotámi y ciężkiami krzywdámi w ziemi oney. Y iáko/
33: gdyż Pan żadney krzywdy nie ćirpi/ dziwnie ie wywiodł z
34: niewoley y z ziemie oney przez Moizełzá/ y iákie dziwy czy=
35: nił przez tegoż Moizełzá támże w ziemi oney ná złoſć krolo=
36: wi onemu kthory ich wypuſcić niechciał/ zátwárdziwſzy ſer=
37: ce iego/ thák iż nań z niebá záby pádały/ wody ſie w krew o=

38: bracały/ pirworodniętá zdycháły/ muchy/ plułkwy/ chrzą=

39: łzcze z obłokow ná ludzi pádały/ y inych dziwow wiele fie

40: działo. Y iáko potym ná vpor krolá onego rozstąpiło fie mo

rze/ y prze

strona: 204

ná porządną

Liśt 204.

niedbáłość nászę.

1: rze/ y przełzli przez nie fuchemi nogámi z niewoley oney lu=

2: dzie oni. Iáko gdy ie krol z woýłki fwemi gonić chciał onym

3: łładem ich/ iáko fie o nim Morze zówárło y záthopiło go ze

4: wżyftkiemi woýłki iego. Iáko ie potym on Moizelz dziw=

5: nie wiodł do obiecáney ziemie/ iáko im w nocy łłóńce fwie=

6: cíło/ iáko im s łkał wody płynęły/ iáko im mánná z niebá pá=

7: dáła/ ptacy im żywo do namiothow lecieli. Iáko ie pothym

8: dziwną łpráwą przywiodł do obiecáney ziemie. Iáko fie im

9: mury około miał obaláły/ iáko dziwne mocarze opánowá=

10: li. A przedię nigdy á nigdy żadnemu przełtępku nie odpufz=

11: czał złościwemu/ bo ie theż y ogniści wężowie káłáli/ y zye=

12: miá fie z nimi západała/ y ogień ie z niebá palił/ ták iż fie tám

13: ná wżem okázowáło ono łwięte przyrodzenie iego/ iż on zá=

14: wždy vmie wywylzłzyć y pocielzyć łpráwiedliwego/ á bez

15: pomłty nigdy też nie opuści złościwego.

16: #A tu fie też ciefz á vcż fie iáko małz rozumieć Páná fwe=

17: go y dziwne łpráwy iego/ y iáko ielł łpráwiedliwe nád káz=

18: dem łwięthe oko iego/ iż nigdy dobrego nie minie nieomylna

19: pociechá iego/ á złościwego też pewna pomłthá iego. A gdy

20: będzielz wiernie dufał iemu/ teżci fie zówždy łsthanie w na=

21: wietłzym niebełpieczeńłtwie twoim/ czo fie łstawáło zów=

22: źdy z wiernemi iego.

23: # Tákże też gdy przed łwe oczy połtawilz Dawidá one

24: go krolá fwiętego/ kthory był dziwnie przeźrzan y poštáno=
25: wion ná krolestwo żydowfkie od Páná. Iako zábił w mło=
26: dości fwey onego olbrzymá Goliafzá frogiego zá krolá Sa=
27: ulá/ kthory bluźnił imię fwięte Bogá żywego. Iáko pothym
28: prze zazdrość wpadł był w niełáfkę v onego Saulá Krolá
29: frogiego/ ták iż dziwnemi kftały fzukał żywothá iego. Iáko
30: potym gdy fie krył ná pufzczý przed kroleem onym dawał mu
31: go po dwa kroć w ręce iego/ ták iż czáfzę frebrną y ofzczep w
32: nocy wziął był w głowach v łóżá iego. Iáko potym gdy był
33: zgłodniały Nábálowá żoná zániofłá mu fig/ winá/ chlebá/ y
34: rozynkow ná pufzczą. Iáko fie potym sfálaá żoná iego. Iá=
35: ko potym z onego wielkiego niebefpieczeńftwá sfalał fie wiel
36: kim á fławnym kroleem kroleftwá onego/ y iáko zginął on zły
37: krol Saul. #A tu fie ciesz przeźrzeniem Páńfkim y
38: dziwną fprawá iego/ iż niech fie wierny kołyfze iáko chce/
39: przedfię mu ná dobre wyniść muśi káżdá pocźciwá fprawá
40: iego/ ták iákoś tu fłyfzał o dziwnych przypadkoch Dawidá

Mm ij

tego/ y o

strona: 204v

Spolne nárzekánie

wfzey Korony

1: tego/ y o tey Nabálowey żenie/ iż prze cnotę fwą potym zoftá
2: lá żoná iego á wielką krolowá kroleftwá onego.
3: # Táke też pothym gdy then nędzny Dawid bárzo był
4: sfwowlá/ á iuz był bárzo záplýnął w fzczeńciu fwoim/ gdi
5: potym wziął Vriáfzowi żonę/ y dał zábić dla niey onego mę=
6: zá iey człowieká niewinnego. Co pothym Pan z nim czynić
7: raczył/ y iáko fam ná fię niewiádomie wydał dekreth ná zgi=
8: nienie fwoie/ gdy Pan poftał do niego Proroká Nátáná/ zá=
9: dáiąc mu tę gadkę/ coby táki záflúżył/ kthoryby miał tyfiączá=

10: mi owiec/ á vbogi człowiek miałby iedno iednę owieczkę kto
11: rąby łobie karmił odrobinámi z łoná swoiego/ á bárzo łie w
12: niey kochał/ á on obfity człowiek kazał iá wziąć gwałtem ie=
13: mu/ czoby táki záflużył? Skazał Dawid iż záflużył pomstę
14: wielką. Potym mu Prorok powiedział/ iżeś ty to iest ten ob=
15: fity człowiek/ któryś wziął owieczkę niewinnemu Vraľzo=
16: wi/ którą iedno iednęż miał/ to iest włafną żonę iego/ y dałeś
17: zábić łámego. A przethož miecz nigdy nie wynidzie z domu
18: twego żeś dał mieczem rozlać krew Vraľzá niewinnego. To
19: co łie potym działo w domu iego wieleby o tym czytać/ iáko
20: łie łynowie iego bili/ iáko łiołtry łwe y ie⁸⁰ włafne żony gwał
21: ćili/ iáko y przeciwko iemu łámemu powstawali/ iest łie cze=
22: mu podziwować iáko Pan iesth łpráwiedliwy w łádziech
23: łwoich. Iáko potym on vpáđły Dawid płáčźliwie nárzekał
24: y oplákawał ony wyłtępkí łwoie/ iáko go pothym Pan wy=
25: wyłszłał/ ták iż połiađł włzytki nieprzyiacioły łwoie. A gdy
26: łie vłpokoil we włzytkim/ rułzyła go pothym z nowu pychá/
27: (táko iáko iest zwyczaj narodu náłzego nędznego/ iż iedno tyl
28: ko w niełzczeńciu znamy páná Bogá łwego/ á w łzczeńciu má
29: ło baczmy łpraw y zwirzchnośći iego) ták iż rołkazał poli=
30: czyć wołká łwoie y lud łwoy/ y rołkochawał łie w oney mo
31: źności łwey/ Pan połłał do niego drugiego Proroká/ ktore=
32: mu imię było Gád/ włkázuiąc do niego że znouu wpađł w
33: pychę/ przczytháiąc zwycięłstwo łwoie mocy łwoiey á nie
34: mocy moiey/ y liczył wielkość ludu łwego. A ták obieráy ło
35: łie pomstę/ áłbo łiedm lath będzie głod w ziemi łwoiey/ áłbo
36: trzy miełáce będzieł vciekał przed nieprzyiacioły łwoiey/
37: áłbo trzy dni przypáđnie łrogi mor ná łudzi łwoie. Ten nę=
38: dźnik zdało mu łie iż to náłzeyłza/ obrał łobie mor/ ták iż iedne
39: go dnia łiedmđziełat tyłięcy łudzi morem vpađło. Ten po=

40: tym vpadł ná oblicze swoie wołaiącz do Páná/ iż mnie karz

moy miły

strona: 205

ná opátrzną

Liřt 205.

niedbáłość nářę.

- 1: moy miły Pánie czomci przewinił/ á przepuść nędznemu lu=
2: dowi temu. Tákże Pan potym raczył powřciágnąć rękę swo
3: ię. #A tu łobie vvažay káždy przypadek swoy zły y do=
4: bry/ iáko ieřt w mocy Pánřkiey/ iáko káždy grzech bez pomřti
5: być nie może/ y iákie ieřth miłofierdzie Pánřkie á modliřwá
6: wierna/ iż Pan řnádnie może obroćić záváždy ná miłofier=
7: dzie řrogą rękę swoię. A ták będzie nie dáremne czytánie ál=
8: bo řluchánie twoie.
9: # Thákże gdy vřlyřzylř o onych trzech młodzieńcoch zá
10: krolá Nábuchodonorá/ gdy był pořtáwił řłup złoty ná po
11: lu/ y kazał woźnym wołáć/ iż gdy vřlyřzá ludzie thrábieńie y
12: rozliczne muzyki przed řłupem onym/ áby pádli ná řwe twa=(*margin*) Sydrách/
: Miřách/
: Abdenágo/
: Nábuchodo=
: nozor. (-)
13: rzy á dáli chwałę řłupowi onemu. A ktoby nie padł ná obli=
14: cze swoie/ á nie dał chwały řłupowi onemu/ iż řmierciá vm=
15: rze. Ludzie wřzyřczy vřlyřzawřzy tráby ony pádli ná oblicza
16: řwoie/ thylko trzy młodzieńcy z narodu řydowřkiego nie=
17: chcieli vřpáć á nie dáli chwały řłupowi onemu. Gdy ie przy=
18: wiedziono przed krolá pytał ich/ czemubyřcie przeřtápiłi kro
19: lewřkie przykazánie? Powiedzieli/ iż my mamy Bogá řywe=
20: go/ ktory ieřt ná niebie/ y řádnemu inemu Bogowi nie moży=
21: my chwały dáwáć ktora tylko iemu řámemu przyřłufzy. Po=

- 22: thym kazano zbudować piecz wielki/ y nápalić ogień wielki/
23: támże onych trzech młodzieńcow frodze wrzuczono w on o=
24: krutny piec rospalony we wśzytkim ták iáko vbráni byli. An=
25: yoł Páńlki sftąpił y wygásił ogień/ ták iż iáko w letney wo=
26: dzie siedzieli fpiewáiąc á dawáiąc chwałę Pánu Bogu fwe
27: mu/ ták iż áni im/ áni odzieniu ich on ogień nic nie szkodził. A
28: gdy oni kátowie co tho fprowowali miotáli drwá/ fmołę/ y
29: fiárkę do piecá onego/ ogień ná czterdzieści łokci wypadfzy s
30: piecá onego popalił ony cokolwiek ftali blifko piecá onego.
31: #A tu pátrż iáko tu ieft dziwna ftraż á opieká y dziwna
32: moc Páńlka nád káżdym wiernym iego. A iáka ieft froga á
33: iáwna pomftá nád złoŃniki á nád niewierniki iego. A iákoż
34: wętpić mařz w káżdym niebefpieczeńftwie fwoim będziefzli
35: w obronie á w opiece iego.
36: # Albo tákież co fie działo około onych fynow Máchá= (marg) Máchábeyfcy. (-)
37: beyfkich/ iáko byli powftáli bez wśzey fwieczkiey nádzieie ná
38: ludzi poŃtronne/ ktorzy dręczyli lud Páńlki á bluźnili fwięte
39: imię iego/ iákie niepodobne woyská bárzo máłym poczthem
40: porażáli/ á iákie fie dziwy około nich działy/ to iuż tám o tym
41: fzyrzey hiŃtoria fwiátczy.

Mm iij

strona: 205v

Spolne nárzekánie

wśzey Korony

- 1: # Albo tákże gdy przećciřz czo fie działo z onym zacnym
2: á fławnym Gedeonem/ ktory był proftym człowiekiem á o=(marg) Gedeon/
: Mádyánito=
: wie. (-)
3: wczarzem v oycá fwego/ iedno iż fie zówždy bał Páná Bo=
4: gá fwego/ co Pan z nim czynić raczył/ gdy byli Mádiánito=

5: wie ták vćifněli á ogłodzili lud Pánłki/ że iuż był v nich prá=
6: wie iáko w niewoli á iáko w więźeniu/ vkazał mu fie pan w
7: ofobie Anyoła/ á on wyczyfca ná polu pomłóciwfzy zboże
8: oycá fwego/ y rzekł mu: Wítań z mężow namocnieyfzy/ á wy
9: baw lud moy s tey frogiey niewoley Mádiánickiey. Ten po
10: wiedział: A iákoż ia to mam vczynić? iáka ieft moc moiá?
11: Powiedział mu Pan: Nic fie nie lę kay/ ia będę s tobą. Pro=
12: śił Gedeon/ day mi znák iáki Pánie tey łáfki fwoiey? A były
13: czáły bárzo gorące. Pytał Pan/ iákiego znáku chcefz? Powie
14: dział Gedeon: Niechay położę to runo wełny ná ziemi/ iefli=
15: że runo będzie mokre á ziemiá fucha/ tedy vwierzę żeś ty ieft
16: czo włzytko możefz. Położył Gedeon runo wełny/ po máley
17: chwili wyżał wiádro wody z niego/ á ziemiá była fucha. Po
18: tym fzedł zátřabiwfzy w trąbę/ opowiadáiąc ludziom wi=
19: dzenie fwoie. Y zebráło fie ludzi wiele około niego. Pan mu
20: powiedział/ iż ia niehcę mieć wielkości około ciebie/ áby fy=
21: nowie Izráelłcy rozumeli iż tho ieft moc y wola moiá. Ale
22: káz odeydz od fiebie woýłku/ iedno trzy łthá mężow zoftaw
23: przy łobie. Odefzłó dwádziefiá tyfięcy ludzi/ á zoftáło dzie
24: fięć. Pan mu powiedział/ iż to iefzcze wiele/ ták vczyń iákom
25: ia rofkazał. Powiedział Gedeon: Iákoż ie mam poznać kto=
26: re mam obráć á przy łobie zoftáwić? Rzekł mu Pan: Idź do
27: wody z nimi/ ktorzyć będą rękámi łeptác wodę tych nie bierz
28: ále ktorzy będą pili náchyłkiem thy weźmi s łobą. Tákże fie
29: sftáło/ iż obrał trzy łtá mężow co pili náchyłkiem wodę. Co
30: potym z onemi trzemi łty mężow czynił/ y iákie woýłká po=
31: rażał/ y iáko fie łámy woýłká biły á mordowály/ byłoby o
32: tym wiele dziwow pińác/ co łobie powoli cztęc vważác mo
33: żełz. Tákże y inych przykłádow á ktoby fie nápińał/ co Pan
34: Bog broił z miłofniki fwemi/ á iáko też był zázwždy frogi ná(marg) Iob. (—)

- 35: przeciwniki fwoie. Thákże y z onego Iopá mężá świętego/
36: kthorego iuz hiftoria ieft znaczna máło nie káždemu. Albo z (*marg*) Noe. (-)
37: onego Noego tákże mężá świętego/ y o onym dziwnym pły=
38: wániu iego/ możefz odnieść wiele rádości y nádzieie w káz=
39: dym niebefpieczeńftwie swoim/ iedno tylko pilnie rozczytay
40: nacź á dla czego nam łą ty źwierciádłá á ty obrázy świętych

ludzi w

strona: 206

ná porządńá

Liřt 206.

niedbáłośc nářę.

- 1: ludzi w piřmie wyřtáwiony. A nie czytay łobie piřmá świę=
2: tego iáko fábuł tylko dla rořkofzy á dla krotofile swoiey/ ále
3: łobie pilnie vwařay á rozwařay/ iź co łie kolwiek z wiernemi
4: działo w dziwnych niebefpieczeńftwiech á przeládowániu
5: ich/ to łie teź iřcie s thobą nieomyłnie dziać będzie/ będyefzli
6: wiernie dufáć Pánu řwemu/ á będyefz chodźił prawdziwe=
7: mi drogámi iego. A będyefzli teź o nim miał złá wiáre y ná=
8: dzieię swoię/ á nie będyefz chodźił drogámi iego/ toź łie náđ
9: tobą řtánie/ ták iákoř řłyřzał/ co y náđ řprzeciwniki iego.
10: Stoyźe mocno przy Pánu řwoim/ á vwařay dziwne řády y
11: řpráwy iego/ poruczay mocno wřzytko w řwięťá moc á opie
12: kę iego/ á podday łie ze wřzem pod obronę kroleřtwu iego/ á
13: czyń wolá iego/ poznář pewnie mocńá á obronńá tarcź zá=
14: wřdy náđ łobą iego/ á w káždym niebefpieczeńftwie poznář
15: dziwná řtraź y obronę iego.
16: #A ták moy miły Krzeřciáńřki brácie/ y káždy iny wier=
17: ny/ ktory thák iáko řłyřzyř pořtánowiř vpełńá wiáre á ná=(*marg*) Wierny łie źá=
: dnego řthráchu
: nie boi. (-)
18: dzieię swoię o Pánu řwoim/ á řtáreć łie o to będyefz pilno/ á=

- 19: byś sie śpráwował wedle śłow/ pośtępkow/ á wíałney náuki
- 20: Páná śwego/ nie wdawáiąc sie nic w żadne wykřęty świátá
- 21: te^{go}/ iuż tego bądź pewien á ift/ niech sie świát omylny kołyśze
- 22: iáko chce w niebępieczeńśtwach śwoich/ iedno sie ty nie ko=
- 23: łyź w wąpliwołciach śwoich/ nigdy sie wnieść áni zákoły=
- 24: śác nie będzieś mógł. Abowiem to ieśt Bog nieomylny/ á ni=
- 25: gdy sie wśpák obroćić nie mogą święte śłowá iego. Gdyż do
- 26: káźdego wiernego śwego wśkázowác raczy przez onego nie
- 27: omylnego poślá śwego Dawidá świętego/ Iż ktho kolwiek(*marg*) **Pfal. xC.** (-)
- 28: chodzi w nádziei wśpomozenia iego świętego/ w obronie á
- 29: w opiece iego záwždy przemieśzkawác będzie. Iuż áni śmo=
- 30: cy/ áni lwi/ áni żadna śrogość świátá tego nic mu záłzkodzić
- 31: nie może/ á wśzytko to potłoczy nogámi śwoiemi.
- 32: A ták niech sie świát burzy iáko chce/ nic sie ty przedfię nie
- 33: lękay/ nic sie nie trwoź/ bo będzieśzli sie trwoźył/ śtrzeź ábyć
- 34: Pan nie rzekł iáko Piothrowi: Máleieś wiáry nędzniku/ á(*marg*) **Mat. viij.** (-)
- 35: czemuś zwątpił? Bo gdy temu wiernie dufác będziemy/ bę
- 36: dzieć Pan pewnie podpirał káźdey śtałości náśzey/ y śnádnie
- 37: vkaże drogi do káźdych poćciwych śpraw á pośtępkow ná=
- 38: śzych. Naydzieć sie y Gedeon do káźdego ziemśkiego wybá=
- 39: wienia náśzego/ naydzieć sie y Moiześz do káźdych dobrych
- 40: á poćciwych śpraw náśzych. Naydzieć sie y Iozue co będzie

Mm iiii

Hetmá=

strona: 206v

Spolne nárzekánie

wśzey Korony

- 1: Hetmánem náśzym/ naydzieć sie y Dawid/ czo zábije Golia=
- 2: śzá/ á záwždy kiedy chce y iáko chce śnádnie naydzie ráthunk
- 3: w káźdym niebępieczeńśtwie ludowi śwemu/ kthory będzie
- 4: wiernie dufał iemu/ gdyż to czynić raczył y przez niewiáły/

5: iáko to vczynił przez Iudyt/ przez Hefter/ y przez ine/ okázu=
6: iąc moc dziwną Bołtwá fwego/ iż on wĺzythko może vczy=
7: nić iáko iedno raczy. Abowiem on nam tego wĺzytkiego do=
8: pomagác ľam wiernie będzie raczył/ iefli theż wiernie duffác
9: będziem świetemu miłofierdziu iego y wĺpomożeniu iego.
10: Doydzieć nas y on Anyoł czo pobił woylko Sennácherybá
11: łrogiego. A zátym niechay ľie thobą y káżdym wiernym o=
12: pieka ten Pan przed ktorego ręką drżą wĺzytki moczy zyem=
13: ľkie y niebieľkie y piekielne Amen.
14: #A przytym otoć podawam y káżdemu wiernemu krze=
15: ścijáńľkiemu człowiekowi ty kńięgi żywotá człowieká poćci
16: wego Krześcijáńľkiego / iáko ľie káždy w ľwym ľthanie á w
17: ľwey powinności záchowác ma káżdego wieku fwego/ kto=
18: ry/ iáko thám vyrzyľz/ iefť ná trzy częścí rozdzielon/ tho iefť/
19: wiek młodoścí iego/ potym wiek śrzednich lat iego/ á potym
20: iuż wiek zefzłych á ľzedziwych lat iego/ y iáko w káżdym wie
21: ku ľwoim ľwoy ľtan ma záchowác/ y iáko ľie w ľwey powin
22: noścí á w ľwym poćciwym żywocie wedle ľwey powinno=
23: ści obchodzić ma/ áby záwżdy był w obronie/ w opiece/ á
24: pod kroleřtwem Páńľkim. Bo to iefť pewna rzecz/ iż ći ktho=
25: rzy go znác niechcą/ á powinności ľwey iemu wedle woley
26: iego okázác niechcą/ iuż tho pewnie wiemy iáko ľie przeciw=
27: ko nim opowiedział/ iż też o żadnym tákim wiedzieć niechce.
28: A iáko ludowi Izráeľľkiemu Moizeľz powieďał/ Iż iefli o=
29: puścíc was będzie raczył Pan/ dopirko nędznicy poznacie co
30: tho iefť chodzić bez obrony á bez opieki iego. Bo áćźci wiárá
31: wĺzytko ľpráwuie/ ále bez dobrego á poćciwego żywothá á
32: bez dobrych ľpraw á poćciwych/ kthore poľzły z woley świę=
33: tey á s poľthánowienia iego/ tedy piľmo święte powieďa/ iż
34: táka wiárá bárzo záľtydła á oziębla iefť. Ale gdy thák ľprá=
<http://rcin.org.pl>

- 35: wować będziesz poćciwy żywot fwoy iáko słyszysz/ o Iná=
36: dnie Duch święty y zanieci y rozgrzeie zátydłą wiá=
37: rę twoię/ tylko bądź fwego/ rádźć/ piłen
38: wżák nie orzełz.
39: Andrych dworzánin/
40: twoy dobry towarzysz.

strona: 207

1: **Do tego co czytał ty kfyęgi.**

- 2: **A** Prawdá brácie miły iż cie iákoś tefzno/
3: A zwłazczá gdyć ná latkach iuż poczęścią zefzło/
4: Ieśliś przecedł thy Kfięgi gdzye są twoie látá/
5: Y iákie są zawroty dziwne tego światá.
6: Widził iáko w zwierciadle ony fwoye czáfy/
7: W ktorycheś mowił fkazząc/ iż wygráli náfzy.
8: Widził też y śrzedni wiek máyefstatu twego/
9: Iákie były poštěpki wielmożności iego.
10: A gdyś przyzedł do ftanu wieku poćciwżego/
11: W ktorymci czas poprąwić iuż żywotá fwego.
12: Pátrrze w swe pirwżze czáfy iáko we zwierciádło/
13: A pátrż gdzye było brudno/ á gdzie też nábládło.
14: Ocierayże ty blizny y ftóre lifzáie/
15: Widził iż sie małz puścić w nieznáiomie kráye.
16: Boć iuż tám inych ftroiow nieboże potrzebá/
17: Kto sie bierze wyiechác s tey zyemie do niebá.
18: Iuż thám zá nic Kárwatki y pštre obercuchy/
19: Iuż tám iákieś niecudne o tych ftroioch słuchy.
20: Iuż tám nic kolnierz długi z Deliją nie płáci/
21: Y ktoby ią chciał przedác/ káždy ná niey ftráci.
22: Iuż thám nic botkowány y dłużye oftrogi/

- 23: Iuż thám trzebá co nalżey wftáwować nogi.
24: Bo drogim páwimentem położono wftędzye/
25: Gniewaią fie ktho gi tłuc potkowámi będzye.
26: Tám gdzieś w nadolne zięmie w tych ftroioch ieżdżá=
: (iá.
27: Co kowale y krawce ftámtych fttron mewaią.
28: Ktorzy im po ftwey myfli ftroie wymyfláią/
29: A tym tám ziemfkim krawcom bryże pokryfláią.
30: Ale chcefzli w tám ten kray ná gorę záyechác/
31: Iuż mušifz ziemfkich ftroioiw poczęšci zániechác.
32: Trzebá tám fubtelnieyftą mieć wzory robotą/
33: Miárą wftzytko pokryflác rozumem á cnotą.
34: A nátrzępic nádzieią wiárą á ftálošcią/
35: Wftzurkowác nadobnie prawdziwą miłošcią.
36: Bo tám wftzyfcy dworzánie tych fie ftroioiw dzierżą/
37: Ty ftwieckie obercuchy bárzo ie tám mierżą.

Nie nay=

strona: 207v

- 1: Nie naydziefz tám żadnego do pálá s kołnierzem/
2: Ani w bociech kowánych/ áni ná łbie s pirzem.
3: Iedno z roškoftną myflą/ á záfwdy wefeli/
4: A nadobnym przezwiškiem zową ye Anyeli.
5: #A tám moy miły brácie małz co czynić s łobą/
6: Gdy widzišz iáką drogę pewną małz przed łobą.
7: Gotuyże fie iác radzę boć o płatne idzye/
8: Nie dáy fie ftwiátu ftroić tey nikczemney gnidzie.
9: Widzišz więc iáko drugim iego bryże ftzkodżą/
10: A tám gdzieby nie rádzi czáfem ie záfwodżą.
11: A bądź gotow iác radzę być wftzytkiego fttradác/
12: Bo fie áni obaczyšz kiedyc każą wfiádác.

13: Poganiay poganiay.

14: grafika

strona: 208

strona: 208v

strona: 209

Liśt 209.

1: **APOPHTEGMATA.**

2: To iest.

3: **Krothkie á roftropne powie=**

4: **ści/ człowiekowi poćciwemu słuźnie naleźące/**

5: **Przez tegoź to co y żywot poćciwego człowieká piśał/**

6: **tylko dwiemá wirfzyki zebráne á zniefione.**

7: grafika

8: **Do Polaká czo rad czyta Przemowá.**

9: **W** Idziśz moy miły Polaku co ná tym naleźy/ kto ma ná

10: pieczy przeminęle/ terážeyſze/ y ty kthore przypáść s

11: czáfem máią rzeczy. A to ſnadź namędrzy/ kto to vważác á

12: thego około ſiebie przeſtrzegác vmie. S czegoź to maź mieć

13: inego iedno s poćciwego ćwiczenia á s pilnego vważenia á

14: baczenia ſpraw ludzkich. Ale mali ſie prawdá rzec/ iż iefzcze

15: więcey s czytánia/ bo tám naydzieſz rozmowy s kim chczelſ/

16: naydzieſz przykłády y przypadki ludzkie iákie chczelſ/ kthore

17: gdy przepátrzyſz iáko przez kryſztał/ ſnádnie ſie y ſwych prze

18: ſtrzedz moźelſ/ y drugiemu rády poćciwey dodać moźelſ. A

19: iż Polak iefth teſkliwy á wielki zábawcá ná tropie/ przethoć

20: podawam ty **APOPHTEGMATA**/ to iefť krociuchne=

21: mi ſłowy długich rzeczy rozważenia/ iż wźdy ſobie przeced=

22: ſzy/ y s tego y z owego wirfzyká moźelſ ſobie co vpodobác á

23: do pámięci przykowác. Iáko gdy pczółká znoſi miód z ro=

- 24: zmáitých ziołek. Wfzák coć fie nie podoba możelz ominąc iá
25: ko káłużę przy drodze. Iedno theż nie zárázem łay/ bo
26: profszakowi ma być wiele odpufzczono/ gdy czo s
27: profstoty á nie ze złości czyni. A zátym
28: miey fie dobrze możelzli.

Nn

strona: 209v

grafika

strona: 210

1: **Jáfnie wielmożnemu pánu**

2: **pánu Piotrowi ze Zborowá Káftelanowi**

3: **Woynickiemu Stárofcie Stobnickiemu etc.**

- 4: Pophtegmatá zá onych ftárych po=
5: wáżnych á vczonych ludzi zwano to fłowá y
6: powieści roftropne á dworfkie/ ktore też czá=
7: fem bywály w rozmowach ich/ ktore fie też y
8: do ćwiczenia y do rozumu inym ná pothym
9: przytrefić mogły. Co potym ludzie vczeni powoli fobie zbie
10: ráli/ y potomftwu fwemu ná pámięć zoftáwiáli. Co wfzęd y
11: naydzie y w Greczkim/ y we Włofkim/ y w Lácińfkim/ y w
12: infzych ięzykoch. Tylko my Polacy thákechmy byli w fprá=
13: wach fwych zádrzemáli/ że nie tylko tákich powieści/ ále y po
14: trzebneyfzych rzeczy tákiechmy zániechawáli/ á práwiech=
15: my ięzyk fwoy/ ácz też nie bárzo foremny/ ták byli zátłoczyli
16: á zánifzczyli/ zechmy mu czáfem fámi włáfnie nie rozumieli.
17: Ale iáko w inych rzeczach ták y w tey zda mi fie. Pan potáie=
18: mnie łáfkaw ná Polaki. A fnadz żadnego narodu ták długo
19: nie pieścił/ y w pokoju y w kwitnących wolnofciach fwoich/
20: iáko narodu tego/ tákże też iuz y ludzi wzbudził niemáło/ kto

21: rzy y piemy poćciwemi/ y częścią y łpławami y łłufznemi po
22: łtępki zdobią łprawy y przypadki narodu tego łwoiego.
23: Ia iżem też iedná łzczepá narodu tego zacnego/ áczem inemi
24: dary áni náukami nie był od Pána obdárzony/ tylko iżem łie
25: część ze zwyczáiu/ część też z ludzkich przypadkow przypátro
26: wał do włzytkiego/ niechciałem też tego zániechác/ ábych też
27: wždy był iákies pámiaťki nie zołtáwił temu narodowi łwe=
28: mu/ to com mógł tom znošić/ iáko nieuczony/ do piánia łwe
29: go/ mądry á bączny przymie zá dobre iáko nie od vczonego/
30: á bełpiecznemu temu włzytko wolno łzacowác iáko raczy.
31: Ale iż wiem przyrodzenie wielmożności twoiey/ iż y rad czy
32: tałz/ y rad łie pytałz o káždey przyłtoyności człowieká poćci=
33: wego/ y o to łie pilnie łtáraž/ áby y łławá przodkow zacnych
34: twoich/ y łławá iuž znáczna Wielmożności twoiey/ thák w
35: Rzeczypolitey iáko y w inych łpławach/ obiáfniona by=
36: łá. Przeto mi łie thy kfiáłzki tych Polłkich powiełci náłznych/
37: ácz prołtych/ Wielmożności twoiey przywłáłzczyć á przypi=
38: łác chciało/ iż wiem że to wdzięcznie tám przyęto będzie/ y

Nn ij

gdzyeby

strona: 210v

1: gdzyeby kto chciał czo bełpiecznie vłzczypowác/ łnádnie ob=
2: mowiono będzie. A przytym zyczyłbych Wielmożności two
3: ie y ifcie iáko prawie á wiernie zycżliwy/ áby ty zácžete dary
4: ktore łie iuž iálnie okázowác poczęły w Wielmożności two=
5: ie y/ im dáley thym więcey Pan obiafniác raczył/ ku chwale
6: łwoiey/ á ku łławie y ku potrzebie ták zábiegley á zániedbá=
7: łey they oyczyźnie náłzey/ tákże y łtanowi y włzytkiemu do=
8: mowi Wielmożności wálzey. Datá z Bułká od mniłzek po
9: łwięty m Gáwle we wtorek. 1567.
10: Życżliwy prawie

11: Wielmoż. twoiey.

12: **Ná Herb Iástrzębiec Iáfnie Wielmożnych**

13: **pánow ze Zborowá.**

14: **P** Otkowá s krzyżem kto to ma ná pieczy/

15: Nie złe fá ifcie tho obiedwie rzeczy/

16: Iedná z żelázá á druga ze złotá/

17: A obie przedfię bronią od kłopotá.

18: Krzyż dułze ftrzeże á potkowá ciálá/

19: By fie nie ftłukłzy dułzá z nim nie mdlálá/

20: Bo gdy potkawkę do nogi przybije/

21: Káždy pewnieyłzy nogi ręki łzyie.

22: Drudzy w przygodach ten obyczáy máią/

23: Bogá wzywáiąc krzyżem fie żegnáią/

24: Acż krzyż niema twarz lecz co ná krzyżu był/

25: Ten zázwdy swoich od złych przygod bronił.

26: Narod Zborowłki ten Herb zázwdy máią/

27: A też fie pewnie nigdy nie flizáią/

28: Dobrze ie cnotą ná ocel kowano/

29: A sławą zacną mocno hártowano.

30: Mogą to zeznać połtronni fáłiedzi/

31: Ze fie kieruią y ná gołoledzi/

32: A wzyłscy pilni wzyłscy ftrzegą tego/

33: Co im należy sławie poćciwego.

34: Ten Herb Iástrzębcem s ftáradawná zwano/

35: A włáfny tytuł ifcie mu przydano/

36: Bo Iáftrząb dármno nikogo nie ściśnie/

37: Aż gdy potrzebá toż więc Wronká piśnie.

38: Y to częgo łam czálsem nie dołkubie/

39: Więc druga Wronká záfię ná tym dłubie/

- 40: Tákżec ci wżyſcy Iáſtrzębcy działáią/
41: Włáfnego ſwego ptaſzkom vdzyeláią.
42: Ten Iáſtrżáb záwżdy domá y v dworu/
43: Nie miewa nigdy ná cnocie przemoru/
44: A kiedy trzebá y wielki ptak łamie/
45: Dla ſławy zacney wżytko puſzcza tanie.

strona: 211

Lift 211.

1: **APOPHTEGMATA.**

2: To ieſt.

3: **Krotkie á roſtropne po=**

4: **wieſci/ człowiekowi poćciwemu ſłuſznie**

5: **należące/ Przez tegoż to co y żywot poćciwego czło=**

6: **wieka piſał/ tylko dwiemá wirſzyki zebrane**

7: **á znieſione. A napirwey**

8: **#O Cnocie.**

- 9: **W** Szytko poſpołu vmiera s człowiekiem/
10: Lecż ſwięta cnotá tá trwa wiecznym wiekiem.
11: # Cnotá ieſt klenot nie oſzácowany/
12: Bo thá ozdobi vbogie y pány.
13: #Cnotá ſie blyſzczy nád wżytki Szmáragi/
14: Ná żadnym targu iey nie naydzye wagi.
15: # Wżytko ſie muſi zmienić przy człowieku/
16: Lecż cnotá ſwięta thá z nim trwa do wieku.
17: #S ciálem przypadku odmienić ſie muſzą/
18: Lecż cnotá ſwięta thá y w niebie z duſzą.
19: #Niech ſie iáko chce mieſzác wżytko będzie/
20: Cnotá káżdego ma ozdobić wſzędzie.
21: #Z zacnych poſtępkow á s poćciwey ſpráwy/

- 22: Závždy cnotliwi dořtawáli ławy.
23: #Mocna tho zbroiá s poćciwołcią cnotá/
24: Tá ławy łtrzeże a broni kłopotá.
25: #Pięknie káżdemu przy cnocie ławnym być/
26: Niż przy niecnocie łmętnych czałow vżyć.
27: #Kiedy niecnotá iáka rułzy ciebye/
28: Niemałzli kogo závřtyday łie łiebie.
29: #Cnotá ná łwiecie ieřt wielka krolowa/
30: A w dziwney łlawie łwe dworzány chowa
31: #Gdy kogo widzisz wřzetecznym ná łwiecie/
32: Láiełř/ przecźże cie to łámego gniecie.
33: #Wřzeteczny závždy co łwą cnotę depce/
34: Mnima by o nim gdy kto z drugim łzepce.
35: #Poćciwy wřzędy gdy łwą łlawę czuie/
36: By Orzeł závždy wzgorę przepátruie.
37: #Wielki tho klenot mieć poćciwe oczy/
38: Kto prze niecnotę w ziemię ich nie łłoczy.

Nn iij

strona: 211v

APOPHTHEGMATA

- 1: #Nadobnie cnothá łwe kochánki łtroi/
2: A żaden tych łłow/ ty milcz/ łie nie boi.
3: #Nikczemny to łklep kędy łkárbu nie máłř/
4: Tákież bez cnoty dobrego mi vkáz.
5: #Niech łie iáko chce zdobi kłtałty ciáło/
6: Wřzytko łřpetny łtroy kiedy cnoty máło.
7: #Napiękniefzy łtroy nádewřzyłtki złotá/
8: Kogo ozdobi s poćciwołcią cnotá.
9: #Napyękniefza tho ná łlawę Delija/
10: Kto s cnothą dzyerży á niecnotę mija.

- 11: #Cnotá s Fortuną nigdy s łobą wiernie/
12: Tá wzgorę lata á thá włyfłtko miernie.
13: #Rozliczne burzki około człowieká/
14: Iáko go cnotá ma zdobić do wieká.
15: #Koń twárdym krygyem bywa záłomiony/
16: A ciało cnothą ten źrzebyec łzalony.
17: #W fortunnych czáliech cnotá fie więc niłzczy/
18: Ale w przeciwnych naiásniey fie błyłzczy.
19: #W łzczęściu máło znác człeká cnotliwego/
20: Bo włyfłcy chwałą y złe łprawy iego.
21: #Kiedy niełzczęście przypádnie ná kogo/
22: Tu iuż łwe hándle Cnotá ceni drogo.
23: #Cnotá s Fortuną rozno s łobą chodzą/
24: A nigdy w iednym gmáchu fie nie zgodzą.

25: #Powieści o Spráwiedliwości.

- 26: An Bog ná niebie nád włyfłtki ofiáry/
27: Spráwiedliwość ma nawdzięcznieyłze dáry.
28: #Zacny to łzáfir przy błyłzczącym złocie/
29: Gdy łpráwiedliwość zołtawa przy cnotcie.
30: #Twárdy tho zamek krolom łwiátá tego/
31: Gdzye łpráwiedliwość rzádzi łprawy iego.
32: #Záwždy Tyránná niełpráwiedliwego/
33: Sámá złość bije z dekretu Páńłkyego.
34: #Iáłna pochodnia przed káżdego oczy/
35: Gdzye łpráwiedliwy łpołu s cnotą kroczy.
36: #Snádne rzemięłło łwięta łpráwiedliwość/
37: Iedno s cudzego odiać márną chćiwość.
38: #Gdyby nie byłá ręká coby bráłá/
39: Wielkąby zacność łpráwiedliwość miáłá.

strona: 212

AOPHTEGMATA

Liít 212.

- 1: #W Ípráwiedliwości ktoby niechciał błądzić/
- 2: Co czyie włafne powinien przyfądzić.
- 3: #Zacny to klenot Ípráwiedliwość fwięta/
- 4: Tá pięknie zdobi Krole y Kfiążetá.
- 5: #To Ípráwiedliwość czo rownie kázdego
- 6: Ma ná bączności/ złego y dobrego.
- 7: #To Ípráwiedliwość ktho dobrá fwoiego/
- 8: Vżywa wiernie/ iákiego thákiego.
- 9: #Ieft Ípráwiedliwość práwie fwiátá tego
- 10: Bogini/ ktora nie czyni nic złego.
- 11: #Spráwiedliwości w ktorym kolwiek ftanie
- 12: Nie naydziefz/ iuż tám ine cnoty thanie.
- 13: #S Ípráwiedliwością zázwdy burdá złości/
- 14: Bowiem tá worem dochodzi blifkości.
- 15: #Wagá tá zázwdy miewa mocne fzroby/
- 16: Gdzye Ípráwiedliwość áż wybija s kloby.
- 17: #NieÍpráwiedliwość kiedy komu mierzy/
- 18: Choć nie doftawa niechay chceli wierzy.
- 19: #Tá Ípráwiedliwość z wyfokiego grodu/
- 20: Wyfzłá iáko bláf k co ieft Ípráwion Bogu.
- 21: #Złość z Lucyperá s krolá pykielnego
- 22: Wítálá/ y włafnym ieft potomkiem iego.
- 23: #Wielka tho rozność złego od dobrego/
- 24: Tego Bog zdobi/ á niłczy owego.
- 25: #Tá Ípráwiedliwość ieft tho fędzya frogi/
- 26: Rowny dekret ma pan iáko vbogi.
- 27: #Gdzie Ípráwiedliwość niemáfz tám przypadkow

- 28: Ni żadnych dárow/ ni fáłszywych świádkow.
29: #A gdzie złość fádzi tám nie ieden zbládzi/
30: Bo tám niecnotá s fáłżem wĺzytko rzádzi.
31: #Tá fpráwiedliwość práwie z niebá zyętá/
32: Tá rownie fádzi Krole y Kfiáżetá.
33: #Kto nie czyni nikomu tu ná fwiecie krzywdy/
34: Ten práwá ni zakonu nie boi fie nigdy.
35: #Kto ná fie wĺzetecznego czo táiemnie czuie/
36: Rychłoli go ofádzá pilnie vpátruie.
37: #Tá fwięta fpráwiedliwość ma ták oftre oczy/
38: Ze dobre vpátruie/ á złe k zyemi tłoczy.
39: #Profzę cie w ktorym kráiu czo dobrego vkáľz/
40: Kędy fpráwiedliwości s fwiętą cnotą nie máľz.

Nn iiij

Rofcie

strona: 212v

AOPHTEGMATA

- 1: #Rofcie bez opátrzenia wielki wrzod z máłego/
2: Táki bez fpráwiedliwości rofcie wiele złego.
3: #Swiętey fpráwiedliwości iefť kroleřtwo dziwne
4: Dobrym pięknie fmákuie/ złym záwždy fprzećiwne.
5: #O poćiwey ftałości.

- 6: **P**atrz co iefť człowiek gdy nie máľz ftałości/
7: By Kárp we błocie thák záwždy we mdłości.
8: # Stałość wĺpaniła iefť tho dziwna cnotá/
9: Zacny wzor flawy á pyękna robotá.
10: #W ogniu probuie złotnik gdzie bránt práwy.
11: Thakże w przygodach poćiwego fpráwy.
12: # Nie może doznáć poćiwey ftałości/
13: Aż gdy przypádną iákie fprzećiwności.

- 14: #Ieſt człowiek ſtały by Cedrowe drzewo/
15: Nie nakrzywi ſie wprawo ni ná lewo.
16: #Cnotá ſie łamie z niecnotámi ząwždy/
17: A ſtały wiernie przy niey ſtoi káždy.
18: #Stáłość w przygodach naiáfnieyſza bywa/
19: Ten ie y nie zmieni kto cnoty vżywa.
20: #Wielki to klenot kto tho w ſobye czuie/
21: Stáłością piſze/ cnotą pieczętuie.
22: #Stáłość ieſt práwie iáko ſkáła twárda/
23: Ktorey nie ſzkodzi nic niecnotá hárdá.
24: # Nieznáczna praca káżda ſprávowana/
25: Kiedy ſtałością nie ieſt zákowana.
26: # Stáłość w przygodzye wielka pomocnicá/
27: Bo káżda przez nię złomi ſie teſknicá.
28: # Wſpaniłe ſerce zacnego człowieká/
29: W ſławie go zdo bi ták práwie do wieká.
30: # Gdzie wichrowáta myſl ſie we łbie plecie/
31: Nic zelżywſzego iuż nie máłz ná ſwiecie.
32: # Wſpaniły vmyſł człowieká zacnego/
33: To práwa drogá wſzęd y do ſławnego.
34: # Ponure oczy á vmyſł zác miony/
35: S poſmiechem ząwždy idą ná wſze ſtrony.
36: # Piękna wſpaniłość ząwždy pátrzy wzgorę/
37: Do cnoty doźdrzy wſzęd y przez chmurę.
38: # Sercu ſtałemu ni ſmierć ni przygodá/
39: Wſzytko ząrowno ták zyſk iáko ſzkodá.

Lácewá

strona: 213

APOPHTHEGMATA

Liſt 213.

- 1: # Lácewá z bitwy gdy ſyná chromego/

- 2: Vyrzáłá/ rzeklá tho čásć Ńtanu twego.
3: #Gdy prze poćciwe vzywie przygody
4: Włpaniłe ferce/ wdzyćczne miewa gody.
5: # Hetman włpaniły więcey fercá doda/
6: Mężną ochotą/ niź gdy fie łam potka.
7: #Stały fie Ńtrzeże by nie wpadł w przygodę/
8: A gdy przypádnie nie ma iey zá łzkodę.
9: # Serce Ńtráfzliwe á czegoź dowiedzye/
10: Y łlawę tráci y guzu doiedzye.
11: #Ciáło w przygodach s przyrodzenia mdleie/
12: Lecź Ńtáteczna myłł závždy fie im łmieie.
13: # Y co iełt człowiek z vłtráfzoną myłłá/
14: Iuź thám przypadki włzytko we łbye łkryłá.
15: #Státeczny vmyłł fercá poważnego/
16: Iuź łobie nie ma nigdy nic łtráfznego.
17: # Po tym łtałego poznalź w káždym czefie.
18: W łzczęłciu w niełzczęłciu iź fie nie vniefie.

19: **#O trzeźwości á o mierności.**

- 20: **T**rzeźwość á mierność máło nie rodzone/
21: Ty závždy czyniá ludzi ozdobione.
22: # Pátrź iáko łchodzą tákim márnie látá/
23: Co fie wdawáiá w rołpułtnołci łwiátá.
24: #Sławá tępieie dobre mienie ginie/
25: Kto prze rołpułtnołć łwiętą cnotę minie.
26: # Iłcie to łzpetna w poćciwym przywára/
27: Gdzye vłtępuie włzetecznołci miára.
28: #Iáko Syrená morłkie łprawce głufzy/
29: Táky thy w rołkołfzach zát kay łobie vłzy.
30: # Pátrź co rołkołfzy nam dobrego czyniá/

- 31: Ledwie zacnego nie wczynią świnią.
32: #Swowolny żywot iáko ptażę s fiatki/
33: Wolnego wzywáwłzy wnet władzą do klatki.
34: # Pomierność piękna z nadobną łkromnością/
35: Káždego łnádnie zdobi poćciwołcią.
36: #Gdy łławá kogo s cnotą opánuie/
37: Słábo łwa wola iuż więc tám hárcuie.
38: # Co łprofnieyřzego nád łwowlny żywot.
39: Iuż záwždy burdá we łbie záwždy kłopot.

Piękna

strona: 213v

APOPHTEGMATA

- 1: # Piękna pomierność tho ieft klenot wielki/
2: A práwie plałtrzyk ná vpadek wřzelki.
3: #Pátrż prze wřzeteczność co poćciwi tráćą/
4: S cnotą łie łączą z niecnotą łie bráćą.
5: # Pomierny żywot gdy go kto vżywa/
6: Zdrowie y mieřzek łpełná záchowywa.
7: ¶ Chceřzli poćciwie thu żywotá vżyć/
8: Odpraw łwą wolą vcz łie cnocie łłużyć.
9: # Pátrż iákie rołtą s łwey woley przygody/
10: Guzy/ zła łławá/ y rozliczne łzkody.
11: ¶ Zdrowie/ poćciwość/ y wdzięczne łumnienie.
12: Wřzytko w łwowlnym łtanie łie odmieni.
13: ¶ Nie thoć ieft rołkořz kto w bogáctwach pływa/
14: Lecz tu z miernością kto cnoty vżywa.
15: ¶ Pátrż y Wilk w łefie iż theż buia łobie.
16: Lecz gdy go gonią bárzo go tho łkrobie.
17: ¶ Swowolny s czáłem ácz rołkořzy miewa/
18: Ale pátrż pothym s czym tego vżywa.

- 19: ¶ Sławá poćciwość fwowolnemu ginie/
20: Y zdrowie tráci y wżędy zle słynie.
21: ¶ Swawola może s czáfem tuczyć ciało/
22: Ale ná duży bárzo tám námdláło.
23: ¶ Gdy sie nawięcey zbytnie ciało śmieie/
24: Nabárziew w ten czás dużá fwięta mdleie.
25: ¶ Gdy ciało żywie w nadobney fkromności/
26: Thám vmyśl buia w rozliczney rádości.
27: ¶ Kiedy sie ciało ná fwą wolą vda/
28: Iuż thám ná duży rádość bárzo chuda.
29: ¶ Owa tho krotce zówiezuiąc wżytko/
30: Ná fwowolnego zówždy pátryć brzytko.

31: #O bączney roftropności.

- 32: **N**ie to iest mądry czo wiele śpraw vmie/
33: Lecż co złe z dobrym rozeznác rozumie.
34: ¶ Nie toć iesth rozum czo iedno dziś widziź/
35: Pátryć czo przypáść ma tym sie nie ofzydziź.
36: ¶ Nie tylko thám pátryć czo stoi przed thobą/
37: Rozmyśláy s czáfem czo dybye zá tobą.
38: ¶ Przyźle przypadki y czáfy minęły/
39: Zówždy v mądrych w rośprawách słynęły.

Tym ie=

strona: 214

AOPHTEGMATA

Liśt 214.

- 1: ¶ Thym iedno ludzye ku Bogu podobni/
2: Iż są roftropnym rozumem ozdobi.
3: ¶ Z rozumu sławá á s sławy baczenie/
4: Czo wżytko śpráwi roftropne ćwiczenie.
5: ¶ Iáko miód pczółká z rozmaitych kwiatkow/

- 6: Nośi/ thák fie thy karz s cudzych przypadkow.
7: ¶ Karz fie przypadki złemi y dobremi/
8: A kędy możesz ozdabyay fie fwemi.
9: ¶ Nie máłz ná świecie pięknieyżzego wzoru/
10: Jedno ktho ftrzeże ná dufzy przemoru.
11: ¶ Nic nie iełt rozum kto fie im nie zdobi/
12: Iákoby kotá chował w pułtey krobi.
13: ¶ Iełzczęć nie tho miłtrz czo robi z nowego/
14: Więłszy co dobre vcżyni ze złego.
15: ¶ Fortuná iáko próżny dzwonek głucha/
16: Kthora rozumu á cnoty nie słucha.
17: ¶ Káždy ftroy łzpetny napięknicy vpłtrzony/
18: Gdzye cnotą rozum nie iełt ozdobyony.
19: ¶ Napięknicy ftroy gdzye bramy ze cnoty/
20: Z rozumu ftrzępki á s sławy forboty.
21: ¶ Rozum ten niebo zyęmię opánował/
22: A przyłzłe rzeczy zówždy przepátrował.
23: ¶ Nawięłszy rozum kto pozna łam łiebie/
24: A z buyną myłłą nie lata po niebie.
25: ¶ Wielki tho diłzkret czo czáłow poćiowie
26: Tu łwych vżywa/ á przy cnoće żywie.
27: ¶ Kto fie rozumem á cną cnothą rządzil/
28: Niech fie kołyzłe iáko chce nie zbłádzil.
29: ¶ Rozum tho iełt wodz do włzego dobrego/
30: Ten zdobi cnothę/ á ftrzeże od złego.
31: ¶ Nawięłszy rozum kto fie thák łpráwuie/
32: Iż łwe przypadki w łobie opánuie.
33: ¶ Nie moze żaden táki márnice zbłádzil/
34: Kto fie przypadkom nie da łwoim rządzil.
35: ¶ Tho rozum zacny czo włzyczyłko v niego/

- 36: Rowno nierowno pátrzy poćciwego.
37: ¶ Wielka ofiádłość ktho cnotę pofiędzye/
38: Kthora rozumem ozdobiona będzye.
39: ¶ Y tho z niemáłym ná fwiecie pożytkiem/
40: Gdy kto w fwych fprawach podoba fie wżytkim.

Owa czo=

strona: 214v

AOPHTEGMATA

- 1: ¶ Owa czokolwiek z rozumu pochodzi/
2: To cnotam miło złościam bárzo fzkodzi.
3: **#O wżetecznym bępieczeńftwie.**
4: **K** To bez rozmyfłu záczyňa fwe fprawy/
5: Może być názwan w kukle błazen práwy.
6: ¶ Vkwápna fprawá thá nigdy nie byłá/
7: By miłtrzá fwego bárzo nie ftrapiłá.
8: #Káždy wyftępek s przodku fie lekki zda/
9: Kto nie obaczy nacż potym wyniść ma.
10: #Gdy małz co czynić długo fie rozmyflay/
11: Prętko rofpráwuy końcá ná wżem pátrzay.
12: # Kto nie rozmyfla co ma przypáść s częgo/
13: Początku nigdy nie ma gruntownego.
14: #Nędzny hándlownik tho ná fwiecie bywa/
15: Co fwiętą cnotę fzaleńftwem pokrywa.
16: #Iáko żagáwká Máyeran żágłufzy/
17: Ták rozum s cnotą przy fzaloney duży.
18: #Iáko dżdżá nie znác ná zgorzáley zyemi/
19: Ták też rozumu gdzye fie wełbie mieni.
20: #Nierozmyflny chłop iáko dzikie żwirzę/
21: Co mu puftopás wżytko we łbie gmerze.

- 22: #Co śprońniejźzego może być ná świecie/
23: Gdy fie ſzaleńſtwo w płochym łbie záplecie.
24: #Wielki to rozum ſobyę tho obrzydzić/
25: Czego fie potym z żáłości maſz wſtydzić.
26: #Nie dáy ſwowolnie rozumowi buiáć/
27: Boć iedno przez ten iefliś człowiek poznać.
28: #Nalepſza ſprává kto ią głupie rządzi/
29: Muſi znikczemnieć y ſzpetnie zábłądzi.
30: ¶ Iáko inſtrument głupye náſtroiony/
31: Muſi ſzpetnie brzmieć/ tákże łeb ſzalony.
32: # Dziecię ſ ſzalonym choć nie gráią ſkaczą/
33: Dármo weſeli/ á gdzye fie śmiać płáczą.
34: ¶ Szalony práwie ieſt ſłup Mármurowy/
35: Pięknie ſpráviony/ czoż gdy nie ma mowy.
36: #Szalona ſprává podobna ku złości/
37: Práwie rodzona ſioſtrá iey miłości.
38: ¶ Nic mądra mowá gdzye ſzalona głowá/
39: Byſ więc y ćwieczki tám przybijał ſłowá.

Nie dziw

strona: 215

AOPHTEGMATA

Liſt 215.

- 1: #Nie dziw kto ſzalon bywa ſ przyrodzenia/
2: To dziw kto ſzalon z dobrego baczenia.
3: # Gdy kto tho czyni co iż zle ieſt baczy/
4: Tu iego miłość mądrze ſzáleć raczy.
5: ¶ Szalony niewie co dobrze áz ſtráci/
6: Gdy pothym tego żáluiąc przypláci.
7: # Máło nie wſzyfcy iż tho zle baczymy/
8: Coż gdy rozumem ſtrzedz fie nie raczymy.
9: ¶ Kto nie rozważa mądrych ſłow ſłucháiąc/

- 10: Iáko woł lutniey słucha trąby záiąc.
11: #Nie dba o mądrą rádę nic szalony/
12: Owłzem pokrywa fwoie zabobony.
13: # Iákoby Gilá náuczał ná wśparze/
14: Kto szalonego mądrą rzeczą karze.
15: ¶ Wąż kryie wśzy gdy go záklináią/
16: Tákże szalony gdy mu rádę dáią.
17: #Szalony łobie wśzytko dobrze tuźzy/
18: Mów mu thy co chceź iemu mimo wśzy.

19: #O škromności poćiwey á o vporze.

- 20: 2 N Igdy nie doznał żaden łwey škromności/
21: Gdy kto nie miewał ná fię śprzećiwności.
22: # W śprzećiwnych śprawach wyiańnia fie cnotá.
23: Abowiem w łzczęłciu łácono ciągnąc kotá.
24: #Trudno to dobrym może być názwano/
25: Co więc z vporu bywa śprawowano.
26: ¶ Závždy vporna myłł ná złe wychodzi/
27: A škromność łnádnie we wśzytko vgodzi.
28: # Nikt nie żáłował kto w škromney rozmowie/
29: Co poštánowił/ bo łwar łzumi w głowie.
30: #Pátrz iáko vpor włzetecznym wychodzi/
31: A święta škromność y łzalone zgodzi.
32: ¶ Mądre milczenie więcęy śpráwić może/
33: Niź thy klekoczác szalony nieboże.
34: # Nic łzkodliwšzego nád ięzyk człowieczy/
35: Kiedy fie vda ná włzeteczne rzeczy.
36: #Zadna nie bywa łzkodliwšza bełtija/
37: Iáko vporny gdy fie s cnotą mija.
38: ¶ Vporne ferce rowno z dyabłem chodzi/

39: Bo ten s fwey chući ni s kim fie nie zgodzi.

Oo

Piękna

strona: 215v

APOPHTHEGMATA

- 1: # Piękna tho cnotá w ćichym fercu fzczyrość/
2: Tá fńádnie fńkroći naupornieyfzą złość.
- 3: #Pátrż fwowolnemu iáko wfzytko wádzi/
4: Sam fwym vporem narychley fie zdrádzi.
- 5: ¶ Vpor káždemu záváždy w gárdle kofcią
6: Stawał/ á káždy vzył go z lekkością.
- 7: #Kocha fie drugi kiedy czo przewodzi/
8: Pátrżze fńkąd inąd iáko mu tho fńzkodzi.
- 9: #Nadobnie pátrżyć ná pięknie fńkromnego/
10: Gdy fwą fńkromnością fńkrufzy vpornego.
- 11: ¶ Nadobny połag tho y białyey głowie/
12: Gdy ćicha w fńprawách/ ćicha y w rozmowie.
- 13: ¶ Nadobnie wfzytkim vkładność przyfłtoi/
14: Cnothá zá nimi woła iż tho moi.
- 15: #Zwirzę nie fńrogie kiedy nie ma krzywdy/
16: A chłop vporny nie fńkroći fie nigdy.
- 17: #Wielka ofiárá v Bogá v ludzi/
18: Kto z głowy vpor fńkromnością wylúdzi.
- 19: #Piękny tho przyfłmák we wśi y v dworá/
20: Kędy przy cnoćie fńkromność á pokorá.
- 21: ¶ Zacny to vbior fńławney poćciwości/
22: Kto w fńobie złomi vporne chćiwości.
- 23: ¶ Vmyśl fwowolny ná wfzytko złe wiedzye/
24: Drugi y z wiofki kwoli mu wyiedzye.
- 25: # Dobrzy s fwey cnoty przeftawáią zli być/
26: Ze złego muśi áż tho kijem wybić.

27: #Trudno rozwęgę fkroćić płochey głowki/

28: Rychley ią fkroćić dębowemi słowki.

29: #Rozumu s cnotą w ktorey głowie nie máłz/

30: Iż niechce słuchác więc ią kijem postrász.

31: #O fwiętey prawdzie y o nieprawdzie.

32: Acna iest prawdá przy poćciwey głowie/

33: Gdyż fie Pan z niebá tym przezwiłkiem zowie.

34: #Ięzyk wżeteczny ięzyk zowie piłmo/

35: Co iuż ná iásnią y bez piłmá wyłzło.

36: #Y czo może być iuż nałprośnieyżego/

37: Iáko iest ięzyk człeká wżetecznego.

38: # Ięzyk nagorłzy y naleplzy członek/

39: Nacz gi obroćisz tám brzmi iáko dzwonek.

Piękny

strona: 216

AOPHTEGMATA

Lift 216.

1: # Piękny to zwyczaj łtárłzy nam oddáli/

2: By o nieprawdę w gęby fie pláskáli.

3: #Co iest gorżzego gdy wykrętna głowá/

4: Prawdą vczyni nieprawdziwe słowá.

5: #Pátrż iáko wierny vwiedzye fie łnádnie/

6: Gdzie łgarz przelkoczy pewnie tám náłz pádnie.

7: ¶ Złothá probuią ná czarnym kámyku/

8: A łzá theż pewnie doznałz po ięzyku.

9: ¶ Prawdá ácz niechce wynorzyć fie mułi/

10: A o łzá závždy bełpiecznie fie kułi.

11: # Gdzie wrzod odkryty łnádnie zleczyć może/

12: A gdzye tháyemny dyabeł mu pomoże.

13: #Pokryte słowá by w Roży żagáwká/

- 14: A kto zrozumie co w złym łbie zá śprawká.
15: #Omylny ięzyk nafzkodliwŷzy łobie/
16: Gdy go doznáią wnet ŷie w łeb záłkrobie.
17: ¶ Nic ŷzkodliwŷzego kto ŷie ze łżą zbráci/
18: Bo iuż y ŷławę y poćciwość tráci.
19: ¶ Coż pięknieyŷzego iedno prawdá ŷwięta/
20: Coż ŷproŷnieyŷzego iáko łeż przekłęta.
21: # Prawdá káżdego ozdobi by złotem/
22: Leż bárzyey ŷpluŷka niź ŷmierdżącym błotem.
23: #Zá wielki tho ŷkarb poćciwi miewáli/
24: Gdy łeż deptáli s prawdą ŷie zgadzáli.
25: #Záwždy łeż s prawdą rozno s łobą chodzą/
26: A w iedney głowie nigdy ŷie nie zgodzą.
27: ¶ Leż záwždy chodzi by Geś ofzemłána/
28: A prawdá iáko krolewná vbrána.
29: ¶ Chceŷzli być práwie ŷzczęŷliwym ná ŷwiecie/
30: Zdobże ŷie prawdą łeż cie niech nie gniecie.
31: # Zacna ieŷt prawdá krolowa ná ŷwiecie/
32: Co zacne zdobi wŷzetczniki gniecie.
33: #Prawdá by Orzeł ku gorze wylata/
34: Leż by Puŷtołká czo Motyle chwata.
35: #Co ieŷt gorłzego nád ięzyk omylny/
36: Co prawdę niŷzczy á łże názbýt pilny.
37: ¶ Pátrż iź w omylney á we łżywey zgrái/
38: Zadna ŷie ŷprává nigdy nie zátái.
39: ¶ Vkáź ktho tego nie vzył z lekkoŷcią/
40: Kto ŷie pobrátał ze łżą iey miłoŷcią.

- 1: #Pátrż gdy poćiwy łtoi przy cney prawdzye/
2: Ieſli w niey iny kto zły przymiot naydzye.
3: #Prawdá zacnego ná wźem zdobić muſi/
4: A łeż wźeteczna niech ſie oń nie kuſi.
5: ¶ Powiedz co lepſza/ ieſli prawdá przykra/
6: Ieſli łeż ſkryta/ pochlebna á chytra.
7: #Nie możeń thák rzec/ wolę łeż pochlebnią/
8: Niż prawdę przykrą lecz ná wźem potrzebną.
9: # Lżowie by prawdę chcieli korcem mierzyć/
10: Gdy przed thym łgáli nie będą im wierzyć.

11: **#Pochlebſtwo co ieſt.**

- 12: Ochlebczá práwie dobrze wyćwicżony/
13: Ieſt pánom łgarzom ciotczony rodzony.
14: #Iáko pies milczkiem gdy káſa nie ſzczeka/
15: Thákże pochlebcá by czo wyłgał czeka.
16: ¶ Pochlebcá káždy y pieſek Pępowſkiego/
17: Zá thym wnet bieży gdzyeby doſtác czego.
18: #Iáko Niedźwiadek niż vkáſi liże/
19: Tákżeć pochlebcá pirwey wełnę ſtrzyże.
20: ¶ Czo ieſt gorźzego gdzye wźetheczna mowá/
21: W ktorey łeż znáczną zákrywáią ſłowá.
22: #Może pochlebcá párzącą Pokrzywkę/
23: Száłwią názwác/ włóżywſzy pokrywkę.
24: ¶ Podobien káždy ku Akteonowi/
25: Co ſie iáko pſu da kęfác łgarzowi.
26: #Pochlebna gębá nic więczy nie vmie/
27: Iedno czo wyłgác s tym czyſcie rozumie.
28: ¶ Szyrzy ſie ogyeń gdy mu drew dodawáſ/
29: Y łeż ſie ſzyrzy gdy pochlebcy dawáſ.

- 30: #By zły przewodnik iefth pochlebcá káždy/
31: Gdy w lás zówiedzie wnet fie fkryie zówždy.
32: ¶ Gorłzy pochlebcá niż Kruk choć niecnotá/
33: Bo ten po łmierci ten drze zá żywotá.
34: #Vmizga fie pies gdy gdzye co zyeść czuie/
35: Tákże obłudnik kiedy pochlebuie.
36: ¶ Miedzy pochlebcze gdy wpádnie chłop głupi/
37: Iáko ná lefie thák go káždy łupi.
38: #Trzebá mądremu przełrzygawác łłowá/
39: Gdzie łeż pokryta gdzie prawdziwa mowá.

Będzieć

strona: 217

APOPHTEGMATA

Liłt 217.

- 1: #Będzyeć fie łgarz zdał by Anyoł fwiátłości/
2: Lecż z dyablém rowno łtan iego miłości.
3: ¶ Drapye pochlebcá iefzcze zá żywotá/
4: A kto mu wierzy bárzo ciągnie kotá.
5: ¶ Gorłzy pochlebcá á niżli Wilk w lefie/
6: Ten krádnie w nocy/ á ten iáwnie niefie.

7: #Márnotrátnik á fkępiec.

- 8: **S** Kępiec á hoyny nic po nich nikomu/
9: Práwie z iednego idą obá domu.
10: # Hoynego krotkie pánowanie bywa/
11: Co dzifia podrze tho iutro połższywa.
12: ¶ Skępiec iáko głóg co drapie przy drodze/
13: Iágody twárde á Kozá gi głodze.
14: ¶ Skępiec káżdego drapie iáko może/
15: Ciebie też włzyłcy nędzniku nieboże.
16: ¶ Skępiec ieft iáko ná fkále iágody/

- 17: Ludziom nic po nich iedno Wronam gody.
18: # A hoyny záfie iáko Groch przy drodze/
19: Kto fie nie leni ten go idąc głodze.
20: ¶ Gdy Groch ofkubą grochowy depcą/
21: Tákżeć o hoynym gdy nie ma nic szepcą.
22: ¶ Skępiec á hoyny ci obádwá mużą/
23: Swych niedośtátkow nádftáwić y dużą.
24: ¶ Skępiec gdzye może drze weńę z Báráná/
25: Thák z vbogiego wziąć mu iáko s páná.
26: #Hoyny ten pewnie czáfem przyłgác muśi/
27: Gdy gdzie wziąć tu wziąć o wśzytko fie kuśi.
28: #Skępiec ácz márníe tu vżywie fwiátá/
29: Wżdy mu fie wlecze ftráwícá ná látá.
30: #Hoyny do czáfu iáko pan vżywa/
31: A czáfem s páńftwem y pod ławą bywa.
32: #Snadź vtrátniki w cudzych kráioch wiefzą/
33: Wierę mym zdáníem fнадź tym máło grzełzą.
34: #Skępcá márnego pyęknie podle drogi/
35: Mogłby záfieśić czáfem y zá nogi.
36: #Hoyny gdy wśzytko ftráci nie może być/
37: By fpełná fławy miał poćiwey vżyć.
38: #V fkępcá czáfu wśzytkiego żywotá/
39: Ná bárzo cienkíe nići wiśi cnotá.

O iij

Skępiec

strona: 217v

APOPHTHEGMATA

- 1: #Skępiec y z Dębu radby odárł łyká/
2: Aby dofypał konopnego ćwiká.
3: #Hoyny gdy mu iuż przydzie wśzytko ftrácić/
4: Nielza s ciotką łżá muśi fie pobraćić.

- 5: #Mędrscy ktorzy lie ná rozumiech ználi/
6: Przyfzłym żebrakiem hoynego názwáli.
7: ¶ Skępcá márnego wżyfcy po thy czáfy/
8: Wiecznym żebrakiem przezywáią náfzy.
9: ¶ Skępcy są iáko co przy miŃie fiedzą/
10: Z dáleká pátrząc ále nic nie iedzą/
11: ¶ Márnótrátnicy kiedy obiad zyedzą/
12: Czáfem o głódzie przy wieczery fiedzą.
13: #Mądry z á ftárych wiekow thák bywáli/
14: Pomiernie ná wżem czáfow vzywáli.
15: #Mierne długo trwa á niemierne leći/
16: Ledwe więc czáfem iż zoftáną śmieći.
17: #Piękna to zgodá kiedy miefzek z gębą/
18: Zgadza lie ná wżem/ y dłužey trwác będą.
19: ¶ Káždy mądrze gol śrzodku lie dzierz mocno/
20: Ićieć do wżego tho będzie pomocno.
21: ¶ Kto śrzodku pátrzy sławą wżędy słynie/
22: Kto z brzegow leie pewnie lie ochynie.
23: ¶ Napiękniefzy kftał ktho miáry vżywa/
24: Ten závždy sławny/ závždy wefoł bywa.

25: #Trzeźwy á piyánicá.

- 26: **P**liány s trzeźwiem bárzo rozno chodzą/
27: W iedney gofpodzie nigdy lie nie zgodzą.
28: #Pijány śmierdzi iáko pyes przez ściánę/
29: Gdy fkwárnę miece á wieczorną pyánę.
30: #Trzeźwość pomierna tha zdobi káżdego/
31: Cnotá go fwiętha práwie ma z á fwego.
32: ¶ Mierny nikomu nie vczyni złości/
33: Bo sławy ftrzeże w piękney poćciwości.

- 34: ¶ Opilec nigdy nic dobrze nie czyni/
35: A w fwyh poštěpkoch podobien ku świni.
36: #By był opilec w hátłafiech we złocie/
37: Wnet iáko świniá plufka lie po błocie.
38: #Pijány gdy mu kęs w głowy vniżą/
39: Wnet go pśi golą gdy mu gębę liżą.

Pijány

strona: 218

AOPHTEGMATA

Liřt 218.

- 1: #Pijány máło s řzalonym ieřt rozny/
2: Bo w obudwu łeb płochy bá y próżny.
3: #Pijány z niemem rowna lie bydlęciem/
4: Mogąc być wołem czyni lie cielęciem.
5: #Pátrż zá pijánym gdzie s kątá s przełáie/
6: Wřzytki źwirzące naydzieřz w nim zwyczáie.
7: ¶ Iáko Wilk wyie iáko cielę ryczy/
8: Iáko Gęř klekce iáko Swiniá kwiczy.
9: ¶ Y czoź ná řwiece ma być řprofnieyřzego/
10: Kto s siebie dármo czyni řzalonego.
11: ¶ řzalony z mozgu nie thák winien bywa/
12: Iáko pijány czo chcąc ten dánk miewa.
13: #Niewiem w pijánym czego nie dořtáie/
14: Czo włáfnie ma być przy řzalonym pánie.
15: #Pijány wrzeřzczy á czo potka drapie/
16: Tłucze lie řkacząc ná řzaloney řzkápie.
17: #Y coź ma řzalony przed pijánym pánem/
18: By lie obá wćiekli rzeczmy wřzyřcy amen.
19: ¶ Azaź kiedy czo w they opiłey zgrái/
20: Będye wźdy k rzeczy/ zaź lie czo vtái.
21: ¶ Piwo gdy kiřnie wnet wyrzući wřzytko/

- 22: Tákże pijány áż nań pátrzyć brzydko.
23: ¶ Pijány tráci máyętność y ławę/
24: Zdrowie poćciwość káżdą piękną łprawę.
25: #Pomierny człowiek w łwym łtanie vćciwym/
26: Ten iełt obrázem práwey cnoty żywym.
27: #Trzeźwość pomierna y zdrowia przedłuża/
28: Miefzká ni cnoty márnie nie zádłuża.
29: #Záz tho rzecz winna dla brzuchá márnego/
30: Dáć łie łprofnie zwieść s łtanu poćciwego.
31: ¶ Stały tho rycerz czo tego páduchá/
32: Nie może zwalczyć łmierdzącego brzuchá.
33: ¶ Dla páná brzuchá páná thák hoynego/
34: Siłá nam ginie czo iełt przyłtoynego.
35: ¶ Siłá s trzeźwości pożytkow przychodzi/
36: Márna ożárłość tá nám ná włzem łzkodzi.
37: #Nadobnie kwitnie zázwdy łtan pomierny/
38: Kázdemu łtały s kázdym ná włzem wierny.
39: #Pátrzay w opiłym czo naydzyełz tákiego/
40: Czoby zdołilo łtan zacności iego.

Oo iiii

Pyłzny

strona: 218v

AOPHTEGMATA

1: #Pyłzny á Pokorny.

- 2: **P** Rze pychę łtrącił Bog z niebá Anyoła/
3: A coźby chłopá nie łłukł iáko wołá.
4: # Nie łłychał żaden áby Bog pyłznego/
5: Nie łtrącił zázwdy z Máyełtatu iego.
6: #Co łprofniełzego może być ná łwiecie/
7: Iáko chłop hárdy gdy myłł łwá ząplecie.

- 8: #Przecżze fie pyłznią ty nádęte świnie/
9: Gdyż ich tá buyność przeminie w godzinie.
10: ¶ Hárdy gdy łtráci od rozumu klucze/
11: Ieft iáko pęcherz co fie wiatrem tłucze.
12: ¶ Y przecż fie pyłznyłz báńko málowána/
13: Ktora fie łtłuczełz y wiatrem záchwiana.
14: # Chodzi chłop hárdy by dziki woł z rogi/
15: A niewie łkąd nań máią przypáść trwogi.
16: #Iáko wiátr pęcherz nádęty kołyłze/
17: Ták rownie náłzy hárdzi towarzysze.
18: #Nádęty pęcherz tylko grochem brząka/
19: Ták też chłop hárdy iáko kiernoz iąka.
20: ¶ Hárdy chłop káždy iáko báńká łklána/
21: W gnoy pothym wpádnie chociay málowána.
22: ¶ Iáko ieft przykry káždemu chłop hárdy/
23: Bo iego miłość bárzo łmierdzi łmárdy.
24: # coż rozumieć o człowieku takim/
25: Co włzytkim przykry kłtałem włzelijákim.
26: #Kwiátek błýłzcżący łnádnie w gnoiu leży/
27: Tákże chłop hárdy co fie pychą ieży.
28: #Hárdemu fie zda iż mu nikt nie rowien/
29: On łkorzány wor ktory pełen gowien.
30: ¶ Kto fie pychą dmie zápomniáł iż człowiek/
31: Ktorego s łłońcem rowno záchodzi wiek.
32: #Cżymże fie pyłznifz miły wieczny gnoiu/
33: W kárwatce z dełki/ przedłieć być w tym łtroiu.
34: #Hárdemu fie zda iż wiecznie żyć będzie/
35: A iż y w niebie nikt go nie połiędzye.
36: #Hárdemu fie zda iż nádeń żadnego/
37: Nie máłz/ á prawdá/ nigdziey ták łmiełznego.

38: #Hárdy chłop rownie ieft iáko máłzkára/

39: Nadobna z wirzchu/ á pod nią poczwára.

W skrom=

strona: 219

AOPHTEGMATA

Lift 219.

1: ¶ W skromności człowiek s poćiwą poftawą/

2: Ten ieft pochodnią iáfną wżytkim práwą.

3: ¶ Hárdego widząc hnet fie śmieią łotrzy/

4: Ná poćiwego káždy wdzyęcznie pátrzy.

5: ¶ Co pięknieyżego gdy piękna poftawá/

6: Ktorey nie czyni żadna hárdá spráwá.

7: ¶ Hárdemu prawdy nigdy nie powiedzą/

8: Wżytko mu chwałá poki przy nim siedzą.

9: ¶ Hárdy ná ftronie by to wżytko wiedzyał/

10: Co o nim mowią śnadźby skromniey siedział.

11: #Iáko poćiwy ma w sobie obaczác

12: iż ieft człowiek.

13: Delfie pogáńki bog głosem wyznawał/

14: Iż tho namędrzy gdy fie sam kto poznał.

15: ¶ Wżytko fie wżytkim podoba do siebie/

16: Ano rzyć w piasku choć lata mył w niebie.

17: ¶ Káżdego spráwy przed sobą widzimy/

18: Kto s tyłu páłcem tám kiwa nie wiemy.

19: ¶ Kto chce nie zmylić w poćiwości kroku/

20: Nie miey pázdziorzá namnieyżego w oku.

21: ¶ Gdy szácuiemy ludzi nie baczymy/

22: Co mowią s tyłu o nas ni słyszemy.

23: ¶ Scieramy brudne pátrzącz we źwierciádło/

24: Lepieyby zetrzeć czo ná cnoce zbládło.

- 25: ¶ Iákoby przybił potkowy ná grudzye/
26: Bychmy pomnieli ná tho zechmy ludzye.
27: ¶ Pińmo powiáda iż człowiek vpłtrzony/
28: Iełt kwiatek co ma być w gnoy zárzucony.
29: ¶ Pawik gdy ogon roftoczy vbogi/
30: Wnet mu myłł zginie gdy poždrzy ná nogi.
31: ¶ Chłop nabuynieyfzy gdyby práwie doznał/
32: Czo iełt/ czym ma być/ pewnieby fie iednał.
33: ¶ Wino po łmáku poznać y potráwę/
34: Tákże s poštáwy káżdą buyną łpráwę.
35: ¶ Zadna ták bárzo miłość nie iełt płocha/
36: Iedno kto názbýt łam fie w łobie kocha.
37: ¶ W thym bywa trudno náydowác przyłády/
38: Kto z inych zbiera nadobne przykłády.
39: ¶ Kto fie łwym zdániem przed inemi zdobi/
40: Iełt iáko płtry kur/ á zákryty w krobi.

strona: 219v

APOPHTEGMATA

- 1: #Ták fie nam więcz zda gdy łpráwy gániemy/
2: Iż włyfcy rzeká lepiej tho vmiemy.
3: ¶ Co o nas mowiá gdybychmy łłyłzeli/
4: Niedobry wieczor czálembychmy mieli.
5: #Wielki tho rozum ktho fie łam rozmierzy/
6: A łławney cnoce s poćiwołciá wierzy.
7: ¶ Iuż fie thy ozdób/ iáko fie chcełz vpłtrzy/
8: Naydzyełz przyłáde/ iedno oczy otrzy.
9: #Nie máłz ná łwiece żadnego thákiego/
10: By nie było Ale w wielmożności iego.
11: ¶ Tym fie napięknief káždy vbrámuief/
12: Gdy włzetecznego ná fie nic nie czuief.

- 13: ¶ Cudze przypadki łącno nam ośądzić/
14: Gdy ná fwe przydzie/ thu muśimy zbłądzić.
15: #Włzytki łzacować káždy fie pokuśi/
16: A łam omylnie miłowác fie muśi.
17: ¶ Włzyfcy ná fwiecie then obyczáy máią/
18: Iż fie im włafne łprawy podobáią.
19: ¶ Thákiegobych miał práwie zá mądręgo/
20: By iáko fiebye łzacował káždego.
21: #Tho iełt nawięłzy rozum fiebye doznác/
22: Pothym powoli inęgo łzacowác.

23: #O práwym Sláchectwie.

- 24: Nie tho sláchectwo czo herbow nówiełza/
25: Iełli czo w cnoie nietrefnie pomiełza.
26: #Nie tho sláchectwo chłubić fie prádziády/
27: Więłza tho nie mieć ná cnoie przyłády.
28: ¶ Sláchectwo ma być iáko Kryłztał czyłfte/
29: Iáko fkło piękne ná włzem przeźroczyłfte.
30: ¶ Tho łą slácheckie napiękniefze bramy/
31: Gdy nic ná cnoie przyłády nie mamy.
32: #Gdy ktory sláchćić wichruie łwym łtanem/
33: Możemy mu rzec boday wifiał Amen.
34: ¶ Pieniądze/ łkárby/ dobre mienie minie/
35: Slawá poćiwa thá ná wieki łłynie.
36: ¶ Pothomek zacny ozdobi łwe przodki/
37: Włzeteczny zelży y rodzone ciotki.
38: #Nie dołyc ná thym iż fie kto wyłtroi/
39: Gdy cnotę łplułka zá dyablá tho łtoi.

- 1: # Mać też Dudałek czubek y pftroćiny/
- 2: A przedię śmierdzi thák iáko y iny.
- 3: #By sie też Wronká napięknief strzępiłá/
- 4: Przedię ná smieciu będzie sie pyłzniá.
- 5: #Nie pomoże nic choć w Lábęciem gniaździe/
- 6: Czáfem ná Wiofnę szárą gąlkę znaydzye.
- 7: # To ieft fláhectwo gdzie bramy ze cnoty/
- 8: A s flawy strzępki z zacności forboty.
- 9: #Tho práwy fláchćic czo stanu swoiego/
- 10: Vżywa ząwždy ná włzem poćciwego.
- 11: #To práwy fláchćic czo poćciwe oczy/
- 12: Wzgórę wyności/ w zyemię ich nie tłoczy.
- 13: #Sláhectwo z Orły wyfoko wylata/
- 14: Włzeteczność s Kobcy tylko Wroble chwata.
- 15: #Włzeteczny fláchćic spluńkány przewará/
- 16: V kráwcá tráci lukno społu z miárą.
- 17: #Poćciwy fláchćic pilno vpátruie/
- 18: S cnotą iednánia/ z niecnotą woiuie.
- 19: # V poćciwego tho ieft wielkie [feftum](#)/
- 20: Mijác [vtile](#) á szukác [honeftum](#).
- 21: #Prze pożyteczne/ thák smákuie swiatek/
- 22: Mijamy sławne/ nazacnieyŝy kwiatek.
- 23: #Coż zacnieyŝzego iáko sławá s cnotą/
- 24: Toby práwie zwác Wenecką robotą.
- 25: # Co ieft włzeteczny choć sie fláchtą zowie/
- 26: Málzkará piękna ná párfzywey głowie.
- 27: #Włzeteczny fláchćic co nie pilen cnoty/
- 28: Práwy Dzyefiátnik ieft s ŝaloney roty.
- 29: #Poćciwy fláchćic s włzetecznemi pány/

30: Ieſt iáko kwiatek w Pokrzywach Rożány.

31: # Ktoż ſie tytuły á Herby ozdobi?

32: Ieſli ſwey ſławy s cnotą nie ſpoſobi.

33: #Toć ieſt ſláhectwo cnotą ſie ozdobić/

34: Niecnoty kijem iáko wężá dobić.

35: #Nie pomogą nic złoſto ni klenoty/

36: Gdy komu w ſkárbie nie doſtawa cnoty.

37: #O wſzeteczności á o niedbáłości.

38: 2 **C** O ſprofnieyſzego nád żywot wſzeteczny/

39: Závždy zła ſławá závždy kłopot wieczny.

Do wſze=

strona: 220v

APOPHTHEGMATA

1: #Do wſzeteczności goſćiniec vtárty/

2: Do ſławy trudny á twárdo závárty.

3: ¶ Wſzeteczny závždy podoba ſie ſobye/

4: Chociay go ze wſząd ſzpetna ſkwárá ſkrobie.

5: #Nadroſzſza kupia ſtan człowieká złego/

6: Bo zá márną ſmierć závždy cená iego.

7: ¶ Ogyeń gdy wiátr dmie závždy ſzyrſzy bywa/

8: Tákże z zwyczáiu złym złoſci przybywa.

9: #Pátrzná káždy ſtan/ pátrzná białą głowę/

10: Gdy ſwſzetecznieie wnet odmieni głowę.

11: ¶ Ięzyká ná złe doſtáye wſzetheczney/

12: Poćiwa ſtrzeże wſtydem ſławy wieczney.

13: #Nie máłz ták zamku s twárdego żelázá/

14: By przezeń kurwá s kotką nie wylázlá.

15: ¶ Wſzeteczny gdy ſie iuż s ſwą wolą zbráci/

16: Iuż dobrowolnie ſławę y wſtyd tráci.

- 17: #Iáko wiátr łodzye kołyfze ná wodzye/
18: Ták fie teź trzęfie wŕzytko w złym narodzie.
19: ¶ Bo zły nie moźe iedno łzczęfcia łwego
20: Závždy vzywác/ z niełzczęfcia cudzego.
21: #Kofciol á zámtus v złych w iedney mierze/
22: Bo zábłádzili s cnotą we złey wierze.
23: ¶ Máło nie lepiej słůżyć tyránnowi/
24: Niź łwowlnemu złemu vmyłłowi.
25: #Swowlny vmyłł ná co nie przywiedzie/
26: Y zdrowie kázi/ y guzu dowiedzye.
27: ¶ Obzárstwo opilstwo y wŕzytko łotrołstwo/
28: To iuz v łwowlnych wŕzędy tego mnołtwo.
29: #Iáko w łpizárni myłzy závždy wiele/
30: Ták wŕzytkich zbytkow przy łwowlnym cieie.
31: ¶ Przedfię wŕzeteczny podoba fie łobie/
32: Chociay go ze wŕząd łzpetna łławá łkrobie.
33: #Iełli wŕzeteczny tych co thám łą w niebie/
34: Niechce fie wŕtydác/ miałby fie łtrzedz fiebie.
35: # Bełpiecznie káždy po łwiáthu wędruie.
36: Kto łobie cnotą gołciniec toruie.
37: #Piękný tho wárłtát kto thák ná nim kuie/
38: Iź tho co łzkodzi w łobyie vpátruie.
39: # Wŕzeteczny závždy chociay czo złe chwali/
40: Choć widzi że go zewŕząd zły łwąd pali.

By nic

strona: 221

AOPHTEGMATA

Liłt 221.

- 1: # By nic gorłzego złemu iedno łławá/
2: Bo káżda łmierdzi niepoćciwa łprawá.
3: #Dufzá w złym cieie co fie złofcią iezy.

4: Ieſt iáko piękny więzien w ſproſney wieży.

5: #Vmyſł ſláchetny iáko Orzeł wzgorę/
6: Przebija wzrokiem y wſzeteczną chmurę.

7: #Zwirzeta frogie ſą w ſwych złoſciach dziwne/
8: Ale zły człowiek nád wſzytki ſprześciwne.

9: # Nie baczy nic zły iż go złe nie minie/
10: Iż może zginąć ze wſzytkim w godzinie.

11: #O pościwey pracy á o proźnowaniu.

12: O ieſt niedbálec nikczemny ná ſwiecie/
13: Iáko wieprz w chlewie ták ſwoy żywot gniecie.

14: # Wilk powiedáią iż nie tyie leżąc/
15: Y chłop leniwy chodzi ſie náieżąc.

16: #Pátrzay ná mrowki pátrzay y ná pczołki/
17: Y Myſzy ſiedząc nie gonią Puſtołki.

18: #Roſtropna pracá przy pościwey ſławie/
19: Ieſt iáko przyſmák przy wdzięczney potráwie.

20: #Pan Bog káżdemu ſporzyć obiecuie.
21: Kto ſie pościwie ſwą pracą ſprawuie.

22: ¶ Człowiek niedbáły iáko kolnierz długi/
23: Co dármo wiſi ná grzbiecie v ſługi.

24: ¶ Koniá Káwaller im naczęćciey bodzye/
25: Nalepſzy bywa ku káżdey przygodzie.

26: ¶ Y co ieſt człowiek gdy ćwiczenia nie ma/
27: Káżdey pościwey rzeczy przepomina.

28: # S pościwey pracey ſławá y ſkarb roſcie.
29: A to ſą wierz mi obá wdzięczni goſcie.

30: #Widzimy wſzytki przełożone ſwiátá/
31: Oná ich dzielność wdzięczna im to ſtrátá.

32: #Vzrzyſz niedbálcá ná wſzem nikczemnego/
33: A tyie wſzytki wſzytki przełożone ſwiátá/
34: Oná ich dzielność wdzięczna im to ſtrátá.

- 33: Iáka poćiwość wielmożności iego.
34: #Náturá náfzá ieft goła tablicá/
35: Co ná niey pińzą to nośi nędznicá.
36: ¶ Nie ozdobiłzli nátury ćwiczeniem/
37: Pewnieć zoftáne s cielęcem baczeniem.
38: #Philozophowie wárftátow nie mieli/
39: Przedię w bogáctwiech y w sławie słynęli.

Pp

Roftro=

strona: 221v

APOPHTEGMATA

- 1: # Roftropny człowiek bez wielkiej trudności/
2: Może śwych wiekow wżyć w poćiwości.
3: #Dármo leżący iáko Kiernoz tyie/
4: Tylko brzuch nátká á dolewa śzyie.
5: #Coż zá pożytek chłopá niedbáłego/
6: Iákoby Wołu chował leniwego.
7: #Záwždy Kfiążetá y wieldzy Krolowie/
8: Prze zacne śpráwy bywáli pánowie.
9: #Sławá poćiwa ktora śpiewa wśzędzie/
10: Zá máłą pracą káždy iey nábedzye.
11: # Dármo leżący co śie s kátem zbráci/
12: Ten y máiętność y cną ślawę tráci.
13: ¶ Achilles/ Parys/ przyfádź y Hektorá/
14: S swoich śpraw ślyną by tu byli wczorá.
15: ¶ Zá pługiem ślawni ludzie nie chodzili/
16: Wždy w śwych czuynościach ślawy dochodzili.
17: ¶ Coż má dármołeg co ná piecu dyłzy/
18: Iedno wśzy we łbie/ pod kolnierzem myłzy.
19: # Iáko ná Ieżu ná niedbálcu wełná/
20: Zdrowie y miełzek y ślawá nie śpełná.

21: #Poóciwa praca thá káždego zdoBi/

22: Y miełzek łpełná/ y żytho ma w kroBi.

23: #Y coż małz zá zyłk leniwy paduchu/

24: Guzy ná grzbiecie/ á rączy ná brzuchu.

25: #Poóciwa praca nikomu nie szkodzi/

26: Kto fie tu wiernie s łwą łławą obchodzi.

27: #Lepiej być dobrym s cnoty

28: niż s łtráchu.

29: 2 **W** łęłzey rołkołzy ten záwždy vżywa/

30: Kto s cnoty dobrym niżli s kijá bywa.

31: # Nie trefna więc tho záwždy bywa grozá/

32: W wieczor fie kijá bać ráno powrozá.

33: #Nie łmáczne owo więc bywáią łwiętá/

34: Siedzác w powrozie á ná nogach pętá.

35: #Pięknie káždemu gdy dobry s łwey cnoty/

36: Bywa/ iuż kážde miná go kłopoty.

37: #Ten kto z niewoley iuż mułi dobry być/

38: Iuż ten o łławę o cnotę niedba nic.

39: #Bo dobrzy zli być przełstawáią s cnoty/

40: Zli záłię czáfem s kijowey roboty.

strona: 222

AOPHTEGMATA

Liłt 222.

1: #Y ktoż wygrawa tenli czo fie boi/

2: Czy ten co s cnoty w dobroć fie łam łtroi.

3: #Snadź ielzcze gorzey niżby ciągnął kotá.

4: W kim bywa łtráchem przymułzona cnotá.

5: ¶ Nie práwie fie ten ielzcze cnotą łtroi/

6: Kto fie vrzędu by był dobrym boi.

7: #Iełli nie chcelz mieć cnoty z odmiennóciá/

- 8: Dochodźże łąwy poćciwą bliskością.
- 9: ¶ Then fie nadobnie vpłtrzy y zbrámuie/
- 10: Kto fie od złości s łwey cnoty hámuie.
- 11: # Niepráwie ielzczę tám gruntowna łpráwá/
- 12: Dobroć mułzona co fie boi práwá.
- 13: #Snádnie rozeznác s czyrwonym modrego
- 14: Snadź ielzczę łnádniey złego á dobrego.
- 15: ¶ Tá dobroć pięknie káżdego pokrywa/
- 16: Ktora przy cnoce s przyrodzenia bywa.
- 17: #Kto dobrze czyni komu niedobremu/
- 18: Iáko potkowy przybił mu ku złemu.
- 19: ¶ Dobrego y fwiát y Bog zázwdy baczy/
- 20: Iego miłość zły ze złemi być raczy.
- 21: #Niedobrego znác y źimie y lecie/
- 22: Bo zázwdy by kot w grzebiach fie vplecie.
- 23: #Dobry nie może być tylko łam łobie/
- 24: Bo fie przygodzi drugiemu y tobie.
- 25: ¶ Dobremu zázwdy ná brzuchu guz rołcie/
- 26: Zły zázwdy ná grzbiet ma dębowe gołcie.
- 27: #Zacnego łzátá pięknie przyodziewa/
- 28: Lecź ielzczę piękniey gdy w nim cnotá bywa.
- 29: ¶ Y coź po łkárbiech po perlach po złocie/
- 30: Kiedy przyłádá á zły bránt ná cnoce.
- 31: # To máłe łłowo zły wiele zákrywa/
- 32: Bo tám iuź dobry y w iármárk niebywa.
- 33: #Zaź to nie pięknie kogo dobrym zowá.
- 34: Nápoły w niebie z nogámi y z głowá.
- 35: ¶ Ná złego práwá zázwdy wyłtáwiano/
- 36: Dobrego łędzyem nád nim obierano.
- 37: #Izaź nie lepiej poćciwie fie rzádzić/

38: Niżli sie dąć bić álbo przykro sądzić.

39: #Rzeczpospolita á práwá.

Pp ij

Zá łtá=

strona: 222v

APOPHTHEGMATA

- 1: **Z** A łtórych wiekow był ná wielkiey pieczy/
2: Ten czo wiernie łtrzegł Połpoliteyrzeczy.
3: # *Pater patriæ* nadobnie go zwano/
4: Kogo ná łpolnych łprawách wiernym znano.
5: #Ale dziś łzpetnie then *Pater patriæ*/
6: Pániey priwacie kwoli oczy krije.
7: #Zacna tho páni łcie po thy látá/
8: S pánną niecnotą wielmożna priwatá.
9: ¶ Ná máłey pieczy dziś Rzeczpospolita/
10: O łwoiey włáłney iuż sie káždy pyta.
11: #Kiedy publiká łtroną łobie chodzi/
12: Priwatá ná nię by kot ná myłz godzi.
13: # Zacni pánowie by sie obaczyli/
14: Snadź ná publikę łepyeyby baczyli.
15: #Rzeczpospolita tha iełt práwa mátká/
16: A prze złe łyny zginie do ołtátká.
17: ¶ Przodkowie náłzy ktorzy cnotę ználi/
18: Dla łpolney rzeczy y gárdłá dawáli.
19: #Rzeczpospolita bárzo dziś łtániáłá/
20: Co sie priwatá niłko iey kłániáłá.
21: ¶ Dziś iuż priwatá rowno s pány chodzi/
22: Nędzna publiká z dáłeká k nim godzi.
23: # Święte łákomłtwo iełt to dziwne zyele/
24: Dla kęs czelnego tráci wiecznie wiele.

- 25: #Doczefni ſtroże iż ſie nie wſtydaią/
26: Co wieczną wolność w niewolę przedaią.
27: ¶ Ano wſtyd wielki kto iednego zdrądzi/
28: Iákoż tu nie wſtyd kto o wſzytkich rádzi.
29: #Lamią ſie práwá wſtawy pádaią/
30: Strożowie ptakow ſobie náganiáią.
31: ¶ Ach miły Boże iákaż to rzecz ſroga/
32: Iż thak vpada publiká vboga.
33: # Coż miły ſtrożu thym pomożesz ſobie/
34: Dla kęs pożytku zła ſławá cie ſkrobie.
35: #Rzeczpoſpolita nigdy więſzey ſzkody/
36: Nie miewa/ iedno s ſwych ſtrożow niezgody.
37: ¶ Kto ſobie wſpomni ná oyczyznę miłą/
38: A nie ſtrzeże iey/ mogli by go zwác wiłą.
39: #Szpetny tho hándel prze máły pożytek/
40: Niſzczyć oyczyznę potym dom ſwoy wſzytek.

Poćiwy

strona: 223

APOPHTHEGMATA

Liſt 223.

- 1: #Poćiwy człowiek co ſie s cnotą bráci/
2: Rádzye ſwe właſne niźli wſzytkich tráci.
3: ¶ Poćiwy człowiek co s cnotą ſlub bierze/
4: Więcey ſpolnego niźli ſwego ſtrzeże.
5: ¶ Nie pilny ſławy ten ná ſwoim páſie.
6: By miało ſpolne zginąć w krotkim czáſie.
7: #Y gdzieſz ſie oni tych czáſow podzieli/
8: Co dla ſpolnych ſpraw ſwych zá nic nie mieli.
9: ¶ Nic ſie nie wſtyda náſzá zła náturá/
10: Dla kęs pożytku z lekkoſci kápturá.
11: ¶ Ach moiá miła zrániona pátria/

- 12: Toć cie lewitá y pan s kłędzem mija.
13: #Sámáritaná nie fłyćhác dziś nigdy/
14: Coby nędzniká rátował od krzywdy.
15: ¶ Wfzyfcy dziś łobie ná fwe fkrzydłá gałá/
16: A choć wfzytko zle przedfię łobie chwałá.
17: ¶ To piękny kolet w połpolitey rzeczy/
18: Cnotę á sławę zówždy mieć ná pieczy.

19: #Sumnienie á przyrodzenie.

- 20: **R**ozne to łobie ifcie dwie fáfiedzye/
21: Gdzie fie sumnienie s przyrodzeniem zyedzye.
22: #Sumnienie zówždy tám rádzi gdzie cnotá/
23: Przyrodzenie z nim zówždy ciągnie kotá.
24: ¶ Sumnienie gryzye gdy ná cnocie brudno/
25: A s przyrodzeniem by ze źrzebcem trudno.
26: ¶ Bárzo w sumnieniu w ten czás fprawá płocha/
27: Gdy przyrodzenie w rofkończach fie kocha.
28: #Sumnienie iefth kryg twárdy ná fwą wołá/
29: Bo przyrodzeniu zówždy fzydłá gołá.
30: #Gdyby sumnienie nie wfciągáło z gołá/
31: Przyrodzenieby rofpuściło kołá.
32: # Nafołźzy to dwá z miotłá bákálarze/
33: Kogo sumnienie s fwiętą cnotą karze.
34: #Sumnienie iefť ftróż pilny poćciwości/
35: Swawola zówždy dowiedzie lekkości.
36: # Słáboby zówždy ten fwey cnocie dufał.
37: Ktoby fwey woley s przyrodzeniem fłuchał.
38: ¶ Kto ma sumnienie zówždy ná bączności/
39: Tám gładka głowá cnocie iey miłości.

APOPHTHEGMATA

- 1: #Sumnienie práwie ieft to woyt od Bogá/
- 2: Aby powściągał kiedy wełbie trwogá.
- 3: ¶ Przyrodzenie ieft fwowolnemu mátká/
- 4: Sumnienie frogi złościwemu tátká.
- 5: ¶ Przyrodzenie iefth iáko gil ná wĺparze/
- 6: Kiedy funnienie fwowolnego karze.
- 7: #Iáko miłtr z miotłą ták funnienie stoi/
- 8: Nád przyrodzeniem gdy fie cnoty boi.
- 9: ¶ Rodzona ciotká rofkofz przyrodzeniu/
- 10: Pomierny żywot wĺafny łtriy funnieniu.
- 11: ¶ Wĺafny podiezdek ieft funnienie dułze/
- 12: Swawola ząwždy ná frezie fie kłufze.
- 13: #Nie może być łzpieg więtfzy ná fwą wołą/
- 14: Iáko funnienie gdy iey łzydlá gołą.
- 15: ¶ Iáko mol łzátę ták funnienie gryzie
- 16: Swą wołą/ gdy iuz rołpuści łwe bryże.
- 17: ¶ Sumnienie ieft łtroż poćciwości łławy/
- 18: Swawola ząfię ieft ná to kát práwy.
- 19: #Kogoż łwawola kiedy ozdobiłá/
- 20: Káždy z iey łprawy chodzi iáko wiłá.
- 21: ¶ Swawola ząwždy przyrodzenia złęgo/
- 22: Ieft práwy ochmiłtr wielmożności ięgo.
- 23: ¶ Práwy ieft Rotmiłtr nád łzaloną rotą/
- 24: Kto przyrodzenia nie hámuie cnotą.
- 25: #Złe przyrodzenie ieft iáko Wilk w łęfie/
- 26: Gdzie czo włápi do łwey woley niefie.
- 27: ¶ Gdzie przyrodzenie hámowánia z gołá
- 28: Nie ma/ woz łtłucze y połamie kołá.

- 29: ¶ Swowolny źrzebiec wolne przyrodzenie/
30: Gdzie go nie wciąga cnotá á ćwiczenie.
31: #Vkáz co kiedy poćciwego było/
32: Gdzie przyrodzenie koła rośpuściło.
33: ¶ Gdy hámowaná fwawola nie będzie/
34: Iuż iey niecnotá ná trzy głófy gędzie.
35: ¶ Wielki to fortel ná złe przyrodzenie/
36: Dác mu zá miftrzá poćciwe funnienie.
37: #Przyrodzenie złe kiedy po fwey woli
38: Buia/ iuż cnotá by w frogiey niewoli.
39: ¶ Gdy przyrodzenie powciągnano będzie/
40: Poćciwą cnotą/ iuż nie co chce gędzie.

Zazdrość

strona: 224

AOPHTEGMATA

Liśt 224.

1: #Zazdrość á życzliwość.

- 2: **Z** Yczliwość zazdrość rozne to łą ciotki/
3: Drapią fie ząwždy iáko Márc á kotki.
4: # Życzliwość święta tá wiernie káżdemu/
5: Zazdrośćby rádá wydárłá y fwemu.
6: ¶ Ia nie rozumiem co ma potym zazdrość/
7: Bez fwych pożytkow **czyńić** [!] káżdemu złość.
8: ¶ Zazdrość w niešťczęłciu nie bywa ozdobna/
9: Gdzie łzczęłcie widzi/ páni to ołobna.
10: ¶ Nie zaźrzy łkoczek nic chromemu łzczudłá/
11: Ani bogáty vbogiemu pudłá.
12: # Nie zaźrzy łtroyny żebrakowi płátow/
13: Ani iedynak drugiemu trzech brátow.
14: ¶ Nie zaźrzą chytrzy gdy głupiego widzą/

- 15: Snadź iefzczę rychley z niego fie náfzydzą.
16: #Nie zaźrzy złotnik kowalowi młotá/
17: Ni temu fuchy co zmokł ciągnąc kotá.
18: ¶ Nie zaźrzy iezdny kiedy mijá drabá/
19: Ni głątka dziewczká gdy fie zgárbi bábá.
20: # Owa coźkolwiek ná świecie ieft złęgo/
21: Tu święta zazdrość nie ma nic do tego.
22: #Pátrż gdy fortunny iáko pawik kroczy/
23: Rádáby zazdrość wydárłá mu oczy.
24: #Poćciwy człowiek vžycza y śwęgo/
25: Bezecna zazdrość zdárłáby s cudzego.
26: ¶ Wiele przyacioł ma co w fzczeńciu pływa/
27: Pátrżże w niefzczeńciu iáko ich vbywa.
28: # Zazdrość nie może iedno s fortunnym być.
29: A ten mu zaźrzy co ma odártą rzyć.
30: ¶ Zazdrość z łotroftwem coź fpolnego máią/
31: Bo w iey fzczeńliwi fzkole nie bywáią.
32: #Cžęgo fzczeńliwy ma łotrowi zaźrzeć/
33: Gdy cnoty máło á w miefzku nie máfz nic.
34: ¶ Coź zazdrościwi s śwych fpraw zá zyfk máią/
35: Nienawiść ćirpiá á nic nie wygráią.
36: # To napewnieyfzy ná nędzę znák bywa/
37: Kto cžęgo zaźrzy pewnie łam nie miewa.
38: ¶ Dym práwie s kuchniey zazdrościwy wřędzye/
39: To miewa w zyłku/ gdyż tám ieść nie będye.

- 1: # Pátrż iáka zazdrość y złość y niecnotá/
2: Bez wřęgo zyłku vżywać kłopotá.

- 3: ¶ Dwie łobie łzkodzie zazdrołciwy dziála/
4: Y sfráfuie łie/ bá y korzyłł máła.
5: #Zazdrołł iełł dobra gdy złemu dobrego
6: Załrzy my/ á zła/ gdy dobrym dobrego.
7: ¶ W iáłny dzień záwždy cień zá káždym chodzi/
8: A zazdrołł w łzczęłciu ná káždego godzi.
9: # Dobremu záłrzyłz iuż włzytkim y łobie/
10: Bo łie ten włzytkim przygodzi y łobie.
11: ¶ Máłnie czás tráciłłz záłrzác y pożytek/
12: Ráđłzey łie łtáray był był táki włzytek.
13: #Co piękniełłzego kto życzyłwy włzytkim/
14: Ze czciá vżywie tego y s pożytkiem.
15: ¶ Kto łobie kogo widzi życzyłwego/
16: Záwždy łie łtára o połłciwe iego.
17: # Kto łobie widzi kogo łprzełciwnego/
18: Nie może mu też czyniłł nic dobrego.
19: ¶ Iáką ty miárką moželłz temu wierzyłł/
20: Námierzyłłz komu/ tákżełł bęđá mierzyłł.
21: #Odnołłi káždzy w tym wielkie klenoty/
22: Kto łie káždemu podoba ze cnoty.
23: ¶ Trudno ten ma byłł w łpołeczney miłłłci/
24: Włzem nieżyczyłwy á pełen zazdrołłci/
25: #Włzytkim życzyłwy tym ozdobion bywa/
26: Ze włzech też łławę y pożytek miewa.

27: #O práwielch z wolnołciá.

- 28: **P**łękna ná łwiece to náłłtáłá łpráwá/
29: Gdy przełłżeni vłłtáwiałł práwá.
30: # Acż máłło práwá potrzebá dobremu/
31: Lecż mu go trzebá by łie broniłł złemu.

- 32: #To święte prawo á nigdy nie błądzi/
33: Co czyie włafne káždemu przyfądzi.
34: #Iuż stáry zwyczaj fpráwiedliwy fwięty/
35: Dziś w náfzych práwiech pózedł ná wykřęty.
36: ¶ S páięczyny fieć ktorá bąk przebiję/
37: Dziś w náfze práwá mużká fie vwije.
38: # Rzecz to ieft frogá iáwnie w tym ták błądzić/
39: Rzecz fpráwiedliwą widząc zle ią fądzić.

Święte

strona: 225

AOPHTEGMATA

Lift 225.

- 1: # Święte to czáfy w ony látá były/
2: Gdy s cnoty nie s praw ludzie fie fądzili.
3: #Dziś nagorfza rzecz kiedy s práwá bywa/
4: Ták powiádaią káżdá fpráwiedliwa.
5: ¶ O nędznelz náfze tho fpráwiedliwoścí/
6: Co wedle ludzkiey bywaią chćiwoścí.
7: ¶ Niech iáko kokofz niewinny krokorze/
8: Wfzytko winnego złota fzwáycá fporze.
9: #To fpráwiedliwośc á ta cnotá bywa/
10: Kiedy w ofobach roznoścí nie bywa.
11: ¶ Nie tylko krzywdę Bog co niechce zbłądzić/
12: Lecz fpráwiedliwośc káždá chce pófądzić.
13: ¶ Iákoż fie nie małz lękáć miły brácie/
14: Gdy Bog twą krzywdę tám záfwdy wie ná cie.
15: # Ná żadną fwiecką nie nárzeka chćiwośc/
16: Pan Bog iáko thu ná niefpráwiedliwośc.
17: #Iáwnie zli ludzie s tego triumphuią/
18: Gdy fpráwiedliwośc fwiętą wyniczuią.
19: ¶ Kocha fie káždy by nawinnieyfzy był/

- 20: By kurká sŕtrzełił/ gdy czego práwem zbył.
21: ¶ O nędzna ſpráwo á ſprofna wŕtáwo/
22: Co krzywdę zowieſz iż to ſwięte práwo.
23: #Poćciwy w ſławie ſwey nie może zbłądzić/
24: Co káżdemu praw á nie da ſie ſądzić.
25: ¶ Nie práwie w dobrej tám poćciwość toni/
26: Kto zna iże krzyw á práwem ſie broni.
27: ¶ Tego Bog znacznie y broni y żywi/
28: Kto ſie káżdemu ſam wſpráwiedliwi.
29: # Cnotliwym cnotá ieſt daná zá práwá/
30: Ná niecnotliwe ná ratuſzu ſpráwá.
31: #Y coż ná ſwiecie ieſt niepoćciwŕzego/
32: Kto iáwnie winien práwem wynićs s tego.
33: ¶ Cnotliwy s cnoty ma káżdemu praw być/
34: Bo złemu diabeł pewnie w piekle da w rzyć.
35: ¶ Káżdá moc z niebá bywa z niebá daná/
36: By ſpráwiedliwoſć ſwięta była znaná.
37: #Pan niewinney krwi z ręku ſwiátá tego/
38: Chce zázwdy pátrzyć tu przełożonego.
39: ¶ Gdy ná niebieſkye thám ſtániemy ſpráwy/
40: Nie wymowi ſie iſcie thám Woyt práwy.

Poćciwie

strona: 225v

AOPHTEGMATA

- 1: #Poćciwieby ſie nam tu trzebá rządzic/
2: Niehcemyli ſie potym s Pánem ſądzić.
3: ¶ Wy przełożeni drżycie ſwiátá tego/
4: Słyżąc dekretá frogie Páná ſwego.
5: ¶ Rádzę by mądrze gołił dobrze mierzył.
6: Komu ſie Pan Bog ſwych owieczek zwierzył.

- 7: #Wierz mi iż nie tho koniec złemu fpráwi/
8: Ktho niecnot broni piánemi práwy.
9: ¶ Bądź praw káždemu możefzli ze cnoty/
10: Siłá tym prózney możefz vydź roboty.
11: ¶ Kto łam s siebie praw gładfza ná nim wełná.
12: Bo miłość łławá y miefzek náłz łpełná.
13: #Kto ludzjom nie praw áż go mroz przyráži/
14: Then łobye zdrowie y dobrą myłł káži.
15: ¶ Zaż tho nie pyękniefy kiedy s cnothy káždy/
16: Niżli s kłopotem káždemu praw zázwdy.
17: ¶ Nie razechmy fie tego náłłucháli/
18: Co mowią dyabli mi tho práwo dáli.

19: **#O przełożonych z mniejszymi łtany.**

- 20: Łafnieby mogł zwác oyczem łwiátá thego/
21: Káżdego z Bogá thu przełożonego.
22: #Miałby być włafnie iáko Anyoł Boży/
23: Kogo tu pan Bog ná łwiefie przełóży.
24: ¶ Piłmo ziemłkiemi pány zowie Bogi/
25: Lecż ná tych bogoch znaydzie czáfem rogi.
26: ¶ Ma być podobien ku Bogu blifkołcią/
27: Bog ziemłki/ cnotą á łpráwiefliwołcią.
28: #Łudzie ná łwiefie by pczóły fie broię/
29: Bęcżą káfáięcz gdy fie kogo boię.
30: ¶ Kto włzzytkim łtráfzen włzzytkich fie bać mułi/
31: Bo fie więcz krzywdá o nierowne kułi.
32: ¶ Krolowie ziemłcy co łwiáttem władáli/
33: S łpráwiefliwołci łławy dołławáli.
34: #Z miłości łudzie kiedy páná łwego/
35: Miłuią/ nie máłz im też nic trudnego.

36: ¶ Miłość poddanych toć są twarde zamki/

37: Tyranom zawiądy tłukły nie by fklanki.

38: ¶ Piękna to miłość która z łaski bywa/

39: Omylna w oczy s tyłu palcem kiwa.

Słup

strona: 226

APOPHTHEGMATA

Liść 226.

1: # Słup Marmorowy są frogiego sprawy/

2: Z wirzchu nie bliższy á we wnętrz chropawy.

3: # Są tyranowie czerwone jabłuszka/

4: Z wirzchu nadobne we wnętrz leśna grufka.

5: ¶ Coż tyranowie też wzdry za zysk mają/

6: Iz im duktując s tyłu wżycy łaią.

7: Więtlzey iest władzey łaska niż moc zawiądy/

8: Boby z miłości y gardło dał każdy.

9: ¶ Kiedy pan strachem swe poddane rzadzi/

10: Do dobrej sprawy iuz każdy zabłądzi.

11: # Gdy pan poddane łaskawie sprawuie/

12: Czym nie przysłużyć każdy vpátruie.

13: # Iako przysługá kiedy poniewoli/

14: Może być dobra/ áno ferce boli.

15: ¶ Wielka to iest rzecz pan w sprawiedliwości/

16: Tá złym strach czyni/ dobrym ferce rości.

17: # Dąb bez żołędziu gdy stoi niemáły/

18: Prawy pan ziemski w swych sprawach niedb[aly.]

19: ¶ Stárzy tho zamki twarde mi więc zwali/

20: Gdzie pány w sprawach cnotliwych widáli.

21: # Twardemi mury tho więc zawiądy zwano/

22: Gdzye prawá ludzom státecznie dzierzano.

23: # Ludzką wdzięcznością wnet każdy pan flynie/

- 24: Bo gdy w niewoli wŕzytkim ferce zginie.
25: #Fortunę trudno kto ma vwinowác/
26: Ten winien kto iey nie vmie ŕprawowác.
27: ¶ Kárác złoŕciwe wielkie dobrodzyeyŕtwo/
28: Drápác niewinne ŕtoi zá złodzyeyŕtwo.
29: #Ná cienkiey nići thám ŕlawá y cnotá/
30: Gdy z niewinnemi możny ciągnie kotá.
31: ¶ W łálcze á w zgodzie mále vraftáły/
32: Páńŕtwá/ w niezgodzye wielkie vpadáły.
33: # Pan nie bogáctwem więcey ŕlawá ŕłynie/
34: Bo tá z nim záwždy/ to mu s czáfem zginie.
35: #Ieŕli z bogáctwá mamy kogo ŕlawić/
36: Možeć tho y ŕzwiec ŕnádnie ŕobie ŕpráwić.
37: ¶ Tho piękna ŕlawá kto iá s cnoty znaydzye/
38: Z inąd nábyta rowno s ŕłóńcem zaydzie.
39: #Przełózonemu wielki klenot ŕlawá/
40: Tey mu nikt nie da iedno piękna ŕpráwá.

Kto chce

strona: 226v

APOPHTHEGMATA

- 1: # Kto chce dochodzić ŕlawy s poćciwoŕciá/
2: Miei ŕpráwiedliwoŕć doydzieŕz iey bliŕkoŕciá.
3: #Spráwiedliwoŕciá tu káždy ŕtan ŕłynie/
4: A gdzie tey nie máłz ŕam y s ŕlawá zginie.
5:

6: **#O Bogaczu á o mnieyŕzym ŕtánie.**

- 7: **Y** Což máłz po tym moy bogaczu miły/
8: Zeć plewy w gumnie z zgoninámi zgniły.
9: # Což bogacž naprzod ma iž myŕzy worki

- 10: Gryzą mu/ á on przedfię fufzy wtorki.
- 11: #Coż bogacz wygrał iż ná fześć mis dáia/
- 12: Trzey ręcznik dzierzą á dwa przedén kráią.
- 13: ¶ Izałz bogacz może s fześci mis zyeść więcey.
- 14: Niż z iedney vboźfzy fmączniew y goręcey.
- 15: #Bogacz więc nie ie aż wŷyŷtko gotowo/
- 16: Vboźfzy gdy chce y fmączno y zdrowo.
- 17: ¶ Bogacz więcz nie ie aż nápoły zgnije/
- 18: Vboźfzy ná ŷwem ciepło s pieczá tyie.
- 19: # Więc bogacz nie ie aż ŷie vfráŷuie/
- 20: Vboźfzy w ten czás iuż ŷpiewa táńcuie.
- 21: #Bogacz s ŷługámi káždy ŷie dzień ŷádzi/
- 22: Vboźfzy wŷytko w godzinie rozrzádzi.
- 23: ¶ Bogacz nie gdy chce może ieść y doŷpác.
- 24: Bo czálem w nocy muŷzą nań kołátác.
- 25: #Bogacz nie gdy chce idzye álbo iedzye/
- 26: Lecż tám kędy go potrzebá powiedzie.
- 27: ¶ Owa gdy bogacz w niewoli nápoły/
- 28: W ten czás vboźfzy roŷpuŷcza ŷokoły.
- 29: # Bogacz gdy w kácie workow doŷypuie/
- 30: Pilnie przez ŷzybę drugi vpátruie.
- 31: #Skárby pieniádze párzáce tho ziele/
- 32: Káždy ma dla nich nieprzyiációł wiele.
- 33: ¶ W oczy więc bogacz ma przyiációł doŷyć/
- 34: Poki go będą by im co dał proŷić.
- 35: #W oczy bogáтым wŷyŷcy pochlebuią/
- 36: A s tyłu páłcy **hic est** vkázią.
- 37: ¶ Zazdrość ľákomŷtwo á ŷnadź wŷytki zbytki/
- 38: Około workow zleca ŷie więc wŷytki.
- 39: # Bogáctwo więcey temu roŷkázuie/

40: Niż on bogáctwu kogo opánuie.

Bogacz

strona: 227

APOPHTEGMATA

Lift 227.

- 1: # Bogacz bogáctwá ktory nie vżywa/
- 2: Nápoły go z nim pewnie káždy miewa.
- 3: #Obercuch piękny bogaczowi cnotá/
- 4: Poćciwy żywot závždy bez kłopotá.
- 5: ¶ Bogáctwá cnocie máło przyśluguia/
- 6: Więcey fwey woley z rofkoľzá pilnuia.
- 7: #Bogacz wřzetczny podobien ku řwini/
- 8: Co z niey tágáia ná łzczotki łzczęcinu.
- 9: ¶ Napiękniefzy řtan żywotek pomierny/
- 10: Przy zacney cnocie á káżdemu wierny.
- 11: # Bogacz fráfunki gdy nawiętřze miewa/
- 12: Pomierny řtanik w ten czás závždy řpiewa.
- 13: #Fortunę flepo řtárzy málowáli/
- 14: Toż tym działáli co iey łáskę ználi.
- 15: ¶ Bogacz by płonká co řtoi przy drodze/
- 16: Wřzyfcy ia řkubá y kozá ia głodze.
- 17: #Ieřli ná řwiecie iuż ktora niecnotá/
- 18: By mieyřczá nigdziey nie miála dla złotá.
- 19: ¶ Złoto wnet zbłáźni burmiřtrzá y ráycę/
- 20: Złoto vczyni złodzieia y zdraycę.
- 21: # Złoto zábije rodzonego brátká/
- 22: Zá złoto przeda czářem dziewkę mátká.
- 23: #Bogáctwo dobre gdy worek ze cnoty/
- 24: A řkrzynká s řławy co chowa klenoty.
- 25: ¶ Złotnik niź kowal przecz bywa bogářzy/

26: Bo przy tym bráncie iuż zázwdy glánc gładfzy.

27: #Ná bogaczu glánc co sławy nie miewa/

28: By pleśń ná winie co po wirzchu pływa.

29: #Warchoł á Spokoiny.

30: **P** An idąc w niebo gdy tu wżytko spráwił/

31: Nawiętży klenot pokoy nam zořtáwił.

32: # Pan ná warchoły márne fwiátá tego/

33: Chce zázwdy dobyć szárlzuná swoiego.

34: #Głośno iest ná fwiát ten dekret wywołan/

35: Kto rozlewa krew chce iego rozlać Pan.

36: ¶ Y radbych wiedział co ma warchoł po tym/

37: Iż swoich czáfów vżywa s kłopotem.

38: #Z máłych w pokoiu wielkie rzeczy rořtá/

39: A warchoł nędze vżywa y s chłostí.

Qq

Ná war=

strona: 227v

APOPHTEGMATA

1: # Ná warchole guz y włofy nie spēlná/

2: A ná spēkoynym zázwdy gładka wełná.

3: #Warchołom zázwdy přętko czáfy giná/

4: Wnet zázwdy ná łbie síwizná z łyśiná.

5: ¶ Kiedy spēkoyny nabespečniey spēiewa/

6: Warchoł co wřpomni swe spērawy pozyewa.

7: #Pokoy káždemu przynośi pożytki/

8: Warchoł y s sławą wnet rořpędzi wřztytki.

9: ¶ To warchołowie nawiętży zyřk máią/

10: Iż ná trzy głofy we grzbiet im pukáią.

11: #Kiedy spēkoyny bespečnie spēi sobie/

12: W ten czás sie warchoł náwięcey w łeb řkrobie.

- 13: ¶ Zaż gdy dobry čás ázaż śmáczne iedło/
14: Może kiedy mieć to warcholne bydło.
15: #Gdy śpokoynemu dobry dzień dawáią/
16: Tu warcholnego do wieże śzukáią.
17: ¶ Trudno tám ma być beśpieczna y cnotá/
18: Kto nie może być nigdy bez kłopotá.
19: #Myśl zápleciona nigdy niebeśpieczna/
20: Ieśt w warcholnym łbie niewolnicá wieczna.
21: ¶ Zaśz kto może być iuż w więtfzey niewoli/
22: Iedno śwych czáłow kto nie ma powoli.
23: #Warcholny nie ma czáfu wefołego/
24: Závždy w kłopocie plecie śie myśl iego.
25: ¶ Cichego wśzyfcy z rádością wołáią/
26: A przed warchołem wnet drzwi zámykáią.
27: #Gdzye wdzyęczny pokoy á poćciwa zgodá/
28: Thám nie może być w żadney rzeczy śzkodá.
29: ¶ Zdrowie w pokoiu á dobra myśl rofcie/
30: A ktorzyśz mogą być wdzięcznieyfy gofcie.
31: #Warchoł co závždy vżywa kłopotá/
32: Rownie by ciągnął ná káždy dzień kotá.
33: ¶ Przodkowie názy czo rozum miewáli/
34: Wieczną rołkofzą wdzięczny pokoy zwáli.
35: #Pátrz czo zá rołkofz nieśpokoyny miewa/
36: Gdy śpác álbo ieść wzdycháiąc poziewa.
37: ¶ Gdy śpokoynego miedzy śie śádzáią/
38: Nieśpokoynego ze drzwi wypycháią.
39: #Gdy śpokoynego zacni náwiedzáią/
40: Woźny z opráwcą warchoła śzukáią.

- 1: #Iákoż ma warchoł vżyć poćciwości/
2: Gdy ze wíząd zły słuch o iego miłości.
3: ¶ Iákoż ma vżyć rofkofzy poćciwey/
4: Kogo sie ftrzegą by owce párfzywey/
5: #O takich mowić śnadź y myślić szkodá/
6: Czo dla warchołu omierzłá im zgodá.
7: ¶ Káždy niezgodá mogłby dáć we błotho/
8: Gdyż święta zgodá łtoi nam zá złocho.
9: #Gdy zgodá zacne rozłóży fwe kramy/
10: Niecnotá by Szot guzy blizny śzramy.
11: #Záwždy v zacnych zgodá zacna byłá/
12: Warchoł ze dzwonki fkakał iáko wiłá.

13: #Pokoy z Walką.

- 14: **D** Ziwna to iest rzecz kiedy sie dwa zwádzą/
15: Iuż wśzytkim śtanom ich burdy záwádzą.
16: # Dziwna to iest rzecz kiedy sie dwa wćieką/
17: Głowy niewinne by kápuśtę fieką.
18: #Gdy sie dwa zwádzą świeccy tyránnowie/
19: Ná śtronie fiedzą/ á drugim po głowie.
20: ¶ Iákáź tho nędzna świecka śpráwiedliwość/
21: Łać niewinną krew prze vporną chćiwość.
22: #Iákáź sie więc to froga krzywdá wzbudzi/
23: Prze dwa vporne drápác wśzytki ludzi.
24: ¶ Iákoż tho walkę pobożną zwác máią/
25: Dla ktorey łzy sie ludzkie wylewáią.
26: #Iednego walká zniśczy thák y z domem/
27: A drugi s kwitem też iedzye ná chromym.
28: # Dwa sie zwádziwłzy y fiedzą ná śtronie/

- 29: A wy niewinni iuż fiodłaycie konie.
30: #Prze dwa nikczemne fprzećiwne vpory/
31: Iuż fie krew leie iuż fie trzęłą wory.
32: ¶ Dwá fie zwádziwłszy zá rołkofz to máią/
33: Gdy miáftá pałą zamki przewrácáią.
34: #Niewinnych ludzi czo ná then čás zginie.
35: Niż dwu vpornych krotofilá minie.
36: ¶ Niewiem co zacni ná ten čás działáią/
37: Gdy fie dwa wádzą iż im dopufzczáią.
38: #Zażby nie lepiey zacnym tho rozeznác/
39: Niż dla dwu fpornych ma fie krew rozlewác.

Qq ij

Zeznay

strona: 228v

AOPHTEGMATA

- 1: # Zeznay tho káždy prze dwu fpornych chćiwóć/
2: Krew lać nie winną co zá fprawiedliwość.
3: #Gdyby ná woynie dárł ieden drugiego/
4: Lecż báráná drą włzędy niewinnego.
5: ¶ Dwá fporni wilcy o fię fie nie kuřą/
6: Owieczki nędzne ty wełnę dác muřą.
7: #O miły wdzyęcny niebieski pokoiu/
8: Thoż thy nie myflifz nigdy nic o boiu.
9: ¶ W pokoiu ludzie práwie ożywiáią/
10: Bogáctwá fkárby z nim fie rozmnażáią.
11: # Walká bogáctwá walká fkárby niřczy/
12: Vporny fkacze á niewinny piřczy.
13: #Lecż gdy ináčzey iuż więc nie może być/
14: Kto walkę zácźnie miałby fie rozmyflić.
15: ¶ Kto chce vżywác fprzećiwniká fwego/
16: Vważay fprawy y włzytkę moc iego.

- 17: #Walká vporna á niespráwiedliwa/
18: Nigdy fortunna ni dobra nie bywa.
19: ¶ Kazał Pan przedać łuknią á miecz kupić/
20: Oyczyzny miłey nie dąć łobie łupić.
21: # Rozumu więcey niżli mocy trzebá/
22: Z nieprzyiacielem/ przytym łáski z niebá.
23: #Stárzy Hetmáni co przed tym bywáli/
24: Więcey niż mocy figlow vzywáli.
25: ¶ Walecznikowi należy nawięcey/
26: Wiedzieć co sroná czyni co naprędzey.
27: #Ná sprawcach wśzytká moc walki należy/
28: Bo gdzie tych nie máłz wśzytko sie wfpák ieży.
29: ¶ Leczbych ia rádził gdyby to mogło być/
30: W pokoiu wśzytko rozumem rozeprzeć.
31: #To iest namędrśzy czo iefcże w pokoiu/
32: Rozmyśla co ma przypásć w przyśłym boiu.
33: ¶ Káżdá rzecz ktora bez rozmyśłu bywa/
34: Nietrefny koniec zázdy rádá miewa.
35: #Mędrcy sie długo każą więc rozmyflác/
36: A rozmyfliwśzy długo nie odwłaczác.
37: ¶ Srofśzy ieleni huf gdy ie Lew wiedzie/
38: Niźli Lwow gdy Ielonek naprzod iedzie.
39: #Walecznikowi wśzytko ná czuności
40: Zależy/ á ná ludzkiey zyczliwości.

O łzczęćciu

strona: 229

APOPHTEGMATA

Liśt 229.

1: #O Szczeńćciu y o nieszczeńćciu.

- 2: Zczeńćcie iest włafny łáfkáwy dar Boży/
2

- 3: Ná kogo iuż on łwe kroleſtvo włoży.
- 4: # Ci co bywáli zówżdy z mądrą głową/
5: Błogoſławieńtvo Páńłkie łzczeńciem zową.
- 6: #Acż łie y złemu pofortuni czáſem/
7: Przedłię zły tego vżywie z złym kwáſem.
- 8: ¶ Iełzczeńc niełzczeńny nie to práwie bywa/
9: Kto łwycł fráfunkow do czáfu vżywa.
- 10: ¶ To iełt niełzczeńny co łławę vtráci/
11: S pánią niecnotą práwie łie pobráci.
- 12: #Nie toć iełt łzczeńny co łiedzi we złocie/
13: Poleruie łie cnotá przy kłopocie.
- 14: # Ten iełt v łzczeńcia towarzyszem w rocie/
15: Kto złoto może mieć zówżdy przy cnocie.
- 16: #Ten łzczeńciem zówżdy iáko chce hárcuie/
17: Kto łwowloną myłł w łobie opánuie.
- 18: ¶ Tákiego łzczeńcia vżywa y bydło/
19: Gdy kto łwey woley da wolne wędzidło.
- 20: ¶ To iełt fortunny moim zdániem káždy/
21: Który ná rownym dobrej myłłi zówżdy.
- 22: #Iełzczeńc to nie zyłk kogo pánem zową/
23: Gdy zówżdy łiedzi z záłępioną głową.
- 24: # Nędzne to łzczeńcie kto w bogáctwiech pływa/
25: A wolney myłłi nigdy nie vżywa.
- 26: #Gdy łie nabárzej złotarze kokofzą/
27: Tám namniey wźzego vżywa z rołkofzą.
- 28: ¶ W pomiernym łtanie á w myłłi bełpieczney/
29: Šzczeńcia vżywie y pociecy wieczney.
- 30: ¶ Nie toć iełt łzczeńcie w czym łie kocha ciáło/
31: Iełłi ná dułzy co złęgo przywrzáło.
- 32: #Ten iedno łobie tu fortunnie żywie/

- 33: Kto w wolnym łtanie tu mieřzka poćiwie.
34: ¶ Kto łzczęłcia łwego dochodzi s trudnołcią/
35: Pewnie mu w rychle łtanie w gárdle kołcią.
36: Nie toć iełt łzczęłcie w kąciech pełne łkryynie/
37: To łzczęłcie czyiá cnotá łławnie łłynie.
38: #Nie toć iełt łzczęłcie włtrzępić łie złotem/
39: Gdy dułzá łiedzi w tym łzczęłciu s kłopotem.

Qq iij

To iełt

strona: 229v

APOPHTEGMATA

- 1: # To iełt fortunny co złotu pánuie/
2: A nietrefnego nic ná łię nie czuie.
3: #To iełt fortunny gdy dwa łzepcą łobie/
4: Wie że nie o nim/ złá go myłł nie łkrobie.
5: ¶ To iełt fortunny co nie miewa krzywdy/
6: A nikomu iey teź nie czyni nigdy.
7: ¶ Iáko choremu pozłóciłte łoże/
8: Tákże teź złemu łzczęłcie nie pomoże.
9: #Fortuná záwždy ná kole łie toczy/
10: A s tym ná zdrádzie s kim napiękniew w oczy.
11: # Fortuná přetko rádá łie odmieni/
12: Vźrzyłz go w łzárzy czo chodził w zieleni.
13: #Fortuná páni tho iełt bárzo dziwne/
14: Swey woley pilna á cnoćie łprzećiwne.
15: ¶ Nie dułfay rádzę nikt práwie Fortunie/
16: Záwioldłzy cie w łás ni wzwielfz kiedyć dunie.
17: ¶ Niewiem ná łwiece by znalazł tákiego/
18: By w łzczęłciu wzył záwždy wieku łwego.
19: #Káždemu łzczęłcie odmienić łie mułi.
20: Gdy łie niełzczęłcie o káždy łtan kułi.

- 21: # By nie bywały ná świecie przygody/
22: Mogłby gi nazwać wesołemi gody.
23: #Bo ząwzdj sie świat s czáfem miefzać muśi/
24: A złe niezczéfie o wśzytko sie kuśi.
25: ¶ A ták kto sie chce zwąć fzczeńnym prawdziwie/
26: Bogá sie bojąc żyw s káfym cnotliwie.

27: #Przypadek przygodny z Náfzieią.

- 28: **P**rzypadki ząwzdj s trefunku przychodzą/
29: Ktorzy tu ná nas iáko złodziey godzą.
30: # Przypadek wáfnie ieft záf grzech fáf boży/
31: Ktory sie z náfzey nam przyczyny mnoży.
32: #By więc y złoto z oczu nam plynęło/
33: Nie wypłácimy co s czáfem zginęło.
34: ¶ Wáfna niezczéfciu ieft człowiek gofpodáf/
35: Záfifuie iáf s przypadkiem przygodáf.
36: ¶ Záf nie widamy odmienności światáf/
37: Dziś mamy z niego oycáf/ iutro kátáf.
38: #Ták sie omylnie z námi świat obchodzi/
39: Ná káfdego ták by kot ná myfz godzi.

Bychmy

strona: 230

AOPHTEGMATA

Lift 230.

- 1: # Bychmy sie dáfli światu tey obłudzie/
2: Zwieść/ fzkodáfby nas zwáf izechmy ludzie.
3: #Wáfnie świat zowáf łotrowfka iáfkiniáf/
4: Záfzdj pod námi riye iáko fwiniáf.
5: ¶ Swiáf nam ieft práwie iáko ptáfza fiatkáf/
6: A iáko Sowáf ná śikory klatkáf.
7: #Gdy kto ná świecie nábefpieczniey chodzi/

- 8: Ten iáko dudek łam w śidło vgodzi.
- 9: ¶ Iuż wierę ty łkácź iáko chcełz nieboże/
10: Zaden przygodzie vłkoczyć nie może.
- 11: # Gdyź pewnie wiemy iż káźda przygodá/
12: Przecź łie fráfowác/ przypada od Bogá.
- 13: #Mądrzy s pilnoścíá łtáry zwyczáy máíá/
14: Iź przyłzłych przygod závždy przełtrzegáíá.
- 15: ¶ Mądrzy w łwych rádach pilnie zábiegáíá/
16: Temu co przyść ma/ gdy co złęgo znáíá.
- 17: #Zwadziec iż nigdy w czás nie rozwadzáíá.
18: Teź czáfem drudzy krzywe pálce máíá.
- 19: ¶ W czás gdy kto może zábiegay przygodzie/
20: Máły to rozum co bywa po łzkodzie.
- 21: #Y to nie głupi co łam łobie zgádníe/
22: Co ma s tym czyníc gdy nań co przypádníe.
- 23: #Radź łie rozumu potym mądrych łudzi/
24: Gdy co przykrego ná cię łzczęłcie wzbudzi.
- 25: ¶ Fráfowny káźdy pewnie ma dwie łzkodzie/
26: Iednę s fráfunku á drugá w przygodzie.
- 27: # W fráfowney głowie pewnie dwoiá wádá/
28: Kłopot/ y trudno ma być dobra rádá.
- 29: #Przecź łie fráfowác co iuż s czáfem zginie/
30: Trudno to gonic co z wodá vplynie.
- 31: ¶ Mędrłzy zda mi łie co łie o tho łtára/
32: Co łie łkázíło iáko nápráwić ma.
- 33: #Mędrłzy co wełoł ciełzác łie nádzieíá/
34: Niź owi włzyłcy co w przygodach mdleíá.
- 35: ¶ Nádzieíá závždy łmutne ferce ciełzy/
36: A kto íey dufa káźdego rozłmiełzy.
- 37: #Z nádzieíá myłłac bywamy wełeli/
<http://rcin.org.pl>

38: Iż będziemy mieć czegochmy nie mieli.

39: ¶ Nádzieiá zázwdy dobrze fercu tufzy/

40: Smętny duch ciáło y kości wyfufzy.

Qq iij

Y o coź

strona: 230v

AOPHTEGMATA

1: # Y o coź fie tho fráfuiefz nieboże/

2: Coć fie z nádzieią záfię wroćić może.

3: #Podobien ktemu by miał ciągnąć kotá/

4: Kto bez potrzebnie vżywa kłopotá.

5: ¶ Piękna to ípráwá przy poćciwym cieie/

6: Kto sobie piątkiem nie czyni niedzyele.

7: # Przecz fie fráfuiefz o rzecz niepodobną/

8: Czynieź fie więźniem máiac myłł fwobodną.

9: #Nadobnie pátrzyć ná wspaniłe ferce/

10: Gdy fie fráfunkiem ledá ocz nie treśce.

11: ¶ Zginać nie może nic nikomu wiecznie/

12: Gdy fie nádzieią kto cieľzy beľpiecznie.

13: grafika

strona: 231

Liť 231.

1: AOPHTEGMATA Krotfze

2: s przypáďłości czáfow y rzeczy zebrane

kolumna: a

1: Cnotá z niecnotą.

2: ¶ Gorą zázwdy lata cnotá/

3: A tho iey wdzyęcźna robotá/

4: Aby myłł polerowáľá/

5: A ná dobre w práwowáľá.

- 7: ¶ Niecnotá Wąż iádowity/
8: Co leży ná drodze zwity/
9: A gdy łotrowie wefeli/
10: W ten čás tám narychley ftrzeli.

11: **Cnotá w niewoli.**

- 12: ¶ Weyże iáko cnotá wdzięczna/
13: Ktorey ząwždy sławá wieczna/
14: Lákomiłtwu w niewoli służy/
15: A niecnotá przed nią płuży.

16: **Niecnotá ná fwobodzie.**

- 17: ¶ Pátrza iáko tá dropia kśini/
18: Chodzi by Paw między śwemi/
19: Skrzydlá ogon roftoczyłá/
20: Niecnotá co ie zbłaźniłá.

21: **Prawdá z nieprawdą.**

- 22: # Prawdá to wielka krolowa/
23: Kto ią w pocciwości chowa/
24: Tá pyęknie zdobi káždego/
25: Choć y stanu podlejšzego.

26: **Nieprawdą.**

- 27: ¶ Nadobny tho zwyczaj máią/
28: Polacy/ iż sie pláfkáią/
29: Po gębie/ czáfem sie zwádzą/
30: Kiedy komu lżą zádádzą.

31: **# Siedm cnot przed=**

32: **nieyŝzych.**

33: **Spráwiedliwość.**

- 34: ¶ Kto ná świecie spráwiedliwie/
35: A ktemu pocciwie żywie/
36: To práwy Száfir we złocie/

37: A mało wie o kłopotcie.

38: **Krzywdá.**

39: ¶ Krzywdá á niespráwiedliwość/

40: Závždy muřzú póřpołu rość/

41: Ale kto fie z nimi bráci/

42: Sławę y póćiwość tráci.

43: **Miłofierdzye s frogofcią.**

44: ¶ Poćiwy gdy dobrá řwego/

45: Tu od Bogá nádánego/

46: Z miłofierdziem go vżywa/

47: Temu go závždy przybywa.

kolumna: b

1: **Srogość.**

2: ¶ Kto w řrogości ludzi łupi/

3: Bárzo tráci ná tey kupi/

4: Bo y sławę márnje tráci/

5: Y Bog řowito zápłáci.

6: **Trzeźwość/ opilstwo.**

7: ¶ Káždego to pyęknje zdobi/

8: Kto fie trzeźwofcją řpořobi/

9: Y zdrowie y sławá řpełná/

10: Y ná mieřzku gładřza wełná.

11: **Opilstwo.**

12: ¶ A ty czo rzeczęřz opiły/

13: Coć iuř nápoły brzuch zgniły/

14: Ktory prze twą řwinią řpráwę

15: Tráciřz y rozum y sławę.

16: **Stáłość/ Odmienność.**

17: ¶ Myřł řtáteczną z mądrą głową/

18: Twárdym murem závždy zowá/

19: Co łie nigdy nie wniełie/

20: A nie błądzi iáko w łefie.

21: **Odmienność.**

22: ¶ Pátrż ná owy kuroplótzki/

23: Gdzie nie máłz łtátku ni trołzki/

24: Kiedy ná nie co przypádnie/

25: Ledwe drugi do drzwi zgádnie

26: **Rostropność/ Niedbáłość.**

27: ¶ Kiedy rołtropność przypádnie/

28: Włzzytko by wianki włł łnádnie/

29: Iuż więc thákiemu przychodzi/

30: Bo tá we włzzytko vgodzi.

31: **Niedbáłość.**

32: ¶ Ty dármolegu co czyniłz/

33: Iż o łobie nic nie myłłiłz/

34: Onegoć łie wirłzyku chce/

35: Da Bog ná piecu komu chce.

36: **Nádzieiá/ Wątpliwość.**

37: ¶ Kto ma myłł nie rozdwoióńá/

38: W łtáłości włpokoiońá/

39: Ciefzác łie piękná nádzieiá/

40: Włzzytki mu łie czáły łmieię.

41: **Wątpliwość.**

42: ¶ Zimno tám bywa ná dułzy/

43: Kto łobie nie dobrze tułzy/

44: Y iuż zdechnie chłop nápoły/

45: Choć go iefzczę nic nie boli.

46: **Wiárá/ Niedowiárftwo.**

Gdy kto

AOPHTEGMATA

kolumna: a

1: ¶ Gdy kto dobrze Pánu wierzy/

2: Hoynym funtem wŕzytko mierzy/

3: A nacź ŕie kolwiek oborzy/

4: Dziwno mu ŕie wŕzytko ŕporzy.

5: **Niedowiárŕtwo.**

6: ¶ Káždemu kto nie dowierza/

7: Vbywa záwždy przymierza/

8: Wŕzytko iákoby nie iego/

9: Trwoży go ŕwiát trwoży niebo.

10: **Láŕka ábo Zycźliwość.**

11: ¶ Gdy kto Bożych dárow hoynie/

12: Vżywá ná wŕzem przyŕtoynie/

13: Miłuiąc wiernie káždego/

14: Ten pewien wŕzego dobrego.

15: **Nieźycźliwość.**

16: ¶ Kto nieźyczy nikomu nic/

17: Trudno mu teź kto ma źyczyć/

18: A co v wiernego ŕporo/

19: Temu zginie tyle czworo.

20: **# Siedm grzechow**

21: **ŕmiertelnych.**

22: **Hoyność á Lákomŕtwo.**

23: ¶ Y coź maŕz lákomcze po tym/

24: Iże wŕzytko myŕliŕz o tym/

25: Abyś dárl y z Dębu łyká/

26: To twoiá wŕzytká práktyká.

27: **Lákomy do hoyności.**

28: ¶ Y tyś wygrał pánie hoyny/

29: Chociay fie zdafz łobie łtroyny/

30: Ale w miełzku nic nie mamy/

31: Wierę to nie cudne bramy.

32: Hoyny.

33: ¶ Zą żywotą łakomego/

34: Gdy vmrze nic mu lepszego/

35: Bo gdy iuż popędzi pawy/

36: Vydzye nędze y złey łławy.

37: Pokorą do Gniewu.

38: ¶ Chcełz ielzczę zuchwálczę miły/

39: A iużci fie pogoili/

40: Ony twoie łtare guzy/

41: A bolą więc by Fráncuzy.

42: Gniew do Pokory.

43: ¶ A thy czoś wygrał w pokorze/

44: Iżci po łbie kto chce orze/

45: A iż cie thák włzyłcy znáią/

46: Więcci też ná gębie gráią.

47: Pokorą.

48: ¶ Wolę ia ták brácie miły/

49: Niżby mi gębę obbili/

kolumna: b

1: Iáko to twoiey dzyáláią/

2: Ażci zęby wygládáią.

3: Mierność do Obzárftwá.

4: ¶ Coż wždy czynisz zołtobrzechu?

5: Márnne ożárły páduchu/

6: Ná pięć misci wrzody dáią/

7: Fráncą z wirzchu potrzáláią.

8: Obzárły do Miernego.

9: ¶ Lepŝzy moy wŝdy pánie mierny/

10: Obiad ŝzáfránny á pierny/

11: Albo torćik z márcepanem/

12: Niŝ twoy s kápuŝtą á s chrzanem.

13: **Mierny.**

14: ¶ Wolę ia thák pánie tłuŝty/

15: Nie ząwŝdy mieć mięŝopuŝty/

16: Ták żyć s káżdym nie obłudnie/

17: Mieŝzek mi s cnotą nie ŝchudnie.

18: **Rączy do Leniwego.**

19: ¶ Nuŝe moy miły leniwcze/

20: Ná piecu ŝławny myŝliwcze/

21: Ieŝteŝ álchimiŝtá práwy/

22: S kłóci mierzwá twoy bránt prá=

: (wy.

23: **Leniwiec.**

24: ¶ Y tyŝ wygrał s ŝwemi ŝkoki/

25: Ze cie ieŝcze bolą boki/

26: Y w mieŝzku co trochę było/

27: Wŝzytko wirzchem wyŝkoczyło.

28: **Wierność do Zazdrości.**

29: ¶ Nam ŝie czemuŝ chce cudzego/

30: Ludziom teŝ pewnie náŝzego/

31: Snadŝbychmy lepŝzy zyŝk ználi/

32: Bychmy ŝobie pokoy dáli.

33: **Zazdrość.**

34: ¶ Y toć niefortunny práwie/

35: Y nieznáczny w káŝdey ŝpráwie/

36: Poki zazdroŝci ná ŝwiecie

37: Nie ma/ iuŝ tym ŝzczęlcie plecie.

38: Wierność.

39: ¶ Nie toć zazdrość pánie miły/

40: Lecż gdy co ma s fzczeńcia iny/

41: Ty fie dobrze nie vdawisz/

42: A iefzcze go y zle sławisz.

43: Poćiwość z Nieczyftotą.

44: ¶ Witaycież pánie Gámracie/

45: Choć niewiele cnoty macie.

46: Po cudzych fie kąciech włócząc/

47: Poćiwym sławy vwłócząc.

48: Gámrat.

49: ¶ O y tyś nie wiele wygrał/

50: Ześ fie w wieczną niewolą wdał/

strona: 232a

AOPHTEGMATA

Liśt 232.

kolumna: a

1: Zonác wżytko z domu wlecze/

2: Dobrze cie miotłą nie fiecze.

3: Poćiwość.

4: ¶ Nie wierz temu brácie miły/

5: Závždy tácy sławni byli/

6: Ktorzy poćiwy łtan wiodą/

7: Nie płyną im czáfy z wodą.

8: Vkládny s Pyfznym.

9: ¶ Miły pyfzny czym fie cieżyfz/

10: Jedno dármo ludzi śmieżyfz/

11: Wierz mi twa hárdá ołobá/

12: Nikomu fie nie podoba.

13: Hárdy.

14: ¶ A czoż też widzę v ciebie/

15: Rzyć w popiele á mył w niebie/

16: Wždy lepiej iże ia fwiátá

17: Ták vzywam/ w dobre látá.

18: **Vkládny.**

19: ¶ Iešteś iáko Dąb wyniołły/

20: Ták bez żołędziu vrołły/

21: A śmierć maż chytrą przechyre/

22: Co ná cię oŕrzy fiekierę.

23: **Swowolny s tym co**

24: **w grozie.**

25: ¶ Witay dobry pácholiku/

26: A nápoły niewolniku/

27: Co by kotá ná łańcułzku/

28: Chowáią cie w tym kożułzku.

29: **Ten co w grozie.**

30: ¶ Niewiem by nie lepiej brácie/

31: Niżli włzyłcy fkárzą ná cie/

32: Bo kto nie ma z młodu grozy/

33: Rad ná ftárość rwie powrozy.

34: **Swowolny.**

35: ¶ Iuż tho cnotá opierzona/

36: Co mułzeniem zniewolona/

37: Lecż táka zacna y w niebie/

38: Co fie świeci fámá s fiebie.

39: **Pogroźny.**

40: ¶ Swowolny kiedy włtyd ftráci/

41: A z łotrołtwem fie pobráci/

42: Niewiem dáley co ma ftrácić/

43: Jedno fie s powrozem zbrácić.

44: **Wspaniły á Ponury.**

45: ¶ Myśl wspaniła ząwždy w niebie/

46: Máło pátrzy łamá fiebie/

47: A tho iey iełt łławá wieczna/

48: By wżem byłá pożyteczna.

49: **Ponury.**

kolumna: b

1: ¶ Ale brácie s taką myłłą/

2: Rádzi bárzo tramy kryłłą/

3: Y reyefrom fie dołtanie/

4: Czáfem idż z wioski náłz pánie.

5: **Wspaniły.**

6: ¶ Zacna myśl nigdy nie zbłądzi/

7: Gdy ią ktemu cnotá rządzi/

8: Bo tá pátrzy ząwždy wzgorę/

9: By Orzeł w łłońce przez chmurę.

10: **Zywot poćiwy á wżeteczny.**

11: ¶ Zaden w rołkofzy nie żywie/

12: Obchodząc fie niepoćiwie/

13: Bo tho łpołu ząwždy chodzi/

14: Niepoćiwość nędzę płodzi.

15: **Wżeteczny.**

16: ¶ Strzegąc náłzbyt poćiwości/

17: Bywa czáfem pan we mdłości/

18: Wierę mnie máło do tego/

19: Iáko táko pátrzam łwego.

20: **Poćiwy.**

21: ¶ Iáko cnotliwym poćiwość/

22: Ták też łwowlwym wżeteczność

23: Káżdemu łwą rołkofz czyni/

24: Błoto fie podoba łwini.

25: Státeczny z Wichrowátym.

26: ¶ Pátrzay brácie pilno ná ty/

27: Czo máią łeb wichrowaty/

28: A nic nie poczną státecźnie/

29: Iáko ich zła sławá wiecznie.

30: Wichrowáty.

31: ¶ A thy czo łobie łeb pśuiefz/

32: Siedzącz wśzytko śpekuluiefz/

33: Niewiem iefliś też co wygrał/

34: Boś iuż nápoly ośiwiáł.

35: Státeczny.

36: ¶ Ktokolwiek tu czo śpráwuie/

37: A rozumem przepátruie/

38: Ku czemu tho potym przyść ma/

39: Ná dobrym gruncie zákłáda.

40: Prawdziwy s Pochlebcą.

41: ¶ Lepiej iż prawdą obráziłz/

42: Niż pochlebstwem wśzytko skáziłz

43: Sam śie w nieprawdę záwiedziełz

44: Drugie^{go} w złą myśl przywiedziełz.

45: Pochlebca.

46: ¶ Wiefz że ten dziś zwyczay máią/

47: Iż śie o prawdę gniewáią/

48: Przyfárbowác iey nie wádzi/

49: Bo thákiey ślucháią rádzi.

50: Prawdziwy.

strona: 232v

APOPHTHEGMATA

kolumna: a

1: ¶ Bárzo drogo ten tho płáci/

- 2: Kiedy iuż kto prawdę łtráćí/
3: Bo tá iuż raz vtrácona/
4: Trudno ma być przywrocona.

5: **Dobry á Zły.**

- 6: ¶ Máły dziw iż zli bywáią/
7: Gdyż złe vczynki zyłk máią/
8: Ale mądry tym łie karze/
9: Gdy łie ciągną prze zyłk łgarze.

10: **Zły.**

- 11: ¶ Tylkołz dobrzy zyłku máią/
12: Iże ie ták przezywáią/
13: Ale iżby ie bacżono/
14: Dawno ten tret zátłoczono.

15: **Dobry.**

- 16: ¶ Moželz to łzkodą názywáć/
17: Kiedyć przydzie częgo dołtáć/
18: Coćby łlawę obrażáło/
19: łfćieć po tym zyłku máło.

20: **Vczynny z nieuczynnym.**

- 21: ¶ Mamli powiedzieć prawdziwie/
22: Kto iedno łam łobie żywie/
23: A nikomu niepomocny/
24: Będac zdrow zázwdy niemocny.

25: **Nieuczynny.**

- 26: ¶ Trzebá łie rozmyłłáć ná to/
27: Iż nie iutro będzie láto.
28: Nie zázwdy iágod zbieramy/
29: Ná iutro łie rozmyłłamy.

30: **Vczynny.**

- 31: ¶ Bárzo podobien ku świni/

32: Kto prze ludzi nic nie czyni/

33: A lam chce by przeń działano/

34: Zą błazny takie miewano.

35: **Ostrożny á niedbály.**

36: ¶ Przeftrogę przy káždey rzeczy/

37: Rádżę miey káždy ná pieczy/

38: Bo nawiętfzy zyfk poczuie/

39: Kto fie rozumem ípráwuie.

40: **Niedbálec.**

41: ¶ Bych ia miał o wżytkim myflić/

42: A rozumem wżytko íkryflić/

43: Snadźbych ośzálał bez czáfu/

44: Nie máiąc dobrego wczáfu.

45: **Ostrożny.**

46: ¶ Szczęfliwe to rozmyślanie/

47: Káždey ípráwy rozeznánie/

48: Bo ípráwá dnia wczoráyfzego/

49: Miítrzem íeť v dzifiefyżego.

kolumna: b

1: **Niefortunny s fortunnym.**

2: ¶ Fortuná gdy pochlebuie/

3: Iuż pewnego więźniá czuie/

4: Ktorem by Máłpá kugluie/

5: Kiedy íie w boty obuie.

6: **Fortunny.**

7: ¶ Coż lepiey iż ty nárzekałż/

8: Kiedy íwego ízczęfcia czekałż/

9: Wiełż że ízczęfcie s tego grodu/

10: Czo íeť ípráwion Pánu Bogu.

- 12: ¶ Twa fortuná iáko fklána/
13: Pięknie złotem málowána/
14: A gdy sie napiękniey błýfzczy/
15: Tedy narychley wynifzczy.

16: Zycźliwy s požądlwym.

- 17: ¶ Szczęfłliwy kto żądliwość fwą/
18: Znáiąc ku złemu przychylną/
19: Chowa iako w zamku twárdym/
20: Może być niecnocie hárdym.

21: Pożądlwy.

- 22: ¶ Wierz mi y tám we łbie trwogá/
23: Kto włzytko pułzcza ná Bogá/
24: A nic sie nie ftára o fię/
25: Iáko pftre ná Wiofnę profię.

26: Zycźliwy.

- 27: ¶ Ten ząwždy poćciwie żywie/
28: Kto myfli o tym prawdziwie/
29: Aby takim żywotem żył/
30: W iákimby ćci s fławą nábył.

31: Oftróżność ze zwycźaiem.

- 32: ¶ Groźny to krol ná káždego/
33: Zwycźay człeká niebácznego/
34: Nic tám rádá nie pomoże/
35: Iuźci tak zginąć nieboże.

36: Zwycźay.

- 37: ¶ Więc też ty fwą oftróżnością/
38: Stániesz drugim w gárdle kofcią
39: Bo kto fwego názbyt ftrzeże/
40: Pewnie sie kto przy nim zrzeże.

42: ¶ Gdy kto nád wŹytko poćiwość/

43: WziąwŹy przedię/ á wzgárdzi/

: (złość/

44: Ten iedno źiwie w roľkoľzy/

45: Ine wŹytko čás roľpłofzy.

46: **Cześ krotki á dľugi.**

47: ¶ Czały náľze iáko płyną/

48: A iáko mgła z wiatrem giną/

49: A my przedię nic nie dbamy/

50: Práwie puľtopás mieľzkamy.

strona: 233

APOPHTEGMATA

Liť 234.

kolumna: a

1: **Cześ dľugi.**

2: ¶ Iá nic nie dbam bom ľie nábyľ/

3: Rozmáiciem ľwiátá záżyľ/

4: Poki żytá poty bytá/

5: Aby byľo *ľemper ita*.

6:

7: **Cześ krotki.**

8: ¶ Tháki żywot máią źwinie/

9: Czo nie wiedzą kiedy minie/

10: Lecź co poćiwoľcią ľłyną/

11: Tákim złote czały miną.

12: **Wierny z niewiernym.**

13: ¶ Zywać ná ľwiecie pomiernie/

14: Obchodząc ľie s káźdym wiernie/

15: Ten moźe rzec źem dobrze żyľ/

16: Y poćiwiem czały ľtrawiľ.

18: ¶ Poćciwość tę rozmyślaiąc/

19: Pewnie iáko w lefie zaiąc/

20: Też musi być żyw łóżinką/

21: Záfłoniwłszy oczy pśinką.

22: **Wierny.**

23: ¶ Lepłza ieft cnotá w kłopocie/

24: Niżli niecnotá we złocie/

25: Dla fławy wiele ćirpieli/

26: Co rozum ná świecie mieli.

27: **Ieźdzály á Domowy.**

28: ¶ Coż czyniż buyny fokole/

29: Dawnoś bił miłtrzá ná łzkole/

30: Po łtodole z nim łzyrmuiąc/

31: Cepem łztuki wypráwuiąc.

32: **Domowy.**

33: ¶ Y tyś wygrał s tą włoczęgą/

34: Práwie łie żywiąc mitręgą/

35: Lepiey ábyś dożrzał łwego/

36: Niż nágládałz do cudzego.

37: **Sławny á nieślawny.**

38: ¶ Mielzkaiąc tu w dobrej łprawie/

39: Kto ma łtáránie o łlawie/

40: Ten poćciwy hándel wiedzie/

41: A nie buduie ná ledzie.

42: **Nieślawny.**

43: ¶ A długoż tey fławy będzie/

44: Poki dzwonik we dzwon gędzie/

45: Potym iáko po wiátru dym/

46: Gdzie poleći áni łam wzwiem.

48: ¶ Iáko komu brácie miły/

49: Pátrz oni czo łlawni byli/

50: Y dziś iáko żywi z námi/

51: Miefzkáią s łwemi cnotámi.

kolumna: b

1: Chędogi á plugáwy.

2: Coż czyniśz miły plugáwy/

3: Czo maśz ná łzyi zá łpráwy/

4: Podobnoś zápuścił w łowy/

5: Pod kołnierzem zwirz gotowy.

6: Plugáwy.

7: ¶ Y thy niebárzo vtyiełz/

8: Iż łie trzy kroć przez dzień myiełz/

9: A potrzebiełz łie perfumy/

10: A zá vchem gráiąc dумы.

11: Trzeźwy z opiłym.

12: ¶ Coż czyniśz chłópie opiły/

13: Iużci brzuch nápoły zgniły/

14: Szpetnieś łerdak pobrámował/

15: Znać żeś gárdła nie żáłował.

16: Opiły.

17: ¶ Brácie nápoły łzáleię/

18: Kiedy brzuchá nie doleię/

19: Y nie mogłbych łmáczno vlnąć/

20: Gdibych niemiał konwie muńnąć.

21: Trzeźwy.

22: ¶ Tu łie przypátrz ná tey świni/

23: Co thu náłog złemu czyni/

24: Przełtań łotrze ná máły czás/

25: Poydąć te tve zwyczáie w lás.

26: Leniwy á Rączy.

- 27: ¶ Pátrzayże tego leniwćá/
28: Práwie Kozięgo myśliwćá/
29: By też więc miał y trzy tuzy/
30: Pewnie wygra ná grzbiet guzy.

31: Leniwy.

- 32: ¶ Lekko idąc támże zaydę/
33: Y tak prętko wśzytko naydę/
34: Iáko thy fkacząc by Záiąc/
35: Ni nacź sie nie rozmyśláiąc.

36: Myśliwy á Niemyśliwy.

- 37: ¶ Nie wierzę kto ięft myśliwy/
38: Aby komu miał być krzywy/
39: Bo iuż złęgo nie myśli nic/
40: Zátrąbiwśzy więc w ciepłę pić.

41: Niemyśliwy.

- 42: ¶ Nic też dáley iedno trąbić/
43: Cudze żyto z owfem gnąbić/
44: Dołyć zabáwek poćciwych/
45: Niźli słuchác pśow krzykliwych.

46: Szczębietliwy á Milczący.

- 47: ¶ To práwie obyczay wilczy/
48: Gdy kto w kącie wśzytko milczy/
49: A iáko Bárnádyn siedzi/
50: Drugich słucháiąc śpowiedzi.

Rr

Milczący.

strona: 233v

AOPHTEGMATA

kolumna: a

2: ¶ Nie może być łzczebetliwy/

3: By zǎwždy miał być prawdziwy

4: Co iáko korzecznik miele/

5: Nie przeltánie do niedziele.

6: **Tenże.**

7: ¶ Bo ták mądrzy powiedáli/

8: Iż nigdy nie żáłowáli/

9: Kiedy poćciwie milczeli/

10: Niżli bełkocąc łgác mieli.

11: **Vbogi á Bogáty.**

12: ¶ Kto pieniądze we łbie chowa/

13: Ten fráfunku nie przechowa/

14: Nalepiey ie chowác w łkrzyni/

15: Nie báwić łie názbyt imi.

16: **Bogáty.**

17: ¶ Wźdyć łie ia wolę fráfowác/

18: Niż ty co nie małz co łchowác/

19: Możną zǎwždy wiedzye rotę/

20: Niedošťátek ná niecnotę.

21: **Vbogi.**

22: ¶ Nie wierz temu brácie miły/

23: Włzákechmy łie dołwiádfzyli/

24: Ia nie mam czym zełgác zdrádzić

25: Iedno s cnotą o łię rádzić.

26: ¶ **AOPHTEGMATA**

27: **poćciwe ná ofoby rozne.**

28: **Krol s pánem Rádnym.**

29: ¶ Wierę Krolu miłościwy/

30: Powinien káždy poćciwy/

31: Zǎwždy przeltrzedz páná łwego.

32: Co mu być zna poćciwego.

33: **Krol.**

34: ¶ Ia fie o to nie gniewam nic/

35: Kto mi będzie prawdę mowić/

36: Bo prawdá ieft miotłá froga/

37: A prawie dána od Bogá.

38: **Pan Rádny.**

39: ¶ Gdy w pánu nie mász chćiwości/

40: Z łáiki á s łprawiedliwości/

41: Iż czo żywo k niemu bieży/

42: Wiele mu ná tym należy.

43: **Pan fwiecki do Biskupá.**

44: ¶ Coż będziemy czynić Kfięże/

45: Y ciebiec woydłok dolęże/

46: Kiedy nie dádzą wytykác/

47: A kontributę przedię dać.

kolumna: b

1: **Biskup.**

2: Y tyś wygrał miły pánie/

3: Co siedziłz iáko Lys w iámie/

4: Drogi małz łzácunk poczęści/

5: Co małz dáwác s czwartey części.

6: **Pan.**

7: ¶ Mnieyłaćby to kfięże miły/

8: Iżbychmy to iuż złożyli/

9: Ale iákie práwá mamy/

10: Po máłey chwili poznamy.

11: **Sąfiad z Opátem.**

12: ¶ Nuż miły kfięże Opácie/

13: Wierę mi to dziwno ná cie/

14: Dármo tuczyłz tłufte woły/

15: A niedbałz o przyiacioły.

16: **Opát.**

17: ¶ Ale což tobie do tego/

18: Nie lepieyże pátrzyć fwego/

19: Oy byś thy hárnálz łzorował/

20: A ná woynę fie gotował.

21: **Sąfiad.**

22: ¶ Tymże gorzey kłze Opácie/

23: Iże nas tám wyganiacie/

24: Y tućby nadobnie było/

25: By fie z Helmem drzewo płrzy=

: (ło.

26: **Ziemiánin z Dworzáninem.**

27: ¶ Nuż moy miły Dworzáninie/

28: Iefli nas nádzyeíá minie/

29: Pewnieyła będzie wyłługá/

30: Gdy fie rzućiwá do pługá.

31: **Dworzánin.**

32: ¶ Nie wiemcí być to nie prawdá/

33: Iuż moie látá v dyablá/

34: Com ná Boży kábat służył/

35: A to nic com fie zádłużył.

36: **Ziemiánin.**

37: ¶ Napewnieyła to wyłługá.

38: Co z Bogá idzie á s pługá/

39: Aczći więc drudzy bywáią/

40: Co fie z nędze wygryzáią.

41: **Domowy z Zołnierzem.**

42: ¶ Ty co chcefz czynić zołnierzu.

43: Chociay w thym długim kołnie=

4: (rzu.

44: Kędy konie poftáwiwá/

45: Bo dáleko iefzcze żniwá.

46: **Zołnierz.**

47: ¶ Y tyś bárzo wiele wygrał/

48: Ześ iuż dwákroć podatki dał/

49: A wždy ia o cudzym chlebie/

50: Bronię y ciebie y siebie.

strona: 234

AOPHTEGMATA

Lift 234.

1: **Domowy.**

2: ¶ Bá kiedyby wam plácono/

3: Wieleby tym nápráwiono/

4: Bo wy Syromacy chudzi/

5: Muście drzeć nędzne ludzi.

6: **Stároftá s Poborcą.**

7: ¶ A coź czyni pan Poborcá/

8: Niehcemu fie do proporcá/

9: Ma lift od męki od winy/

10: Woli murować kominy.

11: **Poborcá.**

12: ¶ A coź czynić pánie miły/

13: Trzebác ná nie piśác winy/

14: Ani pozywác nie chccie/

15: Ani ná ciążą nie flecte.

16: **Stároftá.**

17: ¶ Lácnoć tobie fiedząc liczyć/

18: Leczby też drugiemu życzyć/

19: Bo chociay częfto dáiemy/

20: Gdzie fie podziewa nie wiemy.

21: **Podfkárbi z Mytnikiem.**

22: ¶ A thy czo czyniŷz Mytniku/

23: Byś iedno nie był ná łyku/

24: Boć Reyeftrá iákoś błądzą/

25: Ci czo piŷzą zleć ie rządzą.

26: **Mytnik.**

27: ¶ Wierę pánie bárzo głupie/

28: Iákoś dzifia w Polŷcze kupie/

29: By teŷ wierę dárl przezdzięki/

30: Nie máłz w czym rozmoczyć ręki.

31: **Podfkárbi.**

32: ¶ Przetho nie máłz iŷe drzecie/

33: Máło nie dwa kroć bierzecie/

34: A czo nowych myt náłtáło/

35: Dziw że co kupcow zołtáło.

36: **Ziemiánin s Stároftą.**

37: ¶ Moy miły pánie Stárofto/

38: Oto ia thák powiem profto/

39: Choć fie wam niŷko kłániamy/

40: Spráwiedliwoŷci nie mamy.

41: **Stároftá.**

42: ¶ A wŷák záwždy bez odwłoki/

43: Gdy czás przydzie łądzą roki/

44: Czynią teŷ exekuciją/

45: Kiedy kogo łucho zmyią.

46: **Ziemiánin.**

47: ¶ Bá toć ielŷcze powinna rzecz/

48: Aleby nas Slachty nie drzeć/

49: A poczynić nam gránice/

50: Praw nie wywrócić ná nice.

kolumna: b

1: **Pan s Plebanem.**

2: ¶ Dobry dzień kfięże Plebanie/

3: Iákoś wáfz ftan bárzo tanie/

4: Práwie was ludzie doználi/

5: Zefcie fie bárzo przełgáli.

6: **Pleban.**

7: ¶ Málochmy my pánie krzywi/

8: Więcey náfzy ftárfzy łzywi/

9: Máłe złodzieyki wiefzacie/

10: Wielkim fie nífko kłániaacie.

11: **Stároftá á Burmiftrz.**

12: ¶ Witayciefz Pánie Burmiftrzu/

13: Ná Rátufzu sławny miftrzu/

14: Wielefcie ich ofądzili/

15: Co nie dawno w łykach byli.

16: **Burmiftrz.**

17: ¶ Z goryć nam ieft tá moc daná/

18: Tám bywa krzywdá vznaná/

19: Y tám bywa fentencija/

20: Ná dole exekucia.

21: **Stároftá.**

22: ¶ Snadźbyfcie lepiey czynili/

23: Byfcie nędzniki fądzili/

24: A krzywd ludzkich doglądáli/

25: Niżli złodzyeie wiefzáli.

26: **Woiewodá Ráyce.**

27: ¶ Owości pánowie Ráyce/

28: Pátrząc ná nie áz fie fráć chce/

29: Dawnoście ty pośądzili/

30: Co z wieczorá nábroili.

31: **Ráyce.**

32: ¶ Iákie Pánie wybieracie/

33: Otoż tákie łobie macie/

34: Snadźby y bábę obrano/

35: By iedno co zá to dano.

36: **Ziemiánie s Pośły.**

37: ¶ Coż będą mowić zyemiánie/

38: Gdy pobor przyniofą ná nie/

39: Z dáleká Pośłom náłaią/

40: Z bliská łie niško kłániáią.

41: **Zyemiánie.**

42: ¶ Witayciełz mili ośłowie/

43: S Seymu pánowie Pośłowie/

44: Nadobniełcie vrádzili/

45: Abychmy w niewoli byli.

46: **Pośłowie.**

47: ¶ Wierę iedno nas pátrzyacie/

48: Czemu s pány nie mowicie/

49: Ná tychći wśzytko należy/

50: Pośeł temu nie zábieży.

Rr ij

strona: 234v

APOPHTEGMATA

kolumna: a

1: **Zyemiáinin.**

2: # Wśzytkoć dyabeł mali łie rzec/

3: Co náłzych praw tám macie łtrzedz/

4: Acż cnotliwych łełt niemáło/

5: Drudzy by fie iedno bráło.

6: **Woyt s Pánem.**

7: # Pánie wierę mátko Boża/

8: Iákoś nam nieplenne zboża.

9: Bárzo v nas grofz zwierzyná/

10: A blińko iuż do Marćiná.

11: **Pan.**

12: # Więc Woycie báráná przedác/

13: Zařz wřzytko do brogu biegác.

14: Albo teź s Kurem Gąfiorá/

15: Teźci nie da řpác z wieczorá.

16: **Woyt.**

17: ¶ Iuźbych ia ták vřnáł s kurem/

18: Ale przedřię chodzić s turem/

19: Day pobor/ zápłácze winę/

20: A potym woź dzieřięcinę.

21: **Pan z Vrzędnikiem.**

22: # Wierę pánie Vrzędniku/

23: Strzeź byś kiedy nie był w łyku/

24: Bárzo fie broźki zniźáią/

25: Chociay z nich nie vmłacáią.

26: **Vrzędnik.**

27: ¶ Vległy fie řnopki pánie/

28: Suche láto było ná nie/

29: Dokłádáło nas tu czworo/

30: Bárzociem dziś w brog nie řporo.

31: **Pan.**

32: ¶ Bá wierzę iżeś dołóżył/

33: Ale nie w brog w miecheś włóżył/

34: Bo dawno tym wářz cech řłynie/

35: Ze v korcá wnet wirzch zginie.

36: **Vrzędnik.**

37: ¶ By fie pánie garfcia bráło/

38: Bá nie będziec przybywáło/

39: Suń Gąfięciu suń Kurczęciu/

40: Muścić sunać y profięciu.

41: **Pan.**

42: ¶ Pátrzay iedno byś nie suął/

43: Abyś ná gáłas nie dunął/

44: W łzpiżárni nic chwála Bogu/

45: Nie máłz/ á wždy flábo w brogu.

46: **Kráwiec s Pánem.**

47: ¶ Pánie muściec przykupić/

48: Sukná/ chcecieli dobrze mieć/

49: Boć bárzo wąłka delia/

50: Ledwo ią oblokę y ia.

kolumna: b

1: **Pan.**

2: ¶ Alboć brácie kráwczę nogieć/

3: Albo miewałz krotki łokieć/

4: Pięć łokci wyłzło w delią/

5: Ze czterzech ią indziey łzyią.

6: **Kráwiec.**

7: ¶ Sukno pánie nie nátkáne/

8: A ktemu bárzo zmaczáne/

9: Więc fie go síła sftąpiło/

10: A też bárzo wąłkie było.

11: **Páchołek á Pan.**

12: ¶ Pánie miły žimá blifko/

13: Bárzo wąłkie mam sukniłko.

14: Ieſli Báráná nie będzie/

15: Pewnie ząb o ząb zągędzie.

16: **Pan.**

17: ¶ Dobrze ták ná was łotrowie/

18: Bo co wam dádzą pánowie/

19: WŹytko lecie przepijecie/

20: Zimie nie máłz nic ná grzbiecie.

21: **Podwoiewodzy á Kupiec.**

22: ¶ Wierz mi iż y to nie głupiec/

23: Co go to zową pan kupiec.

24: Przyczyni ten łobie wagi/

25: Y łokciem rościągnię sżragi.

26: **Kupiec.**

27: ¶ Trudno pánie dziś mędrówác/

28: Przydzie nam s łzoty wędrowác/

29: Y wy macie nie złą kupią/

30: Co nas wálzy łudzy łupią.

31: **Gość á Goſpodarz.**

32: ¶ Pomaga Bog łtáry łgarzu/

33: Pánie miły Goſpodarzu/

34: Iákim korcem owies mierzą/

35: Y co weźmiesz zá wiczerzą.

36: **Goſpodarz.**

37: ¶ O síłny was pożytek mam/

38: To co fie dármo nábiegam/

39: A co mi węgły połracie/

40: Nie dawłzy nic vciekacie.

41: **Vrzędnik z Młynárzem.**

42: ¶ Dobry dzień pánie Młynárzu/

43: Witayciełz pánie Włódárzu/

44: Wieleż tám maż żytá w fkrzyni/

45: Podobnoś wfywał świni.

46: **Młynarz.**

47: ¶ A czo dziś pánie zá mływo/

48: Bá fkurczyłoć fie co żywo.

49: Ledwa czálem do niedziele/

50: Ieden fie korużek zmiele.

strona: 235

AOPHTEGMATA

Liśt 235.

kolumna: a

1: **Vrzędnik.**

2: ¶ Dawno fie ten korczyk miele/

3: Alebych to mogł rzec śmieie/

4: Iżeś ich iuż vkradł kilo/

5: Dawno w fkrzyni pełno było.

6: **Młynarz.**

7: ¶ Głodne to więc láto czuią/

8: Gdy fie śámi Krucy kluią/

9: Ia garfcia ty możesz worem/

10: Blińko fzeliná zá dworem.

11: **Zak z Mnichem.**

12: ¶ Przecz tám Mnichu w tę vlicę

13: Bieżyłz/ niołącz tę tablicę/

14: Wiesz żeć tám Lutrowie siedzą/

15: Co y w piątek mięfo iedzą.

16: **Mnich.**

17: ¶ Y tyś wygrał s tym kropidłem/

18: Y s tą fołą y z mázidłem/

19: Máło dziś fwiátości znáią/

20: Iełzcze fie z nich pośmiewáią.

21: Zak.

22: ¶ A coż Mnichu zá fwiatości/
23: Iż nośimy zdechłe kości/
24: Albo łol z wodą z máżidlęm/
25: Tákżećby łie mázał mydłem.

26: Kátolik s Trideitą.

27: ¶ Coż chceż czynić s łwym nałogiem
28: Przedłię pożyczánym Bogiem/
29: Chceż mieć Kriřtá co nas zbáwił
30: Iákoż to bez Bořtwá łpráwił?

31: Trideitá.

32: ¶ Ia chcę mieć Bogá iednego/
33: Potym Kriřtá łyná iego.
34: Nam od Oycá połłánego/
35: Ktory miał wřzytko od niego.

36: Kátholik.

37: ¶ To y Bořtwo od niego miał/
38: Co mu łe był do czáfu dał/
39: Iákoż miał być pożyteczny/
40: Gdyż Bog łie łeřt iedno łieczny.

41: Trideitá.

42: ¶ Toć pewnie ták iáko mowisz/
43: A wřzák to y łam dobrze łiesz/
44: Ze to iáwnie łam łyznawał/
45: Iże wřzytko od Oycá miał.

46: Kátholik.

47: ¶ Tedyć łie ći omyłáli/
48: Co go łiecznym Bogiem zwáli/
49: Prorocy y Apořtoli/
50: Doczcieřz łie łego powoli.

kolumna: b

1: Trideitá.

- 2: ¶ Prawdá żeć był w obietnicy/
3: Ná coć sie zgadzaią wżycy/
4: Ale práwie nigdy nie był/
5: Aż gdy sie ná fwiát národził.

6: Kátholik.

- 7: ¶ Byś nabárzeiy ftrząłał rogiem/
8: Wżdy go musisz wyznác Bogiem
9: A iefliże był doczeńny/
10: Tedyć to Bog bárzo śmieszny.

11: Trideitá.

- 12: ¶ Człowiekiem go tylko znamy/
13: Bo piśmo po sobie mamy/
14: Lecż go Bogiem mieć nie chcemy
15: Gdyż rośł w leciech iáko y my.

16: Kátolik.

- 17: ¶ Wízák był iefzcze przed Abrámem/
18: Ná pułzczy był żydom Pánem.
19: A wżytko co widzisz stworzył/
20: Iedno żeć sie łeb zátrwożył.

21: Tenże.

- 22: ¶ Iabych rzekł lepiey sie iednác/
23: A ze wżem sie fwiátem zgádzác/
24: Boć y Iulian nie wygrał/
25: Co sie mu też ták śprzećiwiáł.

26: Biśkup s Kánoniki.

- 27: ¶ Kfięża miła Kánonicy/
28: Kiedychmy tu śpołu wżycy/
29: Wierę fwieccy nárzekaią/

30: Ze z was złe przykłády máią.

31: **Kánonicy.**

32: ¶ Miłościwy kłze Biskupie/

33: Nálz miły kościelny słupie/

34: Y o wasci złe nowiny/

35: Choć bierzecie dzieięćiny.

36: **Rotmistrz s towarzyszymi.**

37: ¶ Odpuście mi towarzysze/

38: Wieręc wšzytko pifarz piłze/

39: To coście ludziom pobráli/

40: Będziecie potym wrócáli.

41: **Towarysze.**

42: ¶ Stáray fie pánie Rotmistrzu/

43: Nálz ná ten czás iáko mistrzu/

44: Aby też nam nálze dano/

45: Nie będzie nikomu brano.

46: **Prokurator á Sędzia.**

47: ¶ Możelz ty dekret ferowác/

48: Mnie też wolno ápellowác/

49: Siłá fie s czáfem odmieni/

50: Bo Syem bywa áż Wiefieni.

Rr iij

strona: 235v

APOPHTEGMATA

kolumna: a

1: **Sędzia.**

2: ¶ Bá możelz ty ápellowác/

3: Ale Koc káz nágotowác/

4: Leczby grofz przepadł przez pálce/

5: A dobrze ták ná zuchwálce.

6: Spokoyny á Prokurator.

7: ¶ Witayże pánie Doktorze/

8: Nálz miły Prokuratorze/

9: Co ná worku pulfu mácáfz/

10: A práwo opák wywrácafz.

11: Prokurator.

12: ¶ Y tyś nie wiele mym zdánien/

13: Wygrał też swoim iednánien/

14: Bo połowicę odpułzcza/

15: Kto fie ná ludzi przypułzcza.

16: Spokoyny.

17: ¶ Iuż ia wolę część odpuścić/

18: Niżli tobie ręce tłuścić/

19: A włoczyć fie po terminach/

20: Nic mi po tych ofkominach.

21: Doktor s Pánem.

22: ¶ Pánie á iákoż fie macie?

23: A dobrzeż mię ielzcze znacie?

24: Wierę wam słábo puls bije/

25: Znácze wam wątroba gnije.

26: Pan.

27: ¶ Iuż miły pánie Doktorze/

28: Poki tám pieniądze w worze/

29: Ná co trzebá roskáźcie dáć/

30: Boć nie mogę łobą włádác.

31: Doktor.

32: ¶ Pánie trzebác dáć niemáło/

33: Boć w áptekach przydrożáło/

34: A mnie też wczás káźcie co dáć/

35: Boć tu trzebá poprácować.

36: Krámárká á Ziemiánin.

- 37: ¶ Czego chcecie piękny pánie/
38: Naydzieć v mnie wŕzytko w kra=
: (mie/
39: A wierę wam dam nie drogo/
40: Dobrzeć wam chodzić chędogo.

41: Ziemiánin.

- 42: ¶ Byfcie chcieli wierzyć máło/
43: Bo fie pieniędzy przebrało/
44: A wierę dziś trudno o nie/
45: Iużbych fnadź przedał y konie.

46: Krámárká.

- 47: ¶ Dáły fie nam ty borgi znác/
48: Wŕzytko fie każą pozywác/
49: A gdy bierze pięknie mowi/
50: Ale kiedy da á kto wie.

kolumna: b

1: Szynkarz s Pánem.

- 2: ¶ Pánie dobre wino v mnie/
3: A wy macie sílá w gumnie/
4: Báryłę go wziąć nie wádzi/
5: Wiem że ie pijacie rádzi.

6: Pan.

- 7: ¶ Silá s tego gumná trzebá/
8: Ná potrzeby y dla chlebá/
9: Dobrze też gárnułzkem brácie/
10: Nie przychodząc ku vtrácie.

11: Másztálerz s Pánem.

- 12: ¶ Pánie konie fie przepádły/
13: Y wczorá owfá nie iádły/

14: Ażem im był po łnopku dał/

15: Młoconego klucznik nie miał.

16: **Pan.**

17: ¶ Iedno pátrzyfz gotowego/

18: Mnimałz by tuż do nowego/

19: Dobrać łieczká łiodłowemu/

20: A s plewámi gościnnemu.

21: **Vrzędnik s Pánem.**

22: ¶ Pánie nie płenne zbożyfko/

23: Bo siłne było złożyfko/

24: Trzebác dzifia ná korzec bić/

25: Niżli go przydzie námierzyć.

26: **Pan.**

27: ¶ Iako cie mam to ták zówždy/

28: Nie plenny tobie rok káždy/

29: Dawnoć ty nowiny łłyną/

30: Vrzędnikom wirzchy giną.

31: **Páni s pánią łtára.**

32: ¶ Coż páni łtára dziálamy/

33: Práwie iuż łwiát opułzczamy/

34: Poginęły y biełiády/

35: Práwie chodzimy by báby.

36: **Páni łtára.**

37: ¶ Ażaś ty páni w niewoli/

38: Smutne łerce zówždy boli/

39: Moželz czyłcie być wełoła/

40: Nie boy łie łwego łokoła.

41: **Chłop s kárczmarką.**

42: ¶ Coż wždy páni ták figłuielz/

43: Dwie zá iednę przypifuielz/

44: A podawałz nam s piánami/

45: Day s konwią náleiem fámi.

46: **Kárczmarká.**

47: ¶ Aleciem bárzo wygrála/

48: Beczka mi fie opukała/

49: Y drugie mi pokwálniało/

50: Mamci z was zyłku niemáło.

strona: 236

AOPHTEGMATA

Liśt 236.

kolumna: a

1: **Chłop.**

2: ¶ A więc tho ná nas wydrzeć małz/

3: Iż śwych beczek nie dogładałz/

4: Aleć to iuż nie nowiná/

5: Sowito płáci chudziná.

6: **Zwodnicá á Dworzánin.**

7: ¶ Wiem tu pánie ná vlicy/

8: Iełzche práwe dwie dziewicy/

9: Táláraby nie żáłowác/

10: Pewnie będziecie dziękowác.

11: **Dworzánin.**

12: ¶ Nicby nam o tálár nie ízło/

13: Ale owo więc nie śmieszno/

14: Kiedy ná łbie roftą guzy/

15: Co ie zowiecie Fráncuzy.

16: **Gretá z Netą.**

17: ¶ Dobry wieczor páni Neto/

18: Nie byłci by go zábito/

19: Iákoś była obiecála/

20: Iżeś go tu przywieść miałá.

21: Netá.

- 22: ¶ Miła Gretko poczkay máło/
23: Albo niewieź co ſie ſtáło/
24: Wſzytko łotr z wieczorá przegrał/
25: Niewiem by grofz przy łobie miał.

26: Gretá.

- 27: ¶ Porwonze thám dyabłu Netko/
28: Gdy iuż wiefz iż przegrał wſzytko/
29: O łotráciem ia niedbála/
30: Kilobych w miefzku dłubála.

31: Goſpodarz z żydem.

- 32: ¶ Nie pátrz żydku iż tu gráią/
33: Ieſzczęć wždy po trofze máią/
34: Tám więc czáſem k wieczorowi/
35: Rychley ſie żydek obłowi.

36: Zydek.

- 37: ¶ Pánie iákoć dáley zaydą/
38: Pewnieć mię y domá znaydą/
39: Chociay im to bárzo ſzkodzi/
40: Przedię ie dyabeł zówodzi.

41: Goſpodarz á Gracze.

- 42: ¶ Pánowie czás płácić winá/
43: Bo to iuż łtára nowiná/
44: Przydzie to drugiemu łnádnie/
45: Ze chyłkiem ze drzwi wypádnie.

46: Gracź.

- 47: ¶ Day ſie tám dyabłu y z winem/
48: A wízakeś ty nie Węgrzynem.
49: Dáleko mi pilniey tego/
50: Bych dołtał fygnetá łwego.

kolumna: b

1: Góspodarz.

2: Ale pánie iáko wiecie/

3: Nic mnie po wálzym fygniecie/

4: Wolałbych iuż otrzeć tramy/

5: Co z dawná ná borg bieramy.

6: ¶ AOPHTEGMATA

7: Albo wirfzyki ná gmáchy/ ták=

8: że też y ná ine rzeczy/ iáko kto

9: sobie obierze.

10: Ná Dom.

11: # Iam to budował nie tobie/

12: Ty też buduy k woli sobie.

13: ¶ Nie gań co nie k myfli baczyfz/

14: Aż fie też ná fwym obaczyfz.

15: ¶ Niech kto iáko chce fzácuie/

16: Káždy k fwey myfli buduie.

17: ¶ Kiedy twoie oglądamy/

18: Tedy w fwym wádę poznamy.

19: ¶ Zá rázem nie fzácuuy brácie/

20: Boć też tákże przydzie ná cie.

21: ¶ Kto fzácuie cudze fpráwy/

22: Ná fwym bywa błazen práwy.

23: ¶ Niech fie pilno przypátruie/

24: Swemu co cudze fzácuie.

25: ¶ Kto tu chce być fzácunkarzem/

26: Trzebá áby nie był łgarzem.

27: ¶ Gdy kto chce cudze fzácowác/

28: Trzebá vmieć fwym fzáfowác.

29: ¶ Snádnie cudze fpráwy gánić/

- 30: Ano nálze łtoią zá nic.
- 31: ¶ Nam fie więc zda nálze wŕzytko/
32: Nalepŕsze/ choć drugim brzydko.
- 33: ¶ Do czáfu fie obeydź możeńz/
34: Nie gań áz teź ŕwe vkażeńz.
- 35: ¶ Wŕzytko cokolwiek robimy/
36: Iż ma zginąć pewnie wiemy.
- 37: ¶ Nieŕmiertelność to nam dáłá/
38: Mnima áby wiecznie trwálá.
- 39: ¶ Niewie komu noŕi pczolá/
40: Tákże my teź wŕzyłcy zgołá.
- 41: ¶ Kiedy kámienie kuiemy/
42: Niewiem komu buduiemy.
- 43: ¶ Wŕzytko próżność tego ŕwiátá/
44: Wŕzytko łkázá dłuęie látá.
- 45: ¶ Czás burzący iáko morze/
46: Wŕzytki nálze łpráwy łporze.
- 47: ¶ Niemálz nic ták gruntownego/
48: Co nie zginie czáfu łwego.
- 49: ¶ Wŕzytko cokolwiek robimy/
50: Ná kogo pewnie nie wiemy.

Rr iij

Nie o=

strona: 236v

APOPHTHEGMATA

kolumna: a

- 1: ¶ Káždemu fie ták pewnie zda/
2: Iż czo zácźnie wŕzytko przetrwa.
- 3: ¶ Mnima człowiecza náturá/
4: Iż ták záwždy łkákác turá.
- 5: ¶ Nie ma náturá dawności/

- 6: Ná łwe káźde przypáďłóści.
7: ¶ Kto wnidzie do domu tego/
8: Ma być łercá cnotliwego.
9: ¶ Błogołáw w tym domu Pánie/
10: Włzytkim łzczęfliwe miełzkánie.
11: ¶ Kiedyś to dopuścił łpráwić/
12: Ráczyłz Pánie błogołáwić.
13: ¶ Ráczyłz dáć s łwey łáłki Pánie/
14: Tu włzem fortunne miełzkánie.
15: ¶ Nie dáy Pánie złemu łzkodzić/
16: Aby nie łmiał w ten dom wchodzić.
17: ¶ Vbłogołáw ten dom Pánie/
18: Y káźdego w nim miełzkánie.

19: # Ná wrotá.

- 20: ¶ Kto tu iedzie tymi wroty/
21: Zołtáw ná polu kłopoty.
22: ¶ Pułzczáycie wrotá káźdego/
23: Lecź wźdy pátrzcie poćciwego.
24: ¶ Wrotny łkriy w zánádrá klucze/
25: Kiedy kto włzeteczny łłucze.
26: ¶ Nie otwieráycie łie wrotá/
27: S kimby Pan vzył kłopotá.
28: ¶ Kiedy kto w-yeźdza [!] w ty wrotá/
29: Niechay będzie iezdny cnotá.
30: ¶ Nie w yeźdzay w ty wrotá łgarzu/
31: Ráďzey táł łtoy ná kleparzu.
32: ¶ Iedziełzli tu ná niezgodę/
33: Ráďzey w kárcźmie miey gołpodę.
34: ¶ Z iáką tu łpráwą przyedziełz/
35: Pewnie teź s táką wyedziełz.

36: ¶ Wyźrzy brácie wroty dziurą/

37: Z iáką tu kto iedzie fkorą.

38: # Ná drzwiach v gmáchu.

39: # Roškáz pánie kto tu wchodzi/

40: Niech nikomu nic nie szkodzi.

41: ¶ Kto tu wchodzi tymi drzwiami/

42: Niechże będzie wiernie z námi.

43: ¶ Ieśliżeś tu wżedł z ochotą/

44: Rádźć fiądźże łpołu s cnotą.

45: ¶ Gdy tu idziełz ná to pomni/

46: Co powinni czynić łkromni.

47: ¶ Ieśliś tędy do nas przyłzedł/

48: Pátrż ná cnocie byś nie był medł.

49: ¶ Kto tu wchodzi tymi drzwiami/

50: Niechże idzie zgodą z námi.

51: ¶ Nie kołác tu brácie miły/

52: Ieśli niełiefz złe nowiny.

kolumna: b

1: ¶ Pomni gdy tu wchodziłz brácie/

2: Iż też máią pieczę ná cie.

3: ¶ Kto tędy idzie obłudnie/

4: Odpráwią go też niecudnie.

5: ¶ Idziełzli tám idźże wiernie/

6: A záchoway fwoy łtan miernie.

7: ¶ Ieśli idziełz tám ná pokoy/

8: Czo ma s czálem przypáść rokuy.

9: ¶ Gdy tu będziełz ná pokoiu/

10: Mył pilnie żeś ząwždy w boiu.

11: ¶ Kto tu wchodzi nie wyprzągay/

12: Złey myłli cnotą powłciągay.

13: ¶ Wnidziefzli tám bądźże pilen/

14: Co mażz cnozie być powinien.

15: ¶ Idziefzli tám w tym fie obącz/

16: Co przyſtoi to czynić rácz.

17: ¶ Ktokolwiek tu w ty drzwi wchodzi.

18: Rozmyſlay co cnozie ſzkodzi.

19: # **Ná okniech.**

20: # Kiedy pátrzyſz ná ſwiát tędy/

21: Pomyſlay ná iego błędy.

22: ¶ Gdy vŕrzyſz ſwiátło tą błoną/

23: Myſl ikąd ma moc przyrodzoną.

24: ¶ Gdy chceſz mieć z okná wyŕzenie/

25: Miei ná wodzy pomyſlenie.

26: ¶ Gdyć zágrzebą pátrząc kotki/

27: Pilnie ápelluy do cnotki.

28: ¶ Pátrząc ná ſwiát pomni ná to/

29: Iż nie zázwdy bywa láto.

30: ¶ Gdy vŕrzyſz iż w polu kwitnie/

31: Myſl iáko to prętko zniknie.

32: ¶ Pomyſl iáko fie czás mieni/

33: Choć widziſz iż fie zieleni.

34: ¶ Tu pátrząc miei ná bączności/

35: Swe odmienne przypádłości.

36: ¶ Pátrząc ſtąd w nalepſzey myſli/

37: Pomni zázwdy ná czás przyſzły.

38: ¶ Pátrząc pomni iżeſ człowiek/

39: A rozmyſlay iáki twoy wiek.

40: ¶ Gdy vŕrzyſz oknem iż ſwita/

41: Niech cie cnotá cóſ ieſt ſpyta.

42: ¶ Kiedy wyŕrzyſz z okná tego/

- 43: Wzniesć oczy do Páná swego.
44: ¶ Kiedy tędy poźrzyłz ná sviát/
45: Pomyłł iáki tho frogi kát.
46: ¶ Pátrząc ná sviát pomyłł łobie/
47: Iáko krotki čás dan tobie.
48: ¶ Pátrząc tędy á což małz rzec/
49: Niewiesz ielli nie iutro precz.
50: ¶ Kiedy wygládałz tą błoną/
51: Pomni cnotę przyrodzoną.
52: ¶ Gdyć łie tędy ófwieci gmách/
53: Pomyłł pilnie ná przyśłyłz łtrách.

strona: 237

AOPHTEGMATA

Liłt 237.

kolumna: a

- 1: ¶ Tędy wchodzi łwiátłó z niebá/
2: Támże thobie pátrzyć trzebá.
3: ¶ Pátrż łkąd tędy łwiátłó wchodzi/
4: Támże twa myłł niechay godzi.
5: ¶ Kiedy tym oknem wygládałz/
6: Rozmyłłay czego požádałz.
7: ¶ Pátrząc tędy pomyłł łobie/
8: Co łie gdzie dzieie o tobie.
9: ¶ Gdy vyrzyłz bláłk przez ty błony/
10: Pomyłł s ktorey przyśzedł łtrony.
11: ¶ Kiedy pátrzyłz z okná tego/
12: Włpomni łobie Páná swego.
13: # Ná Kominy.
14: ¶ Ielliżeś ófwiecił łciány/
15: Ófwiecze łáłką y pány.
16: ¶ Byś nam ielzcze łáłkę wzniecił/

- 17: Kiedyś nas ogniem oświecił.
18: ¶ Pátrż co ieft nam z łáki dano/
19: Aby w ciemnościach widziano.
20: ¶ Przyrodzenie záziębione/
21: Ogniem bywa ożywione.
22: ¶ Ogień co mądrzy bywáli/
23: Przyjacielem duŕze zwáli.
24: ¶ Przy kominie z grzanką czálfzá/
25: Ieft rodzona ciotká nálfzá.
26: ¶ Smáczniey fie więc pije piwo/
27: Gdy w komin kładą łuczywo.
28: ¶ Káźdego zła myfl ominie/
29: Siedząc s czálfzá przy kominie/
30: ¶ Chcemyli dobrej myfli być/
31: Káźmyfz w komin drew przyłóżyć.
32: ¶ Nápoły fráfunk ominie/
33: Kiedy fie pali w kominie.
34: ¶ Komu źimno bárzo chwali/
35: Kiedy fie w kominie pali.
36: ¶ Lepiey człowieczey náturze/
37: Przy kominie niż w kápturze.
38: ¶ Możemy poŕiedzieć do dnia/
39: Kiedy mamy ciepło z ognia.
40: Grzanki piec/
41: Piwo łiec.

42: # Ná wfchody.

- 43: ¶ Ieŕliżeś fie piwá obiadt/
44: Wáruy byś ze wfchodu nie ŕpadł.
45: ¶ Ieŕli ftąd zlećifz łokole/
46: Pewnie opádniefz ná dole.

- 47: ¶ Kto stąd spądnie długo ięczy/
48: Bowiem tu fkok nie zaięczy.
49: ¶ Ieśli stąd spądnie sz pijáno/
50: Naydą cie pod schodem ráno.
51: ¶ Dybie szli tędy pijány/
52: Dierz sie żerdzi macay sciány.

kolumna: b

- 1: ¶ Pewnie przydzie sz w silne błędy/
2: Ieśli zleci sz prosto tędy.
3: ¶ Wiele stopieni nie zgądnie/
4: Kto tu z wirzchu ná doł spądnie.
5: ¶ Kto stąd spadł iz to wspomienie/
6: Liczy poćichu stopienie.
7: ¶ Iełliś nie latał zá młodu/
8: Strzeż sie zlecić s tego wřchodu.
9: ¶ Zlebyś łobie lecąc tułzył/
10: Iełliś z młodu nie zafułzył.
11: ¶ Iełliś piwo łapał z głodu/
12: Strzeż sie pilnie tego wřchodu.
13: ¶ Káždy zázwdy ráno zblądnie/
14: Gdy kto s tego wřchodu spądnie.
15: ¶ Wáruy chybić nádoł drogi/
16: Iełlic sie plátaią nogi.
17: ¶ Pijanemu przydzie snądnie/
18: Choćby nie rad s schodu spądnie.
19: ¶ Nárychley sie więc zátoczy/
20: Kto ze wřchodu s pyłzná kroczy.
21: ¶ Kto tu nádoł z wirzchu spądnie/
22: Wiele tu stopniow nie zgądnie.

- 24: ¶ Gdy tu wnidziefz nie rufzay nic/
25: Wfzák wiefz nacż tákiemu ma przyść.
26: ¶ Kto tu krádnie káždy wiśi/
27: By więc miał y kozuch liśi.
28: ¶ Gdy tám wnidziefz hámu y ciáło/
29: By mu fie czego nie chciáło.
30: ¶ Chcefzli s fławą vżyć fwego/
31: Nie rufzayże tu cudzego.
32: ¶ Kto tu w tym gmáchu przewodzi/
33: Pewnie przed miáfto vgodzi.
34: ¶ Niech cie tu myfl nie záwodzi/
35: Wiefzże powroż bárzo fzkodzi.
36: ¶ Gdy tu wnidziefz miey myfl w gro=
: (zie/
37: Wiefz że zle być ná powrozie.
38: ¶ Przeto mie fklepem názwano/
39: Aby o mie złe karano.
40: ¶ Byś miał y Burmiſtrzá brátá/
41: Rufzyfzli tu ofrafz kátá.
42: ¶ Wnidziefzli tu to wiedz pewnie/
43: Zeć być przed miáftem ná drewnie.
44: ¶ Nie kołác tu nie zyfzczefz nic/
45: Chybá ráno konopną wić.
46: ¶ Možefz tu wleść oknem trochę.
47: Chcefzli mieć dębową fochę.
48: ¶ Wnidziefzli tu głupi chłopie/
49: Pewnieć oganiác konopie.
50: ¶ Kto fie o ty drzwi pokuśi/
51: Tárgác fzyią powroz muśi.
52: ¶ Mijay brácie złać tu fprawá/

53: Obieźą tu y bez prąwá.

strona: 237v

AOPHTEGMATA

kolumna: a

1: ¶ Będzieź miał ftłuczeźli kłotkę.

2: Szubienicę pewną ciotkę.

3: #Ná Kuchnie.

4: # Rádźć nązbyt nie przeładzay/

5: Ten gmách ząwždy z mieźkiem zga=

: (dzaj

6: ¶ Pewnie káždy Doktor powie/

7: Ze ftąd y niemoc y zdrowie.

8: ¶ Co przez wśzytek rok zrobimy/

9: Iáko tho zginie nie wiemy.

10: ¶ Bárzo ten gmách niźczy pány/

11: Iáko piekło nienátkány.

12: ¶ Pomyłł pirwey co małz wárzyć/

13: Małzli drogo gębę párzyć.

14: ¶ Chceźli nie mieć w mieźku ftáchu/

15: Nie przeładzay tego gmáchu.

16: ¶ Ten gmách łeb gładzi y ieży/

17: Bo ná niem wiele zależy.

18: ¶ Tu działáią álchimią/

19: Co poiedzą á wypiją.

20: ¶ Wśzytko brzuchem precź wyniofą/

21: Co tu kolwiek przez rok wniofą.

22: ¶ Kuchnia ieft gmach dla rofkoźy/

23: Lecź bárzo mieźek puftoźy.

24: ¶ Wefelźym pan krokiem chodzi/

25: Gdy fie mieźek s kuchnią zgodzi.

26: ¶ Kto rázem wlecze do kuchnie/

27: Rad potym ná vkrop dmuchnie.

28: ¶ Ia rádżę noś thu po trofże/

29: Bo tu íporo giną grofże.

30: # Ná Láźnie.

31: # Prožno kąpień z wirzchu ciáło/

32: Ieńli wewnątrz co przywrzáło.

33: ¶ Kąpie fie też czáfem wroná/

34: Przedfie iey złość przyrodzoná.

35: ¶ Nie pomoże ciáłu wodá.

36: Ieńli ná dufzy niezgodá.

37: ¶ Prožno fie trzeńz mydłem s sólą/

38: Ieńli cie niecnoty bolá.

39: ¶ Nie wyciągnieńz báníką tego/

40: Co mańz w łercu łzkodliwego.

41: ¶ Kiedy ciáło płoczeńz wodą/

42: Płocz cnotą dufżę vbogą.

43: ¶ Ieńliżeć ná dufzy bydło/

44: Nie pomożeć barńkie mydło.

45: ¶ Byś fie ługiem pigwowym mył.

46: Nie pomożeć ieńliś łotr był.

47: ¶ Zá nic tu Rożána wodká/

48: Ieńlić grzebie we łbie kotká.

49: ¶ Nie pomoże nic brud s ciála/

50: Ieńli fie cnotá zbrukála.

51: ¶ Brácie gdy fie tu idzieńz myć/

52: Odkriy cnotę á zákriy rzyć.

strona: 237d

1: Pirwey brud ná dufzy obácź/

2: Toż potym ciáło kępác rácz.

- 3: ¶ Iełli ciało szpetne brudne/
4: Szpetnieyfze myfli obłudne.
5: ¶ Nie wypoći tego w łaźni/
6: Kto fie ná fułzy pobłaźni.
7: ¶ Vczyń pirwey s cnotą zgodę/
8: Niźli ciało wmoczyłz w wodę.
9: ¶ Zmyy pirwey miły Anyele/
10: Brud s cnoty niźli ná ciełe.

11: ¶ **Ná stáynie.**

- 12: # Rádząc w ten czás hámu y dułze/
13: Gdić koń s stáyniey pięknie kłufze.
14: ¶ Kiedyc polkoczy pleśniwy/
15: Pomni żeć go dał Bog żywy.
16: ¶ Gdy tu wchodzisz tymi wroty/
17: Mył że czás bieży s kłopoty.
18: ¶ Narofkołznieyfze koń źwirzę/
19: Gdy pod pánem pięknie gmerze.
20: ¶ Nie máłz służy wiernieyfzego/
21: Iáko koń páná káźdego.
22: ¶ Ná koniech fwiát pofiadáli/
23: Ci ktorzy sławy szukáli.
24: # Stáynia iełt skarb poćiwego/
25: Ktory nie lzy stanu fwego.
26: ¶ Sprobuy pirwey w gumnie kroy [!] /
27: Toż policzyłz w stáyni chłopy.
28: ¶ Tu zázwdy idą pobory/
29: Ták z gumná iáko s komory.
30: ¶ Częłto fie więc z miełzkiem wádzi/
31: Stáynia/ gdy ią kto przeládzi.
32: # Kiedy chcelz stáynią ofádzić/

- 33: Małz lie pirwey miefzká rádźić.
34: ¶ Zbytnia ftáynia tá w niey wádá/
35: Vczyni pánu łąfiádá.
36: # Rozráchuy to brácie miły/
37: Być nie przyfzło ná zgoniny.
38: # Staynia fzkodę y pożytek/
39: Czyni/ kto w niey baczy zbytek.
40: ¶¶ Wiefieni to małz obaczyć/
41: Co ná Wiofnę w ftáyni ma być.
42: # Nie zła też fieczká ná pośpiech/
43: Bo dáleko fwięty Woyciech.

44: # **Ná Piwnice.**

- 45: # S tego gmáchu wfyłcy tyią/
46: Kiedy do dnia by pśi piią.
47: ¶¶ Ten gmách y niemoc y zdrowie/
48: Czyni/ niechay Doktor powie.
49: ¶¶ Chcefzli dłuęo zdrow być bráchu/
50: Pomiernie żyw s tego gmáchu.
51: ¶¶ Iáko fie tu drożdze broią/
52: Tákżeć w brzuchu dziwy ftroią.

Ten gmách

strona: 238

AOPHTEGMATA

Liřt 237.

kolumna: a

- 1: # Ten gmách ma ták mocne ziele/
2: Czyni fmętek y wefele.
3: # W tym gmáchu fyrop chowáią/
4: Co iem fzalone dziáłáią.
5: #To thu robią álchimią/
6: Z mądrych fzalone gdy piją.

- 7: #Tu fie wnet odmieni głowá/
8: Krok poftáwá wzrok y mowá.
9: #W tym gmáchu rozum fzychtuią/
10: Ná wywrot go wycuią.
11: #Ten gmách sílá ich zuboży/
12: Y mocarzá s ítolcá złoży.
13: #Tu w tym gmáchu z mądrej głowy/
14: Vczyni fie łeb ofłowy.
15: #Tu Cyrces íwá gołpodę ma/
16: Co ludziom głowy odmienia.
17: #Tu íełt ízalonych gołpodá/
18: A wierę íey minąć ízkodá.
19: #Stáń tu chcełzi záwiłowác/
20: Nam fie nie cięłzko dziwowác.
21: #Stáń tu á záwołay náley.
22: Rzekąc wnet brácie nie ízáley.
23: #Tę gołpodę zápifano/
24: By w niey błaznow probowano.
25: #Tu íą dziwni w tey piwnicy/
26: Szalonych łbow rzemięfnicy.

27: # **Ná Ratufze.**

- 28: # Tu fie ípráwiedliwość rodzi/
29: A drugim też czáfem ízkodzi.
30: #To íełt dom ípráwiedliwości/
31: Co wymuie złym chćiwości.
32: #Tuby miáłá cnotá rzádzić/
33: A żadnemu nie dáć błádzić.
34: #Ten dom íełt cnoce zbudowan/
35: Ten íkarb miáłby w nim być cho=

- 36: #Tuby trzebá dobrim łokciem/
37: Cnotę mierzyć/ nie być nogciem.
38: #Tę gołpodę zápisano/
39: Aby w niey cnotę ftáwiano.
40: #Tu włzem łprawiedliwość mierzą/
41: Drugim ledwe do drzwi wierzą.
42: #Ktoby miał łwą cnotę zdrádzić/
43: Niechay tu nie chodzi rádźić.
44: #Tu w tym domu nie ná złocie/
45: Więcey należy ná cnoce.
46: #Kto tu chce w tym domu rządźić/
47: Wáruy od cnoty zábłádzić.
48: #Szpetną ten robi robotę/
49: Kto w tym domu łupi cnotę.
50: #Ten dom może zwáć dom Boży/
51: Iełli łie w nim cnotá mnoży.

52: # Ná Groby.

kolumna: b

- 1: # Nie dziwuy łie nic kámieniu/
2: Ani żadnemu známieniu/
3: Ale łie dziwuy odmiánie/
4: Nacź teź tobie przydzie pánie.
5: #Gdy idziełz mimo ten kámień/
6: Pátrź co wykowano ná nim/
7: Iź ten był teź iáko y ty/
8: Co mu dano rok záwity.
9: #Iełli miyałz połtoy máło/
10: A przypátrź łie co łie stáło/
11: Pewnie tákieź będzie tobie/
12: Iáko mnie com tu w tym grobie.

- 13: #Byłem ia też iáko człowiek/
14: Poćiwiećm żył przez wżytek wiek
15: Otoż małz me oliádłości/
16: W máłym grobie liche kości.
17: #Nie dziwuy fie brácie miły/
18: Iużci to stáre nowiny/
19: Iż ia tu leżę w tym grobie/
20: Pewnieć tákież będzie tobie.
21: #Niewiem czego vpátruiefz/
22: Iefli fie Herbom dziwuiefz/
23: Pewnie skoroć smierć dá kijem/
24: Iż mi wnet zołtániefz strijem.
25: #Widzę brácie stápałz pyłzno/
26: Niewiem być ná dobre wyfzłó/
27: Boć nie długo czekać tego/
28: Ze też zá mną skoczyłz pliego.
29: #Gdy cudzy grob oględuiefz/
30: Przecz tego nie vpátruiefz/
31: Iżeć rychło ma ná to przyść/
32: Iż też w takim sam muśifz być.
33: #Dziwna to rzecz ná nędzniki/
34: Iż gdy widzą niebołzczyki/
35: Iże fie ich przygodámi/
36: Nie karzą aż zginą sámi.
37: #Iać tu czekam łálki Bożey/
38: Tobie być nie może gorzey/
39: Iefli ná tho nie pomyflałz/
40: Iż też ná tho tákież przyść małz.
41: #Byłem ia też iáko y thy/
42: Y miałem od łzczęcía kwity/

- 43: Pátrz co mi śmierć wczyniła/
44: Y ná cięć kołę oftrzyła.
45: #Nie dziwuy fie miły brácie/
46: Iż tu leżę w tey komnácie/
47: Snádnie oná páni s kołą/
48: Spráwi że cie też poniołą.
49: #Kiedy pátrzyfz ná grob cudzy/
50: Rádźeć niech cie ftrách pobudzi/
51: Abyś fwe czáfy rozmyfła/
52: K czemu małz przyść pilnie krifła

Rádźeć

strona: 238v

AOPHTEGMATA

kolumna: a

- 1: #Rádźeć pilnie vpátrować/
2: Gdy kogo prowadzifz chowác/
3: Iż drudzy v drzwi czekáią/
4: Co cie też prowadzić máią.

kolumna: b

- 1: #Dziwne ludzkie przyrodzenie/
2: Widząc groby y kámienie/
3: Co vmárłe przykrywáią/
4: A przedfię fwiátá łápáią.

5: # Wirfzyki ná łyfzki ábo ná ine drobne rzeczy.

kolumna: a

- 1: #Miey ná bączności/
2: Swe przypádłości.
3: #Pięknie przyfłoi/
4: Gdzie cnotá ftróí.
5: #Ten nic nie winien/

- 6: Kto cnoty pilen.
7: #Piękna robotá/
8: Przy ławie cnotá.
9: #Sławá káźdego/
10: Czyni wdzięcznego.
11: #Przy káźdey łpráwie/
12: Pomni o ławie.
13: #Sławá bełpieczna/
14: Iełt rołkołz wieczna.
15: #Z łyká forboty/
16: Sláhcíć bez cnoty.
17: #Dochodź bliłkołciá/
18: Sławy s poćiwołciá.
19: #Nadobnie łtroyny/
20: Kto cnotá hoyny.
21: #Zywał pomierne/
22: Bądź s káźdim wiernie.
23: #Sláhcíć bez ławy/
24: Iełt ołieł práwy.
25: #Pierze ná Pawie/
26: Sláhcíć w złey ławie.
27: #Chcełzli być zacny/
28: Bądź cnotá znáczny.
29: #Zacne klenoty/
30: Przy ławie cnoty.

kolumna: b

- 1: #Włzytko przeminie/
2: Sławá nie zginie.
3: #Ten iedno żywie/
4: Kto żyw poćiwiie.

- 5: #Kto s ławą płynie/
6: Czás mu nie ginie.
7: #Kto ławy łtrzeże/
8: Ten łie nie zrzeże.
9: #Pięknę łtáránie/
10: Cne záchowánie.
11: #Stroyny bez cnoty/
12: Ofieł s forboty.
13: #Cnotá łtrzępioná/
14: Szwab bez ogoná.
15: #Zywot poćciwy/
16: To łkarb prawdziwy.
17: #Pięknę kto oczy/
18: W ziemię nie tłoczy.
19: #To ielt práwy łláchćić
20: Co ná łię niewie nic.
21: #Dobry/ to łłowo/
22: Káždemu zdrowo.
23: #Chcełzli być dobry/
24: Nie bądź s cnotą łzczodri.
25: #Zawiefi v gęby/
26: Miey ięzyk zá zęby.
27: #Prawdy proroká/
28: Strzeż iáko oká.
29: #Kto prawdę tráći/
30: Drogo to pláći.

kolumna: c

- 1: #Káždy łobie krzyw/
2: Kto w złey łławie żyw.
3: #Poćciwy żywot/

4: Precz pędzi kłopot.

5: #Sprawy káždego/

6: Máią sędziego.

7: #Snadź wżyſcy wiedzą

8: Y co zli iedzą.

9: #W wżeteczney zgrái/

10: Coż ſie vtái.

11: #Kryg ná złą ſławę/

12: Mieć dobrą ſprawę.

13: #Nikt ſie nie boi/

14: Kto s cnotą ſtoi.

15: #Mieway ná pieczy/

16: Poćiwe rzeczy.

17: #Z wielką ochotą/

18: Strzeż ſławy s cnotą.

19: #Zli tho więc goſcie/

20: Gdzie zła ſławá roſcie.

21: #Wſzytko ſie łamie/

22: Gdzie cnotá chramie.

23: #To ieſt práwy pan/

24: Kto baczy ſwoy ſtan.

25: #W najlepzey myſli/

26: Pátrz ná czás przyſzły.

27: #Dałlic Bog dáry/

28: Vżyway miáry.

29: grafika

30: # Drugie dla mnieyſzych ſtanow.

31: # Ieſliſ nie łotrem/

32: Bądź cnocie kmotrem.

33: #Piękne przeżwiſko/

- 34: Dobre chłopifko.
35: #Chcefzli sławnym być
36: Day niecnocie w rzyć.
37: #Y w cudzym kráiu/
38: Sławny w złim zwy=
: (czáiu.
39: #Nigdy nie chramie/
40: Kto zwyczáy łamie.
41: #Chcefzli być z Bogiem/
42: Wadź fie z nałogiem.

kolumna: b

- 1: #Karz ząwždy w łobie/
2: Co cie w kim łkrobie.
3: #Cnotá rozezna/
4: Coć fie gdzie nie zda.
5: #Niecnotę okuy/
6: A s cnotą rokuy.
7: #Pułzczáy fromotę/
8: Miey kryg ná cnotę.
9: #Ząwždy łwą wolą/
10: Szpetnie ogolą.
11: #Złego zwyczáiu/
12: Strzeż fie y w gáiu.
13: #Sławę wiátr niefie/
14: Strzeż fie y w lefie.

kolumna: c

- 1: #Práwie wilczy wiek/
2: Zley sławy człowiek.
3: #Záhámuy z gołá/
4: Niecnocie kołá.

- 5: #Bij zwyczaj kijem.
- 6: Gdy znałz żeć winien.
- 7: #Dobry páchołku/
- 8: Strzeż sie złych spółku
- 9: #Ná łzpetne łprawy/
- 10: Zwyczaj miłtrz práwy.
- 11: #Przy złym nałogu/
- 12: Zmierzniesz y Bogu.
- 13: #Lgarz ná biefiedzie/
- 14: Kozieł ná ledzie.

Swiniá

strona: 239

AOPHTEGMATA

Liłt 239.

kolumna: a

- 1: #Swiniá w bárłogu/
- 2: Chłop w złym nałogu.
- 3: #Záwždy fwą wolą/
- 4: Okuy w niewolą.
- 5: #Ná vmyłł hárdy/
- 6: Miey munłztuk twárdy.
- 7: #Przemierzła łprawá/
- 8: Hárdá połtáwá.
- 9: #Smierdzi więc łmárdj/
- 10: Chłop głupi hárdy.
- 11: #Byś był v dyablá/
- 12: Pomni co prawdá.
- 13: #W gębę plufkáią/
- 14: Gdy łzá zádáią.
- 15: #Strzeż sie y z bliłká/
- 16: Złego przezwiłká.

17: #W káźdey rozmowie/

18: Strzeż cnoty w głowie.

kolumna: b

1: #Pięknie káźdego/

2: Znać cnotliwego.

3: #Iáko Paw kroczy/

4: Kto ma czyfste oczy.

5: #Głowá ku gorze/

6: W cnotliwey fkorze.

7: #S kátá vpátruie/

8: Kto ná fię co czuie.

9: #Piękna poftáwá/

10: Gdzie dobra fprawá.

11: #Złomi ćwiczenie/

12: Złe przyrodzenie.

13: #Zwyczáy z nałogiem/

14: Skárzy przed Bogiem.

15: #Poćciwe ferce/

16: Wzgorę wzlecić chce.

17: #Stáray fie káždy/

18: Być dobrym ząwždy.

kolumna: c

1: #Dzierz fie poćciwych/

2: A ftrzeż fie łzywych.

3: W iákim cechu fiędziefz/

4: Tákim fám będziefz.

5: #Sławá vrážona/

6: Iuż bywa fkážona.

7: #Hámuy fwą wolą/

8: Zápfiueć rolą.

- 9: #Kto sieie pfoę/
10: Ten źnie niecnotę.
11: #Pfuie przyrodzenie
12: Niedobre ćwiczenie.
13: #Pomni żeś człowiek/
14: A iáki twoy wiek.
15: #W káźdey robocie/
16: Bądź brátem cnocie.
17: grafika

18: # **Prze dobre towárysze. Lyfzka mowi.**

kolumna: a

- 1: # Nie bierz mię iac rádę/
2: Bo cie z Woytem zwádę.
3: #Nie kładź mię w zánádrá
4: Bychći nie wypádlá.
5: #Chociać ia nie krząkam/
6: Ale głośno brząkam.
7: #By miał kolnierz Liśi/
8: Káždy o mię wiśi.
9: #Srebrną mię przezwáli/
10: Aby mię nie bráli.
11: #Nie kładź mię zá boty/
12: Zálpiewałz bez noty.
13: #Nie kriy mię zá futro/
14: Będziefz wifiał iutro.
15: #Táką było wzięto/
16: Chłopá o nię ścięto.
17: #Choć mię widzifz kęfą/
18: Bárzo o mię trzęfą.
19: #Kiedy mię kto fkryie/

20: Bárzo moy pan bije.

21: #Sucho kozuch piorą/
/

22: Tym co mię więc biorą.

23: #Pewnie chcesz mię wziąć/
/

24: Musisz kotá ciągnąć.

25: #Kto mię ftąd wyniefie/
/

26: Káždego dąb wzniefie.

kolumna: b

1: #Nie żádnać robotá/
/

2: Lecż mię wziąć fromotá.

3: #Láčnoć mię ftąd wywlec/
/

4: Ale trudno vciec.

5: #Chociay fie ia błyszczę/
/

6: Nie bierz bo cie zniłzczę.

7: #Gdy mię kto vkrádnie/
/

8: Káždemu twarz zbládnie.

9: #Chceszli mi być łtryiem/
/

10: Pewnie wiźmiesz kijem.

11: #Zleć zemną kuńłztowác/
/

12: Dádżą cie okowác.

13: #Przetoć mię tu dano/
/

14: Aby mię nie brano.

15: #Weźmisz mię s łobą/
/

16: Pátrż co będzie s tową.

17: #Siołtrę moię wzięto/
/

18: Kęs chłopá nie łcięto.

19: #Dla frebrá káwálcá/
/

20: Wiefżą więc zuchwálcá.

21: #Chceszli mię wziąć s łobą/
/

22: Wnet będzie zle s tową.

23: #Dzierz złą myśl ná wodzy/

24: Ieśli cie zówodzi.

25: #Rozmyślay sie káždy/

26: Ná co małz przyść zówzđj.

kolumna: c

1: #Nie rułzay cudzego/

2: Nie pożyczysz łwego. #Nie dáy sie vwodzić/

3: Ná to coć ma łzkodzić.

4: #Rozmyślay sie brácie/

5: Co przypáść ma ná cie.

6: #Lepłza cnotá w kłopocie/

7: Niż niecnotá we złocie.

8: Dobra cnotá w łiermiędze/

9: Byś miał przyćierpieć nędze

10: #Nie czyn z łyłzki knáfliká/

11: Byś nie przyłzedł ná łyká

12: #Ieśli chcesz być łtroyny/

13: Bąđźze cnotą hoyny.

14: #Koła z gory hámuoy/

15: Cudzym sie nie brámuy.

16: #Dobrzeć y chudzinie/

17: Kiedy łlawą łłynie/

18: #Sławá pány czyni/

19: Niecnotá złe winy.

20: #Pięknie sie ten łtroi/

21: Co sie Bogá boi.

22: #Kto łwowlonie żywie/

23: Rad też márnie ginie.

24: grafika

25: #Oftátká sie domyślay co komu należy/

26: **A miey cnotę ná pieczy/ boć prętko čás bieży.**

Ss

strona: 239v

1: **Zámknienie do dobrych towarzyfzow.**

- 2: **P**Rzeto ty to powieści towarzyfe mili/
3: Dano wam ábyfcie cztać dobrej miłli byli/
4: Cudzemi przygodámi byfcie fie karáli/
5: Cobyfcie nietrefnego tu w kim obaczáli.
6: Bo ífcie tho nie głupi co iáko ná wśparze/
7: Nie siedzi/ á cudzemi przypadki fie karze/
8: Bo fie lepiej ná cudzych fprawach polerowác/
9: Aby potim náłzemi nie mógł nikt polowác.
10: Ták gdy čás brácia mili á wśzak nie orzecie/
11: Będzicie mieć/ czćicież to kiedy gdzie możecie/
12: Iedno iżby poćciwie nikogo nie drażniąc/
13: A nietrefnemi żarty fámi fie nie błażniąc.
14: Bo krotofilá kázda fkądkolwiek przypadnie/
15: Záfráfowane ferce rozwefeli fnádnie/
16: Abowiem kázdy fráfunk y ciáu y dufzy/
17: Bárzo fzkodzi/ á fmętny duch y kości fufzy.
18: Boć po ten čás íedno ci dobre látá máią/
19: Ktorzy czáfow poćciwie fwoich vzywáią/
20: Ale ci co zwikłáli rozumy fprawámi/
21: Ni zwiedzą gdy s fráfunkow pofzáleią fámi.
22: Gdyby ty wždy rozumy czáfem wychodziły
23: Nacz dobrego/ lecz niewiem by nam nie fzkodziły.
24: Bárzo ci mędrofzkowie z brzegow wylewáią/
25: A nas proftą chudzinę fzetnie w zyłku zdáią.
26: Bo co íeft najlepszego iedno kto fwych czáfow/

- 27: Oftrzeże od fráfunkow/ á od wízech niewczáfow/
28: Tylko áby poćciwie/ á z wyfzłzego grodu/
29: W zyłku nas nie zdawano/ co przywłafzczon Bo=
: (gu.
30: Wfzákechmy nie Kártuži áni Bernárdyni/
31: Abowiem chłop ponury podobien ku świni.
32: Bo lepiej dziś niż iutro bo niewie nikt tego/
33: Kiedy iáko kot z dáchu muśi fkoczyć pfiego.
34: Lecż tho łobie wymawiam ták bądźcie wefeli/
35: Abyfcie przed oczymá záfwdy Bogá mieli/
36: A fławy s poćciwofcjá byfcie pilni byli/
37: A przy tym też nikogo byfcie nie draźnili.

strona: 240

Lift 240.

1: **Przemowá krotka do poćci=**

2: **wego Polaká ftanu Rycerfkiego.**

3: grafika

4: **Wielmożnemu pánu/ pánu**

5: **Mikołáiwowi z Laská/ Kráyczemu Koronnemu**

6: **Stárofcie Krafnofstáfkiemu y Málborfkiemu.**

7: **I** Z ty wirfzyki nízey nápiáfne/ fą przywłafzczone

8: poćciwemu Polakowi ftanu Rycerfkiego/ á iż

9: W. W. może włafnie thákim Polakiem káfdy

10: názwáf/ przeto mi łie nie zdáło/ ábych tu ofoby

11: y ftanu Wielmożności wáfzey wfpomionáf nie miał. Abo=

12: wiem pocżáfwy od narodu z dawná w Polfzcze zacnego

13: Láfkiego/ pocżáfwy od cnot/ od obyczáfow/ od wielkiego

14: záfchowáfia y fławy W. W. łnadź nie tylko w Polfzcze/ ále

15: y w poftrotnych ftonach/ táfke y od vrody/ y od iney káf=

- 16: dey fprawy/ tedy káždy włáfnie W. W. może zacnym á po=
17: ćciwym Polakiem názwác. A kthemu/ iż W. M. Pan Bog
18: ozdobił tákim baczeniem/ y poczęści y náukámi/ co tho W.
19: W. káždy bez pochlebftwá przyczyść może. Ktemu táką mi=
20: łófcia Rzeczypospolithey/ czegom y fam fwiadom/ że fie ná
21: wftythkim znáczy żeś W. M. práwy Polak/ á vmiłownik
22: práwy zacney á fławney oyczyzny fwoiey. A iż thy wirfzyki
23: fą od proftego Polaká nápi fáne/ przeto mi fie teź zdáło/ áby
24: pod rozładek W. W. były podrzucone/ ábyś W. W. roze=
25: znał coby było w nich y wyiác y przyczynić. Záprawdęc fą
26: podáne s fczyrego á nie obłudnego fercá: ále/ iáko písmo po
27: wieda/ gdy fynowie Izráelfczy milczą/ muśi iuż kámienie
28: wołác. Przyimifz tho W. M. iáko od práwie życzliwego y
29: fługi y práwego przyiacielá fwego. A przyczyniay fie teź iá=
30: ko práwy filar Polfki do tego/ áby tá fwięta á fławna oyczy
31: zná náfzá/ á práwie iáko włáfná mátká náfzá/ bylá ná le=
32: pfzey pieczy v tych Polfkich fynow fwoich. A s tym
33: niech Pan Bog błogofławi wftytki czáfy W.
34: W. wedle fwiętey łáfki fwoiey.
35: Práwie życzliwy W. W.
36: fługá y przyiaciel.

Ss ij

strona: 240v

1: **Przemowá krotka do poćci=**

2: **wego Polaká ftanu Rycerfkiego.**

- 3: **A** Cz to moy miły brácie nie ieft moiey głowy/
4: Abych ftobą miał o tym mieć fpolne rozmowy/
5: Ale y przyrodzenie/ y cnotá poćciwa/
6: Nie ściрпи o tym milczeć co ieft rzecz prawdzi=

: (wa.

7: Bom ia też profty Polak nigdziey nie ieżdżaiąc/

8: Tum sie páłł ná dziedzinie iáko lecie záiąc.

9: Z gránice Polłkiew mile nigdyem nie wyiechał/

10: Lecż co wiedzieć przyftoi przedfiem nie zániechał.

11: Acżem był nie vcżony przedfiem iednák czytał/

12: A czegom nie rozumiał infzychem sie pytał.

13: A ták część ze zwyczáiu część też z wiadomości/

14: Z dálekám sie dziwował fwieckiey przypádłości.

15: Widzę miedzy wżytkiemi ludzkiewi narody/

16: Rozliczne przypádłości/ rozliczne przygody.

17: Widzę ftroie y kftały/ y dziwne vbior/

18: Burdy/ fpráwy/ porządki/ rozmáite dwory.

19: A roftrząńnáfzy wżytko do fwey Polłki zaydę/

20: To wżytko czo v infzych iefzcze więcey znydę.

21: A fkąd co kolwiek poczniefz gdzie co indziej ftychałz/

22: Tego sie fnádnie domá w fwey Polłfcze dopytałz.

23: #Włoch.

24: Cż to mam włáfnie przyczyść Włochowi chytremu/

25: Iż ten ná wielu rzeczach dofyc czyni fwemu/

26: Ochędoftwem/ miernością/ poftawką y fłowki/

27: Znáć że tám wżytko idzie z wichrowátey głowki.

28: Ale iż ty rozumki na dwoie sie dzielą/

29: A dáleko rozny ieft náfz piątek z niedzielą.

30: Tám iedno ná chytroftki wiechę wyftáwiono/

31: A ná wykrętne kftały ten narod fpráwiono.

32: Tám iedno co wykręcić to iuż mądra głowá/

33: A opák wyftáwowác pozłóciłte fłowá.

34: Ano rozum s chytroftią rozny ieft z dáleká/

- 35: Bowiem ten iáko złotem ozdobi człowieká.
36: A chytróć nátrzępiona iáko smálc ná miedzi/
37: A tám pod pięknym gláncem niewiedzieć co fiedzi.

Tym fie

strona: 241

do poćciwego Polaká

Lift 241.

- 1: Tym fie iedno kęs chłubią iż perfumy máią/
2: A też smierdzieć nie mogą bo cienko iadáią.
3: Od Polaká perfumá pieczenia s cebulą/
4: A potym konew piwá áż fie oczy ftulą.
5: A też to być nie może iáko źwirzę kázde/
6: Kiedy mu dofypuią buyniey fkacze závždy.
7: Y mocnieyże do pracey/ tákże Włózek miły/
8: Niż Polak ofłábieie bárzo krok pomyli.
9: Ale toby iefzcze nic/ ále Polak miły/
10: Nadobnie cnotą pachnie lepiej niż kto inny.
11: Zwłászczá do Rycerfkich fpraw/ nie pytam fie dáley/
12: Bo też czáfem pomyli/ kiedy woła náley.
13: To też niezła przyfádá/ tę ma w łobie miárę/
14: Kiedy czo komu rzeczé/ mocno chowa wiárę.
15: Acz więc drudzy bywáią też krotkiey pámięci/
16: Ale więcey z mułzenia á pewnie nie s chęci.

17: **#Czech.**

- 18: Zech ten chodzi iáko Paw/ tám więcey poftáwy/
19: Kák á kierák to przyfímák tám do kázdey fpráwy.
20: Więcey tám częścią bláfku niżli brántu bywa/
21: Wfzákże piękną poftáwą kázdy to pokrywa.
22: Dzierzą gdyby potrzebá izby męźni byli/
23: Bo tego hárdym trzebá áby fie zdobili.

- 24: To też ofobną łztukę iście w łobie máią/
25: Iż łłowo rádzi dzierzą/ gdy czo przyrzekáią.
26: Pirwey gdy co zacnego y w Polłzcze zmwawiano/
27: Tedy to Czelkiem łłowem zdzierzeć obiecano.
28: Ale też niebożętá choć hárdey połtáwy/
29: Bárzo iákoś zmylili łwe powážne łpráwy.
30: Dáli rogi pod iárzmo/ y łámi nie wiedzą/
31: Iáko łie im to sftáło/ choć tám z dawná łiedzą.

32: #Niemiec.

- 33: 2 Niemiec to też hárdy chłop/ lecz łie to nie zgadza/
34: Kto chce być dobrej myłli/ rad chędogo chadza.
35: Abowiem myłł włpaniła tá zdobi káżdego/
36: Rozumem ofłáchcona/ nie dármo hárdego.
37: Ale náłze pocz mater wzgorę gębę wzniełie/
38: A rozum z rołtropnołciá gdzieł dáleko w łefie.

Ss iij

Więc

strona: 241v

Przemowá krotka.

- 1: Więc chłop ktemu plugáwy łłoninámi łmierdzi/
2: Ciágnąc łkornie do páłá ledwe iż nie pierdzi.
3: A czo z grochu nie doye káwálcá łłoniny/
4: To włóży do kálety Dáyczmáneł náłz miły.
5: Chociay łmierdzi iáko chce nic tego nie czuie/
6: Rołciágnáwłzy zá piecem wnet łkornie łmáruie.
7: A pijánice wieldzy práwie s przyrođzenia/
8: Ze tám máło zołtánie dobrego baczenia.
9: Dzierzą żeby łie chłop bił/ y zówždy tho bywa/
10: Ale z nim trudno gonić/ bo koniá nie miewa.
11: Pocznieli też vciekáć vgonić go łnádnie/

12: Zápłotfzy w ploderhuzy nogi y łam pádnie.

13: #Węgrzyn.

14: Węgrzyn to mężny narod/ ále theż ma wádę/

15: Y nietrefną czáfem w nim też naydzie przyśád

16: Są práwie iáko kmiecie co ten zwyczaj máia/

17: Iże łie człęto w pány rádzi odmieniáią.

18: To iest ziemiá obfita gdyby miáła ludzi/

19: Ták też iedno mitręgą łwoie czáfy łudzi.

20: Też iáko ná Kleparzu Bog hárcuie iemi/

21: Iáko im czáfy łchodzą y łami nie wiemy.

22: Lecż ten choćby łie vniół nie dziw mu w niewoli/

23: Więtfzy to dziw kto łotrem z rozmyłłu powoli.

24: Owa Pan Bog odwroći kiedy ten bicż łrogi/

25: A zálie w łáfkę przyimie ten narod vbogi.

26: A ty pánie łáfiedzie rozmyłlay łie ná to/

27: Iż záwždy źimá przydzie kiedy łchodzi láto.

28: Moglibychmy łie kárác cudzemi łzkodámi/

29: Co wiedzieć co też Pan Bog czynić raczy z námi.

30: Dobra wodá ná dáchu kiedy łáfiađ gore/

31: Bo gdy łie domá zaymie/ iuż rády nie łpore.

32: Lecż tho ni zacż v tego kto nie ma ná pieczy/

33: Ni czáfow ni przypádkow/ áni przyśłzłych rzeczy.

34: #Turczyn.

35: **T**urczyn to chłop nikičemny z narodu łwoiego/

36: By nie miał ludzi dzielnych s łwiátá połtronnego.

37: Bo kto łobie przypomni pirwłzy włzczętek iego/

38: Tedy łie márnne záczał z narodu chłopłkiego.

- 1: Páfterze chłopi prósci w kupę sie zebráli/
- 2: Otomaná teź chłopá zá krolá obráli.
- 3: Tákże ludzie pořtronne s pirwotku drapáli/
- 4: Aź potym y kráiny zacne pořiadáli.
- 5: A dzifia iuź widzimy nacź kuńřztatum wyřzłó/
- 6: Ze sie iuź wřzemu řwiátu chłopi řtáwią pyřzno.
- 7: Bowiem řwoię nirkzemność řpráwą pokrywáią/
- 8: A o rzeczach boiowych wřzytkę pilność máią.
- 9: Nie naydzieř tám Iuriřty ni Prokuratorá/
- 10: Dzifia muřifz zápláćić coř obiecał wczorá.
- 11: Nie wezmą tám ná kwity/ áni pro maiori/
- 12: Ni z ápelláćijámi biegáią zá dwory.
- 13: Ná wielkiey tám bácznořci tá řwięta krolowa/
- 14: Spráwiedliwořć/ co wřzytki řtany rowno chowa.
- 15: Ktemu trzeźwořć/ więć cžuynořć ná káźdey rořpráwie/
- 16: Ze tám wřzytko porządkiem moźe názwáć práwie.
- 17: Abowiem záwždy zwyczáy wiele moźe řpráwić/
- 18: A oni niczym inřzym teź sie niechcá báwić.
- 19: Pátrz widząc řwá nirkzemnořć cžym to nádřtáwili/
- 20: Z rozmáitych narodow Turki pocžynili.
- 21: A drogo młode dzieći ná to zákupuią/
- 22: Ná dzieřnořci wpráwuiać/ w ktorym tę cžuć cžuia.
- 23: A řkoro sie okaźe w kim co ofobnego/
- 24: To iuź řławia/ bogáćą/ by řyná włářnego.
- 25: Naydzieř tám y Fráncuzá Hiřzpaná y Włochá/
- 26: Tákże Niemcá z Węgrzynem/ Polakow tych trochá.
- 27: Owa ze wřzech narodow Turki pocžynili/
- 28: Náczyniwřzy zawoiow łby im pogolili.
- 29: Pátrźze co tymi gořćmi nam wřzytkim dzieřáią/

- 30: Práwíe wśzytki narody zá nic łobie máią.
31: Pátrzay iefliżeś śłychał álbo czytał kędy/
32: Iáką oni chytróścią pofiadáli wżędy.
33: Gdzie im trzebá przymierza pilno śie łtáráią/
34: A pod oną pokrywką ine pofiadáią.
35: A kiedy im nie trzebá y przymierze łamią/
36: A ná ten wrzod iuz z dawná wśzyfcy ludzie chramią.
37: Rozmáitych áńszlakow dziwnie vżywáią/
38: Lecż pewnie do trzećich kur nigdy nie pijáią.
39: Mogli by narodowie od nich brác przykłády/
40: Bo iuz máło nie wśzyfcy máią ie łąfiády.

Ss iij

Chociác

strona: 242v

Przemowá krotka

- 1: Chociác cnotki nie wiele á wielkie łákomftwo/
2: Dziwnie opánowáło ich wśzytko potomftwo.
3: **#Moskwićin.**
4: **M**Oskwá to iuz też wiemy co to zá pánowie/
5: Znamy ie w obyczáioch/ znamy y w rozmowie.
6: Ieśt chłop by Soyká w klatce/ co łzczebiotác vmie/
7: Ale ledwe łam czálem co mowi rozumie.
8: A też łą miłolierni/ bo nie bárzo biją/
9: Rádfzey kiedy im ciężko w łzelinę śie kriją.
10: S pirwotkuć śie pośtáwi by miał zyeść káżdego/
11: Ale potym do łálá mař poślá pewnego.
12: Chłopi łą z głupiá chytry/ ále tám práwego/
13: Rozumu bárzo máło/ k rzeczy przyśtoynego.
14: Coby kogo ośzukác/ okłámác/ ośzydzić/
15: Tego iáko zá cnotę/ nie będą śie wśtydzić.

16: #Wołofzyn.

- 17: **W**ołofzyn to chłop sprofny/ ácz sie iednák bije/
18: Ale kiedy nam przykro/ teź do lálá myie.
19: A narod ták nikczemny/ chociaj Włofzy byli.
20: Ale bárzo iuź potym z nich sie wyrodzili.
21: We wśzytkich obyczáioch tákże y w żywności/
22: A pewnie że im szkodá tákiey obfitości.
23: Bowiem rzodkiew/ chrzan/ ocet/ ogorek/ barfzcz miły/
24: V nich wśzytki przyśmáki/ włożywśzy łoniny.
25: A tho do nich nawiętśza iż pány miłuią/
26: Buławą wybieráią/ łzábłą koronuią.
27: Bowiem teź tám nie może być iedno pan frogi/
28: Ná ten narod rofkołfzny/ ná ten klenot drogi.
29: Bo tám nic do rozumu nic do poćciwości/
30: Wśzytki tám do buławy śpráwy ich miłości.
31: Ná wiarę teź tám proźno miałby sie kto śpufzczáć/
32: Tego sie nie vczyli muśi im odpufzczáć.

33: #Tátáryzn.

- 34: **T**átáryzn inśzym łtanom iuź ni w czym nie rowien/
35: Bo bárzo iego miłość ná wźem pfu podobien.
36: Ten ni łoli/ ni chlebá/ ni piwá/ ni winá/
37: Iedno kobyle mleko to v nich nowiná.

strona: 243

do poćciwego Polaká.

Liśt 243.

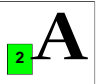
- 1: Szkápie záciawśzy żyłę z iągłámi rośpárzy/
2: To tym łobie zá rofkołz sprofną gębę párzy.
3: Szkápá teź ielli zdechnie tho zacna źwierzyná/
4: Przechowa tho iáko pies nie czekáiąc winá.
5: Komiz kobyle mleko/ iáko oni zowa/

- 6: To tym łobie záleye potrąwę ſurową.
7: Azać tám nie połmifki zać tám nie przyłmáki/
8: Iáko pies ie s popyołu otrząłáiąc fláki.
9: Też widámy y zbroie widamy Báchmáty/
10: Siodłá y báfályki y rozliczne ſzáty.
11: W ktorych zacni łtanowie tám y w łwięto chodzą/
12: Ale łie y z vbiory práwie dyabłu godzą.
13: Chłopićby byli mężni lecz przypraw nie máią/
14: Srogo łie połtáwiwłzy/ potym vciekáią.
15: Iedno trzebá włkok ná nie bo łwemi łzypiki/
16: Iáko im dałz poczekáć/ wnet pomysłá łzyki.

17: **Szwedowie/ Duńczycy.**

- 18: Szwedzie o Duńczyku tám nie vmiem mowić/
19: Bom nie bywał ná morzu niechcę łledzi łowić.
20: Tum iedno po łádzawkách Polłkich trochę pływáł/
21: A ná morzu boday tám nikt dobry nie bywał.
22: Lecz łłyłzę też tám łudek nie bárzo ćwiczony/
23: Nikczemny á plugáwy/ łlychác ná włze łtrony.
24: Máło iż z Mołkwicinem nie z iedney mácierze/
25: Tákże y w obyczáioch y w niedobrey wierze.
26: #Owa nie máłz narodu áby nie miał wády/
27: Aby w káżdym nie náłazł nietrefney przyłády.
28: Bo rozno Bog rozdziłił po łwiátu narody/
29: A káždy łwe mułi mieć przyrodzone wrzody.

30: **Polak poćciwy.**

- 31: Zbiegawłzy iuż włszytki/ do łwey Polłki zaydę/
32: Częgo gdzye nie dołtawa/ to w Polaku znaydę.
33: Bo ten cnotę/ poćciwość hoynym funtem mierzy/
34: Gárdłá ieden drugiemu y włzytkiego wierzy.

35: A ná łlawie záládził łwe wšytki roškołzy/

36: A niech łie tym žádný łtan przed nim nie kolołzy.

37: **Męłtwo Polłkie.**

Iełli chcełz

strona: 243v

Przemowá krotka

1: #Iełli chcełz z nim do męłtwá/ vkáz mi tákiego/

2: By s Polakiem porownał w dziwnym męłtwie iego.

3: Iełłiže poiedzinkiem/ iełłiže gromáda/

4: Trudno ználeć Polaczká w tákiey łprawie zwáda.

5: Y inłzy narodowie gdy co s kim dzyálaia/

6: Szczęłciem to łobie zowá gdzie Polaki máia.

7: **#Zywność.**

8: **P**Odźże z nim do żywnołci vkaž mi drugiego/

9: Coby thák hoynie mogł łiełć do łtołu łwoiego.

10: Acźci Włołzek łerwetkę ma y kurádeny/

11: Ale by woł Sálatá połra łobie pięty.

12: Zábká/ Kotek/ Slimaczek/ to v nich źwierzyná/

13: A potym wodkę pije przymiełzawłzy winá.

14: Tu w Polłzcze woli Szczuki Ielenie y Loły/

15: A ná polu zá gunnem bárzo gęłte kłofy.

16: Ktemu wšytki przyłmáki tu ze włzech łtron wožá/

17: Tymże hoynie Polaki nabárziew vbožá.

18: Trzęłá łie thu Apteki/ tłuká łie moźdzerze/

19: A Polaczek w połmiłkoch łiedząc łobie gmerze.

20: A nie máłz tych przyłmákw łnadź ná wšytkim łwiecie/

21: Cžego w Polłzcze nie naydzie y źimie y lecie.

22: A nie może ták drogo žádney rzeczy cenić/

23: Aby Polak nie kupił o pieniądze nam nic.

24: #Ochędoftwo.

- 25: **P** Atrzże zálie ná kftalty ná rozne vbiory/
26: Ná wymyflty rozliczne á ná dziwne wzory.
27: Naydziefz Włochá włafnego by fie tám vrodził/
28: Naydziefz co po Hilzpánfku drugi będzie chodził.
29: Naydziefz go po Hulárfku s koniem y piechotą/
30: By fie tám miał vrodzić s tak piękną ochotą.
31: Kiedy chce Turczyn z niego Mofkwićin Tátará/
32: A kiedy chce vderzyć wierę brácie wárá.

33: #Bogáctwo.

- 34: **P** Atrzayze y bogáctwá iáko wiele máią/
35: Wierę chudzi páchołcy ná ftebrze iadáią.
36: Złotá pełno ná fzyi y w fkrzyni go pełno/
37: Hátlafy/ Axámity/ iuż ná ftronę wełno.

strona: 244

do poćiwego Polaká.

Lift 244.

- 1: Altembáfy rozliczne Złotohlawy dziwne/
2: Aż wierę przyrodzeniu czáfem y przeciwne.
3: Nuż poiázdy nuż konie/ iákie dziwne máią/
4: Więc rozliczne przypráwy gdy ná nie wfiadáią.
5: Vpierzy fie chłop by paw/ dobrze iż nie wzleći/
6: By więc miał czáfem ná to y przyftáwić kmieći.
7: Tanie tho v Polakow/ bo miłuią pány/
8: Cirpią wftytko dla flawy/ y fzkody y rány.
9: A wiary/ cnoty/ flawy/ pátrż iáko iey pilni/
10: A co komu przyftoi ni w czym nie omylni.
11: A fnadź wftytkim narodom Polaczkowie mili.
12: By lepfzą fprawę mieli/ fnádnie frodzy byli.
13: A zwłafzczá tak cnotámi záładzeni pięknie/

14: Gdy mu ią kto wfpomienie/ żadny sie nie lęknie.

15: **Spráwiedliwość.**

16: Le gdy drugą kártę ná wfpák przewrócimy/

17: Czego nam nie doftawa/ fnádnie obaczymy.

18: Pátrż iáko fpráwiedliwość záwikłaná mamy/

19: Ze nigdziey tákiey nie máłz/ fámi wyznawamy.

20: Coż gdychmy z dawná taką nápi fáli fobie/

21: Możny sie z niey wybije/ chudy sie záfkrobie.

22: Ano to opák idzie przeciw Bożey woley/

23: Ktory kazał nędzniká bronić od niewoley.

24: A ktoby chciał wypifác koty w náfzym práwie/

25: Mogłby ie wáfalnie náfzwác páięcza sieć práwie.

26: S ktorey sie Bąk wybije á vwiąźnie Muchá/

27: Wierzę tákie wykřęty gdzieś v złego ducha.

28: Weźmie fobie ná kwity/ więc ná munimenta/

29: Przydzie czás aż nie fądzą/ bowiem záfzły fwiętá.

30: A ie flize też fądzi/ więc deliberuie/

31: Prokurator z nędznikiem by z máłpą kugluie.

32: Onemi wykřętały/ onemi dekřęty/

33: By miał nápráwiedliwfzáf/ á nie ma kálety/

34: Albo Liáf w zánádrzu/ álbo Vyáf w práwie/

35: Káfzdy konfuze ftanie w fwoiey káfzdey fpráwie.

36: A ruřáf przedfię wolno by chciał y do piekláf/

37: A táka fpráwiedliwość chociayby sie wfćiekłáf.

38: o choć ledwe przed fmięrciáf kto fwego dożyřfcze/

39: Przedfię sie go v Grodu pan dyabeł nápiřfcze.

Bo y tám

- 1: Bo y tám śpráwiedliwość bárzo niebo mija/
- 2: Niżli przydzie do skutku pan Exekucija.
- 3: A nędzny nieboraczek niżli doydzie swego/
- 4: Muśi wżytko wtrácić y czo miał włáfnego.
- 5: Włóczęcy sie po Wiecach/ biegájąc zá dworem/
- 6: Muśi wżytko wyfypáć by więc miał y worem.
- 7: Ano krzyk nárzekánie/ áno sie łzy leią.
- 8: A ci co tym władáią iefzcze sie z nich śmieią.
- 9: A iákoż tu proszę cie ma Pan Bog czo śporzyć/
- 10: Y iákoż nam łálki swey ma skárby otworzyć.
- 11: My nędzniki łupimy á on nas też łupi/
- 12: Y zda mi sie stráćimy kiedy ná tey kupi.
- 13: Bo o żadną ná swiecie nie groźi rzecz śroźey/
- 14: A by wżytko wypełnił/ nie byłoby gorzey/
- 15: Iáko o łzy niewinne/ á o thy nędzniki/
- 16: Co tu w śpráwiedliwości bárzo mylą śzyki.
- 17: Bo sie on ich być pánem środze opowieda/
- 18: A kogoć pocźnie wśtrząłáć/ pewnie iż zábieda.
- 19: Groźi głodem powietrzem/ groźi krwie rozlaniem/
- 20: Groźi obcych narodow śrogiem posiadániem.
- 21: Pátrzayże iesli sie kto tych pogroźek boi/
- 22: Przedfię możny z nim śiedzi/ nędznik przed nim ftoi.
- 23: A tám w niebie zárownó wżytkim pieczętują/
- 24: A żadnemi tám śtany nigdy nie brákuią.
- 25: Sroga to rzecz iż to z nas nie ruśzy żadnego/
- 26: Máiąc odpowiedniká ná fię ták śrogięgo.
- 27: Iż sie ci nie śtáráią czo im tho naleźy/
- 28: Iż thá márna ohydá ták nas wżytki ieźy.
- 29: Zaźby nie mogli ználeć wźdy iákich zwyczáiow/
- 30: Przypátrzywźy sie śpráwam y pośtronnych kráiów.

- 31: Iżby tá łprofna krzywdá wżdy w Polźcze zginęła/
32: A łwięta łprawiedliwość kiedy wypłynęła.
33: Ale łi nie dopuźczą co s tego zyłk máią/
34: Oni Bący co tę łieć nędzną przebijaia.
35: Ale o nędzny Bąku przecź nie pomniłz ná to/
36: Iż cie mrozy przyćifną łkoro minie Láto.
37: A tá o ktorey łłyłzyłz łiefzczęfney nowinie/
38: To łeft rzecz pewna s czáfem iż cie nie ominie.
39: Iełłize nie zá twego nędznego żywotá/
40: Tedy pewnie po łmierci nie wydziełz łłopotá.

Ale Pan

strona: 245

do poćiwego Polaká.

Liłt 245.

- 1: Ale Pan był záłlepił zá grzech Fáraóná/
2: Tákze teź y dziś pewnie tákiego Pátroná.
3: Nie mozym łobie wzyłcy czemuś przedrzeć oczy/
4: Káždy s krzywdą by s ciotką łprawiedliwość łłoczy.
5: Zda łie nam ták ná wieki bychmy buiać mieli/
6: Ano bychmy baczyli/ wzyłcychmy pomdleli.

7: **#Obroná.**

- 8: **W**ieć choćbychmy iuź ty łzy rzućili ná łtrone/
9: Pátrźze záłię nędznika iáką ma obronę.
10: Iednego w łykach wiodą/ drugi day pobory/
11: W obudwu by w łáłtrąbiech wnet łzpetne przemory.
12: A by łie to poboźnie wżdy gdzie obracáło/
13: Przyłnie tego do pięści rozłicznych niemáło.
14: Ze ledwe połowicá ná tho gdzie przyłtoi/
15: Obroći łie/ ołtátek rozchwycą to moi.
16: Przyymą zá to kęł ludzi/ dwie łzkodzie działáia/

- 17: Y pieniądze y ludzie czáfem vtracaią.
18: Terazehmy porządek vczynili nowy/
19: Iedno niewiem káždemu iefli będzie zdrowy.
20: Ták páństwá wyciągnęli/ ták pozácowali/
21: Ledwe Wroble od tego iż wolni zoftáli.
22: Y kazáli czwartą część dáwać ná obronę/
23: Y nie zle ozdobili tę sławną Koronę.
24: Páná ktorým Polacy zázwdy fie zdobili/
25: Puftopás go ná pole wolno wypuścili.
26: Oddawfzy tę czwartą część iuz mu wolno będzie/
27: Iefli láfki nie będzie/ ná ftronie vfiedzie.
28: A ci ftroże powinni pófpolitey rzeczy/
29: Iuz iey pewnie nie będą mieć ná pewney pieczy.
30: Iuz też muśi wytrząfąc áby k fwemu przyfzedł/
31: A nędznik przedfię przed tym muśi być zázwdy medł.
32: Pan przydzie przedfię kfwemu/ á nędzney chudzinie/
33: Przedfię w łeb przedfię kłopot żadnego nie minie.
34: Bo przedfię tey quártany dokłádác muśimy/
35: Bo nas tá nie obroni/ to dobrze widzimy.
36: A to w niwecz zechmy iuz ony zniewolili/
37: Co wždy kiedyś o krzywdy Koronne mowili.
38: Co słábe dozywocia máią y árendy/
39: Iáko táko muřą fwe przedfię látác błędy.

Tt

Muřą

strona: 245v

Przemowá krotka.

- 1: Muřą łupić nędzniki/ á drugim dutkowác/
2: Iefliże chcą tę fkwárne wieczorną przechowác.

3: #Woyná.

- 4: **W**ięc w onych łtórych Wiciach też nádzieię mamy/
5: To iáko Mázur kijec zá páfem chowamy.
6: Ale niewiem przecż tego włyfscy nie baczymy/
7: Iże fie fámi márníe tym kijcem tłuczemy.
8: Mogliby być y trzy kroć czáfem drudzy bići/
9: Niżli fie więc wykręcą ty zawiędle wići.
10: A to więc w zyłku mamy/ kiedy fie rufzimy/
11: Więcey niż nieprzyiaciel fámi fie zniłzczymy.
12: Gęsi/ Kury/ Bárány/ to powoiuiemy/
13: A łzami zákrapíáne tám potráwy iemy.
14: Y chcemy áby nam Pan co połzczęścić raczył/
15: Iákoby on ná niebie tákich krzywd nie baczył.
16: Ano więc miáłto łzczęłcia czáfem fie krew leie/
17: A do domu piechotą drugi idąc mdleie.
18: Bo nie może ináčzey dekretem Páńłkim być/
19: Iáką ty miárką mierzyłz tákąc będą mierzyć.
20: Wołaią ná to ludzye iż bez płácżu tego/
21: Mogłoby fie wždy náleść co pobożnieyłzego.
22: Czýmby to zacne páńłtwo y łławnieyłze było/
23: Y połtronnym narodom wždy fie ofrożyło.
24: Ale ia tu ná ten czás dzwonká rufzac niehcę/
25: Wolę też łkuść z drugiemí Gęś á łupić Owcę.
26: Tymby to należało co fie im Pan zwierzył/
27: Tego łtadká łwoiego/ á łrodze zámierzył.
28: Iż fie chce okrutnie młścić krzywdy namnieyłzego/
29: A pátrzyć z márných ręku niewinney krwi iego.
30: Y iákoż fie tu tákí nie ma łtráłźnie łękác/
31: A íełłize nie zdechnąc tedy pewnie łtękác.
32: Rozmyłliwłyzy fie ná to s kim to czynić mamy/

33: Ktemu go w obietnicach nieomylnym znamy.

34: #Niedbłość.

35: **A** Choćbychmy y ten ftrách zá niepewny mieli/

36: Tedychmy iuż pewnieyfy oczymá widzieli.

37: Kiedy fie wálą zamki á miáltá fie kurzą/

38: Nieprzyiaciele wżytko po łwey myśli burzą.

Y czegoż

strona: 246

do poćiwego Polaká.

Liřt 246.

1: Y czegoż fie nádziejwałz nieboże nędzniku/

2: Ieřli teź tobie s czeřem tákieź nie być w łyku.

3: Ieřliže teź twe dwory coř ie vpřrzył łobie/

4: Táki kurzyć nie będą ku pociefze tobie.

5: Obległ nas nieprzyjaciel iuż ná wřzytki řtrony/

6: A nie máłz vćiřleyřzey řnadź řadney Korony.

7: A vkaźe mi kogo coby myřlił o tym/

8: Co fie wđdy z námi ma dzieć ledá gdy ná potym.

9: Y źwirzėtá y ptacy co wzgorę latáią/

10: Kiedy pádną ná ziemi/ wđdy ořtroźnořć máią.

11: A my nędzne źwirzėtá z mądrymi głowámi/

12: Pátrź iákie opátrźnořći tu o łobie mamy.

13: #Sąfiedzi.

14: **P** Ořrzymy ná wřchod řłońcá co fie z námi dzieie/

15: A řnadź ná to wřpomniawřzy cźářem řerce mdleie.

16: Bo fie to piwo pewnie nigdy nie vřtoi/

17: A co dáley to bárciey iefzcze fie řnadź broi.

18: Cieřymy fie nádziejá á bárczo omyłną/

19: Wiedząc pewnie że o nas máią piecźá pilną.

20: A pewnie iáko řwycy řpraw z inąd dokonáią/

- 21: Iákoby nas skukłáli to ná pieczy máią.
22: Bo fkoroby ty Polkie otworzyli wrotá/
23: Iużby wżędy iecháli pewnie bez kłopotá.
24: Pátrrze ná zachod słońcá kto też z námi fiedzi/
25: Chociay fą náfzy mili łáfkáwi fáfiedzi.
26: A obchodzą fie z námi nadobnie pomiernie/
27: Ale ftára przypowieść day wifiał kto wiernie.
28: A by też dobrze z námi y nawierniey byli/
29: Tedy ze włchodem słońcá ták fie záwaśnili/
30: Ze fie ná náfzych grunciech muśzą kiedy witác/
31: Iáko fie twa miłość ma ieden z drugim pytác.
32: Pátrzayże to witanie co nam fpráwić może/
33: Gdy z láfá będziesz pátrzył nędzniku nieboże.
34: Ano infzy Vrzędnik rofkázuie w dworze/
35: Ano fie iuż po dyable wżytko domá porze.
36: Pomyflże iákaby to záłość byłá twoiá/
37: A wždy o to nic niedbałz zá czáfu pokoiá.
38: A vkáz mi tákiego ktoby to rozmyflá/
39: Kieloby tu gránice á ftáwy rozkryflá.

strona: 246v

Krotka Przemowá

- 1: A Herbow pozłóciłtych ná wrociech nákował/
2: A co pił do pułnocy áby to przechował.
3: O niefláchetna ziemió/ o nędzne łákomftwo/
4: Toż nas márnne fzáfuiefz/ y náfze potomftwo.
5: Ze nie naydziez żadnego coby myflił o tym/
6: Co fie iutro będzie dziać nie tylko ná potym.
7: Ano przodkowie náfzy co flawy ftrzegáli/
8: Dla Rzeczypośpolitey y gárdlá dawáli.

- 9: Będąc w mnieyŝszych rozumkoch y w mnieyŝzey możności/
10: Srodzy byli łańiádom/ y ŝtrzegli wolności.
11: Gránice rozŝyryzáli w rozliczne kráiny/
12: Nie tylko áby ich co miał wiáć kto inny.
13: A dziś choć nam przypada rozŝyryzenie gránic/
14: Wŝytko to nam fábułá/ wŝytko to nam zá nic.
15: Ano to rzecz nie mnieyŝza kto vmie ŝtrzedz ŝwego/
16: A ŝnadź máło nie wiéŝza niź ŝzukáć cudzego.
17: By Gęŝi trawę ŝkubáć ná ziemię pátrzymy/
18: Aŝkąd Orzeł przypáŝć ma o tym nie myŝlimy.
19: Ano to wiéć zły Orzeł co przypádnie z gory/
20: Zánieŝie czáŝem Gáŝkę poŝpołu y s piory.
21: By ná nas nic gorŝzego/ iedno gdzie ŝiedzimy/
22: Miedzy iákiemi Orły/ iź nic nie baczmy.
23: Chociaŝ nas y po częŝci czáŝem podŝkubáią/
24: Przedŝię Gáŝki nie dbáią gdy im owlá dáią.

25: **#Hołd Wołofki.**

- 26: **P** Atrzay moy miły brácie iáka to niedbáłoŝć/
27: Tu náŝnych defenforow/ iuź nie mowię by złoŝć.
28: Stáry dawny hołdownik páńŝtwá Koronnego/
29: Wołofzyn/ iáko márnie wydziergnáŝ ŝie s tego.
30: Mniemáią by to máły klenot vpuŝćili/
31: Z hołdowniká łańiádá złego vczynili.
32: Ieŝczyeby nic by tylko ŝam był tym łańiádem/
33: Ale nam drugim groźi bárziewy niźli grádem.
34: Ano o to y ten grad ŝnadź nie bárzo ŝtoi/
35: Coź gdy ŝie ŝławny Polak ledá czego boi.
36: Y drugie by Węgorzá zá ogon dzierzmy/
37: A gdy ŝie nam wyŝlizná áni ŝámi wzwiemy.

38: Vnija z Litwą.

O vnijey

strona: 247

do poćwiwego Polaká.

Liřt 247.

- 1: **O** Vnief iuż dawno by przez řen mowimy/
2: Iáko řie z niey wyplátác áni łámi wiemy.
3: Acżby řie drugief řtronie o to řtárác więcey/
4: Snadź przyřtało/ bo tám ty iefzcze zmyią přęcey.
5: Bo łá miedzy łářtrąby práwie iáko kury/
6: Závždy řie im grádowey trzebá łekác chmury.
7: Nie bęđáli s Polaki iáko przywyknęli/
8: Wierę niewiem rzekřzy hup áby przepłynęli.
9: A to wřzytko rozumki řprzećiwne řprávuią/
10: Iż káżdą nalepřzą rzecż opák wyncuią.
11: A iáko tu y z nářzey tákże y z ich řtrony/
12: Nie potrzebne w tey řprávie řtroiá zabobony.
13: Anoby řnadź męđrowác máło trzebá o tym/
14: Y niewiem nam Polakom co też nářbyt potym.
15: Bychmy řie w cudze práwá pořtronne miotáli/
16: Snadźby lepiej bychmy řwych domá przyřřzegáli.
17: Dořyćby nam ábychmy závždy řpołu byli/
18: Jednemu wiernie pánu ná wieki řłużyli.
19: Řpołu go obieráli y koronowáli/
20: Y iednáką przyřięę od niego bieráli.
21: Spolnie nieprzyiaciołom wřzytkim řie bronili/
22: Ták iakobychmy řpolnie łobie vrządźili.
23: Gdzieby więćřza potrzebá/ więć tám więcey pracey.
24: Nie litowác y mocy/ nie litowác płacey.
25: A gdzieby řie ná wřzytki kto moźny oborzył/

- 26: Muſiałćiby pokukać niźliby ie zborzył.
27: Kiedyby wſzytki mocy ſpołu obroćili/
28: Gdzie wiele Koz y Wilká ſnádnieby ſkroćiły.
29: A ktemu ſpráwiedliwość by poſtánowili/
30: By nigdy między nimi roſterki nie były.
31: Tákże ſpolne gránice między dziedzinámi/
32: Nie iáko w innym páńſtwie iedno ſobie ſámi.
33: Iuż potym tám inſzych ſpraw ſwoich vżywaymy/
34: A ſtárym ſwym zwyczáiom wierę pokoy daymy.

35: **#Puſte polá.**

- 36: **I** Vżby w tákim porządku porządnieyſza rádá/
37: Byłaby/ y s ſáfiádem beſpiecznieyſza zwádá.
38: Iużby ſie ſtárác mogli áby puſte polá/
39: Ofadzáli/ á ſnádnie/ bo tám dobra rola.

Tt iij

Bo ſto=

strona: 247v

Przemowá krotka.

- 1: Bo ſtoią puſte zamki iedno ich popráwić/
2: A bárzoby to ſnádnie wſzytko mogli ſpráwić.
3: Ciźby ludzie coby tám ku obronie byli/
4: Bárzoby ſie y ſámi tám rádzi ſádzili.
5: Zaſz lepiej iż tám dármo pożary goráią/
6: Wilcy wyią/ á Sárny wielką roſkoſz máią.
7: A iużby ſie y ono ſnádnie zágrodziło/
8: Co nam wierę ná potym ſnadź będzie ſzkodziło.
9: Bárzo ſie tám Czubani iákoś ofadzáią/
10: Acz tu náſzy ſtrożowie tego zá nic máią.
11: Ano zła poſſefia á trudno tám ſędzić/
12: Iáko złego ſáfiádá dawnoſcią wypędzić.

- 13: A by sie rozmyślili o co to niedbáią/
14: Ieśliże tho szkodliwe potym to poznáią.
15: Bo gdyby to oliádło y fławá Koronie/
16: Y ludziby przybyło wiele ku obronie.
17: Y pożytek mogłby być też s tego niemáły/
18: Iáko pirwey przed czáfy kiedyś tám bywáły.
19: Bo tám ziemiá obfita/ ieśliby gdzie bylá/
20: A což gdy sie ná ten čás tak ośirociá.

21: **#Káźimirz krol.**

- 22: **K**áźimirz on zacny krol nie będąc tak możny/
23: Był v fwych wdzięcznym krolem/ v postronnych groźny.
24: Pátrzay iáką pámiątkę po sobie zořtáwił/
25: Iákie zamki y miáftá wielkim kóřztem řpráwił.
26: A gdziekolwiek co murow tu w Polřzće widzimy/
27: Chyba nowych/ to wřzytko iż on řpráwił wiemy.
28: Potym nie znáć áby kto czego popráwował/
29: Chybá Zygmunt co zamek Krákwfki zbudował.
30: A řnadź sie y to řtáre ledá w čás rozwáli/
31: Pewnieby oni řtárzy dziś sie dziwowáli.
32: Co murow y co zamkow dziś řtoi puřtkámi/
33: Iedno iż nie wołáią Boże rácz być z námi.

34: **#Puřte mury.**

- 35: **B**vduiemy rozlicznym kóřztem dziwne dwory/
36: Około miáft/ y mocne kořcioły kłařztory.
37: Aby řzańce gotowe z nich nieprzyiaciel miáł/
38: A beřpieczniej řwe rzeczy zá nimi řpráwował.
39: A mury około miáft wáłą sie y wieże/
40: Iedno Pan Bog z káľki řwey tak nas ieřzcze řtrzeże.

- 1: A czo zedrå s poľpolftwá zá to by pśi tyią/
- 2: Rzkomo ná oprawę miałt/ to wľztyko przepiją.
- 3: Iż robotnikow máło tym fie wymawiaią/
- 4: By robili złodzieymi czo ich powieľzaią.
- 5: Dawľzy pętká ná nogi mocno przyľzychtowáć/
- 6: A Orłá mu ná czele pięknie zácechowáć.
- 7: Iż iefliby fkađ vciekł by go wľzędzy znano/
- 8: A iáko Koronnego niewolniká brano.
- 9: Tymiby budowáli y przekopy bráli/
- 10: Báľzty/ mury/ y infze rzecz y űprawowáli.
- 11: Przedfięby byli drudzy coby fie vználi/
- 12: A zá űwe młode űprawy wźdy pokutowáli.
- 13: Potymby fie do űturmow do dział przygodzili/
- 14: Wźdyć poćciwiewy niźby fie ná űłóncu wędzili.
- 15: Tátármu zmurowano ow zamek w Krákwie/
- 16: A to iuź bez trudnoűci pewni Tátárowie.
- 17: Nie trzebá fie z nimi bić ni gonić łápaiąc/
- 18: Dobrowolnie wpádnie w fieć ten z rękámi Záiąć.
- 19: Bo ow iedno w ogrodzie kęs kápuľtki iada/
- 20: A ten w cudzey komorze rádfzey niź w űwey fiada.

21: #Kámieniec.

- 22: Bychmy iuź űnadź inľzych przykłáďow nie mieli/
- 23: Iedno ktorzy Kámieniec oczymá widzieli.
- 24: Iáko tá dziwna báľztá Krzeűcijáńűtwá wľzego/
- 25: Mogłáby być ták mocna bez kofztu wielkiego.
- 26: Bo tám nieľlychána rzecz náturá űprawiłá/
- 27: Gdyby fie ktemu pilnoűć trochę przyczyniłá.
- 28: By iedno ledá murek ná gorze űprawiono/

- 29: A ná dole poboczne ftrzelby poczyniono.
30: Aby fie wždy kęs było zá czym broniąc zákryć/
31: Bo tám s polá y kokofz możemy vpátrzyć.
32: A což kiedy nam zá grzech ták oczy zálnęły/
33: Ze fie nie obaczymy ázbychmy zginęli.
34: Cobychmy teraz grzywną powoli zátkali/
35: To w on čás trudno będzie bychmy wízytko dáli.
36: Ano to fwięta grzywná co dziefiáci ftrzeże/
37: Bo kto czáfow nie baczy bárzo fie rad zrzeże.
38: A wielekroć y fámi tego dofwiadłzamy/
39: Gdy niezczęście przypadnie iáko nárzekamy.

Tt iijj

Anoby

strona: 248v

Przemowá krotka

- 1: Anoby fnadz nalepiey nárzekác powoli/
2: Iákoby wczás wrzod goić niż bárziej záboli.
3: A což kiedy ląkomftwo ták wízytki zbłaźniło/
4: A práwie do dobrego oczy zállepiło.
5: Choć fie ná co zložymy gdziefz fie to podzieie/
6: Rozchwycą to po trofze náfzyfz dobrodzieie.
7: Co im więc tym fzáfowác rzkomo poruczamy/
8: Reyeftrá pokryfláne tylko w zyfkú mamy.
9: A chociay więc y nakład gdzie ná co vczynią/
10: Coby workiem opráwił v nas muśi fkrzynią.

11: #Długi Koronne.

- 12: **P**atrzze myfląli o tym przełożeni náfzy/
13: Kiloby on miał dobre zówždy wino w czáfy.
14: A pułmiřkow náftáwiał/ á fwoie pożytki/
15: Aby trzy kroć obliczył ná káždy dzień wízytki.

- 16: Nániefli ná Koronę długow rozmáitych/
17: Onych opraw rozlicznych y dofyć obfitych.
18: Y niewiem wierę iáko chociay rozum mamy/
19: S tych fie przyfmákow zacnych potym wyplątamy.
20: Bo rozumiem iż ná to dobrą pieczę máią/
21: Ci ktorzy tych fpadeczkow z radością czekáią.
22: A v nas to wśzytko nic/ aż kiedy czo doydzie/
23: Toż ten przyfmák od głowy aż więc w pięty poydzie.

24: **#Złamanie praw.**

- 25: Szytki práwá zwikłáli fnađż żadne w cáłości/
26: Nie zoftáło/ zá fprawą rządną ich miłości.
27: Pádáią fie zamiány/ árendy fie łamią/
28: Dożywocia/ wieczności/ y ty czáfem chramią.
29: A cí co tym fzáfuią rzádem to názwáli/
30: Bá prawie rząd/ bo sobie dofyć náłápáli.
31: A nie baczą nędznicy iż też s czáfem płyną/
32: Ledá kiedy s tym rzádem y fami poginą.
33: Nie toć Exekucia práwá sobie kázić/
34: Toć byłá potrzebniefza wśzytko w rezę wpráwić.
35: Gdzie fie gdzie pośpolite práwo wyfzpoćilo/
36: Aby fie to porządnie było nápráwiło.
37: Aby káždy vżywał fwoich powinności/
38: Co komu należało wedle przyftoyności.

A fpráwie=

strona: 249

do poćciwego Polaká.

Lift 249.

- 1: A fpráwiedliwość fwięta byłá odnowiona/
2: Ktora prze tę niedbáłość fżpetnie zátłoczona.
3: Ale miáfto napráwy pátrzał káždy fwego/

- 4: Boday nigdy nie było rządu takowego.
5: Pátrzay by nas w tych práwiech iáki tyran záftał/
6: Náfzymifzby fprawkámí nam bárzo dochláftał.
7: Nadobnie fie nam miefza tá náfzá pátria/
8: Cochmy byli **fub lege** teraz **fub gratia**.
9: Piękniefz było gdy oni poważni krolowie/
10: Buiáli fobie w Polfzcze by zacni Orłowie.
11: Nád poddánemi łáfki fzyrokíe ftroili/
12: Oni teź gárdłá lekce fwe dla nich ważyli.
13: Tákże nieprzyiacielom záfwdy frodzy byli/
14: Y páńftwá fwe fzyroko fławnie rozfzyrzyli.
15: Bo co bywa z miłości záfwdy bywa fporo/
16: Ale co s przymufzenia bárzo iákoś choro.
17: Teraz pány zwikłáli fámí fie popletli/
18: A ledwe s taką fprawá iże fie nie wfciekli.
19: Piękníe teraz Lodwiká wfyfcy wfpomínáią/
20: Kázimierzá/ Zygmuntá fławnie wywyfzfzáią.
21: Ktorzy fwoie poddáne chowáli w miłości/
22: Láfkáwie popráfwiąc praw ich y wolności.
23: Bo ftanowi wielkiemu kázda infza fprawá/
24: Ták wázna nie może być iáko zacna fławá.
25: Bo w cóż fie pánowanie kázdego przygodzi/
26: Iefliże ftąd bez fławy iáko źwirzę fchodzi.
- 27: **Elekcija Krolá.**

- 28: **P**atrzayże w takiy náfzey záfwikłáney fprawíe/
29: Y ktoź iefł ktoby o tym wždy pomyfłáł práwie.
30: Boć pan nie z Dijámentu żadny ni z želázá/
31: W kázdym iáko w człowieku teź fmiertelna fkázá.
32: Pátrz iefli to lekka rzecz gdy czáfy przychodzą/

- 33: Iż krolowie pułtopás bez potomstwa śchodzą.
34: Iż nie mamy ni piłmá áni obyczáiu/
35: Ták iáko to rzecz zacna w káżdym inłzym kráiu.
36: Iákoby páná obráć/ y coby s tym począć/
37: Y śkądby iáko táko ten porządek záczać.
38: A iáki to vpadek Połpolitey rzeczy/
39: Snádnie fie w tym obaczy/ kto to ma ná pieczy.

Czytaj

strona: 249v

Przemowá krotka

- 1: Czytaj kto chce Kroyniki co fie w Połłzcze działo/
2: Gdy kiedy ná máły czás krolá nie dołtało.
3: Iákie były rołterki iákie łrogie burdy/
4: Ze tákich nie miewáły y Tátárłkie ordy.
5: Iáko wiele miałt/ zamkowa/ ludzi poginęło/
6: Ze to w połtronnych kráioch dáleko śłynęło.
7: Iáko fie cudzoziemcy ná nas wyrwáli/
8: Iákie łzkody y lekcy ludzie nam dziááli.
9: A my chociay widzimy ty łtráłzne przygody/
10: Nic fie tey łrodze przyłzley nie łękamy łzkody.
11: O ktorey pewnie wiemy iże nas nie minie/
12: A iawnie miedzy ludźmi ten głoś włzędy śłynie.
13: A ktoź tego przyczyną iedno ći Zubrowie/
14: Co fie im coś dziwnego závždy miefza w głowie.
15: Zda fie im iż ná ten czás włzytko rządzic máią/
16: A no ich połowicá przed tym pozdycháią.
17: Aby chcieli przeczytác co fie więc dzyewáło/
18: S tákimi co fie im też tákieź rządzic chciáło.
19: Iákie w ich máiętnołciach łzárpániny były/
20: Y iáko fie ich domy łromotnie kurzyły.

- 21: Bo gdy w bęben vderzą Kaczorá pátrzáiá/
22: A drobne lie Cyránki po trzćinie nurzáiá.
23: Pátrzze ći Kaczorowie iáko o to dbáiá/
24: Choć iuż czuiá myśliwce beśpiecznie pływáiá.
25: Bo nářá namileyřa náturká rořkofřna/
26: Tak práwie s przyrodzenia ieřt páni kokofřna.
27: Zda lie iey iř ná wieki ták wřzytko ma rřádzić/
28: A wřzytko mieć po myřli á nigdy nie zbłádzić.
29: Ano fię nam dáły znáć nie raz tákie rřády/
30: A wiele kroć Koronę záwodziły w błády.
31: Izalřby to nie lepiej formułę vczynić/
32: Gdy przypádná ty czáły coby wřdy s tym czynić.
33: Ná nędznego piřárzá elekciá mamy/
34: A tego nie baczymy w czym vpádek znamy.
35: Bo kto tego docřeka widzi przed oczymá/
36: Iáko w ten czás nieřzcřęřna będzie mieřzániná.
37: Boć pan nie z Diámentu káždy vmrzeć muři/
38: Gdyř o nawięřtře řtany řroga lie řmierć kuři.
39: A mili Polacřkowie ći co rozum máiá/
40: Widząc pewny vpádek przedfię go czekáiá.

Ano y

strona: 250

do poćwięego Polaká.

Liřt 250.

- 1: Ano y nędzne řwirzę kiedy zły raz czuie/
2: Iákoby go obmináć pilnie vpátruie.

3: **#Religio.**

- 4: **P**atrzyře zámieřzanie iákie w wierze mamy/
5: Y s tą niewiem ielli teř dobrego czekamy.
6: Ledá kiedy tá wiárá co zámieřzác muři.

- 7: Bo sie názbyt ledá kto zátřzálác iá kuši.
- 8: A fnadz ná żadnym fwiecie nie málz tey fprofności/
9: By ták wolno dotykác Páńskiey wielmożności.
- 10: Iuż chociayby sam wierzył á swoie fumnienie/
11: Spráwował wedle myfli/ gdyż duźne zbáwienie
12: To napřednieyfzy klenot v ftanu káždego/
13: Aleby nie záwodzić przy sobie drugiego.
- 14: A o co sie iuż v nas w Polfczce nie kušili/
15: Aby fzczyrą náukę Páńską zádušili.
- 16: Zowá fprofnym wymyflém/ á fwowolną mowá/
17: Iuż y Bogá w trzech ftaniech pániá duźką zowá.
- 18: Iuż Kriřtá Páná fwego Bořtwá odřadzili/
19: Iuż go nam požyczánym Bogiem vczynili.
- 20: Iuż o iego wieczności nic nie wyznawáią/
21: A ktoby o tym mowił zá błazná go máią.
- 22: Ano go wřytki pířmá Bogiem wyznawáią/
23: Wřyřcy Apořtołowie ták zá nim wołáią.
- 24: Bo iefli nie był Bogiem/ iákož nas odkupił/
25: Albo iáko řmierć z dyabłem z ich możności złupił.
- 26: Albo iáko mógł wíatrom morzu rořkázowác/
27: Albo vmárle wřkrzeřzác/ grzechy rozwięzowác.
- 28: Bo iefli to do czáfu ták trzymał árendá/
29: Y ři co weń wierzyli což mieć w zyřku będą.
- 30: Iuż krzeřt iego zgwałřili ták iáko rořkazał/
31: W imię trzech Bořkich řtanow káždego krzćić kazał.
- 32: Teraz ty czárownicám řłowá przywłářczáią/
33: Tylko iáko ná Wiořnę Geři zánarzáią.
- 34: Iuż duřzá nędzna s ciáłem vmiera pořpołu/
35: Ledwe iže nie łupią zdechłego by Wołu.
- 36: Iuż Niedzielá zginęłá/ iuż iedno zá drugim/

- 37: Będzie fie tak mieřzło/ á s czáfem nie długim/
38: Albo nam być w Talmucie/ álbo w Alkoranie/
39: Kiedy fie tak nářz Kriřtus nářzrot puřcił tanie.

Zbłądzilić

strona: 250v

Krotka Przemowá

- 1: Zbłądzilić Papieřnicy lecz wřdy nie tak frodze/
2: Iáko dziś Arriani hárcuią o Bodze.
3: By wřdy ná ktorým řwiecie gdzie tá řektá byłá/
4: Tylko tu v nas w Polřcze řkrydłá rořtoczyłá.
5: Acř Pan Bog kazał řluchác nam duchá kářdego/
6: Ale kazał obierác duchá prawdziwego.
7: A to znák napewnieřzy řwiętey prawdy iego/
8: Ktory řłowá powieda co pořły z vřt iego.
9: A iákoř my co řobie mamy dobrze tuřzyć/
10: Kiedy tak wyřokiego dzwonká řmiemy ruřzyć.
11: Ktorego oni mąřrzy co wiele vmieią/
12: Ani o tym nic mowić áni dotknác řmieią.
13: Y tuřby trzebá rady co w Polřcze s tym czynić/
14: Boć pewnie Páńřkie řády muřzą ná nas wynidź.
15: Ktory z dawná kářdemu frogą pomřtą groři/
16: Co tu iáko Wilk frogi owiećzki mu trwoży.
17: A nawiećey řwá rękę rořciągał nád tymi/
18: Co im wedle řwey woley kazał włádác imi.

19: #Znáki gniewu Páńřkiego.

- 20: **P** Atrzże y w inych rzeczách co zá řpráwy mamy/
21: Práwie Páńřkiego gniewu ze wřzytkim czekamy.
22: Ktory fie nam iuř iáwnie ze wřząd okázuie/
23: Bo nam mąřre y rádne ze wřzech řtron wymuie.

- 24: Dawa nam przełożone ták iáko obiecał/
25: Wedle fercá náfzego iákie w nas będzie znał.
26: Pátrz iefli w ktorey rzeczy idą s łobą zgodą/
27: Albo gdy co dobrego ku ftátku przywiodą.
28: Choć w Rzeczyppolitey wielkie szkody znáią/
29: By o żeláznym wilku o niey łobie báią.
30: A łą iuż słyszę drudzy niewiem iákiey wiáry/
31: Coby rádzi wpráwili nas w iákieś pomiáry.
32: A potym s czáfem łzczęłcie może im to zdárzyć/
33: Iż będą chcieli wiedzieć co będziemy wárzyć.
34: Powiedáią iż tego potrzebá dla woyny/
35: By ieden iáko drugi pólpołu był łtroyny.
36: Ale niźli tey woyny łtroyney doczekamy/
37: Pewnieyłzą ná káždy rok ná zapłociu mamy.
38: Bo iefli co przykopałz możelz temu wierzyć/
39: Ledwe nie nákáždy rok muśiłz z nowu mierzyć.

Potym

strona: 251

do poćiwegu Polaká.

Liłt 251.

- 1: Potym cie tym pomiárem ták vkolęduią/
2: Co małz dáć ná káždy rok/ pewnieć ofzácuią.
3: Nie trzebá nam pomiárow/ rozmierzy nas cnotá/
4: Ze y więcey przyłtáwi/ w kim będzie ochotá.
5: Bo iuż tám káždy muśi włzytkiego przełtrzegáć/
6: Gdyż mu o gárdło idzie/ trudno więc vlegáć.

7: #Woyná.

- 8: **A** Le iłcie łie ná tym bárzo omyłamy/
9: Iefłiże w tey obronie nádzieię łwą mamy.
10: Bo iedno do gránice tá łławna obroná.

- 11: Nieprzyjaciel/ niż doydzie/ trzy kroć będzie domá.
- 12: A iefliże fie zá nim w pogonią rufzimy/
- 13: To iuż też fwą powinność o tym dobrze wiemy.
- 14: Pięć grzywien wziąć ná drzewo/ á iefzcze fwar będzie
- 15: A nieprzyjaciel fobie fpokoiem włiędzie.
- 16: A iefli nie wkroczymy w iáką infzą rádę/
- 17: Pewną taką obronę mamy ná fię zdrádę.
- 18: Bochmy fie nie powinni aż o kopie rufzyć/
- 19: Iákoż ci co v gránic máią fobie tułzyć/
- 20: O takiej miłofierney á pobożney fprawie/
- 21: Gdy ie iefzcze połupią ná zieloney trawie.
- 22: A potym fie zebrałszy co ci nie dodárli/
- 23: Pewnie nászy dofkubą/ by ci głodem zmárli.
- 24: Ale gdyby fie páńftwá pięknie zyednoczyły/
- 25: Afpolnemi porządki nadobnie rádżyły/
- 26: Mogłyby fie wynáleść takie obyczáie/
- 27: Zeby tu nieprzyjaciel zágładał s przełáie.
- 28: Bo wiele tu dochodow takich w Polźczę mamy/
- 29: Co ie tám gdzie nie trzebá fprofnie obrácamy.
- 30: Coby ná to poćciwiey obrácác fie mogły/
- 31: A potrzebney Koronie wždyby też pomogły.
- 32: Ná co wśzyfcy ftanowie gdyby fie zwolili/
- 33: Lepiey niż w łyku fkákác/ też co przyłożyli.
- 34: A gdyby ná gránicy wítawicznie byli/
- 35: Ludzie/ iáko nadobnie támby fie ćwiczyli.
- 36: Nieprzyjacielowi ftrách á Koronie fławá/
- 37: Rośłáby/ gdyby taka była piękna fprawá.
- 38: Mogliby fie też ználeść coby domá byli/
- 39: Kiedybychmy fie iedno pięknie obliczyli.
- 40: Zeby tych rátowali gdyby trzebá było/

41: A bárzoby to rzadko ná nas przychodziło.

Vu

strona: 251v

Przemowá krotka

- 1: A tę miłą ftáruchną iużby ná to chowác/
- 2: Kiedyby nieprzyiaciel chciał páństwą plundrowác.
- 3: Pomogłci by mu dyabeł/ gdyby rządna byłą/
- 4: Ieiliby mu fie w rychle bárzo nie sprykrzyła.
- 5: Coż gdy nas Pan Bog fkaráł iż ni ocz nie dbamy/
- 6: Iedno fwe włafne rzeczy ty ná pieczy mamy.
- 7: A tego nie baczymy iż giniemy márníe/
- 8: Potym fie będziem wabić by Iáłtrząb po fkwárníe.
- 9: #A to wśytko spráwuią rozumki wykrętne/
- 10: Práwie ná nas przywodzą wśytki czáfy smętne.
- 11: Iż nie możym obaczyć czego nam potrzebá (*marg*) # Ro=
: zumki. (–)
- 12: Coż gdy tá Páńfka łáfká nie daná nam z niebá.
- 13: Profto nas ták záflepił iáko Egipczyki/
- 14: Práwie do káżdey spráwy pomylił nam śyzi.
- 15: Ale bychmy po proftu á iáko w brod brnęli/
- 16: Pewniebychmy w fwych spráwach dáleko śłynęli.
- 17: Iáko náłzy przodkowie chociay prósci byli/
- 18: Niewiele mędrawáli á wiele czynili.
- 19: Lecż dziś gdy fie imiemy rozumki szyrmowác/
- 20: Mogłby fie nam postronny bárzo podziwowác.
- 21: Bo nie będzie nic k rzeczy iedno piękne słowká.
- 22: A coż infzego myfli wichrowáta głowká.
- 23: Powiádaią iż tácy póspolicie roftą/
- 24: Anoby to drugiemu mogł odiác y chłoftą.
- 25: Niechby mowił co k rzeczy á czáfom przyłtoi.

- 26: Bo więc iedwabne słowká y niewiáftá ftroi.
27: Ci ludzie w cudzych ftronach co od nas bywáią/
28: O wydworthych tám słowiech nic nie powiádáią.
29: Włzytko krotkiemi słowy co trzebá rofpráwią/
30: A więcey zá godzinę niż tu zá rok fpráwią.
31: Nie pátrzą tám poftawek ni iedwabnych słowek/
32: Dáley tám kędyś lata rozum tám tych głowek.
33: Nie pátrzą tám gdzie ftoią ále gdzie iść máią/
34: A káždy czás rozumem pięknie vważáią.
35: Iáko ludzie pofiadác á iáko ie rządzić/
36: A w domowych też fprawach iáko nie zábłędzić.
37: Leią dziálá buduią/ zamki opátruią/
38: Ludzi y przyfzłe rzeczy dziwnie przepátruią.
39: Y v náłci też leią ále w gárdło dzbanem/
40: Zyadłzy świnią pieczenia á kápuftę s chrzanem.

A piefzczo=

strona: 252

do poćciwego Polaká

Liſt 252.

- 1: A piefzczofzkowie zálię torćik z márcapanem/
2: Mniema gdy mu poftáwią/ iż iuż wiecznym pánem.
3: Alebyś wierę tego zápomniál torćiku/
4: Kiedybyś też poſkakał iáko drugi w łyku.
5: #Káždy mniema by miał ták wiecznie buiác fobie.
6: Ano nędznik áni wzwie gdzie fie w łeb záłkrobie.(marg) # O=
: piłſtwo (-)
7: Bowiem nędzna priwatá tá nas pobłaźniłá/
8: A drugi opiwłzy fie chodzi iáko wiłá.
9: Bo coby nas zdobiło zacnemi fpráwámi/
10: To włzytko precz zdmuchnimy poſpołu s piánámi.
11: Vchoway Boże w inſzych opijác fie kráioch/

- 12: Tám kędy sie kocháią w zacnych obyczáioch.
13: Z wielką káždy lekkocią muśi vzyć tego/
14: Albo kijem przetrzeźwią páná ľáfkáwego.
15: Pewnie sie tám przeľzuma ták nie przefypiąiąc/
16: Albo sie gdzie kryć muśi iáko w ľefie záięc.
17: V nas by pijánego káždego łłuc miano/
18: Ledweby kijow z lálá doľtátek dodano.
19: Ale což máią czynić towarzysze chudzi/
20: Gdy więc tá krotofilá y łtárze ták łudzi.
21: Ze zápomniá wľzytkiego co łławie przyłtoi/
22: Kiedy ie wielki Hetman pan Bachus przyłtroi.
23: O niezczęľne obźárltwo toź śiá przewodzifz/
24: Zdrowiu/ łzczęľciu y łławie ták káždemu łzkodzifz.
25: Ze chodzimy by błędni opuściwľzy wľzytko/
26: Kto tego máło widał/ pátrzyć ná to brzydko.
27: Prze kęś máľey łwey woley tákiechmy zemdleli/
28: Z onych łławnych Rycerzow práwie zniewieľcieli.
29: Ze y Bogá y łławę y zdrowie tráćimy/
30: A niewiem co zá roľkoľz s tego odnośimy.
31: Cobychmy ná poćciwość mogli łwá obroćić/
32: To muśimy z márnemi łmieciámi wyrzucić.
33: Teźci náľzy przodkowie podobno pijáli/
34: Ale namilźe piwko/ á bárzo bijáli.
35: Y lepźzá łpráwę mieli/ bo łbá nie zápárzył/
36: Goręcemi przyłmáki/ to pił co vwárzył.
37: Ale dzifia drugiemu rozliczne perfumy/
38: Pomieľzáią w łzumnym łbie rozmaíte dumy.
39: Ze nie tylko o przyłzłych rzeczach by co wiedział/
40: Ale ledwe pámięta gdzie z wieczorá liedział.

Krotka Przemowa

- 1: Aták márníe tráćimí y czáfí y ípráwy/
- 2: Gdy kto chodzi s łzumnym łbem íáko błázen práwy.
- 3: #A íełli teź ten náłóg kto w łobie przełomí/ (*marg*) ¶ Trze=
: źwy źły (-)
- 4: Máło íeźcze nie gorźzy níź ten co był w toni.
- 5: Bo ten w nocy ráchuie co má íutro czynić/
- 6: A íáko mu s póżytkiem má káždy czás wynidź.
- 7: Pilnie ten vpátruie á má łwe ná pieczy/
- 8: Bo máło dba o ípráwy półpolitey rzeczy.
- 9: Bo łzkodliwźy káždy wáź co łie táí w trawie/
- 10: Tákíeź ten náłź pan dobry w półpolitey ípráwie.
- 11: Azáfz tego ná oko wźyźcy nie widáią/
- 12: Co nám cí moderaći dobrego dzyáláią.
- 13: Tákíe dzífia práktyki dziwne powřtawáią/
- 14: Íź kto łie ím przyłřucha włófy ná ím wřtáią.
- 15: A práwie námi kupczą vbogą chudziną/
- 16: Ích póżytki náś záwźdy kłópoty nie miną.
- 17: A teź kto námi rządzí bychmy obaczyłi/
- 18: Snadźbychmy łie ná ony wirřzyki zgodzili/
- 19: Co íe íeden Rzymiánin nápiłáł nadobne/
- 20: Y łłowy ozdóbnemi y pámięći godne.
- 21: # Rzymie gdy cie rządzili pówaźni łtanowie/
- 22: Nie byłó żadney mocy podobney ku tobie.
- 23: Bówiem równo káźdego ná bącznośći miano/
- 24: Dobrego miłowano á złego karano.
- 25: Ale kiedy náłtálá młódość rozdwoiona/
- 26: Twe ípráwy y twoiá moc íuź byłá zelźona.
- 27: Íuź łie twoie porządki opák wywróćily/

- 28: Iuż fie wŕzytki nierządy k tobie obrociły.
29: #Ná toby też záplákác miła Polonia/
30: Mogła bárzo/ á pewnie poŕpołu z nią y ia.
31: Bo w iákiey opátrznóści ná oko widamy/
32: Są náŕze wŕzytki ŕprawy/ což temu rzec mamy.
33: Podobno nas ták Pan mieć áż do czáfu raczy/
34: Czekáiąc miłey Polŕki áza fie obaczy.

35: #Upominánie.

- 36: 2 **A** 2 Tak moy miły brácie w ktorymkolwiek ŕtanie/
37: Widząc iż náŕze ŕprawy náŕbyt idą tanie/
38: Obaczay fie/ á ŕzeczác drugiego w bok tykay/
39: A o ŕwey powinności poćiwey fie pytay.

Vpomi=

strona: 253

do poćiwego Polaká.

Liŕt 253.

- 1: Vpominay gdzie mozeŕz komu to należy/
2: Aby ná to pomnieli iż czas márnie bieży.
3: A zá czáŕem rozliczne rzeczy przypadáią/
4: Niechay wŕdy tę cną matkę ná bączności máią.
5: Ktora nas tu zrodziła y thu wychowála/
6: Niechayby wŕdy ná lepŕzey bączności bywála.
7: Bo ieŕlić mátká zginie/ pczóły pewnie ŕpádną/
8: A gdy vlá nie sŕtanie/ gdzie fie dzieć nie zgádną.
9: Dobrac miła priwatá gdy publiká kwitnie/
10: Ale gdy tey nie sŕtanie/ wnet priwatá zniknie.
11: Niech fie karzą ludzkimi przeŕŕlemi ŕzkodámi/
12: A ŕtráŕznemi w koło nas wŕzędy przygodámi.
13: Iáko dzifia nędznicy ŕą w ŕrogiy niewoli/
14: Wŕzák ktą o tym pomyŕli áż ŕerce záboli.

- 15: A v nas to ofycha by rofa ná trawie/
16: Kto fie chce podziwować kázdey náfzey fpráwie.
17: O cudzych fie nowinkach z dáleká pytamy/
18: Nam ledwe płot nie gore á wždy nic nie dbamy.
19: Zle ná ftronie/ zle domá/ aż y mowić tefzno/
20: A kto ná to pomyfli wierę mu nie śmieľzno.
21: A což gdy Izráelſcy ſynowie niedbáią/
22: Wierę niechay kámyczki przy drodze wołáią.
23: A napilnieyſze głoſy ktorych nam potrzebá/
24: Abychmy ie napilniey podniefli do niebá.
25: Bo ieflic nam s tám tych ftron rády nie doſtanie/
26: Pewnie nam kázda fpráwá ná pialku zoſtanie.
27: A gdy będziem ná pomoc mieli ſobie Bogá/
28: Pewnieć kázda vftanie naſzkodliwſza trwogá.
29: A lámi teź po trofze gdzie kędy możemy/
30: Záprzążmy fie w to iárzmo ſnádniey záorzemy.
31: A zálieymy tę rolę cnotą á życžnością/
32: Ifcieć nam wzeydzie ſławá z wielką poćciwością.
33: Iaciem iáko excitarz co brząkam po ſłowie/
34: Ale wy wybijajcie wieldzy zegárowie.
35: By wam márníe godzinki dármó nie ſchodziły/
36: Ktoreby wam k wieczoru potym záľzkodziły.
37: A odpuſćcie proſtemu iefliby co było/
38: Coby fie s czyią myſlą właľnie nie zgodziło.
39: grafika

Vu iij

strona: 253v

strona: 254

1: Zbroiá pewna kázdego Ry=

2: cerzá Krzeſćiiánkiego.
<http://rcin.org.pl>

- 3: grafika
- 4: Imię Bogá wŕzechmocnego/
5: A mocna obroná iego/
6: Toć ieŕt zbroiá poćciwego/
7: Rycerzá Krześcijánŕkiego.
8: Tá zbroiá s cnoty kowána/
9: Ma być wiarą hártowána/
10: Stałócią wyhecowána/
11: Nádzieią polorowána.
12: A toć ifcie pewna zbroiá/
13: Pewnieyŕza niŕli pŕtra twoiá/
14: Chociać będzie málowána/
15: Złotem pięknie nákrapiána.
16: Tą zbroią maŕz wŕzytko zborzyć/
17: Acz y ŕwoię możefz włóżyć/
18: Choć przeciw tey iáko ŕklána/
19: Lecz przedŕię od Bogá dána.
20: A ták rádzieć miey ná pieczy/
21: Iáko ŕłáby ŕtan człowieczy/
22: Nie będzieli Pan Bog z námi/
23: Máło przemożemy fámi.
24: *Si Deus nobiscum, quis contra nos.*

Vu iiiij

strona: 254v

- 1: **Wielmożnemu pánu/ pánu**
2: **Hieronimowi Syeniáwŕkiemu/ Woiewodzico=**
3: **wi Ruŕkiemu/ Podkomorzemu Kámienieckiemu/ Stáro=**
4: **fcie Hálickiemu/ pánu á przyiacielowi ŕwemu**
5: **zawždy oŕobliwie łáfkáwemu etc.**

- 6: **I** Z W. W. znam od Pána Bogá
- 7: znácznemi dáry á vpominki poćciwemi obdá
- 8: rzonego/ bo y słufznym baczeniem y Rycerſkie
- 9: mi ſprávami/ do kthorych W. W. zawždy y
- 10: chuć y przyrodzenie wiedzie. Przeto mi ſie zdáło/ ábych W.
- 11: W. tę pewną zbroię Rycerzá Krzeſcijáńſkiego y przypifał
- 12: y oddał y przywłaſzczył. Abowiem iákom wyſzſzey wſpo=
- 13: mniał/ iż y chuć/ y przyrodzenie/ y mieyſce ná ktorým cie Pan
- 14: Bog poſádzić raczył/ y narod twoy wſzytek/ boſ ſie vrodził
- 15: ſynem wielkiego á zacnego Hetmáná tey ſławney Korony.
- 16: Y iácy też byli Stryiowie y brácia twoi tho wſzey Koronie
- 17: nie táyno/ tedy mię tho wſzytko do thego ſnádnie przywieſć
- 18: mogło. A ták proſzę prziyimi to odemnie W. W. wdzięcznie
- 19: iáko od dawnego á práwie życzliwego ſługi y przyiacielá te
- 20: go domu zacnego W. W. Abowiem gdy ku onemu dawne=
- 21: mu bechtyrowi przyobleczełſ ná ſię tę nieomylną zbroię Pán
- 22: ſką/ pewnie mozełſ być W. W. pewien káżdego ſzczęſcia ſwe
- 23: go y ſławy ſwey ku ćci Pánu Bogu ſwemu/ y oyczyźnie ſwey
- 24: y poćciwemu domowi ſwemu/ á pewnie káždy nieprzyiaciel
- 25: twoy będzie záwždy ſnádnie wſthráfzon przed oczymá tve=
- 26: mi/ y ini ſnádnie s tego będą mogli dobre przykłády bráć/ á
- 27: tey zbroie ná ſię przypátrowáć/ á w niey ſie beſpiecznie s káż=
- 28: dym nieprzyiacielem krzyzá ſwiętego będą mogli pothkác y
- 29: ochynáć. A záthym życzę W. W. káżdego ſzczęſliwego zdá=
- 30: rzánia od Pána Bogá/ czoby było ku ćci á ku chwale iego/ á
- 31: ku ſławie domu y zacnego narodu W. W. Datá s Komár=
- 32: na dzień ſwiętego Andrzeiá 1567.
- 33: W. W. práwie życzli=
- 34: wy przyiaciel.

1: Ku zacnym á sławnym Po=

2: lakom poćiwego Sláchćicá Polskiego krotkie

3: á Krześcijánfkie nápomnienie.

- 4: **W** Eyrzawłzy ze włzech fthron práwie
- 5: iáko we źwierciádło moi mili zacni á z daw=(*marg*) Spráwy Pol=
: fkie. (–)
- 6: na sławni Polacy/ we włzytki fpráwy á przy=
7: padki tey náłzey sławney Korony/ w kthorey
8: thu nas Pan z łáski fwey/ ku ćci á ku chwale
9: fwey/ záładzić raczył/ nie możemy tego włzyłcy ináčzey ze=
10: znác/ iedno iż y w domowych fpráwách náłzych/ y w po=
11: ftronnych dziefieyłzych iuż przypadkoch náłzych/ że nam Pan
12: náłz pogrołzki iákies iáwne á iáłne ze włzech ftron okázowác
13: raczył/ á pewne á znáczne znáki bliłkiego á przyłzłego gnie=
14: wu fwego.
- 15: Abowiem fnađz iuż y zá náłzey fwiežey pámięci iáłnie to (*marg*) Pan okrwáwił
: gránice Polfkie (–)
- 16: widzimy/ iż iuż Pan znácźnie okrwáwić raczył włzytki oko=
17: liczne narody w gránicach náłzych. Wolności ony wdzięcz=
18: ne á kwitnące ich/ rołkołzy ony obfite ich/ włzytko w niewo=
19: lą á w frogie wćifnienie/ w płáčz á w nárzekánie obroćić ra=
20: czył. Tylko iefzcze tá náłzá sławna Polfká áż do tego czáfu/ y
21: wolności fwoich poćiwych/ y rołkołzy fwych zwyczáynych
22: wżywála/ y iefzcze poczęści wżywa/ y fzyrzyłá fie z áwłze z łá=
23: fki Páńłkiey iáko fie fzyrzy Orzeł buyny około gniazdá fwe^g. Ale iuż po ten czás/ mali
fie prawdá rzec/ bo co oczy widzą
- 24: fnađnie rozumowi rozeznác/ zeznác to włzyłcy mułsimy/ że y

- 25: wolności nálze/ y rołkołzy poćciwe nálze/ y gołpodárftwá
- 26: nálze bárzo fie nam iákoś łamią á vpadáią. A bez żadnego (*marg*) Spráwy nálze
- 27: złe bez Bogá. (–)
- 27: przymułzenia/ ták iáko fie w infzych narodziech dzieie/ tylko
- 28: ták práwie zá fkaránim iáwnym Páńfkim á zá fwiętami de
- 29: krethy iego/ że wedle iego obietnic/ iákochmy fkoro poczęli
- 30: mędrawác á wyláthowác nád obłoki z rozumki fwemi/ á z
- 31: dziwnemi wymyłły fwemi/ ták nam włzytko zámiełzác ra=
- 32: czył/ że ku żadney poćciwey á pothrzebney fpráwie/ práwie
- 33: przyść nie możemy/ á práwie ze włzech ftron do złego/ iáko
- 34: kuropátwy pod fieć/ leziemy. Gdyż fie zówłze ten Pan fprze
- 35: ciwi wyniołłym myłlam ludzkim/ á połromacác zówłze o=
- 36: bieucie niepotrzebne wymyłły á rozumki fwiátá tego. A zá
- 37: tákimi fpráwami nálzymi/ á zá tymi dekrety Páńfkimi/ iuż
- 38: fie miełzáią opák fpráwy nálze/ iuż fie pocżyna łác krew oko=

łó grá=

strona: 255v

Zbroiá pewna

- 1: łó gránic nálznych y w gránicach nálznych/ á włzędy/ iáko Pan
- 2: obiecowác raczył onym złym Ierozolimczykom fwoim prze(*marg*) **Luk. w xix. kapit.** (–)
- 3: niewdzięczność nówiedzenia fwego iż ie mieli otoczyć nie=
- 4: przyiaciele wály á mocnemi mury á potym márnie ie wyni=
- 5: fzczyć/ iuż fie to włzytko okołó nas okázowác pocżyna/ że nas
- 6: zewłżąd iáko mocnemi wály á iáko frogiemi mury nieprzy=
- 7: iaciele nálzy otocżyli/ á co dáley to fie bárziew fzyrzy ten fro=
- 8: gi ogień kołó gránic nálznych.
- 9: Pátrzayże káždy iesli tho nie iest iáwne fkaránie Páńfkie.
- 10: Poyrzy we włzytki fpráwy nálze/ iesliże kto iest miedzy ná=
- 11: mi coby wždy o tym álbo rozważnie mowił/ álbo to przemy
- 12: fłał/ álbo też iákimi rádami fwemi álbo ftaránim iákim te(*marg*) Przygody oko=

⌘ liczne. (–)

13: mu ząbiegał/ chociaý káždy iáwnie widzi/ łyfy/ czo fie thuż
14: máło przed oczymá náfzými nie dzieie/ w ziemiách Woło=
15: łkich/ Węgiérłkich/ w Moskiewłkich/ w Niemieckich/ y czą=
16: fem iuż w gránicach náfzych/ w Rułkich/ w Litewłkich/ cho=
17: ciay iuż inych nie wfpomináiąc/ kthore podobno iuż wiecznie
18: ząginęły/ iáko fie wżędj krew niewinna leie/ iáki płáč/ krzik/
19: iákie vćifnienie/ iákie łupieftwo/ iákie wielkie á frogie znie=
20: wolenie ćirpi Krześćijáńftwo á lud Boży/ zá łpráwiedliwe
21: mi łądy á dziwnemi dekrey Páńłkiemi/ thák iż y niewinni
22: przy złych łą vćifnieni. A nie tylko ludzie Rycerłcy álbo bo=
23: iowi/ ále y niewinne dziatki/ y niewinne niewiałtki/ á ludzye
24: zefzli bywáią bez miłofierdzia vćifnieni y mordowáni/ ná
25: koły iáko profiętá ná rożny wbijáni/ że łtrách o thym á fro=
26: gość y mowić y piłác. Pomyłliwłzy łobie gdy fie ziemiá ku=
27: rzy iáko Sodomá/ pádáią fie mocne miáłtá y zamki/ bywá=
28: ią rozłiepane oliádłości/ bogáctwá/ rołkołzy ludzkie thuż
29: przed oczymá ich. A což to ieft miły brácie? Nicći inłzego ie=
30: dno ony łpráwiedliwe łądy Páńłkie/ kthore ząwżdy nieo=
31: myłnie obiecał nád kożdym krołełtwem wypełnić zá złości
32: iego y zá niepołłufzeńftwo głofu iego łwiętego/ á zá wzgár=
33: dzenie wołania y vpominania iego.
34: Cożby tu czynić? iákożby o tym rádzić? iákożby temu zá=
35: biegác? Prożnoć ináčzey moy miły brácie iedno fie vćiec do(*marg*) Co czynić w v=

⌘ padkoch. (–)

36: miłofierdzia Páńłkiego łwiętego/ á łzukác włpomożenia od
37: niego. Bo iefli thego nie będzie/ niech będą rády iákie chcą/
38: niech będą huffy y mocy iákie chcą/ nie będąyeli on łam He=
39: tmánem/ á nie będąieli łálki á miłofierdzia iego łwiętego/ y
40: rády náfze/ y łpráwy káżde náfze/ y mocy namożnieyłze náfze

strona: 256

Rycerzá Krześcijáńskiego.

Lišt 256.

- 1: w niwecz zázwŹe będa obrocone/ á ták będa zátrowné/ że
2: Źie nam nigdy w nic potrzebnego nie będa mogły obroćić/ á
3: oŹłábieć zázwŹe muŹzą nie ináczey iáko Źieć páięcza/ á oŹliznáć
4: iáko Źnieg dnia ciepłego ná WioŹnę.
5: A izby to była prawdá/ wŹák iuŹ to podobno wŹyŹcy wie (*marg*) Słowá Páń=
: Źkie nieomyŹne
: Źą. (-)
6: my y iŹtotnie temu wierzymy/ iz Źłowá iego Źwięte Źą nieo=
7: myŹne/ częgo y Źam mocno poŹwiadczáć raczy/ izby podob=
8: niey niebu y ziemi Źie odmienić á w niwecz Źie obroćić/ niŹli=
9: by namnieyŹze iego Źłowko niedbále przeminać álbo Źie wy=(*marg*) **Luk. w xxvij. ka.** (-)
10: peŹnić nie miáło/ Tedy oto wnet Źuchay nieomyŹnych Źłow
11: iego/ ktoreby káŹdemu narodowi vŹtáwicŹnie być miáły iá=
12: ko młotem w vŹzy iego/ áby był káŹdy vŹthráŹzon iáko gro=
13: mem thymi Źłowy iego/ gdzie ták mowić raczy: IeŹliŹe cho=
14: dzić będziecie w przykazániu moim/ á woley mey náŹládo=
15: wác będziecie/ będe błogóŹláwił wŹzythkim Źpráwam wá=(*marg*) **v Moiz. w xxvij.** (-)
16: Źzym/ á będa przed wámi Źrodze vŹtráŹzeni nieprzyjaciele wá
17: Źzy/ á będa ŹtráŹliwie vciekáć przed wámi/ ták iz przed piá=
18: cią wáŹzych będzie ich Źto vciekáło/ á przedŹtem dzieŹieć ty=
19: Źięcy. TámŹe potym dáley dokłádáć raczy: Iz ieŹliŹe teŹ przy
20: kazánie moie/ głos moy á vpominánie moie wŹgárdzicie/ te=
21: dy iuŹ teŹ ná wŹzem będa przekłēthe wŹytki Źpráwy wáŹze/ á
22: Źtrách vczynię w oczoch wáŹzych przed namnieyŹzym nieprzy
23: iacielem wáŹzym/ á twarz Źwá poŹtháwię przeciwko wam/
24: ták iz vpádniecie y przez mieczá przed nieprzyjacióły wáŹze=
25: mi/ á będziecie w poŹluŹeŹtwie ludu nieznáomego/ ktorzy

- 26: was w omierzeniu mieć będą. A choć was nikt gonić nie bę=
27: dzie vciekąc będziecie. A nákoniec liftem od wiátru wzruľzo
28: nym vľtráľzeni będziecie.
29: Pátrzayże tu moy miľy brácie łrogiego á okrutnego dekre
30: tu Páńľkiego zá niepoľufzeńľthwo zľóściwych/ á zá vporne(*margin*) Iáko iefth lekki
: zákon Páńľki. (-)
31: niedbánie gľofu iego á vpominánia iego ľwiętego. Gdyż on
32: nam woľá ľwá nadobnemi ľwoy cukrowáć á fárbowáć ra
33: czy/ á nas záwżdy ľáľkáwie vpomináć raczy iáko miľofierny
34: páľterz owieczki ľwoie/ powiádaíacz nam o zakonie ľwoim
35: ľwięty m iáko iefth wdzięczny/ iáko iefth leguczki/ á iáko ná nas
36: kľádzie miľofierne á ľáľkáwe záwľze iármzno ľwięthe ľwoie.
37: Iákoż to káždy poćciwy á pobożny iáľnie zeznáć muśi. Bo ie
38: ľliże ná nas woľá Pan Nie biy/ tedy to iefth leguczki zakon/ á
39: práwie ľáľkáwe przeľtrzeżenie/ ábowiem cie theż áni bić áni
40: ľadzác nie będą/ áni z wielkimi ľzkodámi áni s trudnościá=

mi opráwo=

strona: 256v

Zbroiá pewna

- 1: mi opráwowáć będzieľ. Iefli woľá Nie kradń/ tedy cie prze
2: ľthrzega áby cie nie męczono/ nie pieczono/ nie ľadzano/ nie
3: wiefzano. Iefli woľá Nie pożáday żadney rzeczy twego bli=
4: źniego/ tedyć zá tho obiecuie bogáctwem á poćciwoľciámi
5: dom twoy ozdobić/ á dármno napeľnić wľzytki káty twoie.
6: Iefli cie theż vpomina Sądź ľpráwiedliwie/ záchoway ľie
7: ná wľzem poćciwie/ tedyć też zá to obiecuie/ iż też ľpráwiedli
8: wość twa będzie obiáľniona iáko ľłońce przed wľzytkimi ľta
9: ny ľwiátá tego. A tákże do inľzych wľzytkich rzeczy ktore ľá z
10: woley á z roľkazánia iego/ peľno wľzędý błogofľáwieńľtwá
11: á miľościwych á ľáľkáwych obietnic iego.

12: A iákifz tho ciężki zakon profzę cie? á iákałz tho niewola?

13: Nie zakonći to/ nie niewolać to/ aleć to owłzem rofkofz á kro

14: tofilá á vmnozenie żywotá ná wżem błogofławionego/ ták(*marg*) Iáko iefth złe

: wzgardzenie v

: pominánia

: Páńkiego. (-)

15: w pokoiu iáko y w bogáctwie/ ták tež y w rozliczney rofko=

16: fzy iego. Gdyż iefzcze ktemu dał ták łączną rádę y drogę do te

17: go/ iż ktoby s krewkości wykroczył s tey powinności fwey/

18: á vżałował fie vpádku fwego/ á vciekł fie z zupełną wiárą á

19: s pokorną prośbą do miłofierdzia iego/ iż mu wżytko ma

20: być odpuřczono. A czoż gdy my wzgárdziwłzy ten głos ták

21: łáfkáwy iego/ á ty dziwne á nieomylne obietnice iego woli=

22: my řzukác rády v omylnego á mizerneho fwiátá tego/ á v kła

23: mliwego kfiáżęciá iego/ á wżytkiego nábywác zá pomocą

24: iego/ zárzućiwłzy precz ná řtronę nieomylne obietnice á vpo

25: minánia Páná fwego. A iáwnie ná fie kładzimy przekłętwo

26: á frogi gniew iego/ gdyż to pewnie wiemy/ iż czokolwiek fie

27: řtánie z námi nád wołá iego/ że ze wżytkim zginác y w ni=

28: wecz fie obroćić muřimy.

29: Bo řłuchay coć iáwnie Pan powiádác raczy/ iż ia dla tey

30: niewdzięczności á dla nieřpráwiedliwóści wářzey dam was

31: pofieść obcym narodom/ á przeniořę kroleřtwá wářze w in=

32: řze narody/ á ludowi nieznáiomemu řłużyć będziecie.

33: Pátrzayże tu moy miły brácie/ iefliże cie nie wzruřzą thy (*marg*) Srogie řá řády

: Páńkie. (-)

34: wdzięczne obietnice Páńkie/ iáko cie ruřzyć nie máią ty fro=

35: gie á nieomylne pogroźki iego. Pomyřł řobie iedno/ iefliby

36: do tego kiedy przyřzło/ iákoż nieomylnie przyřć muři/ nie bę

37: dzieli vznánia twego á miłofierdzia Páná twego/ gdyby ob=

38: cy á frogi człowiek przyzedł mocą do domu twego/ poiadł

39: álbo rofprofzył wżytkę máiętność twoię/ zápalil frogim o=

40: gniem dom twoy y wżytki rofkořzy twoie/ pofiekałby gło=

wy dziat=

strona: 257

Rycerzá Krzeřćijańkiego.

Liřt 257.

1: wy dziatkam twoim przed oczymá twemi/ zelżyłby małżon=

2: kę y narod thwoy/ á ciebieby iáko pía wodził ná łańczuchu

3: przy koniu řwoim/ tłukác głowę twoię/ iákoby tám záłofna

4: byłá duřzá twoia y řerce twoie. A wżdychmy ták niemiłofier

5: ni fámi nád řobą/ że wolemy czekác w řtráchu thych řrogich

6: obietnic Páńřkich/ niřli řie w rofkořzy náwroćić do niego/ á

7: wżywác ná wřzem błogofławieńřthwá iego/ á wdzięcznego

8: pokoiu řwego/ á rozřzyrzenia řlawy y bogáctwá řwego.

9: Bo támże Pan potym wnetże powieđác raczy: Iż życzył= (marg) ¶ Skąd řtrách

: przypada. (–)

10: bym im tego áby řie obaczyli co to ieřt iż pięc ich bęđzie goni=

11: ło řto/ á dzieięć ich dzieięć tyięcy/ ábowiem ony řprzećiw=(marg) **iiij. Moize. xxvj.**

(–)

12: niki ich záprzeda ie wřafna opoká ich/ á Pan ie ná łup wyda

13: im. A coř tho zá opoká ich? Nicći iedno zátwárdzenie ich/ á

14: niedbálość ich ná Pána Boga řwego. Táż to vczyńni naro=

15: dowi káżdemu/ iż táki řtrách nań przypadác muři/ iż y przed

16: liřtem wihrem záchwianym vciekác muři. Táć iáko řie tho

17: działo w wořřce Sennácherybowym/ Saulowym/ Achá=

18: bowym/ álbo iáko wiele inych hiřtoriy o tákich pořtráchoch

19: w piřmie řwięty mamy.

20: A by teř nie było y żadnych hiřtorij y żadnych przykłáďow (marg) Řtrách ná I=

: zřaelczyki

: omyłny. (–)

- 21: thedy słuchay onych słow czo Pan mowić raczy do Izraéli=
22: tow/ gdy mieli walczyć z onemi frogiemi narody ziemie o=
23: biecány/ gdzie ie szpiegowie thák vtráfzyli byli/ powiedá=(*marg*) **iiij. Moize. xiiij.** (-)
24: iąc im/ iż tám thák frodzy narodowie á práwie iáko dziwo=
25: wie fwiátá tego/ iż my kiedychmy miedzy nimi chodzili/ zdá
26: lichmy sie przeciw im iáko Szaráncza álbo mále kobyłki co
27: skaczą po zyemi. Ták iż oni ludzie ták byli vtráfzeni/ że má=
28: ło y Moizefzá nie odbiegli/ á chcieli záfię ná zad vciec do E=
29: giptu przed ftráchem onym. Pátrrze co to czyni niewiára á
30: wąpienie w obietnicach Páńskich.
31: Pán iáko Bog miłofierny widząc zátrwożenie ich/ rofka=
32: zał im powiedzieć/ iż sie nic nie boycie/ bo ia poydę przed wá(*marg*) Pan poraża
: narody. (-)
33: mi/ á bez stráchu porázicie ty narody frogie wżytki/ y polię=
34: dziecie roskofzy ich y bogáctwá ich. A gdy sie to sísthanie nie
35: mościefz więc áby sie to wámi sítało/ álbo iáką mocą álbo
36: godnością wálzą/ ále sie to sístanie s fzczyrego miłofierdzia
37: mego. A to ktemu/ iż ci narodowie byli godni skaránia me=
38: go/ ábowiem złościwie á niespráwiedliwie záwżze sie zácho
39: wáli przeciwko mnie Pánu fwemu y przeciwko woley mey.
40: Pátrzayze moy miły brácie/ nie mali sie thu czym cieľzyć

Xx

káždy na=

strona: 257v

Zbroiá pewna

- 1: káždy narod y káзде kroleństwo/ ktore sie kolwiek vzna á vcie(*marg*) Nic moc czło=
: wiecza bez mo=
: cy Páńskiey. (-)
2: cze sie do Páná tego/ że thu iáfnie obiecuie zemdlíč y stłumić
3: moc káздеgo nieprzyiacielá iego. Obiecuie sie być Hethmá=
4: nem iego/ nie tylko mu zwycięstwo obiecuiąc/ ále ktemu o=

- 5: biecuie mu dáć poſieść wſzythki bogactwá y roſkoſzy onego
6: ſprzećiwniká iego. Abowiem co tu kolwiek ſłyſzyſz/ wſzytko
7: ſie to było wypełniło nád onemi narody frogiemi. A ſkądże
8: im tho przyſzło? Oto ſłuchay/ iż złość á zátwardziáłość ich
9: zemdliłá ie/ chociaſy byli ták wieldzy mocarze/ iáko o nich ſły
10: ſzyſz/ że vpáść muſieli/ á frodze vciekáć przed onym ſłábym/
11: nędznym/ á nie zbroynym ludem żydowſkim. A czymże ſie to
12: działo? Oto ſłyſzyſz/ iż Pan był Hetmánem ich. A iakoż tho
13: ſobie zyednáli? Oto ſłyſzyſz/ iż vniżyli myſli y ſercá ſwoie ku
14: Pánu ſwemu/ á vwierzyli ſwiętym obietnicam iego.
15: A ſnadź y my Polacy iużechmy poczęſci tego doználi y do
16: ſwiadſzyli/ iuż y zá czáłow náſzych. Wſpomni iedno ſobye
17: ktho onę bitwę Orſzeńſką/ Wiſniowiecką/ Stárodupſką/(*marg*) Pokorne woy=
: ſko záwždy
: wygrawa. (-)
18: Obertyńſką/ y inych wiele/ iż kiedykolwiek s poſtráchem á
19: poruczáiąc ſie Pánu Bogu ſwemu Polacy cokolwiek zácze=
20: li/ záwždy był Pan Hetmánem ich/ á záwždy vſtraſzał woy
21: ſká ony hárdze ſprzećiwnikow ich. A gdykolwiek hárdzye/
22: buyno/ á byſtro ſobie co poczynáli/ záwždy Pan Bog opu=
23: ſzczał ie/ á dawał ſtrách do oczu ich. Iáko ſie działo ná Bu=
24: kowinie/ v Sokalá/ v Szeretu/ v Oczáková/ y ná inych wie
25: lu mieyfczach. Thák iż ſie tho nád káždym narodem pełnić
26: muſi/ iż Pan záwždy obiecuie tłumić wynioſłe/ á podwyſz=
27: ſzác pokorne.
28: Bo pátrzay zálię/ gdy iuż Pan był raczył wywyſzſzyć lud (*marg*) Iáko pan Bog
: dla złości y mi=
: łofnikom ſwo=
: im nie prze=
: puſzcza. (-)

29: on Izraélki/ dawfzy im pośieść ony dziwne obfitości pogán
30: łkie/ gdykolwiek w ftałości fwey wniefli fie á odpádli od nie
31: go/ iáko ie záfię dopufzczał ledá komu mordowác/ ták iż miá
32: łtom onym kofztownym/ kościołowi fwemu w ktorym by=
33: ło wielkie kochánie iego/ y onym rozlicznym á dziwnym przy
34: práwam fwym/ ktore były wielkim kofztem fprawione ku ie
35: go chwale/ z rofkazánia iego. A nákoniec y oney fkrzyni kto
36: rá im był dał miáfto przymierza/ w ktorey było przykazánie
37: iego/ á mieli iá zá wielką fwiátość v fiebie/ nigdy przepufz=
38: czác nie raczył/ á wśzytko ná łup á ná frogie rozłzárpanie do
39: pufzczác raczył. A kto czythá hiftorie/ wśpomni fobie napir=
40: wey co wczynił nád tym narodem on frogi Kuzan krol Me=

zopotán=

strona: 258

Rycerzá Krześcijánłkiego.

Liłt 258.

1: zopotánłki/ potym Eglon krol Moábicki/ thákże y Czyrák
2: krol Egipłki. Albo co fie sftáło zá onego złego á fwowolne=
3: go Roboámá fyná Sálomonowego/ ták iż y kościoł/ y fkár=
4: by kościelne/ y ftolice ony kofztowne krolewłkie/ y ludzi nie=
5: winne ták było frodze popfowano/ ponifzczono/ á pomordo
6: wano/ że ftrách o tym y piłác y wśpominác. Tákże potym co
7: wczynił Sálmánázer krol Afyriyłki/ álbo Nábuchodonor
8: krol Bábilołki/ táká frogość zá nich bywálá/ że y kościoł z
9: gruntu máło nie był wywrocon/ y ony kofztowne przyprá=
10: wy iego były w pogánłkie ręcze wyniefione/ y lud ták frodze
11: pomordowan á wynifzczon/ że ich práwie było máło zoftá=
12: ło przed okrucieńftwem onym. Albo tákież zá onego Heli ká
13: płaná/ kthory dopufzczał fwowoleńftwá fynom fwym przy
14: kościele Bożym/ ták że y woylká były pomordowány/ y ár=
15: chá oná zacna byłá fprofnie wydárta/ y w pogánłkie ftrony

16: zániefiona/ y lam nędznik od záłości spadły s stołká fwego
17: złomił nędznie lzyię swoię. A co thego zówzdy bywáło/ ile=
18: kolwiek kroć ten narod odstąpił od Páná fwego/ tedi nigdy
19: bez froyey pomfity nie byli. Ták że bywáli w takim vćifnie=
20: niu/ że gnoy gołębi iadáli miáło przyfímákw swoich/ mát=
21: ki włafne dzieći fwe zárły iedná drugiey wydzieráiąc łobie.
22: Słuchayże á słuchay pilno/ przecz fie to nád nimi ták dzia=
23: ło. Oto Prorok powiáda iáfnie/ iż dla tego/ iż vczynili złość
24: przed oczymá Páńskimi/ odstępując od woley fwięthey ie=
25: go/ nálládując bogow cudzych y rády ich/ to ieft/ Baalimá(marg) *Przecz żydowie*

: bywáli frodze

: karáni. (—)

26: á Aftárotá/ á Pan Bog też zówzdy opuźczał ie/ y dawał ie
27: ná łup á ná roftárgnienie nieprzyaciółom ich.
28: A słýzylz co tu pilmo powiáda/ iż dla złości ich/ á iż odstą
29: pili od Páná Bogá fwego/ dopuźczał ich ná łup á ná roftár
30: gnienie ich nieprzyaciółom ich/ tákże y kołcioł ich/ y wżytki
31: fwiátości y bogáctwá ich. Iákoż fie tu lękáć nie máłz? iákoż
32: thu máłz nádzieię iáką mieć w kołcielech twoich/ w klałzto=
33: rzech/ w procesyjach álbo w fwiáthofciach twoich? iefliżeś
34: odstąpił od Páná Bogá fwego? A iefli nie będzie oney na=
35: wdzięczniey fwiátości twoiey przed oczymá iego/ to ieft
36: vznánia twego á náwrocenia twego od złości twoich/ tedy
37: próżno do niego będziełz podnośił ręce twoie. Bo powiáda/
38: iż ná nie áni poźrzeć nie chce/ bo pomázáne krwią á niefprá=
39: wiedliwością. Y owłzem fie tyłem ná ten czás obroćić obie=
40: cuie. A bychmy nic infzego zá połtrách ná fię nie mieli/ iedno

Xx ij

ony záło=

- 1: ony żałoſne łzy iego/ ktore wylewał nád onym wdzięcznym
2: miáſtem ſwoim nád Ieruzalem y nád przyſzłym vpadkiem
3: iego. A wždy pátrż iż muſiáá przemoc ſpráwiedliwość mi=
4: łofierdzie iego/ że ie dał ná ſrogi mord á ná okrutne roſtár=
5: gnienie. Słuchayże co támże zá przyczynę Pan powiáda do
6: tego/ iżeś nędzne miáſtho niechciáło przyiąć wdzięcznie ná=
7: wiedzenia mego á vpominánia mego/ á káżdá ſwawola by=
8: lá nálezioná w tobie.
9: A iżbychmy ſie my też tego záprzec chcieli/ iż ná tymże ſto=
10: pniu iuż też práwie ſtoimy/ iáko to nędzne miáſto ſtało. Weż(marg) Záprzec ſie nie
: możemy zech=
: my wſzytko zli. (-)
11: rzymy iedno pilno we wſzytki ſpráwy ſwoie/ rozładźmy ſie
12: łámi s łobą/ ieffiže wdzięcznie przyjmuiemy náwiedzenie á
13: vpominánie Páná ſwego/ álbo ieffiže káżdá ſwawola nie
14: ieſt nálezioná miedzy námi. Bo to iáwnie zeznáć muſimy/
15: iż przynioſł Pan do nas iáſne vpominánie ſwoie y náwiedze
16: nie ſwoie/ tho ieſt Ewányelią ſwoię ſwiętą/ kthora była v
17: nas z dawná práwie iáko popiołem przypádlá. A podał ią
18: nam ták łáfkáwie/ nie ták iáko innym narodom/ gdzie ią záw
19: zdy pirwey krwią ſrogą oblał Męczennikow ſwoich. Pá=
20: trzayże wieleli ich ieſt miedzy námi ktorzy tu wdzięcznie od
21: niego przyjmuią to ſwięte nápomínanie iego/ á to wdzięcz=
22: ne náwiedzenie iego. Bo iedni dla pożytkow ſwoich/ drudzy
23: dla pochlebſtwá á w nádzieię iákiego nędznego wzmożenia
24: ſwego/ widząc iáwnie á iáſnie ſzczyrą prawdę iego/ odmie=
25: tuią precz ná ſtronę ſwięty głoſ iego á náwiedzenie iego/ wi
26: dząc á znáiąc iáwny fáłſz głoſu naiemniczego/ ktory ſie iáw
27: nie á iáſnie przeciwi głoſowi prawdziwemu Páná ſwego.
28: Drudzy zálię powiádaią iż lepiej poczkác áż ſie wſzyſcy zgo=

29: dzą ná iedno.

30: O nędzny pochlebco/ o nędzny oczekawáczu wípomoże=

31: nia od tego śwíatá omylnego/ dla ktorego gárdzisz głósem á

32: vpomináníem Páná śwego/ á pewnieyżemi nierowno obie(marg) ¶ Niedbálcy o

¶ słowo Pánískie. (-)

33: tnicámi iego. Czemu sie oto nie vtráfzyysz głófu Pánískiego?

34: álbo thych stráfznych przykłádow czo sie działy nád przodki

35: twoiemi dla wzgárdzenia iego/ ták iáko tu słyszysz/ iż krole=

36: stwá ich/ máiętności/ bogáctwá rozliczne/ y wśzytki rosko=

37: szy ich/ á nákoniec końcioły ony zacne ich/ y wśzytki śwíato=

38: ści ich/ bywały dla tego okrutnie wydawáne ná frogi łup á

39: ná rozdrapánie nieprzyaciołom ich/ thákże y dzyatki ich/ y

40: żonki ich/ y wśzyfcy ludzie niewinni ich/ frogim okrucieńft=

wem

strona: 259

Rycerzá Krześcijánískiego.

Lišt 259.

1: wem byli wynifzczeni á wymordowáni. A dla czegoż to po

2: wiedz mi? Iużes sie náśłuchał dekretow iálnych Pánískich/ iż

3: tego żadnemu narodowi/ by też y nawdzięcznieyżemu sobie

4: nigdy przepuścić nie raczył/ ktorykolwiek wzgárdził świę=

5: tą wolą iego/ náviedzenie á vpominánie wdzięczne iego. A

6: iużby tho mnieyża iżby ciáło álbo máiętność była wydaná

7: ná rozdrapánie/ ále wdzięczna á miła dużycá wpada w mo

8: żne ręce Páná tego/ ktory ją podác może ná wieczne zátráce

9: nie/ czego frogość ziemfka vczynić nie może. A iáko pímo po(marg) **Matth. x. kap.**

¶ **do Zidow x. kap.** (-)

10: wiáda/ iż stráfzliwa íeft rzecz złońnikowi wpaść w ręce Bo

11: gá żywácego. Albo tákież ci oczekawácze cżáłow co powiá=

12: dáią iż lepiej poczekác áżby sie wśzyfcy zgodzili. Toć nigdy

13: nie będzie nędzny oczekawaczu/ á wżák słyfzyfz iálny dekret(*marg*) **Matth. xviiij. kap.**

(-)

14: Páńki/ iż to pogorfzenie zázwdy muśi być aż do fkończenia

15: fwiátá/ boby iuż nie było proby miedzy wiernemi á miedzy

16: nie wiernemi/ co zázwdy Pan mieć raczy/ błogofłáwiąc mi=

17: łóściwie temu kádemu kto z nim wiernie zetrwa aż do koń=(*marg*) **Matth. x kapit.** (-)

18: cá fwego.

19: Azáfz może być moy miły brácie infza ábo mocnieyfza zgo

20: dá fwiátá tego/ niżli oná mocna á fwięta zgodá Páná tego/

21: kthorą mocnie zgodzić y pośthánowić raczył ze zwolenniki(*marg*) **Namocnieyfze**

: **Koncilium**

: **Páńkie.**

: **Matth. x.** (-)

22: fwemi? Azáfz kiedy może być możnieifzy vczeń nád miśtrzá?

23: ták iáko íam Pan o tym powiádać raczy. Azáfz może być kto

24: re mocnieyfze Koncilium? iedno to ták mocne/ ktore ná ten

25: czás ieft od Páná pośthánowiono/ ktorego nie tylko człowie=

26: kowi odmienić/ ále by też y Anyoł z niebá iáwnie sfthąpił/ á

27: chciał nam nád tho fwięte Koncilium co infzego powiádać/ (*marg*) **Galat. i.** (-)

28: kazał go przeklináć á ni w czym nie flucháć. Bo ácz bywały

29: fwięte á wielkie Koncilia fwiátá tego/ ále nie ná nowe pew

30: nie vftáwy/ iedno ná Heretyki/ ktorzy íe chcieli íprzećiwiáć

31: temu mocnemu pośthánowieniu Páńkiemu/ á co infzego no=

32: wego wymyfláć íobie.

33: Alebyś ták rzekł: Widzęć ia iż iednáż Ewányelia ieft/ ále

34: ią roznie wykłádáią/ á ták niewiem komu wierzyć. Oto nę=(*marg*) ¶ **Rozność wy=**

: **kłádw Ewan**

: **yeliety.** (-)

35: dzniku maśz rádeć á náukę Páńfką/ iżci każe probowáć ducha

36: s prawdy/ dokłádáiąć tego/ iż żaden nie ieft duch s prawdy(*marg*) **j. Ian iiiij. kap.** (-)

- 37: iedno kthory powiáda prawdziwe fłowá iego. Wzdys nie
38: iefth thák fprofny/ ábys nie zrozumiał prawdziwego fłowá
39: Páńskiego á fáłszywego głofu naiemniczego. A ieflibys nie
40: rozumiał sam/ wzdj fie z infzym rozmowić możefz á dopytać

Xx iij

fie praw=

strona: 259v

Zbroiá pewna

- 1: fie prawdy od nieprawdy. Czemuż walczyłz iáwnie s Pá=
2: nem swoim? czemuż fie iáwnie przeciwilz głofowi á praw=
3: dziwym fłowom iego? czemu ná fię dobrowolnie wleczełz
4: to iáwne przekłétwo Páńskie? ktore iáko fłyłzyłz dla thego
5: działo fie nád wfzyłtkiem narody fwiátá tego/ że y z domem
6: s twym/ y ze wfzyłtkiem powinowáthem twemi/ thákże ze
7: wfzyłtkiem máiętnościami y rofkofzám twemi małz być dan
8: ná frogie rozdrapanie. Bo pewnie iefli nie od nieprzyaciela
9: tedy cie tho y domá nie minie. Czego fie iuż dofyć oczy náłze
10: nápatrzyły. A kthemu iż y oná wdzięczna dułzyczká thwoiá
11: wiefz to Pan Bog iákiego będzie wzywáłá pokoiu fwego/ zá
12: tákiem ftráźnemi dekrety Páńskiem. Czemu fie tego nie v=
13: ftráźyłz? że fie Pan ciebie záprzał/ á iż iuż nie chodzilz pod kro
14: lełtwem iego á pod opátrznocią iego/ á zowie cie owcą pár
15: fzywą odłączoną od ftádá iego/ ktora iuż nie fłyłzy głofu ie=
16: go. O frogá pomfto á ftráźliwa nádzieio/ á wzdys to v nas(marg) **Ian w x.** (-)
17: nic/ á profito to zá iákis połmiefzek á nápoły zá iákás kroto=
18: filę mamy. Ale potym poznafz co to iefł wzgárdzić thákiego
19: Páná fwego y vpominanie iego. Ale fwiátek miły á ono fá=
20: łeczne kfiążę iego bárzo fnádnie káždemu doflepi oczu iego/ á
21: zwłáfczá kto łobie lekce wázy vpominanie Páńskie/ iż iáw=
22: nie będzie fłyłzał á nie zrozumie/ iáłnie będzie widział á nie o=(marg) **Ezaiafz vj.** (-)
23: baczy fie/ bo to káždemu tákiemu Pan obiecáć raczył/ zá thy

- 24: Íprošne niewdzięczności á niedbáłości iego.
- 25: Abowiem choctay ich iešt w Polšczce z łátki Božey niemá
- 26: ło/ ktorzy ná tey mocney škále/ ná ktorey Pan záładzić raczył(*marg*) Kwiáth bez o=
: wocu/
- : Wiárá bez cnoty. (-)
- 27: Košcioł ſwoy/ vgrunthowáli á vřzczepili vmyšły ſwoie/ ále
- 28: przedię ná tych řzczepiech kwiátkow máło/ kthoreby s ſiebie
- 29: podawály owoce wdzięczne dobrych vczynkow ſwoich. A=
- 30: no pišmo głošno powiáda/ iż wiárá bez cnothy bárzo mar=
- 31: twa á ořtydła iešt/ á cnotá wřzytká należy ná dobrych vczyn(*marg*) **Iakub w ij.** (-)
- 32: koch/ kthore pochodzą nie z wymyřłu ludzkiego/ ále z woley
- 33: á z rořkazánia Páńřkiego. A drudzy záięg ták ſie vnořą w tá
- 34: kie odřzczepieńřtwá/ iákie řnadź nigdy nie bywály/ y teraz ich
- 35: nigdziey ná żadnym řwiecie nie řlychác/ iedno w nářzey mi=
- 36: łey Polšczce ty nowe rozummy powřtály. Kthore ácz teź pir=
- 37: wey powřtawály/ ále řnadź nie ták řrodze/ ále záwždy były
- 38: onemi zacnemi Konciliámi á wielkiemi zyázdy zacnych á ná
- 39: uczoney ludzi tłumiony á w niwecź obrácány/ o czym wie=
- 40: le iářnego piřmá mamy. Y dziř wřzytki Konfeřsie wřzytkich

Krzeřci=

strona: 260

Rycerzá Krzeřcijáńřkiego.

Liřt 260.

- 1: Krzeřcijáńřkich kořciołow ná tey mocney škále Kriřtuřie zá=
- 2: ádzonych ktho ie kolwiek przeczytác chce/ bárzo ſie mocno
- 3: řprećiwiáię thym nářzym nowym wymyřłom Polřkim. A
- 4: coź kiedy Pan ná to przez páłce pátrzyć raczy řnadź ná přet=
- 5: řze zginienie á ná przyřřly vpádek nářz/ wedle obietnic řwych
- 6: A coź prořę cie záwždy obrzydliwřzego było v Páná te=
- 7: go/ iedno ty nowe wymyřły řwiátá tego? Y dla czegoź záw=
- 8: źdy karał řrodze ony moźne krole řwiátá tego? iedno gdy zá=(*marg*) Wymyřłj řwiá

1: tá tego. (-)

9: niedbáli święthey woley iego. Y dla czegoż fie pádály á prá=

10: wie fie z gruntu wywrácały ony mocne miáltá? ony twár=

11: de zamki? á ony rokfofzne kráiny závždy pofiadáli fprofni á

12: nikczemni ludzie/ á Pan dawał im mocz y wdzięczność w

13: twarzy ich/ ták iż mufieli być przed nimi vtráfzeni y przebrá

14: ni iego. Pytayże fie dla czego? Nie vflýfzyłz żadney infzey od

15: powiedzi/ iedno iż wzgárdzili głos prawdziwy á wolą Pá=

16: ná fwego/ á miotáli fie do wymyflów fwiátá tego. A ktemu

17: iż były závždy złościwe á fwowolne fpráwy ich. Czego my

18: fie Polacy/ pewnie wftytkiego záprzeć nie móżymy.

19: Abowiem ku ták frogiey niedbáłości głofu á vpominánia(*marg*) Przyznác fie

2: muśimy że=

3: fmy zli. (-)

20: Páńskiego weźrzy káždy iáko we źwierciádło we wftythki

21: fpráwy náfze/ iefli nie naydziefz więcey wftytkich złości mie=

22: dzy námi/ niżli ná on čás miedzy onemi ludźmi/ ktorzy vpa

23: dáli pod ták frogie dekretá Páńskie. Azáfz nie iefł vćifnioná

24: v nas fpráwiedliwość? ázáfz nie iefłh zdręczon nędznik od

25: możnieyłzego? ázáfz ręce náfze nie pełne krwie? nie pełne nie=

26: fpráwiedliwości? ázáfz nie máfz dziwnego oźrzálftwá/ opil

27: ftwá miedzy námi? thák iż fнадź czáfem niewinne lzy muřą

28: opłokawác ty márne ftoły náfze/ á pfi ledwe doiadáią odro

29: bin fthołow náfzych. A nędzny łazarz vćifniony bez wřzego

30: miłofierdzia leży przedewroty náfzymi/ á my to fobie zá ro=

31: fkołz á zá krotofilę mamy. A fнадź to dziś naczyłfzy pácho=

32: łek co nadłuzey w noc cekluie/ á nawięczey fie ich oźrze z iego

33: przyczyny. Patrzayże záfię iákie morderftwá/ cudzołoftwá/

34: pychy/ łákomftwá/ á dziwne niefpráwiedliwości miedzy ná

35: mi vroflý? Azáfz brát z brátem/ gość z gořpodarzem/ fáfiad

- 36: s łałiadem/ iákíey łczyrey wierności vzywáią między ło=
37: bą? Thák żeby teraz Pan práwie mógł záwołać ná Polkę
38: náłzę/ iáko wołał ná onę nędzną á vpádlą Sodome: Iż poy=
39: dę á oglądam co to wždy zá tak frogie głófy wftępuią z zye=(*marg*) **i. Moize. xviiij.** (-)
40: mie przed obliczność Máyełtatu moiego.

Xx iiij

Bo gdy

strona: 260v

Zbroiá pewna

- 1: Bo gdy przyrownamy ony grzechy/ prze ktore Pan záw=
2: źdy karał łrodze y fwiát y rozliczne narody iego/ ku dzifíey=(*marg*) Więtfze dziś zło
: ści/ niż przed
: tym były. (-)
3: łzym wymyłnym złołciam á wyłthępkom náłzym/ łnadź by
4: były ná wadze połózone/ dálekoby s kloby wybiły/ á więtfze=
5: go [!] á łrołźłzego karánia godneby były. A což Adam był thák
6: názbýt złego vczynił iż iábłko vrwał? á wždy go łrodze prze
7: kłał Pan y wiecznie włzythko pokolenie iego. A což była zá
8: przyczyná tak wielka iż fwiát był potopem zginął? iedno iá=
9: ko pímo powiáda/ iż łynowie przeźrzáni poymowáli dziew
10: ki ludzkie/ iż były czudne/ wedle woley łwoiey. A což onego (*marg*) **j. Moize. vi.** (-)
11: Saulá zniłczyło iedno iż łobie nową ofiárę wymyłł/ nád ro
12: łkazánie Páńłkie? A o což Dátán/ Abiron/ álbo inłzy łrodze
13: w ziemię z zápalonem ogniem wpádlí? A o což przodki ná=
14: łze węzowie ogniłci káłáli? iedno iż łie mięłá náparli. O by
15: dziś zrownáł łpráwy náłze s łpráwámi onemi/ nie tylko wę
16: zowie/ ále łnadź y łmocy káłáćby nas mogli.
17: A thák wiele tego włzędy w pímie náyduiemy/ iáko Pan
18: Bog záwždy bywał łrogi ná káźde przełtápienie woley łwo
19: iey. Ale záwždy náwięcey ná to/ gdykolwiek lud iego odłtá (*marg*) Pan záwždy
: łrogi ná prze=

¶ łępkie ludzkie. (-)

20: pił od woley iego/ á wymyflał łobie álbo iákie nowe wftáwy
21: álbo iákie wymyflne modły nád wołá á nád rofkazánie ie=
22: go. O czożby łie dziś w náłzey Polłzće znalazło Adámow/
23: Saulow/ á dziwnych łwowolnikow łwiátá tego/ ktorzyby
24: nie thylko iábłko wrwác ále y ł łzczepem wykopác by mogli
25: bárzoby to rádzi wczynili. A máło nie włzyłcy moglibychmy
26: łie przyznác ku włzytkim gorłzym łpráwám náłzym/ niźli łi
27: iáwno pokaráńcy od Páná łwego/ zá mnieyłze wyłłępkie łwo
28: ie. A łnadź by było y łto ięzykow/ y łto piorek/ á kthoby mogł
29: wypowiedziec álbo wypifác dziwne á wymyflne wyłłępkie
30: náłze. A włániebychmy łie mogli włzyłczy przyznác ku one=
31: mu Prorockiemu wpominániu/ ktery powiáda: Iż weyrzał
32: Pan z wyłokołci ná niłkołc łwiátá tego/ ielliby ielzće wpá=(*marg*) **Płalm. xiiij. Lij.** (-)
33: trzył ná nim kogo dobrego. Powieda/ iż nie mogł wpátrzyć
34: żadnego.

35: A iákoź tu prołzę łie nie ma łie rołciágnąc ono piwłze prze=
36: kłęctwo Pánłkie nád námi/ ktere łie działo nád národy piwł=(*marg*) Pan nie wyłł

¶ łha złołciwego (-)

37: włzemi? A iákoź tu nie ma wziác łercá álbo mocy przeciwkó
38: nam łprzeciwnik náłz? gdy go Pan ielzće kthemu z dekrethu
39: łwego z dawná wywołánego ná nas pobudzác będye ra=
40: czył. A iákoź my mamy podniełc do niego oczy łwoie álbo

řęce łwoie

strona: 261

Rycerzá Krzełcijáńłkiego.

Liłt 261.

1: řęce łwoie w wpádkoch náłzych? á on powiáda/ wołacie do
2: mnie/ podnołcie řęce łwe do mnie/ á głóły wálze niełprá=
3: wiedliwe/ á řęce wálze pomázáne krwiá/ obrzydzone plugá=
4: łtwem/ á iákoź ia mam wyłłuchác was? á owłzem obroęc łie

5: do was tyłem/ á miałto błogofławieństwą pułzcze ná was
6: przekłętwo á frogą pomstę vczynię nád wámi. O frogi de=
7: kret á froga sentencia á ifcie nieomylna Páná tego/ ktoraby
8: nam vřtávicznie miálá brzmieć w vřzách náłzých/ chybá iż=
9: by Bog był coby fie w złořciach kochał/ tozby mógł być Bo=
10: giem náłzym/ á wyřłuchawáć tego omylnego wołania náłze
11: go. O którym tez ielzczę z łáłki Bozey nic nie řlychác/ áby fie
12: kto miał powoli vciekác do miłofierdzia iego řwięthego/ áz
13: gdy iuż práwie/ iáko ono powiádáią/ mroz wřzytkich przy=
14: rázi/ iż przypádnie iákie morderřtwo álbo iákie okrucieńřt=
15: wo řwiátá tego/ iż fie ziemiá kurzy/ iż fie krew niewinna trzę
16: řie/ iż iuż řtráźne głofy idą ludzi niewinnych pod niebo/ thoż
17: dopirko wołamy/ toż dopirko narzekamy/ toż go dopirko wi
18: nujemy iż Pan niemiłofierny ielř/ á więcey folguie pogánom
19: niżli wiernym fwoim. A tego nie baczymy zechmy łámi dále
20: ko gorřzy niżli oni pogáni/ y godnieřzychmy więřřzego kará
21: nia niżli oni/ bo fie oni nie ozywáią imieniem řwięthym iego
22: iáko my/ á nie gwálcą mu řlubow y powinnořci fwoich/ ták
23: iáko my/ y nie łamią mu przymierza řwego/ ktorechmy z nim
24: wzięli/ ták iáko my/ á on tez nád námi drzemie á przez páłcze
25: pátrzy ná wřpomożenie náłze/ á owřzem ielzczę dopuřzcza iá=
26: wnie fie páłtwieć řprzeřiwnikom náłzym nád námi. Gdyż on
27: nam ná wřzem dzierży mocno řluby á obietnice řwoie/ á my
28: mu w namnieřřym punkcie nie dzierżymy řlubow á powin=
29: nořci fwoich.
30: Więć mnimamy áby tho s przyrodzonego okrucieńřtwá
31: pogánin nád námi czynił/ iż pali domy náłze/ rořcina dziatki
32: náłze/ álbo tákiez niewiařtki álbo ine ludzi niewinne. Nie ro= (marg) ¶ Pogáninowi
: Pan dodawa
: řercá. (—)

- 33: zumiey tego ábyć to s przyrodzenia czynił/ boć theż ieft czło=
34: wiek/ theżci wždy muśi mieć iákie miłofierdzie w łobie iáko
35: człowiek/ ále słuchay y ták rozumiey/ iż to ieft wola Páńfka/
36: ktory śpráwiedliwym śadem śwym żadnemu by też nawięt=
37: śzemu kochánkowi swoiemu sfolgować nie może zá wyftęp
38: kiem iego. Theżci byli przed potopem álbo przed zginieniem
39: Sodomy/ álbo Ieruzalem/ álbo inych miaft tám y dzieci/ y
40: biaległowy/ y ini ludzie niewinni/ á wždy tho tám iáko śły=

śzyśz

strona: 261v

Zbroiá pewna

- 1: śzyśz wśzytko rázem poginęło. Śłuchay pilno iż śie to wśzyt=
2: ko dzieie z woley Páńfkiey á zá śpráwiedliwym śadem iego.
3: Śłuchay gdy ono Pan rofkázuie Prorokowi/ áby śzedł á ro=
4: śkazał krolowi Saulowi áby śzedł s woymkiem ná krolá A=
5: máleká/ á tám áby wywrocił y miáfttho iego/ á poráził ludzi
6: iego/ á w onym miefcie áby nie żywił y namnieyśzego/ á ná=
7: koniec y pśá ná śmieciu leżącego. Śłuchayże przyczyny do te
8: go co Prorok powiáda: Abowiem to miáfto ieft złości ná=
9: pełniono y s krolom iego/ á godno ieft tákiego śkaránia Páń
10: śkiego.
11: Więcbys ták rzekł: O nie dziw to bo to był pogánin. Śłu
12: chayże záfię co mowi Prorok do Azáelá krolá Afyriyśkiego:
13: Iż ty powftániesz ná śkaránie ludu Bożego właśnego Izrá=(*marg*) Skąd fregość
: nieprzyiaciel=
: śka. (–)
14: elśkiego/ á pomorduiefz y dziatki y niewiáfty będziefz rozśie=
15: kawał/ á nád wśzytkiemi á nád wśzytkiemi [!] wypeñniefz okru=
16: cieñftwo swoje. A dla czegoż tho było? Spytay tám Pro=
17: roká/ tenći powie iż zá złości ich/ á iż márnie odfłapili od wo

- 18: ley Páná Bogá fwego/ á nigdy sobie nie wzywáli ná wpo=
19: mozenie imieniá iego świętego.
20: Tákžec thež y my nędznicy czynimy/ widzimy iáwnie že=
21: chmy łá iáwni przestępcy á prawie wzgárdzące świętego i=(*marg*) Zá czáfu łzukay
: Páná. (-)
22: mieniá Pánłkiego/ á przedię bezpiecznie ná to łpimy/ á ow=
23: łzem sobie iáwnie rołkołzuiemy w złościach swoich/ á zá czá=
24: łu łzczęłcia náłzego nic nie myłlimy o przyłłzym niełzczęłciu
25: náłzym/ á zániedbawamy imieniá y miłofierdzia Pánłkiego
26: áž kiedy/ iáko y máło wyłłłzey włpomioniono iełł/ przypá=
27: dneie iáka łrogołł albo iákie okruciełłtwo ná nas s łpráwie=
28: dliwego dekretu Pánłkiego/ tož wieç dopiro wołamy exau=
29: di exaudi/ tož łie dopirko wierçimy/ rzkomo łie do zbroie mie
30: cemy/ ludzi niewinne ná podathki łupimy/ áno iuž niewczás
31: bywa/ áno iuž nieprzyiaciel náćielzywłzy łie náđ námi rołko
32: łzuie łobie w onych łupiech náłłzych. Dawno łie było nędzni=
33: ku gniewáć/ nie ná okrutniká onego/ ále ná okrutniká złości
34: á grzechow twoich/ kthore onego z obietnic Pánłkich przy=
35: wiodłly ná to łrogie łkaránie twoie/ á dawno było vbłágáć
36: gniew Páná Bogá twego/ á opátrowáć gránicze á potrze=
37: by twoie/ nižli iuž teraz kiedy Pan zállepił oczy twoie/ že nie
38: moželłz ku žadney łłufłzney łpráwie przyłłć/ bęđac vłtráłzony/
39: ták iákoć to z dawná obiecáć Pan raczył/ zá złości twoie.
40: Abowiem choçiy ono pogánłka przypowiełłć/ ále pewnye

pobožna

strona: 262

Rycerzá Krzełłcijánłkiego.

Liłł 262.

- 1: pobožna: Iž łzczęłliwe tho krolełłtwo iełł/ ktore czáfu pokoiu
2: myłli o przyłłzey przygodzie swoiey. Coby włłzytko być mo=
3: głlo y bez krzywdy/ y bez łupiełłwá ktore ná łámo poráža/

- 4: gdybychmy zawnzdy wczás/ biorąc łobie ná pomocz Páná
- 5: łwego/ łtáráli fie pilno około tego. Ale kto iełt táki będzye=
- 6: my go chwalić.
- 7: Abowiem my gdy nam Pan máło pofolguie á rołpieści
- 8: nas w fortunach náłzych/ nie vmiemy iedno pikkác/ łkzripác/(*marg*) Co czynimy czá
- : łu łzczęcía. (–)
- 9: bębnác/ kurzyć/ piec/ wárzyć/ y w noczy y we dnie/ á o przy=
- 10: łłych rzeczach/ álbo o thym czymby miał vbłagan być Pan
- 11: nád złościami náłzymi/ álbo iákoby też y kárnołcią iáką po=
- 12: hánowány być mogły złości náłze/ gdyż złościwi nigdy ie=
- 13: dno zá łtráchem grzełzyć nie przełtawáią/ namnieyłzego łło
- 14: wká nie vłłyłzyłz. A Pan ácz długo czeka/ bowiem miłofier=
- 15: ny iełt/ ále też záłię thák o nim powiedáią/ iż onego czekánia
- 16: łwego rad náwetuie łowitą łrogołcią łwoią.
- 17: Abowiem choć to iełt Bog Krzełcijánłki á Bog miłofier=
- 18: ny/ niełza iedno fie nam zá złościami náłzemi á zá dekrethy
- 19: łwoiemi mułi obroćić w Bogá pogánłkiego á w Bogá nie=(*marg*) # Ktho nam
- : krzyw w vpad
- : koch náłzych. (–)
- 20: miłofiernego. A trudno go łtrofowác s łwiętey łpráwiedli=
- 21: wołci iego. A ták nie Bogci nam krzyw/ nie pogáninći nam
- 22: krzyw/ álechmy łami łobie krziwi iż ná łię dobrowolnie wno
- 23: łimy ony łrogie dekretá Pánłkie/ á nic fie ich nie łękamy czá=
- 24: łu pokoiu á czáfu rołkołzy náłzych/ owłzem ie ielzche łrozey v=
- 25: łtáwicznie pobudzamy nád łobą.
- 26: Abowiem ázálz trzebá lepłzego łzpiegá ná nas nieprzyia=(*marg*) Szpieg pewny
- : ná łpráwy
- : náłze. (–)
- 27: cielowi náłzemu/ álbo więłłzego zdryyce co przenołi włzyt=
- 28: ki łpráwy náłze/ iedno ten łrogi łzpieg á zdryyczá grzech náłz

- 29: á wyłtępki náfze? A lámichmy łą łobie dobrowolni łkaźce á
- 30: rozdrapáče y oyczyzny náfzey/ y włzytkich rołkołzy náfzych/
- 31: gdyż Pan/ iáko łie opowiedáć raczy/ da łercze/ da łmiáłość/
- 32: da wiadomośc nieprzyiaciołom náfzym o káźdey łpráwie
- 33: náfzey/ á nam da łtrách w oczoch náfzych/ ták iż łiftem wiá=
- 34: trem záchwianym łnádnie włtrałzeni będziemy/ á ku żadney
- 35: łpráwie łwey poćciwey nigdy przyśc nie będziem mogli.
- 36: A ktoż tu krzyw prołżę cie moy miły poćciwy Polaku? Ie=
- 37: łli łie będziefz chciał łpráwiedliwie rozłáździć s Pánem łwo=(*margin*) ¶ Kto krzyw w

ł: niełzczeńciu

ł: náfzym. (-)

- 38: im/ pewnieć nie Pan áni nieprzyiaciel/ bo then nie może ná
- 39: cię áni ręki podnieśc bcz dopułzczenia Pánłkiego. Pan teź ná
- 40: cię włtáwicznie woła/ włtáwicznie cie przeltręga/ włtáwicz=

nieć iuż

strona: 262v

Zbroiá pewna

- 1: nieć iuż y okoliczne przygody kłádzie przed oczy twoie/ á cie=
- 2: bie czeka/ á tobie folguie. Coż thu dopirko rzeczeńz/ iełli kiedy
- 3: iáko grom przypádnie ná cię frogi dekret á froga pomłtá ie=
- 4: go? á ty áni będziefz w ten čás y gęby rozyewić vmiał ná iá
- 5: ká rádę álbo ná włpomożenie twoie.
- 6: A ták nie trzebáć ná nas áni łzpiegow/ áni zdradziec czo ie
- 7: morduiemy/ gdy kiedy przenołżá łpráwy náfze álbo táiemni
- 8: ce náfze do nieprzyiacioł náfzych. Oto łzpiegowie náfzy/ oto (*margin*) Szpiegowie
- ł: náfzy. (-)
- 9: zdraycze náfzy/ ták iákoł łłyłzał/ grzechy á złołciwe wyłtęp
- 10: ki náfze. Tyć włtáwicznie biegáią powiádaiąc nieprzyiacio
- 11: łom náfzym włzytki łpráwy náfze/ á dodawáiąc im łerczá
- 12: ná złupienie á ná zginienie náfze. Tyć im łmiáłości dodawá

- 13: ią iż przed nimi vciekąc á trwożyć sie musimy/ ták iż dzieięć
- 14: ich kto będzie gonił/ wedle obietnic Páńfkich/ á práwie lift (*marg*) **iiij. Moiz. xxvj.** (–)
- 15: od wichru wzrulfzony fnádnie może vtráfzyć nas zá fkará=
- 16: niem náfzym.
- 17: Y mnimalz potym kiedy sie zá nim w pogonią kufrzelz/ á(*marg*) Kto bije. (–)
- 18: bo sie po kąciech zbierafz/ ábyś mu co vczynić miał/ ácz to czá
- 19: sem rzadko bywa/ y tho s fzczyrego miłofierdzia Páńfkiego.
- 20: Bo ieflibyś mnimal áby to było zá iáką fprawą twoią/ álbo
- 21: z iákiey mocy zebráney twoiey/ o bárzobyś sie obłądził. Bog
- 22: **Bog [!]** brácie miły ten iest ftráchem twoim/ tákże y nieprzyia=
- 23: cielá twoiego/ gdy sie raczy zmiłowác z miłofierdzia fwoie=
- 24: go/ thedy znajdzie y ludzi do zgromádzenia fpolnego/ nay=
- 25: dzie y ferce/ y fprawę w przełożonych zbioru onego/ naydzye
- 26: iáko vczyni fthrách y zátwożenie onego fprzećiwniká ich á
- 27: złoczyńce onego.
- 28: Bo sie więc czáfem chłubimy mocámi á fprawámi fwemi(*marg*) **Chłubá mocy**
- : náfzych omyl=
- : na. (–)
- 29: powiádáiąc iż tyle słuźebnych mamy/ tyle drabow/ thyle zá
- 30: nimi dział wypráwiono/ tyle im kozakow postronnych przy
- 31: być będzie mogło/ to iuż ná to ták bezpiecznie pijemy iáko ná
- 32: Niedzwiedzá fkorę/ ktory iefzcze w lesie krowy łupi. O nędz=
- 33: nefz to vffy y działá twoie y drabi twoi/ iefli tu drabow do=
- 34: má nie będzie/ coby poprzelthawfzy złości fwoich/ á włękna=
- 35: wfzy sie tych frogich dekretow Páńfkich/ z wiernemi łzámi
- 36: fwemi podniefli ręce fwoie ku Pánu fwemu. A gdyby sie tá=
- 37: kie woyfká nálázły ku onym kthore fá ná nieprzyiacielá wy=
- 38: práwiony/ toćby były teraz mocne pośilki/ toćby byli drabi
- 39: y kozacy/ żeby sie ich więcey záfwdy nieprzyiaciel lękác mu=
- 40: fiał niżli onych wfzytkich wfow y onych frodze dział trzáfká=

strona: 263

Rycerzá Krześcijáńskiego.

Liřt 263.

- 1: iących przeciwko łobie. Abowiem ty wřzytki ine mocy/ iefli
2: przy nich nie będzie mocy Páńfkiey/ łą tho iáko proch á iáko
3: perzyny co łnádnie od wiátru po łtronach mogá być roznie=
4: łiony.
5: Abowiem łłuchay iáko Pan do káżdego wierneho łwego
6: przez Proroká wołáć raczy/ á iáko mu łie opowiadáć raczy:(*marg*) Co Pan wierne
: mu obiecuię. (–)
7: Iż gdy záwoła do mnie nędzniczek czáfu káżdego wćilńienia
8: łwego,/ ia pewnie ráthowáć go mułżę/ á wydrzeć go mułżę s(*marg*) **Ezaie xlix.** (–)
9: káżdego wćilńienia ięgo. A nákoniec by mátká włafna opu=
10: ściłá włafne dzieciátko łwoie/ ia nigdy nie opułżczę żadnego
11: wierneho łwego. A kogoż tu chce prołżę cie ták nie opułżczáć
12: álbo wydzieráć s káżdego niebełpieczeńłhwá ięgo? Nie włły
13: łzyłż tám áby hárdych krolow/ álbo chłubnych Hetmánow/
14: iedno wierneho łwego á tego ktory drży przed imieniem ie=
15: go łwięty m á przed możnołciá ięgo.
16: Azáłż nie małż o tym iż tho ięłt prawdá pewnego łzpiegá
17: Noęgo onego/ ktory czáfu łrogiego potopu onego gdy włzy(*marg*) Przykłády be=
: łpieczeńłhwá
: wiernych. (–)
18: tek łwiát zágináł bełpiecznie pływał y żyw zołtał y z naro=
19: dem łwoim. Azáłż nie małż Lotá/ ktory thákież ięłt wywie=
20: dzion przez Anyoły s łtráźliwego vpadku onego Sodomy
21: y Gomory. Azáłż nie małż Dánielá kthory łiedziáł między
22: Łwy okrutnemi á zgłodniáłymi bez obráżenia żadnego. A=
23: zálż nie małż onych trzech czo łiedzieli w onym łpiecu okrutn=
24: nym łrodze rołpalonym iáko w łetney wodzie bez obráżenia

- 25: káždego. A tákiemby przykłádom śnadź y końcá nie było/ co
26: lie nád wiernemi á czo nád niewiernemi ząwždy śtawáło.
27: A coź im to śpráwowáło profzę cie? Oto śłuchay co piśmo o
28: Noem/ o Locie/ y o inych powieda/ iż nálezion ieft Noe śprá
29: wiedliwy miedzy narody onemi/ á wierzył śłowom Pán=
30: űkim/ y był wybáwion od káždej frogości űwoiey. Tákte Lot
31: tákte Dániel/ ták y ini wśzyűcy ktorzykolwiek bráli pociechy
32: w vpadkoch űwoich/ nie wślyźyűz tego áby im to przypadáło
33: z iákiey mocy űwiátá tego/ ále o káždym piśmo powiáda/ iż
34: przez wiárę űwoię á prze vniźone śerce űwoie á przez vpełną
35: nádzieię o Pánu űwoim káždy ználazł wśpomozenie űwoie.
36: # A ták moi namileyśzy brácia á z dawná ná wźzem śła (*marg*) **Obroná Pola=**
: kow. (-)

- 37: wni á zacni Polacy/ chcemyli być frodzy káždemu nieprzy=
38: iacielowi náűzemu/ chcemyli być beśpieczni od káždych na=
39: űrośźszych przygod űwoich y káždego niebeśpieczeńśtwá űwo
40: iego/ chcemyli áby śpráwy y wśzytki rády náűze ząwždy by=

Yy

ły śławne

strona: 263v

Zbroiá pewna

- 1: ły śławne á práwie kwitnące w káždich pośtępkoch náűzych/
2: vczyńmyśz s siebie ony Loty/ ony Dániele/ y onego Noego z
3: narodem iego/ á tákte biorąc pociechy y z inych rozlicźnych
4: ludzi á wiernych Páńűkich/ ktorzy vśtáwicźnie bieráli wiel=
5: kie pociechy zá śthałości űwoie od Páná űwoiego/ á bywáli
6: ząwždy w pilney śtraży á w opiece v niego/ tedy ząwždy zá=
7: mkniemy śnadnie gębę káždemu śprzećiwnikowi űwemu y
8: Páńűkiemu á bluźnircy imieniá świętego Páńűkiego. Boć
9: Pan ma ząwždy przyczynę ná pomśthę śprzećiwnikow ná=
10: śzych/ iedno iż złości náűze/ thák iáko śam do nas wśkázowáć(*marg*) **Ezechi. Lix.** (-)

- 11: raczy/ rozwiodyły nas z nim/ á dáleko nas odłączyły od nie=
12: go/ że zátkáne iest iemi vcho święte iego/ áby nas nie wyflu=
13: chał/ y vkroczone iest hoyna ręká iego/ áby ią nam nie podał
14: nigdy miłofierdzia fwego świętego/ á rádźzey fie z nim obro
15: ćic muśi do złoŃniká swoiego á do Ńprzećiwniká náfzego/ á
16: muśi fie nam sítác Bogiem pogáńŃkim z Bogá Krześćijáń=
17: Ńkiego/ á Ńprzećiwniki náfze muśi ná nas vczynić biczem/ ná
18: Ńrogie Ńkaranie náfze.
19: Abowiem onyc to Ńą rogi o kthorych nam Dániel powie= (marg) ¶ Co Ńą rogi co
: Dániel widział (-)
20: dział/ iż ie widział iáko fie podnośiły ku gorze/ á powítawá=
21: ły ná Ńkázenie náfze. Onić to Gogowie y Magogowie/ ktho=
22: rym tu Pan obiecał dáć moc nád ludem swoim/ áby ie poka=(marg) **Daniel viij.**
: **Ezeci. xxxviij.** (-)
23: rał zá złośći á zá wyŃtępkí ich. Ale Ńłuchay potym co tym fro
24: gim Gogom Pan obiecować raczy/ iefliže fie wierni iego ná
25: wrocą do niego/ á vcieką fie w vćiŃkoch swoich do miłofier=
26: dzia iego świętego/ tedy ták Prorokowi powiádać mu Pan
27: roŃkázuie: Synu człowieczy obroć thwarz Ńwą przećiwko (marg) **Támže. xxxix.** (-)
28: Gogowi y Magogowi/ á powiedz mu/ iż chociam ia thobie
29: ná czás dopuśćił pokarác wierne swoie/ ábyś thák podnioŃł
30: rogi swoie/ že Ńobie tuŃzyŃł že fie to wŃzytko dzieie z mocy two
31: iey á nie z woley moiey/ ále przyda ná cię dni w oŃtátecznych
32: czáŃiech/ o Gogu/ gdy ia wyŃłucham wierne swoie/ á wytrą
33: cę łuk twoy s práwey rękí twoiey/ á zniŃzczę á zemdlę wŃzyt=
34: kę moc twoię/ ták iż oŃtátki wiernych moich przydą ná cię/ á
35: ták zniŃzczą á zetrą cie y wŃzytki woýŃká twoie/ že nędzne v=
36: páść muśiŃz ty y ze wŃzytką mocą swoia/ že pśi y beŃtije pol=
37: ne nie będą moc przeieść śćirwow twoich/ á konie wiernych
38: moich po koŃtki będą brodzić we krwi boiownikow twoich.

39: To iuż maż pewną á nieomylną obietnicę Páńfką ná ká=

40: żdego ſprzećiwniká ſwego. Słuchayże iákies zbroie á iákich

by tu przy=

strona: 264

Rycerzá Krześćijáńfkiego.

Liſt 264.

1: by tu przypraw potrzebá do tego. To iuż pewnie wieſz y ſły=(*marg*) Pewna obietni

2: czá Páńfka y

3: zbroiá mo=

4: cna. (-)

5: ſzyſz/ iż nieprzyiaciel twoy ieſt nieprzyiaciel Páńfki/ bo ieſth

6: ſrogi bluźnircá imieniá iego ſwiętego. Tu też iuż ſłyſzyſz ko=

7: mu Pan moc á zwyciętſwo nád nim obiecować raczy/ niko

8: muć inemu iedno wiernym ſwoim/ á thym ktorzy vznawſzy

9: ſie náwrocą ſie do imieniá iego ſwiętego/ á będą ſzukác mi=

10: łofierdzia iego. Tu też nieomylnie ſłyſzyſz/ ieſli ſie náwroćiſz

11: do niego/ á opłoczeſz ręce ſwoie ze złoſci á z nieſpráwiedli=

12: woſci ſwoiey/ á podnieſieſz ie do niego/ iż cie pewnie wyſłu=

13: cháć chce á nieomylnie cie obiecuie wydrzeć s káżdego niebe

14: ſpieczeńſtwá twoiego. A thoć ieſt zbroiá/ á toć ſá działá y

15: namocnieyſze bechtyry twoie. Rzućże ſie rádząc do tey ſwię=

16: tey zbroie Pána ſwego/ á do tey tarczey mocney iego/ boć to

17: ieſt zbroiá twoiá mocna wiárá twoiá/ á powſtanie ze zło=

18: ſci twoich. A thoć ieſth mocna tarcz twoiá nádzieiá vpełna

19: twoiá o Pánu twoim. A tu ſie iuż nic nie lę kay/ będąc vbran

20: w taką zbroię/ káżdego ſprzećiwniká ſwego/ áni żadnej przy

21: gody ſwoiey. Bo iuż gdy Pan będzie s tobą z obietnic ſwo=

22: ich/ iuż káždy vpádác á drzeć muſi przed thobą ſprzećiwnik

23: twoy y káзде niebeſpieczeńſthwo twoie. Iuż da Pan ſtrách

24: w oczoch twoich/ iż ich wiele vciekác muſi ná iedno weźrze=

25: nie twoie. A beſpiecznie będzieſz mogł rzec káżdemu nieprzy

23: iacielowi fwemu/ iáko Dawid mowił w młodości swoiey
24: onemu frogiemu á zbroynemu okrutnikowi Goliafzowi: Iż
25: ty idzieš ná mię z dziwnemi zbroiámi á przyprávami fwe=
26: mi/ á ia tylko ná cię idę wziąwszy łobie ná pomoc imię Páná
27: moiego. To co sie potym sftáło to iuż podobno o tym wfzy=
28: łcy wiedzieć możemy.
29: Albo teź iáko oná błáha á niezbroyna niewiaŃtká Iudyth
30: Ńwięta poráziła onego frogiego á mocnego Hetmáná Ho=
31: loferneŃá poŃrzod woyská iego/ y vcięła głowę iego/ tylko tá
32: kieź wziąwszy łobie ná pomoc imię Páná Bogá Ńwoiego. Al
33: bo iáko teź był porázon márnie on drugi frogi hetman Sen=
34: nácheryb bez mieczá pod miáłtem IerolimŃkim/ ktory tá=
35: kieź bluźnił imię PánŃkie/ á wierni PánŃcy żáłoŃliwemi gło=
36: Ńy záwołáli do Páná Ńwego/ thák iż Ńto y oŃmđzieŃiát y pyęć
37: tyŃięcy Anyoł ieden zábił głow w onym woysku iego iedney
38: nocy.

39: Abowiem iefli tego nie będzie vznánia náŃzego s pokorne= (marg) ¶ Zadne mocy

: nic nie Ńá bez

: Bogá. (–)

40: mi proŃbámi náŃzemi/ pewnie by namoźnieiŃze były mocy ná

Yy ij

Ńze/ zá=

strona: 264v

Zbroiá pewna

1: Ńze/ záwždy nędźnie oŃłábieć muŃzá/ á záwždy wŃtráŃzone bę=
2: dą/ á pewnie záwždy Ńowito mocy będzie przybywáło nie=
3: przyiáciołom náŃzym ná vpadek y ná zginienie náŃze. A Ńprá
4: wy náŃze y rády náŃze ták záwždy zámięŃzáne będą/ iż ku zá=
5: dney rzeczy poćciwey á potrzebney nigdy Ńie przygođzić nie
6: będą mogły.
7: Abowiem oto hnet pátrżay iefliże vznánie náŃze/ á pokor=

- 8: ne á vnížone próšby náŕže ſą nam potrzebne ku káždym ſprá=(*marg*) ¶ Pokorna mo
: dlithwá wiele
- : porazić może. (-)
- 9: wam náŕzym/ ſłuchay piſmá pewnego co powiáda o Moíze=
10: ſzu: Iż kiedy Iozuemu Hetmánowi wielkiemu Izráelſkiemu(*marg*) **ij. Moize. xvij.** (-)
11: kazał zwieść bitwę z Amálechithy s ſrogimi ludźmi á z mo=
12: cnemi nieprzyiacioły ſwoiemi/ thedy ſam zebrałwzy s ſobą
13: ludzi poćciwe á bogoboynne/ ſzedł ná gorę wyfoką/ thámże z
14: onemi ludźmi ſwiętymi wołał s płáczem ku Pánu Bogu ſwe
15: mu/ podnoſząc ku gorze ręce ſwoie/ proſząc o ſwięte miłofier
16: dzie á wſpomozenie iego. Słuchayże co hiſtoria powiáda/
17: iż kiedy podnioſł ręce ſwoie ku gorze/ tedy ſrodze vciekały o=
18: ny woſłká Amálechickie. A kiedy prze ſthárość ſwoię opu=
19: ſcił nádoł ręce ſwoie/ thedy záſię ſtráſznie vciekały woſłká
20: Izráelſkie/ áż mu dwa káplani ręce dzierzeli ku gorze/ toż do=
21: pirko vſtáwicźnie bili á mordowáli Izráelczycy ony woſ=
22: ſká okrutne/ ták iż im áż do pułnocy ſłońce ſwieciło/ poki nie
23: dokonáli onego wdzięcznego zwycięſtwá ſwego. A tu pátrz
24: pilno co to ſą zá poſiłki/ á co to ſą zá huffy/ ktorzy domá ſie=
25: dząc wiele rátowác mogą onych czo ſą w boiu pokornemi á
26: vnížonemi próſbami ſwemi/ ieſli kthemu będzie wiárá á v=
27: znánie á náwrocenie od złoſci ſwoich.
- 28: Tákże theż gdy zá Sámuelá Proroká mieli zwieść bitwę
29: Izráelczycy s Filiſtińſkiemi/ tedy theż piſmo wſpomina do(*marg*) **Sbroiá [!] Sámu**
: elowá. (-)
- 30: iákiew ſie zbroie á do iákiego rátkunku rzucił ſie on Prorok ſ.(*marg*) **j. w krole. vij. ka.** (-)
31: Wnet wedle onych ſtárych zwyczáiow á wedle ofiar żydo=
32: wſkich/ pochwyćiwſzy báránká bieżał ná gorę z ludźmi bo=
33: goboyne/ y támże ofiárował onego báránká Pánu Bogu
34: ſwemu z gorącemi modlitwami ſwemi/ y z ludem onym ze=
<http://rcin.org.pl>

- 35: bránym około siebie. Coż sie wnet sftáło? Powiáda hišto=
36: ria/ iż fkoro podniofl ony ofiáry swoie y pokorne modlitwy
37: swoie on swięty człowiek ku Pánu swoiemu/ sftał sie wneth
38: thák okrutny grom nád onemi woýfki Filiftińskimi/ iż byli
39: ták bárzo vftárfzeni/ iż ięli łámi ftrárfnie vciekác/ łámi sie prá
40: wie bijác/ że ich bárzo máło bili oni ludzie Izráelscy.

Wfpom

strona: 265

Rycerzá Krześcijáńskiego.

Lišt 265.

- 1: Wfpomniřz teř łobie onego Gedeoná páfterzá prořtego/
2: iáko w máluczkiem pocřcie wielkie woýfká porářił/ zá wiárę
3: swoię/ z rofkazánia Páńskiego. Albo teř Dawid gdy pow=(*margin*) Czym sie cieřzyć
: mamy. (–)
4: ftáł przeciwko iemu on fwowolny fyn iego Abfalon/ á ze=
5: brał nań wielkie woýfká/ iáko sie bárzo o to ftárał on swięty
6: krol/ iákie woýfká řzykował. A gdy go karáli z oney niedbá=
7: łości iego pánowie iego/ thedy im powiedział: Iř iefth Pan
8: Bog moy czo będye woiował zá mię/ á iefliže sie mu podo=
9: bam záchować mię w czáłości ná mieyřcu moim. A thám sie
10: potym powoli docřcieřz co sie potym sftáło z onemi nieprzy=
11: iacioly iego/ iáko rády ich y wřzytki řpráwy ich były márnie
12: á nikczemnie rořtárgniony/ iáko były vftárfzone ony woý=
13: fka ich/ y iáko były řrodze porářone bez wielkiego ftáránia o=
14: nego męřá swiętego. Ták że to potym głořno w nabořnym
15: řpiewániu swoim wyznawał/ mowięc: Iř gdym záłobliwie
16: záwołał ku Pánu swoiemu/ wyřłuchać mię łáfkáwie raczył z(*margin*) **w Pfalm. iij.** (–)
17: gory pořwięconey łobie. A chociaý sie byli ná mię zgromáři
18: li řprzeciwnicy moi/ vpářiłi řromotnie w wynořlořciach řwo
19: ich. Abowiemeř ty moy miły Pánie łam raczył powoiować
20: wřzytki řprzeciwniki moie/ á práwieř zęby wyłamał iáko

21: lwom grzeźnikom swoim. Pátrzayże do iákiey fie tu zbro=
22: ie rzucił Moizefz/ do iákiey Sámuel/ do iákiey też ten święty
23: człowiek/ ták iáko tu o nim słyłzys. Slábą ci nádzieię poklá=
24: dáli w vfiach swoich/ w zbroiach y w ftrzelbach swoich/ tyl=
25: ko wśzytkę swą nádzieię położyli w mocy á w obronie Pá=
26: ná swoiego/ mocno temu wierząc/ iż miał być zwyciężon one
27: mi pokornemi á vniżonemi prośbámi ich. A pátrzayże pilno
28: iáko nie byli omyleni.
29: # A ták moi mili sławni á z dawná zacni Polacy/ obáčz(marg) ¶ Rádá Pola=
: kom. (-)
30: my iedno przyczyny y domowego y okolicznego včífku bli=
31: fkiego nášzego/ y fkąd nam przypada y przypadác będzie/ ie=
32: sliże nie będzie długo obaczenia nášzego á miłofierdzia Páń=
33: fkiego. A vtráfzywśzy fie tymi ftráfzliwemi y też pociefzli=
34: wemi historiámi á przypadki dziwnemi ludzkiemi/ dla kto=
35: rych dodawa Pan fercá narodom ná drugie narody/ dla kto
36: rych też dawác raczy ferczá y zwycięstwá wiernym swoim.
37: A podniośłzy fie ná nogi swoie w obaczeniu swoim/ vpadń
38: my przed thym ftráfzliwym Máyeftatem Páná swego/ áby
39: nam raczył dác wczás vznánie nášze/ á powfthánie ze złości
40: nášzych/ poki nie będzie muiał podnieść nád námi fthráfzli=

Yy iij

wey ręki

strona: 265v

Zbroiá pewna

1: wey ręki swoiey/ á iżby nam dał ferce ku sobie wierne á ftale
2: przy sobie ftoiące/ vważywśzy to iefliżeśmy godni łáfki álbo
3: karánia. Co fnadź wśzyfcy zeznáć muśimy zechmy godniey=
4: fzy karánia niżli łáfki.
5: #Zmiłuymyśz fie fámi nád sobą/ nád domy nášzymi/ nád(marg) Sámi sobie po
: moc możemy. (-)

- 6: dzyatkami nálezymi/ nád tą łławną oyczyzną swoią/ y nád
7: włythkim zebraniem swoim/ á nie bądźmy łami nád łobą
8: łzpiegi á zdraycami łwemi/ á rozdrápaczmi tey łławney oy=
9: czyzny swoiey/ y máiętności swoiey/ á podnieśmy ręce łwo
10: ie z Moizełzem nabożnie wołaiąc do Pána łwego o łwięthe
11: włpomożenie iego/ á ofiaruymy mu s Sámuelem onego bá=
12: ránká wdzięcznego iego Syná iego miłego Pána Iezufa
13: Kriřtufa pána á zbáwiciela nálezego. A nie łżymy mu tak iá=
14: kochmy poczęści poczęli łwiętego imieniá iego á wiecznego
15: Bořtwá iego. A mieymy vpełną nádzieię z Dawidem o tym
16: Pánu swoim/ thedy pewnie y łpráwy nález/ y rády włytki
17: domowe nález poydą nam/ iáko ono łtára przypowieść ieřt/
18: iáko wianki wił. A pewnie powřtáną myřli y łercá nález ná
19: łtrách á ná frogość nieprzyaciółom nálezym/ bo pewnie bę=
20: dą wřtrářzeni/ nie huffy áni dziály nálezemi/ ále możnoćią á
21: łáľką Pána Boga nálezego.
22: Naydzieć łie ieřcže Iozue/ naydzieć łie y Gedeon gdy bę= (*marg*) Nádzieią nálezá (-)
23: dzie potrzebá ku łpráwam nálezym/ tak iż będziemy beřpiecz=
24: nie powiedzieć mogli z onym Dawidem tym frogim Golia=
25: łzom á nieprzyaciółom nálezym/ iáko on był powiedział one=
26: mu zbroynemu á okrutnemu obrzymowi Goliařzowi/ ktore=
27: go był zábil ieřcže w młodości swoiey: Iz wy okruthni po=
28: háncy łtroicie łie ná nas z rozmáitemi przypráwami łwoie=
29: mi/ ále my was bić będziemy w imię Pána nálezego. A po=
30: tym weřołym łercem będziem łpiewác s tymże Dawidem o=
31: ny wdzięczne piołnki iego ktchore on łpiewał po pořtráchoch
32: łwoich/ dziękuiąc Pánu łwemu/ iż on łam raczył pořhrzeć á
33: pogromić włytki łprzećiwniki nález/ á wylámác im raczył
34: iáko łwom ony frogie zęby ich/ ktoremi nas pokáľác chcieli.
35: Boć to Bog miłofierny á zwłářczá wiernym swoim/ ieřłize

36: fie ták okażymy przed świętym Máyeftatem iego.

37: A ácz thákich niewiele miedzy łobą widzimy/ ále cieľzmy(*margin*) Czym fie cieľzyć

: mamy. (–)

38: fie przedię oną Abráámową rozmową kthorą miał s Pá=

39: nem swoim/ gdy poľyłać raczył Anyoły swoie ná zginienie

40: ono łtráľzliwe miał Sodomskich/ iż iefliby był thám zná=

laź dzie=

strona: 266

Rycerzá Krześcijańkiego.

Liť 266.

1: laź dzieięć łpráwiedliwych/ iż wśzytkim innym chciał dla

2: nich przepuścic on łrogi gniew łwoy. Albo tákież co vczynił

3: z onemi Niniwiczky/ gdy fie vzwawłzy vpádli przed Máie

4: łtatem iego/ á vciekli fie do miłofierdzia iego. Wźdyć fie ie=

5: łzczę znaydzie miedzy námi dzieięć łpráwiedliwych/ wźdyć

6: fie też obierze iáki Niniwiczky/ że vpádnie ná twarz łwoię

7: wołáiąc ku Pánu łwemu/ vłtráľzywłzy fie tych łrogich á bli=

8: łkich przypadkow náľzych/ gdyż to Pan iáľnie á nieomyłnie

9: obiecuie káždemu wiernemu łwemu/ by fie iedno vznał w v=

10: pádku łwoim á náwrocił fie do niego y do łwięthego mił=

11: łierdzia iego/ iż fie on też do káždego náwroćic chce z mił=

12: łciwą łáľką łwoię. Co nam rácz dáć łam Boże włzechmo=

13: gący náľz ná wieki wiekom błogółáwiony.

14: Amen .:

15: **Do zacie Vrodzonego Mikołáiá Reyá**

16: **z Nagłowic dziedzicá.**

17: **Z** Wyłokości nawyľzłzey Pan łtworzyciel zyemie/

18: Z łáľki łwoiey obfitey vźczyłci wiele.

19: A iľcie cie ni ná czym przebaczyć nie raczył/

20: Co przyłtoi mądreml/ tobie też dáć raczył.

- 21: Ták doczełnych iák duźnych świętych dárow swoich/
22: Wzákże ia niehcę liczyć Bołkich dárow twoich.
23: Rozumem y Polſzczyzną wiele ich przechodziſz/
24: A práwie w niey/ iák mowią/ ty tylko rey wodziſz.
25: Iák Cycero w Lácińſkim ięzyku przodkuieſz/
26: A iáko Wergiliuſz piękne wirſze kuieſz.
27: Głoſna ieſt wſzędę ſławá rozumu twoiego/
28: Iák v ſtanu wielkiego ták teź v niſzſzego.
29: Dobroć Boża wſzechmocna to ſpráwuie tobie/
30: Ze cie zá oſobny ſkarb ludzie máią ſobie.
31: Prawdę káżdemu mowiſz nic nie pochlebuiąc/
32: Zacnym ſtanom y máłym ni w czym nie folguiąc.
33: Lecźci prawdá nienawiść v niektorych nieſie/
34: Wźdy ty o to nic nie dbaſz/ być tym przedię w leſie.
35: To nawięťza do ciebie iż znaſz Páná ſwego/
36: Wiele błędow dziſieyſzych gromiſz ſwiátá tego.

Yy iij

Praw=

strona: 266v

- 1: Prawdziwey wieczney ſkáły mocno ſie trzymáiąc/
2: A żadnemu ſie od niey odwodzić nie dáiąc.
3: Ale owłzem piſánim ſwoim wſzędzie ſławiſz/
4: Ze ná niey á nie inſzey zbáwienie ſwe ſádziſz.
5: Pſuiąc piſmá fáłſzywe tych czałow rozliczne/
6: Twirdziſz w Bołkicy náturze być ták záwždy wieczne/
7: Trzy perfony/ á iedność Bołką w nichże znáiąc/
8: Iednáką cześć y chwałę wſzytkim trzem oddáiąc.
9: W czym áby cie teź Pan Bog podpomagác raczył/
10: Iákoź iednák mym zdániem w tym cie nie przebaczył.
11: Gdyź w káżdym ſwym piſániu wzminkę o nich czyniſz/
12: Náſzę niedbáłość Polſką podobno w tym winiſz.

- 13: Wszakże my Pánu Bogu to iuż poruczamy/
14: A s swoiey ftáteczności zwieść fie im nie damy.
15: Ktorem day Pánie Boże áby fie vználi/
16: A w tym íprońnym vporze dáley iuż nie trwáli.
17: Owżem fie obaczywfy cześć ci chwałę dáli/
18: Iednemi vfty známi tobie zálpiewáli.
19: Krolowi nád wżemi krolmi etc.
20: Amen .:
21: grafika

strona: 267

Lift 267.

1: Do vćiwego á bącznego Po

2: laká od tegoż co mu ty kfięgi podawa krotkie á

3: przyiacielskie nápomnienie.

- 4: **C** Oż wżdy rozumiesz moy miły poćiwy Pola=
5: ku/ ktorego przyrodzenie záwżdy miedzy po=
6: ítronnemi narody ták sławne ieft/ iż fie záw=
7: żdy ku cnocie á ku poćiwości więzney ściąga
8: niżli ku czemu inżemu/ iefliżeś przeczedł ty kfią
9: ízki/ y ty życżliwe nápomniania/ tákże y zacne ísprawy á po=
10: ítępkí onych sławnych á zacnych pirwżych ludzi ná świcie/
11: iuż nie thylko onych mądrych á rozważnych Philozophow/
12: ále y nie dawno zefżłych vćiwych przodkow swoich/ iáko
13: fie zachowywáli w ízczyrości á w niewinności swoiey/ iefli=
14: że cie też wżdy co nie rużżyło/ iefliżeś co w sobie obaczył/ álbo
15: wípomniał álbo w którym wieku swoim/ álbo też w dzifey
16: íznych ísprawach á poítępkoch twoich/ coby fie miało iáko o=
17: błákác od poćiwey przyftoyności twoiey/ iefliżeś fie nie ze=
18: drgnął á iefliże cie nie rużżyło poćiwe funnienie twoie.

19: Abowiem kážda ráná álbo wrzod ktory ná tym mieyfczu
20: będzie gdzie go oczy nie widáią/ ácz boli/ ácz gi káždy czuie/
21: ále wždy nie ták brzydki ieft y nie ták ohydny iáko ten czo v=
22: Itáwicźnie nań oczy pátrzą. Tákże y then wrzod álbo ráná
23: ktora nieobácznie przywrzáłá ná poćciwym funnieniu czło
24: wieká vważnego/ choć ią wżyczy widzą á o niey wiedzą y
25: łzepcą/ nie ták wždy łnadź boláca ieft/ iáko tá ktorą człowiek
26: vćciwy łam w łobie obaczy/ á łzkodliwą być wyrozumie/ ál
27: bo teź z iákiego rozważnego nápominánia ktemu przydzie.
28: Abowiem częłto to więc miedzy łobą mawiamy/ gdy mie
29: dzy połtronnemi á okolicźnemi narody czo nietrefnego łły=
30: chamy/ iákoź łie z łálki Bożey tego częłto trefuie/ tedy łie tym(marg) ¶ Szczęłliwy
: káždy s cudzey

: przygody. (-)

31: bárzo brzydźimy/ y niecudnemi przezwiłki tho názywamy.
32: Acź y tym wždy iuź nie ták dziw/ kthore bárzo á częłto mroz
33: á niewola ku ziemi cíłnie/ iáko tym ktorzy łie czálem w to łá=
34: mi dobrowolnie wdawáią. A kogo mierźi v kogo páździor=
35: ko w oku/ tućby iuź potrzebá w łobie trzáłki álbo niepotrze=
36: bnego kłofu iákiego pilno vpátrowáć. Abowiem ták Mędr
37: cy powiádáią/ iż łzczęłliwy to káždy ieft kto łie czudzą przy=
38: godą łkarawłzy/ łwey łie z dobrym rozmyłłem á z obacze=
39: niem przełtrzeга. A ten theź cobyłchmy go s częgo przełtrze=

gác mie=

strona: 267v

Nápomnienie
przyiacielłkie.

1: gác mieli/ ták powiáda: *Quod tibi díplacet in me, hoc tuiłse cor*

2: *rige in te.* to ieft/ Co łie do mnie nie podoba tobie/ popráwuy

3: że tego potym w łobie.

- 4: Abowiem byś niemiał przed oczymá fwemi áni żadnych
5: przykładow narodow poſthronnych/ álbo onych zacnych/
6: dzielnych/ á ſprawnych pirwſzych przodkow náſzych/ tedy
7: dofyć maſz ſławnych á rozważnych przykładow przodkow
8: fwych/ onych zacnych Polakow ſwoich/ ktorzy w ſzczyrości
9: w proſtocie/ á w vprzeyej niewinności vżywáli y żywo=
10: tow fwych/ y káżdych poſtępkow fwych/ co ſnádnie poznaſz
11: ſ ſpraw pirwſzych ich/ y ze wſzytkich poſtępkow ich/ wſzák
12: ieſzcze y dziś widamy pozwy zapify y minuty ich/ o pieſzczo=
13: ciech ich/ o wymyſlnych potráwach y przyſmákoch ich/ o po=
14: ieździech ich. A wždy przypátrzymy ſie temu/ iáko Pan Bog
15: w oney ich niewinności mnożyć/ ſzyrzyć/ á błogoſłáwić im
16: raczył/ iż y nieprzyiaciele ſwoie hoynie bijáli/ y wiele páń=
17: ſtwá ſwego poſzyrzáli ná wſzytki ſthrony/ co y dziś ná oko
18: widzimy. Czego dziś miedzy námi/ iákochmy około ſiebie ro
19: zliczne rozumki kſtały á figle rozſzyrzyli/ á iáko Fortuná iá=
20: ko Orzeł ſkrzydła ſwe nád námi rozſzyrzyła/ máło z łáłki
21: Bożey ſtychác.
- 22: Bo ázaſz tám była w onych niewinnych ludziach pychá iá
23: ka álbo łákomſtwo iákie? tho iuż ze wſzytkich ſpraw/ kſtał=
24: tow/ y poſtępkow ich ſnádnie obaczyć możemy. Azaſz thám
25: bywały zwády álbo roſterki iákie? weźrzawſzy w ſtáre áktá
26: máło thám *criminales acciones*/ álbo ſzkodliwych proteſtá=
27: ciy. A dziś z łáłki Bożey rzadka ktora nie táka. Zazdrości też
28: tám y inych ſzkodliwych przypadkow nie wiele być muſiało/
29: bo nie było czego zaźrzeć ieden drugiemu.
- 30: A ták moy miły poćciwy brácie/ vważywſzy to w ſobie/
31: iáko oni niewinni á ſwięći ludzie/ kthorzy ieſzcze byli tákiemi
32: rozumy y tákiemi ozdobámi nie ták zákwitnęli/ iáko káżdey
33: vćciwey ſłuźności ſtátecznie vważnie przeſthrzegáli miedzy

- 34: łobą. A obacz iáko dzifiefzy Polacy y rozумы y rozlicznemi
35: kftały fą thák ozdobieni/ że fnadź ze wftykiem narody fłu=
36: fznie fie porownáli/ iefliże nie przerownáli. Ale wierę czá=
37: fem thy rozумы nie w rowney klobie ftoią/ iákoby włáfnie
38: ftać miály. To káždy v fiebie niech i vważa y obacza. A iá=
39: koźby nas nie miał być wftyd/ ieflibychmy fie wyrodzili z o=
40: nego fławnego/ fzczyrego/ á ná wżem poćiwego gniazdá

przod=

strona: 268

Nápomnienie
przyacielkie.

Lift 268.

- 1: przodkow fwoich? á zwłáfczá będąc thákiemi bącznofcia=
2: mi obdárzeni. Abowiemćiby mnieyfzy dziw był kiedyby du=
3: dek dzięciołá wylágnął/ bo obádwá pftrzy. Ale to dziw kie=
4: dyby kto Puhaczá álbo fprofnego Białorzytá w Sokolem
5: gniazdzye znalazł.
6: Abowiem pátrzay moy miły brácie/ iáko [inter honeftum](#)
7: [et vtile](#) ieft wielka rozność/ tho ieft miedzy pożytkiem á mie=(*marg*) ¶ Rozność [inter](#)
8: [honeftum et vtile](#). (-)
9: dzy poćiwofciá. Abowiem owo poćiwe ieft wieczne/ á to
10: doczeńe. Owo z wielką á nadobną fławą/ á to s fprofną o=
11: hydą y v wżech omierzeniem. Owo z wielką pracą á z nie=
12: pobożną trudnofcia/ á tho dármo y z wielką poćiwofciá.
13: Owo s pofmiechem ludzkim/ s fzeptnem fzemránem/ s poći
14: chem fzepthániem/ á owo záfię z wielką rofkofzá/ z wdzięcz=
15: nym v káżdego przyięciem/ y ozdobną fławą y poćiwofciá.
16: Owo z grzechem/ bo mu iuż káždy y zaźrzy y nie życzy/ y rad=
17: by wydárł kędyby mogł. A owo záfię z wielką życźliwofciá/
18: s ftáraniem/ iż nie tylko po ftronie radby tákiemu káždy po=
18: mogł/ ále y fwego włáfnego radby tákiemu káždy vdzielił/ y

19: wiele ich vdzielaią. A nákoniecz przypátrz fie kázdy/ iáko fie
20: poćciwemu wŕzytko ſzyrzy/ wŕzytko fie mnoży/ zdo bi/ ſzczę=
21: ści/ wŕzytkiego z wielką wdzięcznością y s piękną ſławą vzy=
22: wa. A ow iáko kot s káthá wygláda á náſłuchawa co o nim
23: ludzie mowią/ á pilniey fie vczy niź pacierzá/ iáko fie kázde=
24: mu wymowić kthoby go w czym vzyć chciáł. A wŕzythkim
25: brzytki y mierziony/ á práwie iáko piąte koło zá wozem ták
26: fie táki miedzy ludźmi toczy.
27: A ták moy miły brácie gdyż widziſz y s poſtronnych naro
28: dow/ y s ſławy zacney przodkow ſwoich/ y z domowych á
29: widomych przykłádow/ kthore fie iáfnie á iáwnie wierczą
30: przed oczymá twemi/ rozeznaway pilnie/ iáka iefth rozność
31: wielka miedzy cnotą á miedzy niecnotą/ miedzy dobrą ſła=
32: wą á miedzy złą/ á zwłáſzczá gdy cie Pan Bog rozumem á
33: poćciwym baczeniem ozdobić raczył. Bo byś nie baczył á
34: nie rozumiał/ iefzczęby tho wždy zá mniey gorłze mogło być
35: przyćciono. Ale iáko Pan powiedác raczy/ iż ſługá wiedząc
36: co iefth wola Páńſka/ wiedząc czo iefth złe á co dobre/ á nie v=
37: mie tego rozeznác/ áni tego chce być pilen/ wietſzemi plagá=
38: mi będzie karan/ niźli ten ktory fie nie baczy. A iefli wiefz o pe
39: wnych plagach od Páná/ wiedzze theż o thákze pewnych od
40: ſwiátá/ iákoś fie iuż tego doſyc náſłuchał w iákicy powadze

á w iá=

strona: 268v

Nápomnienie przyiacielſkie.

1: á w iákicy poćciwości iefth wŕzeteczny á nikczemnik táki mie=
2: dzy zacnemi á powaźnemi ludźmi/ á dayże ku dyabłu to vti=
3: le/ á vwaź ſobie co to iefth honeſtum. Gdyż cie tho pirwſze ku
4: ohydzye ſzpethney przywieść może/ iefliże niepoćciwie bę=

5: dziełz y vziwał y nábywał. A to cie drugie y ozdobić/ y wdzię
6: czynym á sławnym y bogáтым/ gdyż tho ieft napřednieyfzy
7: przyśmák v ludzi/ zázwdy vczynić może. Acz kowalá od kle=
8: łzczow á zduná od gárnczow thrudno odwieść/ bo zwyczaj
9: drugi zakon/ ále y kowal kiedyby go burmiłtrzem wybrano
10: á vказano mu inłze pożythki/ pewnieby y kleśzczow łnádnie
11: odbieżał. Przetoż odemnie y tho piśanie/ y pewnie życziłwie
12: vpominánie profzę prziyimi wdzięcznie/ iáko ifcie od práwie
13: życziłwego łobie. A iuz łie też nie będziesz miał czym wyma=
14: wiác. Bo ku poćciwey ozdobie twoiey byś też inych ięzykow
15: nie miał/ tedy iuz małz Polłkiego piśmá y vćciwego nápomí
16: nánia dołyc. A zátym **vale** moy miły poćciwy brácie y towá
17: rzyłzu. A to łie włzytko tych kłiąg piśanie dokonáło w łwiá=
18: teczny wtorek/ á poczęło łie w łrodopołtná niedzielę w Mo
19: gilánach w domu Iego miłości Páná Krákwłkiego/ one=
20: go sławnego y mądrego páná Spytká z Melłztyná
21: Roku Pánłkiego 1567.

strona: 269

Liłt 269.

1: **Tenże tho s łwiáthem z do=**

2: **brym towáryłzem łwoim/ y z iego ozdobnemi**

3: **przypadki źegnáiąc łie rozmawia krotkiemi łłowy.**

4: **Do łwiátá o iego łpráwach rzecź.**

5: **D**o łyciem łie iuz nábył ná tym nędznym łwecie/(*marg*) **Swiát łie dzi=**
6: **wnie kołyłze. (-)**
7: Do łyciem łie przypátrzył czo łie ná nim plecie/
8: Y mogłbych rzec s Sálomonem iż **vanitas** włzytko/
9: Ták iż ná drugie rzeczy pátrzyć czáłem brzydko.
10: Iáko łie łwiát kołyłze w łwoich obłędnołciach/

- 10: Iáko fie ludzie broią w dziwnych omylnościach/
11: Zeby mógł befpiecznie rzec/ vkáz mi ktorego/
12: Będziem go wżyfcy chwalić ná wżem rozmyślnego.
13: Coby go nie vnioślá żadna świecka śpráwá/
14: Aby ná wżem był pilen powinnego práwá/
15: Ktore nam Bog wśtáwił y poćciwa cnotá/
16: Więcey ich pewnie naydziez ktorzy ciągną kotá.

17: **Co kázi cnotę.**

- 18: **L** Akomśtwo miłe/ zazdrość/ pychá/ dobre mienie/
19: Snádnie nam pokázilo poćciwe sumnienie/
20: Zaśz gdzie dziś mocne znaydziez práwo póspolite/ (*marg*) Práwo iáko zła
: *szkápá.* (–)
21: Stoi iáko zła *szkápá* pokrowcem zákryte.
22: Bo tym co im świát służy tedy ie odkryią/
23: Drugie też ták bez ługu y ná fułzy zmyią/
24: A iefli w tákiey cenie są powinne práwá/
25: A iákaż tu o cnocie potym będzie śpráwá.
26: Tá winy piątnodzieśtey ná sobie nie miewa/
27: Iedno ták z dobrej woley gdy chce dobra bywa/
28: Wżákże tá dobra wola óstrog potrzebuie/
29: Bo śwawola tym źrzobkom bárzo rośkázuię.
30: Co nie dádzą dofiadác á názbyt wirzgáią/
31: A což im rzec gdy wżytko po śwey woli **máią** [!] .
32: Bo gdy kogo nie páśá á buia powoli/
33: Iuż żyto y pśzenicę depce po śwey woli.

34: **Swiatek wiele vwodzi s cnoty.**

- 35: **A** Coż nas w tym vwodzi iedno miły świátek/
36: Który kwitnie przed námi iáko piękny kwiatek/

Zegnánie s fwiátem.

- 1: A pochwili go wyrzyfz álic wiecheć z niego/
2: Bo ten nie ma nigdy nic w łobie ftátecznego.
3: A włáfnie go łpeluncam latronum przezwáli/
4: Oni Mędrco co łie mu dobrze przypátrzáli/
5: Gdyż on vmie z drogi zwieść czáfem y dobrego/
6: A vmie też ozdobić ná włzem nıkczemnego.
7: A łnadź ielzche płatnieyłzy włzetecznik v niego/
8: Niż co powinowáctwá ná włzem pilen łwego/
9: Abowiem mu łie táki ná włzytkim przećiwi/
10: A ow záfwdy by wyżeł ták łie przy nim żywi.

11: **Rotá łwowolna.**

- 12: **A** Bowiem táki káfdy ktory pilen cnoty/
13: Pewnie go ták może zwác iz nie z iego roty/
14: Bo y Rotmiłtrz łwowolny tákże towáfryłze/
15: A nawięłzy ten poczet łwowolnemu píłze.
16: Bo pewnie táf poćciwy drabłką mułi łłżyć/
17: Bo wiem że táf włzeteczny przed nim będzie płżyć/
18: Bo więc káfdy kochánki łwoie rádłzey pieści/
19: Acż więc drugi s tey roty zginie y bez wieści.

20: **Swiát łie roi iáko pczóły.**

- 21: **A** Bowiem táf w tey ordzie by pczóły łie roiáf/
22: A bártniká s powrozem też łie drudzy boiáf/
23: Bo y s cudzey komory nołzáf miód ty pczóły/
24: Kiedy więc po łwey myłli rołpułzczáf fokoły.
25: A czoż gdy grozy nie máłz ni łpráfwiłdliwości/
26: Dziwnie nas ták vwiodłly ty łwieckie chćiwości/
27: Ze nędznik mułi leżec włzędy potłoczony/(*marg*) **Przeż łwiát**

⌘ zły. (-)

- 28: A ci co im fwiát służy podniefli ogony.
29: A fwowolnie wirzgáiąc tłuką drobne bydło/
30: Ze tám żaden nie wydzie bez pomłty ná skrzydło/
31: Abowiem iáko co rzec owey byłtrey szkápie/
32: Gdy iey nikt nie hámuie wżytko co chce szłápie.
33: A záprawdę poćiwy muśi sie tym brzydzić/
34: A co fwiát márnny broi iest sie zá czo wtydzić/
35: Gdy iego kochánkowie powoli buiáią/
36: A co chcą po swey myśli wżytko śnádnie máią.

37: **Świát nigdy nie trwáły.**

Pórzysz

strona: 270

Zegnánie s fwiátem.

Lift 270.

- 1: Pórzysz iefli też ná nim będzie ták trwálego/
2: Coby sie nie spádáło zázwdy czáfu swego/
3: A iáko sie rozlicznie ná nim wżytko mieni/
4: Nie wżrysz tego Lecie coś widział Wiefieni.
5: Poyrzyzli ná páłace ná wyftáwne zámki/
6: Ná ony twárde miáftá ná wptórzzone ganki/
7: Ná ony Alábáłtry ná ony Mármury/
8: Więc ná wieże wyfokie á ná mocne mury.
9: Alic to z máłym czáfem iáko gnoy w oborze/
10: A iáko żebráczy páfzcz ták sie wżytko porze/
11: A iáko márne plewy wżytko sie rozleći/
12: Ze tám ledwe zoftáną iedno márne śmieći.
13: Więc y oni pánowie co w tych scíanach siedzą/
14: Kiedy ie mroz powárzy áni fámie wzwiedzą/
15: A kázdemu sie ták zda by miał buiáć wiecznie/(*marg*) Flus zle s śmier

⌘ cią grác. (-)

- 16: A iáko ná trzy tuzy ták każe beśpiecznie.
17: Alic pan reftu przegrał álic go iuz niofą/
18: Bo miálá czterzy krole oná páni s kofą/
19: Bo tá y tuzem wygra czáfem y niżnikiem/
20: A ktoby iey chciał vmknąć być mu nieboźczykiem.

21: Świátu muśi pochlebować kto chce

22: z nim dobrze być.

- 23: **A** Ták gdyż widzę ten śwíát ták márną obłudą/
24: Ze w nim dobrzy nádzieię máią bárzo chudą/
25: Bo kto chce z nim dobrze być muśi mu folgować/
26: A iego márnym śpráwam záfwdy pochlebować.
27: Ano ná poćciwego to przyśmáki trudne/
28: Vdác fie s wżeteczeńśtwem ná śpráwy obłudne/
29: Kto fie przywykł záchowác w śwey cnotliwej ślawie/
30: Trudno iuz ma przywyknąć niepoćciwej śpráwie.

31: Obietnice Páńskie.

- 32: **B** Oby iuz muśiał śtrácić Páńskie obietnice/
33: Ktorych nam nie wywráca nigdy Pan ná nice/
34: Iż kto mu fie záchowa tu w śwey powinności/(*marg*) Páńfka opieká. (-)
35: Dziwuie on tákie chowa tu w śwey opátrznóści.
36: A dziwna to iest iego od wiekow opieká/
37: Iáko on poćciwego tu śtrzeże człowieká/

Zz ij

Ze mu

strona: 270v

Zegnánie s śwíátem.

- 1: Ze mu y włos nie zginie vgodzi w to śnádnie/
2: A wżetecznemu czáfem ták y ze łbem śpádnie.
3: A ktemu poćciwofcią obiecał káźdego/
4: Ozdobić y nápełnić wśzytki káty iego/

5: A káždego s tych czeka w niebieskiej rádości/

6: Aby wzięli zapłátę zá swoie łałości.

7: **Swowolnych mieysce.**

8: **A** swowolne odfyła gdzieś w nadolną ziemię/

9: Bo to zázwdy niewdzięczne było przed nim plemię

10: Bo to pewnie obiecał iż zá złość káždego/

11: Pewna pomstá nie minie wedle stanu iego.

12: Bo go zła sławá strapi tu ielzche ná swiecie/

13: A tám dyabeł powoli iáko swego gnecie.

14: Bowiem to ielst rzecz pewna y tu zá żywotá/

15: Zły także y po smierci nie wydzie kłopotá.

16: Więc niewiem co ielst lepsze s światem krotko bywfzy/(*marg*) Iáko obrác czo

: lepsze. (-)

17: A iego tu łotroftwá z złą sławą vzywfzy/

18: A od niego odchodząc dáć w przemycie łkorę/

19: Czyli s cnotą do Páná lecieć prosto wzgorę.

20: Ale mnie proftakowi pewnieby sie zdało/

21: Iż sie temu ná gorze wżytke lepiey sftáło/

22: Bo tám zázwdy rołkołzy dziwnych vzywáią/

23: A ci zálię nadolni płączącz nárzekáią.

24: Ktorzy s czálem záżyli światá piełczzonego/

25: Iuż tám mułzą vzywác kłopotu wiecznego/

26: Abowiem to ináčzey fnadź trudno być może/

27: Iuż iákoś sie zádłużył iuż tak płác nieboże.

28: **Do Swiátá.**

29: **A** tám moy miły swiecie pokim ielzche s tobą/(*marg*) S światem sie

: lepiey w czás

: rołfądzić. (-)

30: Wolę iż sie powoli rołpráwiwá s tobą/

- 31: Iuż ia tobie dopuſzczam twoich wŕzeteczności/
32: A thy mnie teŕ brácie ŕycz ſławney poćciwości.
33: Abych mogł ná wŕzem vŕżyć ſtanu poćciwego/
34: Záchował ſławę ſpełná/ y Páná ſwoiego
35: Vbłagałbych/ co widzi y me y twe ſpráwy/
36: A wŕzytko roſpráwuie ták iáko krol práwy.(*marg*) Złem zá złe
: ſie płáci. (-)
37: Dobrym dobrze opłaca ná wŕzytkim obficie/
38: A złe teŕ záſię karze iáwnie známienicie/

strona: 271

Zegnánie s ſwiátem.

Lift 271.

- 1: A iſcie táká miárká byſ mi iedno wierzył/
2: Káždemu tám odſypá/ iáká teŕ tu mierzył.
3: Bo żadnym obyczáiem inák nie moŕe być/
4: Káždemu ſie zła ſłuŕzbá muſi zle záplácić/
5: A dobremu teŕ dobrym muſi być oddano/
6: Bo ten dekret iuż ná ſwiát dawno wywołano.

7: Do Cnoty.

- 8: **A** ták ma miła cnoto wolę ia być s tobą/
9: Gdyŕ tá márna obłudá ma co czynić s łobą/
10: Szykuiąc tám ſwe woſłká co go náſłáduiá/
11: A ty teŕ ſwe opátruy co cie tu piłnuiá.
12: A proſzę zálecaj mię Pánu z wyſokości/
13: Bo widzę ŕe nie zwyſzłzy nikt ná tey niſkości/
14: Wolę tego pilnowác zá ŕywotá ſwego/
15: Co mię moŕe ozdobić iáko poćciwego.
16: A być pewien obietnic od Páná ſwoiego/
17: Ktore podał ſwym wiernym z miłofierdzia ſwego/
18: Bo y co ſwiát moŕe dáć tám tego obficie/

- 19: Tu ielzczę zá żywotá/ á potym łowicie.
20: A ty iuż ziemłkie krotkie márne krotofile/
21: Odday ie komu raczyłz kto ich łzuka mile/
22: A zwłalzczá ty wżeteczne ktore łą z lekkołcią/
23: Gdyż leplżych może vżyć káždy s poćciwołcią.

24: Do Swiátá.

- 25: **A** ták moy miły łwiatku wczás łie żegnam s tobą/
26: Acż iednák poki poty tu mułżę być s tobą/
27: Iedno mię prołżę wypuść s łwych figłow wżetecznych.
28: Bo wołę náłładowác poćciwych á wiecznych.
29: Ktore mogą ozdobić y łławę poćciwą/
30: Y tám mię doprowádzić kędy łwięći żywą.
31: Bo łnadż máło nie lepiey niż s tobą tu złęgo/
32: Tám záwždy po łwey myłli vżyć rołkołżnego.
33: A ták gdy Pan rołkaże iuż mię też nie winuy/
34: Iż łie żegnác nie będe/ iuż tu łwoich pilnuy/
35: Ktorzy łie nie ođłtąpią do gárdłá łwoiego/
36: Vżywáiac w omyłkach łobrođzieyłtwá łwego.
37: A ty łnie też nie zářzy iż do Páná w łniebie/
38: Wołę iść kiedy każe ođłtawłzy od łiebie/

Zz iij

strona: 271v

Zegnánie s łwiátém.

- 1: Boś ty nie ielł dziedzicem ielłteś łam gołpoda/
2: A wołę zápláciwłżyc rołpráwić łie s tobą.
3: Abyś łie nie háłmował gdy poyde łod łiebie/
4: Wołę wieczną gołpode žyednáć łobie w łniebie/
5: W ktorey iuż mogę vżyć łokoju wiecznego/
6: Niż łie s tobą háđrowác záwždy czáfu łwego.

7: Do Cnoty.

- 8: **A** 2 ták ma miła cnoto y spráwy poćciwe/
9: Tu mie nie opuścżaycie będąc wiecznie żywe/
10: A służcie wiernie ludziom ktorzy was tu znáią/
11: A o wálze zacności pilnie sie stáraią.
12: Bo sie wámi ozdobią piękniey niżli złotem/
13: Ani owym od fwiátá z bryżyki forbotem/
14: Bo ia ten fwiát iuż żegnam y z iego spráwámi/
15: A wolę s tymi zośćać co przelstáią z wámi.

16: Do Gośpody.

- 17: A ty ziemka gośpodo iuż cie też Bog żegnay/(*marg*) Swiát go=
: spodá. (-)
18: A me poćciwe spráwy tu przed fwiátem zeznay/
19: Zem sie zázwdy poćciwie záchował w gośpodzye/
20: A teraz łobie też chcę iuż być ná swobodzie.
21: A proszę ielliby co ná tramie zośćáło/
22: Pomaż/ boć więc ták kryfek bywáło niemáło/
23: A kiedy iuż czás przydzie mego záwołánia/
24: Daż mi kwit poćciwego ná wżem záchowánia.
25: Bych beśpiecznie wędrował do rzemięłlá swego/
26: A ták okazał sztuki wárłtátu swoiego/
27: Aby mię w cech przyięto/ bych zá miłtrzá robił/
28: A swe poćciwe spráwy ták ná wżem ozdobił.
29: Tey więc łákomey ziemi oddaż moje kości/
30: Dufzá miła skąd wyszłá niech idzie w rádości.
31: Ciáło s czáfem przy tobie tu niech odpoczywa/
32: Znaydzieć ie zálię dufzá gdyż iest wiecznie żywa.

33: Do Powinowátych.

- 34: **A** 2 Me wżytki życzliwe Pánie Boże żywy/
<http://rcin.org.pl>

35: Záchoway tu w fwey łálce á day ftań poćciwy/

36: By też ná to pomnieli iż ftoią w gołpodzie/

37: A myłlili o łobie wczás y o przygodzie.

strona: [272]

Zegnánie s fwiátem.

Lift 274.

1: Ktora kázdego pewnie złego nie ominie/

2: A ták rychłó w gołpodzie iáko w drodze zginie/

3: Bo kogo ty fwym Duchem bédziefz raczył rządzić

4: Y w gołpodzie y w drodze nikt nie może zbłądzić.

5: Nieżyczliwym rácz też dáć poćciwe vznánie/

6: Aby kázdy rozmyłłá ná fwe powołánie/

7: A pomniá kázdy pilnie ná fwe przyfzłe czáfy/

8: By fie potym nie zátłukł gdzie w głębokie láfy.

9: **Do dobrych towarzyszw.**

10: **W** ięc wy też dobrzy brácia cochmy tu bywáli/

11: A tey fwiátá obłudy łpołu vzywáli/

12: Rozmyłłaycie wždy czáfem ná co wam też ma przyść/

13: Bo wiem krotko y długo pewnieć wam też tám być.

14: Poćciwość/ łlawę/ łtałość/ ná pieczy miewaycie/

15: A cnoty bądźcie pilni/ á Pánu dufaycie/

16: Bo widzicie od fwiátá żeć łłába otuchá/

17: Pewnieć wam z iego rády być v złego ducha.

18: Bo iefli odpádniecie od Páńskiey opieki/

19: Pewnie gdziećie nie rádzi tám wam być ná wieki.(*marg*) Zle odpásć od

1: Páńskiey o=

1: pieki. (-)

20: Bo więc bez przewodniká trudna bywa drogá/

21: Bá czáfem y ná piałku pośliznie fie nogá.

22: **Do Swiatká znowu.**

- 23: **A** Ták moy miły fwiatku iuż sfolguywá łobie/
24: A co komu przyłtoi to myłlwá o łobie/
25: Bo ty trudno małż przełtác tych łwych obłędności.
26: A mnie iuż máło po nich gdym przyłzedł k łtárości.
27: Przyłtoyniey mi iuż przyłzłe rzeczy przepátrowác/
28: A co k czemu przyłtoi pilnie vpátrowác/
29: Sądy Páńłkie á łpráwy dziwne rozeznawác/
30: Ałwe włzytki połtepkı ná łáłkę mu dáwác.
31: Pomiernego żywotá vżywác poćciwie/
32: Gdyż łlawá w tákim łtanie y po łmierći żywie/
33: A czekác záwołánia od Páná łwoiego/
34: Gdyż wiem iż żaden moczár nie może vydź tego.(*marg*) Powinowác=
: two náłze. (–)
35: A też niewiem przeczby łie náłzbyt łekác tego/
36: Gdyż to powinowáctwo z dekretu Páńłkiego/
37: By też namożnieyłżego iuż nie może minác/
38: Slizay łie tu iáko chcełz iednáł łie ochynác.

Zz iij

strona: [272]v

Zagnánie s łwiátem.

1: **Do Powinowátých.**

- 2: **W**y też powinowáci nie záłdrcie mi tego/
3: Gdy poydę s tych fráłunkow do Páná moiego/
4: Abych liczbę vczynił z włodárłtwá łwoiego/
5: A odniołł kwit łáłkawy z miłofierdzia iego.
6: A rádżę bądźcie pilni powołánia łwego/
7: Bo żaden pewnie niewie kiedy łkoczyc płiego/
8: A nie łżycie ni ná czym łwych łtanow cnotliwych
9: Gdyż to łtára powinność łłáchćicow poćciwych.

10: Bo toć wálzá ozdóbá/ toć wálze klenoty/(*marg*) Ozdobá poćci=

: wego. (-)

11: Odrzuciwłzy włzeteczność bądźcie pilni cnoty/ Bowiem tá wálze łtany ma ozdobić włzędzie/

12: Tá y tu y po łmierci zówzdy łławną będzie.

13: Stą zówzdy vzywiece rokołżnych żywotow/

14: Tá was ma zówzdy wywieść y s przyłżlych kłopotow/

15: Ze ná łwiecie v włzytkich wdzięcznemi będziecie/

16: Y po łmierci tám gdzie łą cnotliwi łiędziecie.

17: **Do Bogá.**

18: **T**Y też moy miły Pánie z niebá z wyłokości/

19: Przyym więc duchá moiego ziemiá niech ma kości.

20: Kiedy przydzie iuz on čás zówołania twego/

21: Ráczyłz mię łobie przyiąć zá włafnego łwego.

22: Bo ieflim zle łzáfował tu żywotem łwoim/

23: Zákriyże to moy Pánie miłofierdziem twoim/

24: A niech mię wiárá zbáwi o twej dołtoyności/

25: Ktorą ia mam o tobie w vprzeyej łtałości.

26: A niechay moy łprzećiwnik nie ma zemną łpráwy/(*marg*) Sprzećiwnik

: łtárt mocą

: Páńłką. (-)

27: Ktoregoś ty zwyciężył iáko moczárz práwy/

28: Ktory czeka w rádości dekretu onego/

29: Ktoryś raczył vczynić tu ná niewiernego.

30: Iż iuz dawno ołádzon nie trzebá go łádzić/

31: Lecż iż ia tobie vłam nie dáyyże mu rządzic/

32: Niech ten dekret záchowa ná twe niewierniki/

33: Bo tym łácno bez ciebie może zmylić łzyki.

34: A gdy przydziełz tu ná łwiát w oney łwey možności/

- 35: Gdy sie z duŝą poŝpołu złączą zafię koŝci/
36: Day ŝłyfzeć on wdzięczny głoŝ poŝpołu z onemi/
37: Ktore będziesz raczył zwąć przyiacioły ŝwemi.

strona: 273

Zegnánie s ŝwiátem.

Liŝt 273.

- 1: Podźciesz iuŝ moi mili w niebieŝkie rádoŝci/
2: Ktorem wam z dawná ŝpráwił s ŝwey Boŝkiej miłoŝci.
3: Bowiem ia chcę gdzieŝ ia ieŝt áby ŝludzy byli/
4: Ktorzy mnie ŝwemu Pánu ná ŝwecie wierzyli.

5: **Do Wŝzetcznikow.**

- 6: **A** Wy teŝ wŝzetcznicy obaczyć możecie/
7: Co zá zylk s ŝwych złoŝciwych ŝywotow weźmiecie/
8: Tu ná ŝwecie złey ŝlawy pracey záŝywiecie/
9: A ná on czás z onemi tułác ŝie będziecie.
10: Ktorzy będą ŝkał proŝić áby ie zákryły/
11: Aby ná onę frogoŝ ŝwoię nie pátrzyli/
12: Gdy wŝlyŝzą on dekret co o nim ŝlycháli/
13: Iuŝ podźcie precz złoŝciwi coŝcie mie nie ználi/
14: Iuŝ tám macie opráwcę coŝcie mu ŝlúżyli/
15: A lepiej ŝnadź byŝcie ŝie byli nie rodzili/
16: Widząc ony rádoŝci coŝcie ie ŝtráćili/
17: Y coŝcie ŝie s tym ŝwiátem á s czártem bráćili.
18: Nie ŝmiech to báránie.

19: grafika

strona: 273v

1: **Zywot y ŝpráwy poćciwego**

2: **ŝláchćiczá Poŝkiego Mikołáiá Reyá z Na=**

3: **głowic/ kthory był zá ŝlawnych krolow Poŝkich Zygmuntá**

4: **wielkiego pirwŝzego thym imieniem krolá Poŝkiego/ á po=**

- 5: tym zá Zygmunta Augušta fyná iego także wielkiego á sław=
6: nego krolá Polkiego. Ktory nápiśał Andrzej Trze=
7: ciefki iego dobry towarzysz/ który wie=
8: dział wśzytki spráwy iego.

- 9: **T** En to Mikołay Rey wyfzedł był s
10: ftáradawnego á poćciwego domu/ ktore zá=
11: wždy Reymi zwano/ ktorzy fie ząwždy piśa=
12: li z Nagłowic ze wśi ziemie Krákovskiej/ po
13: wiátu Kfięskiego/ nie dáleko rzeki Nidy. A ci tho Reyowie
14: byli s ftáradawná herbu Okłzey/ który tho herb zánioś był(*marg*) Naukerus Słę
: żak Okłza zá=
: nioś do Pol=
: fki. (-)
15: do Polki nieiáki Naukerus Słężak/ który tu ieździł w pofel=
16: ftwiech do krolow Polkich/ y potym mu fie w Polźcze fpo=
17: dobáło/ y tu był ofiadł/ y był Biskupem Krákovskim/ y ten
18: kołcioł wielki iáko teraz sam w łobie ieft ná zamku Krákov
19: fkim on z gruntu zbudował. Y wiele potym thu tych Okłzy=
20: cow do Polki fie zá nim było przyniośło/ ktorych y po ty czá
21: fy dofyć ieft. A był to narod tych Reyow ząwždy cíchy/ fko
22: mny/ poćciwy/ nie báwiąc fie nigdi żadnemi fwieckimi sprá
23: wámi/ tylko ząwždy fpokoynego á poćciwego żywotá fwe=
24: go flácheckiego vzywáli. Acz był ieden Stároftą ná Rowie
25: gdzie dziś Barem zową/ Rycerfkiego ftanu tám vzywáiąc/
26: y támże go potym wielką mocą Tátárowie dobyli y zábili.
27: A ten to Mikołay Rey miał oycá Stániślawá s tychże Na=
28: głowić/ á Strijá rodzzonego Piotrá/ kthory żony nigdy nie
29: miał/ támże w tych Nagłowicach leży/ bo mu fie były dzya=
30: łem doftály/ ktore przypádły ná brátá Stániślawá.

31: A ten Stániśław ociec tego tho Mikołáia vdał sie był ná
32: Rycerſki chleb do zyem Ruſkich/ thámże fie z młodości pa=
33: rał/ bo tám miał Strijá herbownego teyże Okſzey/ nieiákie=
34: go Wątrobkę Arcybiskupá Lwowſkiego/ kthory go około
35: liebie báwił/ y thámże fie był pirwſzą żoną ożenił z narodu
36: Buczáckiego. Kthora gdy mu vmárłá poiął był drugą żonę
37: támże w Ruśi z imieniem niemáłym Bárbárę Herburtow=
38: neſ/ z domu z dawná ſławnego Fulſztyńſkiego/ fioſtrę rodzo

ną Her=

strona: 274

żywot á ſprawy

Liſt 274.

poćciwego ſláhcicá

1: ną Herburtá Odnowſkiego Káſztellaná Bieckiego y Stá=
2: roſty Sądeckiego/ herbu trzech mieczow w iábłku/ kthora
3: była zoſthálá wdową po zacnym człowieku po Zorawiń=
4: ſkim/ kthorego byli poimáli Turcy ná Bukowinie zá Alexán=
5: drá krolá/ kthory potym támże w thym więzieniu w kilku lat
6: vmárł/ támże w Ruśi potym mieſzkał. Thámże fie mu s tey
7: Herburtowny vrodził ſyn ten tho Mikołay w miáſtecčku w
8: Zorawnie ktore dzierzał/ nád Nieſtrem/ nie dáleko Zydáczo
9: wá/ w mięłopuſtny wtorek/ Roku Bożego 1515. Támże w
10: tym Zorawnie ten Stániśław Rey vmárł/ y thámże leży. A
11: tu dzierzał w Krácowſkiej ziemi Topołą/ Ślanowice/ Bo
12: bin/ ále tu bárzo rzadko bywał.
13: A iż był człowiek pobożny/ poćciwy/ á ſpokoiny/ á nie pa=
14: rał fie żadnemi ſpráwami ziemſkimi/ tákże też y o wychowá
15: nie tego ſyná máło dbał/ bo iednegoż miał/ tákże gi przy ſo=
16: bie chował áż do niemáłych lat/ że go byli potym ledwe ná=
17: mowili iż go był dał do Skármierzá do ſzkoły/ iż thám było
18: bliſko iego wſi Topoley. Támże był dwie lecie/ y nic fie nie

19: náuczywłzy wziął go był zálie do domu/ y potym go był dał
20: do Lwowá/ y tám fie też nic nie náuczył/ báwiąc fie między
21: przyacioły/ bo iuż był podrośły/ á był tám dwie lecie. Po=
22: tym go dał do Kráková/ y był rok w burfie Ieruzalem/ też
23: mu máło álbo nic pomogło/ bo iuż rozumiał co to iest dobre
24: towarzyftwo.
25: Y zdáło fie oycu iż iuż był náuczony człowiek/ á on przed=
26: fie iáko dawno nic nie vmiał/ wziął go zálie do domu do one
27: go Zorawná. Thámże z rucznicą á z wędką biegáiąc około
28: Nieftu áż do ośmnaście fie lath ćwiczył Bąki ftrzeláiąc. A
29: gdy przyniośł pełne zánádrá płóćić/ lafkowych y wodnych
30: orzechow/ á kaczorá álbo gołębiá ábo wiewiorkę zá pásem/
31: to go z oney kofzule s płófkonek roftrząfáli rośpaławłzy/ áno
32: włzytkiego dobrego dofyć. To fie tu w nim kocháli mowiąc
33: Nic náłz Mikołay nic/ bá nie zálezyć ten ná ftárość grufzki w
34: popiele. Ano prawdę mowili/ bo było práwie ze włzytkiego
35: nic. Potym go pośłáli do Topoley do Strijá/ áby go był
36: wypráwił gdzie ná słuźbę/ y kupili mu kithayki ná kábat ná
37: wypráwę/ á on fie iął brogiem wron łowić/ á nim mu włzy=
38: to fukniey/ tym onę kithaykę wykraíal ná proporczyki/ á czy=
39: niąc drzewcá z onemi proporczyki przywíezował wronam
40: do fzyie á do ogoná pod fkrzydło á żywo ie puźczał. Táкке z

onemi

strona: 274v

Mikołáiiá Reyá z Nagłowic.

1: onemi proporczyki lataíiąc wygnály ine wrony y káwki precz
2: że fzkody w gumniech nie czyniły. A ten dla kábatá rok przy
3: vrzędniku muíal mieśzkáć/ áż ociec przyiechawłzy toż mu i=
4: ny śpráwił/ á pan młody fie ćwiczy około brogow z wroná=
5: mi. Y dał go potym iuż we dwudzieftu lat do páná Andrze=

- 6: iá Tęczyńkiego/ ktory ná ten čás był Woiewodą Sędo=
7: mirskim/ á był to człowiek zacny y mądry/ ácz był wzroftem
8: máły ále głowę wielką miał.
9: Tám pothym będąc począł go pan w listy polskie wprá=
10: wować/ bo łacińskiego ięzyká bárzo máło ábo nic nie vmiął
11: Támże potym z listow/ z rozmow miedzy piłárzmi/ s czytá
12: nia/ á fnadź więcey z náтуры/ iął sie iuż był przegryzowác po
13: trofze y łacińskiego piłmá czytác/ á czego nie rozumiał thedy
14: sie pytał. Tákże potym z onego zwyczáiu począł potrofze ro=
15: zumieć co czytał/ á Bog á náturá ofátká dodał/ iż był przy=
16: szedł potym *ad iudicium*/ iż wždy iuż rozumiał co czarno á co
17: biało. Iedno iż mu to wiele przekazało iż był ząwždy zábá=
18: wion towárzyftwem á muzyką ták z náтуры/ że rzadkiey kto
19: rey nie vmiął. Texty dziwne á wirfze rozmáite ták nic sie nie
20: rozmyśláiąc czynił. A był pan bárzo ciekáwy z młodu/ że ni=
21: gdy ná iednym mieyfcu długo posiedzieć nie mógł/ á myfli=
22: wftwo mu też wiele przekazało.
23: Pothym záfie odstáwłzy od onego páná parał sie z nowu
24: miedzy przyciacióły w Ruśi/ ále nigdy nie służył/ á wśákoż
25: był ząwždy pilen Hetmáná ktory był ná ten čás zacny czło=
26: wiek Mikołay Sieniáwki Woiewodá Bełki potym Ru=
27: fki/ radby też był widział co ludzie zacni czynią/ ále mu sie te=
28: go nigdy pozdárzyć nie mogło. Bo był ták fortunny álbo też
29: niefortunny/ że powiádał iż nigdy zá żywotá iego tháka nań
30: potrzebá nie przyszlá/ áby był powinien kordá swego dobyć
31: chybá w rozwadzaniu/ á to był pan bárzo ciekáwy/ iedno iż
32: był wielkiego záchowánia á dworfki. A nigdy żadney przy=
33: czyny s siebie nikomu do złego nie dał/ thák tego około siebie
34: przeftrezzał.
35: Potym sie był ożenił/ poiął był z imieniem nieiáką Kołno

- 36: wną s Sędziżowá tu s Krákwfkiey ziemie/ lieftrzenicę Ar
37: cybifkupá Rożego/ ktory był powinowátym fwym niemá=
38: ło imienia nákupeł/ tákże fie też iemu było doftáło w Chełm=
39: fkiey zyemi Kobylfkie imienie y Siennicá. Támże to w tym
40: imieniu więcey go potym doftawfzy przemiefzkawał/ y tám

że był zá=

strona: 276

Mikołáiá Reyá z Nagłowic.

- 1: że był záłożył miáftheczko nie dáleko Chełmá przezwífkiem
2: Reyowiec. A wízakoż thu do Krákwfkiey ziemie bárzo go
3: záwždy przyrodzenie ciągnęło dla dworu/ bo bez thego być
4: nie mogli. A żadnego Seymu/ zyázdu/ áni żadney Korron=
5: ney [!] íspráwy nie zámiefzkał. Y był nań ftáry krol bárzo láfkaw
6: tákże y krolowa Boná/ y dał mu był iurgielt y ftácią Skár
7: mierfką y wieś/ tákże y wízycy pánowie bárzo gi rádzi wi=
8: dzieli y wiele mu dawáli. Tákte potym od Arcybifkupá Gá
9: mratá dzierzał Kurzelow y Bifkupice. A vrzędem żadnym
10: ziemfkim nigdy fie niechciał párać/ powieðał iż w zátrudnio
11: nym żywocie dwa co nalláchetnieyfze klenothy ociążone być
12: muřą/ Wolność á Sumnienie/ ktore powieðał iż w zábá=
13: wionym żywocie nigdy befpieczne być nie może. A wízakoż
14: kiedy rozumiał iż tego była potrzebá/ bywał pořtem/ y bár=
15: zo rad řlůżył Rzeczyřpolitey/ bo iuż ze zwyczáiu rozumiał
16: y řpráwy Koronne/ y práwo řpřolite. Ale fie niechciał za=
17: dną rzeczą báwić/ tylko wolny á řpokoyny żywot łobie łobie
18: rał. A s Polfki też iáko żyw zá żadną gránicę nie wyiechał/
19: chybá w kfięřtwie Litewfkim bywał y to bárzo máło.
20: Potym fie parał okořo krolá onego řlawnego Zygmuntá
21: Auguřtá/ ktory mu też był ífcie miłóřciwym pánem/ y dał mu
22: był iurgielt ná Chełmfkim mycie/ y wieř mu był dał/ kthora

23: była dziedziczna Mikołaiá Odnowłkiego/ iedno iż była miá
24: ła przypásć ná krolá iure donatorio/ którą zwano Dziwiá=
25: ciele. A ten to Mikołay Odnowłki był mu brátem blifkim/ y
26: dał mu był fwe práwo iefzcze zá żywotá fwego/ á był Kálz=
27: tellanem Przemyłkiem y Stároftą Lwowłkim.
28: Potym thu w Krácowłkiey ziemi nád Nidą záłożył był
29: miáfto przy Nagłowicach przezwiłkiem herbu fwego Oxa/
30: y niemáło był imienia tám potym przykupił.
31: Potym mu był dał Páweł Byłtram bráth iego blifki bez=
32: płodnym będąc dwie wsi w Lubelłkiey ziemi/ Popkowice y
33: Skorczyce/ y fpuścił mu ie był iefzcze zá żywotá fwego.
34: Potym gdy przyłzła prawdá fwiętha Ewányeliey Páń=
35: fkiey do Polłki/ kthora ácz była też y przed tym ále bárzo zá=
36: wikłána/ y piłał Poftillę Polłkim ięzykiem/ bo ácz był niu=
37: czony/ ále s czythánia á ze zwyczáiu tedy mu tho iuz fnádnie
38: przychodziło/ w ktorey niczym nie állegował dla lepłzey pe=
39: wności iedno ftárym á nowym zakonem/ y wiele ludzi fie by
40: ło tą poftillą w prawdzie obaczyło z onych dawnych zwy=

Aaa

kłych á

strona: 276v

żywotá fpráwy

poćciwego fláchćicá

1: kłych á záwikłanych nálogow ftárych. Piłał też przy thym
2: Káthechizm diálogiem ludziom młodym potrzebny. Prze=
3: łożył też Pfałterz Dawidow y z modlitwámi/ ktory też bár=
4: zo rádzi ludzie y czytáli y fpiewáli. Piłał theż żywot y fprá=
5: wy onego Iozephá żydowłkiego Pátriárchy czudnemi y o=
6: zdobnemi flowy/ ktory też ludzie bárzo rádzi widzieli. Pi=
7: łał też fpectrum álbo nowy czyfciiec/ áby fie ludzie s fthárych
8: błędow obaczáli. #Piłał też pod figurą Kupcá nadobną

- 9: Íprawę człowieká Krześcijánłskiego. #Pifał też Apokáli=
10: płim Ianá świętego cudnym Polłkim ięzykiem z wykłádem
11: zacnego á vczonego Doktorá w písmie święthym Henryká
12: Bulingerá. #Pifał też kfiąszki nadobne o potopie Noego
13: dzifiefyłym czáfom bárzo potrzebne á pożyteczne.
14: #Nápifał też dla dworfłkich ludzi nadobne kfięgi Wizerunk
15: s ktorego wiele káždy y náuczyć y obaczyć fie mógł.
16: #Pifał też potym Zwierzyniec łtanow Slácheckich ktorzy
17: ná ten czás żywi byli/ poćciwie krotkimi słowy/ kthore tylko
18: w ofmi wirłzach zależały/ ozdabiáiąc. # Pifał theż dla
19: białyłh głow Zátárgnienie Fortuny s Cnotą/ s ktorych łná=
20: dne mogły łwym powinnołciam zrozumieć.
21: #Pifał też dla dobryłh towarzyszew diáłogi rozliczne/ Ko
22: łterę s pijanicą/ Wárwáfá z Dikáfem/ Lwá s Kotem/ Gęs
23: s Kurem.# Pifał też záfię dla kmiotkow/ Woytá s Pá=
24: nem á s Plebanem/ iáko fie też o łwych doległosciach rozma=
25: wiaią. Y wiele inych rzeczy pifał co ich poginęło/ y kfięgi nie=
26: máłe [de neutralibus](#) w Brzełciu Lithewłskim y z Impreffo=
27: rem vtonęły.
28: # A náofłátek iuz we włzýtko fie ochynáwłzy pifał kfięgi ży
29: wotá człowieká poćciwego/ rozdzielony ná trzy wieki iego/
30: tho iefł/ młody/ łrzedni/ y łtáry/ iáko fie ma poćciwy czło=
31: wiek/ ná káždym łtanie będącz/ w łwey powinnołci zácho=
32: wác. Nápifał też nárzekánie ná nierząd Polłki. Przytym
33: Apophłegmátá rozmáite. Przemowę do poćciwego Pola=
34: ká łtanu Rycerłkiego. Przytym też Zbroię Rycerzá Krze=
35: łcijánłskiego. Náofłátek Zegnánie s łwiátem.
36: A włzákoż ná żadnym písmie łwym áni fie podpifać áni łwe=
37: go imieniá włpomnieć niechciał/ powiedał iż fie tego włty=
38: dał iż był nieuczony/ á miothał fie práwie iáko z motyką ná

39: łośńce. A co tych pieśni y nabożnych y świeckich/ wirszow

40: rozlicznych/ Epitháphia ludziom poćciwym/ thákże też y ná

herby ich

strona: 277

Mikołaiá Reyá z Nagłowic.

- 1: herby ich/ to temu y liczby nie było/ bo mu tho ze zwyczáiu á
- 2: á [!] z náтуры ták śnádnie przychodziło/ że tego przez iednę nocz
- 3: nápifał czo chciał/ bo wednie nie mógł bo był bárzo ludźmi
- 4: zábáwiony/ paniętá á ludzie młodzi zówždy fie około niego
- 5: bówili/ bo był człowiek poćciwy/ záchowáły/ dworfki/ zná=
- 6: iomy wżem/ á byli nań ludzie zacni bárzo łáfkáwi/ á żadne=
- 7: go śtanu mieć niechciał/ tylko był sobie żywot wolny á śpo=
- 8: koyny obrał/ będąc *nemini moleftus*/ thákże fie nigdy nikh
- 9: nie ozwał kthoby był nań kiedy o czo poškárzyć miał/ śam fie
- 10: káždemu ośdził y wśpráwiedliwił. Thákże sobie wśzytko
- 11: tuśzył iż fie iuż w żadny inśzy śtan áni w żadne zówikłáne śprá
- 12: wy nigdy wdác nie miał/ iedno iż ták śpokoynego á wolne=
- 13: go żywotá śwego wżywać miał. Bo ácz tho był pan z młodu
- 14: bárzo ciekáwy á beśpieczny/ á bárzo mu świátek śmákował/
- 15: ále iuż był potym śkromny/ trzeźwy/ śpokoyny/ thylko fie iuż
- 16: był ná wżem ná wolny żywot vdał/ á wśzákoż co czás przy=
- 17: nioł y Rzeczypośpolitey y przyiacielśkiey pośługi nigdy nie
- 18: omieśzkał. Támże w tey Okśzy ktorą sobie fundował y ko
- 19: ścioł zbudował powiádał iż miał wołą śwe kości położyć/
- 20: Pánu Bogu wśzytko poruczywśzy/ ták iáko o tym na=
- 21: dobnie w onych wirśzoch rozmawiáiąc fie s świátem
- 22: nápifał. A thoć była wśzytká śpráwá żywotá/
- 23: pośtěpkow/ y śpraw tego poćciwego
- 24: Śláhcicá Połśkiego.

strona: 277v

1: #Tenże Andrzej Trzeciefki

2: o Sláchćicu.

- 3: **S**láchćić ma być iáko skło zówždy przeźroczyły/
4: A od káżdey mákuły iáko Krylstał czyłyty.
5: Bo by infzey przyczyny do tego nie było/
6: To fámo słowo Sláchćic sílá zástapiło.
7: Bo Sláchćic sláchetnie sie powinien spráwować/
8: Iuż łzczęściu ni przypadkom żadnym nie folgować
9: Day Pánie Boże wżyfcy by pomnieli ná to/
10: Iákie zacne klenoty przypadáią zá to.
11: Bo poćciwość y sławá/ zacność/ dobre mienie/
12: A zá tym łáfká Páńfka y wieczne zbáwienie.
13: Drogoć to brácie.

14: Do Niedbálcá.

- 15: **C**okolwiek czynisz rozmyłay sie zówždy/
16: A końcá pátrzay/ ná czo ma przyść káždy.
17: Bo przełzłe rzeczy iáko táko miną/
18: A terážeyfze zówždy głośno łłyną.
19: Rozmył łobie/
20: Czás cie skrobie/
21: Coby tobye/
22: Ku ozdobie/
23: Twey ołobie/
24: Boć być w grobie/
25: Zówždy przyłufzáło.
26: Zimie małz czás
27: ná długiey nocy.
28: A zátym Bog żegnay/

- 29: Miew fie dobrze możeszli/
30: A co dobrze nie zápominay/
31: Byś fie potym nie omiełzkał.

strona: 278

- 1: **Reyestr álbo pokazanie krot=**
2: **kie miewfc ofobliwfczych/ dla prędfzego znalezye=**
3: **nia porządnie podług liter s pilnością zebrány.**

kolumna: a

- 1: A.
2: Alexánder dobrocią fwiát połiadł
3: Liłt 44.
4: Alexánder iáko fie s pochlebniiki ob
: (chodził/ 49.
5: Agátokles krol gárnczárczyk/ 53.
6: Antigon krol iáko brátá ładził/ 55.
7: Anyelfka łtraż/ 86.
8: Alexánder z żołnierzem/ 98.
9: Antygon s kuglarzem/ Támże.
10: Alexánder wielki s pirátą. 135.
11: Antygon z zábitym łynem/ 153.
12: Adrian Cefarz á Silenus. 168.
13: Apollo/ Agámedes/ Trophon/ Tá.
14: Antygon s pány/ 169.
15: Anyoł/ pułtelnik/ gołpodarz/ 175.
16: Anyoł pułtelnikowi rozwodzi łady
17: Boże. Támże.
18: Abráám z Anyołem/ 202.
19: Apophtegmatá rozmáite/ 111.
20: B.
21: Bog nie prágnie łmierci złego/ 5.

- 22: Błogosławieństwo dobrego á
- 23: pomsta złego/ Tąmże.
- 24: Bog ieft iłtność/ 8.
- 25: Bostwo iedno á nierozdzielne/ 11.
- 26: Baczeniem siła zwycięży/ 21.
- 27: Błogosławieństwo stanu małżeń=
- 28: łkiego poćciwego. 32.
- 29: Báltázár krol iáko był karan. 46.
- 30: Biaległowy Syreny ziemskie/ 47.
- 31: Bełpieczny żywot kto káždemu
- 32: praw/ 56.
- 33: Bog á cnotá iáko zá námi wołáią/
- 34: Liłt 67.
- 35: Bogáctwo iáko ieft dobre/ 69.
- 36: Boiaźń ieft rzecz przyrodzona/ 78.
- 37: Bez prawdy ine cnoty łabe/ 82.
- 38: Brutus á Licinius/ 93.
- 39: By cnotá była siłáby złego wítáło/
- 40: Liłt 96.
- 41: Burdá s fwiátem s ciálem á z dya
- 42: błem/ 116.
- 43: Bogáctwá ná co nam fá dáne/ 139.
- 44: Bogáctwo kto go rołtropnie vży=
- 45: wa dobre ieft/ 143.
- 46: Bog wízytko wie y widzi/ 147.

kolumna: b

- 1: Bez przygod fwięci nie byli/ 152.
- 2: Bywáli ludzie do Rády dobrzy. 163.
- 3: Biłkupi łudzy Rzeczypospolitey/
- 4: Liłt 187.

- 5: Bez grzechu żaden być nie może/ 196.
- 6: Bogáctwo Polfkie/ 243.
- 7: C.
- 8: Co ieft Fatum/ 2.
- 9: Cztery wilgotności w człowieku/ 3.
- 10: Co ieft duch prawdy/ 8.
- 11: Chociay trzy fą łtanowie ále iedno
- 12: Boftwo/ 9.
- 13: Czárt iáko to obaczył iż ci trzy ie=
- 14: dno fą/ 10.
- 15: Czego fie dziecię vczyć ma/ 12.
- 16: Czytanie czyni ćwiczenie/ 13.
- 17: Co słyfzyfz słuźnego to pámiętay/ 15
- 18: Cnotá s niecnotą zówždy ma bur=
- 19: dę/ 17.
- 20: Cnotá cel wźzego dobrego/ 22.
- 21: Cnotá zacna krolowa/ Tám.
- 22: Czás niech dármo nie vchodzi/ 23.
- 23: Co młody domá ma działáć/ 24.
- 24: Czworáki łtan ludzki. 30.
- 25: Człowiek ku Aniołowi podobien/ 36
- 26: Co powinien poćiwy w Rádzie/ 41
- 27: Cycero á Sáluftius/ 52
- 28: Chce fie nam Woyty być/ 66.
- 29: Co fą włafne fkárby náfze/ 67.
- 30: Cnotá ku fłońcu podobna/ 68.
- 31: Cnotá á Stałość fiołtry/ 73.
- 32: Co w kim gánifz to w łobie karz/ 81.
- 33: Chłop vmizgány z niewieściami po
- 34: łtawámi/ 83.

- 35: Co inſze mowi á inſze myſli/ 84.
- 36: Co od kogo brác y co prze kogo czy=
37: nić mamy/ 99.
- 38: Chudy zacnemu może dobrze vczy=
39: nić/ Támże.
- 40: Chłop co łaiął iż go od ſzubienice v=
41: cięto/ Liſt 101.
- 42: Człowiek głupi nikczemny/ 112.
- 43: Czytać ieſt wielka roſkoſz/ Tám
- 44: Ciało nas záwodzi/ 113.
- 45: Chwałá fáłſzywa/ 115
- 46: Chwałá prawdziwa/ Támże.

Aaa iij

Co przy=

strona: 278v

Reyeftr.

kolumna: a

- 1: Co przypada s poćciwey ſtároſci/
2: Liſt 126.
- 3: Co lepiey obrác złe czy dobre/ 129.
- 4: Człowiek poćciwy ſprávami ku
5: Bogu podobien/ 135.
- 6: Co ieſt być miłofiernym/ 140.
- 7: Co ieſt czyſte ferce/ Támże.
- 8: Cnota krolewſki klenot/ 142.
- 9: Cwiczony ſie ná wſzytko przygodzi/
10: Liſt 143.
- 11: Człowiek poćciwy iáko zwierciadło
12: Liſt 148.
- 13: Czytać roſkoſz/ 160.
- 14: Czás człowieczj iáko rok bieżący/ 172

- 15: Cwiczenie Rycerfkich ludzi/ 187.
- 16: Chytrość popow pogánfkich/ 202.
- 17: Czech z obyczáyami fwemi/ 241.
- 18: Co czynić w vpadkoch/ 255.
- 19: Co czynimy czáfu fzczeńcia/ 262.
- 20: Chłubá mocy náfzych omylna/ Tá.
- 21: Co Pan wiernemu obiecuie/ 263.
- 22: Co fą rogi co Dániel widział/ Tám.
- 23: Czym fie cieľzyć mamy/ 165.
- 24: D.
- 25: Dufzá ieft zówždy rozumna/ 1.
- 26: Dufzá ieft zówždy żywiąca/ 4.
- 27: Dobrze fie cudzemi przygodámi
- 28: kárác/ 17.
- 29: Dla bogáctwá żoná/ 31.
- 30: Dzatki iáka roľkoľz/ 32.
- 31: Diogenes iáko wzgárdził złoto/ 38
- 32: Dobry fie fzyrzy á zły fam zginie/ 39.
- 33: Dwá ftráchy o prawdę/ 41.
- 34: Dawid iáko był karan/ 46.
- 35: Dziwne fzáty dziwne teź przezwilká
- 36: Lift 57.
- 37: Dziwne wrzody dziwne lekárftwá/
- 38: Lift 60.
- 39: Dufzá poćciwy więzien/ 62.
- 40: Dufzá w ciele iáko więzien/ Támże.
- 41: Dáry wielką moc máią/ 65/
- 42: Dobry nieiedno łobie dobry/ 71.
- 43: Dziwne niebeľpieczeńftwá około
- 44: nas fie zátaczáią/ 83.

45: Dobry rozmyśl nigdy sie nie fráluie/

46: Lift 87.

47: Dla czego wízy náтурá dáłá/ 91.

48: Dobrodzieyftwá widome y niewi=

49: dome/ 94.

50: Dobrodzieyftwá ípolne/ Tám.

51: Dobrodzieyftwá mużzone/ Tám

kolumna: b

1: Dobrodzieyftwá nie nádzieżne/ Tá.

2: Dobrodzieyftwá trefunkowe/ 95.

3: Dobrodzieyftwá co nas nic nie ko=

4: íztuią/ Támże.

5: Dobrodzieyftwá żwirzące/ Tám.

6: Dobrodzieyftwá ízkodliwe/ 95. 97.

7: Dobra wola ltoi zá vczynek/ 98.

8: Dobre sie długo pámiętać muśi/ 100

9: Dobrodzieyftwo co zá nie láią y

10: dziękuia. 101.

11: Dobry co wízech krzywdy broní/ ále

12: Ínadź tácy wymárli/ Tám.

13: Doktor Pirułow/ Támże.

14: Dobremu wízytko sie dobrze dzieie/

15: Lift 102.

16: Dobra myśl poćciwa/ y muzyká nie

17: závádzi/ Tám

18: Dla ciála síłá tráćimy/ 104.

19: Dziwne drogi człowieká młodego/

20: Lift 121.

21: Dworzánie v Fortuny/ 122.

22: Dworzánie v cnoty/ Tám.

- 23: Dawid/ Noe/ y infzy/ 125.
- 24: Datán/ Abiron/ Kore/ Abiu/ 126.
- 25: Dobrym rzeczám y głupi zrozumie/
26: Lift 131.
- 27: Dobrzy iáko fwiátá vzywáią/ 132.
- 28: Dawid s pány/ 154.
- 29: Diogenes á Adrian/ 168.
- 30: Dwá Sláchćicy/ 147.
- 31: Dwá puftelnicy/ Támże.
- 32: Dobre iáko Pan z łáfką karze/ 175.
- 33: Dom wieczny niebo/ 177.
- 34: Dziwy Pan zówždy czyni/ 184.
- 35: Dziwy nád ltany mnieyízemi/ Tám
- 36: Dziwy nád káždym łtanem/ Tám.
- 37: Dobrowolnie pod łeć bieżymy/ 188.
- 38: Dániel á Abákuk/ 202.
- 39: Dawid/ Golias/ Saul/ 204.
- 40: Długi Koronne/ 148.
- 41: E.
- 42: Egipfcy krolowie iáko łtrzegli
43: łpráwiedliwości/ 56.
- 44: Ezechiel krol żydowłki/ 125.
- 45: Expektátywy/ 160.
- 46: Egipłki Muzyk/ 169.
- 47: Elekcja krolá/ 249.
- 48: F.
- 49: Fráfowny dwie łzkodzie ćirpi/ 85.
- 50: Fráfownemu włzytko gorzko/ 87.

Reyeftr.

kolumna: a

- 1: Fábricius s Pirufem/ 101.
- 2: Fortuny s cnotą vřtáviczna burdá.
- 3: Liřt 121.
- 4: Fortuná iáko mamká/ 146.
- 5: Fortunie nie mářz przecž wierzyć/
- 6: Liřt 151.
- 7: Fortuná chytry nieprzyiaciel/ 153.
- 8: Frářowny ni nacž řie nie przygodzi/
- 9: Liřt 155.
- 10: Frářunk nádzieią ma być vkrocon/
- 11: Liřt 173.
- 12: G.
- 13: Gniew nie ieřt náturá/ 75.
- 14: Gniew ma być rozmyřny/ 77.
- 15: Gniew vporny zły/ Támže.
- 16: Gniew poćciwego człowieká poży=
- 17: teczny/ 78.
- 18: Grzechy řmiertelne gniew zwycię=
- 19: ży/ Támže.
- 20: Gdy kto kogo tknie w rozmowie/
- 21: nie miło bywa/ 91.
- 22: Gniew Boży zákopał drogi/ 119.
- 23: Gotowość řtárego/ 136.
- 24: Głupi kto iednego cieřzy á řam řie
- 25: cieřzyć nie vmie/ 151.
- 26: Gorgias/ 177.
- 27: Gniew Páńřki iuž v progú/ 188.
- 28: Gotowość wierneho/ 196.

- 29: Gedeon á Mádiánitowie/ 205.
- 30: H.
- 31: Heretykowie co czynią/ 11.
- 32: Heli y fynow iego karanie/ 46.
- 33: Hárdego poftáwá łzpetna/ 69.
- 34: Heliafz/ 124. Helizeufz 125.
- 35: Heli y fynowie iego/ 126.
- 36: Hánnibál á Hifzkon/ 149.
- 37: Hefter/ Afwerus/ Amán/ 154. 201.
- 38: Hiſtoria o Tobiafzu/ y co z niey zá
- 39: przykład/ 198.
- 40: Hiſtoria o Ionáfie Proroku/ 199.
- 41: Hołd Wołofki/ 246.
- 42: I.
- 43: Iáko fie ludzie rozno rodzą/ 2.
- 44: Iáko poznać náturę człowieczą/ 3.
- 45: Iáko poznać przyrodzenie w dzie=
- 46: cięciu/ 6.
- 47: Iákie towarzifstwo tákie obyczáie/ 7
- 48: Imię Páńskie Iam ieft/ 9.
- 49: Iáko Bog ieft ſtrálfzny/ 10.
- 50: Iáko Bog ieft miłofierny/ Tám.
- 51: Iż Syn ieft práwy Bog/ 11.

kolumna: b

- 1: Iednemu człowiekowi máło trze=
- 2: bá/ Liſt 20.
- 3: Iednemu rozumu drugiemu for=
- 4: tuny potrzebá/ 22.
- 5: Iáko towarzyfstwa vzywác/ 24.
- 6: Iáko fie v dworu záchowác/ 25.

7: Iáka rofkofz w zgodzie małżeńskiey/

8: Lift 32.

9: Iáko kto w Rádzie włafnie ma zá=

10: fieść/ 50.

11: Iáki frogi grzech niesprawiedli=

12: wość/ 43.

13: Iulius Cefarz pochlebnikowi mil=

14: czeń kazał/ 50.

15: Iáka dziś v nas íprawiedliwość/ 55

16: Iáko indziey karzą o pijańtwo/ 60.

17: Iáko páchołki pánowie poią/ 61.

18: Iozue vkámionował zydá o Iákom

19: Ítwo/ 64.

20: Iákiey pychy vzywáli oycowie

21: Íwięći/ 69.

22: Iáko Íá drogie cnoty/ 82.

23: Iefienne gośpodárftwo/ 109.

24: Iefienne rofkofzy/ 110.

25: Iáko żywot poćciwy poítánowić/

:(115.

26: Iákob/ 125.

27: Iáko Íie do duchownego zawodu

28: hárować/ 129.

29: Infzy pokoy od Páná á infzy od

30: Íwiatá/ 132.

31: Infzą drogą zły á infzą dobry chodzi

32: Lift 142.

33: Iáko przyrodzenie rozumem gwał

34: íć/ 151.

35: Iáko Íie niefortunie bronić/ 153.

- 36: Iudyt z Holofernefem/ 154. 200.
37: Iáko przyrodzenie vfkromić/ 155.
38: Iáko gwalt czynimy żywotom
39: fwoim/ 157.
40: Iáko s czáfy biezymy/ 159.
41: Iáko ma być pámięć wieczna/ 161.
42: Iáko siedzimy pod cieniem fwiátá/
43: Lift 170.
44: Ináczey nas Bog á ináczey Fortu=
45: ná miłuię/ 178.
46: Iáko fwiátá vzywác/ 193.
47: Iákie Pan ciáło podawa/ 197.
48: Iáko fie poddác pod kroleństwo
49: Páńskie/ 198.
50: Iozeph/ Pháráo/ brácia/ 203.
51: Iob/ Noe/ y ini/ 205.
52: Iáko ieft lekki zakon Páńki/ 256.

strona: 279v

Reyeftr.

kolumna: a

- 1: Iáko ieft złę wzgárdzenie vpominá
2: nia Páńkiego/ Támże.
3: Iáko Pan Bog dla złości y miłofni
4: kom fwym nie przepuźcza/ 257
5: K.
6: Kto co widział trzebá pámiętać/ 24
7: Krotofile żołnierfkie/ 26.
8: Komu fie Pan zwirza owieczek
9: fwoich/ 51.
10: Kámbifes krol Scitiyfki iáko fprá=

- 11: wiedliwy był/ 56.
- 12: Králfomowne fłowká/ 84.
- 13: Kto w dym wlezie dymem fmier=
- 14: dzi/ 91.
- 15: Kto naprzod bieży fromotá iż ná
- 16: zad przybieży/ 129.
- 17: Kto iedzie ná dáleką drogę przepá=
- 18: truie rzeczy fwoie/ 131.
- 19: Kto fie fliza rad fie drugiego łápa/
- 20: Lift 137.
- 21: Kto proftą drogą chodzi/ 138.
- 22: Krzywdy iáko poćciwie vzywác
- 23: mamy/ 140.
- 24: Krotofile ftáteczne rozne od fzaló=
- 25: nych/ 144.
- 26: Krotofile bolące/ 165.
- 27: Kláztory niepotrzebne y ine dár=
- 28: mochleby/ 186.
- 29: Kondicie ná obronę/ 187.
- 30: Kriřtus niechciał fądzić/ 192.
- 31: Kogo winowác o niedbáłość/ 193.
- 32: Kriřtus nas łzámi fwemi pobija/
- 33: Lift 195.
- 34: Krotkie á rořtropne powieřci czło=
- 35: wiekowi poćciwemu należące/ 211
- 36: Kázimirz krol/ 147.
- 37: Kámieniec/ 148.
- 38: Kwiat bez owocu wiára bez cnoty/
- 39: Lift 259.
- 40: Kto nam krzyw w vpadkoch ná=

- 41: ſzych. 262.
- 42: Kto krzyw w nieſzczęſciu náſzym/ T.
- 43: Kto biye/ Támże.
- 44: L.
- 45: Lákomſtwo brzydki grzech/ 48.
- 46: Lagis Lákońſki krol iáko był ſprá=
47: wiedliwy/ 55.
- 48: Lákomego trudno práwie dobrym
49: zwác/ 63.
- 50: Lákomiec złego żywotá vżywa/ T.
- 51: Lakomic czego fie nádziewác ma/
52: Liſt 64.

kolumna: b

- 1: Lákomiec Woyt we wſi/ 66.
- 2: Lákomcę trudno zwác dobrym
3: człowiekiem/ Támże.
- 4: Lekarſtwo ná prawdę/ 85.
- 5: Lukulus Hetman/ 149.
- 6: Lekárſtwo ná złe ſpráwy/ 162.
- 7: Lepiey zarázem odćirpieć co potym
8: ma być/ 166.
- 9: Ludzie Polſcy iácy ſą/ 185.
- 10: Ludzie zwoiowáni iáko žáłoſni/ 186.
- 11: M.
- 12: Mámká iáka ma być/ 6.
- 13: Mátki dziewki czego máią vczyć/ 7.
- 14: Mądrość ieſt cel wſzytkich ſmy=
15: ſłow/ 14.
- 16: Młodemu ſzkodá káźdego czáſu v=
17: puſcić/ 15.

- 18: Miárá w káżdey rzeczy ma być cho=
19: waná/ Tám.
20: Młody fie ma ftárác áby dármo nie
21: rofl/ 18.
22: Máło pomoże czo widzieć á nie ro-
23: zumieć/ 20.
24: Mądry sławny/ 23.
25: Mytnik/ 39.
26: Mocne mury krolewskie/ 46.
27: Mądre mu nic nie zázkodzi/ 73.
28: Może fie bez gniewu pomsćić/ 76.
29: Máło dobrych ná fwiecie/ 78.
30: Myśl wspaniła nie wtráraszona/ 86.
31: Myśl nie poftánowiona/ 103.
32: Myśl nie wípokoiona/ 106.
33: Myśliwstwo źimie/ 111.
34: Moizefz/ 125.
35: Márníe próżnuiący/ 159.
36: Máximilian Cefarz s cieflą/ 169.
37: Mogłby rząd być gdyby ludzie
38: chcieli/ 186.
39: Mytá/ 187.
40: Mądroftki nam wiele przekażaią/
41: Lift 198.
42: Máchábeyfcy/ 205.
43: Mołkwićin/ 242.
44: Męstwo Polkie/ 243.
45: N.
46: Náuki pożyteczne/ 13.
47: Nic náuki nie pomogą bez dobrego

48: rozmyŝłu/ 14.

49: Nie dármo ŝie ludzkim obyczáiom

50: przypátrowác/ 18.

51: Nie rownego ŝtanu zóná nie dobra/

52: Liŝt 31.

Náámán

strona: 280

Reyeŝtr.

kolumna: a

1: Náámán Hetman Syryiŝki/ 64.

2: Nic trudnego nie ieŝt dla ľákom=

3: ŝtwá/ 65.

4: Náaturá pirwŝza iáko nas pláczé/ 67

5: Nic nie ieŝt złego co rozum rądzi [!] /

6: Liŝt 71.

7: Niebeŝpieczeńŝtwá zwády/ 72.

8: Nie ledá s przyczyn gniew w nas

9: pobudzon być ma/ 78.

10: Ná gniew lekárŝtwá nie máŝz w źa=

11: dney áptece/ 79.

12: Nie wnet z gniewu kárác/ 80.

13: Naŝzkodliwŝza rzecz ŝłowká záfár=

14: bowáne/ 83.

15: Nie ledá iáko práwego przyiacielá

16: doznác/ 89.

17: Niezle groŝz dáć á kilká vrobić/ 107.

18: Nowinek przykopác/ 110.

19: Niećwiczonemu wŝzytko trudno/ 113.

20: Nikczemny ni nacź ŝie nie przygodzi

21: Liŝt 143.

- 22: Nic możność áni bogáctwo bez
23: cnoty/ 145.
24: Náturá nas w niewolą záprzedála
25: Lift 166.
26: Nie dáć fie fortunie vwodzić/ 179.
27: Nikt dziś s chući nie rádzi/ 188.
28: Nie takie czáły były gdy práwá ftá=
29: wiono/ Támże
30: Nikt nie dzierzy powinności fwey
31: Pánu/ Tám.
32: Nikt nie iest coby chodził w fwiá=
33: tłości/ Támże.
34: Nic dobrego od dawnych czálów
35: poštánowić fie może/ 194.
36: Niemiec s fwemi obyczáyami/ 241.
37: Niedbáłość Polka/ 245.
38: Nic moc człowiecza bez mocy
39: Páńskiey/ 257.
40: Niedbálcy o słowo Páńskie/ 258.
41: Namocnieyſze Koncilium Páń=
42: ſkie/ 259.
43: O.
44: Od czego dziecię przeſtrzegáć/ 7.
45: Ożenienie wdzięczne/ 32.
46: Ocz poſłowi idzie/ 36.
47: Obzářstwo ſproſny grzech/ 59.
48: Opilcy co czynią/ 61.
49: O wárſtát natrudniey co ná nim
50: cnotę kuią/ 74.
51: Obráć łácnó co lepfzego á co gorſze=

52: go/ Liśt 78.

kolumna: b

1: O nieprawdę dogęby ápelluią/ 82.

2: Omylnemu omylnie lie dzieie/ 84.

3: Oreftes á Piládes/ 93.

4: Ochotna poftáwá dobre ferce czyni/

5: Liśt 96.

6: Ochotna vczynność długo trwa/ T.

7: Ochotny ízáfarz Boży ma być. 97.

8: Ogrodki pożyteczne/ 107.

9: Omylne pociechy/ 114.

10: O śmierć święci prośili/ 167.

11: Obroná Páńfka dziwna nád wier=

12: nym/ 173.

13: O Bogu nie trzebá mędrawác/ 195.

14: O świętościach iáko wierzyć/ 196.

15: Ochędośtwo Polńkie/ 243

16: Obroná Polńka/ 245.

17: Opilśtwo Polńkie/ 252.

18: Obroná Polakom/ 263.

19: P.

20: Przecz pan zákázował Adámowi

21: drzewá/ 1.

22: Przecz czárt zwiodł człowieká/ 2.

23: Płánety ziemię rządzą/ 3.

24: Predestináció co ieśt/ Tám.

25: Przecz pan dał przykazanie/ 4.

26: Pokármy dzieciom iákie/ 6.

27: Przodkowie náfzy iáko lie Bogu

28: przypátrzyli/ 9.

- 29: Prośbá do oycá niebieskiego/ 11.
- 30: Przykłády s Fábú/ 14.
- 31: Przypadki dworfkie/ Támże.
- 32: Pilność páná dobrego czyni/ 26.
- 33: Przyśmák do chuci przegłodzenie/ T
- 34: Płáczu sie ludzkiego ma ftrzedz
- 35: żołnierz/ 27.
- 36: Przewišká dobrej á zley żony/ 33.
- 37: Pogáńskie práwá ná fwowolne
- 38: niewiáfty/ Támże.
- 39: Práwá ná fwowolniki/ 34.
- 40: Powinność fláchćicá poćciwego/ 35
- 41: Powinność cnoty/ Támże.
- 42: Pośeł/ y iáko to wielki vrząd ieft/ 36.
- 43: Pośeł miałby być iáko Anyoł boży/
- 4 (37.
- 44: Poborcá/ 39.
- 45: Pan Rádny co powinien/ 40.
- 46: Pomítá zá krzywdę nie minie/ 43.
- 47: Pan írodze groži o nieśpráwiedli=
- 48: wość/ 44.
- 49: Pogáni iáko práwá poddánym
- 50: dzierzeli/ 45.
- 51: Pan zły iáko słup głuch/ Tam.

Bbb

Poćciwy

strona: 280v

Reyeftr.

- 1: Poćciwy może sie niczego niebać/ 46
- 2: Przecz pan nikomu nie przepuścza/
- 3: Lift 47.

- 4: Pyłzni á mocarze ciężej będą ćirpieć/
: (48.
- 5: Pochlebnicy gorfzy niż Krucy/ 49
- 6: Pochlebnik iáko Szkorpion/ Tám.
- 7: Pochlebftwo dziwne rzemięfło/ 50.
- 8: Prawdá wyfoko lata/ 51.
- 9: Poćciwy zówždy befpieczen/ Tám.
- 10: Pámięć wieczna iáka być ma/ 52.
- 11: Pyłznego poftáwy/ 53.
- 12: Philip Mácedońki krol íspráwi. 56
- 13: Poftawki zazdrościwego/ tám.
- 14: Pontały/ Ferety/ 57.
- 15: Poiázdy kołztowne/ 58.
- 16: Potráwy pozłócište/ támże.
- 17: Pan s pánią iáko fie rádzą o poł=
18: miłki/ 59.
- 19: Przecz ftárzy ludzie długo żywi by=
20: wáli/ 60.
- 21: Plugáftwo człeká opiłego/ 61.
- 22: Pijánego chłopá táiemnice/ 62.
- 23: Pijány ku beftiey podobien/ á iefth
24: nápoły vmárły/ támże.
- 25: Poćciwe lepíze niż pożyteczne/ 65.
- 26: Pirwíze wzrúfzenie nie iefth w náfzey
27: mocy/ 73.
- 28: Pan nas niechce mieć Kártuzy/ 74.
- 29: Poftáwy y íspráwy gniewliwego 75
- 30: Poćciwy síłá wymilczy/ 77.
- 31: Przyiacielá pochlebnego iáko po=
32: znác/ 80.

- 33: Pochlebnik co ftroi/ támże.
- 34: Poftawy fymulatá/ támże.
- 35: Przyiaciel práwy iáko trzecia ręká
- 36: Lift 90.
- 37: Práwego przyiacielá pilnie fzáno=
: (wác 92.
- 38: Pithyás á Damon/ támże.
- 39: Przyiaciel prawy alter ego/ 93.
- 40: Przecz ludzie krotko pámiętáią/ 100.
- 41: Przygody wżetecznych/ 103
- 42: Pomierny ząwždy befpieczny/ 105.
- 43: Pániey gofpodárftwo/ 109.
- 44: Przyfmáki domowe nie kofztowne/
- 45: Lift 110.
- 46: Przygody przyrodzoney przypádle/
: (113.
- 47: Prawdziwe pociechy/ 114.
- 48: Pożytek poćiwey ftárości/ 127.
- 49: Przewišká złych y dobrych/ 129.
- 50: Pociechy dobrego żywotá/ 131.
- 51: Przygodam w czás zábiegác/ 134.
- kolumna: b**
- 1: Pompeius y Stennius/ 135.
- 2: Philip Mácedoński/ Diogenes/ tám
- 3: Poćiwemu ftrożá nie trzebá/ tám.
- 4: Przelzłych czáfow fie nie lękác/ 136
- 5: Práwą drogą kto chodzi/ 138.
- 6: Pacificus co ieft/ 141.
- 7: Powážne ferce myfli nigdy nie zmie
: (ni/ 144.

- 8: Przygody cielesne/ 151.
- 9: Philozoph/ łługá z nowiną/ 153.
- 10: Przecz prosty człowiek dłużej żyw/
- 11: Lift 157.
- 12: Pokoy ftárego iáki ma być/ 164.
- 13: Przyrodzenia nikt zgwałćić nie mo=
: (że/ 171.
- 14: Pociechy ftárego/ 172.
- 15: Pan sie ziáwi kto sie o nim pyta/ 174
- 16: Port bezpieczny/ 177.
- 17: Polkie krolestwo iáko iest obfite/ 185
- 18: Polkie krolestwo w czym vbogie/ T
- 19: Prawo iáko páięcza sieć/ 189
- 20: Pan zá niespráwiedliwość mścić
- 21: sie musi/ tám.
- 22: Pięknie ná rownym przeftác/ 190.
- 23: Przełożeni Koronni/ 193.
- 24: Pyłznego pomftá nie minie/ 194.
- 25: Práwá máło nie wízytki połamáne/
- 26: Pháráo/ lud Boży/ Moizełz/ 204.
- 27: Polak poćciwy/ 243.
- 28: Pułte polá/ Pułte mury/ 247.
- 29: Pan okrwáwił gránice Polkie/ 255
- 30: Przygody okoliczne/ támże.
- 31: Pokorne woýłko wygrawa/ 257.
- 32: Przecz żydowie bywáli írodze kará=
33: ni/ Lift 258.
- 34: Przyznác sie musimy zefmy zli/ 260.
- 35: Pan záwždy írogi ná przestępki
- 36: ludzkie/ támże

- 37: Pan nie wyflucha złościwego/ tám
- 38: Pogáninowi dodawa pan fercá/ 261
- 39: Przykłády beśpieczeństwá wier=
40: nych/ Lift 262.
- 41: Pewna obietnicá Páńfká y zbroiá
42: mocna/ 264.
- 43: Pokorna modlitwá wiele porázić
44: może/ támże.
- 45: R.
- 46: Rozność biegow niebieskich/ 2.
- 47: Rozmowy iákie być máią/ 15.
- 48: Rozum krol inych śmyśłow/ 19.
- 49: Rodzice mieć w poćciwości/ 27.
- 50: Rádny pan/ 40.
- 51: Rádá poćciwa/ 42.

strona: 281

Reyeftr.

kolumna: a

- 1: Roboám/ Báltázár/ Nábuchodo=
2: nozor/ 53.
- 3: Rozum krol/ 68.
- 4: Rozność poštaw ludzkich/ 73.
- 5: Rośtropny gniew nie ieśt gniew/ 77
- 6: Rozum krol przyrodzenia/ 81.
- 7: Rośkoźz śpołku przyiacielŃkiego/ 90.
- 8: Rozmowy z myłym przyacielem/
9: Rádá omylna nic nie poźiteczna/ 92.
- 10: Rybámi śobie poźytek vczynić/ 108.
- 11: Rośkoźzy Letnie/ 109.
- 12: Rozmáite żywności ludzkie/ 111.

13: Rozność żywotá wżetecznego á po=

14: ćciwego/ 144.

15: Rádá mądrego potrzebna/ 145.

16: Rádni pánowie człowieká poćci=

17: wego/ 146.

18: Rozmyśl ná wżytko dobry/ 140.

19: Rozny żywot człowieczy od żwirzę=

20: cego/ 156.

21: Rzecz rozmyślna nie ták fzkodzi/ 171.

22: Rozno mátká á ociec dzieci miłuią/

23: Lift 178.

24: Rozum á kochánie kto kogo ośzuka/

25: Lift 191.

26: Religio Polśka/ 259.

27: Rozumki Polśkie/ 251.

28: Rozność wykłádow Ewányeliey/

29: Lift 259.

30: Rádá Polakom/ 265.

31: Rozność *inter honestum et vtile* 268

32: S.

33: Spráwie Pánśkiey nikt nie przypá=

34: trzyć nie może/ Lift 1.

35: Syn z Oycem od wiekow/ 8.

36: Sławá dáleko zálátuie/ 23.

37: Spowiedź mniśka/ 27.

38: Stan małżeńki nalepśzy/ 30.

39: Swowolne życie fswowolny żywot

40: czyni/ 34.

41: Sprośna rzecz cnotę záprzedác/ 37.

42: Sokrates iáko wzgárdził vpomin=

- 43: ki/ 38.
- 44: Strách odmienić wolą Páńfką/ 42.
- 45: Spráwiedliwość krolow pogáń=
46: fkich/ 43.
- 47: Sálomon iáko był karan/ 46.
- 48: S cudzych fie przykádow vczyć
49: mamy/ 47.
- 50: Semiramis Bábitońfka krolowa/
51: Liít 48.

kolumna: b

- 1: Stany Bog nie brákuie/ 51.
- 2: Sláhectwo práwe/ 52.
- 3: Solon á Syripius/ támże.
- 4: Sewerus Cefarz pychę fie brzydził/
5: Liít 53.
- 6: Sam fie káždy dobry ofádzić ma/ 54
- 7: Spráwiedliwość rowno káždemu
8: być ma/ 55.
- 9: Skąd náftáło łákomstwo/ 70.
- 10: Sobol przed Lifem sílá ma/ támże.
- 11: Szkody z gniewu/ 75.
- 12: Srogość gniewu/ 76.
- 13: Syreny fwiátá tego/ 83.
- 14: Stałość zacny klenot/ 85.
- 15: Stałość á ferce pánieńfka/ 86.
- 16: Scewolá prze cnotę co vczyńił/ T.
- 17: Stały zówždy myfli wefołey/ 87.
- 18: Stały y o fzczyćcie máło dba/ 88.
- 19: Spráwym przyiacielem wfzytko
20: miło/ támże.

- 21: Stałszy byli pogáni niż my dziś
- 22: Krześcijáni/ 93.
- 23: Sprofna kaźń ná fwowolniki/ 96.
- 24: Są co dobrodzieyftwá nie rozumie=
: (ią. 99.
- 25: Sławá głośny dzwon/ 103.
- 26: Skępiec á márnotratcá máło rozni
- 27: Lift 104.
- 28: Skępiec á vtrátnik nigdy niebeśpie=
29: cźni/ 105.
- 30: Szczep w pięknym wirydarzu czło=
31: wiek poćciwy/ támże.
- 32: Skrzętny gośpodarz/ 106.
- 33: Szczepy y ine rzeczy mnożyć/ 107.
- 34: Sen wieczny/ 115.
- 35: Stáremu przyfityyniey ftác przy
36: cnocie/ 122.
- 37: Stáry á fzalony/ támże.
- 38: S ftáremi ząwždy fie Pan łáfkáwie
39: obchodził/ Lift 124.
- 40: Stárcy potwarcy Zuzánnny 126.
- 41: Spráwy Nádzieie/ 128.
- 42: Spráwy Wiáry/ támże.
- 43: Spráwá łáfki á nádzieie/ támże.
- 44: Skárby wieczne/ 133.
- 45: Swiát bez przygod być nie może/ T.
- 46: Szedziwego przygody/ 134.
- 47: Stałe ferce ząwždy beśpieczne/ tám.
- 48: Sławá złych y dobrych/ 136.
- 49: Stráźna rzecz vftápic ná lewo álbo

50: ná práwo/ 137.

51: Smyłły temu rády co fie im podo=

: (ba/ 142.

Bbb ij

strona: 281v

Reyeftr.

kolumna: a

1: Stáry dzierz fie mądrości/ 146.

2: Smáczne dáry ále smácznieyśza cno

3: tá/ 147.

4: Swiát iest omylna obłudá/ 150.

5: Smierci iáko požádamy/ 152.

6: Sámichmy łobie krzywi w vkroce=

7: niu żywotá/ 156.

8: Stáry zniewolony/ 160.

9: Stáry od rády młody od zwády/ 162.

10: Strátágematá Hánnibalowa z

11: Rzymiány/ 163.

12: Skoki tłuká boki/ 164.

13: Stały nie ma fie przecz śmierci

14: lękáć/ 166.

15: Smierć duŕze nigdy dotknąć nie

16: może/ 168.

17: Smierć nie ftráźna/ 169.

18: Stáry s śmierciá/ 170.

19: Smierć dybie zá námi/ tám.

20: Swádziebne odzienie s czego/ tám.

21: S czytánia rośkośz ftáremu/ 173.

22: Smierć poráźona leży/ 178.

23: Sądy Páńskie dziwne á nieomyłne/

- 24: Lift 184.
- 25: Skądby obroná być miáła/ 186.
- 26: Sakry co do Rzymá idą/ 187.
- 27: Spolna rádá wízytko zezwolić mo=
28: że/ Lift 188.
- 29: Spráwiedliwość iáka/ 189.
- 30: Sąd y vrząd káždy vniesć fie muśi/
31: Lift 191.
- 32: Swiát łotrowśka iáfkina/ tám.
- 33: Swiátość chlebá y winá/ 196.
- 34: Sennácheryb á Ieruzalem/ 200.
- 35: Sydrách/ Mizách/ Abdenago/ 205.
- 36: Szwedowie/ Duńczycy/ 243.
- 37: Spráwiedliwość Polśka/ 244.
- 38: Sąłiedzi Polścy/ 246.
- 39: Spráwy Polśkie/ 255.
- 40: Spráwy náfze złe bez Bogá/ tám
- 41: Słowá Páńskie łą nieomyłne/ 256.
- 42: Srogie łą łądy Páńskie/ tám.
- 43: Skąd łtrách przypada/ 257.
- 44: Strách ná Izráelczyki omyłny/ T.
- 45: Skąd łrogość nieprzyacielśka/ 261.
- 46: Szpieg pewny ná łpráwy náfze/ 262
- 47: Szpiegowie náfzy/ támże
- 48: Sámí łobie pomoc możemy/ 265.
- 49: Szczęłliwy káždy s cudzey przygo=
50: dy/ 267.
- 51: T.

kolumna: b

- 1: Trudno fie s tego wypráwić co ieft

- 2: Bog/ Liŧt 8.
- 3: Troie przyrodzenie człowiecze/ 18.
- 4: Trzebá nie proźnowáć w winnicy
- 5: Páńfkiew/ 41.
- 6: Tráian Cefarz iáko fyná ŧádził/ 55.
- 7: Trzebá vważáć czáfy y przyczyny
- 8: kiedy fie gniewáć/ 81.
- 9: Trwoźliwi niepotrzebni/ 85.
- 10: Troiáki křtałt przyciocł/ 89.
- 11: To nalepřzy co wřzem dobry/ 101.
- 12: Tobiařzowá ŧtałość/ 124.
- 13: Táki ŧam bądź iakiegobys páná
- 14: nád fobą rad widział/ 147.
- 15: Trudnořci żywotá vkracáią/ 158
- 16: Trudno fie náuczyć iáko dobrze żyć/
- 17: Troiáńki koń/ 168.
- 18: Traces pogáni s řwemi obyczáy=
- 19: mi/ 170.
- 20: Teřtáment Páńřki/ 197.
- 21: Turczyn/ 241. Tátáryzyn/ 242.
- 22: Trzeźwy zły/ 252.
- 23: V.
- 24: Vmyřł odmienny nie dobry/ 19.
- 25: V řtárych ludzi cnotá powaźna
- 26: byłá/ 38.
- 27: Vrzednik káždy niewolnik/ tám.
- 28: Vbiory y potráwy duřzne/ 104.
- 29: Vćifniony dla řpráwiedliwořci/
- 30: Liřt 141.
- 31: [Vexatio datintellectum](#)/ 160.

- 32: Vpominanie do Polakow/ 252
- 33: W.
- 34: W roznych kráioch rozne obyczáie/
- 35: Lift 16.
- 36: W żołnierftwie co czynić/ 26.
- 37: Woyt we wśi/ 39.
- 38: Wiele może miłość poddanych/ 45.
- 39: Wspaniłość vćciwa/ 54.
- 40: Więzien w ciele dufzá náfzá/ 63.
- 41: Wárftát cnoty ípuftofzał/ 70.
- 42: Wízytko íeft dobre co z rozumem
- 43: bywa ípráwowano/ 71.
- 44: Wczás káздеy rzeczy zábiegác/ 76.
- 45: Wczás zwádzie zábiegác/ 80.
- 46: W ítáteczney prawdzie káždemu
- 47: íie záchowác godzi/ 83.
- 48: W íedney ólobie vmyśł ítáteczny
- 49: sílá vczynić może/ 86.
- 50: Wízeteczny íáko flinkę káżdą przy=
- 51: mowkę półknie/ 69.

strona: 282

Reyeftr.

kolumna: a

- 1: Wino fádzić/ 107.
- 2: Wiofny nie opuřczác/ 108.
- 3: Woły/ konie/ owce/ pczoły/ tám.
- 4: Wino/ piwo/ mięło dármo/ 111.
- 5: Wiárá/ Nádzieíá á Láłká síłne po=
- 6: íagi máią/ 127.
- 7: Wiárá íeft ízczep wřzech cnot/ 129.

- 8: Wiek człowieczy iáko rok bieżący/
9: Liŧt 136.
10: Wędruiemy iáko krawczycy/ 137.
11: W śmętkach iáko śie mamy śprá=
12: wowáć/ 139.
13: W káżdey pŧzenicy kákol znajdzie/
14: Liŧt 142.
15: Wŧpaniły vmyśl ná wŧzytko dobry
: (143.
16: Wŧzytko złe co názbýt/ 148.
17: Wieldzy złodzeie mále wiefzą/ tám
18: Wálerian s Philozophem/ 153.
19: Wierci proch/ 164.
20: Wdzięczna rzecz pokoy po pracy/
: (176.
21: Włodárzowie Páńfcy/ 192.
22: Widome znáki nie profte znáki/ 197
23: Wierny śie żadnego ŧtráchu nie boi/
: (206.
24: Wirfzyki ná łyfzki/ 238.
25: Włoch/ 140. Węgrzyn/ 141.
26: Wołofzyn/ 142.
27: Woyná Polfka/ 245. 251.
28: Wymyŧły fwiátá tego/ 260
29: Więtfze dziś złości niź przed tym
30: były/ támże.
31: X.
32: Xerxefá pochlebnicy vwiedli/ 50.
33: Xerxes plákał nád woyfkiem/ 170.
34: Y.

35: Y ptak y żwirzeta z łalki ochotniey=

36: fze/ Liſt 97.

37: Y niepotrzebny czalem fie przygo=

38: dzi/ 146.

39: Y niebo y ziemia bez przygod nie

40: ieſt/ Liſt 152.

41: Z.

42: Zakład frogi na przykazanie/ 4.

43: Zły niech fie nie ſkarczy iż tak Bog

44: chciał/ 5.

45: Złe przyrodzenie zgwałci rozum y

46: cnotę. tamże.

47: Z nauki wiele przypada/ 12.

48: Zli niewolnicy/ 13.

49: Zachowanie wżędy dobre/ 17.

50: Z rzeczy przeciwnych może przy=

51: kład brąc/ 20.

kolumna: b

1: Zwyczaj a przyrodzenie wiele

2: mogą/ 21.

3: Z miłości zóna kto ją poymie/ 31.

4: Zóna dobra od Bogá/ 34.

5: Zły przykład złego czyni/ tamże.

6: Znaki gniewu Pańskiego/ 40.

7: Zadne piśmo nie potrzebniejszy ie=

8: dno z wſt Pańskich/ 42.

9: Znaki ſláchectwa prawego/ 52.

10: Zelenchus iáko teź ſyná ſądził/ 55.

11: Zazdrość dyabelſki grzech/ 57.

12: Zdrowie człowieka opilego/ 61.

- 13: Zwádá wolność tráci/ 72.
- 14: Zbroiá ná gniew/ 79.
- 15: Z gniewu do rozumu ápellowác. 80
- 16: Záziebla myłl zázwdj fráfowna/ 87
- 17: Zycżliwość łpołeczna/ 95.
- 18: Złemu złe dobrze czynić/ 98.
- 19: Zwirzétá pámiétáią dobrodziey=
20: łtwá/ támże.
- 21: Zámiełzanie pámiéci/ 100.
- 22: Zli y dobrzy zázwdy być mułzą/ T.
- 23: Zywoł ponury/ 102.
- 24: Złote czáfy/ 103.
- 25: Zwyczáy trudno przełomić/ 113.
- 26: Zdrowie y zbáwienie przy Fortu=
27: nie nie pewne/ 124.
- 28: Złego Pan odłtępuie/ 126.
- 29: Zázieblość dułze iáko ogrzewác/ 127
- 30: Zawod łwiecki y duchowny/ 129.
- 31: Zli á dobrzy rozno włzgo vzywá=
32: ią/ 132.
- 33: Záchorzáley dułzy trudne lekár=
34: łtwo/ 133.
- 35: Złe y dobre Bog vpátruie/ 148.
- 36: Zwirzétá łnádnie fráfunku zápom=
37: nią/ 150.
- 38: Zacni iáko łobie żywot krocą/ 157.
- 39: Zawod náłz s czáfem s łmiercią/ 159
- 40: Zły złá łlawę ma/ 161.
- 41: Z Rzymiány Hánnibál ná morzu
42: chytrze walczyl/ 163.

- 43: Zadne mieyſce przed ſmiercią nie
- 44: zákryie/ 167.
- 45: Zábawiony fwiátem boi ſie ſmier=
- 46: íi/ támże.
- 47: Złym czemu Pan dobrze czyni/ 174.
- 48: Złym dobre ná złe ſie obraca/ tám.
- 49: Złym iáko Pan płáci/ 176.
- 50: Ze złych rzeczy dobre być muſzą/ 177
- 51: Zámknienie Kfiąg/ 179.
- 52: Zamki á mury puſte/ 185.

strona: 282v

Reyeftr.

kolumna: a

- 1: Zbytki wſzytko pokáziły/ 190.
- 2: Złóſci wſzytki z zbytkow roftą/ 191.
- 3: Znáki bliſkiey pomſty/ 192.
- 4: Zgodá nigdy nie będzie áż do dnia
- 5: ſádnego/ 195.
- 6: Zuzánná/ Dániel/ potwarce/ 201.
- 7: Zywność Polſka/ 243.
- 8: Złámánie praw/ 248.
- 9: Znáki gniewu Páńſkiego/ 250.

10: grafika

kolumna: b

- 1: Zbroiá pewna káżdego Rycerzá
- 2: Krzeſćijáńſkiego/ 255.
- 3: Záprzec ſie nie móżemy zechmy
- 4: wſzytko zli/ 258.
- 5: Zá czáſu ſzukay Páná/ 261.
- 6: Zadne mocy nic nie ſá bez Bogá/

7: Liśt 264.

8: Zbroiá Sámuelowá/ tám/

9: grafika

10: grafika

11: W Krákwie

12: Máciey Wirzbiętá imprimował/

13: Iego KrolewŃkiewy Miłości

14: TYPOGRAPH.

15: 1568.

strona: 283

1: **Ná zacność Okfzey Herbu.**

2: grafika

3: Erby fláchćicá PolŃkiego/

4: Mikołaiá NagłowŃkiego/

5: Ktory łtanu poćciwego/

6: Vżywał zá czáfu łwego.

7: Reymi przodki iego zwano/

8: Závždy zá poćciwe miano/

9: Mátká Herbortowná byłá/

10: Też go ni w czym nie zelżyłá.

11: Acz też bywály Tytuły/

12: W domu iego y Infuły/

13: Lecz tho klenot łnadź zacnieyfzy/

14: Chowác łtan napoćciwieyfzy.

15: Bo chociay w Lábęciem gniaździe/

16: Czáfem łzarą Gąłkę znajdzie/

17: Nie pomoże iey ni kąłká/

18: Przedłię závždy Gąłką Gąłká.

19: Albo Pawie pierze Wronie/

- 20: By ie też miáá w ogonie/
21: Y Pápuże ktemu w czubie/
22: Przedię Wronká w śmieciu dłu=
: (bie.
23: Bo śnadź to nalepłze pierze/
24: Kto fie w śwey zacności śzyrzy/
25: A iż włáśnie pilen cnoty/
26: Nie pátrząc nic ná klenoty.
27: Bo fie tá nie pśtry we złocie/
28: A nazacnieyśza w kłopocie/
29: A gdy iey tám kto nie zmyli/
30: Zacnieyśza bywa pochwili.
31: A śnadź bychmy ták czynili/
32: Wśzyfcybychmy znáczni byli/
33: Y nie trzebáby fie ćwiczyć/
34: Iáko potym Herby liczyć.